

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ EBREI

A

CELUI INTRU SPINȚI, PĂRINTELUI NOSTRU

IOAN CHRISOSTOM

ARHIEPISCOP CONSTANTINOPOLEI

(Expusă din însemnări, după moartea lui, de Constantin
Presviterul Antiohiei).

Traducere din limba elenă, ediția de Oxonia 1862

ȘI

VIAȚA ȘI ACTIVITATEA SF. CHRISOSTOM

DE

Theodosie Athanasiu
EPISCOP ROMANULUI.

Jerom. Eftimie Zeca
Nr.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1923

*Simona P.
vineri 2 februarie 2007*

PRECUVÂNTARE.

Prin anul 1896 pe când mă găseam la Athena ca student al Facultății de Theologie, într'una din zile întorcându-mă spre casă de la Facultate, întovărășit de amici mei: Dr. V. Găină de la Cernăuți, care era trimis la Athena de răposatul Mitropolit de acolo Silvestru Morariu, spre a audia timp de un an la Facultatea de Theologie, și Theohari Antonescu, care și dânsul era trimis de Guvern de a frecventa la școala de Arhiologie (ambii după întoarcere pe la catedrele lor: cel dintâi Dr. Găină la Facultatea theologicală din Cernăuți și Rector al Universității respective, iară cel al doilea Theohari Antonescu Profesor de Arhiologie la Facultatea de științe din Iassy, ambii zic încetați din viață) — am intrat într'o librărie cu cărți grecești vechi. Prietenul meu Găină mi-a atras atențiunea asupra câtorva volume intitulate: Ποινήματα τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν *) χριστοδῶμου εἰς πᾶσας τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου = Comentarile celui dintru Sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostom asupra tuturor Epistolelor lui Pavel. Iată niște cărți de o mare importanță theologicală — mi-am zis eu — și imediat le-am cumpărat.

Intorcându-mă în țară, în anul 1899, am fost numit Egumen al bis. Sf. Spiridon din Jassy, și acolo, după îndemnul răposatului Ellinist C. Erbiceanu, Profesor și Decan pe atunci al Facultății de Theologie, am și luat hotărîrea de a traduce în românește aceste *Comentarii*, și imediat m-am pus pe lucru.

La început am tradus *Isagogia*, sau Introducerea în

*) Ἰωάννου τοῦ.

Noul Testament, de renumitul Profesor de la Facultatea Teologică de la Athena, N. Damallá—neimprimată nici până astăzi din cauza împrejurărilor și a scumpetei materialului—iară la puțin timp am tradus întâiul volum din *Comentarii, Epistola către Galateni*, lucrare ce am imprimat-o în Iassy, în anul 1901. Odată începutul făcut, eu am continuat cu traducerea și imprimarea acestor *Comentarii* pe comptul meu, fără să fiu ajutat de cineva materialmente sau moralmente, afară de *Comentariile* Epistolei către Filipeni, când, găsindu-mă ca Egumen al Sf. M-ri Precista-Mare din Roman, am fost ajutat la tipărirea acestei opere de răposatul Arhimandrit *Ieronim Ștefănescu*, fratele marelui Melchisedek și al P. S. Arhieru Valerian, carele însă m-a rugat de a nu spune nimănui de aceasta.

La începutul acestei Epistole eu am făcut biografia Sf. Chrisostom, folosindu-mă de diferite izvoare Grecești, lucrare care pe atunci a făcut multă vîlvă în lumea literară.

Amicul meu D-l Profesor Universitar Dr. D. Boroianu a publicat atunci următoarea recenziune, prin *Gazeta Viitorul* din Iassy: „De curând a apărut o nouă scriere teologică în limba Română, intitulată: *Comentariile sau explicarea Epistolei către Filipeni, a celui întru Sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostom*, tradusă de Arhimandritul *Theodosie Athanasie*, Egumenul M-rii Precista-Mare din Roman. Opera este precedată de o biografie a Sf. Ioan Gură de aur, cum și de o privire asupra activității literare a Sfîntului, întocmită de traducător după izvoare Grecești.

Întru cât lucrarea ni oferă gândirea celui mai mare moralist din secolul de aur al literaturii bisericești, apoi de la sine se înțelege că citirea ei este folositoare clericilor și credincioșilor. Recomandăm lucrarea aceasta cetitorilor noștri, căci le este folositoare; iar pe autor îl felicităm și-i dorim spor la muncă, pentru a redă cu vremea toate *Comentariile* Sf. Chrisostom în românește. Până acum P. C. Arhimandrit a mai tradus *Comentariile* la epistolele către Galateni și Efeseni “(*Viitorul* No. 16 din 15 April 1904).

Ziarul „*Cuvântul Adevărului*“ din Râmnicul Vâlcea No.

24 din 1 Aprilie 1904 a publicat următoarea notiță: „A apărut *Comentariile* sau explicarea epistolei către Filipeni a celui întru Sfinți părintelui nostru Ioan Chrisostom, tradusă din limba Ellină de Arhimandritul *Theodosie Athanasie*, Egumenul M-rii Precista-mare din Roman, tipărită cu ajutorul unui creștin iubitor de literatură bisericească. (București, Socec, 1904).

Recomandăm această carte ca foarte folositoare și edificatoare pentru fie-care preot; felicităm pe autor pentru silința sa de a face pe sfîntul Ioan Chrisostom să vorbească limba românească, și lăudăm pe acel creștin care în umilința sa evanghelică voiește a rămânea necunoscut pentru jertfa ce aduce în îmbogățirea literaturii bisericești cu lucrările celui mai mare ritor al creștinătății. Se notează aici „că acel creștin care în umilința sa evanghelică a voit a rămânea necunoscut“ a fost *Arhimandritul Ieronim Ștefănescu*, fratele nemuritorului Melchisedek și al P. S. Arhieru Valerian, cum și Starețul meu prin călugăria ce am primit-o la Sf-ta Monastire Bogdana, din județul Bacău, în anul 1899.

Ziarul *Evenimentul* din Iassy cu No. 33 din 20 Martie 1904 publică următoarea informațiune cu privire la aparițiunea acestui volum din *Comentarii*: „Eruditul Egumen al M-rei Precista-Mare din Roman, Sf. Sa Arhimandritul *Theodosie Athanasie*, a scos la lumină o nouă și frumoasă lucrare eclesiastică, intitulată *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Filipeni* a Sf. Ioan Chrisostom. Viața și lucrările acestui sfînt, cel mai strălucit al bisericii noastre, este studiată de către Arhim. *Theodosie*, într-o prefată nu numai bine documentată, dar și scrisă într-o limbă aleasă și cu desăvârșire literară. O asemenea lucrare face cinste nu numai autorului ei, dar și mai ales bisericii ortodoxă, înviorând astfel în inima credincioșilor respectul ce trebuie să-l poarte marilor noștri demnitari eclesiastici.“

Această notiță elogioasă la adresa mea și care mi-a dat un îndoit curaj la muncă, după cât știu, a fost ieșită din pana prea iubitului meu amic Gh. Ghibanescu, Profesor secundar la Iassy, fost de mai multe ori deputat în

Camera, autor de multe cărți didactice, iar în prezent senator.

Aflarea mea la Iassy ca Egumen al bisericii Sf. Spiridon, nu a fost, se vede, pe placul fostului Mitropolit Partenie Clinceni, așa că în anul 1902 am fost permutat la Roman ca Egumen al M-rei Precista-Mare pendinte de Epitropia Sf. Spiridon. În această calitate deci, mai bucurându-mă apoi și de o liniște completă, eu am putut să mă ocup în liniște de traduceri Comentarilor Sf. Chrisostom, așa că aproape în fiecare an scoteam câte un volum de sub presă.

În anul următor deci, 1905, am scos de sub presă în atelierele Grafice ale lui Socec et comp. București, al IV volum din Comentarii, asupra cărei lucrări, bunul meu amic Dr. D. Boroianu, Profesor la Facultatea de Teologie din București, publică prin Gazeta sa *Viitorul*, sub titlul *Bibliografie*, următoarea notiță: „O nouă lucrare apărută în românește—Literatura bisericească s-a îmbogățit cu o nouă lucrare, *Comentariile sau explicarea epistolei către Coloseni, I și II Thesaloniceni*“ a celui dintru *Sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostom*“ tradusă din limba Ellină, ediția de Oxonia, 1855, de P. C. Arhimandrit Theodosie Athanasie, licențiat în teologie de la Athena, Egumen al M-rei Precista-Mare din Roman. Lucrarea a apărut în atelierele grafice I. V. Socec, Str. Berzei, 59 București, și cuprinde 346 de pagini, format 8 și costă 4 lei exemplarul.”

Ni se umple inima de bucurie, când vedem că vrednicul și harnicul părinte, pe lângă îndeplinirea serviciilor postului său, ni dă neîncetat în românește câte o lucrare a lui Ioan Chrisostom, podoaba bisericii ortodoxe. Activitatea rodnică a părintelui Athanasie merită toată lauda. Retras, fără sgomot ori trâmbițare, setos de a servi biserica sa, traducătorul în românește a lui Chrisostom, s-a devotat cu totul pentru îndeplinirea unui scop prea însemnat.

„Am citit cu mare aminte cele 12 omilii la epistola către Coloseni, cele 11 de la epistola I către Thesaloniceni, și cele 5 de la a II-a Thesaloniceni, și trebuie să exprim aici mulțumirile mele părintelui Athanasie pentru silința ce și-a dat de a redă cât mai bine pe românește

textul Sf. Ioan Chrisostom. M-a impresionat cu deosebire Omilia a III-a, a V-a, a IX-a în epistola către Coloseni, a V-a și a X-a la I-a Thesaloniceni, cum și a III-a, a IV-a și a V-a la a II-a Thesaloniceni. Înălțimea cugetărilor lui Chrisostom a fost înțeleasă de părintele Athanasie, și recomandăm cetitorilor noștri să-și procure lucrarea de care vorbim“

Întreaga lucrare tratează în omiliile ce cuprinde despre: dragoste, (omil. I-a), judecată și pedeapsă (omila II-a), îngerul păzitor al fiecărui creștin, și datoria creștinului de a se încrede preoților ca lui Dumnezeu (omil. III), obligația de a mulțumi lui Dumnezeu cu recunoștință (omil. IV-a), Dumnezeu este pretutindeni și importanța credinței (omil. V-a), Patimile Domnului (omil. VI-a), combaterea abuzului de bogăție (omil. VII-a), contra vrăjitorilor și fermecătorilor (omil. VIII-a), importanța cunoașterii Sf. Scripturi (omil. IX-a), laudă a adus lanțurilor lui Pavel (omil. X-a), iubire și simpatie (omil. XI-a), nunțile demne și nedemne (omil. XII-a). Apoi la I Thesal. Rugăciunile sfinților ni sunt de folos, dacă suntem virtuosi (omil. I-a), adevărată prietenie este numai cea spirituală (omil. II-a), răbdarea în necazuri (omilia III-a), dragostea către aproapele (omil. IV-a), părinții să căsătorească curând pe fiii lor (omil. V-a), nu trebuie a jeli pe cel mort, și cum trebuie să viețuiască văduvele (omil. VI-a), învierea cea de obște (omil. VII-a), judecata finală și răsplata faptelor (omil. VIII-a), îndemnare la virtute (omil. IX-a), lăcomia și calcularea ei (omil. X-a), ajutorarea săracilor (omil. XI-a).

La a II-a Thesaloniceni: subiectul epistolei (omil. I-a), amintirea judecății și a gheenii ni aduce mare folos (omil. II-a), contra celor ce nu se poartă cu respect în biserică (omil. III-a), Chrisostom cere poporului să se roage pentru el (omil. IV-a), și tolosul faptelor bune făcute de creștini (omil. V-a).

„Față de însemnătatea lucrării, îndemnăm pe toți să se grăbiască a și-o procura, adresându-se pâr. Athanasie la Roman. Am face cu plăcere extras din ea, dacă spațiul ni-ar permite. Dar extrasele noastre ar fi palide pe lângă redarea în întregime a înaltelor cugetări, ce se află în Omiliile Sf. Chrisostom. De aceea lăsăm fiecăruia a

se adapă de la chiar izvorul de care vorbim, spre a li fi de mare plăcere și folos.

Felicităm pe pâr. Arhim. Athanasiu și-i dorim să fie sănătos și îndelung înzilit, spre a duce la bun sfârșit marea lucrare ce a început. Mângâierea să o găsească în lucrărilor, cu convingerea că dacă lucrătorii sinceri și devotați nu totdeauna se bucură de sprijinul acelora, de la cari ar fi în drept să se aștepte, totuși lucrarea lor rămâne ca o stâncă de granit, de care se va lovi mereu nimicnicia celor cari n-au fost la locul lor."

Tot în anul 1905 luna Iunie s'a publicat prin ziarul „Viitorul” No. 20 un articol scris de Protosinghelul Dr. Eusebiu Roșca, Directorul Seminariului Teologic din Sibiu, prin care, după ce arată importanța scrierilor religioase, și în special a operilor Sf. Părinți, adaogă cele ce urmează: „O direcțiune corespunzătoare și pe terenul activității literare bisericești—după părerea mea nenormativă—se validează și din acel punct de vedere, că nu se tinde numai la lucrări originale, ci dorim traducerea operilor de valoare din literatura celor-lalte biserici ortodoxe, căror biserici dat li-a fost a se ridica la un nivel cultural mai superior, atari opuri se fac accesibile și pentru credincioșii și membrii clerului român.

Premise acestea în general, revin asupra unei lucrări de valoare, datorită Prea Cuvioșiei Sale Arhimandrit Theodosie Athanasiu, Egumenul Mănăstirei Precista-Mare din Roman, care și-a pus de problemă a edă în traducere română din limba Ellină, ediția de Oxonia: Comentariile sau explicarea epistolelor Pauline de Ioan Chrisostom, din care lucrare a și apărut până acum: Explicarea Epistolelor către a) *Galateni*, b) *Efeseni*, c) *Filippeni*, d) *Coloseni*, I și II *Thesaloniceni* în patru volume.

Bogăția ideilor și învățăturilor mărețe ale Apostolului Pavel, referitor la viața moralo-religioasă creștină sunt știute, iar interpretate și aplicate în formă de Omilii din partea până astăzi a neîntrecutului Ierarh ca orator și păstor sufletesc Ioan Chrisostom, formează un izvor nepăcat pentru activitatea pastorală a clerului, aflând interesat prin frazele frumoase ale acestui luceafăr bisericesc nu numai înțelesul cel adevărat al învățăturilor Apostolului

Pavel, dar tot-odată și gruparea învățăturilor evangheliștilor și celor-lalți sfinți părinți, la subiectul omiliei.

Traducătorului i se revine în special meritul că reproducerei fidele a textului original a știut să-i dea și o formă neexcepționabilă din punct de vedere al limbei române, atât ca construcție cât și ca formă, ceea ce fără ezitare trebuie să i se recunoască, care merit tot-odată denotă o cunoaștere perfectă a limbei Elline, cât și a limbii Române, căci știut este, că traducerea exactă și tot deodată naturală se condiționează, nu numai de la cunoașterea perfectă a limbei din care se traduce, ci și de la manuirea perfectă a limbei în care se face traducerea.

O augmentare foarte salutară a traducerei acestei lucrări, e că în volumul al III se publică la început și „*Viața și activitatea sf. Chrisostom*”, ca o compoziție proprie a traducătorului, pe baza datelor celor mai acceptate din partea bisericii ortodoxe, făcându-se evident în formă sistematică activitatea literară și pastorală a acestui mare Ierarh, și ar fi de dorit, ca acest tractat să fie produs și în broșură separată, ca să fie accesibil cu mai multă ușurință în estensiune cât mai mare.

Pe când m-am văzut îndemnat a face scurtă apreciere a acestei lucrări, totodată o recomand în deosebită atențiune a clerului spre procurare și uzare, pentru ca să fie constatat, că și aceasta e una dintre cele mai principale neajunsuri, ce împiedică dezvoltarea literaturii bisericești, că și acei puțini cari tind a și valida cunoștințele în folosul obștei prin edarea de opuri, nu numai că rămân ne-recompensați pentru munca lor intelectuală, ci în cele mai multe cazuri sunt expuși chiar și la sacrificii materiale, ceea ce numai încurajator nu poate fi, și eu nu admit că lipsa stărei materiale ar fi cauza la nesprijinirea activității literare, ci simțul apatic, ce nu reclamă aliment spiritual, pentru că dacă ar fi simțită în mod intensiv trebuința alimentului spiritual, acestei trebuințe s'ar căuta a i se satisface cu insistență, cu preferarea altor trebuințe părate și de valoare efemeră, cum se și urmează la popoarele ajunse la un grad cultural mai superior, și deci datori suntem a fi conștienți mai mult de acest obligământ moral.

M-am mărginit până acum de a reproduce textual ce gândeau și ce scrieau diferiți bărbați de carte, prin gazetele și revistele de pe atunci, relativ la aparițiunea în românește a «Comentariilor Sf. Chrisostom la epistolele Apostolului Pavel», fără a face de la mine aprecieri, de oare-ce sunt pătruns de veritatea dictonului latin, care sumă: «*Propria laus sordet*».

Mai am de adăugat încă aprecierile Theologilor de la Cernăuți, publicate prin gazeta lor «*Viitorul*» din Cernăuți No. 22 din 15 Noembrie 1906, în care sub titlul *Bibliografie* se cetește: Scrierile Sf. Părinți au fost în toate timpurile un izvor nesecat de învățături, înălțătoare și pline de mângăere. Cel ce le-a cetit cu atențiune, a rămas totdeauna satisfăcut, spiritul cel viu ce transpiră din aceste scrieri, a trebuit să-l atingă pe fiecare în modul cel mai plăcut. Cauza e simplă. Sfinții Părinți, au fost pe deplin pătrunși de adevărul divin, de care s-au ocupat în scrierile lor, și de aceea au și aflat în totdeauna accentele cele mai potrivite, care pătrund până la inima omului. Vorba lor n-a fost meșteșugită, pentru a ascunde înțelesul adevărat, ci sinceră ca și convingerile și sentimentele ce le-au adus la expresie.

Mai ales scrierile neîntrecutului cuvântător *Ioan Gură de aur*, au fost un tezaur adevărat pentru toți oratorii tuturor timpurilor. Cei mai celebri cuvântători bisericești s-au inspirat de aceste scrieri, și se vor inspira de sigur și în timpurile viitoare, căci sunt neîntrecute.

Cu părere de rău o spunem. În limba românească au fost traduse numai foarte puține din scrierile Sf. Părinți. Ici colea a apărut câte o broșură, dară nici un unic părinte n-a fost tradus complet. Această lacună se simțea adânc în literatura noastră.

De un timp încoace s-a aflat un bărbat vrednic, care și-a propus să traducă în limba noastră toate Omiliile Sf. Ioan Gură de aur la cărțile sfinte ale testamentului nou. Acesta este Prea Cuvioșia Sa Arhimandritul Theodosie Athanasie, Egumenul M-rei Precista Mare din Roman. Prea Cuvioșia Sa a făcut studiile Theologice la Facultatea Teologică din Athena, unde a obținut licența în Teologie și cunoaște perfect limba greacă. Înestrat cu

cunoștințele necesare pentru a ceti omiliile sfântului Ioan Gură de aur, în textul original, s'a apucat ca să le traducă în limba română. Până acum au apărut «*Comentariile la epistola către Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, I și II Thesalonicieni și Romani*». Traducerea făcută după originalul grecesc, ediția de Oxonia (Oxford) e foarte fidelă și exprimă înțelesul pe deplin. Limbajul e foarte plăcut și mlădios, încât oferă o lectură foarte atrăgătoare. În comentariile epistolei către Filipeni aflăm și o biografie foarte detaliată și interesantă a sfântului Ioan Gură de aur, compusă după izvoare grecești.

Par. Arhimandrit Athanasie și-a câștigat prin aceste publicațiuni merite foarte mari. El a deschis în acest mod un izvor, care pentru mulți era până acum închis. Clerul român va putea ceti aceste comentarii cu mare folos. Prea Cuvioșia Sa prepară și traduceri celor-lalte comentarii după cum suntem informați. I-am fi foarte mulțumitori, dacă ar putea să le deie publicității cât mai repede.

Atragem atențiunea prea venerabilului cler asupra acestor scrieri valoroase și le recomandăm cu toată căldura. Ele se pot căpăta de la autor, Roman, Precista mare, cu următorul preț: *Galateni* 1 leu, *Efeseni* 4 lei, *Filipeni* 3 lei, *Coloseni*, *I și II Thesolonicieni* 4 lei, *Romani* 5 lei, la un loc 17 lei (16 cor.) Acest preț de sigur foarte moderat, va înlesni ori și cui procurarea. De aceea credem că toți, cari sunt chemați ca să predice adevărul divin, vor căuta să se adape din acest izvor al elocvenței sacre.

Lăsând la o parte toate cele-lalte gazete și reviste periodice depe acele timpuri, care toate mai mult sau mai puțin au anunțat aparițiunea acestor *Comentarii*, însoțindu-le de laude poate de multe ori exagerate; lăsând la o parte și nenumăratele scrisori și telegrame de felicitări, de la cele mai marcante persoane din țară, ca de pildă: răposatul *D. Sturza*, Secretar perpetuu al Academiei Române. *Iorgu Sturza* de la Miclouseni, fratele celui dintâi, *I. Călinderu*, fost Administrator al Domeniilor Coroanei și fost Președinte al Academiei, *D. Grecianu*, fostul Ministru de Justiție, care ca un adevărat erou din poveste, a căzut victimă unui atentat mișeleșc, comis în Senatul țării, în timp ce se găsea la postul său pe banca ministerială, etc.,

etc. lăsând la o parte, zic, toate acestea, care negreșit că momentan mi-au atins așa zicând coarda simțitoare a inimei mele de om și m-au încurajat la lucru, eu declar că nu am avut în vedere altceva, de cât interesul general al bisericii, cum și seceta cea mare, ce încă persista de a bântui pe terenul literar în ogorul Sf. noastre biserici; iară astăzi când 'mi văd ieșită sub presă cea din urmă lucrare cu care se încheie seria de Comentarii, adecă *Comentariile asupra epistolei către Evrei*, zic ca și dreptul Simoni: *Acum slobozește pre robul tău, Stăpâne, că văzura ochii mei sfârșitul acestor lucrări, absolut necesare clerului și creștinilor în genere.*

Nenorocirea însă se poate vedea din aceea că din lipsa mijloacelor eu n-am putut scoate de sub tipar, decât câte 1000 de exemplare din toate cele 8 volumuri anterioare acestui de față, astfel că chiar de pe atunci acele volumuri, s'au epuizat; iar ca să se retipărească astăzi s-ar cheltui poate sume fabuloase. Căci dacă cu tipărirea volumului acestuia, care deabea cuprinde între 20—25 coale de tipar și se cere o cheltuială de peste 250.000 lei—pentru 15 sau 20 mii exemplare, apoi oare pentru retipărirea celorlalte volumuri, ce conțin în total 178 de coale de tipar, cât ar costa?

Fără a mai întinde vorba mai departe, eu sunt nespus de mulțumit și vesel sufletește, pentru că Bunul Dumnezeu mi-a dat zilele ca să'mi văd munca adusă la bun sfârșit, — pentru care plecând genunchile inimei mele înaintea slavei sale celei Dumnezeiești, îi mulțumesc din tot sufletul zicând: *Binecuvântat să fie numele Lui, de acum și până în veac.*

Iar evseviosului cetitor al acestor lucrări îi amintesc spre meditare zicerea Domnului și Mântuitorului nostru Isus Christos, pe care eu încă am meditat-o, întreprinzând aceste lucrări grele și migăloase în timp de 22 de ani: *«Chiar binele de-l faceți ziceți: rob netrebnic sunt eu, n'am făcut, de cât ceea ce eram dator să fac» (.....).*

Scri-am acestea în reședința Noastră Episcopală din Roman, în 15/28 Aprilie 1921.

Episcop, Theodosie al Romanului

Și acum ca încheere la rândurile de mai sus, adaog aceste câteva cuvinte, prin care voiesc a'mi da' la lumină cele mai grozave sbuciumări ale îndureratului meu suflet.

Punerea sub presă a volumului de față, cel de pe urmă din Comentariile sf. Chrisostom, coincidează cu cele mai grozave clipe ale vieții mele când eu încurajat și împuternicit numai de harul Sf. Duh, singurul meu sprijinător și proteguitor în grelele sbuciumuri ale sufletului meu, nu mi-am pierdut cătuși de puțin curajul, ci am stat până la finea lucrării cu pana în mână, spre a face corecturile cerute.

Scri-am aceste de pe urma rânduri, astăzi anul mântuirii 1923 luna Ianuarie 19/1 Februarie.

Episcopul Romanului, Theodosie

VIAȚA ȘI ACTIVITATEA

Celul întru Sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLEI (347—407)

A descrie în amănunțime și exact viața, și cu deosebire activitatea pastorală și literară a sfântului Ioan Chrisostom, a acestui gigant al bisericii, este cu totul greu, dacă nu chiar aproape imposibil.

Această greutate se vede că o a simțit și Theodorit, de vreme ce în 1-ul dialog, cum și în cuvintele sale de laudă adresate amintirii Sf. Chrisostom, găsim între altele și aceste cuvinte: «Dă-ni nouă, Părinte, lira ta, împrumută-ni plectrul (arcușul) tău, spre lauda ta... Căci dacă mâinile tale s'au discompus după legile naturii, lira ta însă răsună armonios, cu darul harului, în toată lumea... Dă-ni nouă puterea acelei limbi nemuritoare...» (La Fote, Miriob. 273).

Să mi se permită deci și mie, de a-l adresa o asemenea umilită rugăciune, mai înainte de a începe descrierea biografiei și a activității sale!

Sf. Ioan Chrisostom s'a născut în cetatea Antiochiei Siriei, la anul 347 p. Chr, din părinți creștini, după cum însuși el spune în omiliile sale, pronunțate contra Anomilor (Migne, tom. 48, pagina 541 și următoarele). Tatăl său, Secund, comandant în armata Siriei (Magister militum orientis), a murit încă pe când Ioan era copil mic, așa că cu creșterea sa, singură muma sa Anthusa s'a ocupat.

După ce Ioan a terminat studiile enciclopedice și universitare, unde printre alții a avut ca dascăli pe renumiții sofisti, Libaniu (unul din cei mai celebri și mai mari ritorici pe cari l-a avut omenirea în decursul seculilor), și pe Andragathiu, dascăl de Filosofie, s'a și înscris între advocații Antiochiei, și a început a profesa advocatura, care, după obiceiul timpului, era considerată ca principala ocupațiune a unui tânăr cult. De și noblețea familiei, bogăția și rangul social, cum și profesiunea de avocat, puteau să procure lui Ioan cele mai nalte funcțiuni de stat, și prin urmare slavă și plăceri după care cel mai mulți aleargă aici pe pământ, totuși pe deoparte marea înrăurire ce muma sa Anthusa exercita asupra lui, iară pe de altă parte citirea Sf. Scripturi și caracterul blând al Episcopului Antiochiei Meletie, au contribuit nu puțin în a-l atrage în servirea lui Dumnezeu și a bisericii creștine.

În anul 310 a fost botezat în religionea creștină și proclamat Anagnost de Sf. Meletie, episcopul Antiochiei, carele prevedea că Ioan va deveni în biserica creștină un al doilea vas al alegerii, după Apostolul Pavel.

Pe la începutul anului 372 împăratul arian Valenț a scos din scaun pe Sf. Meletie și l-a exilat, iară creștinii din Antiochia, cunoscând rarele calități ale lui Ioan, se gândiau ca să-l ridice pe tronul episcopal, de oarece numai el ar fi fost în stare să combată cu succes arianismul ce se furisase în biserica Antiochiei, și care de astădată amenința cu putere ortodoxia, fiind chiar împăratul arian.

Ioan însă, cu prietenul său din copilărie Vasilie, și cu alți doi colegi de școală, Theodor (cunoscut sub numele de Mopsuestia) și Maxim (devenit în urmă episcop Seleucie), s'au sfătuit de a îmbrățișa monachismul, și dacă pentru moment n'a putut să-și realizeze dorința, cauza a fost că a trebuit să cedeze rugămintelor mamei sale Anthusa. (A se vedea tractatul despre Preoție, I, § 5). Dară după trecerea de trei ani, fie că a consimțit muma sa, fie că ea a încetat din viață, ceea ce pare și mai probabil, găsim pe Ioan în Monastirea cea condusă de fostul său dascăl, Diodor (cunoscut după aceasta ca Episcop al Tarsului), îmbrăcat în schima monahală, și ocupându-se cu studiul aprofundat al Sf. Scripturi¹⁾. Șase ani neîntrerupși a stat Ioan în acea Monastire, între care intră și acei petrecuți într-o peșteră din apropierea Monastirei. Luptele cele aspre, însă, la care singur s'a supus, și cu deosebire șederea lui în peșteră, l-a vălămat sănătatea simților, așa că s'a văzut silit a se reîntoarce în Antiochia pentru căutarea sănătății.

Pe la începutul anului 381, Ioan a fost chirotonisit Diacon de Sf. Meletie, iară în anul 386, a fost chirotonisit Preot de noul episcop Flavian, care totodată l-a pus și însărcinarea de a calihiza și predica cuvântul lui Dumnezeu în biserica Antiochiei, drept care aparținea numai episcopului. Palladius (în viața Sf. Chrisostom, pag. 41, 42) raportează următorul fapt petrecut la chirotonirea lui ca preot: «Împăratul Leon zice, că în momentul când Flavian îmbrăcat cu sacrele vestimente își pusese mâinile pe capul noului preot, un porumb alb a stăut deasupra capului lui Ioan, înaintea întregului popor adunat în biserică.» Aceasta negreșit că a fost ca simbol al curăției spirituale a lui Ioan, în același timp simbol și al Sf. Duch, de care el a fost povățuit până la cea de pe urmă suflare.

Pe la începutul anului 398, încetând din viață Nectarie, Archiepiscopul Constantinopolei, Împăratul Arcadie, după recomandarea lui Eutropie, a aprobat ca în tronul rămas vacant să fie ridicat Ioan, presviterul bisericii din Antiochia, în care scop s'a și dat ordin împărătesc lui Asterie, Guvernatorul Siriei, ca de îndată să trimită pe Ioan la Constantinopole, fără vuet și fără ca populația din Antiochia să prindă de veste de aceasta. O asemenea precauțiune era cerută de împrejurări, de carece Ioan era foarte mult iubit în Antiochia, și dacă s'ar fi aflat mai dinainte intențiunea Împăratului de a lua și a avea pe Ioan în Constantinopole, poate că poporul s'ar fi împotrivit la aceasta.

¹⁾ Socrat 6. 3. Sozomen 8. 2. Palladius, în dialogul despre viața lui Chrisostom § 5, apud Montfaucon T. 13.

Ajunzând la Constantinopole, în ziua de 26 Februarie, 398, Ioan a fost chirotonisit Archiepiscop și instalat în tronul de Patriarch al Constantinopolei, de către Theofil, Patriarchul Alexandriei.

Fiind pătruns de datoriile acestei înalte demnități, Sfântul Părinte a pus un deosebit interes în creștinarea Goșilor, în îngrijirea celor bolnavi și săraci, în moralisarea clerului și a poporului. Șase ani neîntrerupși vocea sfântului Chrisostom a răsunat cu putere în biserica Constantinopolei, îndemnând, sfătuiind, rugând, și câteodată chiar poruncind, fiind totdeauna însușit de dorul ce nutria, ca fiecare creștin să devină adevărat urmaș al Mântuitorului Christos.

Din nenorocire însă, activitatea sfântului Părinte n'a fost pe placul tuturor, și de aceia pe unele locuri a deșteptat invidia, pe alte locuri gelosia și pofta de răzbunare, de oarece sfântul Ioan biciuia fără nici o cruțare răul, ori din ce parte ar fi venit, așa că nu după mult timp cei nemulțămiiți, în frunte cu Theofil al Alexandriei, și cu împărăteasa Eudoxia și chiar cu Eutropiu care-l favorizase odinioară, au și început a urzi fel de fel de intrigi contra sfântului Chrisostom, interpretând cu totul greșit predicele sale, cum și viața lui ascetică.

Theofil al Alexandriei ura încă dela început pe Sf. Chrisostom, pe deo parte fiindcă l se contrariase planurile sale, de a pune pe tronul Constantinopolei pe un monach al său Isidor, iară pe de alta, și care se crede a fi fost motivul principal de ură, că sfântul Chrisostom îi întunecase cu desăvârșire falma ce se împrăștiase despre dânsul, ca de un orator bun. Pe lângă acestea apoi, nu puțin a contribuit și faptul, că Sf. Chrisostom a primit în Constantinopole pe oarecari monachi alungați din Egipt de Teofil, și li-a ascultat plângerea lor contra Patriarchului de Alexandria, așa că intervenirea Sf. Chrisostom pentru acești monachi, a fost considerată de Theofil ca un amestec al Patriarchului de Constantinopole în diocesa sa.

Împărăteasa Eudoxia ura pe Sf. Chrisostom, din cauză că în diferitele sale predici combătea luxul și podoabele femeiești, în timp ce săracii și cei infirmi nu aveau hrana zilnică. Dară aceste dojana părintești, împărăteasa le credea ca zise mai mult la adresa sa.

Eutropiu ura pe Sf. Părinte pentru că-l contraria totdeauna planurile lui cele tiranice.

De aici apoi a urmat coaliția împărătesei Eudoxia cu Theofil al Alexandriei, și cu alți câțiva episcopi nemulțămiiți, printre care și Epifanie al Ciprului, contra Sf. Chrisostom, coaliție care a adus căderea lui din tronul Patriarchal, și care totodată compune una din paginile cele mai triste ale istoriei bisericești. Cu această ocazie se vede cum intriga și minciuna au triumfat, spre necinstea celor ce au făcut uz de ele, iară adevărul și dreptatea au fost batjocorite și călcate în picioare!

Cu acest stigmat pe frunte a înferat biserica creștină încă de pe atunci, pe Theofil al Alexandriei, pe împărăteasa Eudoxia, și pe toți acei ce au contribuit la comiterea acestei nedreptăți, și cu dânsul vor rămânea până la sfârșitul veacurilor!

Văzând Theofil că în Constantinopol nu va putea face nimic de oarece Sf. Chrisostom avea pe lângă dânsul un număr de vr'o patruzeci de episcopi, a plecat din Constantinopole împreună cu partizanii săi, 30 la număr.

și s'a constituit în Sinod în una din suburbiile Chalcedonului, numită Dris, și pe baza unor acuzațiuni nedrepte l-a condamnat în lipsă la catherisire.

O astfel de sentință nedreaptă fiind supusă împăratului Arcadie, acesta sub presiunea împărătesei Eudoxia a aprobat-o, și a ordonat exilarea sfântului. Dară deabea plecase sfântul din Constantinopol, și populația spăimântată de un cutremur mare, a alergat cu mic cu mare la palatul împărătesc, și cu lacrămile în ochi s'a rugat de împăratul ca să porunciască a fi adus înapoi Sf. Chrisostom. Împăratul a rămas foarte încântat că s'a ivit un asemenea motiv spre a putea ordona reîntoarcerea Sfântului, mai ales că se temea de vreo răscoală a populației din Constantinopol.

În urma ordinului împărătesc, Sf. Chrisostom s'a reîntors înapoi în Constantinopol, unde a fost primit în triumf de păstorii săi, iară Sinodul constituit din 70 episcopi a anulat hotărârea necanonică luată de așa zisul Sinod din Chalcedon.

Dară n'a trecut mult timp, și vijelia ce se credea contenită, a izbucnit cu mai mare furie. Dinaintea bisericii Sf. Sofia, se pusese statua împărătesei Eudoxia, cu a căreia inaugurare se dedese câteva serbări populare. Faptul acesta a fost luat de Sf. Chrisostom — și cu drept cuvânt — ca o ofensă adusă bisericii, și de aceea l-a combătut cu toată puterea prin predicile sale, pentru care împărăteasa infuriată, a început din nou să țese intrigi contra Sfântului, și să pregătească convocarea unui Sinod pentru catherisirea lui. Aflând despre aceasta Sfântul, nu s'a înfricoșat și nici nu a cedat de loc, ci într-una din zile încă a pronunțat acel celebru discurs, în biserică, al cărui exord începe cu aceste cuvinte: „Iarăși Erodiada se înfriază, iarăși se tulbură, iarăși joacă, iarăși cere a avea pe tîpsie capul lui Ioan”. Această încă mai mult a întărit mânia împărătesei Eudoxia, femeie plină de vanitate și de ambițiune, înaintea căreia împăratul Arcadie era lipsit de orice voință.

Nu după mult timp s'au adunat în Constantinopol un număr oarecare de episcopi din Siria și din Asia-mică, după ordinul împărătesc. A fost invitat și Theofil al Alexandriei, dară acesta a refuzat să vină, de teamă ca să nu pățască ca în rândul trecut, când a scăpat prin fugă numai de mânia poporului iritat și infuriat contra sa, pentru intrigile ce țesea asupra Sf. Chrisostom. Toți acei episcopi adunați în Sinod, au luat în cercetare acuzațiunea ce se aducea de astădată Sf. Chrisostom, că deși catherisit de către Sinodul din Chalcedon, totuși el fiind rechemat din exil cu ordin împărătesc, nu a crezut de cuviință de a aștepta hotărârea Sinodului, ci cu dela sine putere s'a reînstatat pe tronul Patriarhal și servește cele religioase contra canoanelor. La toate aceste acuzațiuni răspund din partea Patriarhului patruzeci și doi de episcopi, că Sinodul din Dris nu a judecat legalmente pe Patriarh, și dacă s'a înturnat din exil, n'a făcut-o cu dela sine putere, ci după ordinul împărătesc și silit de popor, care l-a primit în triumf. Dară fiindcă marea majoritate a acestui Sinod era compusă din episcopi Asiei mici și din acei ai Egiptului trimiși de Theofil, de aceea Sinodul acesta în majoritate, sub presiunea împărătesei, a condamnat la catherisire pe Sf. Chrisostom, în anul 404. În ziua de 16 Aprilie 404, în sămbăta Paștelor pe când Sf. Ioan boteza catihumenii în baptisteriu, a fost scos cu forța din biserică de către ostașii trimiși înadins, iară după două

luni dela acea dată, adecă la câteva zile după sărbătoarea Cinci-zecimei a fost trimis în exil la un sat din Asia-Mică, numit Cucusos. Aproape trei ani a stat Sf. Chrisostom în acest sat, sub paza ostașilor, în care timp numai conștiința de nevinovăția sa, cum și simpatia tuturor persoanelor de valoare și pioase, cu care el întreținea o vie corespondență, îl împuterniceau în acea luptă grozavă. Dară răutatea prigonitorilor săi nu s'a mărginit numai aici, ci după stăruința împărătesei Eudoxia, împăratul Arcadie a dat o nouă poroncă, de a fi strămutat locul de exil la locul numit Pitlunda din Caucas, în apropierea Sevastopolei. Trei luni dearându-l a călătorii Sfântul sub paza ostașilor, în care timp căldurile cele tropicale de pe acolo, sau și alte intemperii, îl slăbise, într'atâta încât când a ajuns în cetatea Comana, a căzut la pat. Peste noapte i s'a înfățișat martirul Basilisc ale căruia moaște erau acolo și i-a zis: „Curaj, frate Ioane, căci mâine vom fi împreună”. A doua zi Sfântul ruga pe ostași ca să rămână acolo, dară ostași nevoind a ceda l'au silit a merge mai departe. Dară deabia eșise din cetate, și Sfântului făcându-i-se rău au fost nevoiți a se întoarce înapoi în Comana. Aici împărțându-se cu sfintele taine a zis cele de pe urmă cuvinte: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate” (Δόξα τῷ θεῷ πάντων ἑνεκεν), după care și a dat obștescul sfârșit, în ziua de 14 Septembrie anul 407.

După trecerea de 31 de ani dela această dată, adecă în anul 438 cedând rugămintelor generale, Patriarhul Proclu a adus moaștele Sf. Chrisostom și le-a depus în biserica Sf. Apostoli din Constantinopol¹⁾.

ACTIVITATEA LITERARA ȘI PASTORALA

ȘF. CHRISOSTOM

Secolul al 4-lea după Christos se numește în general secolul de aur al bisericii creștine, din cauză că cei mai însemnați părinți și dascăli ai lumii cu care creștinătatea se mândrește, au strălucit în acest secol.

Vasilie cel Mare, Grigorie Nazianzul, Grigorie Nîsis, Athanasie al Alexandriei, Ambrosie al Mediolanului, Augustin, Fericitul Ieronim, și alții mulți, sunt negreșit ca niște luciferi strălucitori pe orizontul intelectual al bisericii creștine, care vor străluci în veci în decursul secolilor, spre slava Mântuitorului nostru Iisus Christos și a bisericii întemeiate de dânsul, — însă în fruntea tuturor acestora locul de onoare se cuvine Sf. Ioan, Archiepiscopul Constantinopolei, pe care creștinătatea întreagă, imediat după încetarea lui din viață, l-a proclamat de dascăl ecumenic, cel mai mare luminător al lumii, stâlpul bisericii, lumina adevărului, trâmbița lui Christos, proroc și vorbitor al tainilor lui Dumnezeu, Theoforul Ioan, Chrisostomul Ioan, voind prin aceasta de a învedera marele lui talent oratoric.

¹⁾ Socrat, istor. bis. 5. 3 până la fine. Sozomen, istor. bis. 8. 2 până la fine. Isidor Pilusiotul și Nil în multe din epistolele lor. Fotie, Miriobiblia 26. 59. 89. 96. 172—174. 270. 273. 274. 277. Suida. Migne tom. 47—64.

Și în adevăr că Sf. Ioan Chrisostom în privința darului oratoric, cel întâi a fost considerat în decursul secolilor, și nimic nu ne poate convinge că nu va fi tot el cel întâi și în secolii următori!

Bogăția ideilor, frumusețea, puterea și atracțiunea stilului, figurile retorice, care îți entusiasmează spiritul și îl ridică în regiuni înalte, sunt în adevăr de o putere extraordinară în toate scrierile Sf. Chrisostom.

Ori pe care din scrierile lui vei pune mâna, te simți captivat dela cele dintâi rânduri. Nu știți ce să admiri mai mult; înălțimea ideilor, figurile retorice, jocul de cuvinte pe unele locuri, cunoștințele lui enciclopedice aprofundate, sau memoria sa fenomenală, de parece aproape fiecare idee, aproape fiecare frază din omiliile sale, este certificată așa zicând cu vreo citație din Sf. Scriptură.

„Limba lui Ioan, zice Isidor Pilusiotul (Cart. II epist. 42) și frumusețea ideilor, cum și memoria lui cea extraordinară au uimit, nu zic pe alții (căci aceasta poate e considerată de mulți ca un lucru neînsemnat), dară chiar pe Libaniu, cel renumit pentru elocvență.”

Care și câte anume sunt scrierile Sf. Chrisostom?

La această întrebare iată ca răspunde Sulda: „A număra toate scrierile Sf. Chrisostom, nu e cu puțință omului, ci numai lui Dumnezeu care cunoaște totul”. Istoriograful Calist (Istor. bis. 13. 2) spune că a celuilalt mai multe mii de cuvinte de ale lui Chrisostom, ocupându-se încă din copilărie numai cu scrierile lui. Dară de oarece Calist nu e considerat ca un critic consumat, de aceia nici nu putem pune un mare temei pe veritatea cuvintelor sale. Ceia ce însă se știe în mod cert, este că Sf. Chrisostom a fost și este considerat ca cel întâi scriitor între părinții bisericii, și scrierile cari ni-au rămas dela dânsul, și de a căror autenticitate nimeni nu se mai îndoește, sunt atât de numeroase și de prețioase, încât ar trebui cuiva o viață întreagă ca să se ocupe numai cu ele, și tot nu l-ar fi de ajuns, ca să le poată medita cum se cuvine.

Pe lângă aceasta apoi, caracterul particular ce este imprimat în toate scrierile Sf. Chrisostom, îți indică imediat dacă scrierea ce o ai în mână aparține sau nu Sf. Chrisostom, presupunând că nu se cunoaște numele autorului, și că voești a deduce aceasta însuși din examinarea scrierei.

Și în adevăr, că toate scrierile Sf. Chrisostom, fie ele dogmatice, fie morale, fie erminii de ale Sf. Scripturi, poartă ca tip particular nrmătoarea caracteristică: nici scrierile dogmatice nu sunt curat dogmatice, nici cele morale nu sunt curat morale și lipsite de partea dogmatică, și nici explicațiile sau erminiile lui asupra Sf. Scripturi, nu pot fi curat ermineulice, fără partea dogmatică, ci toate se prezintă sub aceste trei fețe: dogmatică, ermineulică și morală. De aceia și noi vom împărți scrierile Sf. Chrisostom în trei categorii principale: 1. Tractate, 2. Erminii și 3. Cuvinte sau predici.

I. TRACTATE.

1. Tractatul despre Preoție. Sfântul Ioan avea un prieten foarte iubit încă din copilărie, anume Vasilie. Împăratul arian Valent exilase pe episcopul Meletie al Antiochiei, cu intențiunea de a pune în locu-i episcop arian. Populația din Antiochia rămânând fără episcop, și pentru combaterea arianismului,

se hotărîse de a ridica cu sila pe scaunele vacante de episcopi pe Ioan și Vasilie, ale căror calități le știau în deajuns Antiochenii, și în cari își pusese toată încrederea pentru combaterea arianismului. Simțind de aceasta Ioan, a propus lui Vasilie ca să amâne chirotonia lor pe un timp oarecare, spre a se gândi cu maturitate. După trecere de câțiva timp Vasilie a fost chirotonisit episcop al Rafanei, în timp ce Ioan s'a ascuns și a fugit de chirotonie. Vasilie după ce a văzut că prietenul său Ioan l'a lăsat cu jugul archieriei în gât, s'a întristat foarte tare, și nu se jena de a-și exprima nemulțămirea sa în contra lui Ioan. Sfântul Chrisostom ca drept răspuns la nemulțămirea lui Vasilie a compus tractatul acesta despre Preoție în formă de dialog, în care sfântul Părinte nefăcând nici o deosebire între episcop și preot, zugrăvește cu colorile cele mai vii și mai grațioase măreția datoriei și a primejdiilor care decurg din servirea pastorală, unde se cere suflet mare și încercat, ca al prietenului său Vasilie, pe când pe el se crede nedestoinic de o astfel de înaltă demnitate. Mărturisește că a fugit de chirotonie nu pentru că o disprețuește, ci ca să scape pe cei ce l'au ales de critica justificată, că au încredințat unui copil ușuratic o așa de înaltă demnitate. În ajutorul justificărilor sale aduce chiar pe Apostolul Pavel, care deși a fost ridicat în al treilea cer, unde a și văzut lucruri ce nu este slobod omului a le grăi, deși s'a făcut părtaș al tainelor lui Dumnezeu, totuși tremura gândindu-se la măreția și responsabilitatea acestui sacerdoțiu înalt. Descrie în amănunțime datoriile episcopului, îngrijirea ce el trebuie să o aibă de păstoririi săi, nu numai sufletește, ci și trupește, ispitele ce el le întâmpină și primejdiile la care este expus, dacă mai ales nu va invoca charul sf. Duch, ca să-l întărească și susțină întru îndeplinirea sfântului sacerdoțiu încredințat lui. La auzul acestora Vasilie a răspuns cu lacrimile în ochi: „Starea mea este vrednică de jeli. Abea acum am putut pricepe profunditatea relor în care m'ai afundat... Deci dacă te interesează întru câțiva afacerile mele, dacă este pentru mine vreo mângâere întru Christos, dacă ai vreo dragoste sau compătimire pentru mine, tinde-mi mâna de ajutor, fă în fine tot ceea ce prin cuvânt sau faptă ar putea să mă ridice din prăpastia în care m'ai afundat...”

„Dară eu (zice Chrisostom surzând) cu ce pot contribui, și cu ce pot să te ajut în ascumenea noian de datorii? Dară fiindcă îți place aceasta, curaj, prea iubite prietene! În timpul când ți se va permite a te repausa de grijile isvorite din acest sacerdoțiu, voi fi lângă tine, te voi mângâia, și nimic nu-ți va lipsi din câte îmi sunt cu puțință. Cred în Christos care te-a chemat și te-a pus în fruntea turmei sale, că vei câștiga atâta curaj din îndeplinirea acestei slujbe, încât și pe mine care mă voi primejdi în acea zi, mă vei primi împreună cu tine în veciniciile locașuri” (Tom. 48. Migne).

Aceasta e partea de pe urmă a Tractatului despre preoție. Dară importanța acestei scrieri residă mai ales în cartea I, unde sfântul Părinte descrie conversațiunea ce o a avut cu numa sa, care-l ruga de a amâna hotărîrea luată de el de a se călugări. Conversațiunea aceasta este atât de mișcătoare, încât dela primele rânduri fără să voești ți se umple ochii de lacrimi. „Nimic, zice criticul Villemain, în critica ce o face acestui tractat, nu se poate compara cu suspinurile acestei mume întristate. Expunând toate peripețiile, toate supărările și toate primejdiile unei femei tinere rămasă văduvă în mijlocul, lumii, în slăbiciunea sexului și a etății sale, zice fiului său: „În toate

aceste nenorociri nu puțină mângâere mi-a adus și faptul de ați vedea încontinuu fața ta, și a păstra vie imaginea tatălui tău, cu care seameni foarte bine. Pentru aceasta tocmai, chiar pe când erai prunc și nici nu puteai gândi bine, când mai ales copiii încântă pe născătorii lor, tu mi-ai adus multă mângâere... Deci în schimbul tuturor acestora îți cer o singură grație: să nu mă lași văduvă de a doua oară, și nici să aprinzi din nou doliul ce deja se stinsese, ci așteaptă sfârșitul meu. Cei tineri au speranță de a ajunge la bătrânețe adânci, dară noi cei deja îmbătrâniți, nimic nu mai așteptăm, decât moartea! Deci, după ce mă vei pune în pământ, și oasele mele le vei amesteca cu ale tatălui tău, fă călătorii cât de depărtate, umblă pe mare oricât vei voi, căci atunci nu va fi nimeni care să te împedice. Intru cât timp însă respir, suferă a trăi pe lângă mine! Nu supăra pe Dumnezeu și nu aduce asupra-mi atâtea rele, căci nu te-am nedreptățit cu nimic! Dacă ai a mă învinovăți cu ceva, dacă te silesc de a adaoge ceva la propriile tale ocupațiuni, nu te uita nici la legile naturei, nici la creșterea ce ți-am dat, nu te sfii nici de obicei și nici de altceva, ci fugi de mine ca de un dușman și vrăjmaș! Dară dacă eu fac totul spre ați procura liniște în cursul vieții aceștia, măcar aceasta, dacă nu altceva să te țină pe lângă muma ta. De vei spune că ai mii de prieteni, totuși nici unul nu te va face să te bucuri de atâta libertate ca mine pentru că nici nu este cineva care să doriască fericirea ta, pe atât pe cât o doresc eu" (Tact. despre preoție, cost. I).

„Câtă expresiune de durere și de adevăr! exclamă criticul Villemain. Aici se găsește simplitatea lui Omer, sau mai bine zis, a naturei chiar! Legea creștină, care se părea că se potrivește simțămintelor inimei, li infiltra tocmai ceva sfânt și curat. Tot ce este ascuns în inima unei mume, este conținut în această umilită și mișcătoare rugăciune, ca să nu fie sacrificată de fiul său nici chiar din cauza religiunii" (Tableau de l'eloquence chret. au IV siècle, pag. 146, 147).

2. Tractatul către Theodor cel căzut. Acest Theodor (cunoscut după aceasta sub numele de Mopsuestia), amic al Sf. Ioan, îmbrăcase schima monachală împreună cu dânsul, însă după puțin timp a lepădat rasa și s'a însurat cu o fecioară numită Ermione, fapt care a hotărât pe Sf. Ioan a-i scrie acest tractat, prin care se încearcă a întoarce pe prietenul său Theodor din descurajarea la care ajunsese fiind muștrat de cuget pentru fapta săvârșită, și-l încurajază cu diferite exemple din Sf. Scriptură, unde oameni păcătoși mai înainte, au ajuns prin pocăință la cea mai înaltă perfecțiune morală. La urmă arată desertăciunea acestei vieți, și cât de primejdios este de a se uita cineva îndărăt, după ce odată a fost pus mâna pe plug. (Tom. 47).

3. Despre feciorie. Mai întâi Sf. Chrisostom combate pe ereticii, cari fugiau de căsătorie, ca ceva necurat, și-i demască ca mai răi decât Iudeii, ba chiar și decât păgânii. Apoi explicând pasajul 26 din Corinth. cap 7 „că bine este omului așa să fie" arată superioritatea fecioriei, și începutul căsătoriei, rezolvând în același timp și obiecțiunea ce s'ar putea face, că adecă s'ar nimici lumea dacă oamenii nu s'ar însura. După ce apoi dă însemnătatea cuvenită celor însurați, și arată diferitele greutăți și lupte prin care trece cel ce petrece în feciorie, concludă la urmă, că fecioria e mai de preferat, atât pentru viața prezenta cât și pentru cea viitoare. (Tom. 48).

4. Cătră o văduvă ianără și despre monandrie (a avea un singur bărbat),

scriere compusă din 13 paragrafe. În partea I mângâie pe această văduvă pentru pierderea iubitului ei bărbat, Therasie, și apoi arată cum dânsa ar putea să întrebuințeze mai bine și mai cu folos avutul ei. În partea a II arată bunurile ce rezultă din văduvie, în același timp și relele ce decurg din a doua căsătorie. (Ibid.).

5. Cătră cei ce combat pe cei ce intră în monachism, scriere compusă din trei cărți, dintre care cartea a doua este intitulată „Cătră un tată necredincios" și cartea a treia „Cătră un tată credincios". Cartea întâia a fost scrisă în urma ordinului ce se dase de împăratul arian Valent, contra monachilor (anul 375) În toate aceste cărți Sf. Părinte apără monachismul de atacurile nedrepte ce i se aduceau, și-l arăta ca „adevărată filosofie", cătră care trebuie omul să tindă. (Tom. 47).

6. Comparațiune între dinastia împărătească, bogăție și superioritate, și între un monach, care trăiește în adevărata filosofie după Christos. Scrierea această compusă din 4 paragrafe, este afierosită tot vieții monachale. Prin ea Sf. Părinte arată că monachul este mai pre sus și de împărat, căci „cel ce se predă lui Dumnezeu și vieții monachale, se stăpânește de plăceri și invidie, pentru că el se luptă contra demonilor, și nu contra oamenilor, vorbește nu cu guvernatorii sau cu cei din garda împărătească, ci cu profeții și cu apostolii, este simplu în viața lui, și împărtășește și pre alții din ceiace are, hărăzește mai mult decât împăratul, căci acesta hărăzește aur, pe când acela char duhovnicesc; unul a deslegat sarcina, dacă e bun și milostiv, pe când celălalt a eliberat suflete de sub puterea demonilor prin rugăciuni; unul ca acesta părăsește de bună voie viața prezentă, nu este invidiat de nimeni și așteaptă fericirea viitoare (Ibid.).

7. Despre umilință. scriere compusă din două cărți, adresate una monachului Dimitrie și cealaltă lui Stelenchiu. Tractatele acestea sunt scrise de Sf. Chrisostom fiind diacon, între anii 381 și 387, după cum se vede din conținutul lor.

8. Despre tristețea, cătră Staghir ascetic, tulburat de duchuri rele, scriere compusă din trei cărți. Acest Staghir, era unul din prietenii Sf. Ioan, și i-a scris acest tractat în timpul pe când Sf. Ioan era diacon (Socrat, istor. bis. 6. 3), după cum se deduce din proimiiul scrierei, unde zice: „Trebuia ca însumi eu, prea iubite Staghire, să vin lângă tine și să te mângâi în nenorocire... dară de vreme ce boala trupească și răul ce a căzut pe capul meu, mă silește de a rămânea în casă..." ceia ce arată că a fost scrisă după întoarcerea sa din monastire, fiind bolnav, și sta în casă. Prin această scriere mângâie și încurajează pe prietenul său Staghir, care căzuse într-o tristețea mare, și nu arare ori îi venea gândul necurat de a se sinucide.

9. Către cei ce au fecioare sinisacte, și că monachiile nu trebuie a viețui la un loc au bărbații. Era pe atunci obicei ca unii bărbați fără să se însoare țineau în casele lor fete nemăritate „nici pentru facere de copii, și nici pentru desfrânare" după cum înseși ele mărturiseau. Acest obicei vine Sf. Chrisostom și-l combate prin scrierea de față, asemănându-l cu grozăviile lui Tantal. Acest obicei este un scandal nejustificat, căci pretextele invocate de cei ce au asemenea fete, că adecă dacă nu le-ar ține ei, și ele ar rămânea fără nici o protecțiune, sau că femeile în general au nevoie de mai multă îngrijire și protecțiune, sau și alte de acest fel, nu sunt serioase. De

aceia sfătuește pe unii ca aceștia Sf. Părinte, de a se elibera de asemenea sclavie.

10. Că cel ce nu se nedreptățește singur, nimeni nu-i poate vătăma. Prin această scriere Sf. Chrisostom combate pe acei ce fără să cugete vorbesc „că în lume este o confușiune, și că multă neorânduială se observă între oameni, mulți se văd nedreptățiți pe fie-ce zi, nu este nici o îndreptare din lege, nu este nici o teamă de tribunale... și că răul se mărește pe fiecare zi... eară de aici mulți din cei ușuratici, ca cuprinși de o manie proastă, acuză pronia dumnezească”. Combate deci pe aceștia cu putere, aducând în sprijinul său multe exemple din Sf. Scriptură. (Tom. 52).

11. Cătră Iudei și Elini dovadă că Christos este Dumnezeu, din cele vorbite în multe locuri de dânsul pe la Profeti. Această scriere conține pe scurt rezultatul tuturor celor spuse de Profeti, în privința locului nașterii, vieții și morții Mântuitorului, în privința apostolilor lui, a răspândirii învățături sale, precum și realizarea celor profetizate de Iisus Christos. (Tom. 48).

12. Cătră cei ce se scandalizează de nenorocirile întâmplare, de corupțiunea poporului și de alungarea preoților și pentru nepriceperea dumnezeității pronii și contra Iudeilor. Precum se vede din titlu, tractatul acesta, ca și acel de sub No. 10 se rapoartă la cele din urmă zile din viața Sf. Chrisostom petrecute în Constantinopole, și are de scop de a sprijini în spiritele oamenilor adevărul nepriceperii proniei dumnezeiești din argumentele trase din creaturi. „Este cea mai de pe urmă prostie, zice Sf. Chrisostom, și amestecată cu nebunie, de a vedea cum doctorul taie. arde și pune medicamente tari, și cu toate acestea nimeni nu face vorbă multă, în timp ce înțelepciunea cea negrăită, nepovestită și nepricepută este cercetată cu amănunțime, și se întreabă cel curios de ce așa și nu alminterea?” Cum că orice creștin nu trebuie de a cerne chestiuni de asemenea natură, și nici nu trebuie a se scandaliza în scârbele ce le are, dă ca dovadă pe Abraam, Isaac, Iacob. Apostolii și ceilalți sfinți, cari deși au pățimit multe, totuși niciodată nu s'au scandalizat și nici n'au ispitit pe Dumnezeu, fiindcă știau foarte bine „că timpul de față este timp de luptă, topitoare în care se curăță aurul, gimnastică unde ne exercităm, etc.” (Tom. 52).

Câteva din aceste tractate sunt scrise de Sf. Chrisostom pe când era Diacon, eară câteva pe când era simplu monach, ca de exemplu: Tractatul despre preoție, Tractatul contra celor ce combăteau monachismul, Tractatul despre comparațiunea între împărat și monach, Cătră Theodor cel căzut.

II. Erminiile sau explicările Sf. Scripturi

Aici aparțin toate comentariile ermineutice ale Sf. Scripturi, pe care Sf. Chrisostom le desvolta în pericope la diferite ocaziuni, în biserica Antiochiei ca preot, sau în biserica Patriarchiei de Constantinopole ca Patriarch, în fața păstoritilor săi, și în formă de omilii, la finea cărora adăoga sfătuirii morale. Deși sfântul Părinte a interpretat aproape întreaga Sf. Scriptură, totuși noi nu avem astăzi toate operele lui, eară cele ce ni s'a păstrat sunt:

1. Sinopsis (abreviațiunea) a Vechiului și a Noului Testament. Opera aceasta din cauza formei sale interioare, care se apropie mult de comentarii,

este taxată printre erminiile Sf. Chrisostom. După caracterizarea V. și a N. Testament, istoria națiunii Iudaice și devizarea cărților ambelor Testamente după conținutul lor, expune subiectul fiecăria din ele. Din nenorocire opera aceasta a ajuns până la noi nu întreagă, ci ciuntită, căci din Vechiul Testament lipsesc Prorocii dela al șaptelea până la urmă, iară din Noul Testament nu are nimic (Tom. 56).

2. Erminia la cartea facerii, compusă din 67 de omilii (Tom. 53—54).

3. Erminia Psalmilor, din care lipsesc cei mai mulți (Tom. 55).

4. Erminia Profetului Isaia, în care sunt explicate numai cele opt capitule din început. Erminiile acestea ca și acea a Psalmilor, nu au fost făcute în biserică și înaintea auditorilor, ci după cât se vede din aranjamentul lor, ele sunt compuse pentru necesitatea casnică. Sunt cu toate acestea și zece omilii, dintre care cele mai multe se rapoartă la zicerea lui Isaia: „Văzut-am pe Domnul șezând pe tron înalt” (Tom. 56).

5. Erminia la Profetul Daniil (Tom. 56).

6. Comentariile la Sf. Evanghelist Matheu compuse din 91 de omilii (Tom. 57—58).

7. Comentariile la Sf. apostol și evanghelist Ioan, din 87 de omilii (Tom. 59).

8. Comentariile la faptele Apostolilor, compuse din 55 de omilii (Tom. 60).

9. Erminia epistolei cătră Romani, compusă din 32 de omilii. (In ediția societății britanice, Oxonia 1849, sunt 33 de omilii).

10. Comentariile la epistola I-a cătră Corintheni, din 44 omilii (Tom. 61).

11. Comentariile la epistola II-a cătră Corintheni, compuse din 30 de omilii (Tom 61).

12. Comentariile la epistola cătră Galateni. Aceasta operă nu este împărțită în omilii, ci este explicarea epistolei într'una, din început și până la fine după modelul explicării Psalmilor, Profetului Isaia și Daniil (Ibid.).

13. Comentariile epistolei cătră Efeseni, compuse din 24 omilii (Tom. 62).

14. Comentariile epistolei cătră Filippeni, din 15 omilii (In edițiunea de Oxonia, 1855 sunt 16 omilii).

15. Comentariile epistolei cătră Coloseni, compuse din 12 omilii (Tom. 62).

16. Comentariile epistolei I cătră Thesaloniceni, din 11 omilii (Ibid.).

17. Comentariile epistolei II cătră Thesaloniceni, din 5 omilii (Ibid.).

18. Comentariile epistolei I. cătră Timotheu, compuse din 18 omilii (Ibid.).

19. Comentariile epistolei a II cătră Timotheu, din 10 omilii (Ibid.).

20. Comentariile epistolei cătră Tit. din 6 omilii (Ibid.).

21. Comentariile epistolei cătră Filimon, din 3 omilii (Ibid.).

22. Erminia epistolei cătră Ebrei, expusă astfel din adnotațiuni, după adormirea Sf. Chrisostom, de cătră Constantin, presviterul Antiochiei (Tom 63).

Pe lângă acestea mai avem încă fragmente destul de importante tot din operele exgetice ale Sf. Chrisostom, ca de ex. erminia la cartea lui Iob, la Proverbele lui Solomon, la Profetul Ieremia, câte-va fragmente din epistola catholică a lui Iacob, din epistolele lui Petru, și din I epistolă catholică a sf. apostol Ioan (Tom. 64).

III. CUVINTE ȘI OMILII

CARE SE IMPART IN

DOGMATICE, PANIGIRICE ȘI MORALE

Pe când critica contemporană face distincțiune între Cuvânt și Omilie (Omiile înseamnă conversațiune intimă și deci cel mai simplu cuvânt, cea mai simplă predică bisericească, unde după exemplul Domnului și al apostolilor [compară Luca 4, 17 și urm. Matheu 5, 6, 7. Fapt 2, 14—40 7, 2—56] părinții bisericești și în general servitorii cuvântului lui Dumnezeu se adresează auditorilor în formă de conversațiune simplă, familiară și pricepută de toți, eară la urmă făceau aplicațiunea morală a citațiilor din Sf. Scriptură pe care li invocase, pe când Cuvânt sau Predică este explicarea subiectului din pericopa luată din Sf. Scriptură, și cere de necesitate de a fi expus după regulile ritorice), la Sf. Chrisostom ambele aceste cuvinte semnifică același lucru, adică învățătura către popor.

A. Cuvinte dogmatice și Omilii

1. Locul întâi îl ocupă cele 12 cuvinte contra Anomilor¹⁾, prin care combat pe discipulii lui Evnomie, dovedind că Fiul este deopotrivă cu Tatăl și cu Sf. Duch. Aceste cuvinte sunt intitulate „despre nepriceperea esenței lui Dumnezeu” (Tom. 48)

2. Patru cuvinte asupra zicerei „Nu poate Fiul să facă de la sine nimic, dacă nu vede pe Tatăl făcând” (Tom. 56) și cel asupra zicerei „Părinte, dacă este cu puțință, treacă de la mine paharul acesta, însă nu precum voesc eu, ci precum voești tu.” Deasemenea cuvântul contra Marcioniștilor și Manicheilor „că altul este paralizicul despre care se vorbește că a fost slobozit în casă prin acoperământ și altul acela despre care spune evanghelistul Ioan”, și cel de pe urmă care are ca subiect „Tatăl meu până acum lucrează, și eu lucrez” (Tom. 63).

3. Două catlicheze, din care una „Cătră cel ce voește a se lumina, și pentru ce botezul se numește baa renașterei, eară nu a iertării păcatelor, și că e periculos nu numai de a călca jurământul, dară chiar de a jura, fie că ar jura drept”, pe când a doua de și e intitulată ca și ceialaltă „Cătră cel ce voește a se lumina” continuă mai departe „și despre femeile care se împodobesc cu aurării și cu împletituri aurite, și pentru cei ce fac us de gâcituri, sau hârtiuși atârinate la gât, sau de descântece” (Tom. 49).

4. Despre diavolul, 3 omilii (Ibid).

B. Cuvinte și omilii de laudă și panigirice

1. Cea întâi omilie de felul acestora este „Cuvânt panigiric la ziua nașterii Domnului nostru Iisus Christos, fiind pe atunci (anul 386) nesigură

¹⁾ Evnomie, discipul al lui Aetie, diaconul bisericești din Antiochia, arian înfocat, credea că Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu nu numai că este creatura a lui Dumnezeu Tatăl, dară încă că nici nu este de o ființă cu Tatăl, și prin urmare neegal = ἀνόμοτος, de unde apoi și denumirea acestor eretici de Anomi. Contra lui Evnomie a scris Sf. Vasilie cel Mare. (Trad.).

încă, și numai de câțiva ani cunoscută de oare-cari creștini sosiți din apus și vestită”. 2. Cuvânt la Botezul Domnului. 3. Două omilii pentru trădarea lui Iuda, ziua Sf. Paști, și pentru predarea sfintelor taine. 4. Altă omilie pentru trădarea lui Iuda. 5. Trei omilii asupra Crucii Domnului nostru, și asupra tâlharului de pe cruce. 6. Omilia pentru învierea din morți. 7. Două Cuvinte la Învierea Domnului (cel al doilea în tom. 52). 8. Două omilii la Înălțarea Domnului nostru (a doua în tom. 52) 9. Trei omilii la sfânta Cincizecime, eară în cea dintâi arată Sf. Chrisostom de ce astăzi nu se mai fac minuni (una în tom. 64). 10. Șapte omilii de laudă Sfântului Apostol Pavel. 11. Douăzeci și patru de omilii de laudă la diferiți Sfinți, precum la Sf. Melitellie al Antiochiei, Martirul Lucian, ieromartirul Babila (două), la Martirul Iubentin și Maximin, la Martira Pelagia, la purtătoriul de Dumnezeu Ignatie la Evstathie al Antiochiei, la Martirul Romano (două), la Sfinții Macabei (4), la Sf. Martire Bernica și Prosdoce și Domnica muma lor, la Lazar cel mort de patru zile, la Martiri (două), la Martirul Iulian, la Martirul Barlaam, la Marea Martiră Drosida, la Martirii Egipteni, la ieromartirul Foca, și în fine un cuvânt la toți Sfinții, cari s-au martirizat în toată lumea (tom. 49—50).

C. Cuvinte și omilii morale

1. Locul principal între acestea îl ocupă cele 21 de omilii asupra statuelor, pronunțate în Postul Mare, al omului 387, în următoarea împrejurare: Populația orașului Antiochia fiind nemulțămîtă de oare-care dări grele puse de Imperatoarele Theodosie, în vederea unui războiu, s-a resculat contra autorităților și contra ordinelor împărăteșii, ca încă ajătată de diferiți Intriganți a ajuns chiar la necuviința de a necinsti statuele împăratului Theodosie și a repodatei împărătesse Plachilla, și la urmă a le sfărâma în piață. Când Theodosie a auzit de aceasta s-a infuriat asupra Antiochenilor, și a hotărât ca cetatea Antiochia să fie dărâmată și desființată cu totul, populația să fie strămutată pe aiurea, eară capii și instigatorii revoluției să fie uciși. La auzul acestei vești toată suflarea din Antiochia a fost cuprinsă de groază, și mulți se gândiau ca să părăsască orașul. Descurajarea îi cuprinsese pe toți, căci nimeni nu știa ce va aduce ziua de mâine, și ce se va alege de avutul și viața sa. Bătrânul Episcop Flavian a primit în fine de a se duce în solie la Constantinopol și a implora grația împăratului. În lipsa lui, Sf. Ioan Chrisostom pentru liniștirea și încurajarea poporului a pronunțat aceste 21 de omilii, care sunt un cap de operă oratorică, de felul cărora omenirea nu mai auzise de la Demosthen încoace.

Șapte zile a tăcut Sf. Chrisostom, eară a șaptea zi s-a ridicat în amvon și a pronunțat prima omilie despre pocăință și încurajare, al căria exord începe astfel: „Ce voi spune și ce voi vorbi? Timpul present este de lacrimi, eară nu de vorbe; de suspine, eară nu de cuvinte; de rugăciune eară nu de predică... Atât de mare este îndrăzneala, atât de nevindecabilă este rana, atât de mare este plaga, și mai pre sus de ori-ce tămăduire, și având trebuință de ajutorul de sus.... Creștinul trebuie a se deosebi de necredincioși și în aceasta, adică în a suferi cu bărbăție totul, și înaripat cu speranța celor viitoare el este mai pre sus de atacurile oamenilor răi. Credinciosul este înțepenit pe piatra credinței, și de aceea el este apărat de

isbiturile valurilor. Chiar de s-ar ridica valurile ispitelor, nu vor ajunge la picioarele lui, atât de înalt este el și mai pre sus de ori-ce ispită.... Deci să nu cădem, iubiiilor. Nu noi ne îngrijim pe atât de mântuirea noastră sufletească, pe cât se îngrijește de noi Dumnezeu. Nu ne interesează atât pe noi de a nu pălîmi ceva rău, pe cât îl interesează pe cel ce ni-a dăruit suflet, și care în fine ni-a dăruit atâtea bunuri... Acela (Iob) ședea atunci pe gunoiu, eară acesta (orașul Antiochia) șeade într'o mare cursă.. S-a clătina mai înainte orașul nostru de cutremure, dar acum să cutremură chiar sufletele întemeitorilor acestui oraș... Atunci s'au cutremurat temeliiile caseilor, eară acum se cutremură temeliile inimei fie-căruia...."

Atât de mare era descurajarea locuitorilor din Antiochia, în cât bătrâni și tineri, bărbați și femei se boceau nu numai prin casele lor, dară chiar și pe străde. De aceia și Sf. Chrisostom nu lipsa de a încuraja și a vindeca acele suflete bolnave și slabe. În omilia a 3-a între altele spune: „Iată un om a fost insultat, și noi cu toții ne-am speriat și ne-am înfricoșat, atât cei ce au insultat, cât și cei ce nu se știu cu nimic vinovați; eară Dumnezeu în fie-care zi este insultat, și ce zic în fie-care zi? În fie-care ceas, de cei bogăți, de cei săraci, de cei ce trăiesc în liniște, de cei ce sunt în suferinți, de cei ce ispitesc și de cei ispițiți, și cu toate acestea nici o vorbă de nicăiri.... Dumnezeu este insultat în toată ziua fiind prezent, văzând și auzind pe insultători, și nici trăsnete n-a trimis, nici nu a poruncit de a ieși marea din hotarele sale și a se vărsa pe pământ și a îneca pe toți, nici că a poruncit pământului de a se deschide și a înghiți de vii pe cei ce au insultat, ci suferă și îndelung rabdă, și poruncește de a ierta, numai dacă se vor căi și vor făgădui că nu vor mai face așa...”

În fine guvernatorul provinciei a venit în oraș împreună cu judecătorii, ca să facă cercetare amănunțită, și provocatorii să fie pedepsiți. Chrisostom ridicându-se în amvon tocmai în momentul pe când guvernatorul intra în biserică, a oprit pe credincioși de la ori-ce manifestare ostilă contra guvernatorului, și apoi a zis: „Pentru voi, mi s-a pălit obrazul de rușine, că după toate acele cuvinte multe și lungi, încă ați avut nevoie de mângăiere de dinafară... Doriam ca să mi se deschidă pământul și să mă înghiță, când îl auziam (pe guvernator) vorbindu-vă, și aci încurajându-vă, aci acuzându-vă pentru frica aceasta neraționată... Nu voi ar fi trebuit ca să căpătați învățătură de la el, ci voi să deveniți dascălii tufuror necredincioșilor....” (Omilia a 3-a).

După ședere de mai mult timp în Constantinopole bătrânul episcop Flavian s-a prezentat înaintea Imperatorului Theodosie, și în urma unei puternice cuvântări, a înduplecat pe Theodosie de a ierta pe cei ce l-au insultat, și prin urmare a revoca hotărârea ce luase de a dărâma cetatea Antiochiei, și a strămuta pe locuitori pe aiurea, eară pe cei vinovați de acea revoltă a-i ucide. Știrea această a adus-o însuși episcopul Flavian, care a sosit chiar în ziua de Paști, eară Sf. Ioan Chrisostom din motivul ei a rostit omilia a 21-a, în al căreia epilog zice: „Să ne bucurăm cu bucurie duhovnicească, și să nu lipsim de a mulțami lui Dumnezeu ne'ncetat pentru toate acestea, nu numai că a rezolvat cu bine aceste nenorociri, ci încă și pentru aceia că a îngăduit a se face acestea, și să-i mulțămim din

adâncul inimei, căci prin amândouă acestea a împodobit cetatea noastră...” (Tom 49).

2. Două cuvinte contra Iudeilor.
3. Șapte cuvinte asupra bogatului din evanghelle și asupra lui Lazăr.
4. Nouă (9) cuvinte la Cartea Facerii.
5. Cinci cuvinte despre Anna muma Profetului Samuil.
6. Trei omilii asupra Profet-Împăratului David și Saul.
7. Opt omilii despre Pocăință și Post, și una despre eleimosină (Tom. 49).
8. Un cuvânt „cătră sine (când a fost chirotonisit Preot), cătră episcop, și cătră mulțimea poporului.
9. Omilie despre aceia „că nu trebuie a anathematiza (blestema) pe cei vii sau pe cei repotați”.
10. Omilie asupra „Calendelor și contra acelor care observau lunile noauă, cum și contra acelor care dănuiau prin oraș”.
11. Omilie asupra zicerei apostolului: „Nu voiu să nu știți voi, fraților pentru cei ce au adormit, ca să nu vă întristați”, cum și asupra lui Iob și Abraam.
12. Cuvânt „pentru cei cari părăsesc adunările din biserică, și că nu trebuie a trece cu vederea titlurile sfintelor scripturi, cum și pentru cei luminați cu sf. bolez”.
13. Omilie „asupra titlului de la Faptele Apostolilor, și că viața virtuoasă este cu mult mai folositoare de cât semnele și minunile”.
14. Omilie având de subiect: „De ce se cetesc Faptele Apostolilor în ziua Pentecostei (cinci-zecime) și cătră cei luminați din nou”.
15. Două cuvinte asupra zicerei apostolului Pavel: «spuneți închinăciune lui Prischila și Achila» (Rom. 16, 3).
16. Două omilii asupra parabolei „datornicului cu mil de talanți și asupra celui care datora una sută de dinari”.
17. Omilie că este folositoare cetirea Sf. Scripturi.
18. „Noi trebuie a ne petrece viața după Dumnezeu, și asupra zicerei: „strămlă este ușa” etc.
19. „Cătră cei ce nu vin la biserică, și că chemarea lui Pavel este dovada învierii”.
20. „Cătră cei ce acuză pe orator pentru lungimea discursului, și cătră cei ce sunt nemulțamiți de vorbirea în scurt, și despre numirea de Savlu și Pavel, și cătră cei luminați din nou”.
21. „Cătră cei ce acuză pe orator pentru lungimea exordului, și de ce nu imediat după ce a crezut Saul s-a numit Pavel, cum și asupra zicerei: „Savle, Savle, ce mă gonești”.
22. „Certare contra celor cari părăsesc slujba din biserică, cum și asupra exordului din epistola cătră Corintheni „Pavel cel chemat”.
23. „Că este primejdios și pentru cei ce vorbesc ca să placă auditorilor, și pentru cei ce ascultă vorbindu-se pentru mulțămirea lor, și cum că este folositoriu, și este mare dreptate de a se acuza cineva pentru propriile sale păcate”.
24. Asupra zicerei apostolului: „Nu numai că nu ne întristăm, dară ne și mândrim în necazuri, știind că...” etc.

25. Asupra zicerei: „Știm că celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine”.
26. Cătră cei ce nu vin la biserică, și asupra zicerei: „De flămânzește dușmanul tău, dă-i să mănânce”.
27. Asupra zicerei apostolului: „Pentru curvii, fiecare aibă-și femeia sa” (I. Corint. 6, 2).
28. Asupra zicerei: „Femeia este legată de lege, în câtă vreme trăiește bărbatul său”. (Ibid., 7, 39).
29. „Cuvânt de laudă adusă sfântului Maxim, și ce felu de femei trebuie a lua în căsătorie”.
30. Asupra zicerei: „Nu voesc să nu știți voi, fraților, că părinții noștri toți sub nor au fost”.
31. Asupra zicerei: „Trebuie a fi între voi și eresuri, pentru ca cei încercați să se facă arătați”.
32. Cuvânt: pentru eleimosină.
33. Trei cuvinte asupra zicerei: „Având acelaș duh al credinței”, despre eleimosină și către Manichei, și pentru ce cu toții se vor bucura de bunuri în comun”.
34. Asupra zicerei apostolului: „De m'ați fi suferit puțin pentru neînțelepție” (II Corint. 11, 1).
35. „Cătră cei ce nu înțeleg cum trebuie zicerea apostolului: „Ori prin pricină, ori prin adevăr, Christos se propoveduiește” (Filip. 1, 18) și despre umilință”.
36. „Asupra zicerei: „Văduva să se aleagă nu mai puțin de șasezeci de ani”, (I Timoth. 5, 9), despre creșterea copiilor, și despre eleimosină”.
37. „Omilie la Ilie, asupra văduvei și pentru eleimosină”.
38. „Despre mulțămirea bunurilor viitoare și despre nimicnicia celor prezente”.
39. „Nu trebuie a da în public păcatele fraților noștri, și nici să nu bleștemăm pe vrăjmași”.
40. „Să nu se descurajeze cineva, nici să bleștame pe vrăjmași, nici să opriască de a nu prinde pe cei vinovați”.
41. Asupra zicerei: „Eară când a venit Petru în Antiochia, de față i-am stăruit împotriva” și că nu a fost aceasta împotrivire, ci economie.
42. Omilie asupra lui Melchisedek.
43. Omilie contra iheaturilor și ipodromilor (alergărilor de cai).
44. Asupra zicerei: „Aceasta să știți, că în zilele cele de pe urmă vor fi timpuri grele”.
45. „Despre dragostea desăvârșită și despre recompensa faptelor după meriti”.
46. Despre înfrânare (în limba latină, cu exordul în grecește).
47. Două omilii (în limba latină) de încurajare asupra morții.
48. Omilie rostită „la mormântul Martirilor (ἐν τῷ μαρτυρίῳ = la locul unde au primit martirismul, sau unde sunt înmormântați martirii, sau în fine la biserică martirilor), fiind pușini adunați, din cauza timpului rău, și că trebuie a ne aduna des la biserică”.
49. Omilie la martiri cu acest adaos: „Împărăteasa venind pe la mezul nopții în biserică mare, și ridicând acolo stintele moaște ale martirilor, și

purându-le prin tot orașul”. Această omilie a fost rostită în următoarele împrejurări:

În anul 398 s'au succedat mai multe cutremure de pământ, fapt care umpluse de groază populația din Constantinopol. Prin luna Iulie (393) s'a făcut o procesiune religioasă (litanie) la care a luat parte toată suflarea din Constantinopol, împreună cu împărăteasa Eudoxia, adică pe la mezu nopții au fost strămutate moaștele sfinților din biserică mare în biserică Sf. Thoma, ce se zidise din nou atară de oraș, depărtare de 9 mile de la Constantinopol. Pe la revărsatul zorilor de ziuă ajungând cu Sf. moaștele la noua biserică, Sf. Chrisostom a rostit unul din cele mai frumoase discursuri, din care reproducem o parte din exord, spre a se vedea torentul acela de cuvinte și idei înalte, care numai din gura lui Chrisostom puteau să iasă: „Ce voiu zice și ce voiu vorbi? Sălt de bucurie și sunt entusiasm și cuprins de acea manie, care e cu mult mai bună de cât prudența. Joc și dănuiesc, și mă văd ridicat în aer, și cu un cuvânt sunt îmbătat de această plăcere duhovnicească! Ce voiu zice și ce voiu vorbi? Despre puterea martirilor? Despre buna dispoziție a cetățenilor? Despre zelul împărătesei? Despre concursul autorităților? Despre rușinarea diavolului? Despre biruința demonilor? Despre măreția bisericii? Despre puterea Crucii? Despre biruința celui răstignit? Despre Slava Tatălui? Sau despre harul Sf. Duh? Despre mulțămirea întregului public? Despre săltările orașului? Despre adunările călugărilor? Despre jocurile fecioarelor? Despre mulțimea preoților? Despre puterea bărbaților din lume, a sclavilor, sau a celor liberi, a celor ce stăpânesc, sau a celor stăpâniți, a săracilor, sau a bogăților, a streinilor, sau a localnicilor? Fiecăruia este nimerit de a zice: Cine va spune puterile tale, Doamne, auzite vei face toate laudele tale! Femei deprinse a șede în saloane, și mai moi (delicate) chiar de cât ceara, au părăsit casele lor cele acoperite frumos, și venind aici s'au întrecut cu bărbații în zelul și năzuința suflătească...” Mai la urmă apoi adresându-ee împărătesei îi zice: „De aceia nu vom înceta de a te feriți, și nu numai noi, dară și toate generațiile viitoare. Căci cele ce se petrec aici, vor fi auzite până la marginea pământului și pe cât soarele luminează. Vor auzi cei de după noi, și cei de după aceia, și nici un timp nu va da uitării cele petrecute acum...”

Luminându-se de ziuă a venit și Împăratul încunjurat de funcționarii și ostașii superiori și s'a închinat Sf. moaște, fără a purta pe cap coroana, și ostașii fără săbii, fapt care a făcut pe Sf. Chrisostom ca după plecarea Împăratului să laude mult evsevia lui.

51. Omilie parenetică cătră cei ce nu isbutesc în cererile lor.

52. Omilie asupra interesului ce pun unia pentru cele prezente, și lenea ce o arată pentru cele viitoare.

53. Omilie contra celor ce se numesc singuri pe dâșii Curași.

54. Omilie rostită în biserică Sf. Anastasii, pentru virtute și speranță în Dumnezeu pentru exercitarea ei.

55. Omilie rostită în biserică Sf. Pavel, cetind Goșii (în limba lor) și vorbind un preot Got.

56. Asupra zicerei: „Secerișul este mult, eară lucrătorii pușini”.

57. Asupra pocăinții Ninevitienilor.

58. Cătră cei ce cred de lucruri mari cele prezente, și sunt ca smintii fără reson de cele ce se par frumoase în viață.

59. Despre rugăciune.

60. Asupra zicerei: „Tot păcatul care ar face omul, este afară de trup”.

61. „Că virtutea spirituală este preferată tuturor”.

62. Asupra zicerei: „Socotiți pre Apostolul și Archiereul mărturisirei noastre, pre Iisus Christos, care este credincios celui ce l-a făcut pre el” (Ebr. 3, 2, 3).

Mai sunt apoi următoarele cuvinte și omilii (mai mult sau mai puțin scurte), care sunt pronunțate în zilele cele de pe urmă ale vieții Sf. Chrisostom în Constantinopole.

63. Omilie cătră Eutropiu eunuchul, Patriciu și Consul.

64. Când Eutropiu se găsea afară din biserică a fost răpit, și despre Paradis și Scripturi, cum și asupra zicerei: „De față a stăut împărăteasa deadreapta ta”.

65. Când Saturnin și Aurelian au fost condamnați la expatriare, și Galnas a ieșit din cetate, și despre iubirea de argint.

66. Despre întoarcerea din Asia în Constantinopole (în limba latină).

67. Despre rechemarea lui Severian episcopul Gabalelor (în limba latină).

68. Omilie despre pace.

69. Omilie înainte de exilare.

70. Omilie când a plecat în exil.

71. Omilie după întoarcerea din întâiul exil.

72. Omilie asupra slobozirei Hananiencei, pronunțată după ce s'a întors din exil.

73. Un număr de 244 de epistole scrise din exil cătră diferite persoane bisericesti, între anii 403–407 care conțin în ele, pe lângă altele și o mulțime de științi autobiografice, care dealtminterea ni-ar fi rămas necunoscute. Mai ales din cele 17 epistole cătră Olimpiada diaconița, și din cele două cătră episcopul Romei Papa Inocenție I se întrevade destul de clar activitatea Sf. Părinte, pe tot timpul cât a stat pe tronul Patriarhiei de Constantinopole, pe deoparte, eară pe deală parte ni se represintă cu colori foarte vii aureola și măreția caracterului acestui sfânt și mare dascăl al omenirii.

74. Tot Sf. Chrisostom aparține și Liturghia care poartă numele său, și care nu este de cât o prescurtare a Liturghiei Sf. Vasile cel Mare. În privința spiritului care a călăuzit pe Sf. Chrisostom de a compus Liturghia sa, să ascultăm pe Sf. Proclu, discipulul Sf. Chrisostom și Patriarh al Constantinopolei, care zice: „Pentru care și Sf. Vasile făcând us de un metod terapeutic, a publicat Liturghia sa mai prescurtată (de cât a Sf. Iacob, fratele Domnului). Nu după mult timp earăși Părintele nostru Ioan cel cu gura de aur îngrijindu-se, ca un păstoriu, de mântuirea turmei sale, și luând aminte la lenevirea și slăbiciunea naturei omenești, a voit a scoate din rădăcină orice pretext satanicesc. De aceea a și tăiat cele mai multe, și a poruncit de a se săvârși (Sf. Liturghie) mai în scurt, ca nu cumva oamini — mai ales cei ce iubesc trândăvia — amăgiți câte puțin de vicleniile contrariilor, să se depărteze de această sfântă și apostolică tradițiune, precum s'a și descoperit că fac mulți chiar și până astăzi”.

Despre autenticitatea Liturghiei Sf. Chrisostom mărturisește nu numai întreaga biserică, dară chiar scrierile sale, în care (mai ales în Comentăriile epistolelor Sf. Pavel și în ale Evangheliilor) găsim explicate diferite bucăți liturgice, cea ce constituie dovada cea mai puternică, că Liturghia aceasta este cu adevărat a Sf. Chrisostom. Sunt însă și unele bucăți care s-au adăos după moartea Sf. Chrisostom, ca de ex. imnul de la începutul liturghiei Unule născut Fiule și cuvântul lui Dumnezeu (compus se zice de Imperatoarele Iustinian I), imnul numit Cheruvic (făcut deasemenea de Iustinian I pe la 573), cântarea sau citirea troparelor de toate zilele, Simbolul credinței, și în fine Axionul Cuvine-se cu adevărat.

Pe lângă aceste scrieri, pe care criticii contemporani le atribue fără nici o contrazicere Sf. Chrisostom și le consideră ca autentice, mai sunt încă peste 70 de diverse scrieri atribuite Sf. Chrisostom, însă există îndoeli asupra autenticității lor. În edițiunea de Migne se mai găsesc încă peste 250. de Cuvinte panigirice și omilii morale, care însă sunt apocrife, după părerile criticilor.

ST. IOAN CHRISOSTOM

examinat ca exigetic al Sf. Scripturi de pe Amvonul bisericeii.

Este neîgăduit că Sf. Chrisostom ocupă primul loc în literatura noastră bisericească, mai ales ca ermineutic neîntrecut al Sf. Scripturi în general.

În tot timpul sacerdoțiului său, fie ca Preot, fie ca Patriarh, el a avut ca principală ocupațiune exlicarea Sf. Scripturi în detalii, de pe amvonu bisericeii. Pentru aceia biserică creștină este adânc recunoscătoare Sf. Chrisostom, căci pe când mai înainte de dânsul erminia Sf. Scripturi era biserică streină, sau prea puțin inițiată în tainele ei, Sf. Chrisostom este acela, care a luat Sf. Scriptură, și din scoarță în scoarță a explicat-o înaintea credincioșilor adunați în biserică, și a făcut-o accesibilă de gradul de inteligență a fiecăruia.

Aiât de mare era dorința lui ca fiecare creștin să înțeleagă Sf. Scriptură în cât își încorda toate puterile sale sufletești, făcea us de toată elocvența de care era înzestrat de Dumnezeu, ca să convingă pe auditori, că fiecare este datoriu de a ceti sau a asculta cuvântul lui Dumnezeu, fie în biserică, fie acasă, în tot timpul și în tot locul. „Nu aștepta alt dascăl, zice în omilia IX din epistola cătră Coleseni, ai cuvintele lui Dumnezeu. Nimeni nu te va învăța aiât de bine ca acela. . . Auziți, vă rog. toți muritorii, și procurați-vă învăța aiât de bine ca acela. . . Auziți, vă rog. toți muritorii, și procurați-vă Noul Testament, ca să aveți dascăli în permanență apostolul, evangheliile și Faptele Apostolilor. De vei avea vre-o supărare, caută în el (N. T.) ca într'un deposit de medicamente, ia de acolo mângâerea în suferința ce ai . . . Aceasta este cauza tuturor relelor, de a nu cunoaște Sf. Scripturi . . . Plecăm la războiu fără arme . . .” (Deasemenea Omilia a XXI din Comentariile epistolei cătră Efeseni, traducere de subsemnatul, pag. 216 și urm.).

Dară cetirea Sf. Scripturi nu trebuie a se face, după Sf. Părinte, de mântulă și fără nici o băgară de seamă, după cum fac cei mai mulți, ci cu toată atențiunea posibilă, căci numai așa ne vom putea folosi din cetirea ei. „Numirile sau cuvintele ce sunt în Sf. Scriptură, zice el (omilia 15 la Evangh. Ioan) Dumnezeu nu voaște a le auzi simplu și cum s'ar brodi, ci cu multă înțelepciune. De aceea și fericitul David în multe locuri scria în Psalmii săi „Spre pricepere” și zicea: „Descopere ochii mei și voi cunoaște minunile din legea ta” (Ps. 118, 18) . . . Și Domnul apoi îndemnând pe Judei de a cerceta scripturile, prin aceasta ne îndeamnă cu atât mai mult încă pe noi să le cercetăm, căci dacă ar putea cineva de la prima lectură să înțeleagă, nu ar fi zis el așa . . . De aceea el numește scripturile și thesaur ascuns în pământ, arătându-ne prin aceasta spre a le cerceta . . .

Dacă observăm în special toate operele Sf. Chrisostom găsim că toate acestea, afară de erminia la Psalmi, la Profetul Daniil, la cele 8 capitule din Isaia și la epistola către Galateni, sunt în formă de omilii, rostite în biserică, și împărțite în două părți, adică la început partea ermineutică a pasajului sau pasajelor ce urmează, eară la urmă partea morală cu aplicațiune la viața practică.

E demn de observat încă și aceasta, că dacă nu în toate, cel puțin în marea majoritate a omiliilor Sf. Părinte găsește ocaziune de a vorbi, fie chiar și în treacăt, despre eleemosină.

Când în prima omilie n-a epuizat totul ceia ce trebuia a vorbi, atunci același subiect îl continuă și în omilia sau omiliile următoare, prezentând chestiunea sub o altă formă cu totul nouă, ceia ce ni dă dovada unei vaste inteligenți și unei puteri extraordinare de judecată. Cu chipul acesta pasajul explicat este atât de bine lămurit, în cât este peste puțină de a mai primi vre-o obiecțiune serioasă.

În erminia V. Testament Sf. Chrisostom se refugiază câte-odată la textul ebraic, ceia ce dânsul o credea necesar pentru limpezirea nedomiririi. De exemplu explicând pasajul din cartea Facerei 1, 8 zice că deoarece Vechiul Testament s'a scris în limba ebraică, noi suntem ținuți ca explicându-l să ne refugiăm la acea limbă. „Mulți din cei exercitați în acea limbă, zice Sf. Părinte (Istoria traducerei textului ebraic în limba greacă), spun că numele Ceriu în limba Ebreilor este totdeauna la plural, ceia ce spun cu emfază și acei cari cunosc limba siriană”.

„De aceea nici nu zic îl ceriul, ci ceriurile. Tocmai pentru aceasta se și spune de fericitul David ceriurile ceriurilor, nu doară că sunt mai multe ceriuri, căci nu ni-a spus aceasta fericitul Moisi, ci fiindcă după obiceiul limbii Ebreilor acest nume se pronunță totdeauna la plural”.

Atât în erminia Vechiului cât și a Noului Testament Sf. Chrisostom întrebuințează metoda școlii Antiochene, adică examinarea critică a textului, după care se da cea mai mare atențiune însemnătății literare a cuvântului din Sf. Scriptură și a asociațiunii ideilor. Vorbind despre asociațiunea ideilor, Sf. Chrisostom scrie: „Nu trebuie de a aduce ca mărturie zicerile din Sf. Scriptură ciuante, nici sustrate din afinitatea și continuitatea ideilor, nici a le lua izolate și lipsite de ajutorul celor dinaintea și celor ce urmează, și astfel a difăima și a calomniă . . . Pentru că, cum să nu

fie absurd, că dacă înaintea Tribunalului, unde se judecă oamenii pentru afaceri lumești, și se pun înainte toate împrejurările cari sunt în legătură cu cazul ce se judecă, ca de ex. locul, timpul, cauza, persoanele și mil de felul acestora, — apoi când e vorba de luptele noastre pentru viața vecinică, nu e absurd, zic, de a cita scripturile cum s-ar întâmpla?

Afară de aceasta Sf. Chrisostom în erminia Vechiului Testament întrebuința și alegoria, când întrebuința cerea, căci zicea: „Că unele pasaje trebuie a fi luate așa cum sunt zise, eară altele cu totul contrar celor conținute”, eară ca exemplu aduce pasajul de la Isaia, unde se spune că lupul și mielul împreună vor păște, și apoi adaoge: „Nu vom înțelege noi aici lupi și miei, nici pale, boi și tauri, ci moravurile oamenilor le caracterizăm prin figura animalelor”. Pe lângă aceasta sunt unele pasaje, care trebuiesc luate în două sensuri, ca de ex. „jertfa fiului lui Abraam”. Cum că Issac a fost ridicat pe altar spre a fi jertfit, o știm, dară în același timp cu mintea noi mai scoatem și altceva ascuns aici, adică crucea. Tot așa și cu mielul paschal din Egipt, unde earăși găsim icoana patimilor lui” (Omilia la Ps. 46).

În erminia Noului Testament se observă la Sf. Chrisostom tot același semn distinctiv, adică și aici ca și în V. T. el își are încordată toată atențiunea în a defini exact însemnătatea literară a cuvintelor din Sf. Scriptură, și a pătrunde împreună cu auditorii săi în spiritul învățăturei creștine, pe care dânsul o pricepea în profunzimea ei.

În general vorbind, Sf. Chrisostom ridică cu atâtă dexteritate vâlul limbistic de pe pasajul ce-l explică, și atât de mult îl clarifică, în cât rămâne cineva uimit, și își reproșază sieși cum de a putut trece așa de ușor cu cetirea acelui pasaj, în cât n-a înțeles ceia-ce a fost ascuns acolo, și pe care Sf. Chrisostom cu atâtă ușurință a scos-o la lumină!

Dintre multele exemple vom cita numai unul, găsit chiar în Comentariile epistolei către Filipeni, ce urmează după aceasta. Apostolul Pavel în epistola către Filipeni, Cap. 2, 5-8 zice: „Că aceasta să se înțeleagă întru voi, care și întru Christos Iisus, carele în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmai cu Dumnezeu, ci s-a deșărtat pre sine chip de rob luând...” Acest pasaj citit de ori-cine, și mai ales frasa nu răpire a socotit a fi el întocmai cu Dumnezeu, îl va face să dea din umeri, ca semn de nepricepere. Ei bine, să se cetească Omiliile a 6 și 7-a din Comentariile de față, și se va vedea cu câtă vioclune și cât de bine explică Sf. Chrisostom frasa menționată, așa că după cetire nu va mai considera zicerea aceasta a Apostolului Pavel ca o carte pecetluită cu șapte peceti!

Fiindcă Chrisostom a făcut erminia Sf. Scripturi de pe amvonul bisericii și înaintea auditorilor, compuși nu numai dintre creștini, ci și din Iudei și etnici, cari alergau din toate părțile spre a-l auzi, de acela vedem pe Sf. Părinte că în dezvoltarea textului pășeste cu toată liniștea cerută, și puțin câte puțin scoate din tesaurile Sf. Scripturi mărgăritare și pietre neprețuite, pe care le pune în ochii auditorului, eară el pășeste mai departe în mod firesc și cu toată băgarea de seamă, însoțind totdeauna explicațiile sale cu amănunțimi, care ajută foarte mult erminiei.

Această caracteristică particulară Sf. Chrisostom, o observăm în toate omiliile sale.

Aşa de ex. explicând pasajul I din începutul evangheliei lui Matheu „Car-tea neamului lui Iisus Christos, fiul lui David, fiul lui Abraam...” şi ară-tând că evanghelistul Matheu are ca scop de a povesti naşterea cea după trup a fiului lui Dumnezeu, eară nu naşterea lui cea din veci, zice: „Deci, să nu-ţi închipui că ai auzit un lucru mic şi nebăgat în seamă, că Chris-tos s-a născut, ci înalţă-ţi cugetul, şi imediat cutremură-te, auzind că Dum-nezeu a venit pe pământ. Căci aceasta a fost atât de minunat şi de para-dox, în cât a uimit şi pe îngeri... şi pe Profeţii cei de demult, că „Pe pă-mânt s-a arătat, şi cu oamenii a petrecut” (Baruch 3, 38). Pentru că în ade-văr este foarte minunat de a auzi, că Dumnezeu cel negrăit şi nepriceput, şi deopotrivă cu Tatăl, a venit pe pământ prin pantece feciorelnic, şi a primit a se naşte din femeie, şi a avea de strămoşi pe David şi pe Abraam. Şi ce spun eu de David şi de Abraam? Căci cela ce este încă mai întrico-sat, e că a avut de strămoşi chiar şi pe acele femei, despre care v-am amintit mai sus. Acestea auzindu-le, să nu-ţi închipui ceva înjosit, ci toc-mai pentru aceasta încă minunează-te că fiind Fiu al lui Dumnezeu cel fără de început, şi Fiu adevărat, a primit de a fi şi fiul lui David, pentru ca să te faci pe tine Dumnezeu. A primit de a deveni robul tatălui, ca ast-fe fie robului să-ţi faci tată pe Stăpânul. Ai văzut aşa dară chiar de la început, ce fel sunt evangheliile?... Când deci auzi că Fiul lui Dumnezeu este fiu şi al lui David şi al lui Abraam, să nu te îndoieşti că şi tu fiul lui Adam, eşti fiul lui Dumnezeu. Nu s-ar fi înjosit-el în zadar, dacă nu urma ca să ne înalţe pe noi. S-a născut trupeşte, ca să te naşti tu duhovniceşte. S-a născut din femeie, ca tu să încetezi de a mai fi fiul femeii. De aceia îndoită a fost şi naşterea lui, şi la fel cu a noastră, şi mai pre sus de a noastră.... Ai văzut cum evanghelistul a înaripat pe auditor, spunând şi cele obicinuite, şi prin acestea arătând şi cele atingătoare de credinţa noastră...” (Comentar, evangh. Matheu, omilia II § 2 şi urmât.)? Ei bine, o ast-fel de erminie numai Sf. Chrisostom a fost în stare să o facă, căci el era pătruns de adevărurile dumnezeieşti ale religiunii noastre creştine, nu avea nici o umbră de îndoială, şi inima lui era sălaşul charului Dumne-zeesc. O ast-fel de erminie însă, nu ar fi putut nici odată să iasă din pana unui ermineutic contemporan, a cărui critică probabil că va lumina într-u călva chestiunea, nici odată însă, nu va încălzi inimile cetitorilor,—tocmai pentru aceia, că lipseşte din inima ermineuticului contemporan acea sevă dăitoare de viaţă, care cu profusiune să găsia în inima Sf. Chrisostom, voiu să zic credinţa sfântă şi neclintită în adevărurile mântuitoare ale re-ligiunii creştineşti.

Dară mai trebuie de observat încă şi aceasta, că pentru Sf. Chrisostom cunoştinţa profundă a Sfintei Scripturi şi a idiotismelor ei în cuvinte şi în frase, era consecinţa nu numai a unui studiu îndelungat al Sf. Scripturi, a unei cercetări ştiinţifice a fie-cărui pasaj în parte, sau a conţinutului în ge-neral, ci şi consecinţa unui paralelism al tradiţiunii scrise cu tradiţiunea vie a bisericei.

De aceia nu e nimic miraculos dacă un astfel de studiu a avut ca resul-tat pentru Sf. Chrisostom înţelegerea profundă despre iconomia lui Dum-nezeu, şi prin care anume mod a găsit el cu cale de a o descoperi oame-nilor, eară cea ce descoperise să fie priceput de om şi îndeplinit.

De aceia Sf. Chrisostom îndeamnă încontinuu pe auditorii săi, ca să frecventeze regulat la biserică, spre a auzi predica cuvântului lui Dumnezeu. În acelaşi timp încă şi dânsul să mediteze în tot timpul şi în tot locul Sf. Scriptură; căci zicea dânsul: «Mare bun, iubirii mei, este cetirea Sf. Scrip-turi. Aceasta face sufletul filosof, aceasta face pe om plăcut, aceasta face pe cineva de a nu se teme de nimic din cele prezente, aceasta face de a râvni cugetul nostru după cele de acolo.... Că de aici se poate afla exact pronia lui Dumnezeu, vitejia celor drepţi, bunătatea stăpânului şi măreţia resplăţii. De aceia vă rog, ca cetirea Sf. Scripturi să o facem cu multă bă-gare de seamă, căci numai aşa ne vom învrednici de cunoştinţa adevărată, dacă vom vorbi încontinuu cele de acolo... Dealfel nici că se poate, ca cel ce se îndeletniceşte cu cuvântul lui Dumnezeu, cu toată sîrguinţa şi cu toată mulţumirea, să-şi peardă vremea în zădar. Chiar de nu am avea nici un dascăl, însuşi stăpânul cel de sus intrând în inimile noastre ni va lumina cugetul, va desvăli cele acoperite, şi va deveni dascăl nouă celor cari nu ştim, numai dacă noi vom voi să contribuim cu cele ce se cer de la noi. Căci el însuşi zice: «să nu chemaşi pe nimeni dascăl pe pământ, că unul este dascălul vostru cel din ceruri». Deci, când noi luăm în mână o carte duhovnicească, încordându-ne gândul, şi alungând de la noi orice idee omenească, vom face cetirea cu toată evlavie, cu toată băgarea de samă, ca să putem fi conduşi de Sf. Duch în priceperea celor scrise, şi a trage de aici un mare folos... Că este suficient de a avea ca dascăl al nostru pe acest barbar (eunuchul împărătesei Etiopienilor), şi cei ce sunt învăluiţi în afacerile lumeşti, şi cei ce sunt înrolaşi în armată, şi cei căzuţi şi în general vorbind toţi, nu numai bărbaţi, ci şi femei, ori-şi cât stau ele în casă încontinuu, ba încă şi cei ce sunt în viaţa monachală, toţi zic să cunoască, că nici un timp nu poate fi pedică la cetirea sfintelor şi dum-nezeieştilor cuvinte, ci e cu puţinţă nu numai acasă, ci încă şi prin lărg umblând.. Căci văzând stăpânul dorinţa noastră către cele duhovniceşti, nu ne va trece cu vederea, ci ni va trimite lumina cea de sus, şi va lumina cugetul nostru. Deci să nu ne lenevim, vă rog, în cetirea Sf. Scripturi, ci fie că pricepem puterea celor cetite, încontinuu să le rumegăm în noi. Căci studiul încontinuu întăreşte memoria, şi de multe-ori neînţelegând cea ce am cetit astăzi, aceasta repetând-o mâine o vom afla fără de veste, Dum-nezeu cel iubitor de oameni luminând nevăzut cugetul nostru». (Omilia 35 la Cartea Facerei).

De şi toate operele ermineutice ale Sf. Chrisostom sunt demne de numele lui şi au servit ca izvor nesecat din care s-au adaptat toţi ermineuticii de după dânsul, ca Ecumenie, Evthimie Zigaben, Theofilact al Bulgariei şi alţii, totuşi după părerea generală locul întâiu între erminii îl ocupă ermi-niile la Cartea Facerei, apoi vine ermenia evangheliei lui Matheu, şi în fine ermenia la epistolele lui Pavel către Romani, către Corintheni, către Gala-teni, către Efeseni, etc. eară cea mai de jos erminia Faptelor Apostolilor şi a epistolei către Ebrel.

Causa pentru care aceste două de pe urmă nu sunt de acelaşi valoare ca cele-lalte, este că aceste erminii au fost făcute în timpurile cele din urmă ale petrecerii Sf. Chrisostom în Constantinopole, când duşmanii lui îi fa-

ceau într'una neajunsuri, din care cauză nici el nu putea să aibă liniștea sufletească, și nici erminiile acestea nu puteau fi compuse cu toată atențiunea.

SF. CHRISOSTOM examinat ca moralist și orator bisericesc

Este incontestat că Sf. Ioan Chrisostom este cel mai strălucit ritor în biserica creștină. Înainte de dânsul locul cel întâi îl ocupa Sf. Grigorie Nazianz, supranumit Theologul, dară după ce a răsărit în persoana lui Chrisostom un nou luceafăr pe orizontul intelectului al bisericii, cel vechi a pierdut din strălucirea sa în fața celui nou. Sf. Ioan Chrisostom este Demosthenele bisericii creștine, cuvintele sale exercită o putere neînvinsă asupra spiritului omenesc, și au farmecul de a subjugă și a convinge pe oricine le-ar citi sau auzi. Sf. Chrisostom este cel mai eminent psiholog și cunoaște toate mișcările inimii omenești. Pentru dânsul inima omenească este o oglindă deschisă, în care se uită și vede până și prin colțurile cele mai dosnice. De care patimă omenească nu a vorbit el? Care aplecare rea a spiritului omenesc nu este biciuită de dânsul? Ca un doctor eminent el arde, sau chiar și tale cu multă băgare de seamă patimile, ce războiesc pe bietul muritor pe tot timpul cât călătorește în această vale a plângerei.

Dacă el este cel mai aprig adversar al patimilor omenești, pentru că la umbra fieceia din acestea se zărește dușmanul cel neîmpăcat al neamului omenesc — diabolul, — acesta nu vra să zică că Sf. Părinte nu este îngăduitor față de cel păcătos, ci tocmai din contra se poate susține, și cu drept cuvânt, că Sf. Ioan Chrisostom este prin excelență oratorul dragostei creștinești.

El, care a avut o deosebită dragoste către Apostolul Pavel — după cum se cade a avea fiecare dintre noi — ca creștini dintre ginți, — el, care aproape la fie ce pas pomenește cu drag numele lui Pavel, nu era posibil ca să nu lîndă ca și acela, la a vesti tuturor voința lui Dumnezeu, și a se face tuturor toate, ca pre toți să-i dobândiască. Combate cu toată puterea patimile omenești, ca operă a diabolului, este însă și îngăduitor cu cel căzut în păcat, îl încurajează, îl mângăie și îl susține în lupta lui. „De vei greși din nou, zice Sf. Părinte către cel păcătos, din nou pocăște-te, și ori de câte ori vei greși, vină la mine, și eu te voi vindeca“ (La Fotie, Miriob. 59). Deși pasajul acesta a fost unul din punctele de acuzație ale Sinodului din Dris aduse contra Sf. Chrisostom (vezi și Palladius, pag. 66—79, și Socrat. Ist. bis. 6, 21), totuși e necontestat, că nimeni după Mântuitorul Christos și discipulul său Ioan, n'a mângăiat și încurajat în așa mod pe cel păcătos, ca Sf. Chrisostom, și nimeni nu vindeca atât de bine ca Sf. Părinte! Care limbă ar suna mai armonios și mai plăcut la urechile bietului muritor? Da! Sf. Chrisostom este predicatorul dragostei creștine, și întreaga lui viață și activitate pastorală este aflerosită acestei dragoste. Să l'ascultăm chiar pe dânsul, cum își mărturisește dragostea

lui către păstoriți: „Iată, zice, cu charul lui Dumnezeu, și noi avem trei ani acum, de când nu ziua și noaptea vă rugăm ca apostolul Pavel, ci facem aceasta după trei zile, și de multe ori chiar după șapte zile“) și ce s'a mai petrecut sau să petreacă încă? Acuzăm, dojenim, lăcrămăm, suspinăm, deși poate nu pe față, ci în inimă. Lăcrămile acelea sunt cu mult mai line și mai ușoare decât acestea.. Credeți-mă că dacă nu m'ar judeca cineva ca fiind stăpânit de ambițiune prisoselnică, m'ar vedea în toate zilele vărsând lacrimi... Deși am putea și noi ca să vă zicem: „Ce-mi pasă? Eu am făcut cea ce mi se cerea, eu deci, sunt curat de sângele vostru“, dară nu e de ajuns aceasta spre a ne mângăia. Dacă ar fi cu puțință de a despica inima noastră în două, ați vedea ce loc larg ocupați în ea voi cu toți, bărbați, femei și copii! Căci aceasta este puterea dragostei, pentru că ea face sufletul mai încăpător decât cerul. „Cuprindeți-ne pre noi, pre nimeni n'am nedreptățit..., nu vă strîmtorați întru noi“ (Corint. 7, 2 și 6, 12). Aceasta o zicem și noi acum: Cuprindeți-ne pre noi. Acela avea în inima sa întregul Corint, și zicea: „Lărgiți-vă și voi, și nu vă strîmtorați între noi“ (Ibid. 6, 12, 13), dar eu nu aș putea zice așa, căci știu bine că și voi mă iubiți pre mine și mă cuprindeți... (Omilia 4 din Fapt. Apost.). Dease-menea să se vadă omiliile 9, asupra statuelor, § 1. Omilia 1 la Cartea Facerei, III, VII și XLI, ibid. Omilia 22 din evangh. Mateiu. Omilia 3 din Fapt. etc.).

De aici, cum și din multe alte mărturii se arată în mod cert, că Sf. Chrisostom în tot timpul păstoriei sale a trăit numai pentru turma sa, căria l-a și aflerosit întreaga sa viață și activitate. Când păstoriții săi progresau pe calea evangheliei, și el sălta de bucurie, iară când dânsii erau bântuiți de vr'o boală morală, și el era trist și amărît cu sufletul. Bucuria lor era considerată ca a sa proprie, iară întristarea lor, provenită fie din abaterile dela legea morală, fie din altă cauză, îl atingea și pe dânsul. Inima lui cea sensibilă și agerimea spiritului îl indicau totdeauna cam sub ce fel de formă trebuia să prezinte auditoriului virtutea ce o recomanda, sau răutatea ce o înfiera. Același subiect tratat de Sf. Chrisostom cu altă ocazie, este prezentat de el sub alte forme, potrivit auditoriului și împrejurărilor.

Sfântul Chrisostom vorbind de morală, nu caută a proba că virtutea este virtute, sau că răul este rău, ci toată atențiunea lui este îndreptată la aceia, de a desvăli virtutea și a o înfățișa în toată strălucirea și aureola ei interioară, iară răutatea a o arăta în toată deșărtăciunea și urăciunea ei. Cu alte cuvinte nu Sf. Chrisostom descopere morala creștină, ci această morală, mulțămită dexterității oratorului, se descopere spiritelor omenești în toată strălucirea ei și le subjugă.

Și aici stă secretul, că până în ziua de astăzi, și în veci de veci, scrierile Sf. Chrisostom emană din ele o putere morală neînvinsă, care subjugă pe tot cel ce le citește.

Altă caracteristică a Sf. Chrisostom în arta lui oratorică este și inven-

*) Erminia Fapt. Apostolilor este compusă în anii cei de pe urmă ai păstoriei Sf. Chrisostom, când Sf. Părinte fiind prea ocupat cu administrarea eparchiei, și tulburat de intrigile prigonitorilor săi, nu putea să predice des, ca în Antiochia.

fiunea, sau arta de a crea acolo, unde cei mai mulți nu găsesc nimic de creat. Așa de ex. în pasajul din epistola către Romani: «Spuneți închinăciune Prischilei și lui Achila» (cap 16, 3), unde fiecare vede că este ceva steril, simplu și lipsit de materialul cerut de omiletică, Sf. Chrisostom totuși a găsit aici subiect de vorbă, și în două omilii consecutive a fermecat auditoriul vorbind despre dragostea creștină. Acesta e un exemplu din mii de acest fel.

Atât de mare este bogăția cuvintelor și a cugetărilor la Sf. Chrisostom, în cât nu se pricepe cineva ce să admire mai întâiu: dulceața cuvântului, sau agerimea spiritului, mulțimea sau lăria argumentelor. Fie-care idee exprimată de dânsul, imediat este lămurită prin diferite exemple sau asemănări luate din fenomenele naturii, din regnul plantelor, sau al animalelor, din faptele omenești, și cu deosebire din moravurile și aplecările vieții omenești. Câte-odată aceste asemănări se succed una pe alta, sau mai bine zis, iesă din gura cea de aur fără ca între dânsule să se interpună vre-o altă idee străină, — altă dată același fenomen natural, sau același fapt îl examinează din diferite puncte de vedere, care toate sunt puse înainte pentru clarificarea chestiunii.

Iată de pildă unul din mii de exemple de felul acesta, unde Sf. Părinte explicând auditoriului convertirea miraculoasă a apostolului Pavel, și intrarea lui în Damasc, face următoarele comparațiuni demne de toată admirațiunea: „Că precum un pescar oare-care șezând pe o peatră înaltă își ridică în sus undița, și apoi din înălțime îi dă drumul în marea..., astfel și Stăpânul nostru, care a arătat pescuitul duhovnicesc, șezând ca pe niște petre înalte de deasupra norilor, a dat drumul vocii sale din înălțime ca unei undiți, zicând: Savle, Savle, ce mă gonesti? Și astfel a pescuit pe acest pește mare. Și ceia ce s-a întâmplat cu peștele acela pe care l-a prins Petru, după porunca Stăpânului, tot această s-a întâmplat și cu acest pește. Căci și acest pește s-a găsit că avea în gura sa un statir (Math. 17, 27), însă era fals; că adevărat avea în el zel, însă nu după cunoștință. De-aceia, acea cunoștință hărăzându-i-o Dumnezeu, a făcut acel ban (statirul) veritabil.. Și ceia ce se petrece cu peștii, aceiași s-a petrecut și aici. Că precum aceia îndată ce sunt scoși afară din apă, orbesc și nu mai văd nimic, tot astfel și acesta, după ce a fost prins în undiță și smuncit afară din marea necunoștinței, imediat a orbit.... Dară/acea orbire a făcut ca întreaga omenire să vadă...”

Ce comparațiune frumoasă! Dară cui putea să vină în minte ca să compare pe apostolul Pavel cu peștele? Pe trâmbița ducului, care a răsunat până la marginile lumii, cu cel ce nu are glas? Și cu toate acestea comparațiunea aceasta a Sf. Chrisostom, te lasă în uimire prin frumuseța și adevărul conținut în ea!

Dară în fine, care din scrierile ieșite din pana și din gura de aur a Sf. Ioan, nu uimește pe cititor într'atât, în cât îl robește cu totul? Calitatea aceasta la pușini dintre scriitorii religioși și profani se poate găsi.

De aceia, a mai înșira cității aici din scrierile lui, găsesc că e de prisos, de oare-ce aproape în totalitatea lor sunt de aceeași valoare, și prin urmare ar trebui ca să fie înșirate toate, ceia-ce e imposibil.

Acesta este Sf. Ioan Chrisostom ca scriitor și ritor al bisericii creștine.

Acum dacă ne întrebăm, care a fost calitatea lui superioară, și care a fost caracteristica sa deosebită, — negreșit vom răspunde, că în privința culturii filosofice și enciclopedice, nu era mai pre jos de scriitorii din timpurile sale. Ca ermineutic al Sf. Scripturi a fost aproape ne'ntrecut, pentru care toți ermineuticii de după dânsul, pe el l-au avut de basă în erminiile lor. În privința sfințeniei vieții lui a fost unul dintre cei mai rari bărbați ai bisericii creștine. Ca păstor și administrator al bisericii creștine a fost de admirat. Dară cu asemenea calități găsim și pe alții printre Părinții bisericii creștine. Aceia însă, care îl distinge pe Sf. Chrisostom de toți cei-l-alți Părinți, dascali și scriitori ai bisericii creștine, aceia care 'l arată a fi ne'ntrecut, și în care n-a avut până acum egal pe nimeni, care și constituie slava lui particulară, este calitatea de Chrisostom pe care i-au acordat-o seculii de după dânsul.

A fost cu adevărat Gură de aur, a fost cel mai elocvent ritor al bisericii creștine, până în ziua de astăzi¹⁾.

¹⁾ În descrierea biografiei Sf. Chrisostom am avut în vedere 1) Patrologia de Filaret, Archiep. Cernigovului, tradusă în grecește de Archim. Neofit Paghida, 2) Patrologia de Nectarie Chefala, Mitropolitul Pentapolei, 3) Patrologia de Christodul Apostol (Constantinopole 1894), 4) Patrologia de Diomid Chiriacos, 5) Viața Sfântului Chrisostom, pusă la începutul Evanghelistului Matheiu (în Patrologia de Migne), 6) Istoria bisericească de Contogoni, idem de D. Chiriacos, 7) Revista periodică „Evangelicos Chirix“, și alte diatribe relative la acest subiect, publicate în limba greacă.

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CATRE EBREI

A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

(Expusă din însemnări, după moartea lui, de Constantin Presviterul Antiohiei)

SUBIECTUL

Scriind Romanilor fericitul Pavel li zicea: *«întru cât sunt eu neamurilor Apostol, slujba mea o măresc, ca doar ași face trupul meu să râvnească, și să măntuiesc pe vreunul dintre dânsii»* (Rom. 11, 13, 14) și iarăși în alt loc: *«că cel ce a lucrat lui Petru spre apostolia tăerei împrejur a lucrat și mie întru neamuri»* (Galat. 2, 8.) Deci, dacă a fost dascăl al neamurilor — căci și în Faptele Apostolilor zice către dânsul Dumnezeu: *«mergi, că eu la neamuri departe te voi trimete»* (22, 21), apoi atunci ce avea de comun cu Ebreii? De ce li-a scris lor epistola? Și nu numai atâta, ci chiar și dânsii se purtau cu dușmănie față de el, iară aceasta se poate vedea în mai multe locuri. Așa de pildă ascultă ce spune Iacob către dânsul: *«Vezi, frate! câte mii de Iudeii sunt carii au crezut și toți sunt răsvrătitori legii, și au înțeles pentru tine, că înveți despărțire de la Moisi, pre toți Iudeii cei dintre neamuri»* (Fapt. 21, 20, 21), și de multe ori erau certe cu dânsul pentru aceasta.

Deci ce oare — ar putea întreba cineva cu drept cuvânt — pe acest om de legi, pe acest legist — (căci doară învățase

legile la picioarele lui Gamaliil, pentru care avea și multă râvnă) — care ar fi putut mai cu samă în aceasta să rușineze și să convingă pe alții; de ce tocmai pe dânsul zic, nu l-a trimis Dumnezeu către Ebrei? Pentru că din această cauză încă mai mult l-ar fi războit Iudeii. Această prevăzând-o Dumnezeu, că adecă nu-l vor putea suferi, *«mergi, zice, că eu la neamuri departe te voi trimite, . . . că nu vor primi mărturia ta cea pentru mine»* (Ibid. 22, 18). Dară apoi chiar și el zice: *«Doamne! ei știu că eu eram puind în temniță. . . și când se vărsa sângele lui Ștefan mucenicul tău, și eu eram râvnitor de față, și împreună voeam moartea lui, păzind hainele celor ce-l omorau pre el»* (Ibid. 22, 19. 20). Aceasta, deci, era o dovadă sigură, că nu-l vor crede.

Dealtmintrelea așa și este chiar; căci când cineva părăsește religiunea și obiceiurile neamului său, dacă poate nu este vrednic de băgat în seamă, sau că este dintre cei mici și neînsemnați, nu mănnește atât de mult pe cei re-mași în urma sa; iar de cumva ar fi dintre cei însemnați, sau dintre cei foarte râvnitori pentru cele părintești, atunci mai ales aceasta li mănnește și-i întristează mult, ca unul ce li-a înjosit credința lor, și a trecut la credința altora. Pe lângă acestea apoi, cine se apropiea de dânsul, stă la îndoială și în oarecare necredință și nesiguranță față de dânsul. Și de ce oare? Pentru că cei de pre lângă Petru trăiau așa zicând pe lângă Christos, căci vedeau și semne și minuni, — în timp ce el (Pavel) nebucurându-se de nimic din toate acestea și fiind cu Iudeii la un loc, deodată a părăsit credința iudaicească și-a devenit unul dintre Apostoli, ceea ce era deajuns ca cele ale noastre să fie înălțate. Că apostolii ceilalți se părea că mărturiseau prin harul ce căpătase, și ar putea spune cineva că dorind pe dascălul lor dânsii mărturiseau aceasta, în timp ce cel care mărturisea învierea era mai ales el, Pavel, care numai glasul i-l auzise. Deaceia tocmai îi și vezi pe dânsii (Ebrei) războindu-l cu furie, și totul făcând spre a-l ucide. Dară dacă necredincioșii de aceia erau înfuriați contra lui, de ce atunci erau înfuriați și cei credincioși? Pentru că propoveduind neamurilor, era silit de-a li propovedui creștinismul curat, iară dacă în Iudeia n-a reușit, cauza a

fost că poate nu s'a ocupat în deajuns. Petru însă, și cei de pe lângă dânsul, ca unii ce propoveduia în Ierusalim, unde mare era zelul și râvnă, erau siliți de a propovedui păzirea legii, pe când Pavel era în mare libertate din acest punct de vedere. Dară apoi cei dintre neamuri erau chiar și mai numeroși decât cei dintre Iudei, și deci erau afară de lege, ceea ce slăbea legea, de care nici nu aveau vr'o evlavie, fiindcă Pavel toate le propoveduia curat. De sigur că prin aceasta credeau dânsii că apostolul se va sfii de mulțime, pentru care îi ziceau: *«vezi, frate câte mii de Iudei sunt cari au crezut»*? fapt pentru care îl urau și disprețuiau, *«căci au înțeles pentru tine zice, că înveți despărțire dela Moisi, adecă abatere dela lege»*.

Apoi atunci cum de a scris Iudeilor această epistolă, nefiind dascăl al lor? Și căror anume Iudei le-a trimis epistola? Mie mi se pare că celor din Ierusalim și din Palestina. Deci, cum de le-a scris? Dupre cum și a boteza nu era treaba lui, și totuși a botezat, că *«nu m'a trimis pe mine Christos să botez»* zice, — și nici nu l-a împiedicat, tot așa și aici el o face aceasta în treacăt. Dară apoi cum nu li-ar fi scris lor, pentru care ar fi voit a fi și anatema? Pentru care și zicea: *«Știți că fratele Timotheu este slobod, cu care de va veni mai curând, vă voi vedea pre voi»* (Ebr. 13, 23), fiindcă nu era încă în carcerat. După aceia a stat în Roma doi ani în închisoare, apoi a fost liberat, după care s-a dus în Ispania unde poate a văzut și Iudei, și atunci iarăși a venit la Roma, când a și fost ucis pe timpul lui Neron.

Epistola către Timotheu a fost scrisă mai înainte de aceasta, căci acolo zice: *«că iată eu mă jertfesc»* și *«întru răspunsul meu cel dintâi nimeni n-a mers cu mine»*. (II. Timotheu. 4, 6, 16)—dealtfel în multe locuri îl vedem luptându-se, precum depildă, spune și Thesalonicenilor scriindu-le: *«Următori (imitatori) v-ați făcut bisericilor lui Dumnezeu, celor ce sunt în Iudeia»* (I Thesal. 2, 14), și chiar acestora scriindu-le, mai departe zice: *«că jărtfirea averilor voastre cu bucurie ați primit»* (Ebr. 10, 34). Ai văzut cum ei se luptau? Dară dacă față de apostoli dânsii se găseau astfel, și nu numai în Iudeia, ci și acolo unde se aflau printre etnici, ce nu ar fi făcut credincioșilor?

De aceia îl și vezi mai ales pe dânsul îngrijindu-se, căci când de pildă zice: *«iară acum merg în Ierusalim slujind sfinților»* (Rom. 15, 25), și iarăși când îndeamnă pe Corintheni spre facerea de bine, scriind despre colecta făcută de Macedonenii, și zicând: *«de va fi cu cuviință să merg și eu, voi merge»* (II. Corinth. 8, 1. I Cor. 16, 4) aceasta o zice. Și când spune apoi: *«nu-mai ca să ne aducem aminte de cei lipsiți, care m-am și nevoit aceasta a o face»* sau și când spune: *«ne-au dat dreapta împărtășirei, mie și lui Varnava, ca noi să mergem la neamuri, iară ei la tăerea împrejur»* (Gal. 2, 10. 9.), tot aceasta o arată, și acestea nu le spune cu privire numai la săracii de acolo, ci ca cu toții să se împărtășească din acea binefacere. *«Căci zice, nu am împărțit între noi binefacerea după cum am împărțit propoveduirea, noi adecă la neamuri, iară aceia la cei tăiați împrejur, adecă tot așa să urmăim și cu îngrijirea de săraci»*. Și în fine peste tot locul îl vezi pe Pavel având multă îngrijorare de aceasta, și cu drept cuvânt, căci la alte neamuri, printre care erau și Iudei și Elini, nimic din acestea nu erau. Acolo însă fiind că se părea că stăpânesc și sunt de sine stătători, și multe le făcea și după legile lor proprii, fiindcă stăpânirea încă poate nu și avea ființă, sau că încă nu era în totul supusă Romanilor, de sigur că se purtau cu multă tirănie. Că dacă și în alte cetăți se purtau așa, ca de pildă în Corint, unde băteau pe mai marele Sinagogeii înaintea divanului guvernatorului, iară lui Galion nu-i păsa nimic din toate acestea, ce nu s'ar fi petrecut în Iudeia? ¹⁾.

Ai văzut deci că în alte cetăți îi duc pre dânsii înaintea stăpânitorilor, și cer ajutorul chiar al celor de alt neam?

Aici însă nu duc nici-o grijă de aceasta, ci însuși își compun sinedriul și ucid pe cine voiesc. Așa de pildă au ucis pre Ștefan, așa au bătut și pe apostoli, fără să-i mai ducă, înaintea stăpânitorilor, tot așa și pe Pavel era să-l ucidă dacă nu l'ar fi răpit din mijlocul lor ²⁾ sutașul.

Și toate acestea se petreceau în timp ce erau preoți, aveau templu, avea ceremonial religios, aveau jertfe. Pri-

vește cum chiar Pavel a fost judecat de preot, când a și zis: *«Nam știut, fraților, că este Arhieru»* ¹⁾ și aceasta se petrecea înaintea stăpânitorilor,—de unde se vede că aveau multă putere. Gândește-te de aici câte nu pătimeau cei ce locuiau în Ierusalim și în Iudeia. Deci, cel ce se ruga a fi anathema de la Christos pentru cei ce încă nu crezuse, iară pe credincioși îi sluja așa, că și el s'ar fi dus dacă era nevoie, și în fine pretutindeni având multă îngrijire de dânsii, ce poate fi de mirare dacă și prin epistolă îi îndeamnă, și-i povățuește, dacă pre cei căzuți îi ridică și-i îndreaptă?

Căci erau mulți necăjiți și descurajați în urma multor scârbe, ceia ce și arată cam pe la finea epistoliei, zicând: *«Pentru aceia mâinile cele slăbite, și genuchile cele slăbănoage vi le îndreptați»* și iarăși: *«că încă puțin oare-ce, cel ce este să vie va veni, și nu va zăbovi»* și iarăși: *«iară de sunteți fără de certare, iată dară că sunteți feciori din curvie, iară nu fii»* (Ebrei 12. 12, 10, 37. 12, 8). Fiindcă erau Iudei, și învățase și dânsii de la părinții lor, că atât cele bune, cât și cele rele trebuia să le aștepte la picioare, și astfel să trăiască, iată că atunci era cu totul contrar: căci cele bune erau în speranță și după moarte iară cele rele în mâni și răbdând multe și, de aceia era natural ca mulți să se împutineze, și apostolul să facă multă vorbă de aceasta.

Dar despre aceasta vom vorbi la timpul cuvenit; deocamdată însă numai că a fost necesar de a li scrie lor pentru cari avea atâta îngrijire. Cauza însă pentru care n-a fost trimisă epistola către dânsii, este învederată. Deci nu era împiedecat de a li scrie. Cum că se împutinase cu sufletul, o arată zicând: *«Mânele cele slăbite, și genuchile cele slăbănoage vi le îndreptați»* (12, 12) și iarăși: *«Că nu este nedrept Dumnezeu, să uite lucrul vostru și osteneala dragostei»*. (6. 10). Sufletul fiind cuprins de ispite, de multe-ori se abate și de la credință. De aceia îndeamnă de a fi cu băgare de samă la cele auzite, și să nu li fie inima înrăutățită de necredință. Aceasta este și cauza pentru care multe vorbește de credință în această

¹⁾ Notă. vezi capitolul 18, din Faptele Apostolilor.

²⁾ Vezi cap. 7, 12 și 21 din Faptele Apostolilor.

¹⁾ A se vedea cap. 23 din Faptele Apostolilor.

epistolă, iară pe la sfârșit pune de față o mulțime de exemple, că și acelora le-a făgăduit a avea bunurile la picioarele lor, și cu toate acestea nu totdeauna le-au avut. Dară afară de aceasta, ca să nu creadă că au fost cu totul părăsiți, deodată li pune dinainte două lucruri: întâi de a suferi toate cu bărbăție, și al doilea de a aștepta răsplata, căci de sigur că nu va trece cu vederea pe cei de pre lângă Abel, și pre ceilalți dreپți nerăsplătiți.

Iară această îndemnare o face din trei puncte de vedere: de la cele ce a pățimit Christos, duple cum însuși zice «*Nu este sluga mai mare de cât Domnul său*», de la bunurile care aștepta pe cei ce cred, și al treilea, de la cele rele. Iară aceasta o susține nu numai prin cele viitoare, care ar fi fost mai puțin probabilă, dară chiar și de la cele trecute și întâmplare cu părinții lor. Aceasta o face și Christos, zicând acum de pildă: *Nu este slugă mai mare de cât Domnul său* și iarăși «*multe locașuri sunt în casa tatălui meu*» altă dată jălește de mii de ori pre cei ce nu cred. Face apoi multă vorbă și de Noul și Vechiul Testament, fiindcă față de credința în înviere îi erau de mult folos.

Pentru ca nu cumva din cele ce a pățimit dânsii să nu creadă că a înviat, aceasta o dovedește prin Proroci. Arată apoi că nu cele ale Iudeilor sunt laudate, ci cele ale noastre, că încă și templul a amorțit, și cele ale jărtfelor deasemenea, pentru care și zice: «*Deci dară să ieșim la dânsul afară de tabără, ocară lui purtând*» (Cap. 13, 13). Dealtmintrelea îi stă împotriva și următorul fapt: că era natural ca să i se spună de unii, că dacă acelea erau umbră, dacă erau icoană, cum de nu au fost lăsate la o parte, sau nu-au fost scoase pe nesimțite, arătându se adevărul, ci încă sunt în floare? Dară și aceasta el a dat a înțelege foarte liniștit, ca petrecute la timpul potrivit. Cum că dânsii aveau mult timp în credință și în necazuri o a învederat zicând: «*Dator fiind voi a fi dascăli pentru vreme*» și iarăși «*să nu fie într'unul din voi inimă vicleană a necredinței*» și iarăși: «*Următori să vă faceți celor ce moștenesc făgăduința prin credință*» Cap. 5, 12, 3. 12, 3, 12).

OMILIA I

«*In multe feluri și în multe chipuri de demult Dumnezeu grăind părinților noștri prin Proroci, în zilele acestea mai de pe urmă a grăit nouă întru Fiul, pre care l-a dat moștenire tuturor, prin care și veacurile s'au făcut*».

Cu adevărat, că unde s'a înmulțit păcatul, acolo a prisosit Darul. Aceasta deci o spune Fericitul Pavel chiar în exordul epistolei trimisă Ebreilor. Fiindcă eră natural ca ei să fie necăjiți și sbuciumați de rale, și judecându-se din toate acestea să se crează pre dânsii mai pre jos de toate celelalte neamuri, arată prin această epistolă, că dânsii s'au bucurat de cel mai mare și mai înalt char, ațitând auditoriul chiar dela început. De aceia și zice: «*In multe feliuri și în multe chipuri de demult Dumnezeu grăind părinților prin Proroci, în zilele acestea mai de pe urmă a grăit nouă întru Fiul*».

Dece oare nu s'a pus pe dânsul mai 'nainte de Proroci? de și acțiunea lui a fost cu atât mai mare decât a aceloră, cu cât și mai mari lucruri i s'au fost încredințat lui. Dară nu face aceasta. Dece oare? Întâi pentru că s'a păzit a grăi de dânsul lucruri mari, al doilea că auditorii încă nu erau desăvârșiți, și al treilea că voiă a-i înălța pre dânsii încă mai mult și a arată marea lor superioritate. Este ca și cum ar fi zis: «*Și ce lucru mare este, dacă a trimis pre Proroci la părinții voștri? Că a trimis la voi pre însuși Fiul său cel unul născut*». De aceia bine a făcut, că și-a început epistola cu expresiunea: «*In multe feluri și în multe chipuri*», căci arată, că nici Prorocii chiar nu cunoșteau pe Dumnezeu, și că numai Fiul îl cunoșteă. Expresiunea «*în multe feliuri și în multe chipuri*» însemnă în diferite moduri, și că eu am înmulțit vederile zice, și în mâinile Prorocilor m'am asemănat (prin Proroci m'am făcut arătat)» (Osie 12, 10).

Așa că superioritatea nu stă numai în aceia, că dacă aceloră li s'a trimis Proroci, nouă ni s'a trimis pe însuși Fiul, ci și în aceia că nimeni dintre dânsii nu cunoșteă pe Dumnezeu, ci numai Fiul său cel unul-născut îl cu-

noștea. Aceasta n'o pune din capul locului, însă prin cele ce urmează o mrejăște, când mai cu samă grăește despre omenire». Căci căruia din Îngeri a zis cândva: «*Fiul meu ești tu, eu astăzi te-am născut*» și «*șezi de-a dreapta mea*» (vers 5 și 13)? Dară tu privește înțelepciunea lui cea mare, cum mai întâiu arată superioritatea de la Proroci, apoi cum își dă hotărârea, ca fiind ceva mărturisit de toți; că acelora li-a grăit prin Proroci, iară nouă prin unul-născut. Dară dacă acelora li-a grăit și prin Îngeri (căci și Îngerii au grăit Iudeilor) apoi și prin aceasta noi avem tot partea cea mai mare, căci nouă ni-a grăit prin Stăpân, pe când acelora prin slugi, căci și îngerii ca și Prorocii sunt împreună slujitori.

Și bine a zis el: «*în zilele cele mai de pe urmă*» fiindcă și aceasta îi atâță și îi mângâie ca desnădăjduiți cu totul. Că precum zice și aiurea că: «*Domnul aproape este*» și «*nimic nu vă grijiți*» (Filipp 4, 6, 5), și aiurea: «*că mai aproape este nouă mântuirea acum, de cât când am crezut*» (Romani 13, 11), tot așa și aici. Deci ce vra să spună? Că tot cel ce își cheltuiește timpul în luptă, când aude de sfârșitul luptei, se resuflă puțin, așa zicând, știind că pedeoparte este sfârșitul ostenelelor sale, iară pedealta începutul odihnei.

«*În zilele acestea mai de pre urmă a grăit nouă întru Fiul*». Iată iarăși «*întru Fiul*», adecă prin Fiul, spunând aceasta către cei ce zic, că se potrivește asemenea expresiunea Duhului. Ai văzut că particula *întru* este egală cu «*prin*»? Dară și expresiunea «*de demult*» cum și «*în zilele acestea mai de pre urmă*», iarăși lasă a se înțelege altceva. Și ce anume? Că fiind la mijloc mult timp, când urma a fi pedepsiți, când lipsau charurile, când nu era speranță de mântuire, când de pretutindenii așteptam a avea tot mai puțin, atunci am câstigat mai mult. Și privește cu câtă înțelepciune a spus aceasta, căci n-a zis «*Christos a grăit*» de și el a fost care a grăit, însă fiindcă sufletele lor erau slabe și neputincioase, și nici nu puteau să audă vorbindu-se cele de Christos, «*a grăit nouă întru Fiul*» zice. Dară ce spui? Dumnezeu a grăit prin Fiul? Da! zice. Dară unde este superioritatea? Aici ai arătat pe deoparte că Noul și Vechiul Testament sunt ale unuia

și aceluiaș, iară pe dealta că nu este o superioritate mare. De aceia tocmai desfășură ideia în această expresiune: «*a grăit nouă întru Fiul*», deși lui de sigur că nu i-a vorbit, ci apostolilor, și printrânșii celor mulți. Însă îi laudă și pre dâșii prin această expresiune, și arată că și lor li-a grăit, în același timp însă se atinge și de Iudei, că adecă aproape toți căroră li-au grăit Prorocii, au fost răi și spurcați. Până acum el însă nu face vorbă de aceasta, ci numai de darurile acordate de Dumnezeu.

De aceia și adaoge: «*Pre care l-a pus moștenitor tuturor*». Aici vorbește de trupul său, precum zice și David în Psalmul al doilea: «*Cere de la mine, și-ți voi da fie neamurile moștenirea ta*», căci doară nu numai Iacob este partea Domnului, sau numai Israil clironomia lui, ci noi cu toții. Dară oare ce va să zică «*pe care l-a pus clironom*»? Adecă pe dâșul l-a făcut Domn și stăpân al tuturor, cea ce a spus și Petru în Faptele Apostolilor: «*că Domn și Christos l-a făcut Dumnezeu*» (Cap. 2, 36). Făcând uz de numele de clironom sau moștenitor, două lucruri invederează: și veritatea înfierii, în același timp și nedeslipirea lui de stăpânie: «*Moștenitor tuturor*», zice, adecă al întregii lumi. După aceasta iarăși aduce vorba la cele dinainte, zicând: «*prin care și veacurile le-a făcut*».

Dară oare unde sunt cei ce spun: «*era timp când Fiul nu era*»? Apoi făcând uz de suișuri¹⁾, mai departe grăiește lucruri cu mult mai mari decât acestea, zicând: și *care fiind strălucirea slavei și chipul ipostasului său, și purtând toate cu cuvântul puterii sale, prin sine singur făcând curățirea păcatelor noastre, au șezut de-a dreapta mării întru cele înalte, cu atâta mai bun făcându-se de cât Îngerii, cu cât mai osebit de cât dâșii a moștenit nume*». (Vers. 3, 4). Vai! câtă înțelepciune la acest fericit apostol! sau mai bine zis, nu înțelepciunea lui Pavel, ci a Duhului

¹⁾ Ἀναβαθμὸς Katabathmōs = suișuri și pogorășuri ca pe treptele scării, sunt luate și ca figuri ritorice, spre a arăta ridicarea sau înălțarea cuvântului și a ideii, sau pogorârea lui, precum de pildă în versetul de față. Ἀναβαθμοὺς χρώμενος = făcând uz de suișuri, adecă înălțând ideia pe nesimțite, ridicându-se cu ideia în sfere înalte, etc., a-și pune suișuri în inima sa (Ps. 83, 6) în mod figurativ, înșamnă a avea idei mari de dâșul, a fi trufaș.

este de admirat aici. Căci nu din mintea sa a grăit acestea, și nici că a putut scoate atâta înțelepciune deladânsul. Și de unde oare? Nu cumva din cuțitul său de curelar și din pielea ce-o avea dinainte? Sau poate că de la camera lui de lucru? Dar aceasta a fost din lucrarea dumnezească, așa zicând. N'a putut mintea lui să zămislească astfel de cugetări, fiind mai ales atunci atât de umilită, și nefiind ceva mai mult de cât a precupeților din piață, căci cum era cu puțină ca să facă așa ceva acea minte, care se ocupa cu pieile și cu cumpărarea lor? Nu, ci charul Duhului, care se arată acelora pe care-i voiește. Că precum un copil mic când voiește a se ridica pe un loc înalt și a sosi în vârf, sau că voiește a se scobori la vale, o face aceasta încet și câte puțin pășind pe scările de sub picioare, apoi după ce a ajuns sus, dacă-i vei porunci să se uite în jos, îl vei vedea amestind și întunecându-i-se înaintea ochilor: apoi înspăimântat se pogoară iarăși în jos, ceea ce face de a se mai resufla așa zicând; apoi revenindu-și în fire iarăși se urcă, și iarăși se pogoară, — întocmai așa face și fericitul Pavel cu Ebreii în această epistolă, și pretutindeni, învățând aceasta de la dascălul său. Căci și el (Christos) așa făcea: acum înălțând auditoriul, acum scoborându-l, și nelăsându-l a sta mult într'un loc. Privește-l și aici prin câte suișuri sau trepte i-a ridicat la înălțime, și după ce i-a suit până în vârful evseviei, mai nainte de a ameți ei și a li se întuneca vederile, iată cum îi scoboară în jos spre pământ, și dându-li timp să se răsuflă, zice: *«Ni-a grăit nouă întru Fiul»* și iarăși *«l-a făcut moștenitor tuturor»*. Așa dară numele Fiului este deacum comun, că unde se subînțelege adevărat sau veritabil, numai de cât că este și superior. Până aici el, ori cum ar fi pregătește cuvântul și arată că este de sus.

Dară tu privește cum mai întâi el a pus ideia pe cea mai de jos treaptă, zicând: *«Pre care l-a pus moștenitor tuturor»*, căci expresiunea *«l-a pus moștenitor»* este ceva jos, — iară apoi te ridică mai sus, zicând: *«prin care și veacurile au făcut»*, — iară la urmă pe treapta cea mai 'naltă, și pe lângă care numai este alta, zicând: *Care fiind strălucirea slavei și chipul ipostasului lui»*. Cu adevărat.

că s-a urcat până la lumina cea neapropiată, până la înseși strălucirea slavei, și mai 'nainte de a se ameți și de a se întuneca vederea, privește cât de liniștit îl pogoară în jos, zicând: *«și purtând toate cu cuvântul puterii sale, prin sine singur făcând curățirea păcatelor noastre, a șezut deadreapta mării întru cele înalte»*. N-a zis simplu *«a șezut»* ci și *«făcând curățirea păcatelor noastre a șezut»*, căci spune de întrupare, și apoi iarăși grăiește lucruri umilite. După aceia din nou se urcă la cele înalte zicând: *«a șezut deadreapta slavei întru cele înalte»*, după care apoi prin inducțiune se scoboară la cele de jos, zicând: *«Cu atâta mai bun făcându-se de cât Ingerii, cu cât mai osebit de cât dânsii a moștenit nume»*. Aici spune și despre iconomia întrupării lui, căci expresiunea *«mai bun făcându-se»* nu arată ființa lui după Tată, — căci aceea nu s-a făcut, ci a fost din veci — ci arată ființa lui cea după trup, căci aceasta s-a făcut. De cât vorba lui nu este acum pentru esența sau ființa lui, ci precum Ioan grăind: *„cel ce vine după mine mai 'ntăi de mine au fost“* (Ioan 1, 15) invederează prin aceasta cinstea și slava lui cea mare, tot așa și aici Pavel zicând *„cu atât mai bun făcându-se de cât Ingerii, cu cât mai osebit de cât dânsii a moștenit nume“*, aceeași o arată. Ai văzut că vorba lui este de trup? Acest nume Dumnezeu-Cuvântul din veci l-a avut, și nu l-a moștenit după aceia și nici că a devenit mai bun de cât Ingerii atunci când a făcut curățire păcatelor noastre, ci veșnic a fost mai bun, și încă mai bun fără deasămanare. Despre trup aceasta s-a spus. Dealt-feliu și printre noi este obiceiul de a vorbi despre om, și a grăi atât înalte cât și de cele josnice, căci când de pildă zicem: omul nu este nimic, omul este pământ, omul este cenușă, noi dela cele mai de jos numim totul. Iară când zicem: omul este nemuritoriu, omul este ființa cuvântătoare și că este în înrudire cu cei de sus, atunci dela cele mai înalte și mai bune plecând noi numim totul. Tot așa și de Christos; acum de pildă Pavel vorbește de dânsul plecând dela cele mai bune și mai înalte, voind a ne pune înaintea iconomia întrupării lui și a ne învăța despre neamestecarea naturei lui, iară altă dată face vorbă plecând dela cele mai de jos.

¹⁾ Deci dacă a făcut curățirea păcatelor noastre, să rămânem curați, și să nu mai primim nici-o pată, ci să păstrăm podoaba și frumuseța pe care ne-a dat-o, și astfel să ne silim de a le păstra curate și nepătate, ca să nu aibă nici-o pată sau sbârcitură, sau altceva de acest fel. Căci pete sau sbârcituri sunt chiar și cele mai mici păcate, ca de pildă: hula, clevetirea, batjocura, minciuna, sau mai bine zis nici nu sunt acestea așa de mici, ci încă mari și chiar foarte mari, așa că lipsesc pe cineva până și de împărăția cerurilor. Cum și în ce fel? Cel ce numește pre fratele său nebun, vinovat este focului gheenii, zice Mântuitorul (Math. 5, 22). Deci dacă celce numește pe altul nebun, sau ceiace se pare că este vorbă de copii — care este mai ușurel de cât toți oamenii — și este de unul vinovat gheenei, dară încă cel ce numește pe fratele seu rău crescut, făcătoriu de răle, ticălos, și cum de alte batjocori îl încarcă, ce pedeapsă oare nu va lua? Ce poate fi mai înfricoșat de cât aceasta? Dară îngăduiți-mi vă rog vorba. Dacă cel ce face unuia dintre cei mai mici, lui îi face, iară care nu face unuia dintre cei mai mici, lui nu-i face, cum să nu fie același, deopotrivă și pentru cel ce laudă ca și pentru cel ce hulește? Deci cel ce batjocorește pre fratele seu, pre Dumnezeu îl batjocorește, cum și cel ce cinstește pre fratele seu, pre Dumnezeu îl cinstește.

Să înfrânăm deci limba și să o deprindem de a fi plăcută. „*Oprește-ți limba ta dela rău*“ (Ps. 33. 12) zice. Nu de aceia ni-a dat-o Dumnezeu ca să hulim și să batjocorim, sau ca să ne defăimăm unii pre alții, ci ca să lăudăm pre Dumnezeu, ca să vorbim lucruri de acelea care face plăcere altuia, care sunt spre edificare, spre folosință. Ai graț pe cutare de rău? Și ce câștigi aducându-ți și ție și aceluia vătămare? Ai câștigat doară slava celui ce acuză. Nici un rău nu este care să stea numai la cel ce pătimeste, ci cuprinde și pre cel ce face răul. De pildă zavistnicul se pare că vatămă pe altul, dară mai 'ntâi el singur se bucură de nedreptatea ce o face, frământându-se în sine, și fiind urât de toți. Avarul

lipsește pe un altul de bani, dară se lipsește și pe dânsul de iubirea altora, sau mai bine zis de toți este învinovățit. Un nume bun, este cu mult mai de preferat decât banii, pentru că pe când un nume bun, o faimă bună nu se poate șterge așa de ușor, banii se pot câștiga ușor, dară să pot și pierde ușor, sau mai bine zis, dacă banii nu sunt, cu nimic nu vatămă pe cineva, în timp ce dacă nu este un nume bun, aceasta face pe cineva de a fi desprețuit și de răs, ba încă tuturor dușman și războinic.

Cel furios iarăși pe dânsul se pedepsește mai întâi, înfuriindu-se, și numai după aceia este vătămat cel asupra căruia se inturiază. Tot așa și bărfitorul, mai întâi pe dânsul se necinstește și după aceia necinstește, pre cel dușmănit, sau că poate nici n'a putut să-l necinstească, și pe când acela pleacă urât și disprețuit de toți, acesta este încă mai mult iubit. Când cineva aude vorbindu-se de dânsul răle, dară el nu răsplătește cu răle, ci încă laudă pe clevetitorul său și-l admiră, de sigur că nu pre acela îl laudă, ci pre dânsul singur, căci — dupre cum am mai spus și altă dată, clevetirile aduse contra celor deaproape ai noștri mai întâi se ating de clevetitori. Tot așa și cele bune aduse aproapelui nostru, mai întâi mulțămesc și înveselesc pe cel ce le face. Căci cel ce zămislește binele său răul asupra aproapelui, cu drept cuvânt ca dânsul mai 'ntâi va gusta din ceia ce-i dă. Pre cum se întâmplă și cu apa ce curge din izvor, fie sărată, fie bună de băut, că ea umple și vasele, în același timp și izvorul nu-l împuținează; — tot așa și răul și binele, ori de unde ar ieși, pe acela mai întâi îl bucură sau îl pierde. Acestea pentru moment.

Dară pe cele deacolo, fie ele bune sau rele, cine le va povesti? Nimeni. Căci dacă cele bune sunt mai presus și covârșesc ori-ce minte omenească, dară încă relele de care se spune pe față, arătându-ni-se numele lor: „*toc*“, zice este acolo, și întunerec, și legături, și viermele cel neadormit; dară nu numai acestea ce ni s-a spus stau de față, ci încă și altele mai grozave. Și ca să afli, gândește-te mai 'ntâi bine. Că spune-mi: dacă este *toc*, cum de este și întuneric? Ai văzut că aceasta este mai grozav de cât aceia? Că nu mai este nici lumină. Și dacă este *toc*, cum

¹⁾ *Partea morală*, Povățuiri spre a păstra inocența, și a înfrâna limba, și despre milostenie care de o avem, de nimic altă nu mai simțim nevoie la judecată. (Veron)

de mai arde într'una? Ai văzut că aceasta este mai grozav de cât aceia?

Că nu se mai stinge nici-odată, pentru care se și numește nestins. Să ne gândim deci cât de mare rău este de a arde într'una, și de a fi în întuneric, de a se vâlcăra și a scrâșni din dinți, și de a nu fi auzit de nimeni. Dacă cineva dintre cei de bun neam fiind pus în temniță, numai cât că se găsește în putoare, în întuneric și legat împreună cu omorătorii de oameni, și o crede mai grozav de cât moartea, apoi gândește-te ce va fi, când vom fi arși la un loc cu omorătorii lumii, nici văzând și nici fiind văzuți, ci într-o așa mulțime crezându-ne singuri. Acolo întunericul și beznă cea grozavă nu ne lăsă de a vedea nici de pe cei pe lângă noi, ci fie-care se va găsi așa, ca și cum ar fi singur. Deci dacă întunericul singur prin sine și ne tulbură și înfricoșează sufletul, apoi ce va fi dacă pe lângă întuneric vor mai fi și arderi și dureri înfricoșate?

De aceia vă rog ca acestea într'una să le rumegăm în noi, și să suferim scârba și întristarea ce ni vine la auzul acestor vorbe, ca nu cumva să suferim pedeapsa prin fapte. Căci toate acestea vor fi numai decăt, și din cei ce au făcut fapte vrednice de osândă-nimeni nu va scăpa, și nici tată, și nici mamă, nici frate, chiar de ar avea mare curaj, sau mare trecere pe lângă Dumnezeu nu va putea face nimic. „*Fratele nu izbăvește*” zice, au izbăvi-va omul (Ps. 48,7)? Căci el este care resplătește fie-căruia după faptele sale, și prin acestea se va mântui sau va fi osândit.

„*Faceți vă vouă prietin din mamona nedreptății*” (Luca 16, 9), zice. Așa dară să ne încercăm, căci este porunca stăpânului, și cele de prisos ale bogăției să le împrăștiem săracilor. Să facem milostenii întru cât timp suntem stăpâni, căci aceasta vra să zică de a ni face prieteni din mamona. Să deșertăm acel foc, ca să-l stingem, ca să avem curaj acolo, căci acolo nu vor fi aceștia cari să ne primească, ci faptele noastre. Cum că nu va fi cu puțință ca prietini de aici să ne poată mântui, o putem afla din expresiunea adaosă imediat. Căci, de ce n'a zis de pildă: „faceți-vă prietini cari să vă primiască în

veșnicele lor salășe», ci adaoge și modul facerei? Pentru că zicând: *din mamona nedreptății*», a arătat că pe acești prietini îi putem face prin bani, invederând, că nu cum s'ar întâmpla ni vom câștiga prietinia, și că singură prietinia nu ne va folosi cu nimic, dacă nu vom avea fapte bune, dacă nu vom împrăști bogăția ce pe nedreptul o am adunat. Și cuvântul acesta al nostru pentru eleimoină se potrivește nu numai celor bogați, ci și celor săraci. Chiar de-ar fi cineva care să hrănește din cerșit, cuvântul acesta se adresază și lui, căci doară nu este cineva atât de sărac, încât să nu poată avea la îndemână doi bani. Este cu puțință ca și din puțin să dea cineva puțin, și să întreacă chiar pre cei ce au dat mai mult, precum văduva cea din evanghelie, fiindcă măreția milosteniei nu se judecă pe măsura celor date,—așa că peste tot locul avem trebuință de dragostea cea către Dumnezeu. Dacă facem milostenia cu o asemenea intențiune, chiar dacă din puținul ce avem dăm puțin, nu-și va întoarce Dumnezeu fața dela aceasta, ci o va primi ca mare și minunată, fiindcă el iă sama la buna intențiune, iară nicidecum la cele date. Chiar de ar fi milostenia cât de mare, totuși el își dă votul pentru acea făcută cu inimă bună, și pre dătătoriu îl face moștean veșnicilor bunătăți. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim prin charul și a sa filantropie.

OMILIA II

„*Care fiind strălucirea slavei și chipul îpostasului său, și purtând toate cu cuvântul puterii sale, prin sine singur făcând curățire păcatelor noastre*”.

Pretutindeni este nevoie de o cugetare dreaptă, dară mai cu samă când grăim sau auzim grăindu-se de Dumnezeu, căci nici limba nu poate grăi ceva, și nici urechea nu poate auzi, sau mai bine zis nici una nici alta nu sunt în stare de a grăi, sau a asculta cu toată demnitatea măreția lui Dumnezeu. Și ce spun eu de limbă și ureche? Când nici chiar mintea, care e mult mai superioară acestora, nu poate cuprinde exact, nu poate

exprimă exact ceea ce voim a grăi de Dumnezeu. Că dacă pacea lui Dumnezeu covârșăște toată mintea, și cele pregătite celor ce-l iubesc pre dânsul, la inima omului nu s'au suit, apoi cu atât mai mult însuși El, Dumnezeuul păcii și ziditorul tuturor, covârșăște mai mult măsura cugetărei noastre. Deci, trebuie de a primi totul cu credință și evlavie, iară când rațiunea se obosește și nu poate reprezenta cu exactitate cele vorbite, atunci mai ales să slăvim pre Dumnezeu, că avem un astfel de Dumnezeu, care covârșăște și mintea, și cugetarea noastră.

Multe cugetări de Dumnezeu, pe care însă nu le putem exprima, sau că multe exprimăm, dacă nu putem a le și cugeta, precum de pildă când zicem că Dumnezeu este pretutindeni; dară cum aceasta? Noi nu putem pricepe. Cum că Dumnezeu este netrupesc, adică putere nematerială, cauza tuturor celor bune, o știm, dară cum este? nu știm. Iată dară că grăim, că exprimăm cu graiul, dacă nu pricepem. Am zis, că este pretutindeni, dară nu pricep; am zis că este fără început, dară nu pricep; am spus că s'a făcut prin sine singur, și iarăși nu pot pricepe. Deci, este ceva, pe care nu pot nici exprima; mintea pare că ar cugeta ceva, dară nu poate spune, nu poate exprima exact ceea ce cugetă, și ca să vezi și pre Pavel neputincios și ne fiind în stare de a spune exemplele cu exactitate, — te înfricoșezi pare-că și nimic mai departe nu cauți—ascultă. Spunând de Fiul că este creatoriu, ce adaoge? «*Care fiind strălucirea slavei, zice și chipul ipostasului său*». Dară aceasta trebuie a o lua cu evlavie și toate cele absurde a le arunca la o parte. «*Strălucirea slavei*» zice. Însă ia sama bine cum o înțelege el, și tot așa primește-o și tu. Că adecă dintrânsul, că fără durere, că cu nimic nu s'a împuținăt, cu nimic nu s'a micit—fiindcă sunt uniia cari scot din acest exemplu oarecare idei absurde. «*Strălucirea, zic ei, nu este singură ipostatnică, nu ființază de la sine și prin sine, ci-și are ființa în altceva*».

Deci, tu să nu înțelegi așa fel omule, și nici să suferi de boala lui Marcel și Fotinos ¹⁾. căci aproape de tine stă

leacul ce te vindecă, ca să nu cazi în aceeași cugetare, și să te lase a fi cuprins de acea boală vătămătoare. Așa dară ce zice el mai departe? «*și chipul ipostasului său*» învederând prin inducțiune, că precum Tatăl este în ipostas (ἐν ὑπόστασι), singur înființat, și de nimeni având nevoie spre ființa sa, tot așa și Fiul. Aici arătând că Fiul este în totul neschimbat, te trimite apostolul la chipul propriu al prototipului, și te învață că el prin sine este în ipostas, adecă singur înființat. Mai sus spunând că Dumnezeu printr'însul a făcut totul, iată că aicea îi dă autoritatea, căci ce adaoge? «*Purtând toate cu cuvântul puterii sale*» pentruca din aceasta să scoatem nu numai chipul ipostasului lui, ci încă că el toate le ocârmuește cu autoritate. Privește, deci, cum ceea ce este propriu al Tatălui el o atribuiește și Fiului, căci de aceea n-a spus simplu «*purtând toate*» și nici n-a spus «*cu puterea lui*», ci «*cu cuvântul puterii sale*». Precum și mai sus ne-a ridicat câte puțin, și apoi iarăși ne-a scoborât, tot așa și acum ne ridică și ne scoboară din înălțime, ca pe niște scări, și apoi iarăși zice «*prin care și veacurile a făcut*». Privește cum și aici deschide deodată două căi, căci voind a ne feri de inovațiile lui Savelie și Arie ¹⁾ unul combătând neschimbarea ipostasului lui, iară celalt bărfind că n'ar fi de aceeași natură cu Tatăl, adecă neegal — deodată, zic, le răstoarnă pe amândouă. Și cum face aceasta? Apoi iată că după ce se întoarce în dreapta și în stânga, la urmă tot aceleași grăiește, ca nu cumva să se creadă că Fiul este străin de Dumnezeu Tatăl și prin urmare nu fără început, și să nu te minunezi de vorbă, iubitele, că dacă și după atâtea dovezi sunt încă uniia, cari zic că el este străin de Tatăl, și-i dau Tatăl străin și cu aceasta îl războiesc, dară dacă n-ar fi spus acestea, ce oare n-ar fi grăit? Când apostolul se vede silit de a îndrepta ceva, atunci se vede silit și de a grăi cele umilite. De pildă că «*la pus* zice, *moștenitor tuturor*» și că «*printrânsul și veacurile s'au făcut*». După aceea ca nu cumva pedealtă parte să se vatăme ideia de egalitate, iată că de la vorbele cele umilite iarăși îi ridică la ideia de egalitate și-l

1) Eresiarhi aparținând eresului Antitrinitarilor din secolul al 2-lea și 3-lea

1) Eresiarhi din secolul al 4-lea.

arată ca fiind deopotrivă, cu Tatăl, ba încă astfel deopotrivă în cât că mulți să-l crează pe el a fi Tată.

Dară tu privește marea înțelepciune a apostolului. Mai întâi el pune ideia că este deopotrivă, și o stabilește cu exactitate, iară când aceasta se va dovedi că este Fiul lui Dumnezeu și că nu este străin de dânsul, la urmă cu toată libertatea grăiește câte voiește despre cele înalte. După ce a grăit ceva mare de dânsul și multe cuvinte a spus spre aceasta, mai întâi punând cele umilite, la urmă se ridică cu siguranță la înălțime pre cât voiește și după ce spune: «*l-a pus moștenitor tuturor*» și că printr'însul «*a făcut și veacurile*», adauge: «*purtând toate cu cuvântul puterii sale*», căci celce numai cu cuvântul ocârmuiește toate, nu ar avea nevoie de altcineva spre a face totul.

Și cum că așa este, privește cum iarăși pășind mai departe îi dă autoritatea, scoțând pe nesimțite particula «*prin care*», căci după ce a făcut prin sine tot ceia ce a voit, iată că la urmă dându-se parecă la oparte cu respect, ce spune? «*Intru început tu Doamne pământul ai întemeiat, și lucrurile mânilor tale sunt cerurile*» (vers. 10), Nicăiri nu vezi aici «*prin care*» și nici că printr'însul au făcut veacurile. Dară ce? Oare nu s'au făcut de dânsul? Da! însă nu precum zici tu, nici precum ți închipui, adecă ca printr'un organ, și nici ca cum ar fi putut face el ceva, dacă nu i-ar fi dat ajutor Tatăl. Că duple cum Tatăl pre nimeni nu judecă, zicându se că el judecă prin Fiul, căci judecător l-a născut pre dânsul, tot așa și crează printr'însul, căci creator l-a născut pre el. Căci dacă Tatăl este cauza Fiului, apoi cu atât mai mult este cauza și a tuturor celor făcute de el.

Când apostolul voiește a arăta că dintru dânsul, silit fiind grăiește lucruri umilite, iară când voiește a grăi de el lucruri înalte, ia ca motiv pe Marcel și Savelie, a căror abatere enormă Biserica combătând-o, a apucat pe calea de mijloc. Că adecă nici pe calea umilinței excesive nu stă, ca să nu dea motiv lui Pavel Samosăteanul, dară nici nu dăinuiește cu vorba numai în cele înalte, și apoi iarăși arată apropierea între aceste două, ca nă cumva să salte în sus Savelie. L-a numit Fiu, și imediat s'a ridicat

Pavel Samosăteanul zicând că este fiu ca și cei mulți; de cât apostolul i-a dat lovitura mortală, zicând că l-a făcut moștenitor. Dară iată că împreună cu Arie el se poartă cu nerușinare. Expresiunea «*l-a pus moștenitoriu tuturor*» amândoi aceștia o au, însă acela zicând că este din cauza neputinței, iară acesta încercându-se de a se arunca cu putere asupra ideii; și așa mai departe. Când Pavel zice «*prin care și veacurile au făcut*» iată că a repus la pământ pe samosăteanul în timp ce Arie se crede încă tare. Dară tu privește cum și pe acesta iarăși îl doboară, zicând: «*fiind strălucirea slavei lui*». Iată însă că aici saltă Savelie, Marcel și Fotinos, dară și acestora tuturor li-a dat lovitura mortală, zicând: «*și chipul ipostasului lui și purtând toate cu cuvântul puterii sale*». Aici iarăși atinge pe Marchion, nu atât de puternic, dară îl atinge; — și în fine prin întreaga epistolă se luptă contra lor.

Dară precum am spus, prin expresiunea «*strălucirea slavei*» apostolul a numit pre Fiul, și cum că bine a zis, ascultă pe Christos vorbind de dânsul: «*Eu sunt lumina lumii*» (Ioan 8, 12). De aceea Pavel a spus strălucirea, spre a învedera că și acolo se spune aceasta, întocmai ca lumina din lumină. Și nu numai aceasta o arată, ci și aceea, că au luminat sufletele noastre. Prin expresiunea «*strălucirea*» el a arătat egalitatea esenței sau a ființei, și apropierea lui de Tatăl. Gândește-te la fineța cuvintelor: a luat o singură esență și ființă reprezentată prin două ipostasuri, ceia ce face și asupra cunoștinței Duhului. Că precum zice o singură cunoștință a Tatălui și a Duhului, ca una cu adevărat, și cu nimic împotrivindu-se sieși, tot așa și aici a întrebuițat o singură vorbă spre a învedera două ipostasuri.

Mai departe a adaos, că este și «*chipul ipostasului*». Dară chipul altul este pe lângă prototip, altul însă nu în totul, ci întru cât este în ipostas, precum și aici «*chipul*» învederează neschimbarea aceluia, al căruia chip este, egalitatea în totul. Deci când apostolul îl numește și chip și formă, ce zic ei? Dară și despre om se zice, că este chip din chip (Facere 1, 26), deci ce? Oare așa precum Fiul? «Nu, zic ei, ci că chipul nu învederează egalitatea deși întrucât omul se numește chip, învederează egalitatea

ca în om. Că precum Dumnezeu este în ceriuri, tot așa este omul pe pământ, în ceia ce privește stăpânirea, zic, — și precum pre pământ totul stăpânește omul, tot așa și Dumnezeu stăpânește toate cele din ceriuri și de pre pământ. Dealtmintrelea omul nici nu se numește chip, nu se numește strălucire, nu se numește formă sau figură, ceia ce învederează ființa, sau și asemănarea lui cea după ființă. Deci, precum forma slugei nimic nu învederează decât om neschimbat, tot așa și forma sau chipul lui Dumnezeu zisă cu privire la Fiul, nimic nu arată decât că este Dumnezeu.

«*Care fiind, zice, strălucirea slavei*». Privește ce face Pavel, că zicând «*care fiind strălucirea slavei*» a adaos iarăși: «*a șezut de adreapta mării întru cele înalte*»; gândește-te ce fel de denumiri întrebuintează, negăsind cu nici un chip denumirea sau numele de dat ființei. Nici mărirea, nici slava nu reprezintă exact ceia ce voiește să spună, nu găsește în fine un nume potrivit. Aceasta este ceia ce spuneam la început, că de multe ori pricepem ceva, dară nu putem exprima, căci iată de pildă expresiunea Dumnezeu nu este numele ființei sau a esenței lui, și nici că e cu putință de a găsi un nume propriu al acelei ființi. Și ce este de mirare că nu putem găsi un nume propriu ființei lui Dumnezeu, când nici chiar pentru înger nu putem găsi care să exprime esența sau ființa lui? Poate că nici pentru suflet*), căci nu mi se pare că acest nume reprezintă esența lui, ci doară este numai reprezentațiunea verbului ψύχειν. Acea reprezentațiune o numim și suflet, și inimă, și minte. «*Inimă curată, zice, zidește întru mine Dumnezeule*» (Ps. 50). Și nu numai aceasta, dară de multe ori îl găsim numit și duh. «*Purtând toate cu cuvântul puterii sale*». Ai văzut ce spune?

Deci, cum de spui, ereticule, că dacă scriptura zice: «*Și a zis Dumnezeu: să se facă lumină*» de aici s-ar înțelege că Tatăl a poruncit, iară Fiul a ascultat? Dară privește și aici cum același lucru îl face cu cuvântul. «*Pur-*

*) ψυχή vine dela verbul ψύχω = suflu, fac aer, aerez, svântez, recoresc, și la urmă cade în însemnare de a avea viață, a fi viu. ψυχή înseamnă și flutură, care se ia ca simbol al nemuririi sufletului. (Vezi lexiconul la cuvântul ψυχή și ψύχω.

tând, zice, toate», adică ocârmuind și pre cele căzute îndreptându-le, căci a ocârmui lumea, a o governa, nu este mai puțin ca a o face, ba încă dacă trebuie a spune ceva minunat, este chiar mai mare. A face, este a produce din nimic; dară ca cele făcute să se transforme în nimic, iară cele dezbinat între dânsule, să le lege la un loc unele cu altele, aceasta este dovadă de cea mai mare putere, dovada măreției lui. Apoi arătând și ușurința, zice: «*Purtând*» și n'a spus ocârmuind, întrebuintând cuvânt figurativ, de la lucrările ce se mișcă cu degetul, făcându-le a se mișca în toate părțile. Aici a mai arătat și mărimea creațiunei ca nespuse de grandioasă, cum și că aceasta mărime este înaintea lui ca un nimic. După aceea arată iarăși ușurința, zicând: «*cuvântul puterii sale*». Bine a zis «*cuvântul*» că dacă la noi oamenii cuvântul se pare că este ceva ușor și nebagat în seamă, la Dumnezeu nu este ușor. Cum că poartă toate cu cuvântul puterii sale, a spus-o, dară cum le poartă cu cuvântul n-a spus, căci nici nu este cu putință a ști. Apoi a adaos despre măreția lui, căci așa a făcut și Ioan, fiindcă după ce a spus că este Dumnezeu, a adaos a grăi de crearea făpturei. Deci precum acela a lăsat a se înțelege, zicând: «*La început era Cuvântul*» și «*toate prin trântul s'au făcut*» (Ioan 1, 1, 3) tot așa și acesta prin expresiunea «*cuvântul puterii sale*», și prin aceea că a zis:

«*Prin care și veacurile a făcut*», a zis, căci el este și creator, și mai înainte de toți vecii. Dară ce? Iată-că Prorocul grăind despre Tatăl zice: «*Din veac și până în veac tu ești*» (Ps. 89, 2) iară aici apostolul grăind despre Fiul, zice că este mai înainte de toate veacurile, și creator a toate; deci ce ar putea spune?

Deci, ceia ce se spunea despre Tatăl: «*celce este mai înainte de veci*», ar putea-o videa cineva grăindu-se și de Fiul. Căci precum Ioan zice: «*viața era*» ceia ce învederează putința lui de a stăpâni, că adecă el este viața tuturor, tot așa și Pavel zice «*Purtând toate cu cuvântul puterii sale*», nu precum Elinii, cari se încumetează a-l lipsi și de creațiune, și de îngrijire, mărginind puterea lui până la lună numai.

«*Prin sine singur făcând curățire păcatelor noastre*»

zice. După ce mai sus a fost grăit de acele lucruri mari și minunate, la urmă spune și despre îngrijirea lui de oameni. Dară dacă prin expresiunea «*Purtând toate*» se arată universalitatea faptului, apoi și faptul curățirii păcatelor noastre este universal și cu mult mai mare de cât celalalt, căci o parte¹⁾ dintrânsul a mântuit pre toți. Dealtfel și Ioan atât prin expresiunea „*viață era*” cum și prin ceialaltă „*și lumina*” se arată pronia, se invederează îngrijirea lui.

„*Prin sine singur*, zice, *făcând curățirea păcatelor noastre a sezut deadreapta mării întru cele înalte*”. Două dovezi mari de îngrijirea lui pune aici apostolul: și că au curățit păcatele noastre, și că aceasta a făcut-o prin sine însuși. Și în fine în multe locuri l-ai putea vedea mândrindu-se pentru aceasta, nu numai pentru împăcarea cu Dumnezeu, ci și pentru că faptul s-a făcut prin Fiul, căci acest dar mare, s-a făcut încă mai mare prin faptul că s-a săvârșit prin Fiul lui Dumnezeu. Zicând deci, că «*a sezut deadreapta*» și că «*făcând curățirea păcatelor noastre prin sine singur*» cum și că a amintit de cruce, iute a adus vorba de învierea și înălțarea lui. Și privește înțelepciunea cea nespūsă a apostolului, căci n-a zis: „i s'a poruncit să șadă” ci „*a sezut*”. Apoi iarăși ca nu cumva să-ți închipui că el stă nemișcat, adaoge: «*Căci căruia din îngeri a zis cândva: sezi deadreapta mea?*» «*Și a sezut* zice, *deadreapta mării întru cele înalte*».

Dară oare ce înșamnă «*întru cele înalte*»?

Nu cumva mărginește pe Dumnezeu în loc și în spațiu să nu fie! N-a zis aceasta, ca noi să credem așa ceva, ci pre cum când a spus «*deadreapta*» nu l-a format așa zicând, ci a arătat numai egalitatea față de Tatăl, tot așa și aici spunând că «*întru cele înalte*», prin aceasta nu l-a mărginit, ci l-a pus ca covârșind totul, ca fiind deasupra

¹⁾ Expresinnea din original este: «*Kai touto de katholikon; to gar ab tou meros, pantas esowcen*» adică: Și acesta este universal, căci o parte din el (o persoană din sfânta Treime) a mântuit pre toți, de unde se vede că textul latin din Patrologia de Migne: *Quod ipsum spectat, omnes salvos fecit, cum și Interpretarea lui Mutianus Scholasticus*, unde se zice: *quantum in ipso est, quod omnes crediderunt*, nu exprimă exact ideia sf. Chrisostom de aici, dacă se are în vedere ideia generală ce predomină pe apostolul Pavel. Dealtmintrelea și expresiunea «*Prin sine singur făcând curățire păcatelor*» vine în ajutorul părerii noastre.

tuturor, ca și cum ar fi zis: «a ajuns chiar la tronul părintesc». Precum deci Tatăl este întru cele înalte, tot așa și el, căci starea împreună nimic alta nu arată, de cât egalitatea în demnitate. Iară dacă unii zic, că Tatăl i-a poruncit când i-a spus: «*sezi*», i-am întreba: dară ce? Nu cumva stând în picioare poate i-a zis: vino de stai aici? Dară n'ar putea spune aceasta.

Dealtmintrelea apostolul n-a spus că Tatăl i-a poruncit, ci că i-a zis: «*sezi*», dară aceasta nimic alta este, de cât că să nu-ți închipui că Fiul este fără început și fără cauză (μη ἀναρχον αὐτὸν νομίσῃς καὶ ἀναίτιον). Cum că aceasta a spus, se invederează de la locul șederei, căci dacă ar fi voit a arăta micimea lui, nu i-ar fi zis: «*sezi deadreapta mea*, ci deastânga.

«*Cu atâta mai bun făcându-se de cât îngerii, cu cât mai osebit de cât dâșii a moștenit nume*». Cuvântul «*făcându-se*» de aici, este pus în loc de *arătându-se*, sau *dovedindu-se*, cum ar zice cineva. Apoi și susține aceasta de la numele pe care l-a moștenit. Ai văzut că numele Fiu invederează veritabilitatea, legitimitatea lui? Dară dacă n'ar fi așa, de sigur că nici apostolul n'ar fi spus aceasta, pentru că prin nimic alt nu se invederează legitimitatea, de cât că este născut dintrânsul. De aici dară apostolul își susține ideia. Iară dacă este Fiu prin grație, apoi nu numai că nu este mai deosebit de cât îngerii, ci chiar mai pre jos, mai mic de cât dâșii. Cum? Apoi și oamenii drepti au fost numiți fii; iară numele de fiu dacă nu este legitim, nu poate învedera superioritatea. După aceia arătând că este o deosebire între creator și lucrurile sale, ascultă ce spune: «*Căci căruia dintre îngeri a zis cândva: Fiul meu ești tu, eu astăzi te-am născut?*» și iarăși: «*eu voi fi lui Tată, și acela 'mi va fi mie Fiu*»? (Vers. 5).

Acestea sunt zise și cu privire la trup, căci expresiunea «*Eu voi fi lui Tată și acela 'mi va fi mie Fiu*» este reprezentarea întrupării, iară cealaltă «*Fiul meu ești tu*», nimic nu invederează de cât că este dintru dânsul.

Dupre cum expresiunea «*fiind*» invederează timpul prezent, — căci aceasta mai cu samă se potrivește lui — tot așa și expresiunea «*astăzi*» de aici, mi se pare că este

zisă cu privire la trup, căci când face vorbă de dânsul la urmă toate le grăiește fără sfială. Căci doară și trupul se împărtășește celor înalte, duple cum și dumnezeirea se împărtășește celor de jos. Dumnezeu s'a făcut om, și n'a crezut aceasta ca o înjosire, nici că s'a lepădat de lucru; apoi cum atunci s'ar lepăda de vorbe?

¹⁾ Acestea deci știindu-le iubiților, de nimic să nu ne rușinăm, și nici să cugetăm lucruri mari de noi. Că dacă el fiind Dumnezeu și Stăpân, și Fiul lui Dumnezeu, și totuși nu s'a înjosit a lua chip de rob, cu atât mai mult noi trebuie a face totul, chiar de ar fi cât de umilite. Din ce pricină, omule, cugeți lucruri mari de tine? Poate că din pricina celor pământești? Dară acestea dispar chiar mai 'nainte de a se arăta. Poate că din pricina celor duhovnicești? Dară și acesta este un succes duhovnicesc, de a nu cugeta lucruri mari de sine-ți. Deci, de ce cugeți lucruri mari de tine? Că ai succese? Ascultă pe Christos care zice: *«Când veți face toate cele ce vi s'a poruncit vouă, ziceți: că slugi netrebnice suntem; că ce am fost datorii a face, am făcut»* (Lucă, 17, 10). Dară poate că cugeți lucruri mari din pricina averii tale? Dece? te rog; nu ai auzit că goli am intrat în lume, goli ne vom și duce? Mai mult încă: n'ai văzut pre cei dinaintea ta cum au plecat goli de aici? Dară cine oare având lucru străin, cugetă pentru aceasta lucruri mari? Că cei ce voiesc a întrebuința averile numai pentru mulțămirea lor proprie, li se iau acestea și fără voia lor mai 'nainte de moarte chiar, dară la moarte numai decât. «Dară noi, zici tu, întrucât trăim în averi, facem uz de ele pre cât voim». Și cu toate acestea nimeni nu vede pe altul făcând uz de ele duple cum ar voi, și chiar de ar face uz precum ar voi, nici aceasta nu e vr'un lucru mare, căci timpul de față este scurt, față de veacurile cele nesfârșite.

Cugeți lucruri mari, o omule! fiindcă ești bogat? Pentru ce? Căci aceasta se poate petrece și cu hoții, și cu tâlharii, și cu omorătorii de oameni, și cu cei trândavi,

¹⁾ Partea morală. Nu trebuie a cugeta lucruri mari în cele pământești, nici a se rușina cineva de sărăcie, ci, după putere să tindă la cele plăcute lui Dumnezeu (Veron).

și cu curvarii, și în fine cu toți răii. Deci, de ce cugeți lucruri mari? Dacă tu întrebuințezi averea precum trebuie, nu ți se cuvine a cugeta lucruri mari, ca să nu calci porunca stăpânului; iară dacă nu întrebuințezi averea precum trebuie, apoi prin aceasta mai cu samă trebuie a te înfricoșă, că ai ajuns rob al banilor și al averilor, și ești stăpânit de ele. Dară spune-mi, te rog dacă cineva fiind bolnav de friguri, ar bea apă multă, și setea și-ar stinge-o pentru un timp scurt, iară mai pe urmă i-ar veni cu o furie mai mare, pentru aceasta ar trebui să cugete lucruri mari? Dară ce? Dacă cineva s'ar îngriji mai de ceva prisoselnic mai mult decât trebuie, apoi pentru aceasta trebuie a cugeta lucruri mari? Dară de ce; spune-mi; pentru că are mai mulți stăpâni? Pentru că are mii de griji? Pentru că-l linguesc mulți? Dară aceasta este de a sluji pre alții. Și ca să afli că aceasta este de a sluji pre alții, ascultă lămurit. Celelalte patimi atârnă de noi de a fi folositoare, ca de pildă mânia de multe-ori este folositoare. *«Mânia nedreaptă, zice, nu se va îndreptăți»* și *«Mai bună este mânia, decât râsul, că prin întristarea feței se îndreptează inima»*, —așa că se poate de a se mâniă cineva și cu dreptate— și iarăși: *«Cel ce se mânie asupra fratelui său în desert, vinovat va fi gheenii»*. (Eccl. 1, 22, 7, 4. Măth. 5, 22). Deasemenea și ambițiunea ca și pofta este bună, una când are tendința de a imita binele, iară ceialaltă când e întrebuințată în facerea copiilor, precum și Pavel zice: *«Bine este a ambiționă pururea în lucru bun»*. (Galat. 4, 18). ¹⁾ Și iarăși: *«Râvniți darurile cele mai bune»* (I Cor. 12, 31). Așa că amândouă aceste patimi: mânia și ambițiunea sunt folositoare, pe când lipsa de minte sau ușurătatea nicăiri nu sunt folositoare, ci pretutindenii netrebnice și vătămătoare. A cugeta lucruri mari pentru sărăcie, și nu pentru bogăție, e bine. De ce oare? Pentru că

¹⁾ Expresiunea originală este: Καλόν δέ τό η̑λοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε = Bine este a ambiționă pururea în lucru bun. Verbul Ζηλῶ însemnă a râvni, a fi jaluz, a ambiționă, așa că traducerea din ediția noastră de Buzău: Bine este a urmă pururea în lucru bun, nu exprimă bine ideea Apostolului Pavel, care prin verbul Ζηλοῦσθαι tinde a infiltra auditorului emulațiunea sau dorința de a se întrece unul pre altul în tapte bune.

cel ce poate trăi cu puțin este cu mult mai bun decât cel ce nu poate.

Căci spune-mi, dacă ar fi chemați unii în cetatea împărătească, și parte dintr'ânșii n'ar avea nevoie nici de cai, nici de trăsuri, nici de slugi, nici de umbrele, nici de han de găzduit, nici de încălțăminte, nici de vase sau alte lucruri, ci le este de ajuns de a avea cu dânșii pâine numai și apă din izvor, — iară ceilalți ar spune, că dacă nu ni veți da și cai, și căruță, și așternut moale, nu putem merge, de nu vom avea și mulți cari să ne însoțească, dacă nu vom putea să ne repauzăm într'una, nu vom putea merge, dacă nu vom avea cai, și vom călători un timp scurt în cursul zilei, și încă ne mai trebuie și altele multe». Ei bine, pe cari am admiră oare noi? Pe aceia, sau pe aceștia? E sigur că am admiră pe cei ce nu au nevoie de nimic. Tot așa și aici, unde unii au nevoie în călătoria vieții de multe de toate, iară alții de nimic. Așa că cei ce sunt în sărăcie mai cu samă trebuie a cugeta lucruri mari de dânșii, dacă ar trebui. «Dară, zici tu, săracul este disprețuit». Nu acela poate fi disprețuit, ci acei cari-l disprețuiesc pe dânsul. De ce eu nu disprețuiesc pe cei cari nu știu a admiră ceia ce trebuie? De ar fi cineva pictor, ar râde de toți cei ce-l ridiculiză pre dânsul, într'u câtă vreme sunt nepricepuți în pictură, și nici că s'ar mișca de cele bârfite de aceia, ci li este suficientă singură mărturia lui, — în timp ce noi depindem de părerea celor mulți? Dară cum pot fi acestea vrednice de iertare?

De aceia suntem vrednici de disprețuit, fiindcă nu disprețuim pe cei ce ne disprețuiesc pre noi pentru sărăcie, și nici nu-i plângem. Și trec cu vederea câte păcate se nasc din bogăție, și câte bunuri din sărăcie, sau mai bine zis, nici bogăția și nici sărăcia prin sine înseși nu este ceva bun, ci aceasta se întâmplă în urma întrebuințării lor. Creștinul se arată mult mai încercat în sărăcie, decât în bogăție. Cum aceasta? Apoi când el cade în sărăcie, desigur că va fi și mai umilit, mai înțelept, mai serios, mai îngăduitor, mai cinstit, pe când dacă se găsește în bogăție, are multe piedici spre aceasta.

Deci, să vedem care sunt pe care bogatul le face, sau

mai bine zis, cel ce face o rea întrebuințare din avere; acela răpește, înșală, forțează lucrurile. Dară ce? Oare nu vei vedea născându-se din bogăție acele omoruri ne-bune, acele incesturi nepermise, acele șarlatanii, acele sulimanuri și mirodenii? Ai văzut că în sărăcie poate cineva mult mai în liniște decât în bogăție de a face fapta bună? Să nu'ți închipui că dacă bogății nu sunt pedepsiți aici pentru faptele lor, apoi nici nu păcătuiesc, că dacă s'ar putea cu ușurința de a fi pedepsiți aici bogății, de sigur că din această cauză ai vedea închisorile pline de dânșii. Dară pe lângă altele multe bogăția mai are și acest rău, că cel ce câștigă bogăție și rămâne nepedepsit, niciodată nu va conțeni a face aceasta, ci va căpăta rane fără doftorie, și nimeni nu-i va putea pune frâu. Pe când sărăcia, dacă ar voi cineva, ar găsi că ni procură multe pricini de mulțămire. Cum aceasta? Apoi ne scapă de griji, de ură, de lupte, de certe, de împăcheri și de mii de răle.

Deci să nu umblăm după bogăție, și nici să invidiem pe cei ce o au, ci acei ce au averi, să le întrebuințeze precum trebuie, iară cei ce nu au, să nu se vaete pentru aceasta, ci să mulțămim pentru toate lui Dumnezeu, că cu puțină osteneală ne pregătește și nouă, ca și celor bogăți, de vom voi, aceeași plată, și că prin acele puține ostenele, vom câștiga mari bunătăți. Fiindcă și cel care a adus cei doi talanți a fost admirat și cinstit la fel cu cel ce a adus cei cinci. De ce? Pentru că deși i s'a încredințat doi talanți, totuși ce s'a atins de dânsul a făcut, și cele încredințate lui, le-a întors îndărăt îndoite. Deci, de ce să ne silim de a ni se încredința mult, când noi putem a ne folosi și cu puține, și să câștigăm aceleași bunuri? Când osteneala e mai mică, iară răsplata aceeași? Mai ușor este săracului de a arunca dela dânsul cele ale sale, decât bogatului care are cu sine multe. Sau poate nu știți, că cu cât cineva are mai mult, dorește încă mai mult?

Deci, ca nu cumva să pătimim aceasta, să nu umblăm după bogăție, și nici să fim nemulțumiți cu sărăcia, ci și acei cari au averi să le întrebuințeze așa, precum a poroncit Pavel: «Cei ce au, zice, să fie ca cei ce nu au, și

cei ce se folosesc de lumea aceasta, ca cum nu s'ar folosi» (I. Cor. 7, 29, 31), ca astfel să ne învrednicim bunurilor făgăduite nouă. Cărora fie, ca cu toții să ne învrednicim prin charul și filantropia lui. Amin.

OMILIA III

«Și iarăși când duce pre cel întâi născut în lume, zice: și să se închine lui toți îngerii lui Dumnezeu» Și către îngeri zice: *cela ce face pre îngerii săi duhuri, și pre slugile sale pară de foc; iară către Fiul: Scaunul tău Dumnezeu în veacul veacului*. (Cap. 1, 1, — 8).

Domnul nostru Iisus Christos venirea lui în trup o numește ieșire; ca de pildă când zice: *«Ieșit-au semănătorul să samene sămânța sa»* (Matei. 13, 3), și iarăși: *«Ieșit-am dela Tatăl și am venit în lume; iarăși las lumea și merg la Tatăl»* (Ioan 16, 28), și înfine în multe locuri ar putea vedea cineva aceasta. Pavel însă o numește intrare, zicând: *«Și iarăși când duce (introduce) pre cel întâi născut în lume»* numind introducere sau intrare aceasta întrupare. Dară de ce oare pentru aceasta fac uz de cuvinte deosebite, și pentru ce se spune așa? Aceasta este invederat chiar dela cele vorbite. Christos numește venirca lui cu drept cuvânt ieșire, căci și noi eram afară (departe) de Dumnezeu. Și precum se întâmplă în împărății cu cei legați și împotrivnici împăratului că sunt atară de palatul împărătesc, iară cel ce voiește a-i împăca cu împăratul, nu-i bagă pe aceia înăuntru, ci el singur ieșind afară, stă de vorbă cu dâșii, până ce îi va face vrednici de fața împăratului, spre a-i prezenta, — tot așa a făcut și Christos. Că ieșind și venind la noi, adecă luând trup, și grăindu-i cele din partea Împăratului, ne-a introdus înăuntru, după ce ne-a curățit și ne-a împăcat. De aceia venirea lui o numește ieșire. Pavel însă o numește intrare, dela metafora celor ce moștenesc, și iau partea lor de moștenire, și vre-o proprietate. Căci când zice: *«Când duce pre cel întâi născut în lume»* aceasta o arată, adecă când îi încredințează lumea, pentrucă atunci a stăpânit-o întreagă,

când a fost cunoscut. Acestea nu le spune pentru Dumnezeu Cuvântul, ci pentru Christos cel după trup. Și cu drept cuvânt, căci dacă în lume a fost, după cum zice Ioan, și lumea printrânsul s'a făcut, cum s-ar fi putut introduce în lume în alt mod, decât în trup?

«Și să se închine lui toți îngerii lui Dumnezeu» zice. Fiindcă voiește a grăi ceva mare și înalt, pregătește aceasta mai dinainte, și face ușor de primit ideia că Tatăl a făcut ca Fiul să vină în lume. Căci gândește-te bine: a spus mai 'nainte, că nu prin Proroci ni-a grăit nouă, ci prin Fiul; a arătat apol că Fiul este mai bun decât îngerii, și dela denumirea aceasta a pregătit ideia, cum și dela aducerea lui în lume de către Tatăl. Dară tot această idee o pregătește și dela închinarea îngerilor, iară aceasta arată că cu atât este mai bun decât îngerii, cu cât Stăpânul este mai bun decât slugile. Deaceia precum cineva introducând pe un altul în palatul împărătesc, ar porunci de 'ndată celor de față ca să i se închine aceluia, tot așa face și el, spunând de introducerea în lume a celui după trup, și deci expresiunea *«să se închine lui toți îngerii lui Dumnezeu»* deaceia a spus-o. Deci dară, numai îngerii, iară nu și celelalte puteri? Să nu fie! căci ascultă cele ce urmează: *«și către îngeri zice: «cela ce face pre îngerii săi duhuri, și pre slugile sale pară de foc», iară către Fiul: scaunul tău Dumnezeu în veacul veacului»*. Iată marea deosebire, că unii sunt făcuți, iară el nu făcut. Și de ce oare față de îngeri zice: *«cel ce face»* iară față de Fiul nu zice? — deși era permis de a spune astfel de deosebire. Către îngerii lui zice: *«cela ce face pre îngerii săi duhuri, .. iară către Fiul «Domnul m-a făcut pre mine» și iarăși Domn și Christos l-a făcut pre el Dumnezeu»*. Dară nici acelea nu sunt spuse de Christos Domnul Fiul, nici aceasta de Dumnezeu Cuvântul, ci de cel după trup. Unde voia a arăta adevărata deosebire, nu numai îngeri punea în slujba lui, ci întreaga putere slujitoare de sus. Ai văzut cu câtă claritate desparte pe făpturi de făcător, pe slugi de stăpân, pe moștenitoriul adevărat, de supușii săi? Cătră Fiul zice: *«scaunul tău Dumnezeu în veacul veacului»*. Iată semnul împărătesc. *«Toeagul dreptăței, toeagul împărăției tale»*, zice. Iată iarăși și un alt semn al împărăției.

După aceia iarăși grăiește cu privire la trup: *«Iubit-ai dreptatea, și ai urât jărădelegea. Pentru aceia te-au uns pre tine Dumnezeu, Dumnezeul tău»*? (vers. 9). Ce va săzică *«Dumnezeul tău»*? Fiindcă a grăit lucruri mari, iarăși îi mângâie cu aceasta.

Aici a lovit pre Iuda, și pre cei ce pre lângă Pavel al Samosatelor, și pre Ariani, și pre Marcel și pre Marcion, și pre Savelie ¹⁾ Cuni? Pe Iudei prin aceia, că a arătat că Christos este și Dumnezeu, și om, iară pre cei lalți, vorbesc de cei de pe lângă Pavel al Samosatelor, că zice acestea despre existența lui cea din veci, și despre esența lui cea nefăcută, căci spre deosebire „a făcut” a pus: „*scaunul tău Dumnezeu în veacul veacului*”. Pe Ariani îi atacă prin aceia iarăși, că nu este slugă, și că dacă ar fi creatură, atunci ar fi slugă. Pe Marcel și pre cei de o credință cu el, prin aceia că sunt aici două persoane despărțite după ipostas, iară pre Marcioniști prin aceia că dumnezeirea nu se unge, ci numai omenirea. După aceia expresiunea „*mai mult de cât pre părtașii tăi*”, zice; și cine sunt acei partași dacă nu oamenii? Adecă Christos a luat Duh nu din măsură.

Ai văzut cum peste tot locul unește vorba despre natura lui cea nefăcută cu iconomia întrupării sale? Ce poate fi mai lămurit de cât aceasta? Ai văzut că nu este aceleași lucru: creatură și fiu? Căci nu ar fi deosebit una de alta, iară ca semn distinctiv al expresiunii „*au făcut*” n-ar fi adaos expresiunea: „*iară câteva Fiul au zis: „scaunul tău Dumnezeu în veacul veacului*” și nici că ar fi numit pre Fiul cu alt nume mai deosebit, dacă ar fi fost de același felu. Căci care ar fi deosebirea? Dacă creatură și fiu ar fi același lucru, de sigur că ar fi fost tăcuți; și atunci care-i deosebirea?

Dară iată aici numele lui Dumnezeu (Θεός) cu articolul. Și iarăși zice: *«Și întru început tu Doamne pământul ai întemeiat, și lucrurile mânilor tale sunt cerurile. Acelea vor pieri, iară tu rămâi; și toate ca o haină se vor învechi, și ca un vestmânt le vei învâli pe ele, și se vor schimba, iară tu același ești, și anii tei nu vor lipsi»* (Vers. 10—12).

¹⁾ Erisiarhi de prin seculul al 2-lea.

Ca nu cumva auzind *«Când duce pe cel întâi născut în lume»* să'ți închipui că el este adus în lume ca un dar, hărăzit ei în urmă, apoi aceasta și mai sus a îndreptat-o și aici iarăși o îndreaptă, zicând *«întru început»*, și nu acum, ci dela început. Dară iată și aici că atât lui Pavel al Samosatelor, cât și lui Arie le dă lovitura de moarte, căci cele ce sunt ale Tatălui, el le atribuie Fiului. Pe lângă această în treacăt a lăsat a se înțelege și altceva, mai mare de cât aceasta, căci a dat a se înțelege și despre transformarea, sau prefacerea pământului, zicând: *«ca o haină se vor învechi, și ca un vestmânt le vei învâli pe ele, și se vor schimba»*, cea ce și în epistola către Romani zice că va transforma lumea.

Arată apoi și ușurința cu care va face aceasta, zicând: *«le vei învâli»* adecă precum cineva s-ar învâli cu o haină, tot așa și el va învâli lumea și o va schimba. Dară dacă el a lucrat cu atâta ușurință la transformarea făpturei în mai bune și mai superioară, oare fiind vorba de ceva mai inferior în creațiune, ar avea nevoie de un altul? Dară până când nu vă veți rușina?

Tot-odată aici este și o mângâiere mare de a ști că nu vor fi așa lucrurile, ci toate vor lua prefacere și se vor schimba, pe când el rămâne în veac același și fără de stârșit *«Și anii tăi zice, nu vor lipsi»*.

«Și căruia dintre îngeri a zis cândva:» sezi de adreaptă mea, până ce voi pune pe vrăjmașii tei așternut picioarelor tale» (Vers. 13)? Iată cum iarăși îi încurajează, de vreme ce vrăjmașii lor vor fi învinși, iară vrăjmașii lor aceiași sunt, cari sunt și ai lui Christos. Dară această iarăși este dovadă de egalitate în rang (ὁμοτιμία), de împărăție, este dovadă de cinste, de putere, și nu de neputință, dacă Tatăl se mânia pentru cele întâmplare Fiului, această este cea mai mare dovadă de dragoste Tatălui către Fiul. Căci cine se mânia pentru dânsul, cum poate fi străn de dânsul? *«Până ce voi pune, zice, pe vrăjmașii tăi așternut picioarelor tale»*, cea ce spune și în Psalmul al II-lea: *«Cel ce locuiește în ceriuri va râde de dânsii și Domnul îi va batjocori»* (ἐμποκτενέει = se va mu-carisi, își va bate joc de dânsii) *pe ei; atunci va grăi către dânsii întru iușimea sa, și întru mâniea sa va tur-*

bura pe ei» (Ps. 2, 4). Și iarăși el zice: *«Pre cei ce n-au voit să împărătească preste dânșii, aduceți-i încoace, și-i tăiați pre dânșii»* (Luca 19, 27). Cum că ale lui sunt aceste cuvinte, ascultă ce spune și în altă parte: *«De câte ori am vrut să adun pre fiți tăi, cum adună găina puii săi sub aripi, și n'ați voit. Iată se lasă vouă casa voastră pustie»* (Ibid. 13, 34, 35), și iarăși: *«Se va lua dela voi împărăția lui Dumnezeu, și se va da neamului care va face rodurile ei»* (Mat. 13, 34), și iarăși: *«Cel ce va cădea peste piatra aceasta se va sfărâma, iară, peste care va cădea îl va spulbera»* (Ibid. vers. 44) Dealmintrelea cel ce-i va judeca pre dânșii, atunci cu atât mai mult li va cere răspuns aici pentru neomenia lor față de dânsul. Așa că expresiunea *«până ce voi pune pre vrăjmașii tăi așternut picioarelor tale»* este pusă numai ca chestiune de cinste către Fiul.

«Au nu toți sunt duhuri slujitoare, care se trimit spre slujbă pentru cei ce vor să moștenească mântuirea» (Vers. 14)? *«Și ce este de mirare, zice, dacă slujesc Fiului, când îi slujesc și pentru mântuirea noastră?»* Privește cum li ridică cugetele lor, arătând marea cinste ce ne arată Dumnezeu, dacă a orânduit până și pe îngeri pentru slujba noastră, ca și cum ar zice cineva: *«Spre aceasta îi întrebuințează, zice, aceasta este slujba îngerilor, de a sluji lui Dumnezeu spre mântuirea noastră»*. Așa că de a face totul pentru mântuirea traților este treaba îngerilor, sau mai bine zis chiar al lui Christos este lucrul acesta, căci el este care mântuiește, pe când îngerii sunt slugile lui, iară noi de și slugi, totuși suntem împreună slujitor cu îngerii. *«De ce ați rămas ca umiți în fața îngerilor?»* zice; sunt slugile Fiului lui Dumnezeu, și de multe-ori sunt trimiși pentru noi și slujesc pentru mântuirea noastră astfel sunt împreună slujitor, cu noi». Înțelegeți dară, că nu face o mare deosebire între creaturi, deși este mare deosebire între îngeri și oameni. Cu toate acestea însă, îi pune alături cu noi, numai cât nu zice: *«Pentru noi se ostenesc, pentru noi aleargă în toate părțile, nouă ni slujesc, cum s-ar zice. Aceasta este slujba lor, de a fi trimiși pentru noi»*.

Atât Vechiul cât și Noul Testament este plin de ase-

menea exemple. Căci când îngerii binevestesc păstorilor când binevestesc Mariei, când binevestesc lui Iosif, când stau pe piatra mormântului, când sunt trimiși de a spune ucenicilor: *„Bărbați Galilieni, ce stați uitându-vă spre cer“* (Fapt. 1,11)? Când slobozesc pe Petru din închisoare, când vorbesc cu Filipp, cum nu slujăsc nouă? Gândește-te deci la cinstea ce ni se face, când Dumnezeu trimete pre îngeri ca să ne slujească, când lui Corneliu se arată îngerul, când îngerul scoate din temniță pre toți apostolii, și le zice: *Mergând stați și grațiți în templu norodului cuvintele vieții acestia* (Fapt. Apost.). Și ce mai spun eu de altele? Chiar lui Pavel se arată îngerul. Nu-i vezi pre dânșii slujindu-ne nouă pentru Dumnezeu, și chiar în cele mari? De aceia zice Pavel: *„Toate ale voastre sunt; sau viața, sau moartea, sau lumea, sau cele de față, sau cele viitoare“*. A fost trimis și Fiul însă nu ca slugă, ci ca Fiu și unul-născut, și aceleași voind ca și Tatăl. Sau mai bine zis, nici n'a fost trimis, căci nu a trecut din loc în loc, ci a luat trup, — pe când îngerii schimbă locurile, căci lăsând pe cele dintâi, în care erau, trec în altele în care nu au fost. Deci și prin aceasta iarăși, încurajându-i li zice: *„De ce vă temeți, căci îngeri vă slujesc vouă. „Și spunând de Fiul, și de cele pentru iconomia venirii lui, și de cele de la creațiune, și arătând egalitatea în cinste cu Tatăl, și că stăpân este ca Domn și stăpân, nu numai oamenii, ci și puterile cele de sus, la urmă îi îndeamnă, pregătindu-și bine cuvântul, ca să fie cu băgare de seamă la cele auzite, și zice:*

„Pentru aceia să cade nouă mai mult să ascultăm cele ce s'au auzit“ (Cap. 2, 1). Aici voind a spune că trebuie a fi cu mai multă băgare de seamă la cele deacum de cât la lege, a trecut sub tăcere aceasta, însă în împletirea vorbelor și nu în sfatul ce li-l dă, nici în rugămintea ce li-o face, o arată, căci așa era mai bine. *„Că de vreme ce s'a făcut adevărat cuvântul ce s'a grăit prin îngeri și toată călcarea de poruncă și neascultarea a luat dreaptă răsplătire, cum noi vom scăpa negrijindu-ne de atâta mântuire? Care luând începere a se vesti de la Domnul (διὰ τοῦ κυρίου) = prin Domnul) prin cei ce au auzit sau a-*

deverit întru noi“ (Vers 2 și 3). De ce oare se cade nouă mai mult a asculta de cele auzite? Nu și acestea sunt ale lui Dumnezeu ca și acelea? Deci dacă trebuie a asculta mai mult de lege, poate că legea e mai mare. Dară apostolul nu a spus această făcând comparațiune, să nu fie! — ci fiindcă din pricina multului timp trecut dâșii aveau mare idee de Vechiul Testament, iară cele de acum erau disprețuite ca inovații, apoi arată cu prisosință că trebuie a asculta mai mult de acestea, de cât de acelea. Cum? Numai cât n-a zis parcă, că ale lui Dumnezeu sunt și acestea ca și acelea, însă nu deopotrivă. Aceasta ni-o arată mai încolo; deocamdată o pregătește numai la suprafață așa zicând, pe când mai departe o spune mai fără înconjur, zicând: *«Că de ar fi fost cel dintâi fără de prihană»*, și iarăși: *«iară ce se învechește și îmbătrânește, aproape este de peire»* (cap. 8, 7, 13), și multe altele de acest fel. Aceasta însă nu îndrăznește a o spune în exordul epistolei, până ce mai întâi nu va cuceri auditoriul cu vorbe mai multe și mai dinainte pregătite. Pentru ce a nume ni-ai spus că trebuie mai mult a fi cu băgare de samă? *«Nu cândva să cădem»* zice, adecă să nu ne primejduim, să nu ne pierdem. Și arată aici grozăvenia căderei, că este cu greu celui căzut de a se scula iarăși, întru cât aceasta s'a întâmplat din trândăvie și nebagare de samă. A luat vorba aceasta din Proverbele lui Solomon, unde se zice: *«Fiule să nu treci pe alături»* (Cap. 3, 21¹⁾), arătând aici și ușurința alunecărei, și grozăvenia pierderei, adecă, că nu fără primejdie ni este neascultarea noastră. Ne arată, deci prin toate cele mrăjite cât de mare va fi osânda. O lasă aceasta însă în gândirea auditorului, și nu în concluzie, fiindcă aceasta va să zică de a face vorba nesilnică, de a nu da peste tot locul concluziunea, sau rezultatul ca de la dâșul, de a nu hotărî singur, ci a lăsa stăpân pe auditoriu, ca însuși el să-și dea părerea, ceia ce face auditoriul a fi cu mai multă bunăvoință. Lucrul acesta îl face și în Vechiul Testament Prorocul Nathan, și în Noul Testament în Evanghelia lui

¹⁾ Verbul Παράπρῳμα: din original înseamnă a trece pe alături, a trage ceva ca un vâl, a aluneca și deci a cădea. În astfel de înțeles trebuie a se lua extul nostru din ediția de Buzău: „Fiule să nu treci pe alături“.

Matheiu Christos, zicând: „*ce va face lucrătorilor viei aceleia*“ (Mat 21, 40)? — lăsându-i pe dâșii (auditorii) de a răspunde, căci aceasta este biruința cea mai mare.

După aceea zicând: *«Că de vreme ce s'a făcut adevărat cuvântul ce s'a grăit prin îngeri»* nu a mai adaos „cu atât mai mult cel grăit prin Christos“ — a lăsat această, și a spus ceia ce este mai mic, mai inferior — *«Cum noi vom scăpa neîngrijindu-ne de atâta mântuire»*? Dară tu privește cun face comparațiunea. *«Că de vreme ce s'a făcut adevărat, zice, cuvântul ce s'a grăit prin îngeri»*, acolo *«prin îngeri»*, iară aici *«prin Domnul = ὁ αὐτός»*, acolo *cuvântul*, iară aici *mântuirea*. Apoi ca nu cumva să zică cineva: „dară ce? Acele ce tu spui, Pa-vele, sunt oare ale lui Christos? iată că el preîntâmpină lucrul, și dovedește că faptul este adevărat, căci și cele auzite din Vechiul Testament spun adevărul, și cele ce sunt grăite acum de Dumnezeu prin Noul Testament nu sunt doară exprimate numai prin voce, ca pe timpul lui Moisi, ci prin fapte petrecute și mărturisite.“

Dară ce înseamnă *«Că de vreme ce s'a făcut adevărat cuvântul ce s'a grăit prin îngeri»*? Și în epistola către Galateni tot cam așa zice: *«rânduită fiind prin îngeri, cu mâna mijlocitorului»* (Gal. 3, 19) și iarăși *«cari ați luat legea întru rândueli ale îngerilor»* (Fapt 7, 53), și în fine pretutindeni se spune că prin îngeri s'a dat. Unii zic că se face aluzie la Moisi, însă nu au dreptate, fiindcă aici vorbește de mulți îngeri, și apoi sub numele de îngeri de aici el înțelege pre îngerii din ceriu. Așa dară ce putem spune? Sau că spune aici numai de darea celor zece porunci, când Moisi vorbea și Dumnezeu răspundea, sau că spune despre toate cele din Vechiul Testament, grăite și făcute ca de îngerii cari au luat parte la săvârșirea lor. Dară atunci cum de spune în alt loc că *«legea s'a dat prin Moisi»* (Ioan 1, 17), iară aici prin îngeri? Că acolo spune, *«că s'a pogorât Dumnezeu în noi»* (Exod. 19, 20), iară aici *«că de vreme ce s'a făcut adevărat cuvântul ce s'a grăit prin îngeri»*. Ce va să zică adevărat? Adecă s'a împlinit întocmai, ca și cum ar zice cineva că la timpul potrivit toate s'au petrecut precum s'a fost grăit. Sau că aceasta spune, sau că *a stăpânit*, și amenințările s'au

adus la îndeplinire, sau că prin expresiunea «cuvântul» el înțelege poruncile date de Dumnezeu, și împărtășite prin îngeri. De altfel multe au poruncit Dumnezeu și fără lege, prin îngerii trimiși de dânsul. Așa de pildă la valea plângere, pe timpul Judecătorilor, pe timpul lui Samson. De aceea n'a spus «Legea», ci «cuvântul». Si 'mi vine a crede că aceasta mai cu seamă o învederează aici, adecă cele iconomisite prin îngeri. Deci ce vom spune? Aceia că erau față atunci îngerii cărora se încredințase neamul evreesc, și dâșii trâmbițau, și celelalte, focul, norul și celelalte.

«Și toată călcarea de poroncă, zice, și neascultarea a luat dreapta răsplătire». Nu doară că una a luat, iară alta nu, ci «toată». «Nimic n'a rămas, zice, nepedepsit, ci «a luat dreaptă răsplătire», în loc de pedeapsă, și de ce a spus așa? Acesta este obiceiul lui Pavel, de a nu întrebuița vorbe multe, iară cuvintele cele care sună rău la auz de a le înlocui cu de cele ce sună mai bine, precum de pildă zice: «vorbind toată înțelegerea spre ascultarea lui Christos» (II. Cor. 10, 5). Deasemenea că în alt loc pune cuvântul *răsplată*, în loc de pedeapsă, iară pedeapsă o o numește plată. Tot așa și în alt loc unde zice: «De vreme ce cu dreptate este la Dumnezeu a răsplăti cu necaz celor ce vă necăjesc pre voi», adecă n'a pierit dreptatea, ci a venit în ajutor Dumnezeu, și a întors pedeapsa celor ce au păcătuit, deși poate păcatele lor nu toate ar fi fost date la iveală, dacă n'ar fi călcat cele poroncite de Dumnezeu.

«Cum noi vom scăpa negrijindu-ne de atâta mântuire»? Prin aceasta arată că nu atât de mare a fost mântuirea prin lege. Bine a făcut adăogând expresiunea «de atâta» căci, zice, nu ne-a mântuit din războiu, acum, și nici că ne-a dat pământul și bunurile lui, ci pierderea diavolului, împărăția cerurilor, viața cea veșnică. Toate acestea, zic, le-a țesut la un loc, așa zicând, în fraza «negrijindu-ne de atâta mântuire». După aceea adaoge și cea ce este vrednic de crezut: «care luând început a se vesti de la Domnul», adecă de la însuși izvorul 'si-are începutul. «Nu omul a transportat-o, zice, pe pământ, nu vre-o putere făcută, ci însuși cel Unul-Născut. «Prin cei ce au auzit

s-a adevărit întru noi». Ce însemnă «s-a adevărit»? Adecă s-a petrecut așa, astfel că avem arvona, zice; nu s'a stins, nu s'a sfârșit, ci stăpânește și rămâne. Puterea dumnezească, deci, este aceea care lucrează. Dară oare ce va să zică: «prin cei ce au auzit»? Adecă «cei ce au auzit de la însuși Domnul, aceia ne-au încredințat. Mare lucru este, deci, și vrednic de crezut, precum zice și Luca la începutul Evangheliei «Precum au dat (predat) nouă cei ce dintru început au fost singuri văzători și slujitori cuvântului». (Luca 1, 2). «Dară cum s-au adevărit? Zici tu; dară dacă au plăsmuit cei ce au auzit? Aceasta deci resturnând-o din capul locului apostolul a adaos: «Împreună mărturisind Dumnezeu» (Vers. 4), adecă că dacă ei ar fi plăsmuit, n-ar fi mărturisit împreună cu dâșii Dumnezeu. Mărturisesc și dâșii, însă mărturisește și Dumnezeu. Și cum mărturisește? Nu cu cuvântul, nici cu glasul — căci și aceasta ar fi fost adevărat — însă cum? Cu semne și cu minuni, și cu multe feluri de puteri», a adaos, învederând prin aceasta îmbelșugarea darurilor, cea ce nu s-au petrecut cu cei din legea veche, nici atâtea semne, și atât de variate; adecă nu cum s-ar brodi am crezut noi, ci prin semne și minuni, așa că «noi nu credem aceluia, ci însuși lui Dumnezeu».

«Și cu împărțirile Duhului sfânt, după a lui voie». «Dară ce? zici tu. Semne fac și fermecătorii și Iudeii ziceau că el (Christos) scoate demonii cu Vielzevul». Inșă nu fac astfel de semne, de aceea a zis: «cu semne de multe feluri». Acelea nu erau putere, ci neputință, fantazie și lucruri seci, drept care a și zis: «și cu împărțirile Duhului sfânt, după a lui voie».

Aici mi se pare că lasă a se înțelege și alt-cevă. Eră natural ca să nu fie acolo mulți având aceste daruri și lipseau poate acestea, din cauza trândăviei lor. Deci, ca și cu această ocaziune să-i mângâie și să nu-i lase de a cădea, a lăsat totul la voia lui Dumnezeu. «El știe ce este de folos fiecăruia, zice și astfel împarte charul», ceeace de astfel face și în epistola către Corintheni, zicând: «A pus Dumnezeu pre unul fiecare dintre noi precum a voit», și iarăși: «și fiecăruia i se dă arătarea duhului spre folos... împărțind fiecăruia precum vrea».

(I. Cor. 12, 18. 7. 11). Arată adică că darul este dat după voința Tatălui. De multe ori din cauza vieții necurate sau și trândave, mulți n'au luat daruri. Ba câteodată chiar și având o viață bună și curată și totuși n'au luat. De ce oare? Ca nu cumva să-și iasă din drumul împărătesc, ca să nu se trufiască, ca nu cumva să se facă mai molatici, ca nu cumva să se îngâmfe mai mult. Că dacă chiar și fără daruri și totuși conștiința vieții curate este de ajuns de a îngâmfa pe cineva, apoi cu atât mai mult când se adaogă și charul. Așa că charul se dă celor umiliți și celor sinceri și mai ales celor sinceri, după cum zice: «*cu bucurie și cu prostiea inimii*». (Fapt. 2, 46). Dealtmintrelea chiar și prin aceasta i-a atârnat mai mult și dacă poate erau molatici, îi îndrumă spre umilință. Căci omul umilit și care nu-și închipuie lucruri mari de dânsul, devine mai harnic când primește darurile, ca câștigate cu merit, deși nu se judecă singur pre sine ca vrednic, pe când cel-ce le-a câștigat fără merit, consideră faptul acesta ca o datorie și se îngâmfa. Astfel că Dumnezeu economisește lucrul acesta în interesul omului chiar, ceea ce poate vedea cineva și în biserică petrecându-se. Unul de pildă are dar în vorbă potrivit la învățătură, pe când un altul nici nu poate deschiide gura.

Nimeni, deci, să nu se mârhească pentru aceasta, căci «*fiecăruia se dă arătarea duhului spre folos*». Că dacă stăpânul casei știe ce trebuie a încredința fiecăruia, apoi cu atât mai mult Dumnezeu, care știe cugetul omului, care știe totul chiar mai înainte de a fi făcute de om. Un singur lucru este vrednic de mârhnire: de a păcătuia, iară alt-ceva nimic. Să nu'mi spui: «De ce nu am bani, sau dacă a-și avea, a-și da săracilor».

Nu știi că dacă ai avea, ai fi mai sgârcit încă de cât acum? Acum zici tu așa, dară dacă ai avea avere, ai fi altul. Căci și când suntem sătui, credem că putem posti, însă după trecere de timp, ne vin alte idei. Și iarăși, când suntem străini de beție, ne închipuim că putem stăpâni patima, pe când dacă suntem deja stăpâniți de ea, nici prin minte nu ne trece că ne putem stăpâni. Să nu zici: «De ce n-ași fi avut darul de a fi învățătoriu, că dacă

ași fi avut acest dar, pe mulți i-ași fi învățat», căci nu știi, că dacă poate îl aveai, ar fi fost spre osânda ta, că poate ascundea-i talentul, sau că poate îl întrebuințai spre intrigă, spre invidie. Acum însă tu ai scăpat de toate acestea, și dacă nu eai măsura dreaptă nu vei fi tras la răspundere, pe când atunci ai fi răspunzătoriu de mii de ori.

Dealtmintrelea nici chiar acum nu ești străin de char. Arată-mi în cele mici ce felu ești, dacă îl ai cu adevărat, după cum zice: «*că dacă întru cel mic n-ași fost credincioși, cine va încredința pre cel mare*» (Luca 16, 10 — 12)? Arată-mi precum a arătat văduva din evanghelie, care de și avea numai doi dinari, totuși i-a aruncat în corvană. Cei bani? Arată-mi că disprețuești pe cele puține, ca să te cred că vei disprețui și pe cele multe căci dacă nu disprețuiești cele puține, cu atât mai mult nu vei disprețui pe cele multe. Arată-mi apoi că în cuvânt faci întrebuințare precum se cade de sfățuire și îndemnare. Nu ai poate talentul de vorbă frumoasă? Nu ai în cap o îmbelșugare de cugetări? Cu toate acestea știi cele obștești. Ai copii, ai vecini, ai prieteni, ai frate, ai neamuri, și dacă nu poți să ții în biserică cuvânt lung, poți totuși ca pe aceștia să-i sfătuești. Aici nu este nevoie de ritorică, și nici de vorbă lungă, și deși arată cu această ocazie că dacă ai avea talantul vorbirei, nu ai neglija. Că dacă în cele mici nu te încerci, cum te-ași putea crede în cele mari? Cum că aceasta o poate fie-cine, ascultă pe Pavel cum a dat voie și celor laici, zicând: «*Pentru aceia mângâiați-vă și zidiți-vă unul pre altul, precum și faceți*» și «*mângâiați-vă unii pre alții prin cuvintele aceștea*» (I. Thes. 5, 11. 4, 18). Știe Dumnezeu cum să împartă fiecăruia. Nu cumva poate că tu ești mai bun decât Moisi? Ascultă-l pre dânsul cum se descurajază.

«*Au doară voi putea eu purta pre poporul acesta? pentru ce-mi zici mie: iai pre ii în brațele tale, precum ia doica pre cel sugătoriu*». (Numere 11, 12)? Ce a făcut deci Dumnezeu? A scos din Duhul său, și a arătat și altora, că nici atunci când Moisi îi purta pre dânsii, darul nu era al său, ci al Duhului. Dacă ai avea charul, de multe-ori te-ai îngâmfa, și de multe-ori te-ai abate din calea cea dreaptă, căci nu te știi tu pre sine-ți atât de

bine, precum te știe Dumnezeu. Să nu zicem: «De ce aceasta, și pentru ce»? Când Dumnezeu economisește lucrurile, să nu-i cerem socoteală, fiindcă aceasta este cea mai de pe urmă neevsevie și nebunie. Robi suntem, și încă robi cari stăm departe mult de Stăpânul, neștiind nici chiar cele de la picioarele noastre.

Deci, să nu cernem voința lui Dumnezeu, ci pre cât ni-a dat, să păstrăm pe cât timp trăim, chiar mic de ar fi, sau nebăgat în seamă, și vom reuși în totul; și mai bine zis, nici mic nu se poate numi ceea ce este din darurile lui Dumnezeu. Ești scârbit că nu ai darul învățături? Spune-mi însă, care ți se pare mai mare: darul învățături sau al tămăduirii boalelor? De sigur că acesta. Dară ce? Nu ți se pare că a da vedere orbilor este cu mult mai mare decât a vindeca boalele? Nu ți se pare că a învia morții este un dar mai mare? Dară ce? A învia morții numai cu umbra și cu sudariile (σουδάριον = basmă de șters sudoarea) nu ți se pare a fi mai mare decât a-i învia cu cuvântul? Deci, ce voiești? Voiești să înviezi morții cu umbra și cu sudorile; sau ca să ai darul învățături? De sigur că darul acela de a învia morții numai cu umbra și cu sudariile.

¹⁾ Dară dacă ți-ai arăta că cu mult mai mare decât aceasta este alt dar, care-ți este cu puțință de a-l lua, dacă nu-l ai, și de care cu dreptate ai fost lipsit; — ce vei spune? Și apoi acest dar nu numai unuia sau la doi este îngăduit de a-l primi, ci tuturor. Știu că ați rămas ca prostiți și în uimire, auzind că vă este cu puțință de a avea un mai mare dar decât a învia morții, și a da vedere orbilor, și a face cele de pe timpul apostolilor, — ba încă poate că vi se pare de necrezut. Deci, care este acel dar? Dragostea. Dară credeți-mă că nu este aceasta vorba mea, ci a lui Christos, spusă prin Pavel. Ce spune el? «să râvniți, zice, darurile cele mai bune, și încă mai înalta cale vă arăt vouă» (I. Cor. 12, 31). Și ce va să zică «și încă mai înalta cale»? Ceia ce el spune aici, aceasta înșamnă. Corinthenii aceștia cugetau lucruri mari de dânsii și de darurile de pe atunci, și cei ce aveau

¹⁾ *Partea morală.* A păcătui este vrednic numai de jale; și despre dragoste (Veron).

darul limbelor de pildă, cel mai de pe urmă dar, se îngâmfau mai mult decât toți ceilalți. Deci le zice apostolul: «Voiți numai decât a avea toate darurile? Iată eu vă arăt vouă calea darurilor, nu întrecând doară cum s'ar întâmpla, ci încă «mai înaltă», adică prin exagerație».

Apoi zice: «*De ași grăi în limbi omenesti și îngerești, iară dragoste nu am, făcutum-mam aramă sunătoare* — *adecă nimic nu sunt* — *și de ași avea toată credința în cât să mut și munții, iară dragoste nu am, nimic nu sunt*» (I. Cov. 13, 1—8). Ai văzut dar? Așa dară râvnește acest dar. Acesta e mai mare de cât a învia morții, acesta este cu mult mai bun de cât toate celelalte. Și cum că este așa, ascultă ce spune Christos vorbind cu ucenicii: «*Intru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi*» (Ioan 13, 35). Apoi arătând în ce anume, n-a spus de minuni, ci «*de veți avea dragoste între voi*». Și iarăși atunci când se roagă Tatălui, zice: «*Intru aceasta vor cunoaște că tu m-ai trimis*» (Ibid. 17, 21). Dară și către ucenici zicea: «*Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul*» (Ibid. 13, 34). Deci acest dar — dragostea — este cu mult mai însemnat și mai strălucit de cât acela de a învia morții și cu drept cuvânt, căci a învia morții este darul lui Dumnezeu numai, în timp ce a avea dragoste este și al nostru, adecă depinde și de sânguința noastră.

Aceasta este caracteristica creștinului; aceasta arată pe ucenicul lui Cristos, cel răstignit, cel ce n-a avut nimic de comun pe pământ, și lipsind aceasta, nici mucenia nu poate folosi pe cineva. Și ca să cunoști, privește lucrul acesta lămurit în persoana lui Pavel Fericitul Pavel a luat două din virtuțile, sau darurile principale, sau mai bine zis, trei: cele ce sunt în semne, cele în cunoștință, cele în viață, și totuși nimic nu sunt acestea fără de dragoste zice el. «*Și cum poate fi așa zice, iată că eu vă spun: că de ași împărți toată averea mea, iară dragoste nu am, nimic nu sunt*» (Ibid. 13, 3). Se poate ca să-și împartă cineva averile, și totuși să nu fie iubitor, adecă să nu aibă dragoste. Dară despre aceasta ni se spun în-deajuns la locul unde vorbește despre dragoste, și deci trimitem acolo pre cel ce dorește a cunoaște, deocam-

dată, precum am fost spus, să râvnim darul acesta, să ne iubim unii pre alții, și atunci nu vom avea trebuință de nimic spre a săvârși virtutea, ci toate ni vor fi ușoare și fără sudori și toate le vom reuși cu cea mai mare grabă.

„Dară iată, zici tu, că și astăzi ne iubim unii pre alții, căci unul are de pildă doi prieteni sau trei, celalalt are patru, etc.“ De cât, aceasta nu este, sau nu vine de la a iubi pre Dumnezeu, ci de la a fi iubit de unii sau alții. Iubirea aceea care stă în a iubi pentru Dumnezeu, nu are acest princip de dragoste către unuia numai, ci către toți ca către frați. Unul ca acesta se va găsi cu milă și înduioșare, către unia ca de aceiași credință, către alții ca către frați de sânge, către alții fie dânsii eretici sau Elini, sau Judei, ca către niște frați duple natură, fiind însă răi și netrebnici; pentru toți însă el lăcrămează și suferă. În aceasta vom fi deopotrivă cu Dumnezeu, dacă pre toți îi iubim, până și pe dușmani, iară nu dacă facem minuni sau semne. Pentru că și pe Dumnezeu îl admirăm de sigur și când face minuni, însă cu atât mai mult încă, când își arată filantropia, când este iertător și fără răzbunare. Deci, dacă aceasta este vrednic de multă admirare fiind vorba de Dumnezeu, apoi cu atât mai mult fiind vorba de oameni; căci e mai presus de orice îndoială că aceasta ne face a fi admirați.

Deci, iubitorilor, aceasta să râvnim, și atunci cu nimic nu vom fi mai pre jos de Pavel sau Petru cari au înviat morții, chiar dacă n'am putea alungă poate nici frigurile; iară fără de dragoste chiar de am face semne și minuni mai mari decât ale apostolilor, chiar dacă ne-am aruncă pre noi înși-ne în mii de primejdii pentru credință, nici un folos nu vom avea. Și acestea nu le spun eu, ci în-suși el, crescătorul dragostei așa zicând (ὁ τῆς ἀγάπης τρέφους), a poruncit așa, pe dânsul deci să-l ascultăm. Că numai așa vom putea să ne învrednicim bunurilor făgăduite. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Că nu îngerilor a supus Dumnezeu lumea cea viitoare pentru care grăim. Și a mărturisit cândva oarecine, zicând: „ce este omul că-l pomenesti pre el, sau fiul omului că-l cercetezi pre el? Micșuratu-l-ai pre el cu puțin oarece decât îngerii“ (Cap. 2, 5).

Ași voi să știu lămurit dacă unia ascultă cu cuvenită luare aminte cele grăite de mine, sau că poate aruncăm semințele lângă cale, căci numai așa așa putea face învățătura mai cu bună voință. Vom grăi, însă, chiar și de n'ar asculta nimeni, pentru frica ce ni stă înainte de neîndeplinirea poroncii Mântuitorului. «Mărturisește, zice, poporului acestuia, și chiar de nu te-ar asculta, tu vei fi fără răspundere». Dară dacă așa fi încredințat despre osârdia voastră, nu numai de frică așa grăi, ci așa face-o aceasta chiar cu plăcere. Acum însă chiar dacă nimeni n'ar auzi, chiar dacă faptul acesta mi-ar fi fără primejdie îndeplinindu-l, — cât mă privește pe mine, — totuși osteneala o fac nu cu plăcere. Căci la urmă ce folos așa avea, că dacă nu mă învino vâtesc eu însu-mi, totuși nimeni nu se folosese? Iară dacă unia vor fi cu băgare de samă, nu atâta folos am putea avea noi prin aceia că n'am fi pedepsiți, pre cât am avea dela progresul vostru. Și cum așa putea ști aceasta? Observând pe câțiva din voi, cari nu prea iau sama la cele grăite, i-ași întreba în particular, cu vreo ocazie, și chiar dacă i-ași găsi stăpâni pe cele grăite — nu zic pe toate, căci aceasta nu vă este tocmai ușor, ci pe puține din cele multe — este învederat că pentru celalalte nici nu m'ași mai îndoi la urmă. Trebuia desigur de a nu vă spune aceasta dinainte, ca să vă prind nepregătiți — ceia ce este plăcut lucru, deși am putea astfel a reuși, — sau mai bine zis, și așa pot a vă prinde nepregătiți. Cum că vă voi ispiti odată întrebându-vă am spus mai dinainte, dară când va fi aceasta nu v'am spus de loc. Poate că astăzi, poate că mâine, poate că după douăzeci sau treizeci de zile, poate că după mai puține, poate că după mai multe.

Tot așa și Dumnezeu a lăsat nesigură ziua cea de pe

urmă a sfârșitului nostru, căci nu ne-a lăsat puțința de a ști dacă va fi astăzi, sau mâine, sau după un an întreg, sau după mai mulți ani, ca astfel fiind stăpâniți veșnic de așteptarea aceluia fapt nesigur, să ne găsim veșnic în fapta bună. Și să nu zică cineva «apoi cu patru săptămâni sau și cinci mai 'nainte am auzit cele spuse, dară nu le pot ținea minte» — căci eu voesc ca cel ce mă ascultă să fie astfel, încât ca să nu uite niciodată, și să nu aibă mintea uitucă, sau să scape din memorie cele grăite. Voesc ca să le ții minte, nu ca să mi le spunei mie, ci ca voi înși-vă să vă folosiți, și tocmai acesta 'mi este scopul. Dară câte erau de nevoie de a vă spune spre siguranța voastră, vi s'a spus, acum trebuie de a continua subiectul nostru.

Deci despre ce este vorba de a vă grăi astăzi? „Că nu îngerilor a supus Dumnezeu lumea cea viitoare, zice, pentru care grăim“. Oare nu vorbește aici despre o altă lume? Nicidecum, ci despre aceasta. De aceia, deci, a adaos «*pentru care grăim*», ca să nu lase mintea de a rătăci, căutând o altă lume. Dară atunci de ce o numește viitoare? Cum și aiurea zice: «*care era chip (tip) al celui viitoriu*», spunând de Adam și de Christos (în epistola către Romani), numind viitoriu pe Christos cel după trup în comparațiune cu timpurile lui Adam (căci a fost viitoriu), tot așa și acum, fiindcă a fost zis: «*când duce pre cel întâi născut în lume*», ca să nu-ți închipui că el grăiește de o altă lume, apoi din multe locuri o adeverește aceasta, ba chiar și dela aceia că se numește viitoare, căci viitoriul era al lumii, pe când Fiul lui Dumnezeu este veșnic. Deci ceia ce era în viitoriu n'a supus îngerilor, ci lui Christos. «Cum că sunt spuse acestea către Fiul, zice, este învederat, și n'ar putea cineva spune, că a grăit către îngeri». Apoi mai aduce și o altă mărturie, și zice:

«*Și a mărturisit cândva oarecine zicând*». Și de ce oare n'a spus aici numele Prorocului, ci l-a ascuns? Dară aceasta o face și când spune de celelalte mărturii, precum când zice: «*Când duce pre cel întâi născut în lume, zice: și sa se închine lui toți îngerii lui Dumnezeu*», și iarăși «*eu voi fi lui Tată, și el va fi mie Fiul*. Și către

îngeri zice: *cela ce face pre îngerii săi duhuri, și pre slugile sale pară de foc. Iară către Fiul, întru început tu Doamne pământul ai întemeiat*». Tot așa face și aici, grăind: «*Și a mărturisit cândva oarecine, zicând*». Faptul acesta, de a ascunde și a nu da pe față pe cel ce a grăit acea mărturie, ci a o introduce ca în totul cunoscută și învederată, este al unuia care îi arată pre dâșii ca foarte cunoscători ai sfintelor scripturi.

«*Ce este omul că-l pomenesti pre el, sau fiul omului că-l cercetezi pre el? Micșuratu-l-ai pre dâșul cu puțin oarece decât îngerii, cu slavă și cu cinste l-ai încununat pe el, și l-ai pus preste lucrurile mânilor tale, toate le-ai supus sub picioarele lui*» (Vers. 5—7). Acestea deși pot fi spuse pentru omenirea în genere, totuși principalmente se potrivesc lui Christos după trup, căci expresiunea: «*toate le-ai supus sub picioarele lui*» se cuvine mai mult lui, decât nouă. Fiul lui Dumnezeu ne-a cercetat, nefiind noi nimic, și luând trupul nostru și unindu-l sie și, s'a făcut superior tuturor. «*Si dacă i-a supus lui toate*, zice, *nimic n'a lăsat lui nesupus; ci acum încă nu vedem supuse lui toate*». Ceia ce el spune, aceasta însemnă: fiindcă a fost spus «*până ce voi pune pre vrăjmașii tei așternut picioarele tale*», era natural ca ei să se neliniștească pentru care după aceasta introducând puține, a adaos la urmă această mărturie, care adeverește pe cealaltă. Ca nu cumva să zică ei: «cum a pus pe vrăjmașii săi sub picioarele sale, atâtea pătimind noi»? — căci aceasta a lăsat a se înțelege îndeajuns și în versul de dinainte, de oarece expresiunea «*până ce*» nu învederează faptul petrecut imediat, ci care se va petrece în timp, — tot aceasta o învederează și aici. «Să nu-ți închipui, zice, că dacă până acum nu vedem încă supuse lui toate, apoi nici nu se vor supune. Cum că trebuie a i se supune, este învederat, fiindcă și prorocia pentru aceia s'a zis. «*Și dacă i-a supus lui toate*, zice, *nimic n'a lăsat lui nesupus*». Cum deci nu i s'a supus lui toate? Că i se vor supune în viitor. «Dacă deci toate trebuie a i se supune, și încă nu le vedem pe toate supuse lui, nu te neliniști, zice, nici nu te tulbura pentru aceasta. Dacă ar fi venit sfârșitul, și toate i s'ar fi supus lui, iară tu ai fi

pătimit ceiace pătimesti acum, desigur că cu dreptate ai fi întristat, dară acum noi nu vedem încă toate supuse lui, încă n'a stăpânit Impăratul nostru precum trebuie. Pentru ce deci te tulburi, pătîmind rău? Încă nu s'a împrăştiat pretutindeni propoveduirea evangheliei, încă n'a sosit timpul cel de pe urmă spre a se supune lui toate».

Apoi iarăşi o altă mângâiere, căci celce va avea supuse lui toate, el însuşi a murit şi a pătimit multe. «*Iară mai micşorat cu puţin oarece decât îngerii vedem pre Iisus, pentru patima morţii*» — apoi iarăşi pune înainte pre cele bune — «*cu slavă şi cu cinste încununat*» (Vers. 9). Ai văzut cum toate le-a potrivit, sau le-a combinat în persoana lui Iisus Christos? Căci şi expresiunea «*cu puţin oarece*» mai mult lui se potriveşte, ca celce a stat trei zile singur în Iad ¹⁾, iară nici decât nouă celor stricaţi în multe. Deasemenea şi expresiunea «*cu cinste şi cu slavă încununat*» mai mult se potriveşte lui, decât nouă. Şi iarăşi le aminteşte lor şi de cruce, încercându-se de a reuşi în două lucruri deodată: pe deoparte spre a arăta îngrijirea lui de noi, iară pe de alta spre a ne convinge ca să suferim cu bărbăţie toate, având în vedere pe Dascălul nostru. «Că dacă cel închinat de îngeri, zice, a primit pentru tine de a avea, sau de a fi cu ceva mai puţin oarece decât îngerii, apoi cu atât mai mult tu, care eşti cu mult mai mic decât îngerii, trebuie a răbdă totul pentru dânsul». După aceea arată că crucea este slavă şi cinste, după cum chiar şi el o numeşte aşă, zicând: «*a venit ceasul ca să se proslăvească fiul omului*» (Ioan 11, 4). Deci, dacă el numeşte cele ale robilor slavă, cu atât mai mult tu trebuie a numi slavă cele ale Stăpânului.

Ai văzut cât de mare este rodul crucei? Să nu te înspăimânţi dară de dânsa, că dacă ți se pare ceva posomorît, totuşi naşte mii de bunuri. Din toate acestea arată cât folos poate avea cineva din ispite. Apoi adaoge: «*ca cu charul lui Dumnezeu pentru toţi să guste moarte*».

¹⁾ Cuvântul Ἀδης-ου principalmente înseamnă iad sau loc întinecos, iară în al doilea rând înseamnă lumea cea de sub pământ, locuinţa morţilor, moarte, şi chiar mormânt. Fiind vorba însă de Iisus Christos, sf. Chrisostom întrebuintând nu cuvântul obişnuit πύρμας-ήματος ci cuvântul Ἀδης-ου de oarece Christos în acele trei zile a scos pre morţii cei din iad

«*Ca nu charul lui Dumnezeu*», zice, iară el pentru charul lui Dumnezeu cel pentru noi au pătimit acestea, după cum şi aiurea zice: «*Că celce n'au cruşat pre fiul său, ci pentru noi toţi l'au dat*». (Rom. 8, 32). De ce? Nu că doară ni datoră nouă, ci a făcut aceasta din char. Şi tot în epistola către Romani zice: «*Ci cu mult mai vârtos charul lui Dumnezeu şi darul prin charul a unui om Iisus Christos întru mulţi s'au înmulţit*». (Ibid 5, 15).

«*Ca cu charul lui Dumnezeu, pentru toţi să guste moarte*», nu numai pentru cei credincioşi, ci şi pentru lumea întreagă, căci el pentru toţi a murit. Şi ce este dacă nu toţi au crezut? El şi-a împlinit ceia ce eră al său. Principalmente apostolul a zis: «*să guste moarte*» iară nu «*să moară*», aşă că precum a gustat moartea cu adevărat, tot aşă în ea fiind pe un timp scurt, de 'ndată a învieat. Prin expresiunea «*pentru patima morţii*» el a însemnat moartea cea adevărată, iară prin cealaltă: «*mai bun făcându-se decât îngerii*» (Cap. 1, 4) a învederat învierea. Că precum doftorul neavând nevoie de a gusta din mâncările cele pregătite pentru bolnav, şi totuşi pentru grija ce o are de acela el însuşi gustă mai întâi, ca să convingă pe bolnav de a se încuraja să guste din mâncare, tot aşă şi Christos a făcut cu omul. Fiindcă toţi oamenii se temeau de moarte, el de şi nu avea nevoie, totuşi a gustat moartea ca să-i convingă şi pre dânsii de a fi cu îndrăzneală faţă de ea. «*Că vine, zice, stăpânitorul lumii acestiea, şi întru mine nu are nimic*» (Ioan 14, 30). Tot aşă şi prin expresiunea «*cu charul*» şi «*pentru toţi să guste moarte*» tot aceea a învederat.

«*Pentru că se cădea aceluia pentru care sunt toate, şi prin care sunt toate, care prea mulţi fi la mărire a adus, pre începătoriul mântuirii lor prin patimi a-l face desăvârşit*» (vers. 10). Aici vorbeşte de Tatăl. Ai văzut cum iarăşi expresiunea «*prin care*» lui se potriveşte? Nu ar fi făcut aşă, dacă ar fi fost vorba de inferioritate şi dacă n'ar fi convenit sau n'ar fi aparţinut Fiului. Ceiace el spune, aceasta însemnă: «Dupre vrednicie, zice, şi potrivit filantropiei sale a făcut ca cel întâi-născut să se arate mai strălucit decât toţi, şi ca pe un luptătoriu voinic covârşind pe ceilalţi, l'a dat de pildă altora». «*Pre începă-*

toriul mântuirii noastre» zice, adică pre pricinuitorul mântuirii noastre. Ai văzut câtă deosebire este între el și noi? Și el este Fiu, dară și noi fi, însă el mântuiește, și noi ne mântuim. Ai văzut cum ne și unește împreună, însă ne și despărțește în același timp? «Pre mulți fi, zice, la mărirea a adus», însă iarăși i-a despărțit zicând: «prin patimi a l face desăvârșit». Așa dară patimile sunt desăvârșire și pricina mântuirii. Ai văzut că a pătimi rău nu este a celor părăsiți?

Deci, dacă Dumnezeu în aceasta mai întâi a cinstit pre Fiul, ca prin patimă să-l înalțe, de sigur că luând trup și pătimind ceiace a pățit, este cu mult mai mare și mai însemnat decât a face lumea și a o crea din ceia ce nu era. Si aceasta este tot din filantropia lui, însă această este cu mult mai mare. Tot aceasta invederând-o și aiurea zice: «Ca să arăte în veacurile cele viitoare bogăția cea mare a darului său,.... și împreună cu dânsul ne-a sculat și ne a pus a ședea întru cele cerești, întru Christos Iisus» (Efes. 2, 7, 6).

«Pentru că se cădea aceluia pentru care sunt toate, și prin care sunt toate, care pre mulți fi la mărirea a adus, pre începătoriul mântuirii lor prin patimi a-l face desăvârșit» «se cădea aceluia, zice, care era ca îngrijitoriu, și care totul adusese întru ființă din ceia ce nu era, ca să dea pre Fiul său pentru mântuirea celorlalți, pre cel unul pentru cei mulți». Însă n'a zis așa, ci «prin patimi a-l face desăvârșit», arătând prin aceasta, că cel ce pătimește pentru altul, nu numai pre acela îl folosește, dară chiar și el devine mai strălucit și mai desăvârșit. Acestea sunt spuse către credincioși, încurajându-i, căci și Christos atunci s'a slăvit, când a pățit. Când zice că «s'a slăvit» să nu-ți închipui că a câștigat un adaos de slavă, fiindcă slava o avea de la natura sa pururea, neluând nimic mai mult.

«Că cel ce sfințește, zice, și cei ce se sfințesc, dintr'unul sunt toți, pentru care pricină nu se rușinează a-i numi pre dânsii frați» (Vers. 11). Iată iarăși cum îi unește la un loc cinstindu-i și încurajându-i, si făcându-i frați ai lui Christos, prin aceia că dintr'unul sunt toți. Apoi iarăși asigurându-se și arătând că el spune aici cu privire

la timp, a adaos «cel ce sfințește și cei ce se sfințesc». Ai văzut câtă deosebire este între dânsii? El ne sfințește și noi suntem sfințiți. Dară și mai sus el a arătat pre începătoriul mântuirii noastre. «Că se cădea aceluia pentru care și prin care sunt toate.... Pentru care pricină nu se rușinează a-i numi pre dânsii frați». Ai văzut cum și aici arată superioritatea? Căci prin expresiunea «nu se rușinează a-i numi pre dânsii frați» arată, nu urmarea unui lucru natural. ci ca ceva petrecut în urma mării lui filantropii, care a făcut ca să nu se rușineze de nimic, până și de cea mai de pe urmă umilință. Că dacă și suntem din unul și același, totuși el sfințește și noi ne sfințim. Mare este deosebirea, căci el este din Tatăl născut, Fiu adevărat, adică din esența, din ființa sa, pe când noi suntem creatură, adică făcuți din ceia ce nu eram. Așa că mare este deosebirea. De aceia și zice: «Nu se rușinează a i numi pre dânsii frați, zicând: spune-voiu numele tău fraților mei». Căci îmbrăcând trupul omenesc, a îmbrăcat în acelaș timp și frățietatea, așa că s'au unit la un loc cu trupul și frăția. Aceasta cu multă dreptate o aduce de față, dară expresiunea: «eu voiu fi nădăjduindu-mă întru dânsul» (Vers. 13) ce va să zică? «Încă și expresiunea de după aceasta: iată eu și pruncii pre carii mi i-a dat Dumnezeu» este spusă cu drept cuvânt, că precum aici se arată pre sine tată, tot așa și acolo frate. «Spune-voiu numele tău, zice, fraților mei», după care iarăși arată superioritatea și marea deosebire de noi prin următoarele: «De vreme ce s'au făcut pruncii părtași trupului și sângelui» (Vers. 14).

«Ai văzut, zice, asemănarea? Asemănarea sau egalitatea cu noi este duple trup. «Si același asemenea s'au împărtășit acelorași», zice. Rușineze-se deci toți iereticii, și să-și acopere fața cei ce zic că venirea lui a fost numai în aparență, iară nu în realitate, căci n'a zis apostolul numai «s'au împărtășit acelorași» și apoi a tăcut—deși dacă ar fi zis numai atâta, era îndeajuns —, ci și altceva a mai țesut o mai mare încă prin expresiunea «acelorași» adaosă la început. «Nu în mod fantastic, nici închipuit, zice, ci în adevăr că s'a împărtășit celor omenști, fiindcă de altminterlea expresiunea «acelorași» n'ar

fi aici. Apoi arătând frățietatea lui, pune și cauza economiei. «*Ca prin moarte, zice, să surpe pre cea ce are stăpânirea morții, adică pre diavolul*». Aici arată ceia ce este minunat, că adică prin ceia ce diavolul a stăpânit, prin aceia a fost biruit, și arma cea puternică ce o avea cu sine, adică moartea, prin aceasta chiar l a rănit Christos, ceia ce învederează marea putere a învingătorului. Ai văzut cât bine a făcut moartea?

«Și să izbăviască, zice, pre aceia câți cu *frica morții în toată viața erau supuși robiei*» (Vers. 15). Ce vrea să spună aici? «De ce te înfricoșezi, zice, de ce te temi de cel surpat? Nu mai este de temut, ci este călcat în picioare, este disprețuit, este batjocorit și nu este vrednic de nimic. Dară ce înseamnă oare: «*câți cu frica morții în toată viața erau supuși robiei*»? Ce spune? Că celce se teme de moarte, este rob și toate le îndură ca să nu moară, sau aceia, că toți erau robi ai morții și că erau stăpâniți de ceiace nu eră încă surpată, sau că — dacă nu aceia — că oamenii viețuiau într'o frică încontinuu, căci așteptând veșnic a muri și de moarte temându-se, nu puteau simți nici o mulțumire sau plăcere, fiindu-le de față groaza morții. Aceasta a lăsat-o a se înțelege, zicând: «*în toată viața*». Arată aici apoi pre cei mârniți, pre cei prigoniți și alungați, pre cei lipsiți și de patrie și de avere și de toate celelalte, pre cei ce petrec o viață plină de necazuri. Deci, dacă aceia în toată viața erau stăpâniți de frică și robi, apoi aceștia sunt izbăviți de acea frică, ba încă își rād de ceiace aceia se temeau. Că precum cineva urmând a duce la moarte pre un legat, care într'una așteaptă aceasta și l'ar mângâia mult cu desmerdările, cam așa eră moartea în vechime. Acum însă acelaș lucru s'a întâmplat, ca și cum de pildă cineva scoțându-i trica aceia, împreună cu desmerdările l'ar ațâța la luptă și punându-i înainte lupta, iar dă de veste că nu'l va duce la moarte, ci în împărăția cerurilor. Deci, ca cine dintr'aceștia ai voi tu să fii? Ca cel din închi-soare mângâiat cu desmerdările și așteptându-și hotărîrea în fiecare zi, sau ca celce se luptă mult și se ostenește de bună voie, spre a câștiga diadema împărătească? Ai văzut cum le-a înălțat sufletele și i-a ridicat în sferi

înalte? Dară el arată aici nu numai încetarea morții, ci prin aceasta și pre acel dușman neînpăcat, care veșnic duce război crâncen asupra noastră, pre diavolul cel surpat, zic, — căci celce nu se teme de moarte, este afară de tirăniea diavolului. Că dacă este așa că «*piele pentru piele și toate câte are omul le-ar dă omul pentru sufletul*¹⁾ său» (Iob. 2, 4), dară încă când ar disprețui și pe acesta, cui ar mai putea fi rob la urmă? De nimeni nu se mai teme, de nimeni nu se mai înfricoșează, tuturor este superior și mai liber decât toți ceilalți. Că celce și disprețuiește sufletul (ὁ γάρ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτοῦ καταφρονῶν, πολλῶ μᾶλλον τῶν ἄλλων), adică trupul său, cu atât mai mult va disprețui pe altele. Când diavolul va găsi un astfel de suflet, nimic din ale sale nu va putea face ace-luia. Căci ce ar putea înfricoșa pe un asemenea om? Poate păgubirea averei, sau amenințarea de a fi necinstit și alungat din patrie? Dară toate acestea sunt lucruri mici pentru acela care nici pe sufletul său nu pune vr'un preț, ca și fericitul Pavel.

Ai văzut cum el scoțând tirania morții, a surpat în acelaș timp și puterea diavolului? Căci celce știe a filozofa multe despre înviere, cum ar putea să se teamă de moarte, și să se înfricoșeze de ea? Deci, nu vă neliniștiți, zicând: «apoi de ce și pentruce am pățimit atâtea»? căci numai așa biruința va deveni mai strălucită și n'ar fi fost strălucită, dacă n'ar fi călcat cu moartea pre moarte. Dară ceeace este minunat tocmai aici stă, că el a biruit prin acelea prin care stăpâneă, dând pe față toate uneltirile și toate mașinațiunile sale. Deci, să nu trădăm darul ce ni s'a dat. «*Că n'ați luat iarăși duhul robiei spre temere, ci duhul puterii și al dragostei și al întregii înțelepciuni*» (Rom. 8, 15 comb. cu II Timot. 1, 7). Să stăm deci cu bărbăție, bătându-ne joc de moarte.

²⁾ Dară acum mie mi-a venit a suspină amar, gândin-

¹⁾ Cuvântul ψυχή în multe locuri în Sf. Scriptură se ia în loc de σῶμα ca de exemplu: «și voi zice sufletului meu: suflete! ai multe bunătați strânse pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te» (Luc 12, 19). Vezi Matheiu 2, 20. Romani 11, 3. Marc. 3, 4. Lucă 6, 9. 12, 20, etc., etc. și chiar în versul citat mai sus din Iob, este pus în loc de trup.

²⁾ Pariea morală. Contra celor ce plâng și jălesc la pierderea vr'unui neam sau prieten, și că nu trebuie a ne teme de moarte, căci Christos a gustat din ea (Veron).

du-mă unde ne-a ridicat Christos, și unde ne-am scoborît pre noi înși-ne. Când văd acele bocete prin piață, acele plânsete petrecute cu ocaziunea celor mutați din viață, acele văicărele și toate acele slutenii, să mă credeți că mă rușinez de Elini, de Iudei și toți iereticii cari ne privesc și în fine de toți cei ce și rîd de noi pentru toate câte le spunem, filozofizînd în zadar despre înviere. Pentruce oare? Fiindcă Elinii sunt cu băgare de seamă nu la cele vorbite de mine, ci la cele ce se fac de voi, căci imediat zic: Cum ar putea vr'unul din aceștia a disprețui moartea, când nu poate a privi nici pe unul mort dintr'ai lor? Sunt bune cele spuse de Pavel, sunt frumoase și vrednice de filantropia lui Dumnezeu și de împărăția cerurilor. Căci ce spune el? *«Și să izbăviască pre aceia câți cu frica morții în toată viața erau supuși robiei»*. Dară nu lăsați a se crede de voi acestea, luptându-vă contra lor prin faptele voastre, deși multe a orînduit Dumnezeu în acest scop ca să doboare această obicinuință ră. Căci spune-ni ce se voiește cu acele facile luminoase? Nu oare îi trimitem dela noi ca pe niște luptători? Ce sunt acele imnuri? Oare nu slăvim pre Dumnezeu și-i mulțumim că a încununat în fine pre cel plecat dela noi, că l-a izbăvit de necazuri, că scoțînd din el frica îl are pre lângă sine? Nu pentru aceia sunt imnurile? Nu pentru aceia cântările? Toate acestea sunt ale unora cari se bucură, dupre cum zice: *«De este cineva cu inima bună să cînte»* (Iacob 5, 13) Dară nu la acestea se uită Elinii, căci zic: «Nu-mi spune mie de celee filozofizează în afară de patimile omenești, ci tu arată-mi pe celce filozofizează în însăși puterea patimei aflându-se și atunci voi crede în înviere. Și dacă fac aceasta femeii din lume, nu e nimic de mirare, deși chiar și atunci este dureros, fiindcă și ele trebuie a avea aceeași filozofie, pentru care zice și Pavel: *«că nu voiesc să nu știți voi, fraților, ca să nu vă întristați ca și ceilalți cari n'au nădejde»* (I Thesal. 4, 13) Dară acestea nu le-a scris doară numai monahiilor, nici numai fecioarelor, ci și femeilor măritate din lume. Și nu numai aceasta este dureros, dară încă când o femeie oarecare, sau un bărbat s'au răstignit cum s'ar zice pentru Christos și când unul

își smulge părul de pe cap, iară ceealaltă se bocește mult ce poate fi mai uricios decât aceasta? Crede-ți-mi mie care vă grăiesc acum: că de s'ar face precum trebuie apoi atunci ar trebui ca pentru mult timp pragul bisericii să fie îngrădit pentru aceștia. Căci ceice sunt cu adevărat vrednici de jale, aceștia sunt, ceice se tem de moarte și se înfricoșează, ceice nu cred în înviere. «Dară, zici tu, eu nu doară că n'ași crede în înviere, fac așa, ci îmi fac obiceiul». Dară de ce, spune-mi, când călătorește cineva, și încă o călătorie lungă, nu faci tot așa? «Dară și atunci plîng, zici și suspin». Aceasta de sigur că este din obicei, iară când plîngi pre cel mort, este că ești desnădăjduită, sau mai bine zis, că nu crezi în reîntoarcerea sa.

Cugetă singură ce se cîntă în timpul acela: *«Întoarce-te suflete al meu la odihna ta, că Domnul bine a făcut ție»* și iarăși: *«Nu mă voiu teme de rele, că tu cu mine ești»* (Ps. 114, 7, 22, 4) și iarăși *«Tu ești scăparea mea de necazul ce mă cuprinde»* (Ps. 31, 8). Gîndește-te bine ce voiesc acești Psalmi. Însă tu nu iei seama, ci ești ca beată de jale. Cel puțin pre la înmormântările altora gîndește-te serios, ca astfel să ai doftorie în ale tale. *«Întoarce-te suflete al meu, zici, la odihna ta, că Domnul bine a făcut ție»*. O, zici aceasta și apoi plîngi? Oare nu sunt acestea prefecătorii, nu sunt jocuri de scenă? Că dacă crezi celor ce grăiești, în zadar jelești; iară dacă te prefaci și toate acestea le crezi de mithuri, de ce atunci cînti așa? De ce suferi unele ca acestea și nu alungi pre ceice cîntă? «Dară, zici tu, aceasta ar fi faptă de nebun». Apoi și aceia cî atît mai mult încă este faptă de nebun.

Pentru acum deci, eu vă sfătuiesc, dară cu trecerea timpului mă voi purta mai cu asprime, fiindcă tare mă tem ca nu cumva cu chipul acesta să se strecoare în biserică vr'o boală primejdioasă. Văicăreala aceasta o vom îndrepta mai la urmă, acum însă eu poruncesc și denunț taptul și bogaților și săracilor și femeilor și bărbaților.

Fie, dară, ca voi toți să petreceți viața fără vre-o jale și după legea naturei copii să înmormânteze pre pă-

rinții lor ajunși în adânci bătrânețe, cum și mamele să fie petrecute la groapă de fetele, de nepoții și strănepoții lor, și nicăiri să nu se întâmple moarte înainte de timp. Fie, zic, aceasta și o doresc rugându-vă ca și cei bătrâni cum și voi cu toții să vă rugați lui Dumnezeu unul pentru altul, și în comun să faceți această rugăciune. Dară dacă — ceiace să nu fie, nici să se întâmple — s'ar petrece vr'o moarte amară (zic amară, nu prin natura ei, căci moartea nu este amară, de oarece cu nimic nu se deosibește de somn, ci o numesc amară în raport cu dispozițiunea voastră față de ea), dacă, zic, s'ar petrece o astfel de moarte, și dacă unuia ar plăti niște astfel de femei bocitoare (plângătoare) să mă credeți când nu spun, — că nu spun alt nimic, decât ceea ce simțesc, suferese cine voiește — pentru mult timp, voiu opri de a veni la biserică, ca pe niște idololatri. Că dacă pe cel lacom și zgârcit Pavel îl numește idololatriu, apoi cu atât mai mult pre celce printre credincioși introduce cele ale idololatrilor. De ce dară mai chemi pre preoți, spune-mi și pre cântăreți? Oare nu ca să te mângâi, oare nu ca să cinstești pre celce se duce de aici? De ce atunci îți bați joc de el? Dece îl dai în vileag lumii? Dece te joci ca pe scena teatrului? Noi venim filozofizându-vă cele despre înviere, învățându-vă pre toți, până și pre cei ce poate nu sunt atinși cu nimic, că pentru cinstea aceluia să suferiți cu bărbăție, dacă s'ar întâmpla așa ceva și tu aduci de acei cari răstoarnă cele ale noastre?

Și ce poate fi mai rău ca această batjocoră, ca acest vizilic? Ce poate fi mai grozav decât această anomalie? Rușinați-vă dară și sfiți-vă, iară de nu voți, apoi atunci nici noi nu vom putea suferi a se introduce în biserică niște astfel de obiceiuri vătămătoare. «*Pre ceice greșesc, zice, înaintea tuturor mustră-i*» (I Timoth. 5, 20). Deci pre acele femei nenorocite și de jelit, care bocesc pre la înmormântările din familiile voastre, le opresc ca niciodată să numai însoțească cu bocete pre cei morți, ca nu cumvă să ne vedem siliți cu adevărat de a jăli și noi relele lor, și să le certăm ca nu cumvă să mai facă de acestea cu cei străini, ci mai ales să-și plângă nenorocirele lor proprii, — fiindcă și un tată iubitor când

are un fiu dezordonat, nu numai aceluia îi poruncește de a nu se mai apropia de cei răi, ci chiar și pre aceia îi înfricoșează. Iată deci acum eu și pre voi vă sfătuiesc și pre acelea prin voi, ca nici voi să nu mai chemați astfel de femei și nici acelea să nu mai vină. Și fieca cuvântul acesta al meu să folosească ceva mai mult și amenințarea să aibă putere, iară dacă — ceiace să nu fie — am fi poate disprețuiți, apoi atunci ne vom vede a siliți de a transformă amenințarea în fapte, pre voi certându-vă după legile bisericești, iară pre acele femei dupre cum li se cuvine lor. Dară dacă cineva încurajându-se până la obraznicie ar disprețui cele spuse de mine, audă pre Christos, care zice: «*De-ți va greși fie fratele tău, zice, mergi și-l mustră pre dânsul între tine și între el singur... iară de nu te va ascultă mai ia împreună cu tine încă pre unul sau doi... iară de nu-i va ascultă pre ei, spune-l soborului și de nu va ascultă nici de sobor, să-ți fie fie ca un păgân și vameș*» (Math. 18, 15—17). Deci dacă cu celce păcătuiește față de mine, fiindcă nu m'a ascultat, legea poruncește de a-l tăia dela Biserică, apoi cu celce păcătuiește sie-și și lui Dumnezeu, judecați voi înși-vă cum trebuie a urmă. Dealtminterlea voi înși-vă știți că nu tocmai cu blajinie ne purtăm față de voi. Iară dacă cineva disprețuiește legăturile ce noi le punem, tot Christos îl mustră pre acela zicând: «*câte veți lega pre pământ, vor fi legate și în ceriuri și câte veți deslega pre pământ vor fi deslegate și în ceriuri*» (Math. 16, 19). Că dacă și noi suntem poate nenorociți, de nimic și vrednici de disprețuit, precum și suntem, totuși nu ne răzbunăm pre noi înșine și nici nu ne aprindem de mânie contra cuivă, ci ne îngrijim de mântuirea voastră. Sfiți-vă vă rog, și vă rușinați; că dacă cineva suferă chiar pe un prieten al său, când se poartă față de dânsul cu mai multă asprime decât trebuie, examinând scopul lui și când acela face așa numai din buna lui voință, iară nu din mândrie, apoi cu atât mai mult trebuie a suferi pe dascălul care mustră, pe dascăl, zic, care nu le grăiește acestea ca dela sine și nu ca un stăpân, ci ca un părinte ce se îngrijește.

Nu le spunem acestea voind a ne arată puterea —

căci cum am putea face așa, noi cari dorim ca nici măcar să încercați a face de acele ce vă spusei? — ci numai îngrijindu-ne și temându-ne de voi. Ertăți dară și nimeni să nu disprețuiască legăturile bisericești, căci nu om este celce leagă, ci Christos, celce mi-a dat mie această putere și care au făcut stăpâni pe oameni de o atât de mare cinste. Noi voim ca dacă se poate, să abuzăm de puterea de a deslegă, sau mai bine zis, nici de această putere nu dorim de a avea nevoie, fiindcă nici nu voim de a se găsi printre noi vr'unul legat. Nu suntem doară atât de mișei și vrednici de plâns, deși poate unuia suntem cu totul nebagăți în seamă. Dară dacă am fi siliți, apoi să fim iertați, fiindcă nu de bună voea noastră vă punem aceste legături, ci mai cu seamă pentru că ne doare pre noi, fiind voi legați. Iară dacă cineva ar disprețui acestea, va stă de față timpul de judecată care-l va învăța. Celelalte nu voiesc a le spune, ca nu cumva să ating prea tare cugetul vostru. Noi cei întâi ne rugăm ca să nu ajungem a fi siliți la aceasta, iară de cumva vom fi siliți, vom îndeplini cele ale noastre, și vom pune legăturile cuvenite. Dacă, însă cineva ar rupe aceste legături, eu sunt fără răspundere, căci am fost făcut ceeace eră al meu, iară tu vei da seamă înaintea aceluia care mi-a poruncit mie de a legă. Că dacă împăratul fiind de față și cineva dintre purtătorii de armă din gardă ar porunci ca unul din rând să fie legat, iară acela nu numai că ar lepădă, ci încă ar și sfărîmă legăturile, de sigur că batjocora a fost făcută direct acelui ostaș din gardă, indirect însă împăratului care a poruncit. Dacă celece se întâmplă credincioșilor el și le însușește sie-și, apoi când sunt batjocoriți cei rânduiți de a învăța pe alții, cu atât mai mult el se va găsi atunci cel batjocorit. Decât, să nu fie! ca vr'unul din biserică să se găsească silit de a ajunge la legături de felul acestora. Dupre cum a nu păcătuî este lucru bun, tot așa și a răbdă certarea este folositor.

Să răbdăm deci muștrările ce ni se fac, și să ne silim de a nu păcătuî, iară dacă păcătuim să suferim dojana. Că precum este bine de a nu se lovi cineva, iară dacă s'a lovit e bine de a pune doftoriea pe rană, tot așa și

în cazul de față. Dară să nu fie! ca unul dintre voi să aibă nevoie de a pune doftorii. *«Avem adevărire pentru voi de cele mai bune și care se țin de mântuire, măcar deși așa grăim»* (Cap. 6, 9). Am vorbit cu mai multă putere, pentru mai mare siguranță, căci pentru mine e cu mult mai bine de a fi bănuît de voi ca îndrăzneț, sau chiar și obraznic, decât ca voi să nu faceți cele plăcute lui Dumnezeu. Să credem lui Dumnezeu, că nu fără folos ni va fi cercetarea aceasta; ci într'atâta vă veți schimba, încât și cuvintele acestea se vor schimba în engomii și laude pentru voi. Fie, deci, ca noi cu toții să viețuim după plăcerea lui Dumnezeu, pentru ca cu toții să ne putem învrednici de bunătățile pe care l-a lăgăduit celor ce-l iubesc pre dânsul, întru Christos Iisus Domnul nostru.

OMILIA V

«Că nu pre ingeri cândva a luat, ci sămânța lui Abraam a luat. Pentru aceia datorii eră întru toate a se asemăna» (Cap. 2, 16, 17).

Marea filantropie a lui Dumnezeu voind a arăta Pavel cum și dragostea ce o are pentru neamul omenesc, după ce a fost zis *«că de vreme ce s'au făcut pruncii părtași trupului și sângelui și același s'a împărtășit aceluiași»*, cercetează cu amănuntul ideia din acest pasaj și zice: *«că nu pre ingeri cândva a luat, ci sămânța lui Abraam a luat»* — dară tu să nu iai cum s'ar întâmplă cele vorbite aici și nici să'ți închipui că ar fi un lucru nebagat în seamă, dacă el a luat trupul nostru, căci n'a hărăzit acest dar ingerilor pentru care a și zis astfel: *«că nu pre ingeri cândva a luat, ci sămânța lui Abraam a luat»*. Dară ce va să zică el aici? Adică nu natura ingerului a luat, ci natura omului. Ce înseamnă *«a luat»*? «Nu s'a folosit, zice, de natura ingerilor, ci de a noastră». Și de ce apostolul n'a întrebuințat cuvântul ἀνέλαβε = a luat, ci întrebuințează verbul ἐπιλαμβάνεται (οὐ γὰρ δέπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται)? Face uz de metafora celor alun-

gați și cărora li se iă cu sila obiectul pentru care sunt alungați de altul sau de alții, cari fac totul ca să-i prindă și să le smuncească din mână obiectul disputat. ¹⁾ Căci și el alungând după natura omenească, care fugise de dânsul și încă fugise departe («că erați oarecând, zice, păgâni în trup, fără de Christos, străini de așezământurile făgăduinței și fără de Dumnezeu în lume» (Efes. 2, 11, 12), a prins-o la urmă. De aici se vede, că numai filantropia lui și dragostea, cum și mare îngrijire au făcut aceasta. Precum, deci, când el zice: «*Au nu toți sunt dăhuri slujitoare, cari se trimit spre slujbă, pentru ceice vor să moștenească mântuire*» (Cap. 1, 14) arată marea lui îngrijire de natura omenească, și că Dumnezeu multă silință pune în acest scop, tot așa și aici pune ceea ce este mai mare și mai însemnat, zicând: «*că nu pre îngeri cândva au luat*». Căci cu adevărat mare și minunat și plin de uimire este acest fapt, ca trupul cel luat de noi să șeadă sus deadreapta lui Dumnezeu, și să fie închinat de îngeri, de arhangheli, de Serafimi și de Cherubimi. Aceasta de multe-ori având-o eu în minte, rămân uimit și mari lucruri îmi închipuiesc de neamul omenesc, căci mari și strălucite văd începutul și osârdia lui Dumnezeu pentru natura noastră. Și n'a spus simplu «a luat pre oameni», ci voind a-i înălța oarecum și a arăta mare și cinstit neamul lor, zice: «*ci sămânța lui Abraam au luat; de unde dator eră întru toate a se asemăna fraților*». Că este «întru toate»? «S'a născut, zice, a fost hrănit, a crescut, a pățimit totul ce trebuia, în fine a murit» Aceasta înseamnă «*eră dator întru toate a se asemăna fraților*».

După ce deci a grăit multe despre mărirea lui și despre slava cea de sus, la urmă pune în mișcare și vorba de iconomia venirei lui. Și privește cu câtă înțelepciune și putere o face, cum îl arată pre dânsul ca punând multă osârdie spre a se asemăna nouă, ceea ce izvorește din marea lui îngrijorare. Căci zicând mai sus: «*că de vreme*

ce pruncii s'au făcut părtași trupului și sângelui și același s'a împărtășit asemenea acelorași», apoi și aici zice: «*dator eră întru toate a se asemăna fraților*», și numai cât am zice, par'că: «celce este atât de mare, celce este strălucirea slovei, celce este chipul ipostasului lui, celce au făcut veacurile, celce șeade deadreapta Tatălui «acela au voit și s'a silit de a fi fratele nostru în toate și de aceia au lăsat pe îngeri și puterile cele de sus și la noi au venit și pre noi ne-au luat». Gândește-te apoi și câte bunuri au făcut: moartea au legat-o, pre noi ne-au scos din tirania diavolului de robie ne-au izbăvit, frate cu noi făcându-se ne-au cinstit; și nu numai prin frăție ne-au cinstit pre noi, ci și prin altele multe, căci și Arhiereul nostru a voit a fi către Tatăl, pentru care a și adaos: «*ca să fie milostiv și credincios Arhiereu întru celece sunt către Dumnezeu*». «De aceia au luat trupul nostru, zice, numai din filantropie, ca să ne miluiască pre noi. Nică nu este vr'o altă pricină a iconomiei mântuirii noastre, decât aceasta numai că ne-a văzut aruncați jos la pământ, pierduți, tiranișiți de moarte și i-a fost milă de noi».

«*Ca să curățească păcatele norodului, zice; ca să fie milostiv, și credincios Arhiereu*». Dară ce va să zică «credincios Arhiereu»? Adică adevărat, puternic, căci Arhiereu credincios este numai fiul lui Dumnezeu, care poate a slobozi de păcate pre cei al cărora Arhiereu este. Pentruca să aducă, deci lui Dumnezeu jertfa ce ar fi putut să ne curățească pre noi, s'au făcut om, căci a adaos: «*celece sunt către Dumnezeu*», adică pentru celece se cuvin lui Dumnezeu. «Eram, zice, dușmani lui Dumnezeu, condamnați, necinstiți; nimeni nu eră care să aducă jertfă pentru noi. Ne-au văzut că ne găseam în acestea, și i-a fost milă de noi. N'a pus un alt Arhiereu pentru noi, ci însuși el s'a făcut Arhiereu credincios. După aceia arătând cum este credincios, a adaos: «*Ca să curățească păcatele poporului. Că întru ceea ce au pățimit, însuși fiind ispitit, poate și celor ce se ispitesc să le ajute*».

Este foarte umilitor această, înjositor și nevrednic de Dumnezeu. «*Întru ceea ce au pățimit el*» zice. Se vorbește aici de cel întrupat, poate că se spune și pentru informarea auditorilor, cum și pentru slăbiciunea lor. Ceea ce

¹⁾ Verbul ἐπιλαμβάνω principalmente are însemnarea de a lua cu sila ceva, de a se repezi și a smuci ceva din mâinile altuia. A se vedea Lexiconul de Ioanidi, pag. 881 cum și Lexiconul Graeco-latinum de Carolo Ludov. Wilibaldo Grimm. pag. 167.

el spune aici, aceasta înseamnă: au venit în lume îmbrăcat cu trupul nostru, adică cu acela cu care noi am pătit. Acum el nu este în necunoștiință de cele ale noastre, că nu numai ca Dumnezeu au știut, ci și ca om prin propria sa experiență căpătate. Multe au pătit și deci știe să pătimească împreună cu alții, deși Dumnezeu este afară de orice patimă sau suferință omenească. Decât aici apostolul povestește cele ale întrupării lui, ca și cum par'că ar zice: «Chiar și trupul pe care l-au purtat Christos, multe rele a suferit. Știa ce este scârba, știa ce este ispita, nu mai puțin decât noi chiar, căci și el a pătit. Dară expresiunea: *«poate și celor ce se ispitesc să le ajute»* ce înseamnă? Este ca și cum ar zice cineva: «Cu multă bunăvoință întinde mână de ajutor, este compătitor». Fiindcă dâșii voiau a avea ceva mai mare și mai mult decât creștinii dintre neamuri, apoi apostolul arată că în această privință au mai mult, dară că prin aceasta cu nimic nu se vătămău cei dintre neamuri și în ce anume au mai mult? Că dintre dâșii este mântuirea, că pre aceia i-au luat întâi, că dintre dâșii au luat trup omenesc. *«Că nu pre ingeri cândva au luat, zice, ci sămânța lui Abrahă au luat»*. Cinstește prin aceasta și pre Patriarh, în acelaș timp arată și ce este *«sămânța lui Abrahă»*. Le amintește lor de făgăduința dată lui, care zicea: *«fie și seminției tale voi da pământul acesta»* (Facer. 13, 15). Prin acest lucru mic și nebăgat în seamă arată familiaritatea și apropierea, aceia că dintr'unul sunt toți. Dară fiindcă nu este atât de mare acea familiaritate sau apropiere, se întoarce iarăș la aceasta și stăruiește la urmă asupra iconomiei lui cei după trup, și zice: *«ca să curețească păcatele norodului»*. Chiar și aceia că a voit să se facă om, eră o dovadă de marea lui îngrijire și dragoste; dară acum nu numai aceasta este, ci și bunurile cele neperitoare, date nouă printr'însul. *«Ca să curețească, zice, păcatele norodului»*. De ce n'a spus «păcatele lumii» ci «păcatele norodului»? căci cu adevărat el a ridicat păcatele noastre ale tuturor. Pentru că până acum vorba lui eră pentru dâșii, căci și Ingerul lui Iosif îi zicea: *«vei chema numele lui Iisus, că acesta va mântui pre poporul său de păcatele sale»* (Math. 1, 2).

Aceasta trebuia a se împlini din capul locului și pentru aceia a venit, ca mai întâi să-i mântuiască pre dâșii și printr'înșii pe ceilalți, deși lucrul s'a petrecut din contra. Aceasta o spuneau și apostolii din început, zicând: *«Vouă întâi Dumnezeu înviind pre Fiul său pre Iisus, l'a trimis pre el bine-cuvântându-vă pre voi»* și iarăși: *«vouă cuvântul mântuirii aceștiea s'a trimis»* (Fapt. 3, 26. 13, 26). *«Ca să curățească păcatele norodului»*, zice, arătând aici nobleța poporului Iudaic.

Până aici aceasta o spune el. Cumcă el este care a ridicat păcatele tuturor, a invederat-o și în convorbirea lui cu paralticul, zicând: *«iartă-se ție păcatele»* (Math. 9, 5) cum și când a trimis pe apostoli la botez, zicând: *«mergând învățați toate neamurile botezându-i pre dâșii în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh»* (Ibid. 28, 19). Dară când Pavel vorbește de trupul său la urmă el spune toate cele umilite, nesfiindu-se de nimic. Căci privește ce spune el:

«Pentru aceia fraților sfinți, cari sunteți părtași chemării cei cerești, socotiți pre apostolul și Arhiereul mărturisirei voastre, pre Iisus Christos, care este credincios celui ce l'a făcut pre el, precum și Moisi întru toată casa lui» (Cap. 3, 1, 2). Urmând a-l pune înaintea lui Moisi prin comparațiune, aduce vorba la legea arhieriei, căci nu mică idee aveau cu toții de Moisi. Și dejă el pune dela început semințele superiorității lui. Incepe cu trupul și sfârșește cu Dumnezeirea, unde numai este de loc vr'o comparațiune. A început dela trup, deocamdată punând la mijloc egalitatea, și zice: *«precum și Moisi întru toată casa lui»*. Și nu chiar dela început arată superioritatea lui, ca nu cumva auditoriul să fugă și imediat să-și astupe urechile, căci deși erau credincioși, totuși aveau încă multă conștiință față de Moisi. *«Care este credincios zice, celui ce l'a făcut pre el»* Ce l'a făcut pre el? Apostol și Arhiereu. Nimic nu spune aici de ființa sau esența lui, și de Dumnezeire, ci numai despre demnități omenești. *«Ca și Moisi întru toată casa lui»*, adică întru popor, sau întru toate cele sfinte. Aici însă el spune *«întru toată casa sa»* ca și cum ar spune cineva: *pentru cele din casă*. Precum cineva este epitrop și iconom al unei

case, tot așa eră și Moisi în poporul Israiltenesc. Cum că sub numele *casă* el înțelege aici pre popor, a adaos: «*a căruiă casă suntem noi*» (Vers. 6), adică că noi suntem în zidirea lui, sau mai bine zis în stăpânirea lui. Mai departe apoi pune superioritatea lui, zicând: «*Pentru că de mai multă slavă decât Moisi aceasta s'a învrednicit, cu cât mai multă cinste are decât casa, celce s'a zidit pre ea*» (Vers. 3).

«Și aceasta (Moisi) zice, eră din acea casă». N'a spus pe față «acesta eră rob, iară acela stăpân» ci le-a ȳesut acestea pe subînȳeles. Dacă casa eră poporul, iară el eră din popor, apoi și el eră din casă. Dealtmintrelea și noi avem obiceiul de a zice: «cutare este din cutare casă, sau din casa cutăruiă». Aici sub numele de casă el nu înțelege templul, căci nu Dumnezeu au zidit templul, ci oamenii. Celce a zidit pre ea (casa), Dumnezeu este, — pe Moisi îl numește. Dară tu privește cum învederează superioritatea pe nesimȳite: «*a fost credincios, zice, întru toată casa sa*» și el fiind din casă, adică din popor. Arhitectul de sigur că are mai mare cinste decât operile sale, dară și decât casa o mai mare cinste are celce a zidit-o.

«*Iară celce toate a făcut este Dumnezeu*» (Vers. 4). Ai văzut că el nu de templu vorbește, ci de popor? «*Și Moisi adică a fost credincios întru toată casa lui ca o slugă, spre mărturia celor ce eră să se grăiască*» (Vers. 5). Iată apoi și o altă superioritate, cea dintre Fiu și robi. Ai văzut iarăși cum prin denumirea de Fiu el face aluziune la veritatea faptului? «*Iară Christos ca un fiu în casa sa*» (Vers. 6). Ai văzut cum face deosebire între făcători și făptură, între rob și Fiu? Acela intră ca stăpân în casa părintească, iară acesta ca slugă. «*A căruiă casă suntem noi, numai de vom țineă (stăpân) îndrăznirea și lauda nădejdei până în sfârșit neclătita*». Aici iarăși îi îndeamnă pre dâșii de a stă cu vitejie și să nu cadă, «căci, zice, suntem casa lui Dumnezeu, precum a fost Moisi, dacă bine-înȳeles vom țineă îndrăznirea și lauda nădejdei neclătita până în sfârșit». Așa că celce murmură în ispite și cade, nu se laudă, iară celce se

rușinează, celce se furișează și se ascunde, îndrăznire nu are; cel trist și obosit, nu se laudă.

Apoi îi și laudă pre dâșii zicând: «*numai de vom țineă îndrăznirea și lauda nădejdei până în sfârșit neclătita*», arătând prin aceasta că dâșii începuse dejă ale aveă: «Trebuie, zice, de a merge până la sfârșit și a nu stă cum s'ar întâmplă, ci a aveă neclătita nădejdea în siguranȳa credinȳei, de loc mișcându-ne de ispite. Dară tu nu te minună dacă apostolul vorbește mai omeneste, întrebuintând expresiunea «*insuși fiind ispitit*» (2, 18), că dacă fiind vorba de Dumnezeu Tatăl, carele nu s'a întrupat și totuși Scriptura zice: «*Domnul din cer a privit peste fii oamenilor, ca să vadă de este celce înȳelege*» (Ps. 13, 2), adică că a aflat toate cu exactitate și iarăși în alt loc: «*Pogorîndu-mă voi vedă de fac după strigarea lor*» (Facere 18, 21) și iarăși: «*Nu poate răbdă Dumnezeu răutăȳile oamenilor*», învederând prin aceasta Sf. Scriptură marea lui mânia — apoi cu atât mai mult, fiind vorba de Christos, care a pătimit cu trupul, Scriptura obișnuiește a întrebuintă expresiuni din patimile omenesti. Fiindcă mulȳi dintre oameni își închipuiesc, că experienȳa este cea mai sigură dovadă de cunoștinȳă, apoi apostolul voiește a arătă, că celce pătimeste știe care sunt patimile naturei omenesti. «*Pentru aceia, fraȳilor sfinȳi, cari sunteȳi părtași chemărei cei cerești*» — nimic deci să nu căutaȳi aici, dacă aȳi fost chemaȳi acolo, căci acolo este plata, acolo este recompensa; deci ce? «*Socotiȳi pre Apostolul și Arhiereul mărturisirii noastre pre Iisus Christos, care este credincios celui ce l'a făcut pre el, precum și Moisi întru toată casa lui*». Ce înseamnă «*care este credincios celui ce l'au făcut pre el*»? Adică prevăzător, care șeade în truntea celor ai săi și nu-i lasă să se poarte cum s'ar întâmplă. «*Precum și Moisi, zice, întru toată casa sa*», adică: «*înȳelegeȳi cine este Arhiereul, ce fel este, și atunci nu veȳi aveă nevoie de altă mângâiere, sau de altă povaȳă*». L'a numit Apostol, fiindcă a fost trimis¹⁾ și Arhiereu al mărturisirei noastre, adică al cre-

¹⁾ Ἀπόστολος se derivă din verbul Ἀποστέλλω = a trimite pe cineva cu o însărcinare oarecare, precum și Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu, a fost

dinței. Bine a zis el *«precum și Moisi»*, căci și acestuia precum și aceluia, i s'a fost încredințat protecțiunea și apărarea poporului, deși mai mic și în lucruri mai mici. Căci Moisi a fost ca slugă, pe când Christos este Fiu și pe când unul se îngrijește de cei străini, celălalt de cei ai săi, *«spre mărturisirea celor ce eră să se grăiască»* zice. Dară ce spui? Dumnezeu are nevoie de mărturia oamenilor? Foarte mult încă, pentru că dacă cerul și pământul și munții mărturisesc, zicând prin Prorocul: *«Ascultă cerule și iă aminte pământule că Domnul au grăit»* și *«Auziți morți judecata Domnului»* (Isaia 1, 2. Michea 6, 2), apoi cu atât mai mult oamenii.

Și ce va să zică *«spre mărturiea»*? Ca să fie, zice, marturi, când aceștia se vor purta cu necinste și nerușinare». Christos însă ca Fiu și pe când unul se îngrijește de cele ale străinilor, celălalt de cele ale sale. *«Și lauda nădejdei»*. Bine a zis *«nădejdei»* fiindcă toate bunurile sunt în nădejde, pe care trebuie astfel a o avea, încât că dejă să se și laude ca pentru fapte împlinite. De aceia zice: *«și lauda credinței»* adăogând imediat: *«până în sfârșit neclătită»*, căci prin credință ne-am mântuit. Deci, dacă prin credință ne-am mântuit și prin răbdare așteptăm, să nu ne neliniștim pentru cele de față și nici să cerem cele ce sunt făgăduite după aceasta. *«Nădejdea care se vede, zice, nu este nădejde»* (Rom. 8, 24). *«Fiindcă mari sunt bunurile făgăduite, zice, nu putem a le primi acum, în viața aceasta trecătoare»*. Și de ce oare ne-a spus mai înainte acestea, neputând a ni se da aici? Pentru că prin făgăduința lor să întărească sufletele, pentru că prin făgăduință să imputernicească bunavoința, pentru că să deștepte, ca să ațâțe cugetul nostru. *«Pentru aceia deci v'am făcut toate acestea»*.

¹⁾ Deci iubitorilor, să nu ne tulburăm și nimeni să nu se neliniștească văzând pre cei răi progresând aici. Răsplata

trimis pentru mântuirea neamului omenesc. Sigurul loc din sf. Scriptură unde Fiul lui Dumnezeu Iisus Christos este numit Apostol, este numai pasajul de față. În general numele de Apostol îl au cei 12 și cei 70, pe lângă cari se adaogă și Pavel, marele Apostol și Dascăl al neamurilor.

¹⁾ Partea morală. Să nu ne tulburăm dacă vedem câteodată pre cei răi prosperând, fiindcă adevărata răsplată a faptelor noastre va fi acolo, iară nu aici. Credinciosul trebuie a înfruntă toate pentru pietate. (Veron).

nu este aici, nici a virtuței și nici a răutății; — iară dacă câteodată se vede par'că, fie a binelui, fie a răului, aceasta nu este după dreptate, ci la întâmplare, ca și o gustare a judecății, așa zicând, că cei ce nu cred în învicle, măcar prin acestea să se cumintească aici. Când deci vedem un om rău îmbogățindu-se, să nu ne neliniștim, precum și când vedem pre uul bun pătimind să nu ne tulburăm căci acolo vor fi cununile, acolo și pedepsele. Dealtmintrelea nu este nici un rău, care să fie în totul rău, ci are în sine și ceva bun, precum și nici un bine nu este care să nu aibă în sine și ceva rău, și ceva păcat. Deci, când cel rău prosperează, să știi că spre răul capului său prosperează, căci dacă în schimbul poate a puține bunătăți iea răsplata aici, de sigur că acolo va fi pedepsit desăvârșit pentru aceea de care aici s'a bucurat.

Fericit este, însă, mai ales acela, care fiind pedepsit aici, ca astfel să lepede dela sine toate păcatele, se duce de aici încercat și curat și nerăspunzător. Aceasta arătând-o fericitul Pavel, zice: *«Pentru aceasta între voi mulți sunt neputincioși și bolnavi și mulți dorm»* și iarăși: *«Să dați pre unul ca acela Satanei, spre peirea trupului, ca sufletul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus»* (I. Corinth. 12, 30, 5, 5). Și Prorocul zice: *«A luat din mâna Domnului îndoite păcatele sale»* (Isaia 40, 2), și iarăși David: *«Vezi pre vrăjmașii mei că s'au înmulțit mai mult decât perii capului meu și cu urâciune nedreaptă m'au urit și lasă toate păcatele mele»* (Ps. 24, 19, 18), și iarăși aiurea: *«Doamne Dumnezeuul nostru, pace dă-ni nouă, că toate le-ai dat nouă»* (Isaia 26, 12). Dară toate acestea sunt ale unuia care arată pre cei buni, cari primesc aici pedeapsa păcatelor lor, însă cum că cei răi cari se bucură aici de bunuri vor fi pedepsiți acolo în veci, ascultă pre Abraam ce spune bogatului: *«Fiule, adă-ți aminte că ai luat cele bune ale tale în viața ta, iară Lazăr așijderea cele răle»* (Luca 16, 25). Care bunuri? Aici apostolul întrebuițând cuvântul ἀπέλαβες, (trecutul verbului ἀπολαμβάνω = a lua înapoi ce a dat cineva) iară nu cuvântul ἔλαβες, arată că amândoi (Bogatul și Lazăr) duple datorie au pătimit, unul găsindu-se

în îmbelșugare, iară celalalt în sărăcie, și zice la urmă: «*iară acesta se mângâie acum*» — îl vezi cum el este curat de păcate — «*iară tu te chinuesti*».

Deci să nu ne tulburăm când vedem aici pre cei păcătoși, prosperând, și să ne și bucurăm când noi pătimim răle, căci aceasta este ca o plată, sau mai bine zis ca o răfuială a păcatelor. Să nu căutăm liniștea, fiindcă Christos a înștiințat pre ucenici că în lume scârbe vor avea, iară Pavel zice: «*Toți cari voiesc cu bună credință (evsevie) a viețui întru Christos Iisus, gonți vor fi*» (II. Timotheiu 3, 12). Nici un luptător voinic din stadiu, nu umblă după băi, după masă încărcată cu mâncări și vin, căci aceasta nu este a unui luptător, ci a unui trândav și mișel, — căci luptătorul voinic are a se lupta cu praful, cu căldura razelor solare, cu unt-de-lemnul ¹⁾, cu multă sudoare, cu scârbă și sténohoria luptei. Acest timp dară este timp de luptă, și deci timp de a primi rane, a se sângera, a suferi dureri. Ascultă ce spune fericitul Pavel: «*Așa dau război nu ca cum ași fi bătând văzduhul*» (I. Timoth. 9, 26). Toată vieța noastră să o socotim ca timp de luptă, și niciodată să nu căutăm repaos, niciodată pătimind scârbe să nu ne supărăm, fiindcă nici luptătorul nu se supără când este în toiul luptei. Altul este timpul repaosului, noi trebuie prin scârbe și necazuri a ne desăvârși. Deși poate nu este persecuțiune, nici năcazuri, dară sunt alte năcazuri, cari ni vin pe fiecare zi, și dacă acestea nu le suferim, cu anevoie le-am suferi pe acelea.

Să ne rugăm deci lui Dumnezeu de a nu cădea în ispită, iară de cumva am cădea, să putem suferi cu bărbăție. A nu se arunca cineva în primejdii fără folos, este al bărbaților înțelepți, iară a sta vânjos după ce a fost căzut, aceasta este a oamenilor voinici și filosofi. Deci, nici să ne asvârlim în primejdii cum s'ar întâmpla, — căci aceasta este cutezanță — nici luptându-ne și împrejurările cerând aceasta, noi să ne împuținăm — căci aceasta este

¹⁾ În luptele olimpice luptătorii mai întâi își ungeau trupul cu unt-de-lemn, spre a nu putea fi prinși cu ușurință de antagoniști. De aici apoi s-a format ideea că unt-de-lemnul este o piedecă pentru luptător, spre a birui pe antagonist.

frică — ci dacă propoveduirea evangheliei o cere noi să nu ne dăm la o parte; — iară dacă nu este nici o pricină, nici o necesitate cerută de buna cinstire de Dumnezeu, să nu alergăm, căci lucrul e mai mult un fel de fanfaronadă și ambiție zădarnică. Iară dacă s'ar face ceva de cei ce vatămă evseviea, atunci chiar mii de morți dacă ar fi să suferim, totuși să nu ne dăm în lături. Nu provoca ispitele, când toate ale evseviei 'ți merg precum dorești; și dacă nu ai nici un folos, de ce provoci ispite zădarnice?

Acestea le spun voind ca voi să păziți legile lui Christos, care a poroncit să ne rugăm ca să nu fim duși în ispită, și care iarăși au poroncit de a lua crucea și a urma după dânsul. Acestea nu sunt de loc contrare între dânsule, ci încă foarte mult conglăsuiesc împreună, căci tu astfel ești pregătit, ca un ostaș voinic, și deci într'una să fii înarmat, treaz, deștept și veșnic așteptând pe dușman. Dară războiul nu-l provoca tu, căci aceasta nu este a unui ostaș, ci a unui revoluționar. Dacă însă trâmbița evseviei te-ar chema, iute te pregătește de luptă, disprețuește-ți sufletul (adecă trupul ¹⁾) și te aruncă cu tot curajul în luptă, rupe talanga dușmanilor, taie puternic fața diavolului, pune mâna pe trofee. Dară dacă cumva poate cu nimic nu este vatămată evseviea, și nici că ni atacă cineva dogmele noastre, vorbesc de cele cu privire la suflet, și nici că ne silește de a face ceva ce nu place lui Dumnezeu, nu te asvârli în luptă zădarnică. Viața creștinului trebuie a fi încărcată de sânge, de sânge însă, nu ca să se verse sângele străin, ci a fi cineva gata de ași vărsa sângele său. Cu atâta bunăvoință deci noi ne vărsăm sângele nostru, când aceasta o facem pentru Christos; cu câtă bunăvoință ar vărsa cineva apă, (căci apă este sângele care circulă primprejurul trupului), și cu atâta ușurință ne desbrăcăm de trup, cu câtă ușurință ne desbrăcăm de haine. Aceasta se întâmplă însă, dacă nu suntem legați cu averi, cu case; dacă nu atârnăm de dragostea celor de față. Că dacă cei ce trăiesc vieța ostășească, aruncă dela dânsii totul, și unde îi cheamă trâmbița războiului, acolo se duc, și toate le rabdă cu plăcere, apoi

¹⁾ A se vedea nota dela omilia IV-a, pag. 93.

cu atât mai mult trebuie a ne pregăti așa, noi cari suntem ostașii lui Christos, și a ne pune în rând de bătae în fața patimilor.

Nu este acum prigonire sau persecuție contra creștinilor, — și fie ca niciodată să nu se mai întâmple — ci un altfel de războiu este: acela al poștei de bani, al pizmeilor și al altor patimi. Un asemenea războiu povestind Pavel zice: «*Că nu ni este nouă lupta împotriva trupului și sângelui*» (Efes. 6, 12). Războiul acesta pururea ni stă înaintea, și de aceea voiește ca noi pururea să fim înarmați, duple cum și zice: «*Stați drept aceea încingându-vă*» (Ibid. 14), ceia ce este zis tot pentru timpul de față, țesând ideia așa, că noi pururea trebuie a fi înarmați. Căci mare este războiul purtat de limbă, mare cel purtat de ochi. Acest război deci, să-l cucerim. Mare în fine este războiul poștelor. Pentru aceea de acolo trebuie a începe să se înarmeze osiașul lui Christos. «*Stați drept, zice, încingându-vă mijlocul vostru*» și imediat adaoge «*cu adevărul*». Pentru ce oare «*cu adevărul*»? Pentru că poșta sau plăcerea este numai o iluzie, este o minciună, precum zice și David: «*că șalele mele s'au umplut de ocări*» (Ps. 37, 8). Lucrul în sine nu este poftă sau plăcere, ci numai o umbră a plăcerii. De aceea zice: «*stați drept, încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul*», adică «*cu adevărată plăcere, cu înțelepciune, cu onestitate*».

De aceea deci, îi sfătuiește așa fel, știind bine absurditatea păcatului, și voind ca toate mădulările trupului nostru să fie îngrădite; «*că mânia nedreaptă, zice, nu va îndreptăți*»; — voiește apoi a ne îmbrăca trupul cu zaua dreptății și cu pavăza credinței, pentru că fiară sălbatecă este mânia, ușor de scăpat, și care are nevoie de mii de îngrădituri și de lanțuri, ca să nu ne poată sfășia. De aceea mai ales Dumnezeu ne-a creat oasele pe care le-a pus în această parte ca pe niște pietre, în sprijinirea contra acestei fiare, ca să nu le poată rupe niciodată, și nici că rupându-se se poată fi primejduit omul. Foc este, zice, și mare furtună, și un alt membru n'ar putea suferi furia ei. Chiar și doftorii spun, că din pricina acestei fiare plămânii au fost puși ca un așternut inimii, — ca astfel inima să se odihniască așa zicând ca într'un burete

moale într'însul, — iară nu în pieptul cel tare și vânjos, unde s-ar fi vătămat prin desimea bătailor (pulsățiilor) ei. Avem nevoie deci de zaua dreptății, puternică, ca astfel să ținem pentru totdeauna fiara liniștită; avem nevoie încă și de coif. Fiindcă în cap sunt facultățile intelectuale ale omului, și dela cap vine puțința sau de a se mântui, dacă se face ceia ce trebuie, sau de a se pierde, dacă nu se face ceia ce trebuie, de aceea zice: «*și coiful mântuirii*». Căci encefalul este moale dela natură, și deci și el este acoperit cu țeastă, ca cu o strachină, și este pricina celor bune, dacă omul cunoaște ceia ce trebuie, cum și a tuturor rălelor, dacă nu cunoaște. Chiar și picioarele, chiar și mânele noastre au nevoie de arme, — nu doară mânele și picioarele acestea, ci cele ale sufletului, — ca astfel unele să se deprindă a lucra ceia ce trebuie, iară celelalte să meargă unde trebuie. Să ne înarmăm deci pre noi astfel, și atunci vom putea să ne apărăm de dușmani, și să câștigăm cununa biruinței, întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul sfânt se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

«*Drept aceea, precum zice Duhul Sfânt, astăzi de veți auzi glasul lui, nu vă învărtosați inimile voastre, ca și întru întăritare în ziua ispitirei în pustie, unde m-au ispitit părinții voștri; ispititu-m'au și au văzut lucrurile mele în timp de patruzeci de ani. Pentru aceea m'am mâniat pe neamul acesta, și am zis: pururea rătăcesc cu inima, și nu au cunoscut căile mele; precum m'am jurat întru mânia mea, de vor intra întru odihna mea*». (Cap. 3, 7—11).

Vorbind Pavel despre credință, și zicând că «*casă a lui suntem, numai dacă vom ținea neclătită îndrăznirea și lauda nădejdei până în sfârșit*», arată în urmă, că cu

adevărat trebuie a aştepta, iară aceasta se adevăreşte din sfintele scripturi. Luaţi sama însă, căci a spus oare cum ceva greu de priceput, şi întunecat. De aceea este nevoie ca spunând mai întâi cele cuvenite nouă, şi învăţându-vă pe scurt întregul scop, să atingem aşa zicând cu cuvântul cele scrise; căci atunci nu veţi mai avea nevoie, dacă veţi afla scopul apostolului. Vorba lui era despre speranţă, că trebuie a nădăjdui cele viitoare. şi că numai decât va fi o răsplată a ostinelilor de aici, un rod şi odihnă. Iară aceasta o învederează cu Prorocul, şi zice: *«Drept aceea precum zice Duhul Sfânt: astăzi de veţi auzi glasul lui, nu vă învărtosaţi inimile voastre, ca şi întru întărătare în ziua ispitirei în pustie, cu care m'au ispitit părinţii voştri; ispititu-m'au şi au văzut lucrurile mele patruzeci de ani. Pentru aceea m'am mânieat pre neamul acesta, şi am zis: pururea rătăcesc cu inima, şi ei n'au cunoscut căile mele. Precum m'am jurat întru mâniea mea, de vor intra întru odihna mea»*. Trei sunt odihnele, zice: întâia cea a Sâmbetei, în care Dumnezeu au încetat cu lucrurile sale; a doua cea a Palestinei, în care intrând Iudeii, trebuia să se odihnească de ostenelele cele multe, şi a treia cea adevărată odihnă, împărăţia cerurilor, în care cei ce vor câştiga-o se vor bucura în adevăr de ostenelele şi năcazurile lor. Deci aici el pomeneşte de aceste trei odihne.

Dară de ce oare vorbind de o singură odihnă, el a pomenit de cele trei? Ca să învedereze că Prorocul grăieşte de aceasta. «Că pentru cea dintâi n'a spus el, zice; căci cum ar fi spus de cea petrecută de demult? Şi nici pentru a doua n'a spus, căci cum ar fi spus când şi aceasta îsi avusese sfârşitul? *«Nu vor intra, zice, întru odihna mea»*. Nu rămâne deci decât cea de a treia. Însă este necesar de a explica istoria, ca astfel să putem face mai clar cuvântul nostru. Fiindcă ieşise din Egipt şi făcuse mult drum, în care timp primise multe dovezi despre puterea lui Dumnezeu, şi în Egipt, şi în marea roşie, şi în pustiu, au voit a trimete iscoade care să observe bine natura pământului, iară aceştia întorcându-se admirau ţara, spunând că ar fi îmbelşugată în fructe de bun soiu, şi cu oameni puternici şi neînvinşi. Dară iată

că Iudeii fiind nesimţitori şi nerecunoscători, era nevoie de a li aminti din nou de binefacerile lui Dumnezeu, cum i-a scos pre dânşii din mijlocul armatelor Egiptene, care îi ameninţa cu atâtea primejdii, şi i-a făcut stăpâni ai prăzilor de război; şi iarăşi în pustie a slărâmat piatra şi le-a hărăzit apă cu îmbelşugare, ba încă le-a dat şi mană, şi alte fapte minunate a săvârşit, ca să creadă lui Dumnezeu. Dară ei nimic din acestea n'au priceput, ca şi cum nu s'ar fi petrecut nimic, şi astfel îndobitociţi voiau iarăşi să se întoarcă în Egipt, zicând că «ne-a scos pre noi Dumnezeu de acolo, ca să ne omoare pre noi cu copiii şi temele noastre». Deci Dumnezeu mâniindu-se, că atât de degrabă au pierdut din minte cele petrecute, s'a jurat că nu va intra acel neam în odihna vorbită, şi astfel toţi s'au pierdut în pustie. «Deci David, zice, după aceea şi după cele petrecute cu acel neam, vorbind zicea: *«Astăzi de veţi auzi glasul lui, nu vă învărtosaţi inimile voastre»*, ca nu cumva să pătimiţi aceleaşi, pe care le-au pătitit părinţii şi strămoşii voştri, şi astfel să vă lipsiţi de odihnă, adecă de cea odihnă ce va fi». Că dacă ei au fost lipsiţi de cea odihnă, de ce le zice iarăşi acele vorbe: *«Astăzi de veţi auzi glasul lui, nu vă învărtosaţi inimile voastre, ca şi părinţii voştri»*? Şi care alta poate fi cea odihnă, decât împărăţia cerurilor, a căriea icoană şi tip este Sâmbăta?

Apoi punând întreaga mărturie, care este: *«Astăzi de veţi auzi glasul lui, nu vă învărtosaţi inimile voastre, ca şi întru mânie în ziua ispitirei în pustie, unde m-au ispitit părinţii voştri; ispititu-m'au şi au văzut lucrurile mele patruzeci de ani. Pentru aceea m'am mânieat pre neamul acesta, şi am zis: pururea rătăcesc cu inima, şi ei n'au cunoscut căile mele. Precum m'am jurat întru mâniea mea, de veţi intra întru odihna mea»* — la urmă adaoge: *«Vedeţi, fraţilor, ca să nu fie cândva întru vreunul din voi inimă vicleană a necredinţii, depărtându-se dela Dumnezeu cel viu»* (Vers. 12). Căci necredinţa vine dela învărtosarea inimei, şi precum părţile cele aspre şi înţepenite ale trupurilor nu se mişcă în mâinile doctozilor, tot aşa şi sufletele cele învărtosate nu se mişcă de cuvântul lui Dumnezeu, aşa că la urmă este firesc de a nu crede în

faptele petrecute, ca și cum n'ar fi nimic adevărat. De aceea zice: «*Vedeți, fraților, ca să nu fie cândva în vre-unul din voi inimă vicleană a necredinței, depărtându-se dela Dumnezeu cel viu*». De vreme ce cuvântul despre cele viitoare nu este atât de probabil ca de cele petrecute deja, apoi apostolul li amintește istoria în care trebuia să creadă. «Dacă părinții voștri, zice, fiindcă n'au crezut, despre cum trebuia să creadă, au pățit acestea, apoi cu atât mai mult voi, căci și cătră voi este zis acest cuvânt, fiindcă expresiunea «*astăzi*», zice, înseamnă «*deapănarea*», pe cât timp va exista lumea».

«*De aceea vă îndemnați pre voi înși-vă în toate zilele, până ce se numește «astăzi»* (Vers. 13), adică «*edificați-vă unul pre altul, ridicați-vă pre voi înși-vă, ca să nu se întâmple aceleași*». «*Ca să nu se învârtoseze cineva dintre voi cu înșelăciunea păcatului*». Ai văzut cum păcatul face pe necredință? Precum necredința zămislește o viață stricată, tot așa și sufletul disprețuește, când ajunge în adâncimea rălelor, iară disprețuind nu primește de a crede, ca să scape de frică, duple cum zice: «*Că au zis: nu va vedea, nici va pricepe Dumnezeu lui Iacob*», și iarăși: «*Limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sunt, cine este nouă Domn*»? și iarăși: «*Pentru ce au mâniat necredinciosul pe Dumnezeu*»? și iarăși: «*Zis-a cel nebun întru inima sa: nu este Dumnezeu*», stricatu-sau și urâți s'au făcut întru meșteșugiri», și iarăși: «*Nu este frica lui Dumnezeu înaintea ochilor lui, că au viclenit înaintea lui, ca să afle fără de legea lui și să urască*» (Ps. 93, 7. 11, 5. 9, 34. 13, 1. 35, 2. 3). Chiar și Christos spune aceasta, zicând: «*Tot cel ce lucrează rău, urăște lumina, și nu vine la lumină*» (Ioan 3, 20).

Mai departe apoi adaoge: «*Că părtași ne-am făcut lui Christos*» (Vers. 14). Și ce va să zică el aici? Adecă că ne împărtășim cu el, că noi și el una ne facem; că dacă el este cap, apoi și noi suntem trup, și deci împreună moștenitori, și acelaș trup, adecă un trup suntem, duple cum și zice: «*din trupul lui și din oasele lui*» (Efes. 5, 30). «*Numai de vom ținea începătura încheerii până în sfârșit neclătită*». Dară oare ce este «*începătura încheerii*»? Credința pe care am primit-o, și în care ne-am născut

și viem, cum ar zice cineva. Apoi adaoge: «*De vreme ce se zice: astăzi de veți auzi glasul lui, să nu vă învârtoșați inimile voastre, ca și întru mânie*» (Vers. 15). Acestea sunt puse în ordine inversă (καθ' ὑπερβατόν ἐστίν): «*De vreme ce se zice: astăzi de veți auzi glasul lui, să nu vă învârtoșați inimile voastre*».

«*Drept aceea să ne temem ca nu cumva părăsind făgăduința de a intra întru odihna lui, să se socotească (crează) cineva din voi a fi lipsit. Pentru că și nouă bine s'a vestit ca și acelora, ci nu a folosit acelora cuvântul auzului, nefiind amestecat cu credința celor ce au auzit*» (Cap. 4, 1. 2).

Expresiunea «*astăzi*» înseamnă «*părerea*». Dară oare cum «*n'a folosit*»? Adecă, că dacă cuvântul n'a folosit, a fost din cauză că n'a fost amestecat cu credința. Apoi voină a-i înfricoșa, invederează aceasta tocmai din cele zise: «*Pentru că oarecari auzind l-au mâniat, dară nu toți cari au ieșit din Egipt cu Moisi. Dară asupra cărora s'au mâniat patruzeci de ani? Au nu asupra acelora ce au păcătuit, ale căror oase au căzut în pustie? Și cărora s'a jurat să nu intre întru odihna lui, fără numai celor necredincioși? Și vedem că nu au putut intra pentru necredință*». (Vers. 16—19). Spunând mărturia, la urmă pune și întrebarea, care face cuvântul lămurit. Căci când el zice: «*Astăzi de veți auzi glasul lui, să nu vă învârtoșați inimile voastre, ca și întru mânie*» de cine anume pomenest: ca învârtoșați, ca necredincioși? Oare nu de Iudei? Ceia ce el spune, aceasta înseamnă: «*Au auzit de sigur și aceia, precum auzim și noi, dară n'au avut nici un folos. Deci să nu vă închipuiți că numai auzind propoveduirea vă veți folosi, fiindcă și aceia au auzit, dară cu nimic nu s'au folosit, fiindcă n'au crezut*». Că și cei de pe lângă Haleb și Iisus Navi¹⁾ numai fiindcă nu s'au înțeles cu cei necredincioși, au putut să scape de pedeapsa ce era hotărâtă a li se aplica acelor. Și privește mine: n-a zis «*nu s'au înțeles*», ci «*nefiind amestecați cu credința*», adecă au stat deoparte, nu s'au amestecat cu cei ce aveau una și aceeași credință. Aici mi-se pare că face aluziune și la o răzvrătire.

¹⁾ A se vedea cap. 14 din Cartea lui Iisus Navi.

«Că vom intra întru odihna, zice, cei ce am văzut» (Vers. 3). De unde anume se învederează aceasta, a adaos, zicând: «*Precum m'am jurat întru mânia mea, de vor intra întru odihna mea, măcar deși erau făcute lucrurile dela zidirea lumii*». Și totuși vorbele acestea nu arată că noi nu vom intra întru odihnă, ci că aceia nu vor intra. Deci ce înseamnă aici? Se încearcă a arăta pentru acum, că după cum odihna aceea nu împiedecă de a se numi și altă odihnă, tot astfel și aceasta nu împiedecă pe cea a împărăției cerurilor. Până aici dară voiește a arăta că aceia nu s'au învrednicit de odihnă. Cum că aceasta o spune, zice: «*Că au zis oare unde de ziua a șaptea așa: și S'au odihnit Dumnezeu în ziua a șaptea de toate lucrurile sale. Și de aceasta iarăși: de vor intra întru odihna mea*». Ai văzut cum odihna aceea nu împiedecă pe aceasta de a fi? «*Că de vreme ce au rămas oarecari a intra întrânsa, iară aceia căroră mai 'nainte bine li s'au vestit, nu au intrat pentru necredință, iarăși rânduește o zi oarecare; astăzi, întru David, zicând, despre atâția ani, precum s'au zis*» (Vers. 6. 7). Dară ce înseamnă ceia ce el spune aici? «Fiindcă sunt datori, zice, de a intra unii numaidecât, iară dâșii n'au intrat». Cum că trebuie a intra și cine anume trebuie a intra, să auzim de unde ni se învederează aceasta. «Că după atâția ani, zice, David iarăși grăiește: «*Astăzi de veți auzi glasul lui, să nu vă învârtoșați inimile voastre*».

«Că de li-ar fi făcut Iisus acelora odihnă, nu ar fi grăit de altă zi după acestea» (Vers. 8). Deci este învederat că grăiește acestea, ca cum s'ar învrednici de o răsplată oarecare a celor viitoare. «*Drept aceia s'au lăsat sărbătoarea Sâmbetei norodului lui Dumnezeu*» (Vers. 9). De unde se vede aceasta? Dela îndemnarea făcută: «*să nu vă învârtoșați inimile voastre*», că dacă nu ar fi fost odihna Sâmbetei, nu ar fi îndemnat așa, nici n'ar fi poruncit ca să nu se mai facă de acestea, ca nu cumva să pătimească aceleași. Dară cum era să pătimească aceleași cei ce aveau în stăpânire Palestina, dacă n'ar fi fost o altă odihnă?

Și bine a sfârșit el vorba, căci n'a zis «odihnă», ci «sărbătoarea Sâmbetei», nume propriu, cu care se mân-

dreau și-l dădeau până și primblărei din acea zi, numindu-o «calea Sâmbetei». Că după cum în ziua Sâmbetei poruncește de a se depărta de toate cele răle, și a se face numai acelea ce sunt spre lauda și cultul lui Dumnezeu, pe care preoții le săvârșiau, și toate câte folosesc sufletului, iară alta nimic, tot așa și atunci. El însă n'a spus așa, ci numai că: «*Cel ce a intrat în odihna lui, și acela s'a odihnit de lucrurile sale, precum și Dumnezeu de ale sale*» (Vers. 10). «Precum Dumnezeu s'a odihnit, zice, de lucrurile sale, tot așa și cel ce intră în odihna sa». Fiindcă vorba li era pentru odihnă, iară aceasta doreau foarte mult ca să audă când anume va fi, apoi apostolul a sfârșit cu această vorbă. Expresiunea «*astăzi*» înseamnă că niciodată dâșii să nu se desnădejduiască. «*Vă îndemnați pre voi înși-vă în toate zilele*», adică, chiar de este cineva păcătos, pe cât timp este «*astăzi*», el să aibă nădejde. Nimeni, deci, să nu se desnădejduiască, pe cât timp trăiește, ci mai cu seamă nici chiar să aibă inimă rea a necredinței, și chiar de s'ar întâmpla, totuși nimeni să nu se descurajeze, ci să se reculeagă pre sine singur, pe cât timp suntem în această lume, pe cât timp este «*astăzi*». Dară aici el nu vorbește numai de necredință, ci și de cărtiri. «*Ale căror oase, zice, au căzut în pustie*».

Apoi ca să nu-și închipuiască cineva că vor fi lipsiți de odihnă numai cum s'ar întâmpla, adaoge și osânda ce vor lua, zicând: «*Pentru că viu este cuvântul lui Dumnezeu și lucrător și mai ascuțit decât toată sabia ascuțită de amândouă părțile, și străbate până la despărțirea sufletului și a dukului, și a mădulărilor și a măduvei, și judecătorul cugetelor și gândurilor inimii*» (Vers. 12). Aici vorbește de gheena și de pedeapsă. «Pătrunde, zice, până în cele mai ascunse ale inimii voastre, și taie sufletul. Aici nu au a cădea oase, nici a fi lipsiți de pământ, precum acolo, ci de împărăția cerurilor, și vor fi predați gheenii veșnice, osândeii și pedepsei pururelnice.

«*Ci îndemnați-vă pre voi*». Privește blânzeta și înțelepciunea lui; nu zice: «*muștrații*», ci «*îndemnații*», căci așa trebuie a ne purta noi cu cei cuprinși de scârbă. Aceasta scriind-o și Thesalonicenilor, li zicea: «*înțelepțiți pre cei*

fără de rînduială» (I. Thes. 5, 14), pe când pentru cei slabi de inimă zice: «*mîngăiați pre cei slabi de inimă, sprijiniți pre cei neputincioși, fiți răbdători spre toți*», adică nu-i desnădăjduiți, nu-i descurajați, căci cel ce nu mîngăie pre cel scârbit de necazuri, îl face încă mai îndărătnic, duple cum și zice: «*ca să nu se invârtoșeze cineva dintre voi cu înșelăciunea păcatului*». Vorbește aici de înșelăciunea diavolului, căci înșelăciune este cu adevărat ca cineva să nu aștepte nimic din cele viitoare, ca să-și închipue ca cele ale noastre sunt fără nici o răspundere și că nu vom da samă de cele făcute de noi aici, și nici că este înviere. Da și altmintrelea: înșelăciune este nesimțirea, descurajarea, căci a zice: «și ce este la urmă? Am păcătuit, și deci nu mai am speranță de a mă îndrepta», este înșelăciune.

După aceia le insuflă speranță zicând: «*Părtași ne-am făcut lui Christos*» ca și cum pare că ar zice: «cel ce ne-a iubit pre noi atât de mult, cel ce ne-a învrednicit de atâtea bunuri, încât că ne-a făcut trupul lui, nu ne va trece cu vederea ca să ne pierdem. Să cugetăm bine, zice, de câte bunuri ne-am învrednicit, căci noi și Christos una suntem. Deci, să nu ne îndoim în credință cătră dînsul». Tot aceasta lasă a se înțelege și în altă parte, zicând: «*De răbdăm, împreună cu dînsul vom și împărăți*» (II. Timoth. 2, 12); tot aceasta spune și prin expresiunea: «*Părtași ne-am făcut*», adică ne împărțăm și noi de aceleași bunuri ca și Christos. Cu alte cuvinte îi îndeamnă punându-li înainte cele bune. După aceia li pune de față și cele posomorite. «*Drept aceia să ne temem ca nu cumva părăsind făgăduința despre intrarea întru odihna lui, să se socotească cineva din voi a fi lipsit*», căci aceia, este invederat și de toți mărturisit. «*Ispititu-m-au*, zice, *și au văzut lucrurile mele patru-zeci de ani*». Ai văzut că nu trebuie de a învinovăți pre Dumnezeu, ci trebuie a crede întrînsul, fie că ne ocrotește, fie că nu, căci iată cum el învinovățește pe aceia acum, că au ispitit pre Dumnezeu. Cel ce voiește a avea dovezi despre puterea, sau pronia sau despre îngrijirea lui, acela nu crede că el este puternic, și nici filantrop. Aceasta scriind cătră Ebrei, lasă a se înțelege, voind poate ca dînșii să aibă în ispitele

lor ca o dovadă și o muștrare despre pronia și îngrijirea lui Dumnezeu cătră de dînșii.

Ai văzut cum din necredință vine totdeauna mânia, și din mânie provocarea? «*Drept aceia s'au lăsat serbătoarea Sâmbetei norodului lui Dumnezeu*». Privește cum el întreaga cuvîntare a făcut-o în raționamente. «S'au jurat, zice, strămoșilor voștri că nu vor intra în odihna lui, și nu au intrat. Apoi după trecere de mai mult timp vorbind Iudeilor, li zicea: «*să nu vă invârtoșați inimile voastre, ca și părinții voștri*» invederând prin aceasta că este și o altă odihnă». Căci despre Palestina nu putem spune, fiindcă o aveau; tot așa și de ziua Sâmbetei nu putem spune, de oarece nu putea vorbi de aceasta ce se întîmplase în timpurile de demult. Așa dară cu adevărat el face aluziune aici la altă odihnă.

*) Cu adevărat că aceea este odihnă, de unde «*a fugit toată durerea, întristarea și scârba*». (Isaia 35, 10), unde nu sunt griji, nici ostenele, nici frica ce zguduie sufletul, ci numai frica de Dumnezeu, plină de plăcere. Acolo nu este a se auzi: *întru sudoarea feței tale vei mânca pâinea Ta*». (Facerea 3, 19, 16), și nici spini și pâlămidă, și nici că se poate auzi: «*întru dureri se naște fiu, și lasă bărbatul tău, întoarcerea ta, și el te va slăveni*», ci totul e în pace, bucurie, plăcere, mulțămire, bunătate și blîndeță. Nu este acolo pizmă, nici viclenie, nu este boală, nu este moarte, nici aceea a trupului, nici aceea a sufletului, nu este întuneric, nu este noapte, ci toate sunt ziuă, toate lumină, toate strălucite. Nu este acolo osteneală, nici oboseală, ci pururea vom petrece în plăcerea celor bune și plăcute. Voiți poate vă dau și icoana stărei de acolo? Nu este cu puțință; cu toate acestea însă, pe cât îmi este cu puțință mă voi încerca să vă dau oare care imagină, să ne uităm la ceruri, când nici un nour nu este în fața sa, și când se vede coroana sa; apoi după ce vom observa pe un timp îndelungat fața sa, să ne gândim că și teren vom avea acolo, nu ca cel pe care-l avem aici, ci fiind cu atât mai frumos, cu cât mai frumos este tavanul de aur, de cât cel de lut.

*) Partea morală. Despre odihna viitoare, și despre mulțămirea celor ce-
rești. (Veron)

Gândește-te apoi și la un alt tavan de deasupra acestuia; gândește-te încă la cei deacolo, la îngeri, arhangheli, la acele nemărginite cete ale netrupeștelor puteri, la însăși împărăția lui Dumnezeu, la tronul părintesc. Dară, precum am fost zis, nu poate cuvântul să reprezinte totul; este nevoie de experiență, și prin experiență de cunoștință. Cum crezi, spune-mi, că era Adam în paradis? Apoi petrecerea de aici este cu atât mai bună de cât cea deacolo, pre cât mai bun este cerul decât pământul.

Dară să ne închipuim și o altă icoană. De s'ar întâmpla ca împăratul de acum să stăpânească întreaga lume, și să nu fie supărat nici de războaie, și nici de griji, ci să fie cinstit numai, și să petreacă în plăceri, având multe venituri, și aurul curgându-i de pretutindeni, și fiind bine văzut și admirat, apoi ce feliu de suflet credeți că ar avea el, când ar vedea războaiele încetate pe toată fața pământului? Cam așa fel va fi atunci, sau mai bine zis nici prin această imagine n'am reprezentat bine până acum, și de aceia trebuie a căuta alta. Gândește-te deci; duple cum copilul împărătesc nu simte nimic, pe cât timp se găsește în mitra mamei sale, dară dacă s'ar întâmpla ca de de-odată să iasă de acolo, și să se urce pe tronul împărătesc, nu cu încetul, ci fără de veste ar pune stăpânire pe toate; tot așa este și starea aceasta, și aceea; sau dacă un încarcerat oarecare, după ce a pățimit mii de rele, fără de veste ar fi răpit și pus pe tronul împărătesc. Dară nici așa încă n'am reprezentat bine imaginea. Căci aici, ori și câte bunuri ar avea cineva, fie chiar și împărăția, întâea zi simte plăcere mare, poate și a doua și a treia, dară cu trecerea timpului de și simte plăcere, totuși nu atât de mare, căci se împuținează prin obișnuința de toate zilele, ori care ar fi ea, pe când acolo nu numai că nu se împuținează, ci încă și sporește. Căci gândește-te cât de fericit va fi sufletul ce se duce acolo, care nu se va lipsi niciodată de acele bunătăți, și nici că se va face vre-o prefacere, ci viață ce nu va avea sfârșit, vieță lipsită de orice primejdie, de orice grijă și nemulțămire, plină de plăceri și de mii de bunuri. Că dacă noi când ieșim la câmp, și vedem corturile ostașilor, întinse, când vedem sulile, coifurile, scuturile cele ro-

tunde strălucind, deodată rămânem ca uimiți de acea priveliște; ba dacă am vedea și pe împăratul trecând prin mijloc, călărind pe un cal și ținând în mâini arme auriate, ne închipuim că avem totul înaintea ochilor noștri, apoi ce crezi că va fi când voi vedea corturile cele veșnice întinse în ceruri? *«Ca să vă primească pre voi, zice, întru corturile cele de veci»*. (Luca 16, 9); când vei vedea pe fiecare din acestea strălucind mai mult de cât razele soarelui, nu doară ca fiind de fier sau aramă, ci din cauza slavei aceleia, ale căreia sclipiri nu poate ale vedea ochiul omnesc. Dară dacă acestea sunt zise cu privire la oameni, apoi ce ar putea spune cineva de acele miliarde de îngeri, și de arhangheli, de herubimi, de serafimi, de tronuri, de domnii, de stăpânii, de puteri, a căror frumuseță întrece orice minte omenească? Dară oare până unde vom merge alungând cea ce nu se poate pricepe? *«Că nici ochiul n'a văzut, zice, nici urechia n'a auzit și la inima omului nu s'au suit»*. (I. Corinth. 2, 9). Deci, nimic nu poate fi mai grozav pentru cei ce nu se vor învrednici de acele bunuri, și mai fericit în același timp pentru cei ce se vor învrednici de ele. Să fim deci noi dintre acei fericiți, ca să ne învrednicim de bunurile veșnice, întru Hristos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul sfânt se cade, slavă, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA VII

«Deci să ne nevoim a intra întru acea odihnă, ca să nu cază cineva într'aceiași pildă a neascultărei. Pentru că viu este cuvântul lui Dumnezeu, și lucrător, și mai ascuțit de cât toată sabia ascuțită de amândouă părțile, și străbate până la despărțirea sufletului, și a duhului, și a mădu-lărilor, și a măduvei, și judecător cugetelor și gândurilor inimii. Și nu este nici o făptură nearătată înaintea lui, ci toate sunt goale și descoperite înaintea ochilor lui, cătră care ne este nouă cuvântul». (Cap. 4, 11—13).

Mare dar este credința, și mântuirea, și fără de dânsa nu este cu putință a se mântui cineva vreodată. Decât numai că nu este deajuns spre a lucra singură credința, ci se cere și o viață corectă. Așa că deaceia și Pavel sfătuește pre cei ce deja s-au învrednicit tainelor, zicând: «*Să ne nevoim a intra întru acea odihnă*» «*Să ne nevoim*» zice, ca și cum nu e deajuns credința, ci trebuie a adaoge și viața și a pune o mare râvnă. Că trebuie cu adevărat multă râvnă, ca să ne ridicăm la ceruri. Pentru că dacă nu s-au învrednicit de pământ ceice atâtea năcazuri au îndurat cei ce au rătăcit în pustie și nu au putut a se învrednici ca să vadă pământul, fiindcă au cârtit, și au curvit, apoi cum vom putea noi a ne învrednici de ceruri, viețuind cu nepăsare și în trândăvie? Trebuie deci de a avea o mare râvnă. Și privește, că el n-a stat până la paguba de a nu intra, căci n-a zis «*să ne nevoim a intra întru liniște, ca să nu cădem dintratătea bunuri*», ci el a adaos tocmai ceia ce mai ales atâtă pe oameni. Și ce anume? «*Ca să nu cadă*, zice, *întraceiași pildă a neascultărei*». Și ce va să zică aceasta? Adecă, ca să avem mintea ațintită acolo; acolo să ni fie speranța și așteptarea, ca să nu cădem la felu cu aceia. Cum că vom cădea, învederează exemplul «*nu întraceiași pildă*» Apoi ca nu cumva auzind «*întraceiași*» să'ți închipui că va fi aceiași pedeapsă, ascultă ce adaoge:

«*Pentru că viu este cuvântul lui Dumnezeu, și lucrător, și mai ascuțit decât toată sabia ascuțită de amândouă părțile, și străbate până la despărțirea sufletului și a duhului, și a mădulărilor, și a măduvei, și judecător cugetelor și gândurilor inimei*». Arată aici, că și acelea le-a lucrat cuvântul lui Dumnezeu, care viețuește încă, și nu s'a stins. Deci, să nu-ți închipui că dacă ai auzit vorba, «*cuvânt*» apoi să o crezi zise cum s-ar brodi, căci «*este mai ascuțit decât toată sabia ascuțită*», zice. Privește acum și pogorământul ce'l face, și de aici te gândește de ce oare a trebuit ca și pe Proroci să-i numească sabie, și suliță, și ascuțiș. «*De nu vă veți întoarce*, zice, *sabia sa o va lua*¹⁾ *arcu seu l-a încordat, și l-a gătit pre el*» (Ps. 7,

¹⁾ Originalul zice: «*Τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ σκλήροσει*» — *sabia sa o*

13). Că dacă astăzi, după atâta timp, și săvârșirea atâtor lucruri mari, nu poate înfricoșa auditorul numai cu numele de «*cuvânt*», ci are nevoie și de aceste expresiuni, ca astfel să arate superioritatea izvorâtă din comparațiune, apoi cu atât mai mult atunci.

«*Si străbate*, zice, *până la despărțirea sufletului și a duhului*». Dară ce spune el aici? Lasă a se înțelege ceva foarte înfricoșat, sau că poate Duhul disparte de suflet, sau că poate disparte chiar și pe cele trupesti, și nu precum sabia care disparte numai pre cele trupesti. Arată aici în fine, că și sufletul este pedepsit, și că cele lăuntrice ale omului sunt cercetate, despărțind așa zicând pe om în totul. «*Si judecător cugetelor*, zice, *și gândurilor inimei, și nu este nici-o făptură nearătată înaintea lui*». Prin aceste cuvinte mai ales i-a înfricoșat, ca și cum pare că ar zice: «*Să nu vă încurajați, dacă poate ați stat neclintiți în credință, căci el este care judecă cele ascunse ale inimei, și el este care examinează și pedepsește*. «*Și ce spun eu de oameni*, zice, *căci de ai spune de îngeri și de arhangheli, de heruvimi și serafimi, sau de ori-ce altă făptură, — toate sunt descoperite ochiului său, toate sunt învederate și de față pentru el, așa că nimic nu poate fi ascuns de dânsul*».

Toate sunt goale și descoperite înaintea ochilor lui, către care ni este nouă cuvântul» (πάντα γομνὰ καὶ τετραχληισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος). A întrebuințat cuvântul τετραχληισμένα în loc de φανερά, punând la mijloc o metaforă împrumutată dela pieile cele jupuite de preoți cu ocaziunea jărtfelor. Că precum adecă prin tăierea animalului proadus spre jărtfă și porni jupuirea pielei de pe trup toate cele dinăuntru sunt descoperite ochiului preotului asemenea și ochiului lui Dumnezeu toate sunt descoperite. Dară tu privește cum apostolul întrebuințează tot-deauna imagini corporale, și aceasta din cauza slăbiciunii auditorilor. Cum că erau slabi și neputincioși, a învederat-o în multe locuri, spunând că au

va luci. Verbul σκλῆρω-σκλῆρω însemnă lustruiesc, frec un corp până sclișește, sclișiesc. Deci, expresiunea «*sabia sa o va luci*» învederează grija pusă de a ascuți până întratăta sabia, în cât că se cunoaște din lucirea ei. În senz metaforic semnifică mânia celui ce o ține în mână.

nevoie de lapte, iară nu de mâncări tari. *«Toate sunt goale și descoperite înaintea ochilor lui, cătră care ni este nouă cuvântul»*. Dară oare ce va să zică *«în aceeași pildă a neascultărei»*? E ca și cum ar zice cineva: «de ce n-au văzut aceia pământul? De sigur că prin aceasta au luat arvona puterii lui Dumnezeu. Trebuia să creadă; însă imputându-se peste măsură din cauza fricei, și neînchipuindu-și nimic mare de Dumnezeu, cum și aceia că ajunsesse mici de suflet, prin aceasta s'au pierdut». Se mai poate spune și altceva, că adevărat făcând cea mai mare parte din drum, tocmai când ajunsesse la ușa așa zicând, când ajunsesse la liman, s'au afundat. «De aceasta mă tem și pentru voi, zice; mă tem să nu cădeți ca și aceia din cauza neascultărei». Cum că și dâșii pătimesc multe, le mărturisește mai la vale, zicând: *«Aduceți-vă aminte de zilele cele mai dinainte, întru care luminându-vă multă luptă de patimi ați suferit»* (Cap. 10, 32). Nimeni deci, să nu se imputineze cu sufletul, și nici desnădăjduindu-se spre stârșit, să cadă. Căci sunt mulți cari la început au multă bunăvoință, iară după aceia ne mai adăogând nimica, pierd totul. «Sunt deajuns strămoșii noștri, zice, ca să vă învețe de a nu cădea în aceleași în care au căzut dâșii, ca să nu pătimiți cele ce au pățimit ei». Aceasta înseamnă: *«întracelași pildă a neascultărei»*. Apoi ca nu cumva auzind *«întracelași pildă a neascultărei să nu cazi»* să-ți închipui aceeași moarte pe care au avut-o aceia, privește ce spune mai departe: *«Pentru că viu este cuvântul lui Dumnezeu, și lucrător și mai ascuțit decât toată sabia ascuțită»*, căci acest cuvânt este mai tăios decât orice sabie, și căzând asupra cuiva, pricinuește rane dureroase, și tăieturi nevindecate. Iară dovada acestora nu mai este nevoie de a o înfățișa, și nici de a o făuri, pe cât timp are o astfel de povestire grozavă. «Căci ce anume războiu a pierdut pe aceia? zice. Care anume luptă? Oare nu cădeau automat? Deci, să nu neglijem, fiindcă n'am pățimit aceleași ca și dâșii, și întru cât putem zice *«astăzi»* ne este cu puțința de a ne reculege».

Ca nu cumva deci auzind de cele ale sufletului, să ne trândăvim, adaoge și cele ale trupului. Căci atunci se

petrece astfel, cum de pildă se petrece cu un împărat, care pe stăpânitorii ce au greșit mult îi dezbracă așa zicând, pe unul de rangul ostășesc mai întâi, pe altul de demnitatea ce o are, și numai după aceia îi pedepsește, — tot așa și aici face sabia duhului. După aceia vorbește de Fiul.

«Cătră care ni este nouă cuvântul». Și ce înseamnă *«cătră care ni este nouă cuvântul»*? «Lui, zice, avem a da seamă de cele făcute. Să nu cădem, deci, nici să ne imputinăm cu sufletul. Sunt îndeajuns de a ne cuminti cele păținite de dâșii. Avem încă și *«Arhiereu mare, care a străbătut cerurile, pre Iisus Fiul lui Dumnezeu»* (Vers. 14). Cum că deaceia a adăogat expresiunea aceasta, se vede din versul următor: *«Că n'avem Arhiereu care să nu poată pătimi împreună cu neputințele noastre»* (Vers. 15). De aceia zicea și mai sus: *«Că întru ceia ce a pățimit, însuși fiind ispitit, poate și celor ce se ispitesc să le ajute»* (Cap. 2, 18). Privește, deci, cum și aici face același lucru. Ceia ce el spune, aceasta înseamnă: «A venit, zice, și a călcat pe aceeași cale, pe care și noi pășim acum, sau mai bine zis, chiar și mai aspră, căci a luat cu sine experiența tuturor celor omenești». Când el zice: *«nu este nici-o făptură nearătată înaintea lui»*, face aluziune la Dumnezeirea lui.

Apoi fiindcă a vorbit de trup, iarăși vorbește mai cu pogorământ zicând: *«Drept aceia având Arhiereu mare care au străbătut cerurile»*, prin care arată și o îngrijire mai mare, și că el stă înaintea noastră ca prieten, și nu voiește ca noi să cădem. «Moisi, zice, nu a intrat întru odihnă, iară el a intrat». Și cum nicăiri n'a spus el aceasta pe față, ca să nu se creadă că-i ia apărarea, este de mirare, totuși însă se înțelege aceasta, de și pe față n'a spus o, ca să nu se pară că învinovățește pe bărbat. Că dacă nimic din acestea spunând, și totuși îl învinovăteau, zicând: *«Că au auzit de tine că înveți pre jidovii cei dintre neamuri să se despărtească de la Moisi»* (Fapt. Apost. 21, 21), cu atât mai mult încă dacă ar fi spus, că nu este Palestina, ci ceriu, — mai mari decât acestea ar fi spus contra lui.

Dară iată că apostolul nu atribue totul preotului, ci

mai cere și cele cuvenite din partea noastră, vorbesc de mărturisire, căci zice: *«Având arhiereu mare, care au străbătut cerurile, pre Iisus Fiul lui Dumnezeu, să ținem mărturisirea»*. De care mărturisire grăiește el aici? Că este înviere, este răsplată, că sunt multe bunuri, că Christos este Dumnezeu, că credința este dreaptă. Acestea să le mărturisim, acestea să le ținem. Cum că acestea sunt adevărate, se invederează de acolo că arhiereul este înăuntru. Deci să nu cădem din credință, ci să mărturisim; deși lucrurile nu sunt în fața noastră, totuși noi le mărturisim, iară dacă ar fi față, ar fi crezute minciună. Așa că lucrul este adevărat, de și covârșește mintea noastră și arhiereul nostru este mare. *«Că nu avem arhiereu care să nu poată pătimi, împreună cu neputințele noastre, a ispitit întru toate, după asemănare fără de păcat»* (vers. 15), adică că nu este ca cei mulți dintre arhierei, ca să nu cunoască cele ale noastre, sau pre cei ce sunt în strâmtoare, și nici ce va să zică strâmtoare, căci fiind vorba de oameni, este cu neputință ca nu să simtă la relele cuiva unul care singur a suferit rele, singur a simțit. Arhiereul nostru toate le-a suferit, că pentru aceia el a suferit întâi, ca să poată a simpatiza. *«Ispitit întru toate, zice, după asemănare, fără de păcat»*. Privește cum și aici ca și mai sus, a pus expresiunea *«după asemănare»*, adică: a fost persecutat, a fost scuipat, a fost învinovătit, a fost luat în bătaie de joc, a fost clevetit, a fost alungat, și la urmă a fost răstignit. *«După asemănare, zice, fără de păcat»*. Aici și altceva mai lasă a se înțelege, că este adică cu putință de a fi fără de păcat, chiar și petrecând în supărări, așa că și atunci când zice: *«întru asemănarea trupului»* nu spune doară că este asemenea trupului, ci cum că a luat trup omenesc. Dece, deci a zis *«întru asemănarea?»* Pentru că vorbea de trup păcătos, adică că cu trupul era deopotrivă nouă, că după natură era deopotrivă dară nu și cu păcatul.

«Să ne apropiem dară cu nădejde la scaunul darului lui, ca să luăm milă, și să aflăm har spre ajutor la vreme de treabă» (vers. 16). Ce numește el scaunul darului? Scaunul cel împărătesc, pentru care zice: *«Zis-a Domnul Domnului meu, șezi dea-dreapta mea»* (Ps. 109, 1). Ce va

să zică oare *«să ne apropiem cu nădejde?»* Că adică avem arhiereu fără de păcat, care a biruit lumea, după cum și zice: *«Indrăzniți, eu am biruit lumea»* (Ioan 16, 13). Căci a suferi totul, însă a fi fără de păcat, aceasta înseamnă a fi după asemănarea omenească. *«Deși noi suntem sub păcat, zice, el însă este fără de păcat»*. Dară cum să ne apropiem cu nădejde? Apoi acum este scaun al darului, iară nu al judecăței, și de aceia să ne apropiem cu îndrăzneală, cu nădejde, ca să luăm milă, și ceia ce cerem, căci lucrul este din buna lui voință, dar împărătesc. *«Să aflăm har spre ajutor la vreme de treabă»*. Bine a spus „spre ajutor la vreme de treabă“ căci e ca și cum ar zice: *«Dacă te vei apropia acum, vei lua și dar, și milă, fiindcă te apropii la timp potrivit, iară de te vei apropia atunci, nu vei lua nimic, fiindcă apropierea-ți va fi fără vreme, căci atunci nu va fi scaunul darului. Charul până atunci este, și până atunci el îl acordă, iar când va sosi stârșitul, atunci se va scula la judecată. «Scoală, Dumnezeule, zice, judecă pământul»*. (Ps. 81, 8).

«Să ne apropiem cu nădejde», adică neavând conștiință încărcată adică neîndoiindu-ne, fiindcă unul cu acesta nu poate a se apropia cu curaj. De aceia zice proorocul: *«In vreme plăcută te-am ascultat pre tine, și în ziua mântuirii ți-am ajutat»*. (Isaia 49, 8), pentru că chiar și după botez de păcătuiește cineva, și se pocăiește, este al harului. Apoi ca nu cumva auzind vorbindu-se de arhiereu să ți-l închipui că stând de față, de îndată îl și duce pe tron, pe când preotul nu șade jos pe acel tron, ci stă de față. Ai văzut deci, că a se face arhiereu, nu este de la natură, ci vine dela har, din concesiune, din deșărtare? Aceasta și nouă este potrivit acum o zice, ca să ne apropiem și să cerem cu curaj. Numai credință să avem cu noi și totul ni dă. Acum deci este timp de dar; ni menii să nu se descurajeze. Atunci de sigur că va fi timp de descurajare, când cămara de nuntă se va închide, când va intra împăratul ca să vadă pre cei chemați când cei vrednici se vor bucura în sânurile Patriarhului Abraam, pe când acum nu, căci priveliștea este încă de față, lupta ni stă înainte, și premiul deasupra capului nostru.

¹⁾ Să ne nevoim, deci, iubitorilor, în faptele cele bune, precum zice și Pavel: *«Eu drept aceia așa alerg, nu ca și cum nu ași ști»* (I. Cor. 9, 26). Este nevoie de călătorie, și încă călătorie grabnică. Cel ce aleargă, nu vede în calea sa pe nimeni din cei pe cari îi întâlnește, fie că ar trece prin livezi, sau prin locuri sălbatece. Cel ce aleargă nu are privirea ațintită la privitori, ci la premiu, și chiar de ar fi bogat, sau sărac, chiar de 'l laudă cineva sau îl batjocorește, chiar de l'ar lua cu pietre, sau i-ar răpi casa, chiar de ar vedea pe copiii săi, sau pe femeie, sau orișice, el un singur lucru are în vedere: *de a câpăta premiul*. Cel ce aleargă nu stă de loc, fiindcă dacă s'ar lenevi cât de puțin, totul e pierdut. Cel ce aleargă nu numai că cu nimic nu 'și miceste posibil mai 'nainte de sfârșit, ci încă atunci mai cu seamă își grăbește fuga. Aceasta o zic către cei ce spun: «în tinerețe ne-am exercitat în acestea, în tinerețe am postit, iară acum am îmbătrânit». Apoi tocmai acum trebuie a stărui în evlavie. Să nu 'mi înșiri isprăvile cele de demult; acum mai cu seamă trebuie să întinerești, și să înflorești. Că cel ce aleargă pe drumul acesta trupesc, cu drept cuvânt că nu poate alerga la fel până la fine, fiindcă bătrânețea îl doboară, fiind vorba de trup, de sigur că totul este o luptă. Dară tu de ce îți împuținezi drumul? De ce 'ți micesți pasul? Fiind-că aici ai nevoie de suflet, și încă de suflet deștept. Dară apoi sufletul la bătrânețe mai mult se împuternicește, atunci el înverzește, atunci mai mult se îndârjește. Că după cum trupul în timp ce este cuprins de friguri, sau și de alte boale, chiar de ar fi puternic, totuși se slăbănojește, — iară după ce a scăpat din acea strâmtoare, își recâștigă iarăși puterea sa, — tot așa și sufletul la tinerețe este cuprins de friguri, și-l stăpânește mai mult dragostea de slavă deșartă, de desfătări, de poște lumești, și de multe alte fantezii, însă venind bătrânețea, toate aceste patimi le alungă, pe deoparte fiind desgustat de ele, iară pe

¹⁾ *Partea morală*. Noi trebuie a ne sili (a ne nevoi) în faptele cele bune, iară nu a umbla ca nebuni după teatre și fapte rușinoase, mai cu seamă cei bătrâni. Și că a uza cineva în mod cumpătat de căsătorie demnă și de vin, ca și de altele de acest fel, cu nimic nu i se vatămă buna cinstire de Dumnezeu. (Veron).

dealtă parte din filosofia ce o are. Căci bătrânețea slăbind puterile trupului, nu mai lasă sufletul ca să se folosească de ele, ci împrăștiind totul ca pre niște dușmani străini, îl pune așa zicând într'un loc curat de orice vuet, și aduce mare liniște, iară frică cea mare o alungă. Chiar de n'ar fi altceva, totuși bătrânii trebuie să o știe că se vor sfârși curând, și că fără vorbă multă dânșii se găsesc aproape de moarte. Când, deci, poștele trupesti se furișează în sufletul lor, iară în același timp intră și așteptarea divanului judecătoresc, oare atunci, el nu se face mai cu băgare de seamă, dacă voiește, muindu 'și poștele? Dară ce? Când noi vedem pe bătrâni mai stricați decât pe cei tineri? De sigur că aici e vorba de o covârșire a răutăței, căci de multe ori vedem și printre nebuni aruncându-se în prăpastie, fără ca cineva să-i împingă. Deci, când vedem batrâni bolind ca și cei tineri, atunci este o covârșire a răutăței, căci unul ca acesta nu are nici măcar justificarea tinerilor, și nu poate să zică: *păcatele tinereților și ale neștiinței nu le pomeni Doamne* (Ps. 24, 7). Unul ca acesta ajungând la bătrânețe arată că și în tinerețe a fost așa, nu doară din cauza neștiinței lui, sau a neexperienței, sau din cauza vârstei, ci din cauza trândăviei sale. Acela nu mai poate să zică: *«Păcatele tinereților și ale neștiinței nu le pomeni Doamne»* care face ceia ce se cuvine unui bătrân, care s'a prefăcut la bătrânețe; — dară dacă și la bătrânețe face lucruri necuviincioase, cum ar putea fi numit unul ca acela bătrân, ca unul ce nu se rușinează nici măcar la vârsta sa? — căci el le zice vorbele acelea: *«Păcatele tinereților și ale neștiinței nu le pomeni Doamne»* [fiind bătrân. Nu cumva deci prin păcatele ce le faci la vreme de bătrânețe, să te lipsești de iertarea păcatelor celor din tinerețe; fiindcă cum să nu fie absurd și lipsite de iertare cele ce se aud și se văd deseori: bătrân șezând în cârciumă, bătrân care aleargă la ipodrom, bătrân care se duce la teatre, și aleargă cu mulțimea ca copiii. Cu adevărat că este rușinos și de râs, că pe dinafară este împodobit cu părul alb, iară înăuntru are cugetare de copil. Dacă l-ar necinsti un tânăr, el de îndată pune înainte părul lui cel alb. Dară tu mai întâi să te rușinezi de perii cei albi; dacă

chiar tu nu te rușinezi de cele ce faci, și încă fiind bătrân, apoi cum pretinzi că tânărul să se rușineze sau să se sfiească de tine? Nu te sfești tu singur de părul cel alb, ba încă îl necinstești. Dumnezeu te-a cinstit cu albea părului, ți-a dat ție întâietatea; de ce dară trădai cinstea făcută ție? Cum se va sfi de tine tânărul, când tu încă mai mult faci fapte necuviincioase? Părul alb atunci este de cinstit, când cineva face cele ale bătrâneții, iară când face de cele ale tinereții, devine mai de răs de cât cei tineri. Cum veți putea voi cei bătrâni să sfătuiți pe cei tineri ca să fie cu rânduială, dacă voi sunteți ca beți din cauza neorânduielelor?

Nu le spun acestea spre a acuza pre bătrâni, ci pre cei tineri. Cei ce fac cele cuvenite bătrânilor, de ar ajunge chiar la o sută de ani, totuși sunt tineri, după cum și tinerii chiar de ar fi cât de mici, însă înțelepți vor fi mai buni decât cei bătrâni. Cuvântul acesta nu este al meu, ci însuși scriptura obișnuiește a face această deosebire, zicând: *«Bătrânețele sunt cinstite nu cele de mulți ani nici cele ce se numără cu numărul anilor»* (Int. Solomon 4, 8, 9). Căci noi cinstim părul alb nu pentru că preferăm culoarea albă în locul celei negre, ci pentru că este o dovadă de o vieată virtuoasă, și privindu-l noi ne gândim la bătrânețea dinăuntru; iară dacă unul ca acesta face cu totul cele contrare bătrâneții, tocmai pentru aceasta se vor face mai de răs. Fiindcă și pe împărat îl cinstim, cum cinstim și porfira și coroana împărătească, fiindcă sunt simboluri a stăpânirii; dară dacă de pildă l-am vedea necinstit împreună cu porfira, sau batjocorit de garda împărătească, strâns de gât și pus la închisoare, oare atunci ne-am mai rușina noi de porfira și coroana ce poartă, și nu am plânge de halul în care a ajuns? Nu pretinde dară de a fi cinstit pentru părul cel alb, când însuși tu îl necinstești, căci și dânsul trebuie a se bucura de cinste din parte-ți, ca fiind un obiect frumos și demn de cinste.

Nu spunem acestea contra tuturor, și nici că cuvântul nostru este contra bătrâneții cum s'ar întâmpla, sau că sunt înturiat, ci contra sufletului care necinstește bătrânețea; și nici că le spunem acestea cu durere pentru cei

îmbătrâniți, ci pentru cei ce necinstesc bătrânețea. Bătrânul este ca un împărat, dacă voiește, și mai împărat decât cel ce are porfira împărătească, dacă își stăpânește patimile, și le pune în ordine ostășască; iară dacă se mișcă din loc, dacă se pogoară de pe tron, dacă devine rob dragostei de bani, slavei deșarte, împodobirilor, neșatiului, beției, sau mâniei, sau curvăsăriilor, dacă își împodobește perii capului, sau îi unge cu ulei, prin aceasta arată că singur își necinstește vârsta cu voia sa. Și atunci de ce pedeapsă oare nu ar fi vrednic unul ca acesta? Dară să nu fiți ca aceștia voi cei tineri, căci nici vouă încă nu vi se permite a păcătui. De ce? Pentru că este doară cu puțință ca bătrânul să fie tânăr, că precum la bătrânețe sunt tineri, tot așa și contrariul. Că precum acolo nici părul alb nu poate salva, tot așa și aici părul negru nu poate împiedeca. Deci dacă este cel mai urăcios lucru ca bătrânul să facă de acestea, de care am spus, apoi cu atât mai mult tânărul, căci nici el nu este scutit de asemenea acuzațiuni. Tânărul numai atunci poate să aibă iertare, când este de pildă chemat în administrarea lucrurilor, când este fără experiență, când pentru aceasta are nevoie de timp și încercare; iară când trebuie a arăta înțelepciune și bărbăție, sau a se stăpâni de darul banilor, nu poate avea nici de cât.

Sunt împrejurări când cel tânăr poate fi acuzat încă mai mult de cât cel bătrân. Acesta are nevoie de o mare îngrijire, din cauza bătrâneții, care l-a slăbit; dară acela, care este în putere — de voiește — de a se îngriji singur pe sine, de ce iertare poate fi vrednic, când răpește mai mult decât cel bătrân, când este răzbunător, când disprețuiește, când nu ajută mai mult decât bătrânul, când vorbește multe fără folos, când batjocorește, când bârfește, când se imbată? Și dacă fiind cu înțelepciune, el crede că nimeni nu-l poate învinovăți, privește-l și aici, cum are multe ajutoare la îndemână, numai dacă le voiește. Căci dacă poate îl supără pofta trupească mai mult decât pe cel bătrân, totuși are multe mijloace la îndemână, prin care ar putea face mai mult decât bătrânul, ca să îmblânzească acea fiară sălbatecă. Și cari sunt acele mijloace? Ostenele, cetiri, privigheri, posturi.

«Dară, zici tu, ce au a face acestea cu noi, cari nu suntem călugări»? Acestea mi le spui mie? Spune-le lui Pavel, căci doară el zice: *«Priveghind cu toată răbdarea și rugăciunea»* (Efes. 6, 18), și aiurea: *«și purtarea de grijă a trupului, să nu o faceți spre poftă»* (Rom. 13, 14); și apoi el n'a scris acestea numai pentru monahi, ci pentru toți cei ce sunt în cetăți. Nu cumva poate omul din lume, datorește a avea ceva mai mult decât cel singuratec,—a conviețui cu femeia? Aici desigur că are iertare, iară în celelalte de loc, ci se cuvine lui de a face totul deopotrivă cu monahul. Și fericirile cele rostite de Mântuitorul Christos, nu sunt zise numai către monahi, fiindcă atunci s'ar pierde totul în lume, și am putea învinovăți cruzimea lui Dumnezeu. Dacă fericirile sunt zise numai pentru monahi, iară omul din lume nu are puțină de a le îndeplini, fiindcă el a încuviințat căsătoria, iată atunci că el a pierdut pe toți, căci dacă nu este cu puțință ca cel însurat să facă cele ale călugărilor, apoi atunci toți sunt pierduți și stricați, iară cele ale virtuții sunt închise. Cum dară este nunta cinstită, când ne împiedecă dela atâtea? Deci ce? Este cu puțință, și prea cu puțință, ca cineva să aibă și femeie, în același timp să practice și virtutea, dacă voiește. Cum? Dacă având femei, vom fi ca cei ce nu au; dacă nu ne vom bucura pentru averi, dacă vom face uz de cele ale lumii, ca cei ce nu abuzează de ele. Iară dacă unii s'au împiedecat dela nuntă, apoi să știe că nu nunta este piedecă, ci intențiunea, voia cea liberă care face uz de nuntă în mod greșit, — fiindcă nici vinul nu provoacă beția, ci numai reaua intențiune și întrebuițarea lui peste măsură. Fă deci uz cu cumpătare de nuntă și vei fi cel întâi întru împărăția cerurilor, și te vei bucura de toate bunurile. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul sfânt se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

«Pentru că tot Arhiereul din oameni luându-se, pentru oameni se pune spre cele ce sunt către Dumnezeu, ca să aducă daruri și jertfe pentru păcate, care să poată pătimi dimpreună cu cei ce nu știu și se rătăcesc, de vreme ce și el este cuprins de neputințe. Și pentru aceasta dator este precum pentru popor, așa și pentru sine să aducă pentru păcate» (Cap. 5, 1—3).

Voiește să arate fericitul Pavel, că acest Nou Testament este cu mult mai bun decât cel Vechiu, iară aceasta o face punând mai dinainte raționamentele, — fiindcă aici nimic nu este trupesc sau fantastic, ca de pildă nu este templu, nu este sfânta sfintelor, nu este preot care să aibă atâtea unelte, nu sunt observațiuni legale, ci toate sunt mai înalte și mai desăvârșite, pentru că nimic nu este trupesc, ci toate sunt duhovnicești; de altfel cele duhovnicești nu pot atrage atât de mult pre cei slabi, ca cele trupesti. Și acest argument îl mișcă apostolul în toate părțile. Dară tu privește înțelepciunea lui Pavel: își face început cuvântărei sale mai întâi dela preot, pe care încontinuu îl numește Arhiereu, și dela el cel întâi arată deosebirea. De aceia mai întâi arată ce este preotul, cari sunt simbolele preotului, și cari sunt ale preoției. Dară i se împotriva apostolului faptul că Christos nu era nici nobil, nici din neam preoțesc, și nici n'a fost preot pe pământ,—căci cum se putea să fie preot? Deci, precum a făcut în epistola către Romani¹⁾ când având înainte o chestiune neprobabilă — dacă credința face, ceiace n'a putut osteneala omului și legea, ceiace n'a putut face cu alte cuvinte omul cu sudoarea frunței sale — s'a refugiat la Patriarhul Abraam și la acel timp a redus totul, tot așa și aici, unde croiește o altă cale a preoției, punând-o înainte dela cei ce au precedat. Și precum atunci când vorbește de pedeapsă nu pune înainte numai gheena, ci și cele petrecute cu părinții lor, tot așa și aici, o adevărește aceasta mai întâi dela cele de față. Trebuia ca

¹⁾ A se vedea Cap. 4.

cele pământești să fie adevărate dela cele cerești, dară când auditorul este slab și neputincios, se întâmplă cu totul din contra.

Deci, acum pe cele care sunt comune el le pune mai întâi, după care arată superioritatea. Căci superioritatea prin comparație astel devine, când în unele este comună iară în altele covârșește, iară dacă nu este așa, nici comparația nu se poate face.

«*Pentru că tot Arhiereul din oameni luându-se*» aceasta este comun și lui Christos — «*pentru oameni se pune, spre cele ce sunt către Dumnezeu*» — și aceasta deasemenea — «*ca să aducă daruri și jertfe pentru păcate*» — și aceasta, însă nu în totul, iară celelalte de loc. «*Ca să poată pătimi dinpreună cu cei ce nu știu și se rătăcesc*». Aici în fine este superioritatea. «*De vreme ce și el este cuprins de neputință, și pentru aceasta dator este, precum pentru popor, așa și pentru sine să aducă pentru păcate*». După aceia și alt-ceva mai adaoge, acela că de altul a fost trimis, și n'a venit cu dela sine hotărâre. În fine și aceasta este comun.

«*Și nimeni singur nu-și ia lui și cinste, ci cel chemat de Dumnezeu, ca și Aaron*» (Vers. 4). Aici și altceva lasă a se înțelege, adică că a fost trimis de Dumnezeu, ceia ce dealtfel și Christos vorbind Iudeilor, într'una li spunea: «*Cel ce m'a trimis pe mine, mai mare decât mine este*» și că «*n'am venit dela mine însu'mi*» (Ioan 12, 49, 8, 42). Mi se pare încă, că aici face aluziune și la acei așa ziși preoți, cari se furișase, și cari nu erau preoți, căci stricase legea preoției.

«*Așa și Christos nu singur pe sine s'a preamărit a fi Arhiereu*» (Vers. 5). «*Dară, zici tu, cum a fost hirotonisit de multe-ori, ca de pildă atunci când a odrăslit toiagul, când s'a pogorât foc și a mistuit pre cei ce voiau a sări pe deasupra în preoție, în timp ce aici cu totul din contră, căci nu numai că nimic nu a pățimit, ci încă s'a și preamărit*». Și de unde o invederează aceasta? De la prorocie. Nimic nu are simțitor, nimic văzut, de aceia confirmă faptul dela prorocie, dela cele viitoare.

«*Ci cela ce a grăit către dânsul: Fiul meu ești tu, eu*

astăzi te-am născut». Și ce are a face aceasta cu Fiul? «*Are a face, zice, căci aici este pusă din capul locului dovada că a fost hirotonisit de Dumnezeu*». «*Precum și întralt loc zice: Tu ești preot în veac, după rândueala lui Melhisedek*» (Vers. 6). Cătră cine deci sunt zise acestea? Cine este după rândueala lui Melhisedek? Nimeni altul de cât Christos, căci toți erau sub lege, toți cinsteau Sâmbăta, toți se tăiau împrejur, și nici unul nu putea arăta alt-ceva.

Care în zilele trupului său cereri și rugăciuni către cela ce putea să l mântuiască pre dânsul din moarte, cu strigare tare și cu lacrimi aducând, și fiind auzit pentru buna sa cucernicie, măcar că erea fiu, s'a învățat, din cele ce a pățimit, ascultarea» (Vers. 7, 8). Ai văzut, că nimic alt nu se arată aici, de cât că se pune de față mare îngrijire a Tatălui, și dragostea lui cea nemărginită? Căci ce voiește prin expresiunea «*cu strigare tare*?» Nicăiri nu spune aceasta evanghelia, nici că a plâns rugându-se, și nici că a făcut aceasta cu strigare. Ai văzut că aici e vorba de pogorământ, căci n'a spus că s'a rugat simplu, ci «*cu strigare tare*?». «*Și fiind auzit pentru buna sa cucernicie, zice, măcar că erea Fiul, s'a învățat, din cele ce a pățimit, ascultarea. Și făcându-se desăvârșit, s'a făcut tuturor celor ce-l asculta pre el pricina de mântuire veșnică, numit fiind de Dumnezeu Arhiereu, după rândueala lui Melhisedek*» (Vers. 9, 10). Fie și cu strigare; de ce însă și tare, și încă cu lacrimi?

«*Aducând, zice, și fiind auzit pentru buna sa cucernicie*». Rușineze-se ereticii, cari tăgăduiesc că el a fost în trup. Dară ce spui? Fiul lui Dumnezeu a fost auzit pentru buna cucernicie? Și ce s'ar putea zice mai mult despre Proci? Dară care este aici continuitatea ideii «*și fiind auzit pentru buna sa cucernicie, măcar că era fiu, s'a învățat din cele ce a pățimit, ascultarea*?» Care ascultare? Cel ce a ascultat până la moarte mai nainte de aceasta ca Fiul al Tatălui, cum de a învățat după aceia? Ai văzut că aici se vorbește de trup? Căci spune 'mi: avea nevoie de Tatăl, ca să poată scăpa de moarte? și de aceia era întristat și zicea: «*De este cu puțință, să treacă de la mine paharul acesta*»? Nicăiri, însă, fiind vorba de

Înviere, n'a avut nevoie de Tatăl, ci din contra încă, se pronunță zicând: «*Stricați biserica aceasta, și în trei zile o voi ridica pre dânsa*» și *Putere am a-mi pune sufletul și putere am a lua*» (Ioan 2, 19, 10, 18) și *nimeni nu'l ia pre el de la mine, ci eu îl pui pre el de sine'mi*» (Ibid.). Deci ce este aici? De cine avea nevoie? Și iarăși zicea: *Iată ne suim la Ierusalim, și fiul omului se va da Arhiereilor și cărturarilor, și-l vor judeca pre el spre moarte, și-l vor da pre el neamurilor ca să-l batjocorească, să-l bată, și să-l răstignească, și a treia zi va învia*» de unde se vede că n'a zis: «mă va înviea Tatăl». Deci, cum de a avut trebuință pentru aceasta? Dară pentru cine oare se ruga el? Desigur că pentru cei ce crezuse lui. Ceiacc el spune, aceasta înseamnă: este ascultat cu ușurință. Fiindcă Iudeii nu aveau pentru dânsul o părere cum ar fi trebuit, zice apostolul că a fost auzit, cea ce dealtfel chiar și însuși Christos îndemnând pe ucenici, li zicea: «*De m'ați iubi pre mine, v'ați fi bucurat căci am zis vouă: merg la Tatăl, că Tatăl meu mai mare de cât mine este*» (Ioan, 14, 28). Cum însă el nu se slăvea pre sine, el care s'a deșărtat pre sine, care s'a dat pre sine pentru păcatele oamenilor? «care s'a dat pre sine, zice pentru păcatele noastre», și iarăși: «*Cel ce s'a dat pre sine, singur preț de răscumpărare pentru toți*» (Galat. 1, 2. I Timoth. 2, 6). Deci, ce înamnă aceasta? Ai văzut dară că el vorbește acestea pentru trupul său? Tot așa și aici. «*Măcar că era Fiu, zice, a fost auzit pentru buna sa cucernicie*». Cu alte cuvinte apostolul voiește a arăta că aceasta este mai mult din succesul său, decât din harul lui Dumnezeu. «Atât de mare îi era evlaviea, zice, în cât că și pentru aceasta a arătat respect și sfială față de Dumnezeu. A învățat a asculta, a se supune lui Dumnezeu».

Și făcându-se desăvârșit zice, *s'a făcut tuturor celor ce-l asculta pre el pricină de mărturisire veșnică*. Aici iarăși arată cât de mare este câștigul urmat din pătimiri și suferințe. «Dacă, el, Fiul lui Dumnezeu, zice, a câștigat prin faptul că s'a supus pătimirilor, apoi cu atât mai mult noi». Ai văzut dară că tot ce a vorbit despre supunere, a fost cu scopul de a face auditorul ca să

asculte. Mi se pare că i-se abătuse din calea cea dreaptă. «Din cele ce a pățimit, zice, a învățat a se supune într'una lui Dumnezeu». «*Și făcându-se desăvârșit*» prin patimi. Aceasta deci este perfecțiunea sau desăvârșirea morală, și prin aceasta trebuie a ajunge la perfecțiune. Că el nu numai pe sine s'a mântuit, ci și altora s'a făcut pricinuitor de mântuire cu prisosință, după cum și zice: «*și făcându-se desăvârșit, s'a făcut tuturor celor ce-l ascultă pre el pricină de mântuire veșnică*».

«Numit fiind de Dumnezeu Arhiereu, după rânduiala lui Melchisedek, pentru care mult este nouă cuvântul, și cu anevoie tălmăcindul a grăi» (Vers. 10—11). Urmând a aduce vorba de deosebirea în preoție, mai întâi îi ceartă pre dânsii, arătând că și un astfel de pogorământ a fost lapte pentru dânsii, și pentru că erau prunci, apoi a stăruit încă mai mult în chestiunea trupului său, și vorbește ca pentru un drept oarecare. Și privește că nici nu a tăcut în totul cu această vorbă, și nici n'a spus-o pe deantregul, pe deoparte spre a ridica cât mai sus cugețele lor, făcându-i de a fi desăvârșiți, și să nu fie lipsiți de dogmele cele mari, iară pe dealta spre a nu-i lăsa ca să li se întunece mintea lor.

«Pentru care, zice, mult este nouă cuvântul, și cu anevoie tălmăcindu-l a grăi, de vreme ce neputincioși (trândavi) v-ați făcut cu auzurile». Fiindcă dânsii nu aud, de aceia și cuvântul cu anevoie este tălmăcindu-l a grăi, căci când cineva vorbește cătră niște oameni, cari nu urmăresc cu băgare de seamă și nici nu pricep cele grăite, desigur că a li tălmăci bine nu va putea. Dară poate că cineva dintre voi, cari stați aici de față, se tulbură, și consideră faptul ca o muștrare, dacă din pricina Ebreilor a fost împiedecat a auzi cuvinte desăvârșite. Poate, deci, că și aici — afară de puțini — vor fi mulți cred de aceștia, așa că s'ar putea zice așa și de voi; dară eu le spun acestea pentru cei puțini. Deci dară, a tăcut el, sau că poate și-a reluat șirul vorbei în cele ce urmează, făcând ceia ce a făcut în epistola cătră Romani? Căci și acolo după ce mai întâi a închis gura contrariilor săi, zicând: «*Ci o omule! tu cine ești care răspunzi împotriva lui Dumnezeu*» (Rom. 9, 20) — la urmă adauge deslegarea. Eu însă îl

cred pe dânsul nici ca cum ar fi tăcut cu totul, dară nici că ar fi grăit pe față, spre a aduce auditorul la ceia ce el dorea. Căci amintind și spunând lucruri mari, cari se văd în cuvântul lui, privește cum în ceartă lăudându-i în acelaș timp. Dară aceasta este înțelepciunea lui Pavel ce se vede pururea, ca pe cele greu de priceput să le amestece cu cele bune și plăcute, ceia ce face și în epistola către Galateni, zicând: *«Alergați bine; cine v'a oprit»* și *«Atâtea ați pătimil în zadar, de este și în zadar»* și *«Eu am nădejde de voi întru Domnul»* (Galat. 5, 7. 3, 4. 5, 10), — ceia ce face și ca aceștia, zicând: *«Insă avem adevărare pentru voi, iubitorilor, de cele mai bune, și care se țin de mântuire»* (Cap. 6, 9). Două face el aici: nici nu întinde vorba, dară nici nu-i lasă să cadă; că dacă exemplele altora sunt de ajuns spre a deștepta auditorul, și a-l mișca, dară mai ales când cineva are exemplu chiar cu sine, și își poronțește sie-și de a se mișca cu zel, deja a introdus prin aceasta în sine-și posibilitatea învățături. Aceasta deci învederează că prin asemenea expresiune apostolul nu-i lasă să cadă, ca cei ce erau foarte desnădejduți sau ca unii ce pururea erau rai, ci îi sprijine cu speranță că odată poate vor deveni buni.

«Că datori fiind voi de a fi învățători pentru vreme» (Vers. 12) zice. Aici arată că îi crezuse de mult timp și că sunt datori de a învăța și pe alții. Privește-l pre dânsul, cum într'una se căznește parecă de a veni la vorba de Arhiereu, și cum pururea o amână, căci ascultă cum a fost început: *«având Arhiereu mare care a străbătut cerurile»* și trecând cu vederea a spune cum este mare, zice iarăși: *«că tot arhiereul din oameni luându-se, pentru oameni se pune, spre cele ce sunt către Dumnezeu»*, și iarăși: *«Tot așa și Christos nu singur pre sine s'a preamărit a fi Arhiereu»*, și iarăși: *«Tu ești preot în veac după rânduiala tui Melchisedek»* — la urmă iarăși amână vorba, zicând: *«care în zilele trupului său cereri și rugăciuni aducând»*. Deci, după ce de atâtea ori s'a oprit pe loc cu vorba, ca și cum parecă justificându-se de această hezitare, li-ar spune: *«Voi sunteți cauza»*. Vai! câtă deosebire, căci fiind datori voi a învăța pe alții, iată că acum

nu mai sunteți nici măcar simpli ucenici, ci cei mai de pe urmă dintre ucenici. *«Că datori fiind, zice, voi a fi învățători pentru vreme, iarăși vă trebuiește să vă învățați pre voi, care sunt literile (stihiile) începăturii cuvintelor lui Dumnezeu»*. Aici vorbește de omenie, că adecă precum cel ce învață carte mai întâi trebuie a învăța literile, așa și aici, mai întâi învățau cele ale înomenirii lui.

Ai văzut dară care este cauza pentru care grăiește umilite? Tot așa a făcut Pavel și cu Athenienii disputându-se și zicând: *«Deci anii neștiinței acestuia trecându-i cu vederea Dumnezeu, acum poronțește tuturor oamenilor pretutindeni să se pocăiască, pentru că a pus ziua, întru care va să judece lumea întru dreptate, prin bărbatul pre care mai 'nainte l-a rânduit, dând credință tuturor, înviindu-l pre dânsul din morți»* (Fapt. Apost. 17, 30—31). De aceia dacă are a spune ceva înalt, el o zice aceasta în scurt, iară pe cele umilite de multe ori și în multe locuri ale epistoliei le vei găsi puse înainte. Și astfel se învederează ceia ce este înalt, căci ceia ce este foarte umilit, nu lasă a se bănuia așa ceva de Dumnezeire. Așa și aici se păstrează neclintită ideia, unind cele umilite cu omenirea, iară cauza nu era alta, decât că dânsii nu erau în stare încă de a auzi despre lucruri desăvârșite. Iară aceasta a însemnat-o mai ales în epistolia către Corintheni, zicând: *«Căci când este întru voi răvnire și prigonire și împerechere, au nu sunteți trupești»* (I. Cor. 3, 3)? Privește înțelepciunea lui cea mare, cum el în mod potrivit și în raport cu patimele ce-i stau înainte tratează în tot-deauna chestiunea. Acolo de pildă slăbiciunea lor venea cel mult din neștiință, și mai ales din păcate, iară aici venea nu numai din păcate, ci și din scârbele și ne-cazurile ce le aveau întruna. Pentru aceia întrebuintează și cuvinte de acelea care pot să arate deosebirea, zicând de pildă că ei au devenit leneși și trândavi, în loc de trupești. Acolo sunt trupești, iară aici, fiindcă și scârba era mai mare, sunt leneși. Aceia n-au putut suferi, din cauză că erau trupești, iară aceștia au putut, căci când el zice: *«Neputincioși (trândavi) v-ați făcut cu auzurile»*, învederează că înainte dânsii fusese sănătoși și sufletește, că fusese puternici, că erau înflăcărați de bunăvoință, pe

care le-o mărturisește și după aceea. «*Și v-ați făcut aceia cărora vă trebuiește lapte, iară nu hrană vârtoasă*». Prin vorba de lapte, el întotdeauna înțelege cuvântul umilit, care se potrivește celor simpli.

«*Că datori fiind voi a fi învățători, zice, pentru vreme*» adică că, «*de oarece v-ați moleșit și v-ați înjosit, apoi deaceea tocmai sunteți de a vă împuternici pentru timp*». Numește lapte pentru că se potrivește cu pruncii, iară aceasta este contrar celor desăvârșiți, cărora li este vătămător de a petrece împreună cu aceia. Așa că nu trebuie de a se introduce acum cele ale legii, și nici a se face comparația dela acelea, că a fost Arhieru, că a jertfit și, că s'a rugat cu strigare tare și cu lacrimi. Privește cum toate acestea ni stau de față; pe dâșii li hrănea atunci de și nicăeri nu li sta de față. Deci, adevărata hrană este cuvântul lui Dumnezeu. «*Voiu trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvântul Domnului*» (Amos, 8, 11.) «*Cu lapte pre voi v-am hrănit iară nu cu bucate*». (I. Covintheni, 3, 2). ¹⁾ N'a zis «v-am hrănit ἐσθῆσαι, ci «v-am adăpat» ἐπότισα, căci laptele nu este o mâncare, ci lor li s-a dat lapte în loc de bucate, ca și copiilor mici, cari nu pot mânca pâine. Și n'a zis «aveți trebuință», ci «*v-ați făcut aceia cărora vă trebuiește lapte, iară nu hrană vârtoasă*», adică, ați devenit așa, că aveți trebuință de lapte, iară nu de bucate; adică singuri voi ați voit a ajunge aici. «*Căci tot cel ce este părtaș laptelui, nu este știutor de cuvântul dreptății, căci prunc este*» (Vers. 13). Aici mi se pare că face aluziune și la modul de viață, ceiace și Christos zicea: «*De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult de cât a Cărturarilor și a Fariseilor*». (Math. 5, 20). Tot așa și apostolul zice «*nu este știutor de cuvântul dreptății*», adică că cel ce nu este știutor de filosofia cea de sus, de sigur că nu poate avea o viață desăvârșită și exactă sau că prin vorba dreptate de aici, el numește pe Christos

¹⁾ Originalul este: ἡγάλα υμᾶς ἐπότισα, οὐ βρώμα „cu lapte pre voi v-am adăpat, iară nu cu bucate”. În ediția noastră s-a tradus aoristul ἐπότισα prin hrănit, spre a avea fraza înțeles. Verbul ποτίγω însă nu înseamnă a hrăni (pentru care este verbul τρέφω-θρέιγω), ci a uda a adăpa, așa că traducerea exactă este: *Cu lapte pre voi v-am adăpat iară nu cu bucate*.

și cuvântul cel înalt despre dâșul. Li-a zis apoi că «v-ați făcut trândavi», dară cum și ce fel, n'a mai adaos, ci i-a lăsat pre dâșii să judece singuri, căci el n-a voit să-și tacă cuvântul greoiu. Galatenilor scriindu-li să și minuna de schimbarea lor, în același timp se îndoiă, ceiace este cu mult mai mare pentru încurajare, ca și cum nu s'ar fi așteptat nici-odată la aceasta, — căci aceasta este îndoeala despre un fapt.

Ai văzut cum pruncia este alta, și cum desăvârșirea este alta? Deci, să ne facem desăvârșiți în așa fel, căci este cu puțință ca bătrâni și tineri să ajungă la o asemenea desăvârșire, fiindcă nu este doară de la natură, ci vine dela intențiunea noastră, de la liberul arbitru. «*Iară acelor desăvârșiți este hrana cea mai vârtoasă, care prin multa obișnuință au simțirile învățate spre alegerea binelui și a răului*». (Vers. 14), pe când aceia nu aveau simțirile învățate sau exercitate, și nici nu știeau binele și răul. Aici el nu vorbește despre viață, prin expresiunea «*spre alegerea binelui și a răului*», căci aceasta este cu puțință oricărui om de a cunoaște, și este ușor chiar, ei spune de dogmele înalte și sănătoase, despre cele stricate și înjosite. Pruncul nu știe a deosebi mâncarea bună de cea rea; ba încă de multe ori își pune în gură țărână sau praf, sau altceva vătămător, și toate în fine le face fără să deosebiască. Nu tot așa însă sunt cei desăvârșiți. Aceia, zic, sunt cu băgare de seamă la toate, și își pleacă la urechea la ori-ce fără să cerceteze. Mi se pare că și pe aceștia îi învinovățește, ca pe unii ce se învârtesc în toate părțile la întâmplare, fiind azi cu unii, mâine cu alții, ceia ce și cam pe la sfârșit a dat a înțelege, zicând: «*La învățături streine și de multe feluri să nu vă mutați*» (Cap. 13, 9). Aceasta este «*spre alegerea binelui și a răului*». «*Că urechia ispitește cuvintele, gâttelejul gustă bucatele*». (Iob 34, 3) iară sufletul cearcă vorbele.

¹⁾ Deci, iubitorilor, și noi să cunoaștem acest lucru, și nu cumva dacă auzi că nu este Iudeu, nici Elin, nici parte bărbătească sau femeiască, de îndată să 'ți închipui că cineva este creștin, ci cercetează-i viața, cercetează-i

¹⁾ Partea morală. Despre meditarea sfintelor scripturi, și că Esdra după ce au fost arse cărțile, a copiat (a prescris) cărțile sfintei scripturi. (Veron).

în fine toate celelalte, fiindcă și Maniheii, și toate celelalte crezuri își pun această mască, spre a înșela astfel pe cei simpli; ci dacă avem simțirile sufletului exercitate spre alegerea binelui și a răului, putem cunoaște pe unii ca aceștia. Și cum oare poate deveni exercitate simțirile noastre? Prin neconținută auzire, și prin învățarea Sfintei Scripturi. Când noi ne punem înainte planul hotărâri; când noi auzim și astăzi, și mâine, și când încercăm dacă este bine așa, totul cunoaștem, totul știm; chiar dacă poate astăzi n'ai priceput, de sigur că mâine vei pricepe. *«Au simțirile învățate»* zice. Ai văzut, că noi trebuie de a exercita auzul în ascultarea celor sfinte ca nu cumva să vorbim de lucruri străine? *«Învăță-te, zice, spre alegerea binelui și a răului»*, adică a fi cu experiență. Unul de pildă zice că nu este înviere, altul că nimic nu așteaptă din cele viitoare, celălalt zice că altul este Dumnezeu, unul altul că Christos își are începutul din Maria. Și privește cum de 'ndată din cauza necumpătărei lor toți au căzut, unii făcând mai mult de cât trebuie, alții mai puțin. De pildă, mai 'nainte de toate este crezul lui Marcion. Acest crez introduse-se un alt Dumnezeu, care nu erea. Iată aici prisosul în credință. După acel crez vine cel al lui Savelie, care zicea că Fiul, Duhul sfânt și Tatăl este una și aceeași persoană. Apoi vine crezul lui Marcel și Fotino, care învăță aceleași. Vine apoi cel al lui Pavel al Samoșatelor, care zicea că Christos își are începutul din Maria. Apoi cresul Maniheilor, care e mai nou de cât toate, și în fine crezul lui Arie¹⁾ și altele. De aceia dară am primit credința, ca să nu fim siliți de a privi la atâtea crezuri și lucruri, ci tot ceiace ar adaoga cineva, sau ar scoate din această credință, noi să o conșiderăm ca străin și fals. Dupe cum cei ce dau canoanele nu silesc de a lua alte măsuri multe, ci poruncesc de a ține cu tărie cele deja poruncite, tot așa și cu dogmele.

Dară nimeni nu voeste a fi cu băgare de seamă la sfintele scripturi, căci dacă am fi cu luare aminte, nu numai că am cădea în înșelăciune, ci încă și pe alții căzuți i-am scăpa, și i-am scoate din primejdii. Ostașul cel

puternic nu numai lui își poate fi de folos, ci și pe altul ce stă de față îl scapă, și-l slobozește de răutatea dușmanilor. Dară acum sunt unii cari nici nu știu dacă sunt sfintele Scripturi, deși Duhul Sfânt așa a iconomisit lucrurile, încât că ni s'au păstrat neatinse. Și priviți din început ca să cunoașteți filantropia cea nespusă a lui Dumnezeu. Au insuflat fericitului Moisi de a săpat tablele legii, l-a ținut patruzeci de zile pe munte, și iarăși pe atâtea, ca să-i dea legea. După aceia a trimis și Proroci, cari au pățimit mii de rele. Au venit apoi războaie, în care mulți au fost omorâți, iară cărțile sfinte au fost arse. Dară a insuflat din nou altui bărbat minunat, ca să le adune și să le prescrie — lui Esdra, zic — care le-a și copiat din nou, după rămășițele găsite. După aceia a iconomisit de a fi traduse în limba greacă de cei șaptezeci cari le-au și explicat. A venit Christos, le-a primit, iară apostolii le-au împrăștiat în toată lumea, Christos a făcut semne și minuni. Ce s'a mai întâmplat încă după atâtea împrejurări? Și Apostolii Domnului au scris, precum a zis și Pavel: *«S'au scris spre a noastră învățătură, la care sfârșiturile veacurilor au ajuns»* (I. Cor. 10, 11), și Christos iarăși zicea: *«Vă rătăciți neștiind scripturile»* (Math. 22, 29). Încă și Pavel iarăși zicea: *«ca prin răbdare și mângâierea scripturelor, nădejde să avem»* (Rom. 15, 4); și iarăși: *«Toată scriptura este de Dumnezeu insuflată și de folos»* (II. Timoth. 3, 16), și aiurea iarăși: *«Cuvântul lui Christos să locuiască întru voi bogat»* (Colos. 3, 16). Dară și Prorocul zice: *«Și în legea lui va cugeta ziua și noaptea»*, cum și în alt loc: *«Toată vorba ta să-ți fie la legea celui înalt»* (Ps. 118, 103, Sirah 9, 15), sau și aiurea, unde zice: *«Cât sunt de dulci gâtlejului meu cuvintele tale»* (Ps. 118, 103), — nu zice doară *«auzului meu»*, ci *«gâtlejului meu»* și încă *«mai mult decât mierea gurei mele»*. Încă și Moisi zice: *«Spune-le fiilor tăi, și li grăiește lor când sezi în casă, și când mergi pe cale, când te culci și când te scoli»* (Dent. 6, 7), sau *«De acestea să gândești»*, zice, — și multe încă ar mai găsi cineva la fel.

Cu toate acestea însă, sunt unii cari nici nu știu dacă există sfintele scripturi. De aceia nici nu este printre noi

¹⁾ Toate aceste crezuri au bântuit Biserica în secolele dintâi ale creștinismului.

nimic sănătos, nimic bun. Dară dacă cineva ar voi să cunoască regulele ostășești, este nevoie ca el să învețe mai întâi legile militare; și dacă ar voi să cunoască meșteșugul zidirei sau al comănduirei unui vas plutitor, sau în fine altceva, trebuie ca el mai întâi să învețe cele ale meșteșugului aceluia, — aici însă nimeni nu voiește a face așa ceva, de și știința aceasta are nevoie de o mare privighere și nedormire. Cum că și învățătura sfintei scripturi este un meșteșug, ascultă ce spune Prorocul: *«veniți fiilor, zice, ascultați-mă pre mine, că frica Domnului vă voi învăța pre voi»*. (Ps. 33, 12—14). așa dară frica de Dumnezeu are o mare nevoie de învățatură. Apoi zice: *«Cine este omul cel ce voiește vieața, carele iubeste să vază zile bune? oprește-ți limba ta dela rău, și buzele tale ca să nu grăiască vicleșug»*. Dară oare știți voi cine le-a spus acestea? Nici eu nu știu, afară de puțini, și chiar aceștia iarăși, dacă vom aduce mărturii din altă parte, vă vor spune acelaș lucru. Că iată de pildă vă voi spune aceiași zicere opusă cu alte cuvinte: *«Spălați-vă, curățiți-vă, ștergeți răutățile din sufletele voastre dinaintea ochilor mei, părăsiți-vă de răutățile voastre, învățați-vă a face bine, căutați judecata»* (Isaia 1, 16—18) *«Oprește-ți limba ta dela rău, și fă binele»*, *«Învățați-vă a face binele»*. Văzut-ai cum fapta bună are nevoie de învățatură? Unul zice de pildă: *«Frica Domnului vă voi învăța pre voi»*, un altul zice: *«Învățați-vă a face bine»*. Și oare știți unde se găsesc acestea? Nici eu nu știu, afară de puțini, — de și în fie-care săptămână câte de două și de trei ori vi se cetesc acestea, și de și cetelul ridicându-se că să cetească, mai întâi spune a cui este cartea de pe care cetește, a cărui Proroc, apostol sau evanghelist, și numai după aceia cetește, așa că vă sunt lesne de înțeles, și puteți afla nu numai ce este scris acolo, dară și pricina celor scrise, cum și cine anume le-a scris. Însă toate sunt în zadar, toate de prisos, căci toată graba noastră se îndreaptă spre cele pământești, și nici un cuvânt despre cele duhovnicești. De aceia chiar nici cele pământești nu se desfășură după dorința noastră, și din această pricină multe greutăți se nasc. Căci Christos zice de pildă: *«Căutați mai întâi împărăția*

lui Dumnezeu și dreptatea, și acestea toate se vor adăoga vouă» (Math. 6, 33), — și acestea spune că ni se vor da din prisos în parte — noi însă am răsturnat ordinea lucrurilor, căci căutăm pământul și bunurile cele de pe pământ, ca acelea date nouă din prisos în parte. De aceia nu avem nici pe acestea, nici pe acelea.

Să ne deșteptăm dară odată, și să devenim doritori de cele viitoare, căci atunci vor urmă și aceste de aici. De altfel nici nu se poate că cel care caută cele ale lui Dumnezeu, să nu se bucure și de cele pământești. Aceasta este hotărîrea a însuși adevărului care le spune. Deci să nu facem altfel, iubiților, ci să primim sfatul lui Christos, ca nu cumva să credem din toate. Iară Dumnezeu, este în stare a vă convinge și a vă face mai buni întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, se cade slavă, stăpânirea și cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

«Pentru aceia lăsând cuvântul învățătorei lui Christos, să ne ducem spre săvârșire, nu iarăși temelie a pocăinței puind din lucruri moarte, și a credinței întru Dumnezeu, și a învățătorei botezurilor, și a punerii mânilor, și a învierii morților, și a județului celui veșnic. Și aceasta vom face, de va voi Dumnezeu». (Cap. 6, 1—3).

Ați auzit de câte a învinovățit Pavel pe Ebrei, cari voia pururea să știe cele despre dânșii, și cu drept cuvânt. *«Că datori fiind a fi învățători pentru vreme, iarăși vă trebuiește să vă învățăm pre voi, care sunt stihiiile (literile) începătorei cuvintelor lui Dumnezeu»*, zice: Mă tem ca nu cumva să se poată zice acestea și cătră voi, că fiind datori a fi învățători pentru vreme, voi n'ați trecut nici măcar rândul ucenicilor, ci pururea auzind aceleași și despre aceleași, voi vă găsiți astfel, ca și cum n'ați fi auzit pe nimeni. De v'ar întreba cineva, nimeni dintre voi n'ar putea răspunde, de cât poate foarte puțini. Dară aceasta nu e o pagubă mică, căci de multe-ori

dascălul voind a păși mai departe, și a se atinge de cuvinte mai înalte și mai misterioase, totuși nu-l îngăduie nebăgarea de seamă a ucenicilor. Precum se întâmplă și cu dascălii, cari sunt siliți ca într'una să repete copilului aceleași litere, pe care el le-a auzit de multe-ori, dară nu le ține minte, și mai departe nu pot merge până ce copiii nu vor ști în mod exact cele deja spuse. Dealtmintrelea este chiar o mare ușurință de a trece la alte lucruri, fără ca celelalte dinainte să fie întipărite bine. Tot așa și fiind vorba de biserică, dacă vorbindu-se pururea aceleași lucruri, voi nu învățați nimic mai mult, nici-odată noi nu vom înceta de a vă grăi aceleași. Că dacă vorba noastră ar fi poate adresată vouă numai în scop de famfaronadă, și de ambițiune, ar trebui ca pururea să sărim mai departe și să ne întoarcem, neîngrijindu-ne de loc de voi, ci numai de aplauzele voastre; dară fiindcă noi nu avem gândirea îndreptată la aceasta, ci toate le facem pentru folosința voastră, apoi nu vom înceta cătuși de puțin de a vă vorbi despre aceleași, până ce le veți face. Fiindcă ar trebui de pildă să vă grăim multe despre superstițiile Elinilor, despre Manihei și Marcionisti, și a-i înfrunta mult cu harul lui Dumnezeu, dară vorba noastră nu are timp acum. Căci celor ce încă nu știu exact cele ale lor, celor ce încă n'au învățat că a se lăcomi este rău lucru, cine li-ar spune vorbe de acest fel, și i-ar duce mai departe înainte de timp? Noi, deci nu vom conțeni de a vă grăi aceleași, fie că veți crede, fie că nu veți crede. Ne temem însă, ca nu cumva vorbindu-vă într'una aceleași, și voi neascultând, prin aceasta să facem ca mai mare pedeapsă să se dea celor neascultători.

Nu cătră toți sunt spuse acestea, căci cunosc pe mulți cari se folosesc din venirea de aici, și carii cu dreptate ar putea striga cu glas mare contra aceloră, ca unii ce prin neștiința și nebăgarea lor de seamă îi împiedecă și pe dâșii. Cu toate acestea nici așa nu vor fi împiedecați, fiindcă a auzi neconținut aceleași, este folositor și celor ce știu, iară ceia ce știm și o auzim de multe ori vorbindu-se, face a ne umili mai mult. De pildă iată ce spun. Noi știm că smerenia este un lucru bun, și că Christos

de multe ori a vorbit de ea; — dară când auzim chiar și vorbele lui, și motivul care le-a provocat, atunci simțim ceva mai mult, chiar de am auzi de mii de ori. Este deci potrivit de a vă spune și vouă: *«Pentru aceia lăsând cuvântul începăturii lui Christos, să ne ducem spre săvârșire»*. Și care este începătura cuvântului? Insuși el o pune mai departe zicând: *«Nu iarăși temelie a pocăinței, puind din lucruri moarte, și a credinței întru Dumnezeu, și a învățăturii botezurilor, și a punerii mânilor, și a învierii morților, și a județului celui veșnic»*. Deci, dacă aceasta este începătură, apoi ce alta este credința noastră decât de a ne pocăi din lucruri moarte, și prin duhul a lua credința în învierea morților, și a județului celui veșnic? Ce este începătură? Nimic altă, de cât că numește așa viața care nu avea până atunci un mers regulat și exact. Dupre cum cel ce începe a învăța carte, mai întâi trebuie a asculta și a învăța literile, tot asemenea și creștinul trebuie a ști mai întâi toate acestea cu exactitate și de nimic să nu se îndoiască. Iară dacă cumva ar avea nevoie iarăși de învățatură, nu are încă pusă temeliea, căci temeliea sănătoasă trebuie a fi bine afundată, să stea bine, și să nu se miște. Dară dacă ar urma ca cineva odată catihizat și botezat, după zece ani iarăși să fie nevoie de a asculta cele ale credinței, și că trebuie să crează în învierea morților, atunci de sigur că încă nu are temeliea, căci el caută iarăși începutul creștinismului. Și cum că credința este temelie, iară celelalte constituiesc clădirea, ascultă pe apostol ce spune: *«Eu mai mare temelie am pus, iară altul zidește... Iară de zidește cineva pe această temelie aur argint, pietre scumpe, lemne, fân, trestie»*. (I. Cor. 3, 10—12).

«Nu iarăși temelie a pocăinței puind din lucruri moarte», zice. Dară oare ce va să zică: *«Să ne ducem spre săvârșire»*? *«Pășim, zice, spre însăși bolta cerului, adecă avem viață eminentă»*. Că despre cum când e vorba de carte, totul cuprinde litera A, iară temeliea aceasta sprijine întreaga clădire, tot așa și viața curată are de temelie cunoștința credinței. Fără de aceasta nu este cineva creștin, după cum nu poate fi nici clădire fără temelie, și nici nu poate deveni cineva învățat, fără să știe mai

întâi literile. Dară dacă cineva veşnic se învârteşte pe lângă litere, sau dacă se perindă într'una primprejurul temeliei, iară nu pe lângă clădire, de sigur că nici-odată nu va fi ceva de dânsul. Tu însă să nu 'ţi închipui că credinţa este înjosită, dacă este numită aici prin expresiune *litere*, că toată puterea ea este, căci când zice: «*cel ce este părtaş lăptelui, nu este stiutor de cuvântul dreptăţii, căci 'prunc este*» prin cuvântul lapte nu numeşte doară credinţa, ci că a se îndoi cineva despre rezultatele credinţei, este a unei cugetări tâmpite, care are nevoie de multe vorbe. Căci dogmele credinţei sunt sănătoase şi puternice, şi noi numim desăvârşit pe acela care odată cu credinţa are şi viaţa curată. Dară dacă cineva poate că are credinţă, însă face rele, apoi de sigur că se îndoieşte de credinţa ce are, şi 'şi bate joc de învăţătura ei, şi deci cu drept cuvânt îl numim prunc, care se întoarce la litere, se întoarce la început. Astfel că de am avea cât de mulţi ani în credinţă, dară nu vom fi întăriţi întrânsa, suntem prunci, când nu dovedim o viaţă bună în această credinţă, când încă deabea atunci punem temeliea.

Pe aceştia deci împreună cu viaţa lor îi acuză şi pentru alt-ceva, ca clătinaţi în credinţă, şi ca având nevoie de a pune temeliea pocăinţei din lucruri moarte. Cel ce trece dela o stare de lucruri la alta, trebuie mai întâi să acuze pe cele vechi, lăsând pe una, alegând pe alta, şi a se depărta cu bună voie, şi numai după aceea a trece la ceialaltă stare de lucruri; dară dacă ar trebui ca iarăşi să se întoarcă la cele dintâi, cum va putea a se atinge de cele de aldoilea? «Deci, ce putem spune de lege? zice. Am acuzat-o odată, şi apoi iarăşi ne întoarcem la ea. «*Deci, au doară strică legea prin credinţă? să nu fie! ci întărim legea*». Eu dară am spus aici despre faptele cele rele». Cel ce voieşte a trece spre fapta bună, mai întâi este dator de a se depărta de rele, şi după aceea a trece spre cealaltă viaţă, căci de altfel pocăinţa nu are putere de a-i arăta curăţi. De aceea de 'ndată se botezau, ca astfel ceia ce n'ar fi putut lucra prin sine însuşi, aceia să se facă prin harul lui Christos. Deci, nici pocăinţa nu este deajuns pentru curăţire, ci trebuie să

aibă cu sine botezul. Doară fiindcă botezul trebuie a premerge, apoi şi cel ce se botează trebuie mai întâi aşi cunoaşte păcatele sale şi a le condamna.

Dară oare ce va să zică: «*Şi a învăţătorei botezurilor*» de vreme ce nu sunt mai multe botezuri, ci numai unul. De ce dară a spus aici în numărul plural? Pentru că a spus mai sus: «*Nu iarăşi temelie a pocăinţei puind*». Că dacă i-ar fi botezat iarăşi, şi i-ar fi catihizat de la început, şi dacă botezându-se iarăşi i-ar fi învăţat din început ce anume trebuia să facă, şi ce nu trebuia, desigur, că ar fi rămas neîndreptaţi veşnic.

«*Şi a punerii mânilor*», zice, căci astfel luau şi Duhul Sfânt, «*şi puindu-şi Pavel mâinile peste ei, zice, au venit Duhul Sfânt*» (Fapt. Apos. 19, 6). «*Şi a învierii morţilor*» Aceasta se face la botez, şi se întăreşte prin mărturisirea credinţei «*Şi a judeţului celui veşnic*». Şi de ce oare a spus el aceasta? Fiindcă era natural ca îi să se clătine în credinţa deja primită, sau să vieţuiască rău şi în trândăvie, apoi apostolul li zice: «*Priveghiaţi*». Nu vă este slobod a zice: «*Dacă vieţuim în trândăvie, ne vom boteza iarăşi, iarăşi vom fi catihizaţi, iarăşi vom lua Duh Sfânt. Dacă vom cădea astăzi din credinţă, vom putea din nou a spăla păcatele noastre, botezându-ne iarăşi, şi a ne învrednici aceloraşi bunuri ca şi întâi: Vă înşelaţi, zice, închipuindu-vă acestea. «*Că cu neputinţă este celor ce s-au luminat odată şi au gustat darul cel ceresc, şi părtaş s'au făcut Duhului Sfânt, şi au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu, şi puterile veacului celui viitor, şi au căzut ca iarăşi să se învoiască spre pocăinţă, a doua oară răstignind lor şi pre Fiul lui Dumnezeu şi batjocorindu-l*» (Vers. 4—6).*

Şi priveşte cât de poruncitor îşi începe vorba: «*Că cu neputinţă este*», zice, şi deci nici decum să nu aştepţi imposibilul. N-a zis doară: «nu trebuie, nu este în interesul vostru, nu este slobod «ci «*cu neputinţă*» în cât că să-i aducă la desnădăjduire, dacă au fost deja luminaţi odată. Apoi adaoge: «*şi au gustat darul cel ceresc*», adică «*dacă v-aţi învrednicit iertării păcatelor*» «*şi părtaş s'au făcut Duhului Sfânt, şi au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu*» — vorbeşte aici despre învăţătură —

«și puterile veacului celui viitor». Ce numește el aici puteri? sau facerea minunilor, sau arvona Duhului. «Ci au căzut, zice, ca iarăși sa se învoiască spre pocăință, a doua oară răstignind loru și pre Fiul lui Dumnezeu, și batjocorindu-l». «Sa se învoiasca spre pocăință», adică prin pocăință, căci expresiunea «spre pocăință» (εἰς μετάνοιαν) este aceeași cu «prin pocăință» (διὰ μετάνοιαν). Dară ce? Oare a scos apostolul pocăința? Nu pocăința a scos-o, să nu fie! ci înnoirea ei prin botezul de adoua oară. Și n'a zis că este cu neputință a se înnoi iarăși spre pocăință, de care a tăcut, ci cum este cu neputință a spus-o prin expresiunea «a doua oară răstignind». «Să se înoiască», adică a se face nou, iară a se face nou, depinde numai de botez. «Inoi se vor, zice, ca ale vulturului tinerețele tale» (Ps. 102, 5). Rolul pocăinței este ca pe cei înoiți și apoi învechiți prin păcate să-i scape de vechime și să-i facă voinici și puternici, însă ca să-i aducă din nou în strălucirea cea dintâi, este cu neputință, fiindcă acolo a fost totul al harului Sf. Duh.

«A doua oară răstignind loru și, zice, pre Fiul lui Dumnezeu, și batjocorindu-l». Ceia ce el spune aici aceasta va să zică: «botezul este cruce, și împreună cu noi s'a răstignit omul cel vechiu al nostru». «Impreună cu el ne-am îngropat prin botez întru moarte» și iarăși: «Deopotrivă ne-am făcut chipului morții lui» (Rom. 6, 5. 4. compară și Filipp. 3, 10). Precum, deci, nu este cu putință de a se răstigni Christos a doua oară, căci aceasta ar fi a-l batjocori pre el; că dacă moartea nu-l va mai stăpâni, dacă a înviat, dacă prin înviere a devenit mai puternic decât moartea, dacă prin moarte a învins moartea; și dacă după toate acestea iarăși se răstignește, toate cele spuse sunt povești și bătae de joc. Deci, cel ce se botează de a doua oară, iarăși îl răstignește pre el. Deci ce înamnă «a doua oară răstignind loru și»? Adică răstignindu-l iarăși din nou. Căci precum Christos a murit pe cruce, tot așa și noi am murit prin botez, nu cu trupul, ci cu păcatul. Privește acum moarte și moarte; acela a murit cu trupul, iară în noi omul cel vechi a fost înmormântat, și a înviat omul cel nou, cel ce a devenit deopotrivă chipului morții lui. Deci dacă este ne-

voie de a se boteza din nou, căci botezul nimic alta nu este, decât omorârea (moartea) celui ce se botează, și învierea lui. Bine a zis el «a doua oară răstignind loru și pre Fiul lui Dumnezeu», căci cel ce face aceasta, ca uitând oarecum de harul cei dinainte, și astfel ducând o viață trândavă, ca și cum ar mai fi un alt botez, desigur că se înșală și astfel toate se răstoarnă pe dos. De aceea trebuie a fi cu băgare de seamă și a ne asigura. Dară oare ce va să zică: «și au gustat darul cel ceresc»? Adică s'au învrednicit iertării păcatelor, căci numai lui Dumnezeu aparține puterea de a ierta, și harul o singură dată este har. «Deci ce vom zice? Rămânea-vom în păcat, ca să se înmulțească darul? Să nu fie!» (Rom. 6, 1). Dealtmintrelea dacă ar trebui ca pururea să fim mântuiți prin har, niciodată n'am mai fi buni. Că dacă un singur har este, și încă ne trândăvim; dară dacă am ști că ni este cu putință de a ne spăla iarăși păcatele, oare am mai înceta de a păcătui? Eu nu cred.

Multe daruri ni se arată nouă aici, «și ca să afli, zice, v'ați învrednicit unei astfel de iertări a păcatelor. Că cel ce ședea întru întunec, dușmanul, războinicul, înstrăinatul, urătorul de Dumnezeu, rătăcitul, acesta în fine de odată luminat, învrednicit harului Duhului Sfânt, darului ceresc, înfierii, împărăției cerurilor, și celorlalte bunuri, tainelor negrăite, și apoi nici după aceasta devenind mai bun, ci fiind vrednic de pierzare, și învrednicindu-se de cinste și de mântuire, ca și cum ar fi avut mari succese cum ar putea să se boteze din nou? A spus că lucrul este cu neputință în două feluri, iară pe cel mai principal l'a pus la urmă: întâi, că cel ce s'a învrednicit de atâtea bunuri, dacă trădează darurile câștigate, este nevrednic de a se reînnoi iarăși, căci nici nu mai este cu putință de a se răstigni iarăși Fiul lui Dumnezeu; căci aceasta este a-l batjocori.

Nu este, deci, botezul de a doua-oară, iară de cumva este, apoi este și al treilea botez, și al patrulea, căci cel de dinainte pururea este desființat de cel următor, iară acesta de altul, și tot așa la infinit. «Și au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu» — și nu spune care — «și puterile veacului celui viitor», căci a trăi ca îngeri,

și a nu avea trebuință de nimic de aici, a ști că aceasta va fi pricina mulțumirei bunurilor celor veșnice, și că vom intra în acele locașuri sfinte, aceasta prin Duhul numai o putem afla. Ce sunt puterile acelea ale veacului celui viltor? Viața cea veșnică, starea acea îngerească. Arvona acestora noi am primit-o de la Duhul prin credință. Și acum spune-mi: dacă introdus fiind deja în împărăția cerurilor, și încredințându-ți-se cele de acolo, tu le-ai trădat pe toate, oare ți se vor încredința iarăși din nou?

¹⁾ «Deci, ce? Oare nu este pocăință?» zici. Pocăința este, dară botez de a doua oară nu este. Pocăința este, ba încă are și o mare putere, și de voiești chiar și pe cel mai scufundat în păcate putând a-l scăpa de greutatea lor, și pe cel primejduit a-l pune în siguranță, chiar de ar fi ajuns în prăpastia răutăților. Iară aceasta se învederează din multe locuri. «*Au doară cel ce cade, zice, nu se ridică, sau cel ce se abate nu se întoarce*» (Ieremia 8, 4)? Dacă noi voim, putem să ne închipuim pe Christos iarăși în noi, căci ascultă ce zice Pavel: «*Iubiții mei, pe cari iarăși cu durere vă nasc, până ce se va închipui Christos întru voi*» (Galat, 4, 19)—numai dacă ne pocăim. Dară tu privește filantropia lui Dumnezeu. Trebuia ca în tot chipul să ne pedepsească de la început, după ce ne-am bucurat de mii de bunuri, noi pe stăpânul l'am nesocotit, și vieață necurată am avut; ba încă nu numai că nu ne-a pedepsit, ci încă ne-a dat și mii de bunuri, ca și cum parecă am fi făcut mari izbânzi. Apoi am căzut din nou, dară el nici așa nu ne pedepsește, ci ne-a dat doftoria pocăinței, care este în stare de a alungă și a șterge toate păcatele noastre, numai dacă vom ști ce fel este doftoria, și cum trebuie să o aplice. Deci, ce fel este doftoria pocăinței, și cum se prepară? Mai întâi contribuie părerea de rău pentru păcatele săvășite, duple cum zice: «*Că fără de legea mea am cunoscut, și păcatul meu n'am acoperit*» (Ps. 31, 5), și iarăși: «*spune tu fără de legile tale întâi, ca să te în-*

¹⁾ *Partea morală.* Despre sfânta împărtășire, și că de dânsa sunt vrednici cei cu vieață curată: iară de nu sunt așa fel, chiar o singură dată de s'ar apropiia, osândă lor și își vor lua. (Veron.).

dreptezi» (Isaia 43, 26), și iarăși: «*Dreptul singur este pârîșul său, în cuvântarea cea dintâi*» (Pild. 18, 17). Al doilea, vine diu umilință multă. Că dacă vei mărturisi păcatele tale, precum trebuie a le mărturisi, sufletul se umilește, fiindcă cugetul îl apasă, și 'l umilește. Trebuie apoi de a adaoge la umilință și altele, dacă umilința este așa precum o avea fericitul David, zicând: «*Inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi*» (Ps. 50, 19). Căci cea ce este înfrânt, nu se ridică în sus, nu lovește, ci unul ca acela încă este gata de a pătimi ori-ce rele, iară el nu se ridică în sus. Un astfel de om are inima înfrântă, și chiar de ar pătimi rele, chiar de ar fi batjocorit, el stă liniștit, și nu se grăbește să și răzbune. După umilință apoi, trebuie a face rugăciuni întinse, a vărsa lacrimi multe, și în timpul zilei, și în timpul nopții. «*Spăla-voiu, zice, în toate nopțile patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda; necăjitu-m-am și m-am smerit foarte*» (Ps. 7, 7.) și iarăși: «*Că cenușa ca pâinea am mâncat și băutura mea cu plângere am amestecat*» (Ibid. 101, 10). După rugăciunile cele lungi făcute, este nevoie și de eleimosină multă, căci ceiace mai ales face puternică doftoria pocăinței, aceasta este. Și precum se întâmplă cu ajutoarele doftorilor, că din buruienile pe care le ia bolnavul ca doftorie, una este cea mai principală, tot așa și cu pocăința, că aceasta (eleimosina) este buruiana cea mai principală, și cu dânsa totul se renaște. Căci ascultă ce spune sfânta Scriptură: «*Dați-le milostenie, și toate vor fi vouă curate*» (Luca 9, 41), și iarăși: «*Cu milostenie și credință se curăță păcatele*» și iarăși: «*Focul arzător îl va stinge apa, și milostenia va curăți păcatele*» (Sirah 3, 30. 28, 3). După aceia apoi a nu se înfuriea de nimic, nici a urî pe cineva, și a ierta greșelile tuturor. «*Omul asupra omului, zice, ține mânie, și de la Dumnezeu cere vindecare*» (Sirah 28, 3). «*Iertați, ca să vi să ierte*» (Math. 6, 14). Vine apoi și faptul de a întoarce frații din rătăcire. «*Tu oare când întorcându-te, zice, întărește pre frații lei*» (Luca 22, 32). Încă și cătră preoți a se purta cu prietenie: «*și de va fi făcut păcate, zice, se vor ierta lui*» (Iacob. 5, 15). În fine, a proteja pre cei nedreptățiți, a nu avea mânie asupra cuiva, și a suferi toate cu blândețe.

Oare mai înainte de a afla că prin pocăință se spală păcatele, nu erai înfricoșat, că nu mai este altă bae, și din această pricină vă desnădăjduise-ți cu totul? Acum după ce ai aflat prin câte se poate câștiga pocăința și iertarea păcatelor, și că vom putea să îndepărtăm de la noi totul, dacă vom voi să facem întrebuințare de dânsa precum trebuie, de ce iertare ne vom putea învrednici dacă nici măcar nu ne gândim la păcatele noastre? Și dacă este aceasta, toate se săvârșesc cu bine. Că după cum cel ce a intrat pe ușă, este înăuntru, tot așa și cel ce se gândește la păcatele sale, va ajunge negreșit și la vindecarea lor. Dacă poate zice: «sunt păcătos», însă nu se gândește la felul păcatelor, ci numai zice simplu: am păcătuit cutare și cutare, de sigur că nici odată nu va înceta a păcătui, va mărturisi pururea că este păcătos, dară de îndreptare nu se va îngriji nici-odată. Iară de va face început, nu mai încapă îndoială că și celelalte vor urma. Dealmintrelea pretutindeni și în toate începutul este greu, dară când începutul îl vom face, toate ni vor părea și ușoare, și cu înlesnire de împlinit.

Să începem dară, vă rog, unul cu rugăciuni îndelungate altul cu lacrimi neconținute, altul fiind mâhnit, fiindcă nici mâhnirea nu este ceva mic și nebăgat de seamă «*Pentru pacat, zice, puțin l-am întristat pre el... și s-a întristat... și l-am tămăduit pre el, și căile lui le-am văzut*» (Isaia 57, 17, 18). Cu toții însă vom smeri sufletele noastre prin milostenie, prin a nu urî pe aproapele nostru, și nici a ne răzbuna. Dacă într'una ne gândim la păcatele noastre, nimic din cele pământești nu ne va putea îngâmfă, nici bogăție, nici stăpânirea, nici cinstea, ci chiar de am sta în carita împărătească, vom ofta din greu. Fiindcă și fericitul David a fost împărat, și totuși zicea: «*Spala voi în toate nopțile patul meu, și cu lacrimile mele asternutul meu voi uda*». (Ps. 6, 7), și cu toate acestea cu nimic n'a fost vătămat de porfira sau de diadema împărătească, și nici nu s'a trufit, căci se știa pre sine om, și fiindcă era cu inima înfrântă, el suspina. Căci ce sunt oare toate lucrurile omenești? Țărână și cenușă, și ca praful ce-l spulberă vântul, fum și umbră frunză purtată de vânt și floare, vis, și poveste, și mit, vânt și

aer ușurel, până ce zboară în vânt, zefir ce trece repede și poate ceva încă mai mic de cât toate acestea. Căci spune-mi: ce crezi tu mare și însemnat? Ce demnitate o crezi a fi mare? Aceia a consulului? fiindcă mulți își închipuie că nimic nu este mai mare ca această demnitate. Dară și cel ce nu este consul, cu nimic mai prejos nu este de cât acela care a ajuns într'atâta strălucire, și atât de mult este admirat; și acela este în aceiași demnitate ca și acesta, și amândoi nu vor mai fi după puțin timp. Când a ajuns Consul? spune-mi; și de cât timp? De două zile? Aceasta se petrece și în visuri. «Dară zici tu, demnitatea aceasta este vis». «Și ce este aceasta? Căci ceiace se petrece ziua nu este vis? De ce nu le numim oare pe acelea mai cu seamă vis? Că după cum visurile — viind ziua — se dovedesc a fi nimic, tot asemenea și acestea, viind noaptea, se dovedesc a fi nimic. Căci fie noapte fie zi, de-o potrivă s'au bucurat de timp, și în mod egal a împărțit tot timpul. După cum cineva în timpul zilei nu se bucură de cele petrecute noaptea, tot așa și în timp de noapte nu este cu neputință a se bucura de cele petrecute ziua. Ai devenit Consul? și eu în timpul nopții. Eu noaptea, și tu în timpul zilei? Și ce înseamnă? Că doară nici nu ai mai mult de cât mine, de cât poate că se spune că cutare este Consul, și dela avea plăcere din vorbe ajungi a crede că ai ceva mai mult.

Dară să spun aceasta mai clar. Dacă eu de pildă zic «cutare este consul» și eu îi fac plăcere cu vorba, oare acea vorbă nu a și ieșit în acelaș timp când s-a și grăit? Tot așa sunt lucrurile și aici: îndată ce s-a arătat ca Consul, și nu mai este. Să zicem că a fost pus pe un an, pe doi, pe trei sau patru; dară unde sunt cei zece cari au devenit Consuli? Nicăiri. Dară Pavel nu așa, căci el trăiește veșnic, nu numai o zi sau două, sau zece, și două-zeci, sau trei-zeci, nici zece ani, sau două-zeci, sau trei-zeci, și apoi s-a sfârșit cu el, căci și al patru-sutelea an a trecut, și încă și acum este strălucit, ba încă cu mult mai strălucit de cât când trăia. Și acestea aici pe pământ, căci despre strălucirea cea din ceruri a sfinților cine ar putea să reprezinte precum trebuie? De aceia

vă rog, ca această strălucire să o cerem, pe aceasta să o alungăm, că să ne învrednicim de dânsa, fiindcă cu adevărat aceasta este strălucire. Să ne depărtăm dară de cele pământești, ca să aflăm har și milă întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Că pământul care bea ploaia ceea ce se pogoară peste dânsul de multe ori; și rodeste iarbă de treabă aceloră de care se și lucrează, primește binecuvântare de la Dumnezeu. Iar care scoate din sine spini și ciulini, netrebnic este, și aproape de blăstăm, al căruia sfârșit este spre ardere“ (Cap. 6, 7. 8.)

Cu frică să ascultăm cuvintele lui Dumnezeu, cu frică, zic, și cu cutremur mare. *„Slujiți Domnului, zice, cu frică, și vă bucurați lui cu cutremur“* (Ps. 2, 11.) Dară dacă până și bucuria și veselia noastră trebuie a le avea cu frică, când încă cele grăite sunt și înfricoșate — ca cele de aici — de ce pedeapsă nu vom fi oare vrednici, dacă nu ascultăm cu frică cele grăite? Căci după ce spune că este cu neputință ca cei ce cad să se boteze deadoua oară, și prin botez să câștige iertarea păcatelor, după ce arată grozăvenia faptului, la urmă adaoge: *„Că pământul care bea ploaia ceea ce se pogoara peste dânsul de multe ori, și rodeste iarbă de treabă aceloră de care să și lucreaza, primește binecuvântare de la Dumnezeu, iara care scoate din sine spini și ciulini, netrebnic este, și aproape de blestem, al căruia sfârșit este arderea“* Să ne temem, deci, iubiților. Nu este a lui Pavel această amenințare, nu sunt ale unui om aceste cuvinte, ci sunt ale Duhului Sfânt, ale lui Christos, care grăiește printrânsul. Și oare cine este curat de aceste ciuline? Dară chiar de am fi curați, și totuși nici așa nu trebuie de a ne încuraja, ci a ne teme, și a tremura, ca nu cumva ciuline să răsară în noi. Când însă noi cu toții suntem plini peste tot de spini și

ciulini, și căzuți la pământ, cum vom mai avea curaj? spune-mi. Ce este, care ne face pe noi de a ne trândăvi? Că dacă cel ce i se pare că stă, trebuie a se teme să nu cadă, *„Celui ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cază“* (I. Cor. 10, 12), apoi cel ce a căzut, cum ar trebui oare să se îngrijească de a se ridica? că dacă Pavel se teme, ca nu cumva propoveduind altora, el să devină netrebnic, și se temea că să nu se facă netrebnic, el care era atât de încercat și de trebuitor, apoi oare noi cari deja suntem netrebnici, ce iertare vom avea, neavând nici o frică, ci ca din obicei numai suntem alipiți și umplem creștinismul? Să ne temem, deci, iubiților. *„Că se descopere mânia lui Dumnezeu din cer“* (Rom. 1, 18), zice, să ne temem, că se descopere nu numai peste nevsevie, ci și *„peste toată nedreptatea“* Ce este toată nedreptatea? Adică și mare, și mică. Aci se face aluziune la filantropia lui Dumnezeu. Sub nume de ploae el înțelege învățătura, așa că ceia ce a spus mai sus, zicând: *„datori fiind voi, a fi învățători“* aceasta o spune și aici. Pretutindeni sfânta Scriptură obișnuiește a numi învățătura ploae, după cum de pildă zice: *„voiu porunci norilor, ca să nu ploae peste dânsa ploaie“* (Isaia 5, 6), fiind vorba de vie — ceia ce aiurea numește foame de pâine și sete de apă. Și iarăși aiurea: *„Râul lui Dumnezeu s'a umplut de ape“* (Amos. 8, 11.).

„Că pământul care bea ploaia, ceia ce de multe ori se pogoară peste dânsul“, zice. Aici el arată că și primiau dânsii cuvântul, și îl și beau, și că de multe ori s-au învrednicit de aceasta, și că nici așa nu s-au folosit. «Că dacă n'ai fi fost cultivat, zice, dacă nu te-ai fi bucurat de ploi la vreme, nu ar fi fost râul atât de mare, duple cum zice: *„De nu ași fi venit, și de nu li-asi fi grăit lor, păcat nu ar avea“* (Ioan 15, 22); iară dacă de multe ori ai băut (ploaia), și de multe ori o ai primit, pentru ce ai scos din sine și altele în loc de roduri? *„Am asteptat, zice, ca să facă struguri, și ea a făcut spini“* (Isaia 5, 2). Ai văzut că Scriptura peste tot locul numește păcatele spini? căci și fericitul David zice. *„Intorsu-m'am spre chinuire, când s'a înfipt mie ghimpul“* (Ps. 31, 4.). Căci și ghimpul nu trece doară repede pe deasupra, ci

intră în picior, — și de ar rămânea puțin din el, sau dacă nu l-am scoate, în totul, acel puțin ce-a rămas, va produce deopotrivă dureri, ca și întregul spine. Și ce spun eu acel puțin? Chiar și după scoaterea lui cu totul, lasă încă pentru mult timp durerea în rană, și este nevoie de multe doftorii și mult necaz, spre a se izbăvi rana de dureri. Tot așa și cu păcatul, căci nu este de ajuns numai de al scoate, ci trebuie încă a vindeca și locul ranei. Mă tem însă, ca nu cumva cele grăite aici să fie spuse mai mult pentru noi, de cât pentru alții. „*Că pământul care bea ploaia cea ce se pogoară, zice, peste dânsul*“. Pururea bem, pururea ascultăm, dară de'ndată am pierdut umezeala, răsărind soarele și pentru acei spini scoatem din noi. Și care sunt acei spini? Să ascultăm pe Christos, care zice că: „*Grijile veacului acestuia, și înșelăciunea bogăției înneacă cuvântul, și neroditor se face*“ (Math. 13, 22).

«*Că pământul care bea ploaia, zice, cea ce de multe ori se pogoară peste dânsul, și rodește iarbă de treabă*». Nimic nu este atât de trebuitor, ca curățenia vieții, nimic nu este atât de armonios și plăcut, ca viața eminentă, nimic nu este atât de potrivit, ca virtutea. «*Si rodește, zice, iarbă de treabă acelora de care se și lucrează, primește binecuvântare dela Dumnezeu*». Aici el pune pe Dumnezeu ca cauză a tuturor, atingând pe nesimțite pe Elini, cari atribuiau puterii pământului producerea rodurilor. «*Că nici mâinile cultivatorilor, zice, nu sunt acelea care mișcă pământul la producerea roadelor, ci numai porunca lui Dumnezeu, pentru care și zice: «Primește binecuvântare dela Dumnezeu»*. Dară tu privește cum el vorbind de spini n'a zis «rodește spini», și nici că a întrebuițat acest cuvânt plăcut, ci «*scoate din sine spini*», ca și cum ar zice cineva «dă din el atară, azvârle din el». «*Netrebnic este și aproape de blestem*». Vai! Câtă îndemnare cuprinde acest cuvânt! A spus că blestemul este aproape, însă încă nu este blăstem; dară cel ce încă n'a căzut în blestem, ci numai că este aproape, de sigur că v'a putea să se depărteze. Și încă nu numai prin aceasta a mângâiat auditorul, ci și prin cele ce urmează, căci n-a zis numai că este netrebnic, și aproape de blestem, și că va fi arsă, ci «*al căruia sfârșitul este spre ardere*»

dacă stăruiește a rămânea așa până la sfârșit, așa că dacă vom tăia spini și-i vom arde, vom putea să ne bucurăm de miile de bunuri, și să devenim trebuitori bucurându-ne și de binecuvântări. Cu drept cuvânt încă a mai numit păcatul ciulini «*scoate din sine, zice, spini și ciulini*», așa că pun mâna pe dânsa, te înțapă, și este grețosă chiar și la vedere.

Atingându-se deci de dânsii de ajuns înfricoșându-i și muștrându-i, la urmă iarăși îi mângăie, ca nu cumva lovindu-i prea mult, să-i doboare la pământ, căci tot lovind pe un trândav, mai trândav îl faci. Deci, nici nu-i lingusește în totul, ca nu cumva să-i facă a se îngâmfa, dară nici nu-i ceartă într'una, ci câte puțin muștrându-i, multă vindecare li aduce prin cele ce urmează. Căci ce spune el? «*Nu ca desnădăjduiți le vorbim acestea, zice, și nici ca și cum voi ați fi plini de spini și ciuline, ci ca temându-ne ca nu cumva să se întâmple aceasta. Mai bine este vouă a vă înfricoșa de cuvinte, decât de a simți durerea în fapte*». Și aceasta de sigur că vine tot dela înțelepciunea lui Pavel. N'a spus apoi «*ni se pare, sau credem, sau ne așteptăm la aceasta*», ci: «*Însă avem adevărare pentru voi, iubitorilor, de cele mai bune, și care se țin de mândrie, măcar de și așa grăim*» (Vers. 9), cea ce și Galatenilor scriind, li zicea: «*Am adevărare de voi întru Domnul, că alta nimic nu veți gândi*» (Galat. 5, 10). Acolo spune așa, pentru că erau foarte desnădăjduiți, și de vreme ce nu-i lăudase din cele prezente, apoi o face aceasta din cele viitoare, zicând: «*că nimic alta nu veți gândi*». N'a spus «*nu gândiți*» ci «*nu veți gândi*; — iară aici din cele prezente. «*Că avem adevărare pentru voi, iubitorilor, de cele mai bune, și carele se țin de mântuire, măcar de și așa grăim*».

Și fiindcă de la cele prezente nu avea atâtea de spus, apoi el făurește așa zicând mângăierea dela cele trecute și zice: «*Că nu este nedrept Dumnezeu, să uite lucrul vostru și osteneala dragostei, care ați arătat spre numele lui, cei ce ați slujit sfinților și slujiți*» (Vers. 10). Vai! Cât de mult li-a ridicat și li-a imputernicit sufletul, pomenindu-li de lucruri vechi, și punându-i în necesitatea de a nu se aștepta ca Dumnezeu să-i uite. Numai cel care nu

este bine încredințat despre speranța în Dumnezeu poate păcătui, și să zică că Dumnezeu este nedrept. Așa că i-a silit pe toți de a aștepta numai decât cele viitoare. Căci pe cel descurajat și desnădăjduit dela cele prezente, îl va putea îndrepta cineva prin nădejdea celor viitoare, precum tot el scriind și Galatenilor li zicea: «*Alergați bine*» și «*Atâtea ați pătimit în zadar, de este și în zadar*» (Gal. 5, 7, 3, 4)? Și precum aici împreună cu certarea pune și lauda, zicând: «*Că fiind datori voi a fi învățători pentru vreme*», tot așa și aici: «*Mă mir că așa decurând vă mutați*» (Hid. 1, 6), unde lauda este amestecată cu certarea, fiindcă noi ne mirăm cu adevărat, când fiind vorba de lucruri mari, unia cad. Ai văzut cum lauda este amestecată cu învinovățirea și cu defăimarea lor?

Și apoi el nici n'a spus acestea ca din partea sa numai, ci ca din partea tuturor, căci n'a zis: «sunt încredințat», ci «*Avem adevărit*» că cele bune și folositoare vor fi cu voi. Aici vorbește pentru viață, sau că poate spune de răsplata ce vor avea. Apoi spunând cele de mai sus, că este netrebnic, și aproape de blestem, și că sfârșitul îi va fi spre ardere, la urmă pare că li-ar zice: «*Însă acestea le grăim nu numai decât pentru voi*» căci «*Nu este nedrept Dumnezeu, să uite lucrul vostru și osteneala dragostei*» zice: «*Deci, de ce le-am spus aceasta?*» «*Poftim, zice, ca fiecare din voi aceeași sârguință să arate spre adevăritarea nădejdei până în sfârșit ca să nu fiți leneși, ci următori celor ce moștenesc făgăduințele prin credință, și prin îndelunga răbdare*» (Vers. 11, 12).

«*Că poftim*» zice, adică nu numai că voim, și că voința noastră se mărginește în cuvinte, ci poftim încă că voi cu toții să vă țineți de virtute, nu numai ca și cum v'ar părea rău de cele dinainte, ci că și pentru cele viitoare vă temeți. Și n'a spus, că de cele trecute sunteți de condamnat, ci de cele prezente, căci v'ați moleșit, ați devenit trândavi. Dară privește cu câtă înțelepciune și-a împletit el cuvintele, și cum n'a lovit din greu. Căci ce spune el? Și poftim, zice, ca fiecare din voi aceeași sârguință să arate spre adevăritarea nădejdei până în sfârșit». Aceasta este de admirat în înțelepciunea lui Pavel, că nu arată că îi s'au împușinat, sau că s'ar fi moleșit cu

totul. Căci când el zice: «*Poftim ca fiecare din voi*», aceasta înseamnă. E ca cum ar zice cineva: «voiesc ca să te gândești pururea, ca ceia ce ai fost mai înainte, aceasta să fie și acum, și în viitor», ceia ce face ca certarea să fie mai blândă, și mai bine primită. Și n'a zis «voiesc», ceia ce ar fi fost poate rezultatul autorității lui ca dascăl, ci a spus ceia ce este izvorât din dragostea lui părintească, ceia ce e mai mult de cât a voi; «*poftim*» ca și cum pare că zicând: «iertăți-mă dacă poate vom grăi ceva greoi»,

«*Poftim ca fiecare din voi aceeași sârguință să arate, spre adevăritarea nădejdei până în sfârșit*». «Nădejdea, zice, poartă toate, ea pe toate le recâștigă. Nu vă împușinați, nu vă desnădăjduiți, ca nu cumva nădejdea voastră să devină prisoselnică; căci cel ce face cele bune, bune și nădăjduiește a avea, și nici-odată nu se desnădăjduiește». «*Ca să nu fiți leneși*». Acum în minut să nu fiți? Și cu toate acestea mai sus zicea: «*De vreme ce trândavi v'ați făcut cu auzurile*». Privește însă cum trândăviea lor a întins-o până și la auz. Aici același lucru a dat a se înțelege, însă în loc să zică «nu stăruiți în trândăvie», li spune: «*De vreme ce trândavi v'ați făcut cu auzurile*». Așa că expresiunea «*să nu fiți leneși*» este ziză pentru viitor, care nefiind prezent încă, nici noi nu putem fi răspunzători. Cel ce este îndemnat de a se îngriji pentru prezent — ca unul ce este leneș — poate că s'ar face și mai leneș, pe când cel ce este îndemnat a se îngriji pentru viitor, nu va fi așa. «*Poftim, zice, ca fiecare din voi*». Mare este dragostea lui, căci și celor mari, și celor mici aceeași li dorește, pe toți îi cunoaște, și nici pe unul nu 'l trece cu vederea, ci aceiași dragoste are către fiecare, și egalitatea pentru toți, de unde se vede că i-a convins încă mai mult de a primi cu bună voință cuvintele lui cele greoaie.

«*Ca să nu fiți leneși*» zice. Precum lenea vatamă trupul, tot așa slăbește și vatamă și sufletul, făcându-l molatic și neputincios spre fapte bune. «*Cei următori, zice, celor ce moștenesc făgăduințele prin credință și prin îndelunga răbdare*». Și cine sunt aceștia o spune mai la vale. Mai sus a fost zis «fiți următori succeselor voastre

dinainte», iară după aceea, ca nu cumva să 'l întrebe: care succese?—îi duce tocmai la Patriarhul Abraam, scoțând de aici pe deoparte exemplele celor ce au avut succese, iar pe de-alta să nu 'și închipuie că au fost părăsiți de Patriarh; să nu 'și închipuiască că fiind disprețuiți ca nevrednici de vr'un cuvânt, au fost părăsiți, ei să știe că aceasta mai ales este particularitatea bărbaților voinici, de a 'și petrece viața în ispite, și că Dumnezeu astfel face cu oamenii mari și minunați. «Trebuie, zice, a le răbda toate cu bunăvoință», căci aceasta este a crede. Dară dacă zice: «îți dau, și tu ieși îndată, de ce ai mai crezut atunci? Căci aceasta nu mai este a credinței tale, zice, ci a mea, celui ce ți-am dat. Dacă zic apoi, că dau, și că voi da și după o sută de ani, pentru care tu nu te desnădejduiești, — apoi atunci m'ai crezut vrednic de credință, atunci ți-ai format ideea convenită despre mine». Ai văzut dară că de multe ori necredința vine nu din desnădejduire numai, ci și din imputinare și neîndelungă răbdare, sau nu din cunoștința celor făgăduite? «Că nu este nedrept Dumnezeu să uite lucrul vostru și osteneala dragostei, care ați arătat spre numele lui, cei ce ați slujit sfinților și slujiți», zice. Mari lucruri li mărturisește lor aici, și încă mari prin bunăvoință, ceea ce și aiurea zice: «Și nu numai precum aveam nădejde, ci singuri pre sine s'au dat întâi Domnului și nouă prin voia lui Dumnezeu» (II. Cor. 8, 5).

«Care ați arătat, zice, spre numele lui, cei ce ați slujit sfinților și slujiți». Privește cum iarăși îi mângâie, adăogând: «și slujiți», adică și astăzi slujiți, — și-i atâta totodată, arătând că nu acelora au slujit, ci lui Dumnezeu. «Care ați arătat», zice. Și nu spune: «sfinților», ci lui Dumnezeu, căci aceasta va să zică «spre numele lui», adică «prin numele lui toate ați făcut. Deci, zice, cel ce se bucură de atâta dragoste și râvnă din partea voastră, nu vă va disprețui niciodată, și nu vă va uita».

¹⁾ Acestea auzindu-le, vă rog a sluji sfinților. Căci fiecare credincios este sfânt, prin faptul că este credincios,

¹⁾ Partea morală. Despre pocăință și despre folosul lacrimilor. Nu trebuie a ne mânia sau a ne răzbuna, ci a ierta celor ce ni greșesc, — și despre eleimosină. (Veron).

și chiar mirean de ar fi cineva, este sfânt. «Că se sfințește barbatul necredincios prin femeie (credincioasă), și femeia necredincioasă prin bărbat (credincios)» (I. Cor. 7, 14). Privește cum credința face sfințenia. Chiar lumean, deci, de am vedea în împrejurări grele, să-i întindem mână de ajutor, și nu numai către cei ce stau prin munți să fim grabnici, fiindcă dacă aceștia sunt sfinți și cu credință, și cu viața, dară și aceia sunt sfinți cu credința, și mulți chiar și cu viața. Nu numai când vedem vr'un monah în închisoare să intrăm, iar când vedem vr'un lumean să nu intrăm, căci și acesta este sfânt, și acesta este frate. «Dară ce? zici tu; dacă este poate necurat și spurcat? Ascultă ce spune Christos: «Nu judecați, să nu fiți judecați» (Math. 7, 1). Tu, tă aceasta pentru Dumnezeu. Și ce spun eu? Chiar Elin de am vedea într'o împrejurare grea, trebuie a-i face bine; și în fine oricărui om aflat în împrejurări grele, trebuie a-i face bine, dară încă cu atât mai mult când e credincios lumean. Căci ascultă ce spune Pavel, că: «Să facem bine către toți, și mai vărtos către ai noștri de o credință». (Galat. 6, 10).

Însă nu știu cum s'a introdus, și cum stăpânește încă obiceiul acesta. Căci cel ce caută numai pe monahi, și numai acelora voiește a li face bine, și numai de dânșii se îngrijește, și spune: «dacă nu este sfânt dacă nu este drept, dacă nu face semne și minuni, nu-i dai mână de ajutor» prin aceasta a vătămat cea mai mare parte a eleimosinei, și chiar ce a mai rămas în trecerea timpului o va nimici cu desăvârșire. Pentru că eleimosină aceea este, care se face celor săraci, celor vinovați și respingători de răle. Eleimosină se chiamă a milui nu pe cei buni, nu pe cei cu succese, ci pe cei păcătoși. Și ca să afli că așa este, ascultă parabola ce spune: «Un om oare-care se pogora din Ierusalim în Ierihon, și a căzut în tâlhari, cari desbrăcându-l pre el și rănindu-l, sau dus lăsându-l abea viu. Și după întâmplare un preot se pogora pe calea aceea, și văzându-l pre dânșul, a trecut pe alături. Asijderea și un Levit fiind la acel loc, viind și văzându-l pre el, a trecut pe alături. Iară un Samarinean mergând pe cale, a venit la el, și văzându-l i s-a făcut milă. Și apropiindu-se a legat ranele lui, turnând

unt-de-lemn si vin, si punându-l pe dobitocul său la dus la o casă de oaspeți, si a purtat grije de el. Și privește ambițiunea lui cea mare, căci adoua zi la plecare scoțând doi dinari a dat gazdei, zicând: *«Poartă grijă de el, si orice vei mai cheltui, eu când mă voi întoarce, voi da ție»*. (Luca 10, 30, și următorii). Dară tu privește ce parabolă a spus. El n'a zis că un Iudeu a făcut acest bine unui Samaritean, ci că un Samaritean a făcut aceasta.

Acestea deci auzindu-le, să nu ne îngrijim numai de cei de aceeași credință cu noi, iară de alții să neglijăm. Tot așa și tu, dacă vezi pe cineva pătimind răle, de nimic să nu te mai interesezi la urmă, căci cel ce pătimeste răle are dreptul de ajutorință. Că dacă tu când vezi poate vru'un asin muncit, te miști, și nu mai întrebi al cui este, cu atât mai mult nu trebuie a întreba sau a cerceta pe un om, al cui este. Al lui Dumnezeu este, fie el Elin sau Iudeu, și chiar de ar fi necredincios, totuși are nevoie de ajutor. Dacă ți s'ar fi îngăduit ție de a'l cerceta și a'l judeca, poate că ai face bine, dară acum nenorocirile lui, nu te lasă de a'l cerceta. Că dacă noi nu trebuie a discoase nici pe cei sănătoși, sau a ne interesa cu amănunțime de afacerile altora, apoi cu atât mai mult de cei ce pătinesc răle. Dealmintrelea ce este? L'ai văzut poate progresând, sau mergându-i bine că să zici că este rău și netrebnic? Dacă îl vezi pătimind răle, nu spune că el este rău. Când poate îl vei vedea că el progresează vei grăi bine ceia ce spui, iară dacă el este într'o nenorocire, și are nevoie de ajutor, nu trebuie să spui că el este rău. O astfel de purtare este cruzime, neomenie și trufie. Ce a putut fi mai nelegitim ca Iudeu? Spune-mi. Și totuși Dumnezeu i-a pedepsit, și după dreptate i-a pedepsit, și pe cei ce pătineau împreună cu dânșii, i-a lăsat, iară pe cei ce îi cruțau i-a pedepsit. *«Vai celor ce nu pătineau nimic, zice, pentru sfărâmarea lui Iosif (Amos. 6, 6) și iarăși: A scoate de la moarte pre cei pedepsiți... nu te scumpi»* (Prov. lui Solom. 24, 11). N-a zis: *«cercetează ca să vezi cine este»* deși cei mai mulți dintre cei duși la moarte sunt răi, — căci aceasta mai cu seamă este eleimosină. Cel ce face bine prietenului

său, nu face aceasta numai de cât pentru Dumnezeu; pe când cel ce face bine unui necunoscut, acesta cu adevărat că face binele pentru Dumnezeu. Nu cruță banii, și chiar de s'ar cere ca să dai totul, tu dă. Noi însă, văzând oameni munciți, plângând și pătimind mai grozav de cât mii de morți, și poate pe nedreptul de multe ori totuși cruțăm banii, iară pe frați nu-i cruțăm. Cruțăm cele fără suflet, și nu cruțăm, sau neglijăm pe cele cu suflet, de și Pavel zice: *«Cu blânaeță certând pre cei ce stau împotrivă, poate cândva li va da lor Dumnezeu pocăință, spe cunostința adevărului, și vor scăpa din cursa diavolului, prinși fiind și de dânșul spre a lui voe»*. (II. Tim. 2, 25, 26). *«Poate»*, zice. Ai văzut cum acest cuvânt e plin de bunătate și îndelungă răbdare? Acest cuvânt și noi imitându-l, pe nimeni nu vom desnădăjdui. Că și pescarii de multe ori aruncând mreaja, nu au reușit, iar mai apoi aruncând-o din nou, au prins. Tot așa și noi nu ne desnădăjduim, ci sperăm că voi ne veți arăta fără de veste rod copt și bun. Că și cultivatorul de pământ după ce a semănat, așteaptă o zi sau două, și mult timp chiar, și deodată vede răsărind din toate părțile semânța. Aceasta o așteptăm să se petreacă și cu voi, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

«Că lui Abraam făgăduindu-se Dumnezeu, de vreme ce nu avea a se jura pre nimeni altul mai mare, s'au jurat asupra sa zicând: Cu adevărat binecuvântând te voi binecuvânta, și înmulțind te voi înmulți. Și așa, îndelung răbdând, a dobândit făgăduința. Pentru că oamenii pre cel mai mare se jură, și sfârșitul a tot cuvântul lor cel de prigonire spre adevărit este jurământul». (Cap. 6, 13—15).

Atingând cu putere pe Ebrei, și înfricoșându-i îndejuns, mai întâi îi mângâie cu laudele, al doilea apoi — ceia ce este și mai puternic — este că dânșii numai de cât că se vor bucura de cele nădăjduite. Iară mângâierea o face nu prin cele viitoare, ci prin cele trecute, ceia ce pe dânșii încă mai mult îi convingea. Precum când e vorba de pedeapsă el îl înfricoșează mai cu seamă prin acelea, tot așa și când e vorba de răsplată îi mângâie prin acestea, arătând cu această ocaziune că astfel obișnuiește și Dumnezeu, adică de a nu îndeplini îndată cele făgăduite, ci după trecere de mult timp. Iară aceasta o face pe departe scoțând la lumină marea dovadă a puterei sale, iară pe de alta îndemnându-i la credință, pentru ca cei ce trăiesc în scârbe și necazuri, și care încă n'au primit făgăduințele sau plata, să nu se desnădăjduiască, în fata necazurilor. Lăsând pe toți ceilalți la o parte — de și avea ocazie să vorbească de mulți —, pune la mijloc pe Abraam, pe de-o parte pentru vrednicia bărbatului, iară pe de-alta pentru cele ce s'au petrecut sub dânșul. Deși cam pe la sfârșitul epistolei zice: *«Toți aceștia după credință au murit, neluând făgăduințele, ci de departe văzându-le și sărutându-le... ca să nu ia fără de noi săvârșirea»* (Cap. 11, 13. 39. 40). *«Că lui Abraam, zice, făgăduindu-se Dumnezeu, de vreme ce nu avea pe nimeni altul mai mare, s'au jurat asupra sa zicând: cu adevărat binecuvântând te voi binecuvânta, și înmulțind te voi înmulți, și așa îndelung răbdând a dobândit făgăduința»*. Cum dară pe la sfârșit zice că a dobândit făgăduințele, iară aici spune că *«îndelung răbdând a dobândit făgăduința»*? Deci, cum nu au luat? Cum de au reușit? Dară el nu spune pentru aceleași făgăduințe, și aici și acolo, ci îndemnarea și mângâierea o face îndoită. A făgăduit lui Abraam, dară cele de aici le-a dat după trecere de mult timp, iară pe cele de acolo, încă nu, *«și așa îndelung răbdând, a dobândit făgăduința»*. Ai văzut că nu numai făgăduința a făcut totul, ci și îndelunga răbdare? Aici îi înfricoșează, arătând că de multe ori făgăduința este întreruptă și amânată prin imputinarea prin micimea de suflet. Aceasta a arătat-o pentru popor, care nu a dobândit făgăduința, pentru că s'a împu-

ținat cu sufletul, și din contra Abraam a reușit, fiindcă îndelung a răbdat. Apoi cum pe la sfârșit a arătat și ceva mai mult: că adică chiar îndelung răbdând, încă n'au dobândit, și că nici așa nu au fost cuprinși de întristare.

«Pentru că oamenii pre cel mai mare se jură, și sfârșitul a tot cuvântul lor cel de prigonire spre adevăritare este jurământul. Însă Dumnezeu, de vreme ce nu avea a se jura pre nimeni altul mai mare, s'a jurat asupra sa». Bine. Cine este care s'a jurat lui Abraam? Nu Fiul? «Nu» zice. Dară de unde se poate vedea aceasta? Mai cu seamă chiar el însuși o arată, însă eu nu mă cert pentru aceasta. Când însă el (Fiul) se jură, zicând: *«Amin, amin, zic vouă»*, același jurământ este; și oare nu este învederat că se jură așa, neavând pe altul mai mare pe care să se jure? Că precum Tatăl s'a jurat, tot așa și Fiul se jură asupra sa, zicând: *«Amin, amin zic vouă»*. Aici li amintește încă și de jurămintele lui Christos, pe care dese-ori le făcea, zicând: *«Amin, amin zic vouă, cel ce crede întru mine, nu va muri în veac»* (Ioan 11, 26).

Dară oare ce înseamnă: *«și sfârșitul a tot cuvântul lor cel de prigonire spre adevăritare este jurământul»*? Este spus în loc de «din acesta (jurământ) se desleagă orice prigonire, orice, îndoială». Adecă nu numai aceasta, sau aceea» ci «a tot cuvântul». Trebuia de sigur de a fi crezut Dumnezeu și fără jurământ, însă zice: *«Întru care (jurământ) vrând Dumnezeu să arate mai mult moștenitorilor, făgăduinței neschimbarea sfatului său, a pus la mijloc jurământul»*. Aici cuprinde și pe credincioși, și de aceia amintește și de făgăduința dată nouă în comun. *«A pus la mijloc, zice, jurământul»*. Iarăși pune aici pe Fiul ca fiind mijlocitor între Dumnezeu și oameni. *«Ca prin două lucruri ce nu se pot muta, întru care cu neputință este să mință Dumnezeu»* (Vers. 18). Care anume și care? Acela adecă că a făgăduit, și că pe lângă făgăduința a adaos și jurământul. Fiindcă printre oameni aceasta se pare mai vrednic de credință, adecă jurământul de aceia l'a și adaos. Ai văzut, că prin aceasta apostolul nu are de scop a arăta vrednicia lui, — ci ca să convingă pe oameni — și a îngădui ca să se spună de el

lucruri nedemne? Voiește dară ca să-i pună în cunoștință. Și când e vorba de Abraam, arată că totul a fost a lui Dumnezeu, iară nu a îndelungei sale rabdări, cu toate că a îngăduit de a se și jura, precum se jură și oamenii. Dumnezeu însă s'a jurat asupra sa, pe când oamenii se jură asupra, sau pre cel mai mare decât ei. Dumnezeu, dară nefiind altul mai mare, s'a jurat pre sine. Căci nu este tot una? omul a se jura pre sine, și Dumnezeu a se jura pre sine, fiindcă omul nu are putere pre sine, adecă nu este stăpân pe sine. Ai văzut dară că acestea nu sunt spuse mai mult pentru Abraam, ca pentru noi? *«Tare îndemnare, zice, să avem cei ce am năzuit ca să ținem nădejdea ce este pusă înaintea»*. Și așa, îndelung răbdând, s'a învrednicit a avea acele făgăduinți. «Acum» zice, iară nu pentru că s'a jurat. Ce anume este jurământul, a invederat-o spunând că se face pe cel mai mare. Dară fiindcă neamul nostru omenesc este necredincios, apoi Dumnezeu se pogoară așa zicând la cele ale noastre. Deci, precum el se jură pentru noi — de și este nedemn de dânsul de a nu fi crezut — tot așa și expresiunea *«A aflat din cele ce a pățimit»* a fost zisă, fiindcă și oamenii o cred azi mai demn de credință, de a cunoaște din experiență. Ce înseamnă *«nădejdea ce este pusă înaintea»*? Adecă de la acestea ce a spus până acum, ne gândim la cele viitoare, că dacă acestea s'au petrecut după trecere de atâta timp, negreșit că se vor petrece și acelea. Astfel că cele petrecute cu Abraam, ne încredințează pre noi și de cele viitoare.

«Pre care o anghiră o avem a sufletului tare și nemișcată, și care intră întru cele dinlăuntru catapetezmei, unde înainte mergător pentru noi a intrat Iisus, după rânduiala lui Melchisedek, Arhiereu fiind făcut în veac». (Vers. 19, 20). În lume încă fiind, și încă nefiind strămutați cu viața, îi arată ca fiind deja în cele făgăduite, căci prin credință noi, suntem deja în cer. A spus: «așteptați, căci numai de cât va fi». După aceea l' spune: «mai cu seamă prin nădejdea ce avem». Și n-a zis: «noi suntem înăuntru catapetezmei», ci credința *«Intră întru cele dinăuntru catapetezmei»*, cea ce este mai adevărat, mai probabil. Că precum anghira atârnată de corabie nu lasă

de a se purta în toate părțile, chiar de ar clătina-o mii de vânturi, ci slobozită în mare, împuternicește așa zicând corabia și o ține pe loc, tot așa și speranța. Și privește ce icoană potrivită a găsit, căci n'a zis «temelia» de caare a fugit, ci *«anghiră»*, care fiind în valurile mării, de și s'ar părea că nu tocmai tare este înțepenită în apă, ca cum ar fi pe uscat, totuși ține pe loc corabia, ce se învâluie, și nu se mai clatină. Căci dacă e vorba de cei tari în credință și filosofi, apoi cu drept cuvânt Mântuitorul a spus acea pildă frumoasă: *«Care a clădit casa sa, zice, pe piatră»*. (Moth. 7, 24), pe când pentru cei desnădăjduiți, și cari au trebuință de a fi sprijiniți prin nădejde, cu drept cuvânt că a spus acestea Pavel. Valurile și furtuna cea mare învâluie corabia, dară nădejdea nu lasă ca să se răstoarne, chiar de ar lovi-o mii de vânturi. Așa că de cumva nu o aveam, de mult ni-am fi scufundat.

Și nu numai în cele duhovnicești i-ar găsi cineva puterea ei cea mare, dară chiar și în cele pământești, ca de pildă în negoț, în agricultură, în armată, etc. unde dacă nu am avea-o din capul locului, nici de treabă nu ne-am apuca. A numit-o anghira nu cum s'ar brodi, ci tare și sigură, care nu se mișcă. *«Care intră, zice, întru cele dinăuntru catapetezmei»*, în loc să zică: *«care duce în cer»*. Mai departe apoi a adaos și credința, ca astfel să nu fie numai nădejde simplă, ci încă foarte adevărată. După jurământ pune încă și alt-ceva, adecă dovada căpătată prin fapte, că: *«Înainte mergător pentru noi a intrat Iisus»*, — iară înainte mergătorul este înainte mergătoriu al unora cum de pildă Ioan a fost înainte-mergătoriu al lui Christos. Și n'a zis simplu: *«a intrat»*, ci *«Unde înainte mergătoriu pentru noi a intrat»*, după cum și noi suntem datori de a cuceri acel loc, fiindcă nu este marea deosebire dintre înainte-mergătoriu și cei ce vin după dânsul, căci atunci nici n'ar mai fi înainte mergător. Înainte mergătoriu și cei ce-l urmează pe același cale trebuie a se găsi, și același loc al ocupa. *«După rânduiala lui Melchisedek, zice, Arhiereu fiind făcut în veac»*. Iată aici și o altă mângâiere, că dacă Arhiereul nostru este de sus, apoi este cu mult mai bun de cât cel al

Iudeilor, nu numai cu felul de a fi, ci și cu persoana, locul, cortul și așezământul. Iară acestea sunt spuse cu privire la trupul său.

¹⁾ Trebuie, deci, ca și cei cărora este preot să fie buni și precum este mare deosebire între Aaron și Christos, pe atâta este între noi și Iudei. Căci tu privește: sus avem jertfa, sus avem preotul, sus victima. Noi proaducem astfel de jertfe, cari pot fi proaduse pe acel jertfelnic. Acolo nu se jertfesc oi și boi, nu sânge și fum, căci toate acestea sunt desființate, iară în locul lor s'a introdus cultul rațional. Și ce este oare cultul rațional? Cele proaduse lui Dumnezeu prin suflet, prin duh. «*Duh, zice, este Dumnezeu, și cei ce se închină lui, cu duhul și cu adevărul se cade să se închine*» (Ioan 4, 24), acelea în fine care nu au nevoie de trup, nu au nevoie de organe, nu au nevoie de loc anumit, cărora el este preot, ca de pildă: blândețea, înțelepciunea, milostenia, nerăutatea, îndelunga răbdare, smerenia. Jertfele acestea le-ar putea vedea cineva și în Vechiul Testament, preînchipuite dela început. «*Jertfiți lui Dumnezeu, zice, jertfa dreptății, jertfiți jertfă de laudă*» (Ps, 4, 6) și «*Jertfa laudei mă slăvește*» (Ib. 49, 24), și «*Jertfa lui Dumnezeu duh umilit*» (Ibid. 50, 19) și «*Ce cere Domnul dela tine, fără numai să faci judecată și să iubești mila*» (Mihea 6, 8)? și iarăși: «*Arderile de tot și pentru păcat n'ai căutat; atunci am zis: iată viu... ca să fac voia ta Dumnezeule*» (Ps. 39, 7, 8) și iarăși: «*Pentru ce mi aduci mie tămâie dela Sava*»? și iarăși: «*Mută dela mine glasul cântărilor tale, și cântarea organelor tale nu voi auzi*» (Ieremia 6, 20. Amos 5, 23), iară în locul acestora «*Milă voiesc, iară nu jertfă*» (Osie 6, 6).

Ai văzut cu ce fel de jertfe este mulțumit Dumnezeu? Ai văzut din început chiar cum unele au fost retrase, iară altele înlocuite? Pe acestea deci să le aducem. Că acelea sunt ale bogaților și celor ce au dare de mână, iară acestea sunt ale virtuții. Acelea sunt dinafarnice, pe când acestea lăuntrice. Pe acelea le poate îndeplini ori-

¹⁾ Partea morală. Trebuie a sluji sfinților și a nu cerceta cu amănunțime cine este vrednic, ci de a sluji tuturor deopotrivă, ca lui Dumnezeu, și de acolo a aștepta răsplata. (Veron).

cine s'ar întâmpla, iară pe acestea puțini. Pe cât este mai bun omul decât oaia, pe atâta este mai bună jertfa aceasta decât aceea, căci aici produci ca jertfă sufletul tău. Sunt și alte jertfe, și cu adevărat arderi de tot, adevărat trupurile mucenicilor. Acolo și sufletul și trupul sunt jertfe, și acolo este miros de bună mireasmă. Dacă vrei, poți ca și tu singur să proaduci o astfel de jertfă. Căci ce este dacă nu-ți vei arde trupul în foc? de vreme ce poți a-l arde și cu altfel de foc, ca de pildă cu focul sărăciei de bună voie, cu acel al năcazurilor. Căci îți este îngăduit de a duce o vieată dezmerdată și molatică; dară ați alege o vieată muncitoare și amărâtă de năcazuri, cum și ați mortifica trupul, oare nu sunt arderi de tot? Omoară-ți dară și tu trupul, și răstignește-l, și atunci vei lua și tu cununa acestei mucenii. Că ceiace acolo face sabia, aici o face bunăvoința. Să nu fie aprins, și nici să fie cucerit de dragostea banilor, ci să fie arsă și să se stingă pentru totdeauna pofta aceasta nebună, cu focul duhului, să fie tăiată cu sabia aceluiași duh. Jertfa aceasta este bună, și nu are nevoie de preot, ci numai de cel ce o proaduce. Această jertfă este bună, că deși este săvârșită jos pe pământ, totuși imediat se ridică sus. Oare nu ne minunăm noi că focul acela din vechime pogorându-se jos pe toate le consuma? Este cu puțință ca și acum pogorându-se foc din cer, cu mult mai minunat decât acela, să consume toate cele ce sunt de față, sau mai bine zis, nu să le consume, ci să le ridice la cer, căci acestea nu fac cenușă, ci daruri proaduc lui Dumnezeu. Astfel au fost darurile proaduse de Corneliu sutașul, duple cum zice: «*Rugăciunile tale, și milosteniile tale s'au suit întru pomenire înaintea lui Dumnezeu*» (Fapt. 10, 4). Ai văzut conlegare eminentă? Ai văzut cum rugăciunile sunt unite cu milosteniile? Atunci suntem auziți, când și noi auzim pre săracii ce se apropie. «*Cel ce își astupă urechile sale, zice, ca să nu audă pre sărac, nici Dumnezeu nu va asculta rugăciunile sale*» și «*Fericit este cel ce se uită spre săracul și mișelul, în ziua cea rea va izbăvi pre el Domnul*» (Pildele lui Solom. 21, 13. Ps. 40, 1). Și care este ziua cea rea, dacă nu ziua aceea, care va fi rea pentru păcătoși? Dară oare ce va să zică: «*cel ce se uită*»?

Adecă cel ce judecă ce este un sărac, cel ce află nenorocirea lui, căci cel ce cunoaște năcazurile aceluia, numai-decât că-l va milui.

Când tu vezi un sărac, nu fugi de el, ci îndată te gândește cine ai fi tu, dacă ai fi acela? Ce nu ai voi atunci, ca să faci bine tuturor? *«Cel ce se uită»*, zice. Gândește-te că și el este liber ca și tine, că și el se împărtășește de aceeași nobleță, și că toate le are comune ca și tine, și că poate de mult-ori este deopotrivă cu câinii tei. Că aceștia sunt tot-deauna sătui, pe când acela de multe-ori se culcă flămând, și în fine că acest om liber a devenit mai necinstit de cât slugile tale. Dară slugile îți îndeplinesc nevoile tale, poate. Care nevoi? Ca 'ți slujesc bine? Dară dacă eu ți ași arăta că acest sărac îți îndeplinește o mai mare nevoie decât acelea? Căci el va sta înaintea ta în ziua judecăței, și te va izbăvi de focul cel veșnic. Ce pot face de felul acesta toate slugile la un loc? Când Tabitha ¹⁾ a murit, cine a învieat-o pre ea! Slugile ce erau de față, sau săracii? Tu însă nu voești să faci deopotrivă pe cel liber nici măcar cu slugile tale. Iată că de pildă frigul este mare, și săracul are niște zdrențe aruncate pe el, mai mort, scrâșnind din dinți, și atât cu privirea cât și cu felul mersului vrednic de a se ruga, — iară tu încălzit bine și beat treci pe lângă dânsul. Și atunci cum pretinzi ca în nenorocirile tale să ai pe Dumnezeu în ajutor? De multe-ori apoi poate zici și aceasta: «Dacă ași fi eu și l-ași fi văzut încărcat de atâtea păcate, l-ași fi iertat; și Dumnezeu nu 'l iartă»? Să nu zici acestea. Tu, treci cu vederea pe cel ce cu nimic nu și-a greșit, și pe care ai putea să 'l scapi, dară încă pe cel ce și-a greșit cum îl vei putea ierta? Deci, nu sunt acestea vrednice de Gheena?

Și dacă tu faci așa, ce poate fi de mirare dacă și Dumnezeu nu 'ți va ierta ție? De multe ori tu îți înfășori trupul cel fără simțire cu mii de haine aurite și variate, de și nu simte nimic din această cinste, iară pe al aceluia care poate este bolnav, necăjit și muncit de

frig și de foame îl treci cu vederea, și mai mult faci plăcere slavei celei deșarte de cât fricei de Dumnezeu. Și fie ca cel puțin să rămâi aici, dară imediat începi cu acuzațiuni contra acelu nenorocit. «De ce nu muncește? zice, și de ce mănâncă fără să facă treabă»? Dară spune 'mi: tu muncind ai, ceia ce ai; nu oare pentru că ai primit moștenire părintească? Si chiar dacă muncești, de aceia batjocorești pe altul? Nu auzi ce spune Pavel? Căci după ce a zis: *«De nu voiește cineva să lucreze, nici să mănânce»*, imediat spune: *Iară voi, fraților, nu slăbiți a face bine»* (II. Thes. 3, 10. 13).

«Dară, zici tu, este un șarlatan». Ce spui, omule? Din pricina unei pâni și a unei haine, îl numești șarlatan? «Apoi, imediat o vinde» zici. Și oare tu chivernisești bine toate ale tale? Dară ce? Nu cumva toți sunt săraci din pricina trândăviei? Nici unul nu este sărac din pricina naufragiului? Nimeni din pricina judecăților? Nimeni din cauză că a fost prădat? Nimeni din cauza boalelor? Nimeni din pricina altor împrejurări? De 'ndată însă ce auzim pe cineva căindu-se și văitându-se cu glas mare, și uitându-se la cer, dezbrăcat, nepeptănat și înfășurat cu petice, îl numim șarlatan, viclean și prefăcut. Nu te rușinezi oare? Pe cine numești tu șarlatan? Nu ai dat nimic, nici nu batjocori pe om. «Dară oare, zici, însă se prefăce că nu are». Această acuzațiune trebuie a ți se aduce, ție și nu aceluia. Știe el că are de a face cu oameni cruzi, cu fiare sălbatice mai ales, de cât cu oameni și că chiar de ar grăi cuvinte jalnice, pe nimeni nu va mișca, și de aceia se vede silit de a 'și lua o formă mai jalnică, ca astfel să-ți moae sufletul tău. De vedem pe cineva apropiindu-se de noi în îmbrăcăminte potrivită, îl numim șarlatan, și ca să se pară că este dintre cei de bun neam, s-a apropiat așa, — iară dacă îl vedem în îmbrăcăminte contrară, și atunci îl batjocorim. Și ce mai fac încă? O! cruzime! și bărbărie omenească! «De ce zici, își desgolesc părțile cele betejite»? Pentru tine făc aceasta. Dacă am fi milostivi, nu ar avea nevoie dânsii de astfel de uneltiri; dacă dela cea dintâi apreciere ar îndupleca, nu ar unelti atâtea prefăcătorii. Cine poate fi atât de ticălos, încât să invoiască de a se jăli în gura mare, de

¹⁾ A se vedea Capit. G. din Fapt. Apost. vers. 36 și urm.

a se preface și a se sluți, de a se boci în public împreună cu femeia lui desbrăcată și cu copii?

Dară oare de câtă pedeapsă nu sunt vrednice asemenea apucături? Și pe lângă toate acestea nu numai că sunt miluiți, ba încă mai sunt și acuzați de noi. Și încă ne mai scârbim că după ce ne rugăm lui Dumnezeu nu ne ascultă? Și încă ne mai neliniștim, că rugându-ne nu suntem ascultați? Și nu ni este frică pentru toate acestea? «Dară, zici tu, am dat de multe ori». Ei! și? Tu oare nu mănânci pururea? Pe copii tăi, cariți cer de multe ori, oare tu îi respingi? O! Nerușinare! Numești nerușinat pe sărac? Tu care răpești nu ești nerușinat, iară acela pentru că ți cere o bucată de pâine este nerușinat? nu te gândești câtă nevoie are stomacul de mâncare? Oare tu faci totul pentru aceasta? Nu pentru aceasta neglijezi cele duhovnicești? Oare nu e vorba de cer și de împărăția cerurilor? Tu deci temându-te de acela, oare nu suferi ori-ce, pe când împărăția cerului o disprețuești? Iată că aceasta este nerușinare. Nu vezi poate atâția bătrâni betejiți? Dară, o! ce bârfire! «Cutare, zici tu, împrumută pe atâția cu bani, și iată că cerșetorește». Acestea însă sunt bârfituri și povești ce se spun copiilor mici, căci și aceia aud pururea astfel de povești de la maicile lor. Eu nu cred de loc, să nu fie una ca aceasta. Împrumută cineva pe alții cu bani, și deci fiind în îmbelșugare cere de pomană? Și de ce ar face așa? spune 'mi. Căci în adevăr, ce poate fi mai uricios ca a cere de pomană? E mai bine de a muri, de cât de a cere! Dară până când oare vom fi cruzi și fără milă? Toți oare împrumută bani? Toți sunt șarlatani? Nici unul nu este sărac cu adevărat? «Da! zici tu, și încă mulți». Dară ce? Pe unii nu-i ajuți, fiindcă te-ai făcut un cerșetor exact al vieții lor? Pretexte și motturi sunt acestea, căci ascultă ce spune Mântuitorul: «*Celui ce cere de la tine, dă-i, și pre cel ce voiește să se împrumuteze de la tine, nu 'l înapoia deșărt*» (Math. 5, 42), adică: «întinde mâna ta, și să nu fie strânsă».

Noi n'am fost puși examinatori ai vieții altora, fiindcă atunci n'am mai milui pre nimeni. De ce, când tu rogi pe Dumnezeu, zici tot-deauna: «Nu pomeni, Doamne,

păcatele mele»? Așa că ori-cât ar fi acela de păcătos, aceasta să o judeci și pentru tine, și nu mai pomeni păcatele lui. Timpul de față este timp de filantropie, iară nu de cercetare exactă a păcatelor; e timp de milă iară nu de judecată. El voiește numai de a fi hrănit, iară tu' dacă vrei, dă-i ceva, și nu mai sta la gânduri. De ce este el mișel și netrebnic? De ce nici tu nu 'l umilești, ba încă și pe cei ce vor a-l milui îi îndepărtezi? Căci când altul va auzi de la tine că acesta este un înșelător, că este un fățarnic, că împrumută bani altora, de sigur că nu va mai da nici acestuia, și nici altora, căci el pe toți îi va bănuî că sunt de acest fel. Voi știți bine, că cele rele mai cu ușurință le bănuim, pe când pe cele bune, nici-odată.

Să fim, deci, iubiților, milostivi, nu cum s'ar întâmpla, ci precum este tatăl nostru cel ceresc. El hrănește și pe curvari, și pe prea curvari, și pre fermecători, și ce spun eu? pe toți, orice fel de păcate ar avea. În lumea aceasta de sigur că vor fi mulți și de aceștia, și cu toate acestea pe toți el îi hrănește, pe toți îi îmbracă, și nimeni nu moare de foame vre-odată, afară numai poate de bună voie. Astfel să fim și noi milostivi. Dacă el se roagă, și dacă are nevoie, ajută-l.

Acum însă, am ajuns într'atâta lipsă de judecată, în cât, că nu numai cu cerșetorii facem așa, cu cei ce merg pe căile cele strâmpte, ci chiar și cu monahii. «Cutare, zici tu, este șarlatan». Oare nu aceasta spuneam mai înainte, că dacă dăm tuturor fără excepțiune, noi suntem cu adevărat milostivi, iară dacă vom începe a centura viața oamenilor, nici odată nu vom fi milostivi? Dară ce spui, omule? Pentru că primește o pâine, este șarlatan? Dacă poate ar cere talanți de aur, sau de argint, sau haine prețioase, sau slugi, sau alt-ceva de acest fel, cu dreptul ar putea numi cineva pe unul ca acesta înșelătoriu; dară dacă nimic din acestea nu cere, ci numai hrană și îmbrăcăminte, care sunt ale filosofiei, apoi acesta este înșelătoriu? spune-mi.

Să conținem deci cu acest obicei de a bârfi, cu această apucătură satanicească, și mult vătămătoare. Dară dacă cel ce ți cere poate, că face parte din cler, sau că

este preot, atunci cercetează cu amănunțime, căci atunci nu este fără primejdie necercetarea lui; iară dacă el cere hrană, nu cerceta de loc, ci dă-i, de oare ce tu primești atunci, iară nu dai. Cercetează de voiești, cum Abraam arăta dragoste către toți streinii, căci dacă ar fi cercetat cu amănunțime pe cei ce se refugiau la dânsul, de sigur că n-ar fi ospătat pe îngeri, ci pe lângă ceilalți iar fi îndepărtat și pe aceștia; dară fiindcă pe toți primia, apoi a primit și pe îngeri. Nu cumva poate că Dumnezeu răsplătește pentru viața celor ce primesc milostenia? Nu! ci pentru buna ta intențiune, pentru dragostea ta cea mare, pentru filantropia ta, pentru bunătatea ta. Aceasta să fie dară, și atunci te vei învrednici de toate bunurile. Cărora fie a ne bucura, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

«Că Melchisedek acesta, împăratul Salimului, preotul lui Dumnezeu celui Prea Înalt, care a întâmpinat pe Abraam când s'a întors dela tăierea împăraților, și la binecuvântat pre el; căruia și zeciueală din toate i-a împărțit Abraam, întâi adecă tâlcuindu-se împăratul dreptății, iară apoi și împăratul Salimului, care este împăratul păcii, fără tată, fără mamă, fără număr de neam, nici început zilelor, nici sfârșit vieții având, ci asemănat fiind Fiului lui Dumnezeu, rămâne preot tot-deauna», (Cap. 7, 1—3).

Voind Pavel să arate deosebirea între Noul și vechiul Testament, în multe locuri spune aceasta, insistă asupra ideii și pregătește dinainte pe auditori. De la început chiar el pune această idee, spunând că acelora li-a grăit Dumnezeu prin Proroci, iară nouă prin Fiul, acelora în multe feluri, și în multe chipuri, pe când nouă prin Fiul. Apoi discutând despre Fiul, cine este și ce a făcut și

îndemnându-i de a crede, ca nu cumva să pătimim cele ce au pățimit Iudeii, și spunând că este Arhiereu după rânduiala lui Melchisedek, voind de multe-ori de a insista în această deosebire, multe apoi iconomisindu-le de la început, ba încă și dojenindu-i pe dânsii ca slabi și neputincioși, apoi iarăși mângâindu-i și încurajându-i, la urma tuturor introduce și deosebirea aceasta, fiind pregătite bine auzurile lor, — căci cel deja căzut sau împuținat, nu ar asculta ușor. Și ca să cunoști că este așa, ascultă ce spune scriptura: «și nu au ascultat pe Moisi, pentru împuținarea sufletului» (Exod. 6, 9). De aceea după ce mai întâi a scos din ei mahnirea ce-i cuprinsese, prin multe vorbe înfricoșate, și prin multe mai bune, la urmă stă pe loc și pune înainte deosebirea între cele două Testamente. Și ce spune el? «Că Melchisedek acesta, zice, împăratul Salimului, preotul lui Dumnezeu celui Prea Înalt». Și ceia ce este de mirare, că în tipul pus înainte chiar arată deosebirea, ceia ce am și spus, că de la tip se adeverește pururea adevărul, de la cele trecute, pentru slăbiciunea auditorului. «Că Melchisedek acesta, zice, împăratul Salimului, preotul lui Dumnezeu, celui Prea Înalt, care a întâmpinat pe Abraam, când s'a întors de la tăierea împăraților și l'a binecuvântat pre el, căruia și zeciueală din toate i-a împărțit Abraam». Punând povestirea lui pe scurt, el a privit-o în senz mistic. Și mai întâi de toate de la denumirea de împărat al dreptății: «Întâi adecă, zice, tâlcuindu-se împăratul dreptății», căci, «Sedek» înseamnă dreptate, iară «Melchi» împărat, deci Melchisedek înseamnă împăratul dreptății. Ai văzut cum chiar în nume se găsește exactitatea? Căci cine este împăratul dreptății, dacă nu Domnul nostru Iisus Christos? Împăratul dreptății, iară mai apoi și împăratul Salimului, numit așa de la Cetatea Salim, adecă împărat al păcii, ceia ce iarăși este a lui Christos, căci el a făcut cu noi dreptate, el a împăcat pe cele din ceru cu cele de pe pământ. Ce om poate fi împărat al dreptății și al păcii? Nimeni, ci numai singur Domnul nostru Iisus Christos.

Mai departe apoi adaoge și o altă deosebire: «Fără tată, zice, fără mamă, fără număr de neam, nici început zilelor, nici sfârșit vieții având, ci asemănat fiind Fiului

lui Dumnezeu, rămâne preot tot-deauna». Dară fiindcă expresiunea «*Tu ești preot în veac după rândueala lui Melchisedek*» se împotrivea lui, căci Melchisedek a murit, și deci nu a fost preot în veac, privește cum a pregătit el aceasta. Și cine ar putea spune așa de un om? «Nu cu fapta, zice, o spun aceasta», adecă nu știm ca să fie cineva vreodată fără tată, sau fără mamă, sau că n'au avut vre-odată început, sau că nu a avut sfârșit. «Și ce înseamnă aceasta? zice; nu cumva fiindcă noi nu știm, apoi el nici nu a avut sfârșit, și n'a avut părinți? Bine, spui, dară, că s'a sfârșit, și că a avut și părinți». Dară atunci, cum de spune: «*Fără tată, fără mamă, fără număr de neam, nici început zilelor, nici sfârșit vieții având*»? Cum? Pentru că scriptura nu arată. Ei! și? Că precum adecă acelaia nu i se raportează genealogia, sau spița neamului, tot așa și Christos prin însăși firea lucrurilor. Și iată ce înseamnă «*fără început și fără sfârșit*». Că precum noi, zice, nu știm nici începutul zilelor vieții acelaia, și nici sfârșitul lui, pentru că nu găsim scris, tot așa nu știm nici cele ale lui Iisus Christos, nu pentru că nu s'a scris, ci pentru că nu sunt. Căci acela este tip, și de aceea s'a pus faptul dela neexistența genealogiei lui, dela tăcerea scripturei, pe când acesta (Christos) este adevărul și pentru aceea este trecut așa, dela faptul că nu există. Că precum se vede și în numirile întrebuintate — aici este împăratul dreptății și a păcii, după denumire, iară acolo este așa prin însuși adevărul lucrurilor — tot așa și aici sunt numai nume pentru unul, iară pentru celălalt este însuși adevărul lucrurilor. Deci cum are început? Privește pe Fiul fără început, nu pentru că nu are pricină sau cauză, căci aceasta este cu neputință, de oarece are Tată, fiindcă de altminterlea cum poate fi Fiul? — ci pentru că nu are început vieții, și nici sfârșit.

«*Ci asemănat fiind Fiului lui Dumnezeu*», zice. Și unde este asemănarea? Acolo, că atât a acestuia, cât și a acelaia nu cunoaștem nici sfârșitul, și nici începutul; a acelaia pentru că nu este scris, iară a acestuia pentru că nu este. Aici este asemănarea. Dară dacă asemănarea ar trebui să fie în toate și pretutindeni, atunci n'ar mai fi tip și adevăr, ci amândouă ar fi tip. Precum se întâmplă

și cu imaginile, că ceva este asemănat, este însă și ceva neasemănat — că prin liniile trase în mod simplu se vede oarecare asemănare a caracterului lor în general, iar mai apoi punându-se și culorile, se vede în mod lămurit deosebirea, aici de pildă este asemănare, acolo neasemănare, — tot așa și aici.

«*Vedeți dară cât (de mare) este aceasta, căruia și zăciuiala i-a dat Patriarhul Abraam din dobânzi*»¹⁾ (Vers. 4). Aici a potrivit bine tipul, și încurajându-se îl arată la urmă mai strălucit de cât cele mai adevărate lucruri ale ludeilor. Dară dacă cel ce are tipul său mai bine zis, cel ce este tipul lui Christos, este atât de mare, nu numai de cât preoții, dară mai mare și mai însemnat de cât chiar strămoșul preoților, apoi ce ar putea spune cineva despre adevăr? Ai văzut cu câtă precizieune înderează superioritatea? «*Vedeți dară, zice, cât este de mare acesta, căruia și zeciuială i-a dat Patriarhul Abraam din prăzi*». Expresiunea 'Akodirea înseamnă *prăzi din război* (λάφυρα) sau trofee. Și nu se poate spune că i-a dat fiindcă a luat parte la război, că de aceea a și zis, că l-a întâlnit pe când se întorcea de la tăierea împăraților, adecă «sta acasă, zice, nu luase parte la război împreună cu Abraam, și totuși i-a dat pargă sau prinoase din ostenele sale».

«*Și cei din fii lui Levi, cari iau preoția, poruncă au ca să ia zeciuială dela popor după lege, adecă de la frații săi, măcar că și aceia au ieșit din coapsele lui Abraham*» (Vers. 5). Adecă atât de mare este superioritatea preoției, în cât că cei preoțiți sunt cu mult mai superiori de cât cei de același neam și sânge, cari au același străbun, căci dâșii iau zeciuială de la aceea. Când deci s'ar găsi cineva printre dâșii luând zeciueli, oare nu ar fi aceea în rândul laicilor, iară el în rândul preoților? Și nu numai atâta, ci încă nici n-ar mai fi de același neam, ci

¹⁾ Textul este: Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ὃ καὶ δεκάτην ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀποθινίων ὁ Πατριάρχης, adecă: «*Vedeți dară cât de mare este acesta, căruia și zăciuiala i-a dat Patriarhul Abraam din prăzi (trofee)*». Expresiunea ἀποθινίων înseamnă *pradă sau trofee de război*, iară nici decât *dobândă*, după cum este în ediția noastră. E vorba aici că Abraam la întâlnirea lui cu Melchisedek, i-a dat acestuia ca dar, parte din trofee sau prăzi de război ce le luase în războiul ce avusese atunci. (A se vedea cap. 14 din Facere).

din neam străin. Astfel că nu ar fi dat zeciuială unuia de alt neam, dacă acela n-ar fi avut o mare cinste. Vai! Ce a făcut aici Pavel! Căci cele ale credinței le-a lămurit cu mult mai bine de cât în epistola către Romani, de oarece acolo numește pe Abraam strămoșul și al nostru și al Iudeilor, pe când aici cutează încă a spune și încă a arăta că cel netăiat împrejur a fost cu mult mai bun, cu mult mai superior. Deci cum a arătat că a dat zeciuială lui Levi? «Abraam, zice, i-a dat zeciuială din prăzi». Și ce are a face aceasta cu noi? Are a face mai cu samă cu voi, căci nu vă veți mai certa, că Leviții sunt mai buni și mai superiori lui Abraam.

«Iară cel ce nu se numără din neamul lor a luat zeciuială de la Abraam» — după care apoi n-a trecut mai departe cum s-ar întâmpla, ci a adaos imediat — «și pre cel ce avea făgăduințele l-a binecuvântat» (Vers. 6). Fiindcă intențiunea era de a arăta superioritatea lui Melchisedek cu orice preț, apoi îl arată superior lui Abraam și de la judecata comună a tuturor. «Și fără de nici o prigonire cel mai mic de cel mai mare se binecuvintează» (Vers. 7), adică, că cel mai mic, după credința tuturor se binecuvintează totdeauna de cel mai mare. Prin urmare tipul lui Christos este mai mare chiar și de cât cel ce a primit făgăduințele.

«Și aici adică oamenii murind iau zeciuială, iară acolo mărturisindu-se că este viu» (Vers. 8). Și ca să nu zicem: «Dară de ce te-ai suit atât de sus?» iată că ni zice: »Și, ca să zic așa» — de altfel bine a îndreptat el lucrul — «prin Abraam și Levi cel ce lua zeciuială, zeciuială a dat» (Vers. 9). Cum așa? «Că încă în coapsele tatălui său era, când l-a întâmpinat pre dânsul Melchisedek» (Vers 10), adică în el era Levi, chiar dacă încă nu se născuse. Și n-a zis «Leviții», ci «Levi». Ai văzut superioritate? Ai văzut câtă deosebire este între Abraam și Melchisedek, cel care poartă tipul Arhiereului nostru? Iară superioritatea o arată ca având-o prin puterea sa, și nici de cum din vre-o necesitate, căci acela a dat zeciuială, cea ce este a preotului, iară acesta a binecuvântat, cea ce este a celui mai mare. Această superioritate trece și la urmași.

Admirabil și cu multă putere a aruncat departe cele ale Iudeilor. De aceia zicea el. «V-ați făcut leneși», fiindcă voia ca să le pună acestea înainte, și dânsii să nu se tulbure. Astfel este înțelepciunea lui Pavel: mai întâi pregătește din bună vreme terenul, și după aceia samănă ceiace voiește. Neamul nostru omenesc este oare cum greu de convins, și deci are nevoie de multă îngrijire și băgare de seamă, ba încă mai multă de cât cu planetele. Căci acolo este natura și pământul care le ajută spre creștere, cum și mâinile cultivatorilor, în timp ce aici este numai intențiunea sau libera voință, care primește multe prefaceri, astăzi de pildă preferând una, mâine alta, și este aplecată mai mult spre rău.

¹⁾ De aceia, iubiților, trebuie a ne păzi tot-deauna, ca nu cumva să dormim. «Iată, zice, nu va dormita, nici va dormi cel ce păzește pre Israil» și «să nu dai întru clădire piciorul tău» (Ps. 120, 4. 3), așa că n'a zis: «să nu te clătești», ci «să nu dai întru clădire», de unde vedem că a da întru clădire stă în noi înșine, și nici de cât în altcineva. Prin urmare dacă voim a sta drepti și a nu ne mișca, nu ne vom clăti. Dară ce? Nimic nu este a lui Dumnezeu? Toate de sigur sunt ale lui Dumnezeu, însă nu așa, ca liberul nostru arbitru să fie vătămat. «Apoi dacă sunt ale lui Dumnezeu, zici tu, de ce atunci suntem răspunzători?» De aceia am și spus, că liberul arbitru nu este vătămat. Deci, nouă ne aparține, și lui Dumnezeu; însă nouă mai întâi ni se cuvine de a alege cele bune, și numai după aceia vin și cele ale sale. Nu vin ale sale însă mai înainte de a se pronunța voința noastră, ca nu cumva să ni se vatăme liberul arbitru; când însă noi am ales și ne-am hotărât, atunci ne vine și el în ajutor cu multă putere. «Dară atunci cum de zice Pavel: «Nu este nici a celui ce voiește» — de și a voi stă în noi — «nici a celui ce aleargă, ci a lui Dumnezeu celui ce miluește» (Rom. 9, 16)? Mai întâi că aici apostolul n'a spus ca o părere a sa personală, ci a scos această idee ca rezultată din cele ce le avea înaintea sa, din cele ce-i sta de față. Căci zicând: «Lui Moisi

¹⁾ Partea morală. Despre pocăință, și cum că nu trebuie a ne desnădăjdui. (Veron).

zice: *voiu milui pre care miluesc, și nu mă voi îndura de care îmi va fi milă*» la urmă spune: «*Deci dară nu este nici a celui ce voiește, nici a celui ce aleargă, ci a lui Dumnezeu celui ce miluește*». Deci, îmi vei putea spune, de ce învinovățește încă? După aceea apoi se poate zice și următorul lucru: că atunci când arătăm covârșirea sau marea parte a unui lucru, zicem chiar totalitatea acelui lucru. Al nostru de sigur este de a alege și a voi, iară a lui Dumnezeu este de a săvârși acel lucru, și al duce la bun sfârșit. Deci, dacă a lui, sau dacă de dânsul depinde cea mai mare parte a lucrului, apoi atunci a lui este totul, zice, după cum obișnuim noi oamenii a vorbi. Astfel facem și noi; de pildă iată ce spun eu: vedem o casă clădită bine, și zicem că totul este a arhitectului, de și știm bine că nu este totul lucrul arhitectului, ci și a zidarilor și a salahorilor, sau și a stăpânului care a procurat materialul, și a multor alte împrejurări. Cu toate acestea fiindcă cea mai mare parte din totalul casei este a arhitectului, apoi și întreaga casă zicem că este a lui, adică lui i se cuvine meritul. Tot așa și aici. Încă și când vorbim de mulțime, noi zicem că sunt toți, acolo unde sunt cei mulți, și nimeni unde sunt cei puțini.

Tot așa și Pavel zice: «*Nici a celui ce voiește, nici a celui ce aleargă, ci a lui Dumnezeu celui ce miluește*». Două bunuri mari ni pune aici Pavel înainte: unul negreșit este de a nu ne mândri. Chiar dacă alergi, zice, chiar dacă te silești a face ceva, să nu-ți închipui că succesul este al tău, fiindcă dacă nu ai avea ajutor de sus, toate ar fi în zadar. Afară de aceasta, te vei învrednici de ceia ce urmărești, întru atâta însă, întru cât vei alerga, întru cât vei voi. Deci, apostolul n'a spus doară că în zadar alergăm, ci că dacă noi ne închipuim că totul este al nostru, și că dacă nu atribuim lui Dumnezeu cea mai mare parte din acțiune, sau mai bine zis chiar totul, atunci în zadar alergăm. Nici a lui n'a voit Dumnezeu ca să fie totul, ca să nu se pară că ne încununează fără merite, și nici ale noastre numai, pentru ca să nu cădem în îngâmfare și prostie. Căci dacă având partea cea mai mică de merit, și cugetăm lucruri mari de noi, dară încă

dacă am fi stăpâni a întregului merit? Dealtmintrelea Dumnezeu a făcut multe, cu scopul de a tăia mândria dela noi. «*Și încă mâna lui este înaltă*» (Isaia 5, 25) zice. Cu câte neputinți nu ne-a încunjurat, ca cu chipul acesta să ni smerească cugetul? De câte patimi grozave nu ne-a împresurat? Căci și atunci când zice cineva: ce este aceasta? sau, de ce aceasta? — le spune spre a învedera că toate sunt în mâna lui Dumnezeu. Te-a încunjurat de atâta frică, și totuși nici așa nu te smerești; ba încă de cumva ai câte un succes cât de mic, apoi te urci cu cugetarea până la cer.

De aceia schimbările și prefacerile acelea grabnice, și nici așa nu ne cumințim. De aceia morți într'una și fără timp, iară noi cugetăm ca și cum am fi nemuritori, ca și cum niciodată n'am muri. În așa chip răpim, în așa chip sfitarisim avutul altora, ca și cum nu vom da samă. În așa fel clădim palate, ca și cum vom sta aici pururea. Și nici chiar cuvântul lui Dumnezeu care ne răsună pe la urechi în flecare zi, nici chiar însăși faptele nu ne cumințesc. Nu este zi, nu este ceas, când să nu vedem într'una petrecându-se nenorociri, și totuși în zadar sunt toate, și nimic nu se mișcă din salbătăcia noastră, și nici în nenorocirile altora nu putem a ne face mai buni, sau mai bine zis, nu voim să ne facem, — ci numai când înseși noi plângem, atunci poate ne smerim. Când Dumnezeu își ridică mâna de deasupra noastră, apoi și noi din nou ne mândrim, din nou ne pierdem mintea. Nimeni nu cugetă precum trebuie la cele cerești, nimeni nu disprețuiește cele pământești, nimeni nu privește spre cer, ci întocmai ca și porcii cari caută spre pământ, tăvălindu-ne în mocirlă, și și au privirea spre pânțele. Tot așa sunt și mulți dintre oameni, cari de și se tăvălesc într'o mocirlă mai grozavă, dâșii totuși nu simțesc. Căci este mult mai bine de a se murdări cineva în noroiu, de cât de a se murdări în păcate, fiindcă cel murdărit în noroiu, se poate spăla în scurt timp, și devine iarăși la fel cu cel ce n'a căzut de loc în mlaștină, pe când cel căzut în prăpastia păcatului a căpătat o murdărie care nu se poate curăți cu apă, ci având nevoie de un timp îndelungat, de o pocăință sinceră, de lacrimi

și oftări, de suspine îndelungate și fierbinți, mai mari, zic, de cât, când le avem acestea pentru cei mai iubiți ai noștri. Murdăria aceea ni vine de dinafară, pentru care iute și putem scăpa de dânsa, dară aceasta se zămislește înăuntrul nostru, pentru care deatea putem a ne curăți după multă spălare, după multă pocăință. «*Că din inimă ies gânduri răle, zice, ucideri, preacurvii, curvii, furtişaguri, mărturii mincinoase*» (Math. 15, 19), pentru care și Prorocul zicea: «*Inimă curată zidește întru mine Dumnezeu*» (Ps. 50, 12) și: «*Spală inima ta de rele, Ierusalime*» (Ierem. 4, 14). Ai văzut dară, că este și a noastră, și a lui Dumnezeu? Și iarăși în alt loc: «*Fericți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu*» (Math. 5, 8). Să devenim dară curați, spre întărirea noastră, să ștergem păcatele noastre. Cum și în ce fel putem șterge păcatele, ne învață Prorocul zicând: «*Spălați-vă, curățiți-vă, ștergeți răutățile din sufletele voastre, dinaintea ochilor mei*» (Isaia 1, 16). Și ce va zică «*dinaintea ochilor mei*»? Fiindcă unii se par cu totul sinceri, adecă fără vicleșug, — aceasta bineînțeles că oamenilor numai, căci înaintea lui Dumnezeu sunt numai niște morminte vărute — de aceia zice: «*ștergeți răutățile din sufletele voastre dinaintea ochilor mei*», adecă le ștergeți astfel, ca să nu le văd eu, «*Invățați-vă a face bine, căutați judecata, mântuiți pre cel năpăstuit, judecați pre cel sărac, și faceți dreptate văduvei, și veniți să ne întrebăm, zice Domnul; și de vor fi păcatele voastre ca mohorăciunea, ca zăpada le voi albi, iară de vor fi ca roșala, ca lâna le voi albi*» (Ibid. Vers. 17. 18).

Ai văzut, că noi mai întâi trebuie a ne curăți, și după aceia ne curăță și Dumnezeu? Căci mai întâi zicând: «*Spălați-vă, curățiți-vă*»; la urmă tocmai a adăos: «*eu le voi albi*». Nimeni, deci, din cei ce au ajuns la cele mai de pe urmă răutăți chiar, să nu se desnădejduiască. «*Chiar de ai ajunge la un fel de obicei cu păcatele tale, zice, ba chiar în însăși inima păcatului, tu nu te spăimânta*», De aceia luând colori nu de acelea ce se șterg lesne, ci aproape de acelăș fel cu cele ce stau de față, zice că de îndată ne va schimba într'o stare cu totul contrară. Și n'a spus că va spăla cum s'ar brodi, ci așa

că mohorăciunea o va face ca zăpada, că o va înălbi ca lâna cea albă, ca astfel să ne inspire speranțe bune. Așa dară mare este puterea pocăinței, dacă ne face curați ca zăpada, și dacă ne albește ca lâna, chiar dacă poate păcatul a reușit a ne vâpsi așa zicând sufletul nostru.

Să ne silim, deci iubiților, de a deveni curați, căci nimic greu nu ne-a porocit, când ni-a zis: «*Judecați pre cel sărac, și faceți dreptate văduvei*». Ai văzut cum pretutindenii face vorbă de mila lui Dumnezeu, și de sprijinul celor nedreptățiți? Aceste succese să căutăm a le avea, și atunci vom putea să ne învrednicim prin harul lui Dumnezeu bunătăților celor veșnice. Căroră fie a ne învrednici întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

«*Deci, de ar fi fost săvârșirea prin preoția Leviților, că poporul sub aceia a luat legea, ce încă mai era trebuință după rânduiala lui Melchisedek să se ridice alt preot, iară nu după rânduiala lui Aaron să se zică? Că mutându-se preoția, de nevoie se face și legii mutare. Că de care se zic acestea, din altă seminție se împărtășește, din care nimeni nu s'a apropiat de jertfelnic. Că arătat este că din Iuda a răsărit Domnul nostru, întru care seminția Moisi nimic n'a grăit de preoție*» (Cap. 7, 11—14).

«*Deci, de ar fi fost săvârșirea prin preoția Leviților*», zice. Vorbind de Melchisedek, și arătând cu cât mai superior a fost lui Abraam, și scoțând la lumină marea deosebire, de aici în fine începe a învedera deosebirea între Vechiul și Noul Testament, și cum acela este nedesăvârșit, iară acesta desăvârșit. Și cătuși de puțin nu intră în înseși taptele din ele, ci lupta o desfășură de la preoție și de la cortul mărturie, căci acestea erau mai demne de crezut celor necredincioși, când adecă dovada se face de la cele deja petrecute și de la cei ce le-au

crezut. A arătat că Melchisedek a fost cu mult mai superior decât Levi și Abraam, fiind în rândul preoților lor. Apoi și din altă parte o dovedește aceasta. De unde anume? Din preoția de acum, și din cea Iudaică. Și privește înțelepciunea lui cea mare, căci de acolo, de unde era sigur că el va scoate preoția, ca nefiind după rândueala lui Aaron, de acolo tocmai îl rânduește pe el, pe când pe aceia îi scoate afară. «Că chiar aceasta o și spun eu, zice: De ce n'a fost oare el după rândueala lui Aaron?» Dară și expresiunea: «*ce încă mai erea trebuință*» are în sine multă emfază. Căci dacă Christos erea după trup duple rândueala lui Melchisedek, și după aceia ar fi fost legea, și cele după Aaron, cu dreptate ar zice cineva, că acestea ca mai perfecte au desființat pe acelea ca venind după ele; dară dacă Christos a venit după aceia, și a luat un alt tip al preoției, apoi este învederat că acelea au fost mai neperfecte, mai inferioare.

«Să stăm, zice, și să judecăm: toate s'au împlinit, și nimic nedesăvârșit nu este în preoție; de ce atunci trebuia să se spună, că duple rândueala lui Melchisedek, și nu duple rândueala lui Aaron? De ce lăsând pe Aaron, a introdus o altă preoție, aceea a lui Melchisedek». «*Deci de ar fi fost săvârșirea*» — adică a faptelor, a dogmelor, săvârșirea (perfectiunea) vieții — «*prin preoția Leviților*». Și tu privește cum tot înaintează în trecerea timpului. A spus că duple rândueala lui Melchisedek, arătând prin aceasta că mai superioară erea preoția cea duple Melchisedek, și cu mult mai bună; și chiar de la timp arată că este mai superioară, căci erea după Aaron, adică mult mai bună. Și ce voiește să spună prin cele ce urmează: «*Că poporul sub aceia a luat legea*»? Ce înseamnă «*sub aceia*»? Adică a urmat după aceia, prin aceasta toate le face; nu se poate spune că a fost dată altora. «*Că poporul sub aceia a luat legea*», adică că se folosește și s'a folosit de dânsa. Nu se poate spune că a fost cu adevărat desăvârșită, dară că nu a ocârmuit poporul. «*Sub aceia a luat legea*», adică de dânsa s'a servit. Deci de care altă preoție era nevoie? «*Că mutându-se preoția, zice, de nevoie se face și legii mutare*», dară dacă trebuie a fi un alt preot, sau mai bine zis alta preoție, este ne-

voie atunci și de altă lege. Aceasta s'a zis contra acelor cari spuneau: «de ce este nevoie de Testamentul Nou»? Avea el mărturie și de la prorocii, că acest Testament a fost făgăduit de Dumnezeu părinților voștri¹⁾ dară de-ocamdată se luptă având în vedere numai preoția. Și privește cum de la început a spus-o, căci zicând: «*duple rândueala lui Melchisedek*», prin aceasta a scos preoția cea duple rândueala lui Aaron, căci n'ar fi zis «*duple rândueala lui Melchisedek*», dacă cea a lui Aaron ar fi fost mai bună. Deci, dacă s'a introdus o altă preoție, trebuia și un alt Testament (așezământ), fiindcă nici preot nu poate fi fără așezământ, fără legi și ordinațiuni, și nici că luând altă preoție, a întrebuițat-o tot pe cea dinainte.

Apoi — ceia ce i s'ar fi putut obiecta: «dară cum ar putea fi preot, fără a fi Levit», iată că el preîntâmpinând-o prin cele de mai sus, nu pretinde a o deslegă, ci numai cât o pune înainte în treacăt, fiindcă după ce spune că preoția s'a mutat, adaoge că aceasta «*de nevoie face și legii mutare*». S'a mutat însă nu numai în felul ei, și nu numai în ordinațiuni, ci și în seminție, căci, trebuia a se face mutare ei și în seminție. Cum? «*Că mutându-se preoția*» din seminție în seminție, din cea ieratică, adică din cea sacerdotală în preoție împărătească, ca astfel să fie aceeași și împărătească, și sacerdotală. Și privește taina cea mare: întâi este cea împărătească, și numai după aceia s'a făcut sacerdotală, după cum s'a petrecut și cu Christos, că împărat este deapaurarea, pe când Arhiereu a devenit, când a luat trup, când a produs jertfa. Ai văzut mutarea preoției? Și ceia ce se socotea de antiteză, tocmai aceia o introduce ca consecință a împrejurărilor. «*Că de care se zic acestea, zice, din altă seminție se împărtășește*», adică: «spun și eu, și știu că această seminție nu avea nimic din preoție; din această seminție nici nu a preoțit cineva — căci aceasta învederează expresiunea: «*din care nici menii nu s'a apropiat*». Dară eu, zice, mai arăt și altă deosebire, aceia adică, nu numai acea provenită dela se-

¹⁾ Vezi Fapt. Apostolilor. Cap. 3, 25 unde se zice: «Voi sunteți fii ai prorocilor, și ai așezământului care a pus Dumnezeu către părinții voștri».

minție, sau dela persoană, și nici numai dela modul sau numai dela așezământul făcut, ci și dela tip». «Care nu duple legea poroncii cei trupești s'au făcut, ci după puterea vieții cei nestricăcioase» (Vers. 16). «S'a făcut, zice, preot, nu duple legea poroncii trupești, căci legea aceea în multe a fost nelegitimă». Ce va să zică «poroncii trupești»? decât: «Taie-te împrejur, zice, ungeți trupul, spală-ți trupul, curăță trupul, tunde-ți părul capului, încinge-ți trupul, hrănește-ți trupul, odihnește-ți trupul». Și care sunt cele bune? «Multă viață trupului, lapte și miere trupului, pace trupului, liniște trupului». Dela legea aceasta a luat preoția Aaron, pe când Melchisedek nu așa.

«Și încă cu mult mai luminat este, de vreme ce duple rânduiala lui Melchisedek se ridică preot altul» (Vers. 15). Ce este învederat aici? Deosebirea între ambele preoții, cu cât e mai superioară una decât cealaltă, cu cât e mai bună. «Care nu duple legea poroncii cei trupești s'au făcut» zice. Cine? Melchisedek? Nu, ci Christos. «Ci duple puterea vieții cei nestricăcioase. Că se mărturisește: că, tu ești preot în veac, duple rânduiala lui Melchisedek» (Vers. 17), adică: nu temporal, nu care are sfârșit, ci «după puterea vieții cei nestricăcioase», adică, prin puterea sa, prin viața sa cea nestricăcioasă, deși nu era aceasta urmarea expresiunii «care nu duple legea poroncii cei trupești s'au făcut», căci urmarea logică era să zică, «ci duple legea poroncii cei duhovnicești». Însă prin legea poroncii trupești el a învederat temporalul, trecătorul, duple cum și aiurea zice: «îndreptări ale trupului, erau puse până la vremea îndreptării» (Cap. 9, 10).

«Duple puterea vieții», adică că viețuește prin propria lui putere. A spus că și legii se face mutare și-a arătat-o acum, după care apoi caută cauza, — ceia ce mai ales convinge sufletul omului, de a ști în totul cauza, care duce la credință, când cunoaștem cauza, și cuvântul pentru care s'a făcut. «Că desființare¹⁾ se face poroncii care a fost mai înainte, pentru neputința și nefolosul ei»

¹⁾ Expresiunea din original ἀθέτης γίνεται în traducere exactă este: «desființare (desputernicire, anulare) se face», iară nicidecum «schimbare se face» ca în ediția noastră de Buzău. Prin cuvântul desființare se clarifică mai bine sensul acestui vers.

(Vers. 18). Aici ereticii se agață cu amândouă mâinile; însă ascultă cu băgare de seamă, căci el n'a spus «pentru că era rea, sau netrebnică», ci «pentru neputința și nefolosul ei». De altminterlea și aiurea a arătat el neputința legii, că acolo de pildă când zice: «Ceia ce era cu neputință legii, întru care era slabă prin trup» (Rom. 8, 3). Dară nu era neputincioasă, ci noi.

«Că nimic n'a săvârșit legea» (Vers. 19). Și ce va să zică «n'a săvârșit»? Adecă n'a făcut nici pe unul desăvârșit, nefiind ascultată. De altfel, chiar de ar fi fost ascultată, și încă n'ar fi putut să facă pe cineva săvârșit și virtuos. Până acum însă el nu spune aceasta, ci numai că «nimic n'a săvârșit», nimic n'a putut face; și cu drept cuvânt. Căci înaintea lor erau numai litere scrise: «fă aceasta, sau nu face aceasta»; puse pe hârtie numai, nu însă având și putere. Nu tot așa însă este și speranța. Dară oare ce va să zică prin expresiunea «desființare—ἀθέτης»? Adecă scoatere afară, aruncare. Scoaterea celor ce deja au putere, este desființarea lor, aruncarea lor la o parte, așa că apostolul a arătat prin această expresiune că ea (legea) stăpânia, dară că la urmă a fost disprețuită, de vreme ce nimic n'a folosit. Așa dară, cu nimic n'a folosit legea? A folosit de sigur, ba încă a folosit foarte, însă spre a-i face desăvârșiți, cu nimic n'a folosit. «Că nimic n'a săvârșit legea», această însemnare o are, adecă toate erau tipuri, toate umbră, tăere împrejur, jertfe, Sâmbete, etc. N'a avut putere de a pătrunde în suflet, și de aceia s'a dat în laturi, a făcut loc alteia.

«Ci aducere este numai la mai bună nădejde, prin care ne apropiem de Dumnezeu», «și pre cât nu este afară de jurământ» (Vers. 20). Ai văzut cum a fost necesar jurământul aici? Așa că de aceia a filosofat el mai sus atât de multe, că s'a jurat Dumnezeu, și că s'a jurat pentru mai multă convingere. «Ci aducere este numai la mai bună nădejde», zice. Dară ce înseamnă aceasta? «Avea și legea nădejde, zice, însă nu așa. Nădejduiau și ei, mulțumindu-se a avea pământul făgăduinței, și neîntâmpinând rele, — noi însă acum nădejduim, mulțumind lui Dumnezeu, nu pentru a stăpâni pământul, ci pentru a stăpâni cerul, sau mai bine zis — ceia ce este cu mult mai principal

— noi nădejduim a sta alături cu Dumnezeu, de a ajunge chiar la tronul părintesc, și a-i sluji lui împreună cu îngerii. Și privește, cum toate acestea le pune înainte câte puțin și pe nesimțite. Căci acolo zice: *«care intră întru cele dinlăuntru catapetesmei»* (Cap. 6, 19), aici însă: *«prin care ne apropiem de Dumnezeu, și pre cât nu este fără de jurământ»*. Dară ce însemnă: *«și pre cât nu este fără de jurământ»*? Adecă, iată și altă deosebire, și nici că le-au făgăduit acestea cum s-ar întâmpla, zice. *«Că aceia fără de jurământ preoți se făceau, iară acesta cu jurământ, prin cel ce a zis către dânsul: juratu-s-au Domnul, și nu-i va părea rău; tu ești preot în veac, după rândueala lui Melchisedek. Intru atâta așezământului de lege celui mai bun s-a făcut chezaș Iisus. Și aceia adecă mai mulți se făceau preoți pentru că de moarte erau opriți a trăi; iară acesta, pentru că rămâne în veac, având preoție veșnică»*. (Vers. 21—24). Două deosebiri pune el aici: că nu are sfârșit preoția aceasta, ca cea după lege, și că este cu jurământ, iară aceasta o face de la Christos, care este începutul.

„*Ci după puterea vieții cei nestricăcioase*“ zice. Face aceasta, și de la jurământ, căci s'a jurat, și de la fapt. *«Că dacă aceea a fost neputincioasă, zice, apoi a fost desființată, a fost scoasă, aceasta însă, fiindcă este puternică, a rămas neclintită. Face aceasta încă și de la preot. Cum? Că unul este, și că n'ar fi unul, dacă n'ar fi nemuritor. Că precum acolo erau preoți mulți, pentru că erau muritori, tot așa aici este unul, pentru că este nemuritor. „Intru atâta așezământului de lege celui mai bun s'a făcut chezaș Iisus“, pentru că s-a jurat lui, că va rămâne în veac; iară aceasta nu ar fi făcut-o, dacă nu ar fi în veac. „Pentru aceia și a mântui desăvârșit poate, pre cei ce vin prin el la Dumnezeu, tot-deauna trăind, ca să se roage pentru dânsii“* (Vers. 25).

Ai văzut, că acestea le spune cu privire la trup? Căci când este preot, atunci se și roagă, astfel că atunci când spune Pavel: *Care se și roagă pentru noi*“, aceasta tocmai lasă a se înțelege, că fiind Arhiereu se roagă. Fiindcă cel ce ridică pre cei morți după cum voiește, și le însuflă viață, întocmai ca și Tatăl, cum se roagă, acolo

unde trebuie a mântui? Cel ce are toată judecata, cum se roagă? Cel ce trimite pre îngerii, ca pe uniia să-i bage în cuptorul cel de foc, iară pe alții să-i mântuiască, cum se roagă? „*De aceia, zice și a mântui poate*“, adică pentru aceia mântuește, fiindcă nu moare. Fiindcă pururea trăiește, zice, apoi nu are urmaș, și dacă nu are urmaș, poate și a sta în fruntea tuturor, adică a fi cărmaciul tuturor. Căci aici arhiereul, ori și cât de minunat ar fi, ca de pildă, Samuil, și atâția alții, este ca Arhiereu numai în timpul său, iară după aceasta nu mai este, fiindcă a murit — în timp ce cu Christos nu este așa, ci el mântuiește în perpetuitate. „*Totdeauna trăind*“ zice. Ce înseamnă „*Totdeauna*“? O taină mare lasă a se înțelege aici „Nu numai aici zice, ci și acolo el mântuește pre cei ce prin trântul se apropie de Dumnezeu“. Cum mântuește? „*Tot-deauna trăind, ca să se roage pentru dânsii*“, zice. Ai văzut umilință? Ai văzut iubire de oameni? Căci nu odată numai el se roagă pentru omenire, ci pururea, și când se roagă pentru oameni, el reușește. Aceasta învederează „*Tot-deauna*“, adecă nu numai pentru timpul de față, ci și acolo în viața viitoare, Deci pururea trebuie el să se roage? și cum s'ar putea aceasta, fiindcă chiar și oameni drepti de multe ori numai în urma unei rugăminți au reușit în totul, — iară el se roagă pururea? Pentru ce atunci șade împreună cu Tatăl?

Ai văzut că aici este un pogorământ? Ceia ce el spune deci aici, aceasta înseamnă: „Nu vă temeți, și nici să ziceți: ei, da! ne iubește pre noi, și are curaj către Tatăl, dară n-a putut trăi pururea aici,—căci el tot-deauna trăiește.

„*Pentru că Arhiereu ca acesta se cuvenia să fie nouă: cuvios, fără de răutate, fără de spurcăciune, osebit de cei păcătoși, și mai înalt de cât cerurile fiind*“ (Vers. 26). Ai văzut dară, că totul este spus pentru omenirea lui? Iară când zice omenire, spune de acea omenire unită cu dumnezeirea, nu împărțindu-le, ci lăsând a întrevea cele cuvenite. Ai văzut deosebirea Arhiereului? A recapitulat cele spuse mai sus: „*Ispitit întru toate, după asemănarea fără de păcat,*“ unindu-le cu: „*Arhiereii ca acesta se cuvenia să fie nouă: cuvios, fără de răutate*“. Ce va să

zică »fără răutate»? Adecă, fără vicleșug, duple cum zice Prorocul: »vicleșug nu s'a aflat în gura lui». (Isaia, 53, 9), adecă în totul inocent, fără cea mai mică răutate. Apoi aceasta ar putea-o spune cineva de Dumnezeu? Și nu se stiește oare zicând că Dumnezeu nu este prefăcut, nu este viclean? De aceia vorba lui aici este pentru trup.»

«Curios, fără de spurcaciune», zice. Dară și acestea le-ar putea spune cineva de Dumnezeu? Are oare el natura de a fi spurcat? «Osebit de cei păcătoși» zice: Deci, numai aceasta arată deosebirea, sau că și însesi jertfa? Cum însă? «Care n-are în toate zilele nevoie, zice, ca alți Arhieri, întâi pentru ale sale păcate a aduce jertfe, apoi ale poporului; că aceasta a făcut-o odată, pre sine aducându-se» (Vers, 27)- Ce va să zică expresiunea: »că aceasta»? Aici în fine pune începutul și arată superioritatea și deosebirea jertfei duhovnicești. A spus de deosebirea preotului, de deosebirea așezământului — nu în totul — însă a spus-o; aici însă se atinge de însăși jertfa al căreia început îl face. «Să nu-ți închipui, zice, că dacă ai auzit că este preot, apoi lucrează cele ale preoției pururea, căci odată a făcut aceasta, pre sine jertfindu-se și apoi a șezut dea-dreapta Tatălui». Ca nu cumva să crezi că stând sus el este slujitor, arată că faptul e din economie. Că precum s'a făcut rob, tot așa s'a făcut preot și slujitor. Dară duple cum făcându-se rob, n'a rămas rob, tot așa și făcându-se slujitor, n'a rămas slujitor, căci a slujitorului nu este a șede, ci a sta.

Deci, aceasta lasă a se înțelege, aici și măreția jertfei, dacă a fost deajuns numai o singură dată aducându-se, și făcând atâta pe cât toate celelalte n-au putut face. Dară de aceasta încă nu vorbește până acum, ci numai atâta că »aceasta a făcut-o odată, pre sine aducându-se». Care? Pentru aceia, zice, trebuia să aibă ceva și acesta, care să aducă» (Cap. 8, 3), nu pentru sine, — căci cum s'ar fi putut să proaducă jertfă pentru sine fiind nepăcătoș? — Ci pentru popor. Dară ce spui Pavele? Nu are nevoie de a proaduce pentru dânsul, și pentru alții are atâta putere? «Da!» zice. Și ca să nu crezi că expresiunea »a făcut-o odată» este spusă pentru dânsul, ascultă ce zice: »Că legea pune pre oameni Arhieriei, cari

au neputință» (Vers. 28). De aceia și pentru dânsii proaduc pururea; pe când cel ce este puternic, cel ce nu are păcat, de ce ar avea nevoie ca să proaducă pentru sine? Așa dară nu pentru dânsul a proadus jertfă, ci pentru popor. »Iară cuvântul jurământului celui ce a fost în urma legii, pre Fiul în veac desăvârșit». Zice.

Ce va să zică: »în veac desăvârșit»? Privește; Pavel nu pune deosebirile principale, căci spunând: »cari au neputințe» n-a zis »pre Fiul cel puternic» ci »pre fiul în veac desăvârșit», adecă puternic, cum ar spune cineva. Ai văzut dară, că numele de »Fin» este zis, spre deosebire de rob, sau slujitor? Sub numele de »neputințe» el înțelege sau păcatul, sau moartea. Ce va să zică »în veci»? Adecă nu numai acum este fără de păcat, ci pururea. Deci, dacă este desăvârșit, dacă nici-odată nu păcătuiește, dacă pururea este viu, de ce va proaduce pentru noi de multe ori jertfe? Până acum însă el nu susține aceasta, ci numai că nu proaduce pentru sine, aceasta o susține.

¹⁾ Deci, fiindcă avem un astfel de Arhieru, să-l imităm pre dânsul, să pășim pe urmele lui. Nu este altă jertfă, una singură ne-a curățit pre noi, iară după aceasta foc și gheena. Că deaceia Pavel întorcea vorba în toate părțile, zicând că un preot, o jertfă, ca nu cumva cineva crezând că sunt mai multe, să păcătuiască fără nici o sfială. Deci, câți ne-am învrednicit de pecetea harului, câți ne-am bucurat de jertfa cea fără de sânge, câți ne-am împărtășit din masa cea nemuritoare, să rămânem păstrând nobleța și cinstea căpătată, căci nu fără primejdie este căderea noastră. Câți încă nu s-au învrednicit poate de acestea, nici aceia să nu se încurajeze, căci când cineva păcătuiește, cu scopul de a primi sfântul botez la cea mai de pe urmă a sa resuflare, de multe ori nu reușește. Și, creleți-mă, că ceia ce grăesc nu o fac cu scopul de a vă înfricoșa. Eu singur am văzut pe mulți pătîmind de acestea, cari în așteptarea botezului multe păcate au făcut, iară la ziua sfârșitului lor, au plecat de aici goli și lipsiți de botez. Că Dumnezeu de aceia a dat botezul, ca să

¹⁾ Partea morală, Nu trebuie a amâna botezul sub pretext de păcătuire, și că după botez este nevoie de multă osteneală. (Veron).

deslege păcatele, iară nici de cât să le sporească. Iară dacă cineva face uz de aceasta, ca în libertate să păcătuiască încă mai mult, cauza este trândăvia care-l stăpânește. Că dacă nu ar fi botezul, ar viețui poate mai cu băgare de seamă, ca și cum n'ar avea iertarea păcatelor. Ai văzut deci, că expresiunea «*să facem cele răle, ca să vie cele bune*» (Rom. 3, 8) este zisă tocmai pentru aceasta, și că mai suntem carii facem ca să se zică așa?

De aceia vă rog, ca și voi cei ce încă nu sunteți luminați cu sfântul botez, să fiți treji. Nimeni să nu practice virtutea, ca fiind plătit pentru aceasta, nimeni ca nerecunoscător, nimeni ca ceva greu și obositor, ci să o facem cu toată buna voință și mulțumire. Că dacă nu ar fi plata de față, nu ar trebui să fim buni? Cu toate acestea, măcar cu plată să ne facem buni. Și cum să nu fie aceasta ceva rușinos, și cel mai mare dispreț: «Dacă nu 'mi dai plată, zice, nu voiu fi înțelept și cumpătat»? Să contez însă a spune ceva? Nici-odată nu vei fi înțelept; nici chiar când vei căuta să fii înțelept, dacă o vei face aceasta pentru plată. Nici-odată nu vei practica virtutea, dacă nu o vei iubi. Dumnezeu însă, pentru neputința noastră cea mare, a voit ca măcar cu plată să facem fapta bună, și totuși nici așa nu o facem. Să ne închipuim, dacă voiți, un om care a făcut multe răle, și a trecut în viața veșnică, după ce s'a fost învrednicit a se boteza — ceia ce nu dese ori mi se pare că se întâmplă —; ei bine, cum se va duce acolo? spune 'mi. Nu va fi învinovătit, de sigur, pentru cele ce a făcut; dară va fi lipsit de curaj, și cu drept cuvânt. Că dacă ar fi trăit el o sută de ani, și n'a putut arăta nici-o faptă bună, ci numai că n'a păcătuit, și poate că nici atâta, de vreme ce numai prin har a fost mântuit apoi când va vedea atunci pre alții încununati și străluciți, fie chiar că nu ar cădea în gheena, oare ar putea suferi mâhnirea ce o va simți atunci? spune 'mi. Dară ca să fac și mai învederat lucrul acesta, să luăm un exemplu. Fie de pildă doi ostași; unul care fură, nedreptățește, înșală, iară celălalt să nu facă nimic de acestea, ci din contră, are cu sine multe isprăvi, multe biruinți, a luat trofee în războiu, a fost rănit, etc. După trecere de timp apoi, iată că de-

odată cel care era în rândul tâlharilor, a fost ridicat pe tronul împărătesc și îmbrăcat cu porfiră, pe când celălalt a rămas tot acolo unde era, și numai prin filantropia împărătească n'a fost tras la răspundere pentru cele ce a făcut; în fine, era în cea mai de pe urmă ticăloșie, și supus poruncilor împărătești. Apoi oare va putea suferi tristețea ce îl va cuprinde văzând înălțat la cea mai înaltă demnitate pe cel ce era altădată deopotrivă cu el văzându-l atât de strălucit, și stăpân al întregii lumi, pe când el a rămas tot jos, ba încă mulțumită grației împărătești că a scăpat nepedepsit? Că chiar de l'ar ierta împăratul, și l'ar scăpa de pedeapsă, totuși el va trăi cu rușine. Nimeni nu 'l va admira pentru aceasta, fiindcă în astfel de grațieri noi nu admirăm pe cei ce le primesc, ci pe cei ce le dau, și cu cât va fi mai mare darul, cu atât mai mult să rușinează cei ce îl primesc, când știu că și păcatele lor sunt mari. Cu ce fel de ochi va putea privi un astfel de om pre cei dinprejurul împăratului, cari au cu dâșii atâtea succese, cari poartă cu dâșii răni, și multe necazuri, în timp ce dânsul nu numai că nu poate arăta nimic, dară chiar și vieța lui atârnă numai de filantropia împăratului?

Precum un tâlhar, sau omorător de oameni și condamnat la moarte, care ar fi fost grațiat de împărat, și însărcinat chiar de a sta de pază la ușile împăratului, n'ar cuteza totuși de a privi pe cineva drept în față, de și a scăpat de pedeapsă, tot așa și acesta. Căci să nu 'ți închipui, că dacă se spune de împărăție, apoi toți se bucură de aceleași drepturi deopotrivă. Că dacă aici pe pământ și guvernatorul, și toți cei dinprejurul împăratului, cum și cei mai inferiori, sau cei ce ocupă locul așa numiților decani¹⁾ de prin palatul împărătesc, sunt atât de departe unii de alții prin slujba ce o au, apoi cu atât mai mult aceasta în împărăția cea de sus.

Aceasta nu o zic de la mine. Chiar Pavel ni pune înainte o deosebire cu mult mai mare între dâșii, când

¹⁾ Δεκανός, sau παῖδοῦχος, erau așa zișii *lictors* sau purtătorii de toege din palatul împăraților bizantini, cari se mai numeau și Μαγγλαβίται (*manialis clava, maniclavia*), și cari pe lângă altele aveau însărcinarea de a păzi ordinea în drumul împăratului când ieșea din palat.

zice, că pe câtă deosebire este între soare, și lună, și stele, și până la cele mai mici din ele, pe atâta este și între cei ce sunt în împărăția cerurilor, și cum că cu mult mai mare este deosebirea dintre dâșii, de cât deosebirea dintre guvernator și decan, sau dintre soare și cea mai de pe urmă stea, aceasta este învederată tuturor. Pentru că soarele luminează întreaga lume la un loc, și o face veselă, iară pe lună și pe stele le acoperă. De multe ori pe stele nu le vedem, fiindcă multe dintre stele nu se pot vedea. Deci, când vom vedea atunci pe aceia strălucind ca un alt soare, iară noi aflându-ne în rândul celor mai mici stele, care nici nu se văd, ce mângâiere vom avea?

Nu, vă rog; să nu fim atât de leneși, și atât de trândavi, să nu precupețim mântuirea lui Dumnezeu și să o transformăm în trândăvie, ci să ni-o însușim și să o sporim. Dacă este cineva catihumen, dacă cunoaște pe Christos, dacă știe credința, dacă ascultă sfintele învățături, atunci nu este departe de cunoștința cea adevărată și știe care este voința stăpânului. Apoi atunci de ce amână botezul? De ce așteaptă încă și stă la gânduri? Nimic nu este mai bun ca o vieață curată, atât aici, cât și acolo, fie pentru cei luminați cu sf. botez, fie pentru catihumeni. Căci spunem: ce oare ni s'a poroncit atât de greu de purtat? «Ai femeie, zice, fi cumpătat». Ei! și aceasta este oare greu? Cum? În timp ce mulți sunt cumpătați chiar și fără femeie, și nu numai creștini, ci chiar și Elini, cum poate fi greu? Ceia ce covârșeste chiar Elinul pentru slavă deșartă, tu nu poți face nici pentru frica lui Dumnezeu? «Dă, zice, săracilor din averea ce ai». Apoi aceasta este greu? Încă și aici ne acuză Elinii, că noi prăpădim averi întregi în slavă deșartă. «Nu vorbi, zice, necuviinți». Și aceasta poate este greu de împlinit? Dacă n'ar fi poroncit, oare n'ar fi trebuit ca noi să facem așa, ca să nu ne arătăm necinstiți? Cum că tocmai contrariul este greu,—a grăi necuviinți, zic—se învederează de acolo, că sufletul se sfiește și roșește, dacă ar fi silit a spune ceva din acestea, și nici nu va spune, decât doară de este beat. De ce dară când te găsești în piață nu grăiești necuviincios, iară când ești

acasă nu faci așa? Pentru cei prezenți, zici. De ce apoi când ești în fața femeii tale nu faci așa? Pentru ca să nu o batjocorești, zici tu. Deci, ca să nu-ți batjocorești femeia, tu nu faci așa, iară pe Dumnezeu batjocorindu-l, nu te rușinezi? Căci el este pretutindeni, și toate le aude. «Nu te îmbăta», zice. Bine! mai ales că beția prin sine înseși este o tortură. N'a zis doară «muncește-ți, sau împiedecă-ți trupul tău», însă ce? «Nu te îmbăta, adevărat nu-ți ieși din hogaș, nu te abate din drumul împărătesc, ca nu cumva să-ți vatămi sufletul». Dară ce? Oare nu trebuie a ne îngriji de trup? Să nu fie una ca aceasta! ci eu spun, că nu trebuie a ne îngriji de poftele trupului. Aceasta a poroncit și Pavel, zicând: «*Purtarea de grijă a trupului să nu o faceți spre poște*». «Nu răpi, zice; cele ce nu sunt ale tale nu râvni, nu fi lacom, nu jura strâmb». De ce osteneală au nevoie acestea? De ce anume sudori? «Nu categorisi pe nimeni, zice; nu defăima pe nimeni». Ei, ce osteneală poate fi aici? Ci osteneală este tocmai când faci din contra, fiindcă de îndată ce ai grăit ceva rău, ești în primejdie, de îndată ești bănuat. Nimic dară nu ni s'a poroncit greoi și cu anevoință de a împlini, dacă voim, iară de nu voim, apoi și cele ușoare ni se par grele. Ce este mai ușor ca a mânca? Și totuși din cauza trândăviei și aceasta se pare greu multora,—fiindcă pe mulți aud spunând, că și a mânca este greu. Nimic din acestea, deci, nu este greu, dacă voiești, fiindcă totul stă în voința noastră, cu ajutorul harului de sus. Să voim dară cele bune, ca astfel să ne învrednicim de bunurile cele veșnice, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV

«Iară cap peste cele ce se zic, Arhiereu ca acesta avem, care a șezut deadreapta scaunului slavei în ceruri, slujitor sfintelor, și cortului celui adevărat, care l-a înfipt Domnul, și nu omul» (Cap. 8, 1. 2).

Aici Pavel amestecă cele umilite cu cele înalte, imitând pururea pe dascălul său, astfel ca cele umilite să pășască spre cele înalte, și prin acestea să conducă auditorul la acelea, ca astfel când vor sosi la cele înalte și mari, să afle că toate s'au desfășurat prin pogorământ. Aceasta face și aici, căci spunând că s'a jertfit pe sine și că s'a făcut Arhiereu, ce spune la urmă? *«Iară cap peste cele ce se zic, Arhiereu ca acesta avem, care a șezut deadreapta scaunului slavei»* zice — deși aceasta nu este a preotului, ci a aceluia, căruia el trebuie a sluji — *«slujitor sfintelor, și cortului celui adevărat, care l-a înfipt Domnul și nu omul»*. Ai văzut pogorământ? Nu oare cu puțin mai sus a făcut deosebire, zicând: *«Nu toți sunt duhuri slujitoare»* — și de aceia, zice, nici nu aud *«șezi deadreapta mea»*, ca nefiind slujitor cel ce șeade. Dară cum de spune aici de slujitor, și încă slujitor al sfintelor? Spune de cortul mântuirii. Privește cum înalță sufletele celor dintre Iudei. Fiindcă era natural ca ei să-și închipue că nu avem noi creștinii astfel de cort, iată, zice, preotul, și cel mare, și încă cu mult mai mare decât acela, care a și proadus jertfa cea minunată. Nu cumva oare sunt acestea vorbe pompoase, nu cumva famfaronade, și vorbe de mângâiere? De aceia le-au și adevărit el mai întâi dela jurământul făcut, și dela cortul mântuirii. Era de sigur și aceasta o deosebire învederată, dară el mai dă pe față și o alta, zicând: *«Pe care l-a înfipt Domnul, și nu omul»*. Unde sunt acum cei ce zic că cerul se mișcă? Unde sunt cei ce susțin că cerul este în formă rotundă? Căci prin aceste cuvinte ambele aceste idei sunt răsturnate.

«Iară cap, zice, peste cele ce se zic». Prin expresiunea *«cap»* tot-deauna se înțelege cel mai mare, principalul. Mai departe iarăși scoboară vorba, căci spunând de cel înalt, la urmă grăiește fără sfială. Apoi ca să afli, că expresiunea slujitor este spusă cu privire la omenire, privește cum iarăși se rostește: *«Că tot Arhiereul, zice, pentru ca să aducă daruri și jertfe se pune; de aceia trebuia să aibă ceva și acesta, care să aducă»* (Vers. 3). *«Și dacă auzi, zice, că el a șezut, apoi să nu 'ți închipui că e o bârfire adusă Arhieriei lui, căci a șeade dea-*

dreapta este a demnității lui Dumnezeu, iară a aduce jertfe este a filantropiei lui cei mari și a îngrijirii de noi. De aceia tocmai expune în multe feluri aceasta, și insistă mult asupra ideii, căci se teme ca nu cumva să răstoarne totul. De aceia iarăși aduce vorba de aceasta fiindcă întrebau unii că de ce a murit, fiind Preot. Dară Preot fără jertfă nu este, și deci trebuie ca și acesta să aibă jertfă de proadus. Dealtmintrelea zicând că este întru cele înalte, spune și învederează că el este pretutindeni preot, de la Melchisedek, de la jurământ, de la proaducerea jertfei. De aici apoi împletește, așa zicând, acest raționament ce se impune.

«Că de ar fi fost pre pământ, zice, nici ar fi fost preot, fiind preoții cei ce aduc darurile după lege» (Vers. 4). *«Că dacă este preot, zice, după cum și este chiar, trebuie a căuta un alt loc pentru dânsul. Pe pământ fiind, nu ar fi fost preot; căci cum ar fi fost? Pe pământ el n'a adus jertfă, n'a slujit cele ale preoției, și cu drept cuvânt, căci ereau preoții»*. Și chiar arată că nici nu erea cu puțință de a fi preot pe pământ; *«căci cum s'ar fi putut, dacă nu erea înviere»?* zice: Aici este necesar de de a încorda mintea, și a întrevedea apostoliceasca înțelepciune, căci iarăși arată deosebirea dintre amândouă preoțiile. *«Cari slujesc, zice, închipuirii și umbrii celor cerești»* (Vers. 5). Care anume sunt acele cerești? Cele duhovnicești, căci de și se săvârșesc pe pământ, cu toate acestea sunt vrednice de ceruri. Căci când Domnul nostru Iisus Christos stă de față jertfit, când Duhul se pogoară, când cel ce șeade deadreapta Tatălui este aici de față, când prin baea botezului ne facem fii ai lui Dumnezeu, când vom fi cetățeni ai celor din ceruri, când acolo avem patria, și cetatea, și petrecerea noastră, când suntem străini celor de aici, cum nu sunt vrednice de ceruri toate acestea?

Dară ce? Imnurile ce cântăm nu sunt oare cerești? Oare nu și noi cei de jos cântăm ceia ce cântă dumnezeieștile choruri ale netrupeștelor puteri, și nu grăim aceleași ca și aceia? Nu oare și jertfelnicul este ceresc? Cum așa? Pentru că nu are nimic trupesc, ci toate sunt duhovnicești cele ce ne stau de față, jertfa nu se îm-

prăstie, sau mai bine zis nu se preface în fum, nici în cenușe, ci devin strălucite toate cele puse înainte. Cum să nu fie cerești cele ce se săvârșesc, când cei ce slujesc tainelor aud încă: *«Căroră veți ținea păcatele, se vor ținea, și căroră le veți ierta, se vor ierta lor»* (Ioan 20, 23), și au și cheile împărăției cerurilor? Cum să nu fie acestea cerești? *«Cari slujesc, zice, închipuirii și umbrei celor cerești, precum s'a zis lui Moisi, când vrea să facă cortul: «că vezi, zice, să faci toate după chipul care ți s'a arătat ție în munte»*. Fiindcă auzul nostru este mai greoi la învățat de cât vederea, — căci nu înmagazinăm în suflet așa de exact ceia ce auzim, ca ceia ce vedem cu ochii — apoi i-a arătat lui totul. Prin expresiunea *«închipuirii și umbrei»*, sau că aceasta o înțelege, sau că face aluziune la templu, căci a adaos: *«că vezi, zice, să faci toate după chipul care ți s'a arătat ție în munte»*. Așa dară vorbește numai de templu, sau că a văzut când i s'a arătat și modul jertfelor, și a celorlalte toate, și mai bine zis, n'ar greși cineva spunând și aceasta. Căci biserica este cerească, și nimic alta nu este, de cât cer.

„Iară acum mai osebită slujire a dobândit, întru cât este și de așezământ de lege mai bun mijlocitor“ (vers. 6.) Privește, zice, cu cât mai superioară și mai bună este o slujire de ceealaltă, că dacă aceea era închipuire și umbră, apoi aceasta este adevărul. Deaceia tocmai spune ceia ce mai cu samă îi înveselește pre dânsii: *„Care spre mai bune făgăduinți s-au așezat“* zice.

După ce deci o înalță pe aceasta, de la locul, de la preotul și de la jertfa proadusă, la urmă pune și deosebirea dintre amândouă așezămintele, spunând de mai înainte că era neputincioase și fără folos cele din legea veche. Și privește câte asigurări pune pentru aceasta, urmând a o acuza. Căci acolo zicând *„dupre puterea vieții cei nestricăcioase“* adaogă la urmă că *„schimbarea se face poroncii care a fost mai înainte“*, după care a mai adaogă și altceva mare, zicând: *„prin care ne apropiem de Dumnezeu“*. Aici deci, ridicându-ne la ceriu, și arătând că în loc de templu avem ceriul, și că toate acelea au fost tipuri ale celor ce le avem noi, și în fine invederând slujba acestora, cu drept cuvânt că scoate în evidență și

preoția lor. Dară după cum am fost spus, el pune tocmai aceea care îi înveselește pe dânsii, zicând: *„Care spre mai bune făgăduințe s-a așezat“*. Și de unde se învederează aceasta? Din cele prin care una a fost scoasă, iară ceealaltă a înlocuit-o. Pentru aceia stăpânește, fiindcă este mai bună.

Că după cum acolo zice: *„că de ar fi fost săvârșirea prin preoția Levitilor (că poporul sub aceia a luat legea), ce încă mai era trebuință după rânduiala lui Melchisedek să se ridice alt preot“* ? — Tot așa și aici întrebuintează acelaș raționament, zicând: *„că de ar fi fost cel întâi (așezământul) fără de prihană, nu s-ar fi căutat loc celui de al doilea“* (Vers. 7), adecă dacă nu avea nici-o lipsă, dacă i-ar fi făcut fără nici o prihană. Cum că despre aceasta grăiește, se vede de acolo, că el nu zice: *«că defăimându-l pre dânsul (așezământul)»* ci *«că defăimându-i pre dânsii, zice: iată vor veni zile, zice Domnul, și voi săvârși preste casa lui Israil, și preste casa lui Iuda așezământ de lege nouă, nu după așezământul de lege, care am așezat părinților lor, în ziua când i-am apucat pre dânsii de mâna lor, ca să-i scot din pământul Egiptului, căci ei n-au rămas întru așezământul de lege al meu, și eu i-am părăsit pre ei, zice Domnul“* (Vers. 8. 9).

«Da! zice; dară de unde se învederează că acel așezământ a luat sfârșit?» A arătat aceasta și de la preot de sigur, însă mai lămurit o arată acum prin chiar cuvintele pronunțate, că a fost scos așezământul cel vechiu. Căci ce va să zică expresiunea: *«spre mai buna făgăduință s'a așezat»*? Cum poate fi egal ceriul și pământul? spune-mi. Dară tu privește cum și acolo numește *„făgăduinți“*, ca nu cumva prin aceasta de acum să învinovătești pe cea de atunci. Căci și acolo prin expresiunea: *«ci aducere este numai la mai bună nădejde, prin care ne apropiem, zice, de Dumnezeu»*, arată că și acolo este nădejde, dară că și aici sunt făgăduinți mai bune, dând a se înțelege că și acolo a făgăduit. Și fiindcă veșnic acuzau, *«iată, zice, vor veni zile, zice Domnul, și voi săvârși preste casa lui Israil și preste casa lui Iuda așezământ de lege nouă»*. Nu spune doară de vr'un așezământ

vechiu aici. Și pentru ca să nu poată spune aceasta, a hotărît și timpul, căci n-a spus simplu «*dupre așezământul de lege care am așezat părinților lor*» ca nu cumva să zici de așezământul care a fost făcut cu Abraam, sau de cel făcut de Noe; însă de care spune? «*nu după așezământul care am așezat lor, în ziua când i-am apucat pre dânșii de mâna lor, ca să-i scot din pământul Egiptului zice, »căci ei n-au rămas întru așezământul de lege al meu, și eu i-am părăsit pre ei, zice Domnul*». Ai văzut, deci, cum răul au venit prin noi mai întâi? «*Dânșii, zice, au fost cei dintâi carii n-au rămas*». Așa dară din partea noastră este lenea și nepăsarea. pe când din partea lui cele bune, binelacerile voiu să zic. Aici apoi ca un fel de justificare pune și cauza pentru care îi părăsește pre dânșii. «*Căci acesta este așezământul de lege care voiu așeză casei lui Israil, după zilele acelea, zice Domnu, dând legile mele în cugetul lor, și în inimile lor le voiu scrie pre ele, și voi fi lor Dumnezeu, și ei vor fi mie popor*» (Vers 10). Astfel deci, el le spune acestea pentru așezământul cel nou, căci zice: «*Nu după așezământul care am așezat*». Care altă deosebire este, de cât aceasta? Dară dacă ar zice cineva că deosebirea nu este după aceasta, ci după aceia că este dată în inimile lor, nu introduce vr'o deosebire în poruncile date, ci arată numai modul dărei așezământului. «*Așezământul, zice, nu stă în litere, ci în inimă*» Arate aceasta, deci, Iudeul, petrecându-se cu dânșii; dară nu va putea, căci iarăși în litere sta scris așezământul și după întoarcerea lor din Babilon. Eu însă voiu arăta că apostolii Domnului nimic n'au luat scris, ci numai că au primit în inimile lor prin Duhul sfânt. Pentru care și zicea Christos: «*Acela venind, vă va aduce aminte vouă toate cele ce am grăit vouă*» (Ioan 14, 26.).

«*Și nu va mai învăța fiecare pe vecinul său, și fiecare pe fratele său zicând: cunoaște pe Domnul, căci tot, mă vor ști, de la cel mic până la cel mare al lor. Căci mi-
lostiv voiu fi nedreptăților lor, și păcatelor lor, și fără de
legile lor nu le voiu mai pomeni*» (vers. 11, 12). Iată și un alt semn: «*de la cel mic până la cel mare al lor mă vor ști, și nu vor mai zice: cunoaște pre Domnul*». Dară

oare când s'a făcut aceasta, decât acum? Aceasta vede-
rează și o dovedește viața noastră, pe când cele ale
lor nu o invederează, ci încă au dat-o la o parte. Dealt-
mintrelea *nou* atunci se zice, când este un altul, și ar
arăta că are cu sine ceva mai mult decât cel vechiu.
Nou și acesta este, când unele din el vor fi scoase, iară
altele nu. De pildă dacă ar urma să se dărâme o casă
nouă, și lăsând cineva totul ar drege numai temelia, de
îndată zicem: a făcut casă nouă, —când pe unele le scoate,
pe altele le înlocuiește. Încă și cerul se zice nou astfel,
nu doară că este de aramă, ci pentru că dă ploae. Dea-
semenea și pământul se zice nou, când nu este lipsit de
roade, iară nu când se preface. Și casa se zice astfel
nouă, când unele din părțile lor vor fi luate, iară altele
vor rămânea. Astfel că și așezământul bine l-a numit el
nou, spre a arăta că celălalt așezământ se făcuse vechiu,
și nu mai producea nici un rod. Și ca să afli exact, ci-
tește ce a spus Agheu, ce a spus Zahariea, ce a spus
Îngerul ¹⁾, ce anume acuză Ezdra. Cum deci l-au luat pre
dânsul? Cum încă nimeni nu 'ntreabă pre Domnul, în
timp ce și dânșii s'au abătut, și nici n'au știu? Ai văzut
cum cele ale tale sunt siluite? Eu însă pun de față pe
cele ale mele, că mai ales acest așezământ s'ar putea
numi nou. De altfel nici aceia nu îngădui a se zice de
acest așezământ: «*Că va fi cerul nou*» (Isaia 65, 17).
Căci de ce, vorbind în Deuteronomi că: «*să fie cerul de
de deasupra capului tău de aramă*» (Deuter. 28, 23) n'a
pus spre deosebire și aceia că «*de veți asculta va fi
nou*»? Și totuși pentru aceia zice că se va da un alt
așezământ, fiindcă n'au rămas, sau mai bine zis, n'au as-
cultat de cel dintâi. Aceasta eu o dovedesc prin cele ce
spune apostolul: «*Că ceiace era cu neputință legii, întru
care era slabă prin trup*» (Rom. 8, 3), și iarăși: «*Dece
ispitiți pre Dumnezeu, a pune jug peste cerbiciea ucenicilor,
care nici părinții voștri, nici noi n'am putut să-l purtăm*».
(Fapt. Apost. 15, 10)?

«*Căci ii n'au rămas întru așezământul de lege al meu*»
zice. Aici arată că nouă ni se cer lucruri mai mari și

¹⁾ Sub numele acesta se ascunde numele Proiecului Malahia, numit în
limba vulgară Înger.

mai duhovnicești, duple cum și zice: «*În tot pământul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii cuvintele lor*» (Ps. 18, 5), adică: «*Nu va mai învăța fiecare pe vecinul său, și fiecare pe fratele său zicând: cunoaste pre Domnul*», și iarăși: «*că se va umplea pământul a cunoaște slava Domnului, că apă multă va acoperi pre dânșii*». (Abacum 2, 14).

«*Zicând cea nouă, a învechit pe cea dintâi. Iară ce se învechește și îmbătrânește, aproape este de peire*» (vers. 13). Privește cum ceiace era ascuns, a fost descoperit de mintea Prorocului. A cinstit legea, și n'a voit a o numi pe față veche. Și totuși aceasta a spus-o, căci dacă acesta era nou, de sigur că nu mai putea numi nou pe cel dinainte. Așa că dând ceva mai mult, și altceva, *s'a învechit*» zice. Prin urmare se desființează, și se nimicește, și nu mai este. Deci, luând îndrăzneală dela Proroc, se atinge de cel vechiu încă mai mult, arătând că acum cele ale noastre înfloresc, adică a dovedit pe acela ca vechiu. Apoi luând numele ca vechiu, și adăogând și altceva dela sine, adică expresiunea de bătrân, celelalte le-a luat de pe aiurea, și zice: «*aproape este de peire*». Așa dară nu cum s'ar întâmpla așezământul cel nou a doborât pe cel vechiu, ci ca fiind îmbătrânit, ca ne mai fiind de nici un folos. De aceea și zicea: «*Că schimbare se face poruncii..., pentru neputința și nefolosul ei*» și că «*nimic n'a săvârșit legea*» și că «*de ar fi fost cel întâi fără de prihană, nu s'ar fi căutat loc celui de-al doilea*». Și ce va să zică fără de prihană? Adică că este folositor, că este puternic. Aceasta a spus-o nu doară voind a-l arăta respingător de păcate, ci ca nefiind îndeajuns, după expresiunea vulgară. Este ca și cum ar zice cineva: «*Casa nu este fără de prihană*», adică are cusururi, este subredă. «*Haina nu este fără de prihană*», adică este stricată. Așa dară el nu-l numește aici rău, ci ca având cusururi și neajunsuri.

¹⁾ Astfel deci suntem noi, sau mai bine zis ne-am făcut noi, însă acum am îmbătrânit, ne-am învechit, și de aceia suntem aproape de a dispărea și a ne pierde. De am voi însă, noi am putea lepăda această bătrânețe.

¹⁾ Partea morală. Despre pocăință și rugăciune. (Veron).

Prin bae desigur că nu este cu puțință, ci prin pocăință este cu puțință. De avem în noi ceva vechiu, să-l aruncăm. De avem vr'o pată sau vr'o sbârcitură, sau vr'o murdărie, să ne curățim, și să devenim frumoși, ca să doriască împăratul frumuseța noastră. Chiar de am ajunge în cea de pe urmă slujenie, am putea recăștiga acea frumuseță, despre care grăiește David zicând: «*Ascultă fică și vezi, și pleacă urechea ta, și uită pre poporul tău, și casa părintelui tău, și va poști împăratul frumuseța ta*» (Ps. 44, 11, 12). Și cu toate acestea uitarea nu face frumuseță, da, frumuseță sufletească. Care uitare? Aceea a păcatelor. El vorbește aici către biserica cea dintre neamuri, îndemând-o de a nuși mai aduce aminte de cele părintești, adică de cele cu privire la jertfirea idolilor, căci dintre aceștia erau adunați. Și n-a zis: «*să nu faci de acelea*», ci încă ceiace este mai mult, nici în minte să'ți pui, ceia ce zice și aiurea «*Nu voi pomeni numele lor prin buzele mele*» (Ibid. 15, 4), și iarăși: «*ca să nu grăiască gura mea lucruri omenești*» (Ibid. 16, 4). Până aici aceasta este o mare virtute, sau mai bine zis, mare, însă nu așa de mare, căci acolo ce spune? «*Nici să'ți aduci aminte de dansa zice, și nici în minte să ai*». Ai văzut cât de departe trebuie noi a sta de păcat? Că cel ce nuși aduce aminte, nici nu se gândește; cel ce nu se gândește, nici nu grăiește, iară cel ce nu grăiește, nu face. Ai văzut prin câte căi ne-a încunjurat, și prin câte distanțe ne-a depărtat încă mai mult?

Să ascultăm dară și noi, și să uităm cele răle ale noastre, ale noastre, zic, cari păcătuim. «*Adu-ți aminte întâi tu, zice, și nu'mi voi aduce aminte eu*». De pildă, iată ce spun eu: să nu ne amintim de răpiri, ci încă și pe cele dinainte să le înapoiem. Aceasta înșamnă a uita rălele; să scoatem din noi gândul de răpiri, și niciodată nu numai să nu'l avem, ci chiar cele deja păcătuite, să nu le mai repetăm. Și cum oare am putea uita rălele? Gândindu-ne la bunătățile ce ni acordă Dumnezeu, căci când noi într'una ne aducem aminte de Dumnezeu, nu putem a ne aduce aminte și de acelea.

«*De mi am adus aminte de tine în așternutul meu, zice n dimineți am cugetat spre tine*» (Ps. 62, 7). Tot-deauna

deci, trebuie a ne aduce aminte de Dumnezeu, dară mai cu samă atunci când cugetul este în liniște, când prin acea aducere aminte vom putea a ne condamna singuri, când stăpânim în cuget acea condamnare. Căci dealtminterlea în ziua când ne vom aduce aminte, dacă vom pătrunde în el alte griji și valuri omenești, iarăși vom alunga de la el uitarea rălelor. Noptile deasemenea putem să ne aducem aminte, când sufletul este în liniște, când este netulburat, când cerul lui intelectual este senin așa zicând. «*Cele ce aveți în inimile voastre*, zice; *întru așternuturile voastre vă umiliți*» (Ps. 4, 5). De sigur că ar trebui de avea această amintire și în timpul zilei; dară fiindcă vă îngrijiți de cele trupești pururea, și sunteți târați în cele ale lumii, cel puțin atunci să vă aduceți aminte, când sunteți culcați; în dimineți cugetați la dânsul. Dacă noi vom cugeta în dimineți la acestea, atunci cu mai multă siguranță vom păși pe calea vieții. Dacă mai întâi vom îmblânzi pe Dumnezeu prin cererile și rugăciunile noastre, apoi tot așa făcând, nu vom avea nici un dușman, iară dacă poate ai avea, vei râde de aceasta știind că ai pe Dumnezeu în ajutor. În piața este războiu, în toate lucrurile omenești este luptă zilnică, vifor este și tulburare. De aceia avem nevoie de arme, iară arma cea mai puternică este rugăciunea. Avem nevoie de vânturi prielnice, avem nevoie, zic, de a le cunoaște toate acestea, așa că se putem călători pe timpul zilei fără naufragiu și fără primejdii. Căci, iubiților, pe fie-care zi întimpinăm multe stânci în cale și de multe ori pe zi se izbește corabia vieții noastre de ele și amenință a se scufunda. De aceia avem nevoie, iubiților de rugăciuni de dimineață și de noapte. Mulți dintre voi poate au văzut Olympia¹⁾, și nu numai că au văzut-o, ci încă au și luat parte și s-au făcut admiratori ai celor ce se luptă, unul al aceuia, altul al acestuia. Știți apoi că în timpul luptelor, atât ziua cât și noaptea, de nimic alta nu se îngrijește vestitorul, de cât cum luptătorul când iese din stadiu să

¹⁾ Un oraș în Elida, unde Elinii serbau luptele așa zise Olympiace, în onoarea lui Zeos, sau Joe Olympiacul. Aceste lupte dăinuiau 5 zile, iară premiul ce se acorda învingătorului era o cunună de maslin. (Vezi Lexiconul Ioanidi).

nu facă niscareva shime nepotrivite, iară cei prezenți când se apropie de vestitor nici nu îndrăznesc a șopti macar cuiva ca nu cumva fiind distrat sufletul lor, să provoace răsul. Deci, dacă cel ce urmează a se lupta în cele omenești, și încă pune atâta grijă, cu atât mai mult ni se cuvine nouă a ne îngriji și a fi cu băgare de samă, nouă, zic, a cărora întreagă viață este o luptă încontinuu. Toată noaptea, deci, să ni fie în privighere, și îngrijindu-ne cum să ieșim din cursul zilei, să nu provocăm răsul. Și fie ca numai răsul să nu-l provocăm! Acum însă luptătorul stă deadreapta Tatălui, auzind că noi să nu grăim ceva nepotrivit, sau care n-ar fi de folos, căci el este judecător nu numai al faptelor, ci și al vorbelor.

Să privighem, iubiților, toată noaptea. Avem și noi vestitori, dacă vom voi, căci pe lângă fie-care din noi stă îngerul păzitor. Noi însă horcăim toată noaptea. Și fie, ca numai să horcăim, dară mulți fac încă și lucruri necuviincioase: unii ducându-se la curvăsării, iară alții transformându-și casele lor în localuri de curvie și aducând acolo femei pierdute. Cu adevărat aceștia bine se îngrijesc a se lupta¹⁾. Unii apoi se îmbată și vorbesc fără șir, alții fac vuet, alții privighează rău, și împletesc viclenii mai rău de cât toți, alții fac socoteala procentelor banilor, alții sunt peste măsură îngreuiți în griji, și toate celelalte le fac, mai mult de cât cele trebuitoare la luptele duhovnicești. De aceia vă rog, ca lăsând toate, la un singur lucru să avem privirea ațintită: ca să luăm premiul, și să câștigăm coroana. Toate să le facem, prin care să putem a ne învrednici bunurilor făgăduite. Cărora fie ca să ne învrednicim întru Christos Isus Domnul nostru căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul sfânt se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹⁾ Expresiunea aceasta este un sarcasm foarte înțepător, care s-ar putea adresa și astăzi multora (Πάνο γε, οὐ γάρ; καλῶς μεριμνῶσι ἀγωνίσασθαι).

OMILIA XV

«Avea drept aceia și cel dintâi îndreptări de slujbă și sfințire lumească. Pentru că cortul s'a făcut cel dintâi, întru care erea sfeșnicul, și masa, și punerea înaintea pânilor, care se zice sfintele. Iară după a doua catapeteasmă cortul cel ce se cheama sfintele sfintelor, care avea cădelniță de aur, și sicriul legii, ferecat peste tot cu aur, întru care erea năstrapa cea de aur, care avea mana și toiagul lui Aaron ce odrăslise, și tablele legii. Iară pe deasupra lui Cheruvimii slavei, cari umbrea altarul, pentru care nu este acum a grăi cu amănuntul» (Cap. 9, 1—5).

A arătat dela preot, dela preoție, dela așezământ, că trebuia acela ca să aibă sfârșit. La urmă o dovedește și dela însăși forma cortului mântuirii. Cum? «Aceasta o arată, zice sfânta sfintelor. Sfânta este simbol al timpului dinainte că acolo toate se făceau prin jertfe; pe când sfânta sfintelor este simbol al timpului de față». Numește sfânta sfintelor cerul, și catapeteasma cerurilor, și trupul care a intrat întru cele dinlăuntru catapetesmei, adică «prin catapeteasma trupului său» (Cap. 10, 20). Este bine însă ca acest pasaj să 'l repetăm de la început, și să 'l explicăm. Deci, ce spune el? «Avea drept-aceia și cel dintâi». — Ce este cel dintâi? Așezământul, legea veche. — «Indreptări de slujbă». Ce va să zică îndreptări de slujbă? Simboluri, sau orândueile; ca și cum pare că ar fi zis: «Avea atunci, acum însă nu mai are». Prin aceasta arată că acel așezământ a încetat deja, fiindcă expresiunea «avea» aceasta înseamnă. Așa că acum dacă și stă, nu este. «Și sfințire lumească». Lumească o numește, fiindcă le erea îngăduit tuturor de a se duce; și aceasta o învedera, locul în același templu, unde stau preoții, unde stau Iudeii, Prozeliții, Elinii, Nazoreii. Deci, fiindcă le erea îngăduit și Elinilor de a intra, apoi îl numește lumesc, și sfințire lumească, că doară Iudeii nu ereau, sau nu compuneau dânșii lumea.

«Pentru că cortul s'a făcut cel dintâi, zice, întru care erea sfeșnicul, și masa, și punerea înaintea pânilor»

— acestea sunt simbolele lumii — «care se zice sfintele, iară după a doua catapeteasmă» — așa dară nu erea numai o catapeteasmă, ci erea și afară o catapeteasmă — «cortul cel ce se cheamă sfintele sfintelor». Privește cum îl numește pretutindeni cort, prin faptul că stau întrânsul. «Care avea cădelniță de aur, zice, și sicriul legii ferecat peste tot cu aur, întru care erea năstrapa cea de aur, care avea mana, și toeagul lui Aaron ce odrăslise și tablele legii». Toate acestea ereau amintiri cinstite și strălucite în același timp despre ingratitudinea Iudaică, «și tablele legii» — pe care le-a sfărâmat Moisi — «și mana», pentru care cârtiau, și de aceia transmițând urmașilor lor aducerea aminte, a poruncit a fi pusă în năstrapa cea de aur. «Și toeagul lui Aaron ce a odrăslit». Se revoltau deseori, și fiindcă erau nerecunoscători și nemulțămitori, apoi a poruncit legiuitorului a pune acestea în năstrapa cea de aur, și astfel a trimis amintirea lor la urmași. «Iară pre deasupra lui Cheruvimii slavei, cari umbreau altarul». Dară ce înseamnă cheruvimii slavei? Vorbește aici de cele slăvite, sau de cele de desubt ale lui Dumnezeu. Bine a făcut de le a înălțat acestea prin cuvânt, ca să le arate mai mari după aceasta. «Despre care, zice, nu este acum a grăi cu amănuntul». Aici a dat a se înțelege că nu numai acestea ereau cele văzute, ci ereau numai enigme. «Despre care nu este acum a grăi cu amănuntul» — poate ca având nevoie de vorbă mai lungă.

«Și acestea fiind tocmită așa, în cortul cel dintâi totdeauna intrau preoții când făceau slujbele» (Vers. 6), adică fusese acestea, dară nu se bucurau de dănsle Iudeii, și nici nu le vedeau, așa că nu ereau mai mult ale lor, decât ale aceloră pentru care se prorocise. «Iară în cel de al doilea odată în an singur Arhiereul, nu fără de sânge, care aducea pentru sine și pentru neștiințele poporului» (Vers. 7). Ai văzut cum deja a pus mai dinainte tipurile? Căci, pentru ca să nu zică «cum de a fost o singură jertfă, și cum de Arhiereul o singură dată pe an intra», apoi arată că aceasta era încă dela început, de oarece era sfântă și înfricoșată, și numai o singură dată pe an. «Astfel se obișnuia dela început, căci și atunci, zice, Arhiereul odată pe an aducea». Și bine a zis el

«nu fără de sânge», adică nu fără de sângele acesta, căci nici nu era ocupațiunea lui de acest fel. Arată încă, că jertfa va fi nu consumată prin foc, ci învederată mai cu seamă dela sânge. Fiindcă crucea a numit-o jertfă, neavând cu sine nici foc, nici lemne, nici de multe ori proadusă, ci o singură dată proadus în sânge, apoi arată că și jertfa veche era de acest fel, căci o singură dată se proaducea în sânge. «Care aducea pentru sine», — iarăși pentru sine — «și pentru neștiințele poporului». N'a zis «pentru păcatele», ci «pentru neștiințele», ca să nu cugete ei lucruri mari. Că dacă poate ai păcătuit fără să vrei, zice, dară încă când nici nu ai avut știință? Și de acest păcat nimeni nu este curat. Pretutindeni pune expresiunea «pentru sine», arătând prin aceasta că Christos cu mult mai mare este. Că dacă el a fost separat și străin de păcatele noastre, cum ar fi proadus pentru sine? «De ce dară ai spus acestea? zice. Deci expresiunea «pentru sine» arată superioritatea lui Christos. Aici prin urmare nu este cătuși de puțin o teorie, sau o expresiune de examinat, ci după aceia chibzuește și examinează, zicând:

«Aceasta însemnând Duhul cel sfânt, că încă nu era arătată calea sfinților, fiindcă încă era cortul cel dintâi» (Vers. 8). «Pentru aceia, zice, au fost întocmite acestea așa fel, ca să aflăm că sfânta sfintelor, adică cerul, este încă nepătruns. Dară dacă nu putem pătrunde încă întrânsul, să nu ne închipuim că nu este, fiindcă nu ne ridicăm în sfânta sfintelor». «Care era pildă în vremea de atunci» (Vers. 9).

Ce se înțelege prin «vremea de-atunci»? Adică vremea cea mai înainte de venirea lui Christos, că după venirea lui Christos, nu mai este vremea de atunci, căci cum ar putea fi, venind el, și având sfârșit? Și altceva mai indicând el zice: «care era pildă în vremea de atunci», adică, că a devenit tip.

«Întru care daruri și jertfe se aducea, cele ce nu puteau după știință să facă desăvârșit pre cel ce sluja». Ai văzut cât de lămurit a arătat aici ceva să zică expresiunea «că nimic n-a săvârșit legea», și că «de ar fi fost cel dintâi fără de prihană»? Cum? «Dupre știință», căci jertfele lor

nu scoteau murdăriile din suflet, ci se mărgineau la trup, «dupre poronca legeti trupești» zice, căci nu a putut să slobozască pe om nici de preacurvie, nici de ucideri, nici de furare de cele sfinte. Ai văzut? «Acestea să mănânci» zice; acelea să nu le mănânci, care toate sunt indiferente.

«Numai pentru mâncări și băuturi, zice, și multe feluri de spălări» — «bea aceasta», zice, de și nu era nimic poroncit pentru băutură, ci le spune acestea mai mult spre a le arăta ca nimicuri. «Și multe feluri de spălări, zice, și îndreptări ale trupului, erau puse până la vremea îndreptărei», căci aceasta este îndreptarea trupului. Aici doboară jertfele, arătând că nu au nici o putere, și că au fost puse numai până la vremea îndreptărei, adică așteptând timpul care le va îndrepta pe toate.

«Iară Christos venind, Arhiereu bunătăților celor viitoare prin cortul cel mai mare și mai desăvârșit, nu de mână făcut» (vers 11). Aici vorbește de trupul lui. Bine l-a numit el cel mai mare și mai desăvârșit, dacă este și Dumnezeu Cuvânt, și dacă toată energia Duhului locuiește întrânsul; «că nu cu măsură dă Dumnezeu Duhul». Sau că îl numește cel nou desăvârșit, ca fiind fără de hulă, și ca cele mai mari săvârșindu-le — «adecă nu al acestei zidiri». Iată cum este mai mare, că nu ar fi fost din Duh, dacă l-ar fi întocmit pre el omul. «Nu al acestei zidiri» zice, adică nu al fapturilor acestora, ci al celei duhovnicești, căci prin Duhul Sfânt a fost întocmit. Ai văzut cum numește sau cort, și catapeteazmă, și ceriu? «Prin cortul cel mai mare, zice și mai desăvârșit» și «Prin catapeteazmă, adică prin trupul său», și iarăși «In cea mai dinăuntru a catapetezmei» și «Intrat odată întru cele sfinte», ca să se prezinte înaintea feții lui Dumnezeu.

Dară pentru ce oare face aceasta? Voind a ne învăța pre noi, însemnând într'un fel și în altul același cuvânt, sau mai bine zis, aceeași idee. De pildă, catapeteazmă este ceriul; că precum catapeteazma desparte Sfintele, tot așa și trupul lui ascunde dumnezeirea; deasemenea trupul lui este cort, având înăuntru dumnezeirea. Apoi iarăși, cort este și ceriul, căci acolo înăuntru este preotul.

«Iară Christos venind, Arhiereu bunătăților celor viitoare»

toare» zice. N'a întrebuințat zicerea γενόμενος—venind—ci Παράγενόμενος, adică în acest scop chiar a venit, și nu moștenind sau continuând lucrul altuia; adică nu mai înainte se făcuse lucrul de altul, iară el a venit cum s'ar întâmpla, ci după ce a venit. Și nu zice că venind Arhiereu al celor ce se jertfeau, ci «*bunătăților celor viitoare*», ca și cum pare că n'ar avea destulă putere să reprezinte cu cuvântul totul. «*Nici prin sânge de țapi și de viței*» (Vers. 12), zice,—toate sunt schimbate din nou, toate prefăcute—«*ci prin sângele său a intrat întru cele sfinte*». Iată că aici a numit timpul său ceriu. «*Odată, zice, a intrat întru cele sfinte, veșnică rescumpărare aflând*». Apoi și expresiunea «*aflând*» este dintre cele greu de explicat, și venite pe neașteptate, cum de o singură dată prin intrarea lui a aflat rescumpărare veșnică. Mai departe apoi pune probabilul, zicând: «*Că de vreme ce sângele taurilor și al țapilor, și cenușa de junice stropind pe cei spurcați, îi sfințește spre curățenia trupului, cu cât mai vărtos sângele lui Christos, care prin Duhul cel veșnic pre sine s'a adus fără de prihană lui Dumnezeu, va curăți știința (συνείδησιν = conștiința) voastră de faptele cele moarte, ca să slujiți Dumnezeului celui viu*» (Vers. 13, 14).

«Că dacă, zice, sângele taurilor poate să curățească trupul apoi cu atât mai mult pe suflet poate a-l curăți sângele lui Christos». Ca nu cumva auzind cuvântul «*îi sfințește*» să-ți închipui lucruri mari, apoi precizează faptul și arată deosebirea fiecărei din aceste două curățiri, cum una este înaltă, iară cealaltă umilită, și zice că cu drept cuvânt, că dacă aceea este săvârșită prin sângele taurilor, apoi aceasta este săvârșită prin sângele lui Christos. Și nu s'a mărginit numai la simpla numire, ci pune înainte și modul producerii, zicând: «*Care prin Duhul cel sfânt, pre sine s'a adus fără de prihană lui Dumnezeu*», adică jertfa a fost fără de prihană, curată de orice păcat, căci aceasta s'a făcut nu prin foc sau altceva, ci «*prin Duhul cel veșnic*», zice. «*Va curăți știința voastră, zice, de faptele cele moarte*». Și bine a zis el «*de faptele cele moarte*», că dacă se atinge cineva de un mort, se spurcă, apoi și aici dacă se atinge de faptele cele moarte,

se spurcă prin conștiință. «*Ca să slujiți, zice, Dumnezeului celui viu*». Aici invederează, că având fapte moarte, nu este cu puțință de a sluji Dumnezeului celui viu, fiindcă acelea sunt și false, și moarte cu drept cuvânt.

¹⁾ Nimeni, deci, să nu intre aici, având fapte moarte, că dacă atingându-ne de un mort nu ne este slobod a intra în biserică, apoi cu atât mai mult nu este slobod celor ce au fapte moarte, căci acestea sunt cea mai grozavă necurătenie. Fapte moarte deci, sunt acele ce nu au viață, acelea care scot din ele putoare. Că precum trupul cel mort nu este bun de nimic, ci încă și scârbește pe cel ce se apropie de el, tot așa și păcatul de'ndată atinge judecata noastră, și nu o lasă a fi liniștită, ci o tulbură și o neliniștește. Se zice că și boala molipsitoare conrupe trupul și-l prăpădește. Astfel este și păcatul, căci cu nimic nu se deosebește de mortăciune, nu doară că conrupe mai întâi aerul, și apoi trupurile, ci de-odată pătrunzând în suflet. Nu vezi pe cei molipsiți de o boală molipsitoare, cum se umflă, cum se învârtesc în toate părțile, cum sunt plini de putoare, cum căutătura lor este schimbată, cum toți sunt necurați? Astfel sunt și păcătoșii, ca și cum nu ar vedea. Căci spune'mi: oare cel stăpânit de pofta banilor sau a trupurilor nu este mai bolnav de cât cel cuprins de o boală molipsitoare? Oare nu este mai necurat de cât toți aceștia, făcând toate cele necinstite și rușinoase? Căci ce poate fi mai scârbos, de cât un om iubitor de bani? Câte fac femeile curve, câte cele ce joacă pe scena teatrului, tot pe atâtea fac și cei iubitori de bani. Sau mai dreptul vorbind mai degrabă se vor lăsa acelea de rele, de cât aceștia de iubirea de argint. Sufăr deseori lucruri înjositoare, lingușind pe cei ce nu merită, se arată îndrăzneți iarăși unde nu trebuie, pretutindeni cu neorânduială. De multe-ori apoi lingușesc pre cei vicleni și înșelători, cari sunt poate și mai inferiori lui, iară pre cei buni și virtuoși în toate, îi batjocoresc.

Ai văzut slujenie și nerușinare din toate părțile? Unul ca acesta este și umilit peste măsură, și îngâmfat. Curvele

¹⁾ Partea morală. Contra iubirii de argint, și că nu trebuie a rade în biserică. (Veron.)

când stau pe casă, această vină poate că o au, că vând trupul pentru bani. Pentru aceasta însă au o scuză: aceea că sunt silite de sărăcie și de foame — de și nici aceasta chiar nu e deajuns spre desvinovățire, căci pot foarte bine de a trăi muncind. Aici însă nu stă lacomul de avere, cămătarul, nu pe casă, ci chiar în mijlocul cetății, nu trupul ci însuși sufletul vânzându-l diavolului, în cât că poate să intre el acolo, și să se desmerde ca și cu o curvă, iară după ce și-a împlinit toată pofta, iese de-acolo, fiind văzut de întreaga cetate, iară nu numai de doi trei bărbați. Particularitatea curvelor apoi este, că sunt ale celor ce le dau bani, fie acela rob sau slobod, luptător, sau oricine, numai că să le propună, și ele primesc, iară cei ce nu le dau, chiar de ar fi mai nobil de cât toți, totuși nu se pot apropia de ele fără bani. Întocmai așa fac și lacomii de averi, căci chiar gândurile cele mai bune, dacă nu le vor aduce bani, îi le resping, pe când cu cele în adevăr bestiale se acomodează și se unesc pentru bani, și pierd frumusețea sufletului. Că precum acelea de la natură sunt scârboase, negre, mojice, groase, rău formate și în totdeauna grețoase, întocmai așa devin și sufletele acestora, neputând ași acoperi nici chiar slujenia sulimanurilor de dinafară. Că pe cât este mai mare slujenia, tot pe atât ori și ce ar face, nu pot a se ascunde.

Cum că nerușinarea face pe curve, ascultă pe Prorocul care zice: *«Față de curvă s'a făcut fața ta fără de rușine ai fost către toți»* (Ierem. 3, 3). Aceasta se poate spune și celor lacomi: *«fără de rușine ai fost către toți; nu numai către acesta, sau acela, ci către toți»*. Cum? Apoi unul ca acesta se poartă fără de rușine și către tată, și către fiu, și către femeie, și către prietin, și către frate, și către binefăcătorul, sau, și către toți în genere. Și ce spun eu de prietin, și frate și tată? El nu se sfiște nici chiar de Dumnezeu, ci toate i se par mithuri, și râde fiind îmbătat de multă poftă de bani, și nici nu primește a auzi ceva din cele ce ar putea să-l folosească. Dară vai! câtă absurditate din partea lor, și câte grăiesc! *«Vai ție, mamona, zice, și celui ce nu te are»*. Aici mă aprind de mânie, căci vai! celor ce gră-

iesc de acestea, fie chiar și în glumă. Căci spune-mi: oare nu cu astfel de amenințare a amenințat Dumnezeu, zicând: *«nu poți sluji la doi Domni»*? Și tu risipești amenințarea? Oare Pavel nu a numit lăcomia idolatrie, iară pe lacom nu l'a numit idolatru? Tu însă stai râzând că și femeile care provoacă râsul pe scenă.

Aceasta a răsturnat totul pe dos, aceasta a nimicit totul! Cele ale noastre au devenit de râs, nimic nu este statornic din parte-ne, nimic serios, ci purtare de om lumeț și glumeț. Nu grăiesc acestea numai către bărbații cei din lume, ci știu eu la cine fac aluziune, căci biserica este plină de rizilic. Dacă cutare de pildă a spus o glumă, d'endată se provoacă râs printre cei ce stau în biserică, și ce este mai minunat, că chiar în timpul rugăciunii cei mulți nu conținesc de a râde. Pretutindeni joacă diavolul, pe toți i-a împleticit la un loc, și pe toți îi stăpânește. Christos se necinstește, este alungat, și nici într'o parte nu este biserică. Nu auzi ce spune Pavel, zicând: *«Și măscărăciunea, și vorba nebunească, și glumirea care nu se cuvin, nici să se numească întru voi»* (Efes. 5, 4.)? După măscărăciune el pune gluma ce nu se cuvine și tu râzi? Dară vorba nebunească ce înșamnă? Ceia ce nu are înrânsa nimic bun. Râzi mereu și îți înveselești fața, tu care ești singuratic? Tu, care ești răstignit, care jălești, râzi? spune-mi. Unde ai auzit pe Christos spunând aceasta? Nicăiri, ci de multe-ori încă îl vezi mahnit. Că și atunci când a văzut Ierusalimul, a plâns, și când a văzut pe vânzătorul Iuda, s-a tulburat, și când a sculat pre Lazăr din mormânt, a plâns, — iară turâzi? Dacă cineva nu se întristează pentru păcatele altora și este vrednic de învinovățire; dară încă când pentru păcatele sale proprii stă nepăsătoriu, cum să nu fie vrednic de pedeapsă?

Timpul de față, iubitorilor, este timp de jale și mahnire, timp de mortificație, de robire, de lupte și de muncă; și tu râzi? Nu vezi cum a fost certată Sara? Nu auzi ce spune Christos: *«Vai vouă celor ce râdeți acum, că veți plânge»* (Luca 6, 25)? Acestea le cântă în fie-care zi; și tu râzi? spune-mi. Ce spune Prorocul? Că *«am râs»*? Nici de cum; însă ce? *«Ostenit-am, zice, întru suspinul*

meu» (Ps. 6, 7). Dacă poate că sunt unii atât de veseli și de seci, în cât că râd chiar în cursul acestei certări, când vorbim acestea despre râs. Dealtmintrelea astfel este nebunia, astfelu este smintirea, că nici nu se sinchisește cineva de certare.

Stă Preotul lui Dumnezeu, înălțând înaintea lui rugăciunile tuturor; și tu râzi, nesfîindu-te de nimic? Acesta tremurînd înalță rugăciuni pentru tine, iară tu disprețuiești acest fapt? Nu te temi? Nu te sîfșești de aceasta? Când intri în palatul împărătesc, îți regulezi și shimele, și căutăturile, și pașii, și toate celelalte mișcări, iară aici unde cu adevărat că sunt palate împărătești, și încă astfelu precum sunt cele cerești, turizi? Nu auzi ce spune scriptura? *«Vai, zice, celor ce desprețuesc»* (Abac, 1, 5). Știu că tu nu vezi, dară ascultă, că îngeri sunt de față pretutindenii, și mai cu samă în casa lui Dumnezeu, stînd de față înaintea împăratului tuturor, și toate sunt pline de imiurile acelor puteri nevăzute.

Vorba aceasta a mea este și pentru femeii, care în fața bărbaților nu îndrăznesc a face aceasta, și chiar de o fac, nu întotdeauna. ci în timp de recreație, — pe când aici întotdeauna. Cum? Acoperi capul, și râzi, o! femeie, stînd în biserică? Ai intrat spre ați mărturisi păcatele, spre a cădea înaintea lui Dumnezeu, spre a te ruga lui pentru cele ce ai păcătuit, și o faci aceasta rîzînd? Dară cum vei putea să-l îmblînzăști, făcînd așa? *«Dară, zici tu, ce rău este rîsul?»* Nu este rău rîsul în sine, ci răul este când e fără măsură, și fără timp. Rîsul stă în noi, ca astfelu când după trecere de un timp îndelungat vedem pe niște prietini, facem aceasta; când vedem pe unii uimiți și spăimîntați, îi încurajăm pre dînșii cu surîsul, nu doară ca să rîdem cu hohot, și într'una. Rîsul stă în sufletul nostru, ca astfelu sufletul să se înalțe, iară nu să se moleșeze. Fiindcă și pofta stă în trupul nostru, și nu numai decît este trebuință de a face uz de dînsa fiindcă stă în noi, sau a face uz fără cumpătare, ci o stăpînim, și nu zicem, că de oare-ce stă în noi să abuzăm de ea.

Cu lacrimi, slujăște lui Dumnezeu, ca să poți ați spăla păcatele. Știu bine că mulți poate ne vor lua în derădere,

spunînd de lacrimi. De aceia tocmai este timpul lacrimilor. Știu încă că sunt mulți de aceia carii rîd sarcastic când zicem: *«Să mîncăm și să bem, căci mîne avem să murim»* și *«Deșărtăciunea deșărtăciunilor toate sunt deșărtăciuni»* (I. cor. 15, 32. Ecles. 1, 2). Nu eu spun, ci chiar acela care a avut experiența lucrurilor, zice acestea: *«Ziditu-mi-am case, săditu-mi-am vii, făcutu-mi-am grădini și livezi, și am sădit întrînsele tot felul de pomi roditori»* — și ce în fine după toate acestea? *«Deșărtăciunea deșărtăciunilor, toate sunt deșărtăciuni»*. (Ecles. 2, 4, 5). Să plîngem, deci, iubitorilor, să plîngem, zic, pentruca să rîdem cu adevărat, pentru ca în adevăr să simțim în acea zi bucurie sinceră. Cu bucuria de aici însă, este amestecată în tot-deauna și întristare, și niciodată nu se găsește curată și lipsită de ea. Pe când bucuria aceea este curată, fără vicleșug neavînd întrînsa nimic amestecat. Acea bucurie să o simțim, pe aceea să o căutăm. De altfelu nu este cu puțință de a câștiga o astfelu de bucurie, de cât ca aici să nu preferăm pe cale plăcute, ci pe cele folositoare, căutînd a le suferi toate cu mulțămire, căci numai așa vom putea să dobîndim împărăția cerurilor. Căriea fie ca să ne învrednicim cu toții întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sf. se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVI

«Și pentru aceasta este mijlocitor așezămîntului de lege celui nou, ca făcîndu-se moartea spre rescumpărarea greșalelor, ce era în așezămîntul de lege cel dintâi, să ia cei chemați făgăduința moștenirii celei veșnice. Că unde este dieată (testament), acolo trebuie să fie moarte celui ce face dieata. Că dieata întru cei morți este întărită, de vreme ce încă nu poate când este viu cel ce face dieata. Pentru aceia nici cea dintâi fără de sânge nu s-a înnoit». (Cap. 9, 15--18).

Era firesc lucru ca mulți dintre cei ce se găseau mai slabi, să nu creadă făgăduințelor lui Christos, sprijinin-

da-se mai cu samă pe moartea lui. De aceasta folosindu-se Pavel, pune exemplul acesta înainte, și-l desfășură cu prisosință, pe baza obiceiului obștesc. Care este acest obicei? «Pentru aceasta tocmai, zice, trebuie a ne încuraja. Pentru ce anume? Pentru că ne-mai trăind cei ce fac dieata, și murind ii, atunci testamentul lor este sigur, și are putere». De aceia și zice: *«Mijlocitor este al așezământului celui nou»*. Testamentul însă se face aproape de ziua cea de pe urmă, și este astfel făcut, că pe uniia îi are de clironomi, iară pe alții lipsiți de clironomie, adecă desmoșteniți. Tot așa și aici, când de pildă pentru moștenitori zice: *«Voiesc ca unde sunt eu, și aceștia să fie»*, iară pentru cei desmoșteniți zice: *«Nu pentru lume mă rog, ci pentru cei ce vor crede prin cuvântul lor întru mine»* (Ioan 27, 24, 9, 20). Dieata iarăși are pe de o parte cele ale testatorului, iară pe de alta cele ale moștenitorilor, așa că pe unele trebuie a le lua moștenitorii, pe altele a le face, adecă a le împlini. Tot așa și aici, căci după ce li făgăduiește multe, cere și cele din partea lor, zicând: *«Poruncă nouă dau vouă»*. Și iarăși, dieata trebuie a avea mărturi, dară ascultă ce spune el, zicând: *«Eu sunt cel ce mărturisec pentru mine însu-mi, și mărturisește pentru mine, cel ce m-a trimis pe mine»*, și *«acela va mărturisi pentru mine»* — vorbind despre Mângâitoriul, iară pe cei doisprezece apostoli trimitându-i la predicare, li-a zis: *«Mărturișiți înaintea lui Dumnezeu»* (Ioan 13, 34, 8, 18, 15, 26).

«Și pentru aceasta, zice, este mijlocitor așezământului de lege celui nou». Dară oare ce înșamnă «mijlocitor»? Mijlocitorul nu este stăpân al lucrului pentru care mijlocește, ci a altuia este lucrul, și altul este mijlocitorul. De pildă, mijlocitor al unei căsătorii este nu cel ce se căsătorește, ci cel ce conlucrează pentru facerea căsătoriei. Tot așa și aici mijlocitor între Dumnezeu Tatăl și noi oamenii s'a făcut Fiul. Nu voia a ni lăsa nouă Dumnezeu Tată această moștenire, ci era supărat față de noi și nemulțămît, ca uniia ce erăm înstrăinați, iară el (Fiul) s'a făcut mijlocitor între noi și Tatăl, pe care l-a înduplecat. Cum și în ce fel s'a făcut mijlocitor? Ne-a adus vorbe trimise nouă de Tatăl, și i-a dus vorbe de la noi,

și moartea a înfrânt-o. Eram depărtați de Tatăl, și trebuia să murim, el însă a murit pentru noi, și ne-a făcut vrednici așezământului său. Cu chipul acesta este sigur și puternic așezământul lui, care nu s'a dat celor nevrednici. La început, deci, el se găsia față de noi ca tatăl față de fii, dară fiindcă am devenit nevrednici, trebuia a fi pedepsiți, iară nici decât a ne bucura de așezământul său.

«Deci, pentru ce cugeți lucruri mari, zice, de lege? Căci ne-a dus într'un astfel de hal, încât nu puteam a ne mântui. Că dacă stăpânul nostru n'ar fi murit pentru noi, legea n'ar fi avut putere, căci era neputincioasă». Dară aceasta o adeverește nu numai de la obișnuința obștească; ci și dela cele petrecute în Testamentul vechiu, cea ce mai ales îi convingea pre dânsii. «În legea veche însă n'a fost nimeni care să se fi sfârșit ca Christos, zici tu; și atunci cum de era ea stabilă și cu putere»? Prin acelaș fel de a fi, căci și acolo era sânge, precum și aici este sânge, iară dacă acolo nu era sângele lui Christos, tu să să nu te minunezi, căci era numai tip. «Pentru aceia, zice, nici cea dintâi fără de sânge nu s'a înolit». Și ce va să zică «nu s'a înolit»? Adecă n'a devenit puternică și stabilă, n'a fost întărită. «De aceia, zice, trebuia a fi simbolul așezământului și al morții». Căci, dece, spune-mi, cartea așezământului a fost stropită cu sânge?

«Că după ce s-a grăit toată poronca duple lege de către Moisi la tot poporul, luând sângele cel de viței și de țapi, cu apă și cu lână roșie și cu isop, și pre însăși cartea și pre tot poporul a stropit, zicând: acesta este sângele legii, care a poroncit vouă Dumnezeu» (Vers. 19, 20). Pentru ce spune-mi, este stropită cu sânge cartea și poporul? — de cât că sângele acela ca și celelalte au fost tipuri de la început a celor de după aceasta. De ce apoi cu isop? Pentru că fiind fraged și des, ținea concentrat în el sângele. De ce iarăși apa? Apoi și aceasta ca caracterizând curățirea prin apă. De ce apoi lână? Era și aceasta luată, spre a ținea concentrat sângele, astfel că sânge și apă erau acelaș lucru, căci botezul este simbol al patimei lui.

«Încă și pre cort și pre toate vasele cele de slujbă

așijderea cu sânge le-a stropit. Și numai cu sânge toate se curățesc după lege, și fără de vârsare de sânge nu se face iertare» (Vers. 21. 22.). De ce a pus el expresiunea? «numai»? De ce a corectat oare cum ideia dinainte? Fiindcă acele nu erau curățire desăvârșită, și nici ertare desăvârșită, ci pe jumătate desăvârșită, și în cea mai mică parte, — pe când aici, «*Acesta este sângele meu al legii cei nouă, zice, care pentru voi se varsă, spre iertarea păcatelor*» (Math. 26, 28). Unde este, deci aici cartea? Li-a curățit cugetele lor; dânșii, deci, erau cărțile legii celei nouă. Unde sunt vasele de slujbă? Unde este cortul? Dânșii sunt și vase, și cort. «*Că voi locui întru ei, zice, și voi umbla*» (II. Cor. 6, 16). Nu este aici nici lână roșie, și nici isop cu care se stropesc; și de ce? Pentru că curățirea nu este trupească, ci duhovnicească, și sângele duhovnicească. Cum? Apoi sângele acesta nu curge din trupul animalelor necuvântătoare, ci din trup pregătit de Duhul. Cu acest sânge nu Moisi, ci Christos ne-a stropit, prin cuvântul său care zice: «*Acesta este sângele meu al legii cei nouă, spre iertarea păcatelor*». Cuvântul acesta în loc de isop muiat în sânge, pe toți ne stropește. Acolo se curăța trupul pe dinafară, fiindcă curățirea era trupească; aci însă, fiindcă curățirea este duhovnicească, intră în suflet, și-l curăță, nu cum s'ar întâmpla stropindu-l, ci curgând în sufletele noastre.

Cei inițiați în sfintele taine, le știu acestea. Trupurile acelora erau stropite numai la suprafață, după care iarăși trebuia să se spele cel stropit, căci nu putea umbla pururea plin de sânge, — pe când cu sufletul nu așa, ci cu înseși ființa sa se amestică sângele, făcându-l voinic și curat, și ducându-l spre cea mai neexplicată frumusețe. La urmă apoi arată că moartea este cauza nu numai a întăririi, ci și a curățirii. Și fiindcă moartea se credea a fi un lucru cu desăvârșire necurat, și mai cu seamă moartea pe cruce, zice că a curățit, și cu curățire prețioasă, și în cele mari. De aceia jertfele precedau, pentru sângele acesta; de aceia miei, de aceia în fine toate celelalte erau făcute.

«*Trebuia dară ca chipurile celor din ceruri cu acestea să se curățească, iară singure cele cerești cu mai bune jertfe*

de cât acestea» (Vers. 23). Și cum sunt chipuri în cele cerești? Și pe care le numește acum cele din ceruri? Poate cerul? Poate ingerii? Nimic din acestea, ci cele ale noastre. Prin urmare cele ale noastre sunt în ceruri, și cerești, chiar de sunt săvârșite pe pământ. Fiindcă și ingerii sunt pe pământ, de și se zic cerești, — și cheruvimii pe pământ s'au arătat, de și sunt cerești. Și ce spun eu că s'au arătat? când ei petrec pe pământ, cum ar fi în ceruri. Nimic însă nu împiedică la aceasta, căci sunt cerești și așa. «*Iară petrecerea noastră, zice, este în ceruri*» (Filipp. 3, 20) de și petrecem aici. «*Iară singure cele cerești*», adică, filosofia cea din partea noastră, cei chemați acolo — «*cu mai bune jertfe de cât acestea*». Cea ce este mai bun, de sigur că este mai presus de alt bun; prin urmare buni s'au făcut, și chipuri celor din ceruri. Nici nu ar putea chipurile să fie rele, fiindcă atunci ar fi rele și acelea ale căror chipuri sunt.

¹⁾ Deci, dacă suntem cerești, și ne-am învrednicit unei astfel de puteri, să ne înfricoșem, iubiților. Să nu mai rămânem pe pământ, căci cel ce voiește poate să nu rămână pe pământ, de vreme ce a rămânea pe pământ, sau a nu rămânea, atârână de voința și de modul de a cugeta. De pildă iată ce zic eu: Dumnezeu se zice că este în ceruri. De ce oare? Nu doară că El este mărginit în loc — să nu fie una ca aceasta! — și nici că a lăsat pământul lipsit de prezența sa, ci o zicem aceasta în raport cu ingerii ce stau înaintea sa. Deci dacă și noi stăm aproape de Dumnezeu, suntem în ceruri. Și atunci ce mi pasă mie de cer, când văd pe stăpânul cerului în fața mea, când eu însuși mi devin cer? «*și la el vom veni, zice, și sălaș la el vom face*» (Ioan 14, 23). Să ne facem deci sufletul cer. Cerul este frumos și încântător prin natura sa, și nici chiar în timp de iarnă nu este negru, și nici nu își schimbă fața, ci numai norii alunghându-se îl acopere pentru moment. Cerul are soare. Să avem deci și noi pre soarele dreptății. Am spus că noi putem să devenim cer, și văd că ne este cu puțință de a deveni mai buni și de cât cerul. Cum? Când avem în

¹⁾ Partea morală. Nu e de ajuns numai de a voi virtutea, ci a înfrunța și năcazurile ce se cer. (Veron.)

noi pe stăpânul cerului. Cerul întotdeauna este curat și nepătat, și nici în timp de iarnă, nici în timp de noapte nu se schimbă. Deci și noi să nu ne schimbăm, fie în scârbe și necazuri, fie în uneltirele diavolului, ci să rămânem în tot-deauna curați și nepătați.

Cerul este înalt și departe mult de pământ; așa să facem și noi, adică să ne ridicăm dela pământ, și să ne urcăm la acea înălțime. Și când oare am putea să ne ridicăm de pe pământ? Când vom cugeta cele cerești. Cerul este mai presus și de nori, și de tempeste, și de nici una din acestea nu poate fi stăpânit. Tot așa și noi nu vom putea a fi stăpâniți de cele contrare, dacă vom voi. Se pare că cerul suferă ceva din cauza norilor, deși în realitate nu suferă nimic; tot așa și noi nu vom pătimi nimic, chiar dacă s'ar părea că pătimim. Precum se întâmplă în timp de iarnă, că cei mai mulți nu știu de frumusețea lui, ci cred că s'a schimbat, pe când cei ce filosofează știu bine că nimic n'au suferit, tot așa se petrece și cu noi în timpul necazurilor, când cei mai mulți cred că ne-am schimbat, și că necazurile ne-au atins până și inima, pe când cei ce filosofează știu bine că nu ne-au atins inima.

Să devenim cer, să ne ridicăm la acea înălțime, și atunci vom vedea pe oameni că cu nimic nu se deosebesc de furnici. Nu vorbesc numai de cei săraci, și nici de cei mulți, ci chiar de ar fi cineva general, sau împărat, totuși acolo noi nu vom vedea nici împărat, nici om de rând; nu voi ști nici ce este aur, sau argint, nici ce este haina de mătase, sau purpură împărătească, ci pe toate le vom vedea ca pe niște muști; nici o tulburare, nici un vuet, nici o strigare nu vom auzi, când vom sta în acea înălțime.

«Dară, zici tu, cum ar fi cu putință de a ne ridica la acea înălțime, umblând aici pe pământ?» Nu ți spun că numai cu vorbe, ci ți voi arăta cum prin fapte chiar s'au înălțat la acea înălțime. Și cine sunt aceia? Vorbesc de cei de pe lângă Pavel, cari fiind pe pământ, totuși ereau în ceruri. Și ce spun eu de cer? Aceia au fost ridicați mai presus de ceruri, și de cerurile cerurilor, ba s'au ridicat chiar până la Dumnezeu. *«Cine ne va despărți pre*

noi, zice, de dragostea lui Dumnezeu? Necazul, au îmbulzeala, au goana, au foametea, au golăteala, au perirea, au sabia»? și iarăși: *«Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd»* (Rom. 8, 35. II. Cor. 4, 18). Ai văzut că ei nu se uitau la cele de aici? Și ca să ți arăt că dâșii ereau mai înalți chiar de cât cerurile, ascultă ce spune Pavel: *«Pentru că cred eu că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici căpitenele, nici puterile, nici cele ce sunt acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici orice altă făptură nu poate să ne osăbească pre noi de dragostea lui Dumnezeu, care este întru Christos Iisus Domnul nostru»* (Rom. 8, 38, 39). Ai văzut cum trecând toate pe dinaintea raționamentului său, el a găsit pe om superior nu numai asupra făpturei, ci chiar și asupra cerului, și a celorlalte? Ai văzut înălțime de judecată? Ai văzut ce fel a ajuns făcătorul corturilor, dacă a voit? El, care toată viața și-a petrecut-o în agora? Nu este deci, nu este nici-o piedică care să ne poată împiedeca pre noi toți, de a ne ridica mai pre sus de alții dacă voim. Că dacă noi covârșim pre alții prin meșteșuguri de tot felul, cu atât mai mult va covârși cel ce nu are nevoie de atâtea ostenele. Ce este mai greu de cât a umbla cineva pe o funie întinsă, ca pe șes, și preumblându-se pe sus să se desbrace și îmbrace, cași cum ar ședea pe pat? Oare nu este atât de înfricoșat pentru noi acest fapt, în cât pare că nici nu voim a vedea, ci ni vine de a tremura numai uitându-ne la acea înălțime? Ce este mai greu ca a ți înfinge cineva o lance în față, și după aceea să pună deasupra un copil, ca astfel să încante pe privitori? Ce poate fi mai greu ca a te juca mingea cu sabia? Ce poate fi mai greu ca a cerceta cu amănunțime fundul mărilor? Și în fine mii de alte meșteșuguri ar putea spune cineva, însă de cât toate acestea cel mai ușor lucru, și puternic de a ridica chiar pe cineva la ceriu, este virtutea, dacă însă voim. Aici numai de voință e necesar și atunci toate celelalte vin de la sine. Nu se poate zice: «nu pot», căci aceasta este o acuzare adusă Creatorului, de vreme ce dacă ne-a făcut neputincioși, și apoi ni poronțește de a face așa, de sigur că este o acuzare ce i se poate aduce.

«Dară, zici tu, cum de cei mai mulți nu pot»? Pentru că nu voiesc. De ce nu voiesc? din cauza trândăviei lor, fiindcă dacă ar voi, negreșit că ar putea. De aceea și Pavel zice: «*Voiu ca toți oamenii să fie ca mine*» (I. cor. 7. 7), fiindcă știea că toți puteau fi ca dânsul, căci de altminterlea n-ar fi spus *el* aceasta, dacă n-ar fi așa. Voiești a fi așa? Fă începutul numai. Spune'mi, te rog: în toate celelalte acțiuni omenești, voi să zic de meșteșuguri, oare dacă voim a le cunoaște este de ajuns numai de a voi, sau că este nevoie și de fapte? De pildă iată ce spun: voiește cineva să fie căpitan al unei corăbii; dară el nu zice: «voiesc», ca și cum ar fi de ajuns aceasta, ci se apucă și de treabă. Voiește a fi negustor, dară nu zice numai: «o voiesc», ci se apucă și de treabă. În fine în toate, întreprinderile nu e de ajuns numai de a voi, ci trebuie a și face, pe când cel ce voiește a se sui în ceriu o poate face numai cu voința. Cum se poate însă face aceasta? O dată cu voința trebuie a fi unite și faptele, trebuie a ne apuca de lucru, trebuie a ne osteni, cu care ocazie avem împreună lucrătorii pe Dumnezeu. Numai să voim,, numai pe lângă voință să ne apucăm de lucru, să ne îngrijim, numai să ne punem în minte, și apoi toate vor urma. Dară dacă vom dormita, dacă sforăind vom aștepta să intrăm în ceruri, cum vom putea să moștenim împărăția cerurilor? Să voim, deci, iubitorilor, vă rog, să voim. De ce să neguțitorim totul numai pentru viața aceasta, pe care mâine o vom părăsi? Să voim dară virtutea, care se întinde și în veacul viitor, și în care vom fi în veci, și ne vom bucura și de veșnicile bunătăți. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVII

«Că nu în sfinte făcute de mână au intrat Christos, cele ce erau chipul celor adevărate, ci în însuși cerul, ca să se arate acum feței lui Dumnezeu pentru noi; iară nu ca de multe ori să se aducă pe sine însuși, precum Arhiepiscopul intră în cele sfinte în tot anul cu sânge străin, de vreme ce s-ar fi căzut lui de multe ori a pătimi de la întemeierea lumii. Iară acum odată la sfârșitul veacurilor spre risipirea (desființarea) păcatului prin jertfa sa s-a arătat». (Cap. 9, 24—26.)

Ebreii cugetau lucruri mari de templul lor și de cortul mărturie, pentru care și ziceau: «*Biserica Domnului, biserica Domnului, biserica Domnului este*» (Ieremia 7, 4). Că pe nici o parte a pământului nu s-au clădit un astfel de templu, nu doară din cauza luxului, nici din cauza frumuseții, nici din vr-o altă cauză. Dumnezeu cel ce a orânduit așa, a poruncit a se clădi cu multă măreție, de oare-ce și dâșii erau atrași mai mult de cele trupești. În pereți avea cărămizi aurite, și tot celui ce voiește îi este cu putință de a găsi aceasta în cartea II-a a Împăraților, în prorocia lui Iezechiil, unde se poate afla și câți talanți de aur s-au cheltuit atunci. Al doilea templu apoi a fost o clădire și mai strălucită, atât prin frumuseță, cât și prin celelalte toate. Și nu era renumit numai din această cauză, ci și pentru că era unul, și pentru că pe toți îi atrăgea prin frumuseța sa, căci veneau acolo dela Babilon, sau și dela Etiopia, și chiar dela marginitile pământului. Aceasta tocmai invederând-o Luca în Faptele Apostolilor, zice: «*Parții și Mideriu și Elamiteriu, și cei ce locuiesc în Mesopotamia, în Iudeia și în Capadochia, în Pont și în Asia, în Frigia și în Pamfilia, în Egipt și în părțile Libiei și ale Chivinei*» (Fapt. 2, 5, 9, 10). Deci, toți aceștia fiind de pe fața întregului pământ, se adunase acolo, căci mare era renumele templului. Deci, ce face Pavel acum? Ceia ce a făcut acolo fiind vorba de jertfe, tot aceea face și aici. Că precum acolo a pus pe moarte în locul lui Christos, tot așa și aici pe întregul ceriu l'a pus în locul templului. Si nu

numai această deosebire o invederează, ci și aceia că pe preot l-a pus alături de Dumnezeu, după cum zice: *«ca să se arate feții lui Dumnezeu»*, așa că faptul este însemnat nu numai prin ceriu, ci și prin intrarea lui. Căci n'a pus doară prin simboluri, precum a spus acolo, ci vede pre însuși Dumnezeu. Ai văzut cum apostolul peste tot locul vorbește de cele umilite numai pentru pogorământ? «Dece te minunezi, zice, dacă cetești, că l-a pus pre el ca Arhiereu? *«Nu ca de multe ori să se aducă pre sine însuși, precum Arhiereul»*, și *«Că nu în sfinte făcute de mână au intrat Christos, cele ce erau chipul celor adevărate»*. Prin urmare acestea sunt adevărate, iară acele tipuri, că și templul așa s'au întocmit, ca cerul cerului. Dară ce spui Pavele? Dacă nu intră în ceriu, oare nu este de față, cel ce este pretutindeni și toate le plinește? Ai văzut dară că toate acestea sunt zise pentru trupul său? *«Ca să se arate, zice, acum înaintea feții lui Dumnezeu pentru noi»*. Și ce va să zică *«pentru noi»*? «S'a ridicat cu jertfă care poate îmblânzi pe Tatăl». Dară ce? spune-mi: Oare el era dușmanul? Îngerii erau dușmani, iară el nu era. Cum că îngerii erau dușmani, ascultă ce spune apostolul: *«Să împace toate cu sine, cele de pe pământ, ori cele din ceruri»* (Colos. 1, 20), așa că bine a spus că *«au intrat în însuși Cerul, ca să se arate acum înaintea feții lui Dumnezeu pentru noi»*. Acum s'a arătat însă pentru noi, însă *«nu ca de multe-ori să se aducă pre sine însuși, precum Arhiereul intră în cele sfinte în tot anul cu sânge străin»*. Ai văzut câte deosebiri? În locul expresiunii *«de multe-ori»* aici se zice *«odată»*, în loc de *«cu sânge străin»*, aici *«prin jertfa sa»*, adică prin sângele său. Mare este deosebirea. El deci, este și jertfa, și jertfitorul. Că dacă n'ar fi fost așa, și mai multe jertfe trebuia a aduce, și mai de multe ori a se răstigni. *«De vreme ce ar fi trebuit el de multe-ori a pătimi, dela alcătuirea lumii»*. Aici dă pe față dogma, și zice, și dacă trebuia a proaduce multe jertfe, trebuia de multe-ori a se și răstigni. *«Ar fi trebuit de multe-ori a pătimi dela alcătuirea lumii»*, zice, iară aici *«acum odată la sfârșitul veacurilor»*. Și dece *«la sfârșitul veacurilor»*? După multe păcate. Că dacă ar fi fost acestea dela început, și n'ar

fi crezut nimeni, toate cele ale iconomiei ar fi fost zădarnice — că nu trebuia să moară Christos de a doua oară, așa că și aceasta se cerea — dară când după aceia multe erau păcatele, cu drept cuvânt atunci și el s'au arătat, ceia ce spune apostolul și aiurea, zicând: *«că unde s'a înmulțit păcatul, acolo a prisosit darul»* (Rom. 5, 20). *«Iară acum odată la sfârșitul veacurilor, spre răsipirea păcatului prin jertfa sa s'a arătat»*.

«Și precum este rânduit oamenilor odată să moară, iară după aceia judecată, așa și Christos odată fiind jertfit» (Vers. 27, 28). Arată apoi și de ce odată a murit: că s'a făcut preț de rescumpărare pentru o singură moarte. *«Precum este rânduit oamenilor odată să moară»*, zice. Expresiunea aceasta că a murit odată, însemnă că a murit odată, însemnă că a murit pentru toți oamenii. Dară ce? Oare noi nu murim, sau mai bine zis, nu gustăm din acea moarte? Murim de sigur, dară nu rămânem în moarte, ceia ce va să zică că nici nu murim. Căci aceea este tirănia morții, când adecă nu se îngăduie celui mort de a se reîntoarce la viață; dară când după ce moare cineva, încă viează, și o viață mai bună, apoi aceasta nu este moarte, ci somn. Deci, fiindcă urmă a-i stăpâni moartea, de aceia a murit, ca pre noi să ne izbăvească.

«Așa și Christos odată fiind jertfit, ca să ridice păcatele multora». De cine jertfit? De sine adecă. Aici îl arată pre el, nu numai preot îl arată pre dânsul, ci și jertfă, și victimă. După aceia pune și cauza zicerei, *«jertfit»*. *«Odată fiind jertfit, zice, că să ridice păcatele multora»*. Și de ce spune că ale multora, și nu ale tuturor? Pentru că nu toți au crezut. Pentru toți au murit, de sigur, ca toți să se mântuiască — ca din partea sa — căci moartea lui a fost în locul morții tuturor, și pentru păcatele tuturor, însă dacă n'au ridicat păcatele tuturor, este că nu toți au voit. Dară ce va să zică *«a ridicat păcatele»*? Cum se întâmplă și cu jertfa ce noi o proaducem, punem înainte și păcatele, zicând: «De am păcătuit cu voie sau fără de voie, iartă-ne, Doamne!», adecă că mai întâi ne-am adus aminte de ele, și după aceia cerem iertare, tot așa s'a petrecut și aici. Dară unde anume

a spus-o aceasta Christos? Ascultă ce spune el: *«și pentru dânșii eu mă sfințesc pre mine însu-mi»* (Ioan).

Iată că au ridicat păcatele oamenilor și le-au înălțat la Tatăl, nu doară spre a hotărî ceva asupra lor, ci spre a li ierta.

«Adoua oară fără de păcat se va arăta celor ce'l așteaptă pre el, zice, spre mântuire.» Ce este fără de păcat? Adecă se va arăta nu ca să ridice păcatul, și nici că pentru aceasta va veni de adoua oară, ca iarăși să moară, și nici că fiind dator de a muri, a murit odată. Dară atunci cum se va arăta? *«Pedepsind»*, zice. Decât, el n-a spus așa, ci ceva mai vesel, zicând: *«Fără păcat se va arăta a doua oară celor ce'l așteaptă pre el spre mântuire»*, că ne mai fiind nevoie de jertfă, ca să-i mântuiască, și ca să facă aceasta dela faptele lor.

«Că având legea umbra bunătăților celor viitoare, iară nu însuși chipul lucrurilor, cu aceleași jertfe» (Cap. 10,1), adecă neavând însuși adevărul. Pe câtă vreme la o zugrăvire întru-cât poartă cineva colorile în coace și în colo, nu este decât umbră, iară când se pun colorile pe placă și se întind precum trebuie, atunci se face chipul sau imagina, întocmai așa a fost și legea, pentru care și zice: *«că având legea umbra bunătăților celor viitoare, iară nu pe însuși chipul lucrurilor»*, adecă a jertfei, a iertărei. *«Cu aceleași jertfe care pururea în toți anii le aduc, nici odată pre cei ce se aproprie nu poate să-i facă desăvârșiți. Că într'alt chip ar fi încetat a se aduce, pentru că n'ar avea mai mult nici o cunoștiință de păcate cei ce slujăsc odată fiind curățiți. Ci întru dânsele pomenirea de păcate în fie-care an se face. Că nu poate sângele taurilor și al țapilor să ierte păcatele. Pentru aceia intrând în lume zice: jertfa și aducerea (prinosul) nu ai voit, iară trupul mi-ai întemeiat. Arderile de tot și pentru păcat nu ai voit. Atunci am zis: iată viu; în capul cărții este scris despre mine, ca să fac, Dumnezeule, voia ta. Mai sus zicând că jertfa și aducerea (prinosul) și arderile de tot, și pentru păcat nu ai voit, nici ai poftit, cele ce se aduc duple lege. Atunci au zis: iată viu ca să fac, Dumnezeule, voia ta. Ia cea dintâi, ca să pună pe cea de adoua»* (Vers 2—9). Ai văzut prisosința darului? *«Una este jertfa, zice; aceasta*

este jertfa adevărată, pe când acelea sunt multe, și tocmai pentru că sunt multe, sunt neputincioase.»

Dece trebuiau multe, spune-mi, dacă una singură era deajuns? Astfel că fiind multe și pururea să se proaducă, era dovada că niciodată ii nu se curățau. Cum se petrece de pildă și cu doftorie: că dacă este puternică, și datătoare de sănătate, și în stare de a izbăvi pe bolnav de toată boala și neputința, o singură dată întrebuințată, și tămăduiește toată boala — căci dacă pusă, sau întrebuințată o singură dată, ea face totul, prin aceasta arată puterea ei, că nu are nevoie de a se adaoga din nou, și acesta este tocmai rostul ei: de a nu se mai adaoge, adecă de a nu se mai repeta; iară dacă se repetă pururea, este dovada cea mai sigură, că nu poate face nimic, pe când valoarea unei doftorii este de a nu se întrebuința de mai multe ori, ci numai odată — tot așa și aici. Căci, de ce cu aceleași jertfe se slujau pururea? Că dacă erau sloboziți de toate păcatele, nu ar fi proadus jertfe pe fiecare zi. Erau astfel constituite, încât că veșnic se proaduceau pentru întregul popor, și dimineața, și sara. Așa că faptul acesta era mai mult o acuzare, iară nici decât o deslegare a păcatelor, o acuzare a neputinței, și nici de cum o dovadă de puterea lor. Și fiindcă cea întâi nu avea nici o putere, apoi se proaducea și a doua, și așa mai departe, așa că era o hulă adusă păcatului. Deci, dacă proaducerea jertfelor era o hulă a păcatelor, apoi și că ele se aduceau pururea, era o hulă adusă neputinței acelor jertfe.

Cu Christos însă sau petrecut cu totul din contră: odată s'a proadus, și este deajuns pentru vecie. Bine a spus el că acelea sunt chipuri celor adevărate. Prin urmare chipurile (tipurile) au numai forma, nu însă și puterea, cum de pildă cu portretele, unde se găsește numai chipul omului, nu însă și puterea lui. Așa că adevărul și tipul, sau chipul adevărului, au între ele ceva comun: chipul este egal, nu însă și puterea. Tot așa și cu cerul și cu cortul mărturie: chipul este egal, căci sunt sfinte, pe când puterea și celelalte nu sunt egale. Dară oare ce va să zică *«spre risipirea (desfînțarea) păcatului?»* Ce este *«risipirea»*? Adecă disprețuirea, desfînțarea, nu

mai are nici o putere păcatul, căci a fost desființat, căci urmând a fi pedepsit, n'a fost pedepsit, ci a fost scos cu deasila. Când se aștepta ca pe toți să-i nimicească, atunci tocmai a fost nimicit. «*Prin jertfa sa s'a arătat*», adică s'a arătat lui Dumnezeu și s'a apropiat. Deci, să nu cumva să-ți închipui, că dacă preotul o făcea aceasta de multe ori în cursul anului, apoi o făcea cum s'ar întâmpla, iară nu pentru neputință, căci dacă nu se făcea pentru neputință, de ce se făcea? Ne fiind rane, de sigur că nici de doftorii nu este nevoie. «De aceia a poroncit, zice, de a se proaduce pururea, din cauza neputinței, și ca să se facă pomenire de pacatele lor.

Dară ce? Noi oare nu proaducem în fiecare zi? Proaducem de sigur, însă facem amintire de moartea lui, iară moartea lui una este, și nu mai multe. Cum una și nu mai multe? Fiindcă o singură dată s'a proadus cu jertfă, precum și aceea ce se proaducea în Sfânta Sfintelor. Deci, aceia este tip a acestuia, iară aceasta tip a aceluia. Că noi proaducem pururea ca jertfă pe același miel, nu acum unul, mâine un altul, ci în veci pe același, — așa că o singură jertfă este. «Dară fiind vorba de aceasta, zici tu, fiindcă se proaduce în multe locuri, apoi sunt și mai mulți Christoși?» Nici de cum, ci unul și același Christos este pretutindeni, un trup, care este același și acolo și aici. Deci, precum este un trup, deși se proaduce în multe părți, și nu mai multe trupuri, așa și o singură jertfă. Arhiereul nostru este chiar el, care a proadus jertfa ce ne curățește pre noi. Acea jertfă o proaducem și astăzi, acea proadusă și atunci, care nu se poate consuma. Aceasta se face întru pomenirea celor petrecute atunci, precum zice: «*Aceasta să faceți întru pomenirea mea*» (Luca 20, 19). Noi nu proaducem altă jertfă, precum Arhiereul de atunci, ci aceiași o facem pururea, sau mai bine zis, facem amintire de acea jertfă.

(*) Dară fiindcă am pomenit de această jertfă, voiesc a vă spune puține cuvinte, vouă celor inițiați în cele sfinte, mici părți și nebăgate în seamă ca măsură, însă

(*) *Parlea moră* ă. Despre sfânta și Dumnezeiasca împărtășire, și că cei ce se apropie de ea, trebuie a fi vrednici și neprihăniți cu viața; iară cei ce nu sunt așa, chiar de s'ar apropia o singură dată, își vor lua osânda, (Veron).

având în sine o mare folosință și o mare putere, — căci nu sunt ale noastre, cele grăite, ci ale Sfântului Duh. Deci ce este? Mulți din voi se împărtășesc din jertfa aceasta o singură dată în cursul anului, alții de două, iar alții mai de multe ori. Deci, cuvântul nostru este îndreptat către toți, nu numai către cei de față, ci și către cei ce stau prin pustii, căci aceia mai cu samă o singură dată în an se împărtășesc, de multe ori și la doi ani. Deci ce? Pe cari oare vom aproba noi? Pe cei ce se împărtășesc odată sau pe cei de mai multe ori, ori pe cei de mai puține ori? Nici pe cei deodată, nici pe cei de multe ori, nici pe cei de puține ori, ci pe cei cu cuget curat, pe cei cu inima curată, pe cei cu viața fără de prihană. Unii ca aceștia, apropii-se pururea, iară de nu sunt așa, să nu se apropie nici odată. De ce? Fiindcă își iau cu sine judecată, și osândă, și pedeapsă nespusă. Și să nu te minunezi de aceasta, că precum mâncarea, ce prin natura sa este hrănitore, cade într'un stomac bolnav și bicisnic, și vatămă totul și strică, devenind cauza boalelor, întocmai așa se petrece și cu împărtășirea sfintelor și Dumnezeieștilor taine. Te bucuri de masa cea duhovnicească, de masa cea împărătească, și tu îți umpli gura cu lut? Ești uns cu mir, și tu te mânjești cu putoare? Căci, spune-mi te rog: după un an de zile primind Sfânta împărtășire, crezi tu că cele patruzeci de zile îți sunt de ajuns spre curățirea păcatelor din trecut? Și după trecerea unei săptămâni te dedai iarăși celor dintâi? spune-mi te rog: dacă după trecerea a patru-zeci de zile de la însănătoșarea ta de o boală lungă, te dedai iarăși aceluiași mâncări aducătoare de boli, oare nu ai pierdut și munca ta dinainte? De sigur că dacă cele naturale se mută, sau se schimbă, cu atât mai mult cele ale voiei libere. De pildă noi de la natură videm, și de la natură avem ochii sănătoși, însă de multe-ori din pricina cachexiei ni se vatămă nervul optic. Deci, dacă și cele ale naturii se schimbă, oare cu atât mai mult cele ale voinței. Patru-zeci de zile întrebuințezi pentru sănătatea sufletului, și poate că nici patru-zeci, și aștepti ca să îmblânzești pe Dumnezeu? Te joci, o omule?

Aceasta o spun, nu împiedecându-vă de la apropierea

de cele sfinte odată în cursul anului, ci pentru că voiesc a vă apropia perpetuu de ele. De aceia și preotul cheamă atunci cu voce mare pre șfinți, făcând prin vocea aceasta cu băgare de seamă pre toți, ca nu cumva să se apropie cineva nepregătit. Că precum se întâmplă cu turmele de oi, unde multe sunt sănătoase, multe însă sufăr de răie, sau și gălbază, și de aceia se simte nevoia de a le închide, și a le osebi de cele sănătoase, — tot așa și în Biserică; fiindcă unele din oile cuvântătoare sunt sănătoase, iară altele bolnave, apoi prin vocea preotului se face deșteptarea tuturor celor de față îndemnându-i și chemându-i. Și fiindcă nu este om care să știe cele ale aproapelui, după cum zice: *«că cine știe cele ale omului, fără numai duhul omului, carele este întru dânsul»* (I. Cor. 2, 11)? — de aceia sloboade această voce, după ce s'a sfârșit întreaga jertfă; așa că nimeni să nu vină cum s'ar întâmpla la izvorul cel duhovnicesc. Căci și cu turmele de oi (nimic nu ne împiedică de a întrebuița iarăși același exemplu) facem același lucru: pe cele bolnave le închidem înăuntru, ținându-le la întuneric, nedându-le aceiași hrană ca celor sănătoase, și nelăsându-le la aer curat, sau să mănânce iarbă verde, și să bea din izvoarele cele de afară, așa și aici: vocea preotului ține locul legăturilor de care face uz păstorul oilor necuvântătoare. Nu poți zice: «N'am știut, nu am cunoscut că faptul acesta este urmat de primejdii». Tocmai de aceia deci, și Pavel o mărturisește aceasta. Dară tu zici: «apoi nu am cetit». Aceasta însă nu poate fi o dezvinovățire din parte-ți, ci chiar o învinovățire, căci în fiecare zi intri în biserică ¹⁾, și încă nu o stii aceasta?

Dară ca nu cumva să poți pretexta ceva în această privință, de aceia preotul cu voce puternică, cu strigare înfricoșată, întocmai ca și un predicator care ridică mâna la înălțime, stând el singur sus, și fiind văzut de toți, strigă, zic, cu voce puternică în acea tăcere sfântă, și pe

1) Aceasta este o mărturisire prețioasă pentru noi, spre a vedea cât de departe suntem noi cei de acum, de creștinii de prin secolele cele dintâi după Christos! Aceia, după mărturisirea Sf. Chrisostom, se duceau în fiecare zi la biserică, iară dintre noi cei de astăzi mulți sunt, și încă mulți de tot, cari nu se duc la biserică cu anii!... și apoi ne vâlcărăm de stricarea moravurilor și de împușinarea credinței.

unii îi chiamă, iară pe alții îi dă la oparte așa zicând, făcând aceasta nu cu mâna, ci cu limba, care e mai puternică de cât mâna. Că vocea aceea izbînd auzul nostru, întocmai ca și o mână pe unii îi împinge la o parte, și-i scoate afară, iară pe alții îi bagă înăuntru și i pune de față. Spune-mi, te rog: oare la luptele Olimpice nu se ridică vestitorul și strigă cu voce mare și puternică: «este cineva care acuză pe acest luptător și să zică: acesta este rob, este tâlhar, are purtări rale?» de și de altfel luptele acelea nu sunt ale sufletului, ci ale puterii, ale trupului. Deci, dacă acolo unde e vorba de exercițiul trupului, și încă se face multă examinare a intențiunii aceluia, apoi cu atât mai mult aici unde sufletul le face pe toate. Stră, deci, și aici predicatorul nostru nu capul fie-căruia. Stăpânind și aducând, ci stăpânind deodată capetele tuturor celor dinăuntru bisericii, și prin vocea sa, nu lasă pe alții ca să li aducă niscareva învinovățiri, ei îi pune chiar pe dânsii de judecători ai lor, căci nu zice: «îl învinovățește cineva pe acesta»? însă ce? «Se învinovățește cineva pe sine» — căci când el zice: *«Sfintele Sfinților»* aceasta spune, adică că dacă cineva este sfânt, să nu se apropie. Și nu cum s-ar întâmpla zice ca să fie curat de pacate, ci sfânt, căci pe sfânt îl face nu numai izbăvirea de păcate, ci și prezența Duhului și bogăția faptelor bune. «Voiesc, zice, nu numai ca să vă spălați de murdărie, ci încă să deveniți chiar albi și frumoși». Că dacă împăratul Babilonului ¹⁾ alegând după luarea în robie pe tinerii cei mai frumoși la față și mai bine făcuți, cu atât mai mult noi cei ce stăm de față la masa împărătească trebuie a fi frumoși la față, bine formați, având podoabe aurite, îmbrăcăminte curată, încălțăminte împărătească, fața sufletului frumoasă, înfășurându-l în podoabe de aur, și încingându-l cu cureaua adevărului. Unul ca acesta, deci, apropie-se, și atingă-se de paharul împărătesc. Iară dacă unul ca acesta este îmbrăcat cu zdrențe murdare, este zoios și nespălat și totuși îndrăznește a intra la masa împărătească neajungându-i cele patru-zeci de zile pentru ași spăla păcatele trecute,

¹⁾ A se vedea cartea Prorocului Daniil cap. 1 vers 9 și următorii.

privește ce va pătimi. Că dacă gheena nu este deajuns pentru pocăința lui, de și este veșnică, — de aceea este și veșnică — cu atât mai mult acest timp scurt. În acest timp nu putem a arăta o pocăință puternică, ci slabă de tot.

Înainte împăratului trebuie a sta mai cu samă eunuci, eunuci zic, cari sunt albi cu cugetul, neavând nici o pată sau prihană, ci au cugetarea înaltă, iară ochiul sufletului plăcut și pătrunzător, ager și scrutător, și nu dormitând și plecat în jos, având o mare libertate departe fiind de nerușinare și obrăznicie, deștept, sănătos, nici prea serios și posomorît, dară nici prea distrat și vesel peste măsură, sau molatic. Un astfel de ochiu noi suntem stăpâni de a-l forma, de a-l face și ager și bun. Când noi nu-l întoarcem nici-odată spre lum sau spre praf și cenușă — căci astfel sunt toate cele omenesti — ci spre aurora cea gingașă și plăpândă, spre aerul cel ușor, spre cele din înălțime care sunt însoțite de o mare liniște și curăție, cum și de o mare mulțămire, îl vom căpăta de îndată, și-l vom imputernici dezmerdându-se cu o astfel priveliște sfântă. Ai văzut bogăție nesfârșită? Să nu-ți întorci de acolo ochiul tău, căci în partea ceealaltă este noroiu, este fum, negură vătămătoare, întunerec și mare neliniște, cum și o mulțime de griji. Ai văzut om exercitând justiția, mulțumit cu ale sale, și a cărui îngăduință este mare față de alții, care de nimic nu se îngrijăște, și de nimic din cele de aici nu-și bate capul? Fixază-ți ochiul tău acolo, și-l vei face cu mult mai bun și mai strălucit de cât al aceluia, desfătându-l nu cu florile pământului, ci cu acele ale virtuții: cu înțelepciunea, cu răbdarea, cu blândeța, și cu toate celelalte. Că nimic nu tulbură ochiul atât de mult, ca o conștiință rea. «*Turburatu-s'a de mânie ochiul meu*» (Ps. 6, 8) zice, așa că nimic nu poate să-l întunice atât de mult, ca muștrarea cugetului. De o astfel de muștrare, deci să-l scăpăm, și să-l facem voinic și puternic, hrănindu-se tot-deauna cu speranțe bune. Fie deci, ca noi cu toții să ne câștigăm un astfel de ochi, cum și celelalte însușiri ale sufletului să le avem așa, precum le voește Christos, ca astfel să ne facem vrednici de dânsul, și să ne ducem acolo unde el voiește, după cum zice: «*Voesc ca unde sunt eu*

și aceia să fie, ca să vadă slava mea» (Ioan 17, 24). Căreia fie ca cu toții să ne învrednicim prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVIII

«*Mai sus zicând că jertfa, și aducerea și arderile de tot, și pentru păcat, nu ai voit, nici ai poftit cele ce se aduc după lege. Atunci au zis, iată viu, ca să fac, Dumnezeu, voea ta. Ia cea dintâi, ca să pună cea deadoua întru care voie suntem sfințiți, prin jertfirea trupului lui Iisus Christos odată. Și tot preotul stă în toate zilele de slujăște, și de multe-ori aduce aceleași jertfe, care nici-odată nu pot să curățască păcatele. Iară acesta o singură jertfă aducând pentru păcate, în veci au șezut deadreapta lui Dumnezeu, încă așteptând până când se vor pune vrăjmașii lui așternut picioarelor sale*» (Cap. 10, 8—13).

În cele de dinainte au arătat că jertfele sunt nefolositoare pentru desăvârșita curățire, fiind numai tipuri, și având mari lipsuri. Dară fiindcă i s'ar fi putut răspunde: «apoi dacă erau tipuri, cum de n'au încetat, nici nu s'au dat la o parte, venind adevărul, ci încă se săvârșesc»? Tocmai aceasta face aici, arătând că acum nu se mai săvârșesc nici ca tipuri, căci nu de acestea primește Dumnezeu. Iară aceasta el o dovedește nu cu Noul Testament, ci mărturia cea mai puternică o aduce dela Proci, că acum se sfârșesc și încetează, și că în zădar le mai fac acum, împotrivindu-se pururea Sfântului Duh. Și arată cu prisosință, că nu acum au încetat acestea, ci dela însăși venirea lui Christos, sau mai bine zis, chiar și mai 'nainte de venirea lui, și cum nu la urmă le-a desființat Christos, ci mai 'nainte au fost desființate, și după aceea a venit, mai 'nainte au conținut acelea, și numai după aceasta a venit. Și pentru ca să nu zică că și fără de asemenea jertfe puteam să mulțămim pe Dumnezeu, iată că a așteptat ca acelea să se surpe prin aces-

tea, și după aceea a venit. «Că jertfa și aducerea, zice, nu ai voit». Totul a resturnat prin acestea, și după ce zice în general, la urmă spune și în special, zicând: «arderea de tot, și pentru păcat, nu ai voit». Aducere se numea tot ce era afară de jertfă. «Atunci au zis: iată viu». De cine se vorbește oare aici? De nimeni altul, decât de Christos. Prin expresiunea «nu ai voit» nu învinovățește pre cei ce aduceau, invederând că nu pentru răutatea lor nu primește, duple cum spune în altă parte, ci pentru că lucrul va fi desființat la urmă, și se va arăta că nu are nici o putere, și nici vre-un timp potrivit. Deci ce va să zică dacă se proaducea de multe ori jertfe? Prin urmare nu numai de la faptul că se aduceau de multe ori, se dovedea că acele jertfe erau fără folos, că erau neputincioase și cu nimic nu ajutau, ci și pentru că nu erau primite de Dumnezeu. Aceasta invederând-o și aiurea, zice că «de ai fi voit jertfa, ași fi dat», dovedind și prin aceasta că nu o voiește.

Deci, nu jertfele sunt voia lui Dumnezeu, ci voia lui Dumnezeu este desființarea jertfelor, și deci dănașii jertfesc contra voei lui. Ce însemnă: «ca să fac voea ta»? «A mă proaduce pre mine singur, zice, aceasta este voia lui Dumnezeu. «Deci, a jertfi nu este voia lui Dumnezeu. Și ce te minunezi dacă acum nu este voea lui Dumnezeu, pe când nici chiar la început nu a fost? «Întru care voe suntem sfințiți». Prin acestea arată că nu jertfele curățesc pe oameni, ci voea lui Dumnezeu. «Că cine a cerut acestea, zice, din mâinile voastre» (Isaia 1, 12)? Dece atunci a poroncit? Ca pogorământ sau concesiune. Că precum Pavel zice: «Voiesc ca toți oamenii să fie precum sunt eu însu-mi» (I Cor. 7, 7), și iarăși în alt loc: «Voiesc ca cele tinere să se mărite, și să nască copii» (I. Timoth. 5, 14) și pune astfel două voinți, însă nu amândouă sunt ale lui, de și poroncește; ci una este a lui, pentru care o pune fără a arăta pricina pe când cealaltă deși o voiește, totuși nu este a lui, pentru care o pune cu pricina la un loc, căci după ce mai 'nainte le-a învinovățit pe cele tinere, că au fugit de Christos, la urmă adaoge: «voiesc ca cele tinere să se mărite și să nască copii», — tot așa și aici economisește lucrul făcând

concesiuni, căci voința cea dinainte, de a se face jertfe, nu era a lui. Tot așa și de moarte zicând, că nu voiesc moartea păcătosului ci să se întoarcă și să fie viu, aiurea însă zice, că nu numai că a voit, ci încă a și poftit, ceia ce sunt contrare una alteia, căci pofta sau dorința este o voință prin întindere. Cum deci, dacă nu o voiești,¹⁾ aiurea totuși o dorești, ceia ce este semnul unei voinți grozave? Aceasta se poate spune și aici.

«Întru care voie suntem sfințiți» zice. Cum anume sfințiți, însuși el o explică, adăogând: «prin jertfa trupului lui Iisus Christos odată. Și tot preotul stă în toate zilele de slujește, și de multe-ori aduce aceleași jertfe». Prin urmare a sta este semn că slujăște; deci a ședea este semn a fi slujit. «Iară acesta o jertfă aducând pentru păcate, în veci au șezut deadreapta lui Dumnezeu, încă așteptând, până când se vor pune vrăjmașii lui așternut picioarelor sale. Că cu o jertfă au săvârșit pururea pre cei ce se sfințesc. Și ne mărturisește nouă și Duhul Sfânt» (Vers. 14, 15). A spus că acelea nu se proaduc, iară aceasta a dovedit-o din cele scrise, și din cele nescrise, ba chiar a adus de față un citat profetic, zicând: «că jertfa și aducerea nu ai voit». A spus apoi că a iertat păcatele, iară aceasta o adeverește tot cu o mărturie scrisă, zicând: «și ne mărturisaște nouă și Duhul Sfânt, că după ce mai 'nainte au zis: acesta este așezământul de lege, care voi face cu ei după zilele acelea, zice Domnul, dând legile mele în cugetele lor, și în inimile lor le voi scrie pre ele—apoi zice: și de păcatele lor, și de fără de legile lor mai mult nu-mi voi aduce aminte. Iară unde este iertare de acestea, mai mult nu este jertfă pentru păcat» (Vers. 16, 18). Prin urmare când a dat așezământul, a iertat păcatele, iară așezământul l'a dat prin jertfă. Deci, dacă a iertat păcatele printr'o singură jertfă, nu mai este nevoie de a doua. «A șezut deadreapta lui Dumnezeu, încă așteptând», zice. Și dece a amânat? Ca să pună pe vrăjmașii săi așternut picioarelor sale. «Că cu o iertfă au săvârșit pururea pre cei ce se sfințesc.» Dară

¹⁾ Pasajul acesta e foarte confuz. căci nu cunoaștem nici un loc din sfânta scriptură. în care să se spună că Dumnezeu nu numai că voiește moartea păcătosului, ci chiar o și dorește.

poate ar zice cineva: «Și de ce oare nu i-au pus îndată?» Pentru credincioșii, cari urmau a se naște. De unde putem pricepe că vor fi puși așternut picioarelor sale? De acolo că au șezut. A pomenit iarăși de acea mărturie care zice: «*Până ce voi pune pe vrăjmașii tăi așternut picioarelor tale*», — iară vrăjmașii lui sunt Iudeii. După aceea apoi, fiindcă a fost zis: «*până ce voi pune vrăjmașii tăi așternut picioarelor tale*» foarte mult se grăbeau, și din aceasta cauză toate cele atingătoare de credință le pune după aceasta. Și cine pot fi acei dușmani, dacă nu necredincioșii în genere și demonii? căci nu sunt numai Iudeii. Vorbind apoi de supunerea lor cea mare, nu spune simplu: «se vor supune», ci «*i voi pune așternut picioarelor tale*».

(¹) Să nu fim deci dintre dușmanii lui Dumnezeu, iară dușmanii lui sunt nu numai Iudeii și necredincioșii, ci toți acei ce au viață plină de necurătenii, «*că înțelepciunea trupului vrăjmaș este lui Dumnezeu, că legii lui Dumnezeu nu se supune*» (Rom. 8, 7). «Dară ce? zici tu; și aceasta este vinovăție!» Ba încă chiar mare vinovăție, căci cel rău, pe cât timp este rău, nu poate să se supună, dară a se preface, a se schimba, aceasta o poate face.

Deci să scoatem din noi cugetele cele trupesti. Și care sunt cugetele cele trupesti? Acelea care fac ca trupul să înflorească și să-i meargă bine, iară sufletul să fie bolnav și să-i meargă rău, ca de pildă: bogăția, dezmerdarea, slava; toate acestea sunt ale trupului, sunt așa zicând dragostea trupului. Deci să nu ne îndrăgostim peste măsură de acestea, ci să alungăm, adecă să iubim sărăciea în totdeauna, căci aceasta e un mare bun. «Dară, zici tu, sărăciea face pe cineva umilit și disprețuit». Apoi tocmai aceasta ni trebuiește, căci se potrivește mult cu nevoile noastre. «*Sărăciea, zice, smerește pre om*», și iarăși Christos: «*Fericiți cei săraci cu duhul*». (Proverbe 10,4. Math. 5,3). De aceasta ești scărbit, că ai înainte-ți o cale care te duce la virtute? Nu știi că sărăciea ni dă nouă mult curaj? Dară «*înțelepciunea săracului este nebăgată în samă*», și aiurea: «*bogăție și sărăcie nu'mi da*», și iarăși

(¹) *Partea morală.* Nu numai Iudeii și cei necredincioși sunt dușmanii lui Dumnezeu, ci și cei ce au o viață necurăță, și comparațiune între cei bogați și cei săraci. (Veron).

«*din cuptorul sărăciei te-am scos*». (Ecles. 9, 16. Prov. 30, 8. Isaia 48, 10). Deci, dacă bogăția și sărăciea este dela Domnul, apoi sărăciea este rea, sau bogăția? Dece dară sunt spuse acestea? Acestea se ziceau în vechiul Testament, unde se făcea multă vorbă de bogăție, unde sărăciea era foarte disprețuită, unde una era blăstemată, iară cealaltă binecuvântată. Acum însă nu este așa. Voiești poate a auzi laudele ce se aduc sărăciei? Apoi chiar Christos o avea, căci zice: «*Iară fiul omului nu are unde să-și plece capul*» (Math. 8, 20) și iarăși zicea ucenicilor: «*Nu vă câștigați aur, nici argint, nici două haine*» (Ibid. 10, 9. 10). Tot așa și Pavel scriind zicea: «*Ca mine având, și toate avându-le*» (II. Cor. 6, 10). Și Petru zicea celui schiop din naștere: «*Argint și aur nu este la mine*» (Fapt. 3, 6). Și chiar în Testamentul Vechiu, unde era atât de admirată bogăția, cine oare erau acei admiratori? Nu cumva poate Ilie, care afară de cojoc nu avea nimic? Nu cumva Eliseu? Nu cumva Ioan? Deci, nimeni să nu se creadă umilit pentru sărăcie. Nu sărăciea este care face pe om umilit, ci bogăția, care șilește, pe om la multe trebuinți, și-l împing spre a avea mai multe plăceri. Cine era mai sărac de cât Iacob, spune-mi, care zicea: «*De'mi va da mie Domnul meu pâine să mănânc, și haină să mă îmbrac*» (Cartea Facer. 28, 20)? Așa dară erau fără curaj cei de pe lângă Ilie și Ioan? Oare nu acela a muștrat pe Ahav, iară acesta pe Irod? Acesta zicea «*Nu-ți se cuvine-ție de a avea pe femeia lui Filipp, fratele tău*» (Marc. 6, 18), iară Ilie muștra cu putere pe Ahav, și zicea: «*Nu răzvrătesc eu pre Israil, ci tu și casa tatălui tău*» (III. Imp. 18, 18).

Ai văzut deci, că tocmai sărăciea face pe om mai cu curaj? Bogatul este rob, supus la pagube, și dând pricină tot celui ce voiește de ai face rău, pe când cel ce nu are nimic, nu are a se teme nici de perderea averii, nici de condamnățiuni. Dacă sărăciea ar face pe cineva fără de curaj, de sigur că n-ar fi trimis Christos pe ucenicii săi în plină sărăcie, la un lucru unde se cerea mult curaj. Săracul este foarte curajos, și nu poate fi nedreptățit sau să pătimească ceva rău, în timp ce bogatul este ușor de lovit din toate părțile, și se întâmplă cu el ace-

lași lucru ca și cu unul, care fiind înfășurat cu multe haine ar putea fi prins și tras cu funii cu multă ușurință, pe când unul gol cu greu ar putea fi prins. Tot așa și aici se întâmplă cu bogatul: slugi, aur, țarine, mii de alte lucruri, mii de griji, mii de împrejurări și de nevoi face ca el să fie ușor de stăpânit.

Nimeni, deci, să nu mai considere sărăciea ca o cauză de necinste. Că dacă virtutea este de față toată bogăția lumii față de dânsa nu prețuiește nici cât un gunoiu, sau o bucată de lut. Aceasta deci să o alungăm, dacă voim a intra întru împărăția cerurilor. «*Vinde, zice, toate ale tale și le dă săracilor, și vei avea comoară în ceruri*» (Math. 19, 21-23), și iarăși: «*Cu anevoie este de a intra bogatul întru împărăția cerurilor*» Ai văzut, că chiar nefiind sărăcie, totuși trebuie a o căuta? Căci astfel de bun este sărăciea: ea este un conducător sigur care conduce pe om pe cărarea ce duce spre ceriu, alie pentru luptători, gimnastică bună și minunată, liman prielnic și liniștit. «Dară, zici tu, am multe nevoi, și nu voesc a întinde mâna la altul.» Dară chiar și în aceasta bogatul este mai pre jos de tine, căci pe când tu ceri poate pentru hrana ta, acela cere pentru mii de lucruri necinstite, pentru lăcomie. Astfel că bogații sunt cei ce au nevoie de multe, și cele de mai multe ori nevrednice de dânsii, ba de multeori se găsesc în nevoi mai mari de cât cei din rândurile ostașilor și a robilor. Săracul însă nu are nevoie nici de împărat, și chiar de ar săraci cu totul, el este admirat, fiindcă a ajuns aici, deși îi sta la îndemână de a se îmbogăți.

Nimeni, deci, să nu se plângă de sărăcie, ca și cum ar fi pricina a multor răle, și nici să contrazică pe Christos, care a numit sărăcia perfecțiunea virtuții, zicând: «*De voiești a fi desăvârșit*», căci aceasta a spus-o și cu cuvintele, a arătat-o și cu faptele, și prin ucenici ne-a învățat a o urma. Să urmărim deci sărăcia, pentru că ea este un mare bun tuturor celor ce sunt treji. Poate unii dintre cei ce ascultă o vor lua aceasta ca un semn rău; nu mă îndoiesc, căci boala aceasta a bogăției este foarte întinsă printre cei mai mulți oameni, și atât de mare este tirania banilor, încât că nu pot suferi nici chiar vor-

bele, și le iau în nume de semn rău. Departe însă să fie de sufletul creștinului o astfel de credință, căci nimeni nu poate fi mai bogat de cât cel ce și-a ales de bună voie sărăcia. Cum așa? Vă voi spune eu, și dacă voiți vi'l voi dovedi mai bogat și de cât împăratul. Acela are nevoie de multe, și veșnic este îngrijoros temându-se ca nu cumva să-i lipsască cele pentru întreținerea oastei, pe când acesta toate le are cu îmbelșugare, nu se teme de nimic, și chiar de se teme, nu însă pentru atâtea nevoi. Cine, deci, spune-mi, este mai bogat? Cel ce în fiecare zi se îngrijește de a aduna multe, și să teme nu cumva să-i lipsească ceva, sau cel ce nu adună nimic, și totuși are cu îmbelșugare, neavând nevoie de nimic? Așa dară virtutea și trica de Dumnezeu dă omului curaj, iară nici decum banii, ba încă aceștia și robesc pe om. «*Ospetele, zice, și darurile orbesc ochii înțelepților, și ca zăbala în gură abat muștrările.*» (Sirah, 20, 30). Privește cum acel sărac, Petru, a pedepsit pe Anania. Oare nu unul era bogat iară celalalt sărac? Dară privește cum unul vorbea cu îndrăzneală și zicea: «*Spune mie, de ai vândut cu atâta țarina*» (Fapt. 5, 8)? iară celalalt răspunzând: «*Așa, cu atâta.*»

«Dară, zici tu, cine-mi va da mie acel curaj de a fi ca Petru?» Este cu putință de a fi ca și Petru, dacă voiești: aruncă de la tine tot ce ai, împarte și dă săracilor, urmează apoi lui Christos, și vei fi ca acela. «Dară cum? zici tu; acela făcea minuni». Apoi aceasta este care făcea pe Petru admirat; sau curajul lui cel venit din viața lui cea curată? Nu auzi ce spune Christos: «*Nu vă bucurați ca demonii se pleacă vouă*» (Luca 10, 20)? Dacă voiești să fii desăvârșit, ascultă ce spune Petru: «*Arginți și aur nu este la mine, ceia ce am, aceia îți dau*». Deci, dacă cineva are arginți și aur, acelea nu le are. «Dară, zici tu, sunt mulți, care nu au nici pe unele, nici pe altele». Apoi aceștia nu cu bună voia lor sunt săraci, fiindcă cei ce de bună voia lor sunt săraci, au toate bunurile. Că dacă poate nu învie morții, sau nu vindecă pe cei ologi, dară ceia ce este mai mult de cât toate, e că dânsii au curaj către Dumnezeu, iară în acea zi vor auzi acea fericită voce: «*Veniți binecuvântații părintelui meu*»

(Math. 15, 34—36). 'Ce poate fi mai bun de cât aceasta? *«Moșteniți, zice, împărăția cea pregătită vouă de la întemierea lumii; că am flămânzit, și mi-ați dat să manânc; am însetat, și mi-ați dat de am băut; strein am fost, și m-ați ospătat; gol am fost, și m-ați îmbrăcat; bolnav am fost și în temniță, și m-ați cercetat.* Deci, iubiților, să fugim de lăcomie, ca să putem a dobândi împărăția cerurilor. Să hrănim pre cei săraci, ca astfel să hrănim pre Christos, și să ne facem împreună clironomi ai săi, întru Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu sfântul Duh se cade slava, stăpânirea, și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor: Amin.

OMILIA XIX

«Drept aceia, fraților, având îndrăzneala a intra întru cele sfinte prin sângele lui Iisus Christos, pre cale nouă și vie, pre care o au înnoit nouă prin catapeteasmă, adecă prin trupul său, și preot mare peste casa lui Dumnezeu, să ne apropiem cu inimă adevărată întru plinirea credinței, fiind curățiți în inimi de conștiința cea rea, și spălați în trup cu apă curată, să ținem mărturia nădejzii nescimintă» (Cap. 10, 19—23).

A arătat cât de mare este deosebirea Arhiereului, a jertfelor, a cortului, a așezământului, a făgăduinței, căci pe când unele sunt temporale, celelalte sunt veșnice, unele aproape a dispărea, altele rămânând pururea, unele disprețuite, iară altele desăvârșite, unele tipuri, iară altele adevăruri. *«Nu duple legea poroncii trupesti, zice, ci duple puterea viei cei nesfârșite»*, și iarăși: *«Tu preot în veac»* (iată aici continuitatea și perpetuitatea preotului). A arătat apoi și despre așezământ, că acela este vechiu, zicând: *«Că ce se învechește, zice, și îmbătrânește, aproape este de peire»* (Cap. 8, 13), iară că acesta este Nou, având cu dânsul și iertarea păcatelor, pe când acela nu are nimic din ale acestuia, duple cum și zice: *«Că legea nimic n'a sevârșit»*, și iarăși: *«iertfa și aducerea nu ai voit»*. Aceea este făcută de mână omenească, iară

aceasta nu este așa; aceea avea țapi și sânge, iară aceasta pe stăpânul; aceea avea pe preot stând, iară aceasta îl are șezând. Deci, fiindcă toate acelea sunt inferioare, iară acestea superioare, deaceea zice: *«Drept-aceia fraților, având îndrăzneală»*. Cum îndrăzneală? *«Duple cum, zice, păcatele fac pe cineva a fi cu sfielă și a se rușina, tot așa și virtutea îl tac cu îndrăzneală, și devine împreună moștenitor, bucurându-se de o mare dragoste, fiindcă i s'a iertat totul dinainte.* *«A intra, zice, întru cele sfinte»*. Ce înțelege el prin această expresiune? Ceriul și intrarea în cele spirituale. *«Pre care o au înnoit»*, adecă pre care o a pregătit, și pe care a început a merge. Înnoire se numește începutul întrebuintărei unui lucru, deci *«pe care a pregătit-o, zice, și pe care el a pășit»*.

«Pe cale nouă și vie» zice. Aici vorbește de plinirea credinței. *«Pe cale nouă»* zice. Se grăbește parecă de a arăta că toate sunt superioare, de vreme ce acum sau deschis porțile cerurilor, ceiace nici pe timpul lui Abraam nu s'a petrecut. *«Calea nouă, zice și vie»*, căci cea întâi cale a fost acea a morții, care ducea la iad, pe când aceasta este calea vieții. Și nu a numit-o calea vieții, ci *«vie»*, adecă pe calea care rămâne vie. *«Prin catapeteasmă, zice, adecă prin trupul său»*. Că trupul său a deschis pentru întâiași dată acea cale, pe care a înnoit-o, și pe care el, singur a pășit. Cu drept cuvânt l-a numit catapeteasmă, căci când s'a ridicat la înălțime, atunci s'au văzut cele din ceriuri.

«Să ne apropiem, zice, cu inimă adevărată». Dece să ne apropiem? De sfinți, cu credință, cu slujbă duhovnicească. *«Cu inimă adevărată întru plinirea credinței»*, adecă că nimic nu este văzut, nici preotul, nici jertfa, nici jertfelnicul, — deși dealtmintrelea nici preotul acela nu era văzut, căci sta înăuntru, pe când ceilalți toți și tot poporul sta afară. Aici însă nu numai atât s'a petrecut, că preotul a intrat în stânta sfintelor, ci că și noi vom intra, pentru care și zice: *«întru plinirea credinței»*. Dealtmintrelea se poate ca cineva să creadă, în același timp să se și îndoească, cum sunt de pildă astăzi mulți cari zic, că va fi învierea unora numai, iară altora nu va fi. Aceasta nu mai este credință. *«Întru plinirea credinței»*

zice, adecă astfel trebuie a crede, ca și pentru niște lucruri văzute, ba încă chiar și mai mult. Dară apoi în cele văzute se poate a și greși de multe ori, pe când în acelea nici odată; aici le atribuim simțurilor, iară acolo duhului.

«*Fiind curățiți în inimă de cunoștiința (conștiință) cea rea*». Aici arată că se cere nu numai credință, ci și o vieață virtuoasă, și de a nu vedea întrânșii nimic rău, căci cele sfinte nu primesc pre cei ce nu se găsesc așa, fiindcă sunt sfinte, și încă sfintele sfinților, unde nici un om necurat nu poate intra. Aceia își curătau trupul, iară noi conștiința, așa că și noi putem să o curățim aceasta cu fapta bună. «*Și spălați în trup cu apă curată*». Aici vorbește de botez, curățitor nu al trupului, ci al sufletelor. «*Că credincios este cel ce a făgăduit*». Și ce a făgăduit? Că trebuie a ne duce acolo, și a intra întru împărăția cerurilor. Deci, nu mai cerceta cu amănunțime, nu mai întrebuița raționamente omenești, căci este nevoie numai de credința noastră.

«*Și să cunoaștem unul pre altul, spre îndemnarea dragostei și a faptelor bune. Nepărăsind adunarea noastră, cum au unii obicei, ci îndemnând unul pre altul, și cu atâta mai mult, cu cât vedeți apropiindu-se ziua judecării*» (Vers. 24, 25), și aiurea de asemenea: «*Domnul aproape este, de nimic să nu vă grijiți*», și că «*mai aproape ni este nouă mântuirea acum*», și iarăși «*că vremea de-acum scurtă este*» (Filipp. 4, 5, 6. Rom. 13, 11. I Cor. 7, 29). Dară ce va să zică: «*Nepărăsind adunarea noastră*»? Știea el bine câtă putere aveau ei din întrunirile și adunările lor, «*că unde sunt doi sau trei, zice, adunați întru numele meu, acolo sunt și eu în mijlocul lor*», și iarăși: «*ca să fie una, precum și noi*» (Math. 18, 20. Ioan 17, 11) precum și aiurea zice: «*iară inima și sufletul lor, erau una*» (Fapt. 4, 32), și nu numai aceasta, dară încă că și cele ale dragostei sporesc prin adunările acestea, și dacă dragostea sporește, nu mai încapă nici-o îndoială că vor spori și cele ale lui Dumnezeu.

«*Precum au unii obicei*». Aici nu numai că a sfătuit, dară a și certat. «*Și să cunoaștem, zice, unul pre altul, spre îndemnarea dragostei și a faptelor bune*». Știea el că

și aceasta va veni după adunările lor, căci precum fer pe fer ascute, tot așa și întrunirile la un loc va spori dragostea. Că dacă peatra fiind frecată cu altă peatră sloboade scânteii, cu cât mai mult sufletul amestecat cu alte suflete. Si ce oare va să zică: «*spre îndemnarea dragostei*»? Adecă spre a iubi și a fi iubit mai mult. «*Și a faptelor bune*», așa că va avea și zel. Că dacă a face are o mai mare putere în învățătură decât a vorbi, apoi în mulțimea aceea și voi veți avea mulți dascăli în persoana celor ce fac fapte bune. Ce însemnă «*să ne apropiem cu inimă adevărată*»? Adecă fără fățarnicie. «*Vai, zice, inimelor celor fricoase și mânilor celor slabe*» (Sirah 2, 12). Nici o minciună să nu fie în noi, nu una să zicem, și alta să cugetăm, — căci aceasta este minciună — și nici să nu ne imputăm cu sufletul, căci aceasta nu poate fi al unei inimi adevărate, iară a se imputina cu sufletul vine dela a nu crede. Și cum s'ar putea petrece aceasta? Dacă ne cunoaștem unul pre altul prin credință.

«*Fiind curățiți în inimi*». Dară dece oare n'a întrebuițat apostolul expresiunea obișnuită *καθαριμένοι* = curățiți, ci *ἐκκαθαίμενοι τὰς καρδίας* = «stropiți în inimi»? A făcut aceasta voind a arăta deosebirea în curățiri, că una este stropirea lui Dumnezeu, și alta este curățirea noastră, zice. Că a spăla și a stropi din toate părțile conștiința este a lui Dumnezeu, iară a ne apropia întru adevăr și întru plinirea credinței, aceasta este a noastră. Dară apoi chiar și credinței îi dă putere prin adevărul celui ce a făgăduit. Dară oare ce însemnă: «*spălați în trup cu apă curată*»? Adecă cu acea apă care îi face curați, sau care nu are sânge cu ea. După aceia pune și ceia ce este desăvârșit, adecă dragostea. *Nepărăsind*, zice, *adunarea noastră*, ceia ce unii fac, zice, și despart adunările. «*Frate de frate ajutat este ca o cetate tare*» (Prov. 18, 19), zice. De pildă, dacă cineva este virtuos, pe acesta să-l imităm, la dânsul să ne uităm, să-l iubim și să fim iubiți, fiindcă dela iubire vin faptele cele bune. Mare bun este adunarea multora la un loc, căci ea lucrează dragostea încă mai aprinsă, și din ea să nasc toate bunurile, și nu este nici un bun care să nu vină dela dragoste.

¹⁾ Această dragoste, deci, să o împuternicim între noi, căci «*dragostea este plinirea legii*» (Rom. 13, 10). Nu avem nevoie nici de ostenele, nici de sudori, ca să ne iubim unul pre altul. Dragostea este o cale automată, care duce la virtute. Dupre cum se petrece cu drumul cel mare, că dacă cineva îi află începutul, se conduce chiar de el, și nu are nevoie de conducător, tot așa și cu dragostea, căci de 'ndată ce ai făcut începutul cu ea, de 'ndată vei fi condus de dânsa și povățuit. «*Dragostea aproapelui rău nu lucrează*» (Rom. 13, 10). Dacă s'ar înțelege cineva pe sine singur, cum se găsește față de dânsul, apoi așa se va găsi și față de aproapele. Nimeni nu se invidiază pe sine, toate cele bune și le dovedește singur, pe sine se preferă înaintea tuturor, totul voiește a face pentru sine. Deci, dacă noi ne găsim așa și față de alții, toate relele sunt îndepărtate, nu mai sunt dușmanii, nu mai este lăcomie, căci cine ar prefera să se lăcomească contra sa? Nimeni, ci cu totul din contră, căci toate le vom avea în comun, și nu vom înceta de a ne aduna la un loc împreună. Dacă noi facem așa, răutatea nu mai poate avea loc; căci cine s'ar putea urî singur pe sine? Cine s'ar mâniera pe sine singur? Oare nu încă mai mult ni am ierta unii altora? Dacă ne găsim astfel față de aproapele, nici-odată nu va fi răutate.

«Dară, zici tu, cum este cu puțință ca să iubească cineva pe aproapele, ca pre sine singur?» Dacă n-ar fi făcut și alții așa, poate că bine ai crede acest fapt ca peste puțină, iară dacă au făcut așa, apoi prin aceasta, se învederează că noi nu facem așa din cauza trândăviei noastre. Dealtfelu nimic cu neputință nu ne poroncește Christos, devreme ce mulți chiar au covârșit poroncile sale, și cine oare a făcut așa? Pavel, Petru, și toată ceata sfinților. De voiu spune însă că aceștia au iubit pe aproapele lor, nimic mare n-am grăit; dânsii însă au iubit pe dușmanii lor, cum cineva n-ar iubi pe cel de aceeași idei cu dânsul. Căci cine ar prefera a se duce în gheena pentru aceștia, când el urmează a se duce în împărăția cerurilor? Nimeni, dară Pavel tocmai aceasta a pre-

¹⁾ Partea morală. Noi trebuie a iubi și pre dușmani. (Veron).

ferat a face pentru cei ce l-au bătut și alungat cu pietre. Deci, ce iertare vom avea, ce scuze, dacă nici o mică parte din dragostea ce Pavel a arătat-o către dușmani, noi nu suntem în stare a o arăta către prietenii noștri? Dară și fericitul Moisi mai 'nainte de Pavel voia ca să fie șters din cartea vieții pentru dușmanii lui cari 'l bătuse cu pietre, iară David văzând pe dușmanii lui nimituși, zicea: «Eu sunt cel ce am păcătuit, iară aceștia ce au făcut» (II Imp. 24, 17)? ba chiar și pe Saul avându-l în mână, n-a voit al omorî, ci încă l-a scăpat, mai ales că era a se și primejdui.

Deci, dacă acestea s-au petrecut în legea veche, ce iertare am putea avea noi, cei din legea nouă, cari nu sosim nici măcar până la măsura lor? Că dacă nu va prisosi dreptatea noastră mai mult de cât a cărturarilor și a Fariseilor, noi nu vom putea intra întru împărăția cerurilor, apoi când avem chiar mai mică de cât a acestora, cum vom intra? «*Iubiți*, zice, *pre vrăjmașii voștri*.» (Math. 5, 44). Iubește deci pe vrăjmașii tăi, căci cu aceasta nu lor le faci bine, ci ție însuși. Cum așa? Apoi te faci egal lui Dumnezeu. Acela dacă este iubit de tine, n-a câștigat nici un lucru mare, căci este iubit de un egal al său, iară tu dacă iubești pe egalul tău, te faci deopotrivă cu Dumnezeu. Ai văzut dară că nu lui îi faci bine, ci ție singur? Că premiul nu aceluia se dă, ci ție. «Dară dacă acela este rău?» zici tu. Apoi cu atât mai mare va fi și resplata, și în locul răutății lui tu trebuie ai face bine, chiar de i-ai face cât de mult bine, iară el ar fi rău. Dacă acela n-ar fi rău tare, desigur că nici plata ta nu s-ar putea mări. Așa că cauza de a nu-l iubi sub cuvânt că este rău, tocmai ea este cauza de a-l iubi. Depărtează de la tine pe antagonist, și vei îndepărta motivul cununilor. Nu vezi pe luptători cum umplând saci cu nisip, se exercită la luptă? Tu însă nu ai nevoie de a face așa, căci viața este încărcată de cele ce te pot exercita la luptă, și care te pot întări. Nu vezi că și copacii cu cât vor fi mai mult legănați de vânt, cu atât se fac mai puternici și mai deși? Și noi, dară, dacă vom fi îndelung răbdători, ne vom face mai puternici. «*Omul cel mult răbdător*, zice, *este cu mare înțelepție*, iară

cel foarte fricos este neînțelept». (Prov. 14, 30). Ai văzut câtă laudă se aduce aceluia? câtă hulă acestuia? «*Foarte neînțelept*» zice.

Deci, iubiților, să nu fim mici de suflet unii către alții, căci aceasta nu vine de la dușmănie, ci de la a avea suflet mic, în timp ce dacă sufletul este puternic, toate le va răbda cu ușurință, și nimic nu-l va putea afundă în marea ispitelor, ci va ajunge la limanuri bune și prielnice. Cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

«*Că păcătuind noi de bună voie, după ce am luat cunoștința adevărului, nu mai rămâne jertfă pentru păcate, ci o așteptare oare-care înfricoșată a județului, și iușimea focului care va să mistuiască pre cei protivnici*» (Cap. 10, 26. 27).

Precum se întâmplă cu pomii răsădiți, cari cu toată îngrijirea ce se bucură, și cu ostenelele mânilor agricultorilor, nu aduc roadă în schimb, și la urmă sunt smulși din rădăcină și aruncați în foc, tot așa se întâmplă și cu cei botezați. Că după ce Christos ne răsădește și ne bucurăm de ploaia acea duhovnicească, iară noi nu dăm pe față nici un rod, ne așteaptă la urmă focul gheenii și flacăra cea nestinsă. Pavel, deci îndemnând pe credincioși la dragoste și la fapte bune, și stătuindu-i mai întâi cu cele mai bune — și care sunt acelea? Că vom intra în cele sfinte pe cale nouă, care au înnoit nouă — la urmă ajunge și la cele mai posomorite, zicând cele de mai sus. Că după ce spune: «*Nepărăsind adunarea voastră, cum au unii obicei, ci îndemnând unul pre altul, și cu atât mai mult cu cât vedeți apropiindu-se ziua judecăței*», și aceasta fiind deajuns spre mângâierea lor, la urmă adaoge: «*Că păcătuind noi de bună voie, după ce*

am luat cunoștința adevărului». «Este nevoie, zice, de fapte bune.» «*Că păcătuind noi de bună voie, după ce am luat cunoștința adevărului, nu mai rămâne jertfă pentru păcate*.» Te-ai curățit, te-ai izbăvit de păcate, ai devenit fiu. Deci dacă te întorci ca cânele la boritura sa, iarăși vine desmoștenirea, și focul și toate celelalte, căci nu este a doua jertfă. Aici iarăși se agață de noi cei ce desfințază pocăința, și cari se lenevesc de a veni la botez, căci unii zic, că nu este nici o siguranță de a veni să se boteze, dacă nu este adoua iertare a păcatelor, iară alții că nu este bine de a da păcătoșilor sfintele taine, dacă nu este adoua iertare. Deci, ce vom spune acestora din amândouă părțile? Că aici apostolul nu desfințază pocăința, și nici iertarea câștigată prin pocăință, și nici că împinge la o parte și doboară pe cel greșit prin desnădăjduire, căci nu este atât de dușman mântuirii noastre, însă ce? Desfințază al doilea botez. Că n-a zis doară: numai este pocăință, numai este iertarea păcatelor, ci jertfă nu mai este, adecă a doua cruce nu mai este, că jertfa o numește aceasta; «*că cu o jertfă au săvârșit pururea pre cei ce se sfințesc*», zice, iară nu ca cele ale Iudeilor.

De aceia tocmai a și grăit el atâtea despre jertfă, că una este, și numai una, voind prin aceasta a arăta nu numai aceia, că se deosebește mult de a Iudeilor, ci a-i și asigura că nu mai trebuie a aștepta o altă jertfă duple legea Iudaică. «*Că păcătuind noi de bună voie*» — așa că pentru păcatele cele fără de voie este iertare — «*după ce am luat cunoștința adevărului*», adecă cunoștința lui Christos, sau a tuturor dogmelor, «*nu mai rămâne jertfă pentru păcate*» — însă ce? «*Ci o așteptare oare care înfricoșată a județului, și iușimea focului, care va să mistuiască pre cei protivnici*». Prin vorba «*protivnici*» el înțelege nu pre cei necredincioși, ci pre cei ce fac cele contrare, sau că și cei de aceeași credință vor lua aceeași pedeapsă ca și necredincioșii. Apoi invederând însușirea focului de a mistui, l-a însuflețit așa zicând, că «*va să mistuiască pre cei protivnici*». Intocmai ca și o fiară sălbatecă infuriată foarte, care nu s-ar liniști până ce ar prinde și ar mânca, tot așa și focul acela nu părăsește

pe cel pedepsit până ce-l mistuește și-l spărcuiește cu desăvârșire.

După aceea adaoge și cuvântul amenințării, că așa se cuvine, așa este drept, ceiace se întâmplă și cu credința, când aratăm că cu dreptate se petrece așa. «*Lepădându-se cineva, zice, de legea lui Moisi, fără milă prin două sau trei mărturii moare*» (Vers. 28). «*Fără milă*» zice. Astfel că nici-o iertare, nici o milă, deși a lui Moisi nimic nu era de cât lege, unde cele multe erau poronci de ale sale. Ce va să zică: «*prin două sau trei mărturii*»? Când doi sau trei mărturisau, de'ndată se dădea pedeapsa. Deci dacă în Vechiul Testament când se lepăda cineva de legea lui Moisi, și se dedea o astfel de pedeapsă, apoi «*Socotiți cu cât mai mult se va învrednici cel ce au călcat pre Fiul lui Dumnezeu, și au socotit a fi spurcat sângele legii, cu care s'au sfințit, și au defăimat darul Duhului*» (Vers. 29). Și cum calcă cineva pe Fiul lui Dumnezeu? «*Când cel ce se face părtaș tainelor lui face păcat, zice, oare nu l-a călcat? Oare nu l-a disprețuit pre el?*» Că precum nu putem avea nici un cuvânt pentru cei călcați cu picioarele, tot așa cei ce păcătuiesc lui Christos, nu pot avea nici un cuvânt pentru cele ce au păcătuit. Te-ai făcut trupul lui Christos, și acum te-ai predat diavolului ca să te calce? «*și au socotit a fi spurcat sângele*» zice. Dară ce va să zică spurcat? Adecă necurat, sau că nu mai are nimic din celelalte. «*Și au defăimat darul Duhului*», pentru că cel ce n'a primit binefacerea, a batjocorit pe binefacător. El te-a făcut fiu, iară tu voiești a te face rob; a venit să se sălășluiască întru tine, iară tu introduci în sine-ți cugete rele. Christos au voit să se așeze întru tine, iară tu îl calci prin beții și berbantlăcuri. Să ascultăm, noi cei ce cu nevrednicie ne împărtășim din tainele lui, să ascultăm, noi cari cu nevrednicie ne apropiem de masa cea duhovnicească: «*Nu dați, zice, cele sfinte câinilor, nici aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce pre ele cu picioarele sale*» (Math. 7, 6), adecă, nu cumva să disprețuiască, să nu dea cu piciorul. Dară n'a zis el așa, ci tocmai ce este mai înfricoșat, căci prin cele înfricoșate strânge ca într'un clește sufletele, iară aceasta le

poate întoarce nu mai puțin ca mângâerea. Arată apoi la un loc și deosebirea, iară pedeapsa, și judecata le lasă lor, ca fiind lucrul destul de învederat, zicând: «*Socotiți, cu cât mai mult se va învrednici de o mai mare pedeapsă*»? Aici mi se pare că și la taine face aluziune. Mai departe apoi aduce și mărturie, zicând: «*Infricoșat lucru este de a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu, că scris este: ¹⁾ a mea este răsplătirea, eu voi răsplăti, și iarăși: Domnul va judeca pre norodul său*» (Vers. 31, 30). «*Mai bine, zice, voi cădea în mâinile Domnului, decât să cad în mâinile oamenilor*». (II. Impărați 24, 14). «*Deci, dacă nu vă veți pocăi, în mâinile lui Dumnezeu veți cădea, zice: aceea este grozav, iară nu aceasta, de a cădea în mâinile oamenilor. Căci când vedem pe cineva pedepsit aici, nu ne înfricoșăm atâta pentru cele de față, cât pentru cele viitoare. Că mila și mâniea, zice, dela el este, și preste cei păcătoși va odihni mâniea lui*». (Sirah 5, 6). Dară și alt ceva lasă a se înțelege aici: «*Că a mea este răzbunarea, zice, eu voi răzbuna*», vorbind aceasta pentru dușmanii cari fac rău, iară nu de cei ce pătimesc rele. Aici îi și mângâie, ca și cum pare că li-ar zice: «*Dumnezeu rămâne veșnic și viează*», așa că chiar dacă nu primesc acum, după aceea vor primi. Aceia deci trebuie a suspina, iară nu noi, că dacă noi vom cădea în mâinile lor, aceia însă vor cădea în mâinile lui Dumnezeu. Nici cel ce pătimește răle, nu este el care pătimește, ci cel ce face răul, nici cel ce a primit o binefacere este el care a primit-o, ci cel ce a făcut binele.

²⁾ Acestea știindu-le, iubiților, să nu fim răzbunători când suferim răle, ci gata de a face bine. Aceasta însă va fi, dacă disprețuim banii și slava. Cel ce se dezbracă de asemenea patimi, este mai liber decât toți oameni, ba chiar și decât cel ce poartă alurghida împărătească este mai îmbelșugat. Nu vezi câte răle se întâmplă din cauza banilor?—Și nu zic câte se întâmplă din cauza lăcomiei, ci din cauza dragostei de bani. Așa de pildă,

¹⁾ In edițiunea noastră *Textus receptus*, în loc de *scris este*, se zice: «*că știu pre cel ce au zis*».

²⁾ *Partea morală* Contra temeiilor care se împodobesc și asupresc, și mângâieri către cei asupriți. (Veron).

dacă ar pierde cineva bani, duce o viață mai grozavă decât orice moarte. Dară dece te scârbești, o! omule! de ce plângi? Pentru că te-a scăpat Dumnezeu de o pază prisoselnică? Pentru că nu mai stai tremurând și speriat? Dacă te-ar lega cineva de casa de bani, poruncindu-ți de a sta acolo pentru totdeauna, și să privighezi pentru alții, te mâhnești, ești nemulțămît; iară acum când tu singur te-ai legat cu cele mai grozave legături, te scârbești fiindcă ai scăpat de sclavie. Cu adevărat că scârbele și bucuriile acestea le avem din prejudiții, căci noi păstrăm acestea precum am avea ceva străin.

Acum cuvântul meu este îndreptat spre femei. O femeie oarecare are o haină de mătase împodobită cu aur, și o strânge în pături, o învâlește în pânzuri, o păstrează cu îngrijire, tremură de frică pentru ea, și n'o întrebuințază, fie că poate a murit, sau că a rămas văduvă, sau că deși nu s'ar întâmpla nimic din acestea, ea totuși temându-se ca să n'o strice întrebuințând-o des, să lipsește pe sine, sau că se lipsește cruțând-o. Poate că o va da alteia? Dară nici aceasta nu este sigur, și chiar de iar da-o, și aceea tot așa va face. Și dacă ar scotoci cineva prin case, ar găsi cele mai multe haine și altele de prisos în cea mai mare cinste, și îngrijite ca niște stăpâni. Că nu le întrebuințează într'una, ci temându-se de molii și de alte gănganii care le strică, le păstrează în mirodenii și arome, ne dând voie tuturor de a se învrednici de vederea lor, ci numai ea de multe ori le așază împreună cu bărbatul ei. Și atunci, spune-mi, te rog: oare nu cu drept cuvânt a numit aceasta Pavel idolatrie și lăcomie? Că pre câtă cinste dau idolatrii idolilor, tot pe atâta și asemenea femei dau hainelor și aurărilor lor.

Până când oare vom răscoli noroiul? Până când vom fi lipiți de lut și cărămidă? Că precum Ebreii munceau împăratului Egiptului, așa și noi muncim diavolului, și suntem bătuți cu bice cu mult mai grozave. Că pre cât sufletul este mai bun de cât trupul, pe atât și îngrijirea noastră de suflet este mai superioară de cât hainele, pentru care ne muncim în fie care zi, tremurând și îngrijindu-ne de ele. Dară dacă am voi să suspinăm, dacă

am voi să îndreptăm privirea către Dumnezeu, el va trimite nouă nu pe Moisi, nici pe Aaron, ci pre Cuvântul său și umilința cerută, iară acesta venind și stăpânind sufletele noastre, ne va slobozi din acea amară robie ne va scoate pre noi din Egipt, din acea îngrijire nefolositoare și încărcată de o muncă zadarnică; — din aceia robie, zic, care nu are nici un folos. Că aceia când au ieșit din Egipt, chiar aurării de au luat cu dâșii, a fost ca plata lucrului lor, în timp ce noi nu vom lua nimic. Și fie ca să nu luăm nimic! — căci și noi luăm nu aurării, ci relele Egiptului, păcatele și pedepsele.

Să ne deprindem, deci, de a ne folosi de ceia ce este trebuitor, să ne deprindem de a asculta de dojene. Aceasta este datoria unui creștin. Să disprețuim hainele cele împodobite cu aurării, să disprețuim banii, ca să nu disprețuim mântuirea noastră sufletească. Să disprețuim banii, ca nu cumva să disprețuim sufletul, fiindcă acesta este care va fi pedepsit, acesta va fi osândit. Hainele și averile rămân aici, în timp ce sufletul merge acolo. De ce dară te sbuciumi pe sine-ți, și nu simțești? Acestea le zic către cei zgârșiți. Bine este însă de a spune și celor asupriți: «suferiți cu curaj asuprelele ce vă vin, căci asupritorii voștri singuri, se doboară pre sine, iară nu pre voi. Pe voi vă lipsesc de bani, iară dâșii sunt lipsiți de dragostea și ajutorul lui Dumnezeu,—și când cineva este lipsit de ajutorul lui Dumnezeu, de ar fi îmbrăcat cu toate bogățiile pământului, totuși este mai sărac de cât toți săracii, precum și cel ce este sărac de toate, dacă are dragostea și ajutorul lui Dumnezeu, mai bogat de cât toți este. *«Domnul mă va paște zice, și nimic nu-mi va lipsi»* (Ps. 22, 1). Spune-mi, te rog: dacă ai avea un bărbat mare și minunat, iubindu-te foarte mult și îngrijindu-se de tine, și dacă ai ști că el va trăi într'una și nu se va sfârși înaintea ta, și ți-ar da totul cu cea mai mare plăcere, ca să te bucuri de ele ca de ale tale, oare ai voi să mai stăpânești ceva? Și dacă ai pierde totul chiar, el însă ar trăi, oare nu te-ai credea mai bogată de câți toți pentru aceasta? De ce dară te jălești? Că nu ai bani? Dară inchipue-ți că sa luat de la tine cauza păcatelor. Că poate ai pierdut averea? Dară

ai câștigat dragostea lui Dumnezeu: «Dară, zici tu, cum am câștigat-o»? «*Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea*», zice; și «*întru toate mulțamiți, că aceasta este voia lui Dumnezeu*» (I. Cor. 6, 7. I. Thes. 5, 18). A mai spus încă: «*Fericiți cei săraci cu duhul*». Gândește-te deci, de câtă dragoste te bucuri, și dovedește aceasta prin fapte. Un lucru se cere dela noi; acela adevărat de a mulțami lui Dumnezeu pentru toate, și atunci toate le vom avea cu prisosință. De pildă: ai pierdut zeci de mii de litre de aur; ei bine! mulțamește de îndată lui Dumnezeu, și îndoit ai câștigat prin acea voce și mulțămire. Căci spune-mi: când ferecești tu pe Iob? Atunci când avea atâtea și atâtea cămili, atâtea turme de oi și de boi, sau că atunci când a slobozit acea voce «*Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat*» (Iob 1, 21)? Căci și diavolul de aceia tocmai ne aduce pagubă, nu numai ca să ne răpească banii, — căci știe el că aceasta nu este nimic, — ci ca prin aceasta să ne silească de a spune vr'o blasfemie contra lui Dumnezeu. Tot așa și cu fericitul Iob, nu numai la aceia tindea ca să-l sărăciască, ci să-l silească de a blestema pe Dumnezeu. Căci după ce l-a sărăcit de toate averile, privește ce îi spune prin femeie: «*Zi un cuvânt către Domnul, și mori*» (Ibid. 2, 9), — de și o! necuratule, l-ai sărăcit de totul. «Dară, zice, nu la aceasta m'am gândit, căci prin câte am făcut, nu mi-ași fi ajuns scopul; ci eu m'am încercat de a-l sărăci de ajutorul lui Dumnezeu; de aceia l-am sărăcit și de averi. Aceasta o voiesc, iară averea nu este nimic, și dacă nu mi-ași ajunge scopul, nu numai că nu-l voiu nedreptăți cu nimic, ci încă el se va folosi».

Ai văzut că știa și demonul acela viclean, câtă pagubă i ar fi cauzat? De aceia îl și vezi cum mrejește viclenia prin femeie. Auziți, voi bărbaților, cari aveți femei îndrăgostite de bani, și care vă silesc de a blestema pe Dumnezeu; aduceți-vă aminte de Iob. Dară să vedem — dacă credeți — și marea lui blândeță, și cum i-a închis gura: «*Pentru ce, zice, ca o muiere din cele fără de minte ai grăit? De am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm și cele răle*» (Ibid. 2, 10). Cu adevărat că «*strică pre obiceiurile cele bune vorbele cele răle*»

(I. Cor. 15, 33), în totdeauna de sigur, dară mai cu seamă în supărări și nenorociri, când cei ce îndeamnă la rele, au putere. Că dacă dela sine sufletul este aplecat spre desnădăjduire, dară încă când mai este și cine să-l sfătuiască la aceasta? Nu oare este împins spre prăpastie?

Mare bun este femeia, iubitorilor, dară și mare rău în același timp. Privește acum pe unde a încercat necuratul să spargă zidul cel puternic. Fiindcă nu l-a împușinat cătuși de puțin pierderea averei, și nici că i-a căsunat vr-o pagubă mare aceasta, ci încă în zadar s-a încercat de al bârbi, zicând: «*fără numai de te va binecuvânta în față*» (Ibid. 1, 11). Ai văzut la ce a țintit necuratul, pentru care a și înarmat pe femeie contra lui? Ai văzut la ce a tins el? Dară nimic nu i s-a întâmplat din această viclenie. Deci, dacă și noi suferim cu mulțămire necazurile, le vom câștiga și acelea, și dacă nu le-am câștiga, totuși plata este mare. Când Iob a luptat cu bărbăție, i-a dat Dumnezeu și averi; când a arătat diavolului că nu pentru averi Iob îl slăvește, atunci i-a dat și averi. Astfel este Dumnezeu; când vede că noi nu suntem pironiți așa zicând de cele pământești, atunci ni dă și acestea. Când ne vede că preferăm cele duhovnicești, atunci ni dă și cele trupești; mai 'nainte nu ne le dă, ca nu cum-va să smulgem pe cele duhovnicești. Cruțându-ne pre noi, nu ne dă cele trupești, ca și fără de voea noastră să ne depărteze de ele. «Nu, zici tu; dacă ași primi acestea, îmi împlinesc pofta, și mai mult i-ași mulțami». Mințești, o! omule, căci atunci mai ales ai fi trândav. «Dară atunci, zici, cum de dă averi multora»? Și cum se poate inveda aceasta, că el li dă? «Dară cine li dă, dacă nu el». Răpirea și zgârcenia lor. «Și cum îngăduie, zici, de a se petrece astfel de lucruri»? Precum îngăduie de a se petrece și omoruri și siluiri, și tâlhării. «Dară, zici tu, ce vei spune de cei ce au clironomisit de la părinți averi încărcate de păcate? Cum îi îngăduie Dumnezeu de a se bucura de ele»? Precum îngăduie și pe hoți, și pe criminali, și pe ceilalți talhari, fiindcă nu este acum timp de judecată, ci timp de viață bună și fără de prihană. Dupre cum am mai spus și altă dată, o spun și acum: că mai mare osândă vor lua aceia cari chiar și după ce

s'au bucurat de atâtea bucurii nici așa nu s-au făcut mai buni. Și nu toți vor fi pedepsiți la fel, ci unii cari și după binefacerile primite au rămas răi, vor fi pedepsiți mai mult, iară cei ce trăesc în sărăcie, mai puțin.

Și cum că aceasta este adevărat, ascultă ce spune lui David: *«Au nu ți-am dat ție toate ale Domnului tău... deci, pentru ce ai urgisit cuvântul Domnului, ca să faci rău întru ochii lui»*. (II Imp. 12, 8)? Când dară vezi pe un tânăr care fără osteneală a moștenit averi de la părinții săi, și totuși să tăvălește în păcate, să știi bine că pedeapsa lui se va mări încă mai mult. Așa dară să nu învidiem pe unii ca aceștia, ci pre cei ce au moștenit dela părinți virtutea, adică cei ce au moștenit bogăție duhovnicească. *«Vai, zice, celor ce se nădăjduesc întru puterea lor, și întru mulțimea bogăției lor se fălesc.»* (Ps. 48, 7), și iarăși: *«Feriți cei ce se tem de Domnul»* (Ib. 127, 1). Dintre cari aceștia voiești a fi? spune-mi. De sigur că dintre cei fericiți. Pe aceștia deci, urmează-i, iară nu pe aceia, ca astfel să ne bucurăm și de bunurile hotărâte lor. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, că împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI

«Aduceți-vă dară aminte de zilele cele mai dinainte, întru care luminându-vă, multă luptă de patimi ați răbdat. Deoparte cu ocări și cu năcazuri priveală făcându-vă, iară pe de alta părtași făcându-vă celor ce viețuiesc așa. Pentru că ați și pățimit împreună cu legăturile mele, și jăfuire de averile voastre cu bucurie ați primit, știind că veți avea voi avuție în ceruri mai bună și stătătoare.» (Cap. 10, 32—34).

Doftorii cei iscușiți, după ce au făcut rana adâncă, și prin aceasta au marit durerile, la urmă mângâind pe bolnavi le liniștește și le alinează sufletul, fără a mai adaoga

vr-o tăetură, ci chiar și rana făcută o leagă cu doftorii potrivite, și în stare de a dispărea durerile. Tot așa a făcut și Pavel, căci zguduind sufletul lor, și înspăimântându-i cu gheena, și încredințându-i că cel ce disprețuiește harul lui Dumnezeu va fi numai de cât pedepsit, iară aceasta dovedește cu legile lui Moisi, prin care se învederează că vor fi nimiciți și că vor fi pedepsiți mai mult, la urmă pecetluiește cele spuse cu alte mărturii, și zice: *«Infricoșat este de a cădea în mâna lui Dumnezeu celui viu»*. Apoi ca nu cumva prin multă groază să facă a se împuțina sufletele lor, îi mângâie cu laude și cu rugăciuni, zicând: *«Aduceți-vă aminte de zilele cele mai dinainte întru care luminându-vă, multă luptă de patimi ați răbdat»*. Mare este mângâerea prin amintirea faptelor, căci tot cel ce se apucă de lucru, în trecerea timpului trebuie a progresa. Este ca și cum ar fi zis: *«Când ați intrat în creștinism, când ați intrat în rândul ucenicilor, ați arătat atâta bărbăție, atâta bună-voință, iară acum de loc»*. Cel ce îndeamnă, mai cu samă dela cele ale lor proprii îndeamnă. Și n'a spus simplu *«luptă de patimi»* ci *«multă luptă de patimi ați răbdat»*. Nici n'a spus de ispite, ci *«luptă de patimi»* ceia ce este o mare laudă. Apoi le înșiră în parte, întinzând vorba, și aducându-le mare laudă. Cum? *«Deoparte cu ocări și cu năcazuri priveală făcându-vă»*, zice. În adevăr că mare lucru este ocară, căci este în stare de a vătămă sufletul și de a întunece judecata omului, căci ascultă ce spune Prorocul: *«Făcutu-s'au lacrămile mele mie până ziua și noaptea, când mi se zicea mie în toate zilele: unde este Dumnezeul tău»*. (Ps. 41, 3)? și iarăși: *«De m'ar fi ocărit vrăjmașul ași fi răbdat»*. (Ib. 54, 13). De oarece neamul nostru omenesc este iubitor de slavă deșartă, de aceia ușor se vatămă de ocări. Și n'a spus de ocări la întâmplare, ci pune vorba prin întindere multă, zicând: *«priveală făcându-vă»*. Când cineva este ocărit în patru ochi, este de sigur întristător; însă cu mult mai trist e când faptul se petrece înaintea tuturor. Căci gândește-te bine cât rău se petrecea cu dânșii: se despărțise de umilința iudaică, intrase într-o vieață mai bună, disprețuise obiceiurile părintești, iară acum suferiau răle chiar din partea prietenilor, și nu

aveau nici un ajutor. «Nu am a spune, zice numai că ați pătitit toate acestea, și că le-ați suferit cu curaj, ci încă că v-ați și bucurat foarte». Aceasta o a învederat, zicând: «*părtași făcându-vă celor ce viețuiesc așa pentru că ați și pătitit împreună cu legăturile mele*», punând și pe apostoli la mijloc. «Nu numai că nu v-ați rușinat de cei deopotrivă cu voi, ci încă v-ați făcut părtași și altora cari au pătitit așa». Aceasta este și ca o mângâiere de partea lui. N'a spus: «suteți necazurile mele, sunteți părtași cu mine», ci simplu: «*ați și pătitit împreună cu legăturile mele*» Ai văzut că el spune de dânsul și de ceilalți legați? «Astfel, zice, legăturile voi nu le-ați considerat ca legături, ci ca niște luptători voinici ați stat, căci nu numai că n-ați avut nevoie de mângâiere în necazurile voastre, ci încă v-ați făcut voi mângâiere altora.

«*Și jefuira de averile voastre cu bucurie ați primit*». Vai! cât de mare este puterea credinței. Apoi mai departe pune și cauza, îndemnându-i nu numai la lupte, ci și la aceia de a nu se clătina în credință. «Ați suferit, zice, ca să vi se răpiască averile, văzând cu ochii voștri. Ceia ce nu era de față, voi priveați ca cum ar fi fost de față, cea e dovada unei credințe sincere, care ați și dovedit-o prin fapte». A răpi, era la fel cu violența celor ce răpiau, și nimeni n-ar fi putut să-i împedice; așa că până acum încă nu este învederat aceasta, că adecă pentru credință ați răbdat răpirea averilor voastre, — de și de altfel și aceasta este învederat. Căci și aceasta s-ar fi putut, ca să nu fiți jefuiți, dacă nu ați fi crezut. Voi însă ați făcut cea ce e cu mult mai principal, căci ați suferit toate acestea cu bucurie, cea ce este în totul apostolic și vrednic de acele suflete voinice, care se bucurau pe când erau bătute. «*Se întorceau, zice, bucurându-se dela fața soborului, că pentru numele lui Iisus s-au învrednicit a se necinști*» (Fapt. apost. 5, 41). Dară cel ce suferă cu bucurie, dovedește că are o plată oare-care, un tolos, iară nici-de-cât pagubă. Apoi chiar și expresiunea «*ați primit*» învederează răbdarea lor de bună voe, că adecă «ați fost răpiți, ați fost furați, zice, și ați primit, nu v-ați împotrivit». «*Știind că aveți voi avuție în ceruri*

mai bună și stătătoare», în loc de «sigură, iară nu stricăcioasă ca cea de aici».

Mai departe apoi laudându-i, zice: «*Nu lepădați dară îndrăzneala voastră, care are mare răsplătire*» (Vers. 35). Ce spui? Așa dară el n-a zis: «ați lepădat îndrăzneala voastră, și iarăși ați câștigat-o» ca nu cumva să se descurajeze, ci o aveți aceasta, să nu o lepădați, cea ce îi întărea și-i însufleța mai mult. «O aveți zice; cea ce a fost lepădat, are nevoie de o muncă mare spre a fi recâștigat, în timp ce cu cea ce deja stăpânim, nu tot așa ne muncim, ca să nu o perdem». Galatenilor, însă cu totul din contra li scrie: «*Iubiții mei, zice, pre cari iarăși cu durere vă nasc, până ce se va închipui Christos întru voi*» (Gal. 4, 19), și cu drept cuvânt, căci aceștia căzuse cu mult mai pre jos, și deci era nevoie și de cuvânt mai înțepător. Aceștia erau mai mici de suflet, și de aceia aveau nevoie de o doctorie mai puternică. «Nu lepădați, zice, îndrăzneala voastră», așa că dânsii aveau mare îndrăzneală către Dumnezeu. «*Care are, zice, mare răsplătire*». Ce este aceasta? Adecă atunci le vom lua, și deci dacă sunt ale viitorului, apoi nu trebuie ale căuta aici. Apoi, ca nu cumva să zică cineva: «iată că noi am avut și că am pierdut» de aceia i-a apucat mai înainte, și numai că n-a spus: «dacă știți că în ceruri aveți o avere mai mare, nu căutați aici nimic; aveți nevoie de răbdare numai, iară nici de cum de a adaoga încă la lupta voastră; aveți nevoie de a sta în cea ce aveți, și să nu lepădați cea ce stăpâniți. Nimic alta nu vă trebuie, ci numai ca să stați, precum ați stat; ca ajungând la stârșit, să câștigați făgăduința, precum și zice: «*Că aveți trebuință de răbdare, ca voia lui Dumnezeu făcând, să luați făgăduința*». «De un singur lucru aveți nevoie; acela adecă ca să așteptați, iară nu ca să vă luptați din nou. Ați ajuns chiar la însăși încoronarea voastră zice; ați suferit toate luptele; ca de pildă legăturile, scârbele și necazurile, averile voastre au fost răpite. Deci ce? Ați ajuns până la a fi încununăți; ei bine! aceasta numai să o mai răbdați: întârzierea cununei. O! măreția mângâerei. Ca și cum ar zice cineva către un luptător care a răpus pe toți, care nu are nici un antagonist, care urmează a fi

încunurat și nu poate aștepta timpul când vine cel ce încununează și pune cununa. Așa este de nerăbdător, în cât că voiește a ieși și a fugi, ca unul ce nu mai poate răbda setea și dorul de cunună».

Aceasta lăsând și apostolul a se înțelege, ce spune? «Că în puțin oare-ce, cel ce este să vină, va veni, și nu va zăbovi» (Vers. 36). Apoi ca să nu zică: «dară când va veni»? iată că îi mângâie cu scriptura, căci și expresiunea: «mai aproape este nouă mântuirea acum» (Rom. 13, 11) ce o spune aiurea, îi mângâie pe dânșii, ca fiind puțin timpul ce lipsește. Iară aceasta n-o spune de la sine, ci de la sfintele scripturi. Dară și de a aștepta, nu puțină este plata.

«Iară dreptul din credință va fi viu, și de se va îndoi, nu va binevoi sufletul meu întru dânșul» (Vers 38.) Mare este mângâierea, când îi arată cineva ca pe unia ce au avut toate succesele, și când din pricina unei mici trândavii au pierdut totul. «Iară noi nu suntem ai îndoierii spre peire, ci ai credinței spre câștigarea sufletului» (Vers. 39).

«Iară credința este adevărire celor nădăjduite, dovădă a lucrurilor celor nevăzute, că întru acestea sunt mărturisii eei de demult» (Cap. 11, 1, 2). Vai! Ce fel de cuvinte a întrebuintat zicând: «dovădă a lucrurilor celor nevăzute», căci în adevăr este dovădă a celor nesigure. «Deci dară credința este privirea acelor ce nu sunt încă invederate, zice, și cele nevăzute, duc pe om la însăși cunoștința celor văzute. Așa dară nici în cele văzute nu este îngăduit de a nu crede, și nici iarăși nu poate fi credință, dacă cineva din cele văzute nu se convinge despre cele nevăzute. Fiindcă cele de domeniul credinței se par a fi neexistente, apoi credința li dă oare-cum existență, sau mai bine zis nu li dă, ci aceasta este în însăși existența lor. De pildă: învierea nu a venit încă, și nici că este în ipostas, adică în ființă, totuși, însă speranța a implantat-o în sufletul nostru. Aceasta este «dovădă a lucrurilor nevăzute». Deci dacă este dovădă a celor nevăzute, de voiți a le vedea, ca astfel să cădeți din credință și din aceia de a fi dreți, dacă cel drept trăiește din credință. Așa dară dacă voi, zice, voiți a le vedea acestea,

apoi nu mai sunteți credincioși. V'ați muncit, zice, v'ați ostenit, v'ați luptat, și eu o spun aceasta; deci nu căutați a avea aici totul, ci așteptați, căci aceasta este credință».

¹⁾ Acestea sunt spuse Ebreilor, însă sfatul este comun și multora din cei adunați aici. Cum și în ce fel? Sunt spuse zic, celor mici de suflet, celor ce se împuținează cu ușurință, căci când văd pe cei răi progresând, iară dânșii dând înapoi, se tulbură, se necăjesc, se nemulțimesc; când doresc pedeapsa aceloră, răzbunarea, sau când în fine așteaptă plată pentru ostenelele lor. «Că încă puțin or-ce, cel ce este să vină va veni» — li-a zis atunci Pavel. Deci și noi le spunem acestea către cei trândavi, zicându-li: este pedeapsă și numai de cât că va veni; cele ale învierii sunt la ușă. «Și de unde se invederează aceasta»? zici tu. Nu voi spune de la Proroci, și nu numai către creștini îmi este îndreptată vorba acum, ci chiar Elin de ar fi, eu totuși cu cel mai mare curaj îi voi da dovezi, și-l voi învăța. Cum aceasta? Ascultă. Multe au prezis Christos, și dacă unele nu s'au îndeplinit, nici pe acestea să nu le crezi; iară dacă toate s'au îndeplinit, de ce te îndoiești de cele rămase a se îndeplini?

Dară pentru ca să fac lucrul mai invederat, eu voi aduce exemple. A spus Christos că Ierusalimul va cădea într-o captivitate de așa fel, că nici-odată nu se va mai ridica, și prorocia aceasta s'a îndeplinit întocmai (Luca 19, 44). A spus că va fi atunci scârbă și durere mare, ceia ce s'a îndeplinit. A spus că propoveduirea evangheliei se va întinde precum se întinde firul de muștar semănat, iară aceasta o vedem pe fiecare zi petrecându-se. A spus că cei ce lasă pe tată, și pe mamă, pe frați și surori, vor avea și tată și mamă (Marcu 13, 2 Math. 24, 21. Luca 13, 19. Math. 19, 29), iară aceasta o vedem transformată în faptă. A spus că «în lume necazuri veți avea, ci îndrăzniți, eū am biruit lumea» (Ioan 16, 33), adică «nimeni din voi nu va scăpa de acestea», iară aceasta

¹⁾ Partea morală. Către cei mici de suflet, ca să nu se tulbure când cei răi progresază iară cei buni dau îndărăt, nici să condamne sau să critice cu asprime. (Veron).

o vedem petrecându-se prin fapte. A spus că nici porțile iadului nu vor birui biserica creștină, fiind chiar prigonită, și că nimeni nu va putea stinge propoveduirea evangheliei, iară experiența de toate zilele ni mărturisește prin fapte adevărul prorociei. De și vorbind el atunci, se păreau foarte îndoelnice, fiindcă erau numai vorbe, și încă nu se dăduse dovada celor grăite. De aceia cu mult mai vrednice de credință sunt astăzi. A spus că atunci când se va propovedui evanghelia la toate neamurile, va veni și sfârșitul. Iată dară că ne găsim ajunși spre sfârșit, căci la cea mai mare parte din lume s'a vestit cuvântul adevărului (Math. 24, 14); deci a sosit sfârșitul. Să ne înfricoșem iubiților! Căci ce? spune-mi: tu te îngrijești de sfârșitul lumii? Dară acest sfârșit este aproape, și dacă viața fie-căruia este aproape, apoi cu atât mai mult sfârșitul. «Că zilele anilor noștri, zice, întru dânsii șapte-zeci de ani, iară de va fi în putere opt-zeci de ani» (Ps. 89, 10).

Aproape este deci ziua judecății, iubiților. Să ne înfricoșăm dară măcar așa. «Fratele nu izbăvește, au izbăvită omul» (Ps. 48, 8)? Mult ne vom căi acolo, însă întru moarte nimeni nu se va mărturisi; de aceia și zice: «să întâmpinăm fața lui întru mărturisire», adică venirea lui. Ceia ce noi facem aici numai, are putere, iară acolo cătuși de puțin. Dacă cineva ne-ar pune pentru un timp scurt chiar, într'un cuptor înfierbântat, oare n'am face totul spre a fi scăpați, fie că ar trebui să dăm bani, sau să primim a fi robi? Câți bunăoară căzând în niscareva boli grozave, n'ar fi gata de a da totul spre a fi scăpați, dacă ar fi vorba de alegere? Deci dacă o boală scurtă și încă ne tulbură pe noi atât de mult aici, ce vom face acolo, când nu vom avea nici un folos de po-căință? De câte rele nu suntem acum încărcăți, și totuși nu simțim? Ne mâncăm unii pre alții nedreptățindu ne, învinovățindu-ne, defăimându-ne, fiind mușcați așa zicând de slava aproapelui nostru. Și privește grozăvie: când voiește cineva să sape groapa aproapelui, zice: «iată ce a spus cutare de tine! Dumnezeu să mă ierte! O spun din auzite, nu mă cerceta». Dară atunci de ce spui, dacă nu crezi? De ce grăiești, și de ce dai ca adevărat ceea ce

numai se zice? De ce împrăștii vorba ne-fiind nimic adevărat? Tu chiar nu crezi, și rogi pe Dumnezeu să te ierte dacă vorbești; ei! apoi atunci nu vorbești, și vei fi scăpat de orice teamă de răspundere.

Nu știu cum de a pătruns boala aceasta în omenire. Am devenit flecări (φλόροι γέροντες), nimic nu rămâne în sufletul nostru. Ascultă ce spune un filosof oare-care, îndemnând și grăind: «Auzit-ai cuvânt? Să moară în tine; îndrăznește, că nu te va sparge», și iarăși: «A auzit vorba cel nebun, și s-a chinuit ca femeia ce naște în fața pruncului» (Sirah 19, 10. 11). Suntem gata tot-dea-una de a acuza, suntem pregătiți în ori-ce timp de a învinovăți. Chiar dacă nu ni s-ar căsuna alt rău, aceasta numai ar fi de ajuns a ne pierde și a ne duce în gheena, aceasta ne împresoară de mii de rele. Și ca să afli că este așa, ascultă ce spune Prorocul: «Sezând împotriva fratelui tău, zice, ai clewetit» (Ps. 49, 21). «Dară nu eu, zici tu, ci acela a grăit» Dară dacă tu nu ai fi vorbit, altul n-ar fi auzit, sau și de ar fi auzit, n-ai fi fost tu cauza păcatului. Trebuie de a dosi și a acoperi defectele aproapelui, pe când tu le trâmbițezi sub pretext de iubire de adevăr. Nu ești acuzător, ci fleoncănitor, bârfitor, nebun. Privește câte rele izvorăsc de aici. Mâinii pe Dumnezeu. Nu auzi ce spune Pavel de femeile văduve? «Nu numai că se învață a fi fără de lucru, umblând din casă în casă, și nu numai fără de lucru, ci și limbute, iscoditoare, grăind cele ce nu se cade» (I. Timot. 5, 13), zice. Astfel că chiar și atunci când crezi cele vorbite contra fratelui tău, nici atunci nu trebuie a grăi, dacă nu cumva chiar și tu nu ai crezut. Oare ale tale le cercetezi din toate părțile? Te temi că vor fi cercetate de Dumnezeu? Teme-te, deci, ca nu cumva să fii cercetat și pentru bârfiri. Aici nu poți zice ca să nu te cerceteze Dumnezeu pentru bârfiri și fleoncăneli, căci lucrul este așa.

De ce ai împrăștiat vorba? De ce ai mărit răul? Aceas'a ne pierde pe noi, de aceia zice Christos: «Nu judecați, ca să nu fiți judecați» (Math. 7, 1). Dară nici o vorbă nu facem noi de aceasta, nu ne cumintește nici cele spuse de acel Fariseu. Acela cel puțin a spus un lucru adevărat, că «eu nu sunt ca acest vameș» (Luca 18,

11), și deși a spus fără să audă cineva, totuși a fost condamnat. Apoi dacă el a fost condamnat spunând adevărul, și fără să audă cineva, dară încă cei ce grăiesc lucruri pe care nici dâșii poate că nu le crede și pe care le împrăștie pretutindeni, ca și femeile fleoncănitoare, ce rău nu vor suferi?

Să punem dară ușă și zăvor gurei, căci de la fleoncăneli izvorăsc mii de rele, precum case stricate, prietenii rupte și alte mii de păcate. Nu cerceta deci pe aproapele tău, omule! Dară poate că ești guraliv, poate că ai acest cusur? Ei! atunci vorbește de cele ale tale lui Dumnezeu cât de mult, și atunci cusurul tău nu se va mai numi cusur, ci o calitate bună. Vorbește de cele ale tale către prieteni, către cei mai prieteni ai tăi, zic: către cei buni și drepti, și aceștia se vor ruga lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor tale. Dacă tu spui de cele ale altora, nu te folosești cu nimic, nu câștigi nimic, ci încă pierzi, în timp ce dacă îi vor ești stăpânului de ale tale, ai mare plată. *«Zis-am, mărturisi-voi asupra mea fără de legea mea Domnului, și tu ai lăsat păgânătatea inimii mele»* (Ps. 31, 6). Voiești a judeca? Judecă cele ale tale. Nimeni nu te va învinovăți, dacă te condamni singur. Te învinovățește însă dacă nu te condamni, dacă nu te înfrunzezi pe sine-ți, dacă nu-ți condamni nesimțirea ta. Ai văzut pe cutare mâniat și înfuriat, sau și alt-ceva făcând? Gândește-te îndată la cele ale tale, și atunci nu-l vei condamna pe acela cu asprime, în același timp și tu te vei ușura de greutatea păcatelor tale. Dacă în felul acesta vom regula vieța noastră, dacă în felul acesta vom căuta a viețui, dacă ne condamnăm pre noi înși-ne, de sigur că nu vom păcătui mult, ci încă vom face multe bunuri, fiind blajini și cumpătați, și ne vom bucura de toate bunurile făgăduite celor ce iubesc pe Dumnezeu. Cărora fie a ne învrednici cu toții, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, cinstea și stăpânirea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII

«Prin credință pricepem că s'au întemeiat veacurile cu cuvântul lui Dumnezeu, de s'au făcut din cele nevăzute, cele ce se văd. Prin credință mai multă jertfă Avel decât Cain a adus lui Dumnezeu, pentru care a fost mărturisit că a fost drept, mărturisind Dumnezeu de darurile lui, și printr'aceia murind încă grăiește». (Cap. 11, 3, 4).

Cele ale credinței au nevoie de un suflet tânăr și voinic, care covârșăște toate cele simțitoare, și care trece peste slăbiciunea raționamentelor omenești. Că nu e cu puțință alimintrelea de a deveni cineva credincios, dacă nu se va ridica mai presus de obiceiul obștesc. Deci, fiindcă și sufletele Ebreilor erau slăbite, începând dela credință, iară mai apoi prin faptele, voiu să zic prin patimile lor, prin năcazurile lor se împuținau și se clătinau în credință, privește cum dela acestea tocmai îi mângâie, zicând: *«Aduceți-vă aminte de zilele cele mai dinainte»*, după aceia li amintește de Sfânta scriptură care zice: *«Dreptul din credință va fi viu»*. (Avac. 2, 4), iară mai la urmă li vorbește cu raționamente, zicând: *«Iară credința este adevărare a celor nădăjduite, dovedire a lucrurilor celor nevăzute»*. Acum el își spune cuvântul începând cu strămoșii cu acei mari și minunați bărbați, și numai că nu spune: *«Dacă acolo unde toate bunurile li erau la îndă-mână, și toți s'au mântuit prin credință, apoi cu atât mai mult noi»*, — căci când sufletul găsește vr'un tovarăș în cele ce-l preocupă, se liniștește pare-că, și resuflă. Aceasta se petrece și cu credința; aceasta se poate vedea și în necazuri și supărări, precum zice chiar și aiurea: *«Ca să mă mângâiu împreună cu voi prin credința cea dimpreună a voastră și a mea»*. (Rom. 1, 12). Neamul nostru omene-c este foarte necredincios, și nu se poate nădăjdui în sine, ba se teme chiar de cele ce crede că are, și se îngrijește foarte mult de părerea celor mulți. Deci, ce face Pavel? Li mângâie pre dâșii aducându-le ca exemple pe strămoșii lor, iară mai înainte de dâșii, îi mângâie prin cele ce sunt în cugetul tuturor. Fiindcă pe atunci credința era defăimată ca ceva ce nu se poate dovedi, ba chiar

ca o înșelăciune, de aceia arată că cele mai multe acțiuni ale omului se reușesc prin credință, iară nici de cum prin raționamente. Și cum oare o dovedește aceasta? spune-mi. «*Prin credință, zice, pricepem că s'au întemeiat veacurile cu cuvântul lui Dumnezeu*». Este invederat, zice, că Dumnezeu a făcut din cele ce nu erau, pe cele ce sunt, din cele ce nu se vedeau, pe cele ce văd, din cele ce nu existau, cele ce exista. Și de unde se invederează că le-a făcut numai cu cuvântul, — căci raționamentul omenesc nu poate să-și imagineze așa ceva, ba încă din contră, că numai din cele văzute sunt cele ce se văd? Deaceia filosofi mai cu samă ziceau că nimic nu poate fi din ceiace nu există, fiindcă erau trupești, și nimic nu îngăduiau credinței. Se prindeau însă și dânșii în vorbă, când spuneau de ceva mare și minunat, și atunci o îngăduiau credinței; — de pildă, că Dumnezeu este fără început și nenăscut, căci mintea nu poate să priceapă altmintrelea. Dară acum tu privește marea lor nebunie, când zic că Dumnezeu este fără început, deși faptul acesta este cu mult mai minunat decât că el a făcut cele ce se văd din cele ce nu erau. Căci în adevăr, a spune că Dumnezeu este fără început și nenăscut, este cu mult mai minunat decât a spune că a făcut lumea din nimic, — fiindcă aici sunt multe de crezut, ca de pildă că lucrul făcut are început, că a fost făcut, etc. pe când acolo a spune că este nenăscut, că nu are început, că nu are timp, toate acestea zic, oare nu au trebuință de credință! Spune-mi. Dară apostolul n'a spus așa, ci ceia ce era mai puțin. Nu pune înainte nici un raționament, căci n'a fost nimeni față când a făcut acestea, așa că priceperea este lucrul credinței.

Pentru care și zice: «*Prin credință pricepem*». Dară ce pricepem prin credință? spune-mi. Că nu din cele văzute sau făcut cele ce se văd, căci aceasta este a credinței. După ce în fine a spus de cele comune la urmă face vorbă și de persoane, punând mai întâi pe acel bărbat care este slăvit și cinstit de lumea întreagă, și fiindcă a făcut aceasta punând în comparațiune o sută și două sute din asemenea persoane, la urmă când a văzut că numărul este mic ca cantitate, zice: «*cărora nu era lumea*

vrednică» (Cap. 11, 38). Dară privește pe cine pune el întâi: pe cel ce a pățimit rău, și încă de la fratele său, care cu nimic nu fusese nedreptățit, și care îl ura tocmai pentru că acela era iubit de Dumnezeu. Patima aceasta deci este proprie și Ebreilor, după cum zice: «*căci aceleași ați pățimit și voi de la cei de un neam cu voi*» (I. Thes. 2, 14), cu care ocazie arată că și dânșii sunt invidioși și urâți de cei ai lor. Avel a cinstit pe Dumnezeu, și a murit pentru cel pe care l-a cinstit, și nu s-a bucurat de înviere. Buna voința lui era invederată și ceia ce depindeau de dânsul, au fost făcute, pe când cele din partea lui Dumnezeu încă nu i se acordase. Prin expresiunea «*jertfă multă*», de aici, el înțelege jertfa cea cinstită, cea strălucită, cea necesară. «*Și nu putem spune, zice, că n-a fost primită; a fost primită, însă a zis lui Cain: «De ai fi adus drept, și ai fi împărțit drept, n-ai fi păcătuit.»*» (Facere 4, 7), — prin urmare Avel a adus drept, și drept a și împărțit. Și cu toate acestea în schimb ce plată a luat? A fost omorât prin mâna fratelui său, și pedeapsa pe care a primit-o tatăl său, pentru păcat acea pedeapsă, zic, a primit-o tocmai el cel întâi, care a adus cea întâi jertfă, ce a mulțumit pe Dumnezeu, el care a pățimit atâtea rele, și încă dela fratele său, și cel întâi.

Și aceste succese le-a avut Avel, fără să-și aibă privirea ațintită în vre-o parte; căci spre cine ar fi privit el cinstind atât de mult pe Dumnezeu? Spre tatăl său, sau spre maica sa? Dară aceia tocmai că necinstise pe Dumnezeu, în schimbul binefacerilor primite de la el. Poate că spre fratele său? Dară și acesta îl necinstise. Așa că binele el l-a descoperit prin sine însuși. Și acel ce a fost vrednic de atâta cinste, ce a pățimit? A fost ucis. După aceia pune și altă laudă, zicând: «*Pentru care a fost mărturisit că a fost drept, mărturisind Dumnezeu de darurile lui, și printr'aceia murind încă grădește*». Dară cum oare a mai fost mărturisit de drept și în alt mod? Se zice că pogorându-se foc din cer, a mistuit jertfele. În loc de «*și a căutat Dumnezeu spre Avel și spre darurile lui*» codicul Sirian are «*și le-a mistuit focul*». Deci, Dumnezeu care și prin vorbe, și prin fapte a mărturisit pentru dreptul Avel, și l-a văzut cum îl ucidea

fratele său pentru dânsul, nu i-a luat apărarea, ci l-a lăsat.

«Nu tot așa însă se petrece cu voi, zice; căci cum s-ar putea aceasta cu voi cari aveți și pe Proroci, și exemple, și mii de mângâieri, mii de semne și minuni petrecute? Așa că aceia a fost credință adevărată. Căci ce minuni a văzut el, ca să creadă că este răsplată a faptelor bune? Oare n-a ales el virtutea numai prin credință? Dară ce înșamnă expresiunea «și printr'aceia murind încă grăiește»? Pentru ca nu cumva să-i aducă în desnădăjduire, apoi apostolul arată că Avel a primit în parte răsplată. Cum așa? «Mare este, zice, considerațiunea lui, *«că murind încă grăiește»*, adică că de și l-a ucis pre el, totuși n-a putut ucide slava și pomenirea lui. N-a murit acela, prin urmare nici voi nu veți muri.» Căci cu cât cineva pătimește mai grozave, cu atâta și slava îi este mai mare. Cum grăiește încă? Apoi acesta este semnul, că viețuiește și acum, că este căutat de toți că este admirat, că este fericit de toți, căci cel ce îndeamnă și pre alții de a fi drepti, acela grăiește încă. Nu atâta folosește vorba, pe cât patima aceluia. Precum ceriul singur vorbește celui cel privește, tot așa și Avel vorbește fiind pomenit. De s-ar fi propoveduit pe sine singur, și de ar fi avut mii de limbi, și de ar fi trăit cât de mult, totuși nu ai fi fost atât de minunat și admirat ca acum. Adecă, că nu trec acestea nepedepsite de Dumnezeu, și cum s-ar întâmpla.

«Prin credință Enoh s-a mutat ca să nu vază moartea, și nu s-a aflat, pentru că l-a mutat pre el Dumnezeu, că mai înainte de mutarea lui a fost mărturisit, că a bineplăcut lui Dumnezeu: Și fără de credință nu este cu putință a bineplăcea lui Dumnezeu, că trebuie cel ce se apropie de Dumnezeu să creadă cum că este, și celor ce l'caută pre dânsul este dătător de plată» (Vers. 5. 6). Acesta a arătat încă și o mai mare credință de cât Avel. Și de ce? Căci de și faptul s-a petrecut în urma aceluia, totuși cele întâmplăte cu acela erau de ajuns a'l depărta de calea cea dreaptă. Cum? Apoi el n'a zis cătră sine însuși, ca mulți alții: «și ce folos am să am de aici? Că Dumnezeu a prevăzut că Avel va fi ucis, fiindcă a zis

lui Cain: «ai păcătuit, să nu mai adaogi încă».*) A fost cinstit de Avel, și cu toate acestea nu l-a apărut. Dară nici aceasta nu l-a făcut leneș, și n-a zis: ce folos ași avea de ostenelele și primejdiile la care m-ași expune? Avel a cinstit pe Dumnezeu, și totuși Dumnezeu nu l-a apărut. Deci, ce folos are cel ce fuge de pedeapsa lui Cain? Cu ce s-ar putea folosi? Să ne închipuim încă că el ia o pedeapsă grea; ei! dară ce este aceasta față de cel ucis? Nimic din toate acestea n-a spus, nici n-a cugetat, ci toate acestea covârșindu-le, el știa bine, că dacă este Dumnezeu, numai de cât că este și răsplată, de și încă nu știa nimic despre înviere.

Deci, dacă cei ce încă nu știau nimic despre înviere, și totuși cele de aici le au văzut cu totul din contra, și au bineplăcut atât de mult lui Dumnezeu, cu cât mai mult noi? Aceia nu știau nici despre înviere, nici exemple nu văzuse. Deci tocmai aceasta l-a făcut ca să bineplacă lui Dumnezeu, de și cu nimic nu se bucurase, fiindcă știa că el este răsplătitor al faptelor bune. «Cum? zici tu; lui Avel i a răsplătit oare»? Așa dară raționamentele omenești una pun înainte, iară credința alta, și contrară chiar celor ce se vād. «Deci dacă voi, zice, vedeți că aici nu vă bucurați cu nimic, nu vă tulburați.»

Dară oare cum s'a mutat Enoh prin credință? Apoi a bineplăcea a fost cauza mutărei, iară credința cauza că a bineplăcut lui Dumnezeu. Dară dacă nu știa că va primi răsplata, cum de bineplăcea lui Dumnezeu? «Și fără de credință nu este cu putință a bineplăcea lui Dumnezeu» (Vers. 6) zice. Așa că dacă cineva crede că este Dumnezeu și răsplată, va avea recompensa. De aici dară vine a bineplăcea lui Dumnezeu. «Că trebuie cel ce se apropie de Dumnezeu să creadă cum că este» zice, iară nu ce anume este. «Cum că este» are nevoie de credință, și nu de raționamente omenești, pe când «ce anume este» poate fi supus raționamentelor noastre; sau că dacă el este răsplătitor, aceasta are nevoie de credință, și nicidecum de raționamente. Cum ar fi cu putință de a cerne

*) In edițiunea noastră obișnuită, textus receptus, nu este această expresiune, ci numai: «De ai fi adus drept și ai fi împărțit drept, n-ai fi păcătuit; taci, la tine se va întoarce.»

cu raționamentele noastre cele ale esenței, adecă ale ființei lui Dumnezeu? Căci ce raționament ar fi în stare de a ajunge până la a cunoaște însușirile lui Dumnezeu. Unii zic că toate cele existente se găsesc și se poartă încoace și încolo în mod automat. Ai văzut deci, că dacă nu credem, apoi nu numai ideea de răsplată, ci chiar și aceia despre existența lui Dumnezeu, pier toate și dispar dinaintea noastră?

Mulți întreabă unde s'a mutat Enoh, și de ce s'a mutat, și de ce nici dânsul și nici Ilie n'au murit, și dacă încă trăiesc, cum trăiesc, unde trăiesc și în ce fel? Dară e de prisos de a le cerceta acestea. Cum că acesta s'a mutat, iară acela s'a înălțat, au spus scripturile; dară unde anume sunt, și în ce fel se găsesc, nu spun nimic, fiindcă scripturile nu spun nimic mai mult, decât cele trebuitoare. Faptul acesta, zic, despre mutarea lui Enoh, s'a petrecut, ca astfel dela început chiar sufletul omenească să capete speranța de omorârea morții, și de nimicirea tiraniei diavolești, și că moartea va fi răpusă. S'a mutat Enoh nu mort, ci *«ca să nu vadă moartea»*. De aceia a și spus că viu fiind s'a mutat, și că a bineplăcut lui Dumnezeu. Dupre cum un tată oarecare amenințând pe fiul său, voiește de sigur ca imediat să-i ierte și să înlătore amenințarea, însă stăruiește și așteaptă încă spre a-l vedea cumițindu-se, și deci lasă în picioare amenințarea, tot așa și Dumnezeu, vorbind așa zicând omenește, nu a mai așteptat, ci dela început chiar a arătat că moartea a fost desființată. Mai întâi însă a lăsat ca moartea să fie, voind prin aceasta de a înfricoșa pe tată prin fiu. Căci în adevăr voind a arăta că hotărârea luată este sigură, n'a supus deodată numai pe cei răi pedepsei, ci chiar și pe cel ce a bineplăcut lui, pe Avel zic, l-a supus pedepsei, pe acel fericit, și după aceasta de 'ndată a mutat pe Enoh. Nici nu l-a înviat pe acela, ca să nu se încurajeze dela început, iară pe acesta l-a mutat de viu, cu alte cuvinte prin Avel a înfricoșat, iară prin Enoh însuflă în oameni zelul și râvna de a-i bineplăcea. Așa că cei ce zic că toate se desfășură în mod automat, și nu așteaptă nici o răsplată, ca și Elinii, de sigur că nu bine plac lui Dumnezeu, iară celor ce-l

caută, prin fapte și prin cunoștință el este răsplătitor drept.

) Deci, dacă avem răsplătitor al faptelor noastre, să facem totul ca să nu rămânem lipsiți de răsplata virtuții, căci a trece cu vedere asemenea răsplată, și a o disprețui, este vrednic de mii de lacrimi, căci precum celor ce-l caută pre el devine răsplătitor, așa și celor ce nu-l caută devine contrarul, adecă pedepsitor». *Căutați, zice, și veți afla*. (Math. 7, 7). Și cum oare am putea afla pe Domnul? Gândește-te cu câtă greutate se găsește aurul. *«In ziua năcazului meu pre Domnul am căutat, zice, cu mânele mele noaptea înaintea lui, și nu m-am amăgit»* (Ps. 76, 2), adecă că precum căutăm lucrul perdut, așa să căutăm pre Dumnezeu. Oare nu avem mintea ațintită spre ceia ce căutăm? Oare nu întrebăm pre toți? Oare nu facem călătorii îndelungate? Oare nu făgăduim bani? De pildă, fie perdut un copil al nostru; ei bine! ce nu am face? Câte țări și mări oare nu am scotoci căutându-l? Oare nu am pune pe al doilea plan banii, sau casele, sau totul în fine, în schimbul aflării lui? Iară dacă îl găsim, îl îmbrățișăm și nu-l mai părăsim. Când noi căutăm ceva, facem totul spre a afla lucrul dorit. Apoi cu cât mai mult trebuie a face aceasta, fiind vorba de Dumnezeu? Dupre cum căutăm ceva din cele trebuitoare, tot așa — dacă nu și mai mult — trebuie a căuta pre Dumnezeu.

De cât, fiindcă suntem slabi și neputincioși, caută pe Dumnezeu măcar pe atâta, pre cât cauți pe copilul sau banii tăi. Oare nu faci călătorii pentru aceasta? Oare n-ai călătorit nici-odată pentru bani? Și n-ai făcut totul pentru ați ajunge scopul? Oare nu te-ai încurajat când i-ai găsit? *«Căutați, zice, și veți afla»*. Cele căutate au nevoie de multă grijă, mai ales când e vorba de Dumnezeu, căci mari sunt piedicele, multe sunt cele ce întuneacă, multe sunt și cele ce acopăr așa zicând simțirea noastră. Că precum soarele este văzut, și stă în mijlocul tuturor celor de față, și nu avem nevoie de al căuta, iară

¹⁾ Partea morală. Despre rugăciunea stăruitoare, și că noi trebuie a ne sustrage dela cele pământești. (Veron).

dacă ne îngropăm într'o prăpastie adâncă, avem nevoie de multă osteneală spre a-l vedea, fie chiar că am face totul; tot așa și aici, când ne-am afunda în prăpastia poftelor celor rele, când ne îngropăm și ne afundăm în întunerecul patimilor și a faptelor lumești, deabea putem privi, deabea putem ridica privirea, deabea zărim. Cel ce este afundat într'o groapă adâncă, cu cât privește în sus, cu atâta se apropie de soare.

Să lepădăm deci de la noi pulberea ce ne împresoară, să împrăștiem negura ce ne acopere, căci este deasă și nu ne lasă de a vedea înainte. «Dară cum se împrăștie, zice, această negură?» Dacă vom atrage spre noi razele soarelui dreptății. «*Ridicarea mânelor mele jertfă de sară*» (Ps. 140, 2), zice. Odată cu mâinile să ridicăm și mintea în sus — voi cei inițiați în dogmele noastre creștine știți ce voiu să spun; poate că știți ce voiu să vorbesc și întrezăriți chiar ceia ce lasă a se înțelege. Să ridicăm deci mintea sus la înălțime. Am cunoscut eu mulți oameni, aproape legați de pământ, cari întindeau mâinile mai mult de cât trebuia, și nemulțumiți că nu li era cu putință încă de a se ridica în sus, și a se ruga astfel cu bună voință. Astfel voiesc eu a vă afla întotdeauna, iară dacă nu întotdeauna, cel puțin mai de multe-ori, sau dacă nu de multeori, cel puțin și mai rar, fie în rugăciunile de dimineață, fie în cele de sară.

Spune-mi te rog: nu poți să întinzi poate mâinile? Întinde-ți voința, și pe cât voiești întinde-o chiar până la cer, iară de cumva voiești a te atinge și de el, sau dacă suindu-te în sus ai voi să umbli, îți este cu putință, căci mintea noastră este mai ușoară și mai sprintenă de cât orice pasere zburătoare. Și când ia putere și de la Duhul Sfânt, vai! cât de grabnică este, cât de iute, cum pe toate le examinează de jur-împrejur, și cum nu ametește și nici nu cade jos. Astfel de aripi să ni făurim, și prin trânele vom putea să trecem în zbor noianul furtunilor acestei vieți. Cele mai iuți dintre paserile zburătoare în clipeala ochiului zboară pe deasupra munților, pe deasupra văilor păduroase, pe deasupra stâncelor și a mărilor, fără vre-o vătămare. Astfel este și mintea noastră, căci când ea zboară, când se depărtează de cele pământ-

tești, nimic n-o poate împiedeca, tuturor este superioară, până și săgeților celor ascuțite ale diavolului. Nu este atât de sprinten diavolul ca să poată ajunge la înălțimea ei, ci lasă la o parte săgețile — căci este nerușinat; — nu izbutește de sigur, ba încă săgeata se întoarce spre dânsul, și încă nu cum s-ar întâmpla, ci chiar în capul lui, fiindcă tot ceia ce este azvârlit de dânsul trebuie numai decât a se întoarce asupra sa. Că precum săgeata aruncată de om lovește paserea, sau zidul, sau lemnul, sau haina, sau că taie aerul, tot așa și săgeata diavolului trebuie numai de cât de a lovi, iară dacă nu lovește pe cel ochit, atunci fără îndoială că lovește pe cel ce a aruncat-o.

Cum că dacă noi nu suntem răniți, iară diavolul fără îndoială este rănit, o putem afla din multe locuri ale sf. scripturi. De pildă a uneltit contra lui Iob, nu l'a rănit însă, ci s'a rănit pe sine singur. A uneltit contra lui Pavel, însă nu l'a putut răni, ci s'a rănit singur. Peste tot se întâmplă așa, peste tot se poate vedea aceasta, dacă suntem cu băgare de samă. Când el va lovi, se va lovi singur; cu atât mai mult încă când întărindu-ne și înarmându-ne contra lui cu pavăza credinței; ne vom găsi în siguranță, ca să devenim neînvinși.

Săgeată a diavolului este pofta cea rea și vătămătoare. Ea este patimă, și mai cu samă foc și flacără, care răpește, arde și nimicește, însă noi cu îndelunga răbdare și cu îngăduința o putem stinge. Precum farul înroșit în foc când este băgat în apă, nimicește puterea focului, tot așa și patima căzând asupra celui ce are răbdare, cu nimic nu-l vatămă ba încă îl folosește, și el mai mult se stăpânește. Nimic nu este egal cu îndelunga răbdare. Cel ce îndelung rabdă, nici-odată nu poate fi disprețuit, ci după cum trupurile cele vânjoase nu pot fi lovite, tot așa și astfel de suflete, care sunt mai pre sus de săgeți. Cel ce îndelung rabdă este atât de înalt, încât că nu-l poate ajunge săgeata ca să-l răniască. Când diavolul se infuriază, tu ride, însă să rizi nu pe față, ca să nu se infurieze, ci rizi în sine-ți. Căci și copiii cei mici când ne lovesc cu mânie, noi, ca cum ne-am apăra, ridem. Când tu vei ride, între tine și dânsul va fi atâta deosebire, pe câtă este între copil și bărbat, iară dacă te infuriezi, atunci

ai devenit copil, căci cei ce se înfuriează sunt mai proști decât copii. Spune'mi, te rog: când cineva se încruntă către un copil înfuriat, oare nu rîde atunci copilul? *«Omul cel mult răbdător este cu mare înțelepciune, iară cel foarte fricos este neînțelept»*. (Prov. 14, 30), zice. Această înțelepciune mare, deci, să o urmăm, ca astfel să ne învrednicim bunătăților celor făgăduite nouă, întru Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII

«Prin credință răspuns luând Noe de acele care încă nu erau văzute, temându-se a făcut corabie spre mântuirea casei sale, prin care a osândit lumea, și dreptății cei după credință s'au făcut moștenitori». (Cap. 11, 7).

«Prin credință, zice, răspuns luând Noe», după cum și Fiul lui Dumnezeu vorbind despre venirea lui zicea: *«In zilele lui Noe se însurau și se măritau»*. (Luca 17, 26, 27). De aceia și Apostolul le-ă amintit prin aceiași asemănare, căci exemplul cu Enoh a fost dat ca un exemplu numai de credință, pe când cel dat cu Noe e un exemplu și de necredință. Aceasta este adevărată mângâiere și îndemnare, când numai cei ce cred se găsesc în stare bună și fericită, ci când și cei ce nu cred pătînesc contrariul. Căci ce zice? *«Prin credință răspuns luând»*. Și ce va să zică *«răspuns luând»*? Adecă, fiindu'i prezis, spunându-i-se mai dinainte. Prin această expresiune apostolul înțelege prorocia, precum și zice aiurea: *«Și era lui făgăduit de Duhul sfânt ca să nu vază moartea»*... (Luc. 2, 26), și iarăși: *«Deci ce-i zicea lui Dumnezeescul răspuns»*. (Rom. 11, 4)? Ai văzut egalitatea Duhului Sfânt? Că precum Dumnezeu răspunde adecă precum Dumnezeu Tatăl înștiințază mai dinainte, așa și Duhul Sfânt. Și de ce oare a grăit Apostolul așa? Pentru ca să arate că prorocia este o descoperire dumnezească (χρηματισμός).

«De acelea ce încă nu erau văzute», zice, adecă de po-

top, *«temându-se a făcut corabia»*. De sigur că raționalul omenesc nimic din acestea nu a născocit, căci se însurau doară și se măritau, aerul era curat, semne însă nu erau, și totuși el (Noe) s'a temut. *«Prin credință, zice, răspuns luând Noe de acele care încă nu erau văzute, temându-se a făcut corabie spre mântuirea casei sale»*. Cum? *«Prin care a osândit lumea»*. I-a arătat aici pe dâșii vrednici de osândă dacă nici prin facerea corăbiei nu s'au cumințit. *«Și dreptății, zice, cei după credință s'au făcut moștenitori»*, adecă că din aceasta s'a arătat drept, că a crezut lui Dumnezeu. Că aceasta este cu adevărat a unui suflet curat, care nu pune la îndoială nici unul din cuvintele sale, ca necredința care face cu totul din contra. Credința însă este învederat că lucrează dreptatea. Că precum noi am fost puși în cunoștința de gheena așa și acela. Deși rideau atunci de dâșul, de și'l luau în bătae de joc, el totuși nimic nu lua în băgare de samă, ci continua cu lucrul corăbiei.

«Prin credință cel ce s-a chemat Abraam au ascultat de a ieșit la locul care era să-l ia întru moștenire, și a ieșit neștiind unde merge. Prin credință a mers Abraam la pământul făgăduinței, ca la un pământ străin, în corturi locuind cu Isaac și cu Iacob, cu cei dimpreună moștenitori ai aceleiași făgăduințe» (Vers. 8. 9). Căci pe cine văzuse el, spune'mi, ca să -l imiteze? Tata Elin avea, și idololatru, pe proroci nu-i auzise, și nu știa unde mergea. Fiindcă spre aceștia priveau cei ce crezuse dintre Iudei, ca unii ce se bucurase de multe bunătăți, apoi apostolul arăta că nimeni dintre dâșii n-au dobândit nimic, toți au rămas fără plată, și că nimeni n'a primit recompensă. Abraam a ieșit din țara și din casa părintească, și a ieșit fără să știe unde se duce. Și ce este de mirare dacă și el, și sămânța lui au locuit în felul acesta? Că văzând că făgăduința nu se împlinește, dâșii nu au căzut în piroteală, căci zisese: *«Voiu da fie pământul acesta, și seminței tale»* (Facere 12, 7) A văzut pe fiul său viețuind ca bejănar, sub corturi, cum și nepotul său iarăși s'a văzut locuind pe pământ străin, și totuși nu s-a tulburat de loc.

Cu Abraam deci s-au petrecut așa, de oare ce după

aceasta urma ca să se împlinească făgăduința dată seminței sale, deși chiar și către dânsul s-a fost zis: «*că ție și seminței tale*», și nu «*prin semința ta, ție*», ci «*ție și seminței tale*», — și cu toate acestea nici el, nici Isaac, nici Iacob nu s-au bucurat de făgăduință. Căci unul a slujit cu plată, celălalt a fost alungat, iară el a căzut așa zicând de teamă, și pe unele le-a luat prin război, iară pe altele de sigur că le-ar fi pierdut, dacă nu ar fi avut ajutorul lui Dumnezeu. De aceia și zice: «*Cu cei din preună moștenitori ai aceleiași făgăduințe*», adică nu numai el singur, dară și moștenitorii lui. După aceia apoi a adaos încă ceva mai lămurit de cât cele spuse, zicând: «*Prin credință aceștia toți au murit neluând făgăduințele*» (Vers. 13). Două lucruri sunt demne de cercetat aici: cum se face că după ce mai sus spune că: «*Prin credință Enoh s-a mutat, ca să nu vază moartea*» la urmă zice că: «*Prin credință toți aceștia au murit*», și apoi iarăși zicând: «*neluând făgăduințele*» mai sus arată că Noe a luat plată mântuirea casei lui, și că Enoh s-a mutat, iară că Avel încă și după ce a murit, grăiește, și că Abraam au mers la pământul făgăduinței, și la urmă spune că: «*Prin credință aceștia toți au murit neluând făgăduințele*»? Deci ce este aici? și ce vrea să spună el? Este necesar de a dezlega pe cea dintâi, și după aceia pe a doua. «*Prin credință aceștia toți au murit*» zice. Dară expresiunea «*toți*» de aici este pusă nu ca cum au murit cu toții, ci că exceptând pe acela (Enoh), toți ceilalți au murit, pe carii îi știm că sunt morți. Cât privește pentru expresiunea «*neluând făgăduințele*», aceasta este adevărat, că nu aceasta trebuia să fie făgăduința dată lui Noe.

Deci, de care făgăduinți grăește el aici? Căci Isaac și Iacob au luat făgăduințele pământului; dară cei de pe lângă Noe, Avel și Enoh care făgăduinți au luat? Deci, sau că grăește de acești trei, sau că deși grăește de aceștia, nu aceasta însă era făgăduința, de a fi admirat Avel și nici de a se muta Enoh, sau de a se mântui Noe cu casa sa, ci toate acestea s'au petrecut cu dânsii pentru virtuțile lor, au fost cum s'ar zice o înainte gustare, o încercare, o probă a celor viitoare (γεύματα δά τίνα γιν τῶν μελόντων). Căci Dumnezeu știind din început că

neamul nostru omenesc are nevoie de multă îngăduință, apoi ni acordă nu numai cele viitoare, ci și cele de aici, cum de pildă zicea Christos ucenicilor săi: «*Tot cel ce-și va lăsa casa, sau pe frați, sau pe surori, sau pe tată, sau pe mamă, sau pe femeie, sau pe fii, sau țarinele pentru nume'e meu, însușit va lua, și viața de veci va moșteni*» și iarăși «*Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea, și toate acestea se vor adaoge vouă*» (Math. 19, 29. 6, 33). Ai văzut cum toate acestea ni sunt date în parte chiar cu prisosință, ca astfel să nu ne moleșim? Precum și luptătorii din stadiu cari se bucură de oarecare îngrijire când se luptă, însă nu se bucură de întreaga liniște, găsindu-se atunci sub legi, ci numai după aceasta se bucură de toată liniștea, tot așa și Dumnezeu nu ni îngăduie a ne bucura de toate bunurile aici. Ni acordă desigur și aici, însă întreaga făgăduință a rezervat-o pentru viitor. Și cum că așa este, o a invederat prin deducțiune, zicând: «*Ci de departe văzându-le și închinându-se lor*». Aici lasă a se înțelege ceva tainic, căci arată că au luat mai dinainte toate cele ce sunt spuse pentru cele viitoare, pentru înviere, pentru împărăția lui Dumnezeu, pentru toate celelalte pe care Christos venind le-a propovedit, căci pe acestea le numește făgăduinți, sau că aceasta spune, sau că dacă nu le-au primit, totuși încrezându-se în primirea lor, au adormit, și s'au încrezut numai prin credință. «*De departe văzându-le*», zice, arătând că mai 'nainte cu patru generații, căci după acestea au ieșit din Egipt. «*Și închinându-se*», zice, adică bucurându-se, Atât de încredințați erau ei de acestea, încât că se și bucurau, punând înainte metafora cu cei ce plutesc pe mare, cari dedeparte văd orașele cele dorite, pe care mai 'nainte de a intra în ele încă și-le însușesc prin salutul trimis din depărtare. «*Că aștepta cetatea care are temelie, a căreia mester și făcător este Dumnezeu*» (Vers. 10). Ai văzut că expresiunea «*au luat*» este în loc de au primit prin credință, s'au încrezut în acele făgăduințe? Deci, dacă a se încrede numai, înșamnă a lua, atunci este cu puțință și nouă de a lua, fiindcă deși ei nu s'au bucurat de acele făgăduințe, cu toate acestea prin dorința de ele dânsii le vedeau.

Și de ce oare să fie așa? Pentru ca noi să ne rușinăm, că adecă acelora făgăduindu-se cele de pe pământ, dâșii totuși nu dădeau nici-o atențiune, ci căutau cetatea cea viitoare, în timp ce noi, deși Dumnezeu în tot felul ni-a vorbit de cetatea de sus, totuși căutăm pe cea de jos. Li-a spus lor: «vă voi da vouă cele din viața prezentă», dară fiindcă a văzut, sau mai bine zis fiindcă dâșii s'au arătat pre sine vrednici de mai mari bunuri, apoi atunci nu i a lăsat de a mai lua acestea, ci acele mai mari, voind a ni arăta nouă că au fost vrednici de mai mari, nevoind a se lega de cele de aici, ca și cum cineva ar făgădui unui copil înțelept lucruri copilărești, nu spre a le lua, ci dovedindu-i filozofia împrejurărilor, l-ar face de a căuta la lucruri mari. Prin aceasta el arată, că dâșii se depărtau atât de mult de pământ, încât că nu primiau nici chiar cele date. De aceia deci nepoții lor primesc, fiindcă dâșii erau vrednici de pământ.

Dară oare ce însemnă «cetatea care are temelii»? Ce? temelile cetății aceștia nu sunt temelii? În raport cu temelile acelea de sigur că nu sunt. «A căreia meșter și făcător este Dumnezeu». Vai! Ce laudă mare se aduce cetății aceleia! «Prin credință, zice, și însăși Sara putere spre zămislirea seminței a luat, și peste vremea vârstei a născut» (Vers. 11). Aici a început a li însuflă mai mult curaj, de vreme ce se arată mai mici de suflet de cât o femeie. Dară ar putea zice cineva: «cum prin credință Sara a căpătat putere de a zămisli, dacă chiar a răs la auzul acestora»? Râsul i-a venit din necredință, iară frica din credință, căci a zice: «Nu am răs» a venit de la credință. De aceia deci, fiind alungată așa zicând necredința din sufletul ei, în loc a intrat credința.

«Prin credință, zice, și însăși Sara putere spre zămislirea seminței a luat, și peste vremea vârstei a născut». Ce însemnă «spre zămislirea seminței»? Spre primirea și reținerea seminței, adecă cea stearpă și moartă spre naștere, a luat putere spre primirea seminței. Vătămarea ei era îndoită: pe deoparte din cauza timpului, căci îmbătrânise cu desăvârșire, iară pe de alta din cauza naturei, fiind stearpă.

«Pentru aceia și dintru unul și acela încă mai mort

fiind, s'au născut ca stelele cerului cu mulțimea, și ca nisipul cel fără de număr de pe lângă mare» (Vers. 12). Nu spune numai că a născut, ci încă că s'a făcut mumă a atâtor urmași, ca cum nu s'au învrednicit nici pântecul cele mai producătoare. «Ca stelele cerului» zice. Dară cum de îi numără de mai multe ori, de și spune în altă parte: «Caută la cer și numără stelele, și de le vei putea numără pre ele (Facere 15) așa va fi și sămânța ta»? Adecă că precum nu se pot număra stelele cerului, așa nu se va putea număra nici sămânța voastră. Sau că vorbește aici prin exagerație, sau că a spus așa de cei ce îi vor succeda pe dâșii într'una. Pe strămoșii unei case este cu puțință de a-i număra, ca de pildă cutare este fiul cutăruia, iară acesta al cutăruia, pe când aici nu se poate, de oarece mulțimea neamului fiind comparată cu stelele cerului, nu se poate număra. Astfel sunt făgăduințele lui Dumnezeu. Deci dacă cele făgăduite în parte sunt atât de minunate, atât de paradoxale, atât de mărețe și splendide, ce fel vor fi acelea care sunt date din prisosință?

1) Ce poate fi mai fericit pentru cineva ca împlinirea dorințelor, și mai grozav ca neîmplinirea acelor dorințe? Că dacă cel alungat din patria sa este căinat de toți, și dacă pierzându-și clironomia este crezut ca cel mai de plâns dintre oameni, dară încă cel ce a pierdut cerul și bunurile de acolo, de câte lacrimi nu este vrednic oare? Sau mai bine zis nu de lacrimi, căci plânge cineva când sunt la mijloc niscareva patimi, de care nu este acela vinovat; — dară când cu propria lui voință el este învăluit în rale, nici de lacrimi nu mai este vrednic, ci de jălit. Mai cu samă de jălit, fiindcă și Domnul nostru Iisus Christos a lacrămat și a jălit Ierusalimul, deși era încărcat de necucernicie. Cu adevărat că suntem vrednici de mii de jălanii, de mii de plânsuri. Dacă întreaga lume ar avea glas, dacă copacii, și fiarele cele sălbatece, dacă paserile și peștii, și în fine întreaga lume căpătând glas ne-ar jăli pe noi cei căzuți din bunurile acelea, încă nu ar putea jăli și plânge după vrednicie nenorocirea noastră.

1) Partea morală. Despre fericirea așteptată, și despre dragostea lui Dumnezeu. (Veron).

Căci care anume cuvânt, și care minte ar putea să reprezinte fericirea, mulțămirea, veselie, slava și strălucirea aceea? Care cuvânt ar putea povesti acea fericire, de care zice apostolul în altă parte: *«Cele ce ochiul nu a văzut, și urechea nu a auzit, și la inima omului nu s'a suit»* (I. Cor. 2, 9)? N'a spus în mod simplu că covârșește mintea omului, dară încă că nici n'a cugetat vreodată cineva la acelea pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pre dânsul. Fiind deci Dumnezeu pregătitoriul acelor bunuri, oare ce fel vor fi? Că dacă cel ce ne-a făcut dela început, nimic necontribuind noi cu ceva bun, și încă ne-a hărăzit atâtea bunuri, ca de pildă raiul, convorbirea cu dânsul, nemurirea ne-a făgăduit, vieată fericită și lipsită de griji, — apoi celor ce au făcut atâtea isprăvi, celor ce s'a luptat atâta și au suferit atâtea necazuri pentru dânsul, ce nu li va hărăzi oare?

Pe Fiul său cel unul născut nu l'a cruțat pentru noi; pe Fiul său cel adevărat l'a dat morții pentru noi, carii îi eram dușmani. Dară dacă fiindu-i dușmani, și totuși ne-a învrednicit devenind prietenii săi? Ce nu ne va da, după ce ne-am împăcat cu dânsul: Bogat fiind foarte, el totuși nepovestit dorește și face totul spre a avea prietenia noastră, iară noi câtuși de puțin nu ne sânguim spre aceasta, iubiților! Și ce spun eu că nu ne sânguim, căci nici nu voim măcar de a ne învrednici de bunătățile acelea, precum voiește el? Cum că el voiește aceasta mai mult decât noi, a dovedit-o prin cele ce a făcut. Noi deabea poate că disprețuim puțin aur pentru noi înși-ne, iară el a dat și pe Fiul său pentru mântuirea noastră.

Să ne sânguim deci precum trebuia de a avea dragostea lui Dumnezeu, iubiților; să ne bucurăm de prietenia lui. *«Voi prietenii mei sunteți, zice, de veți face cele ce grăiesc vouă»* (Ioan 15, 14). Vai! Pe dușmanii săi carii se găseau departe de dânsul, și de cari fără de asemănare se deosebea prin toate, pe aceștia i-a făcut prieteni, și-i numește prieteni! Dară atunci ce nu am prefera oare de a face pentru ca să avem această prietenie? Noi de multe ori ne și primejduim pentru prietenia oamenilor, în timp ce pentru prietenia lui Dumnezeu nici bani nu ne îndurăm a cheltui. Deci, cele ale noastre sunt vrednice de

jălit, de lacrimi multe și de bocet. Am căzut din nădejdea noastră, ne-am umilit din înălțimea noastră, ne-am arătat nevrednici de cinstea ce ni-a dat-o Dumnezeu, ne-recunoscători, și după toate binefacerile ne-am arătat și netrebnci chiar, căci diavolul ne-a desbrăcat de toate bunătățile. Noi carii ne-am învrednicit de a deveni fiii, frații și împreună moștenitori ai săi, cu nimic nu ne mai deosebim de dușmanii și de cei ce-l batjocoresc pre dânsul.

Dară apoi care ne va fi mângâierea? El ne-a chemat pe noi la ceruri, iară noi ne-am prăbușit înși-ne în gheena. Blestemul, minciuna, tâlhăria și preacurviea sunt împrăștiate pe pământ; uniia amestică sângele cu sânge, iară alții fac fapte mai răle decât omorul. Mulți dintre cei nedreptățiți, mulți dintre cei căzuți victimă avariției, doresc mii de morți, mai bine decât a pătimi de acestea, și dacă n'ar avea teamă de Dumnezeu, și-ar curma zilele. Acestea, deci, nu sunt mai răle decât omorul? *«Vai mie suflete, zice tânguindu-se Prorocul, că a pierit cel credincios depe pământ, și cel ce face drept între oameni, nu este»*. (Miheia 7, 1. 2), acum însă și noi ar trebui să strigăm aceasta pentru noi înși-ne. Dară voi nu vă mișcați de loc la acest bocet al Prorocului, ba poate că uniia rîd, și o iau ca un semn rău. Apoi tocmai de aceia trebuie a prelungi plânsul că suntem atât de smintiți, în cât că nici nu știm că suntem așa, și râdem, în timp ce ar trebui să oftăm și să plângem. *«Se descopere, omule, mânia lui Dumnezeu din ceriu, peste toată păgânătatea și nedreptatea oamenilor»* (Rom. 1, 18), zice, precum și aiurea iarăși: *«Dumnezeu arătat va veni, Dumnezeul nostru și nu va tăcea»* (Ps. 49, 3), *foc înaintea lui va arde, și împrejurul lui visor foarte*, sau și aiurea, unde zice Prorocul: *«Că iată vine ziua arzând ca un cuptor, și va arde pre ei»* (Malahia 4, 1). Acestea nimeri nu și le pune în minte, ci disprețuiește mai mult ca pe niște mithuri toate aceste dogme înfricoșate, pe care le calcă în picioare. Nu este nici unul care să asculte, iară cei ce le ridiculizază și și bat joc de ele, sunt mulți de tot. Ce scăpare vom avea? Unde vom găsi mântuire? Iată am topit, am pierit ne-am prăpădit, ne-am făcut dene-

răs duşmanilor noştri, şi obiect de batjocoră Elinilor şi demonilor.

Acum diavolul cugetă lucruri mari, se bucură şi se veseleşte, iară ingerii căroră suntem încredinţaţi spre pază, toţi sunt ruşinaţi şi amărâţi. Nimeni nu se întoarce la calea cea dreaptă, toate ale noastre le consumăm fără vr'un folos, iară vouă vi se pare că noi aiurăm. Este timpul deci şi acum de a chema de martor ceriul, că nimeni nu ascultă, şi de a mărturisi stihiiile lumii. «*Auzi cerule şi ascultă pământule*» (Isaia 1, 2), zice Prorocul, «*că Domnul a grăit*». Daţi mână de ajutor, deci, celor pierduţi, voi cari niciodată nu v-aţi lăsat în beţii, voi cei sănătoşi ajutaţi pe cei bolnavi, voi cei ce privighiaţi, sprijiniţi pe cei ieşiţi din minţi, pe cei smintiţi. Nimeni, vă rog, să nu crute nimic pentru mântuirea prietenului, şi certarea sau înfruntarea ca un singur ţel să aibă: tolosinţa lui: când frigurile scutură pe cineva, chiar şi slugile au datoria şi dreptul de a-l stăpâni. Când acela, zic, e cuprins de o mare fierbinţală şi sufletul îi este tulburat, stă de faţă droaia de slugi, şi atunci nimeni nu va să ţină samă de legea privitoare la stăpâni, în dauna stăpânului.

Să ne întoarcem din calea cea rătăcită, vă rog. Lupte zilnice, scufundări, mii de pierderi împrejurul nostru, şi mânia lui Dumnezeu din toate părţile ne împresoară. Noi însă suntem pare că mulţămiiţi, şi ne găsim liniştiţi. Toţi ne îndemnăm mâinile spre hrăpirea avutului altora, şi nimeni spre ajutorarea lor; toţi spre furtişag, şi nimeni spre sprijinirea celui slab. Fiecare se sileşte acum să-şi înmulţească averea şi nimeni ca să ajute pe sărac. Fie care aleargă spre a şi grămădi bani peste bani, pentru care are cea mai mare grijă, nimeni însă nu se gândeşte la mântuirea sufletului său. Toţi pare că au o singură groază: «nu cumva, îi zici, să devenim săraci». Dară ca să nu cadă în gheena, nimeni nu tremură, nimeni nu se teme.

Toate acestea, iubiţilor, sunt vrednice de osândă, sunt vrednice de plâns, sunt vrednice de pâră. Nu voiam a spune acestea, dară sunt silit de durerea ce o simt, — vă rog de a mă ierta — căci împins de mâhnire mă văd silit de a grăi multe, pe care dealmintrelea nu aşi voi ale grăi. Rana o văd adâncă, nenorocirea mare, şi toate re-

lele cele ce ne-au cucerit pe noi sunt nespuse de mari. «*Cine va da capului meu apă*, zice, *şi ochilor mei izvoare de lacrimi*» (Ierem. 9, 1) ca să plâng? Să plângem, iubiţilor, să plângem, să suspinăm. Poate că vor fi unii din cei de faţă carii zic «ni vorbeşte de lacrimi numai, de bocete într'una». Nu voiam, credeţi mă, nu voiam, ci din contră eugomii şi laude să vă aduc, — dară acum nu este timpul de acestea. Nu a plânga, iubiţilor, este ceva rău, ci răul este de a face lucruri vrednice de plâns; nu a se boci cineva este uricios, ci de a face fapte vrednice de bocit, să nu fii pedepsit, şi atunci nici eu nu voi plânga; să nu mori, şi atunci nici eu nu voi jăli. Când trupul unui mort stă de faţă, tu voieşti ca toţi să jelească împreună cu tine, iară pe cei ce nu plâng îi crezi ca antipatici ție: şi un suflet pierdut zici ca să nu-l plâng? Dară nu pot fi părinte fără să lăcrămez, căci sunt părinte ce are dragoste părintească. Ascultaţi ce zice Pavel: «*Fiii mei! pe care iarăşi întru dureri v-am născut*» (Gal. 4, 19). Care mamă ce a născut a slobozit vre-o dată nişte lacrimi atât de amare ca Pavel? De ar fi cu putinţă de a vedea flacăra cugetului meu, apoi ai vedea că eu ard mai mult de cât orice femeie sau fată rămasă văduvă fără vreme. Nu aşa jăleşte aceea pe bărbatul ei mort, nu aşa jăleşte tatăl pe fiu, precum jălesc eu mulţimea aceasta de păcătoşi. Nu văd nici un pas spre bine, ci toate ale noastre îndreptate spre zavistii şi învinovăţiri aduse aproapelui. Nimeni nu face vre-o faptă spre a plăcea lui Dumnezeu, ci numai spre a defăima pe alţii: «Pe cutare sau cutare, zice, să-l vorbim de rău. Cutare este nevrednic de preoţie, celălalt vieţueşte ca un necucernic». Trebuind a jăli păcatele noastre, noi judecăm pe alţii, şi nici măcar că suntem curaţi de păcate, pentru ca să fim îndreptăţiţi de a face aşa.

«*Cine te alege pe tine?* zice; *şi ce ai tu, pe care nu o ai luat?* Iară de ai şi luat, de ce te făleşti ca cum n-ai fi luat» (I. Cor. 4, 7)? De ce tu, dară, judeci pe fratele tău, gemând însu-ţi sub povara a mii de păcate? Când zici că cutare este rău, vătămător şi uricios, gândeşte-te la tine însu-ţi şi cercetază-ţi serios cele ale tale, şi te vei căi desigur de cele grăite contra altora. Nu este un

alt îndemn mai mare spre virtute, ca acela de a'ți aduce aminte de propriile tale păcate. Dacă aceste două le vom rumega în mintea noastră, vom putea a ne învrednici de bunătățile făgăduite, vom putea a ne curăți pe noi înșine și a ne face curați. Numai cât să ne venim în minte, și să ne îngrijim de lucrul acesta, iubiților. Să ne măhnim aici cu cugetarea, ca nu cumva să ne măhnim acolo prin pedeapsă, ca astfel să ne bucurăm de veșnicele bunătăți acolo, de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea, și ca să ne învrednicim de bunurile acelea care covârșesc toată mintea omenească, întru Christos Iisus Domnul nostru, că a lui este slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV

«Prin credință aceștia toți au murit neluând făgăduințele, ci de departe văzându-le și închinându-se lor, și mărturisind că streini și nemernici sunt pre pământ. Că cei ce grăiesc unele ca acestea, arată că moștenire caută¹⁾ și deși-ar fi adus aminte de aceia dintru care ieșise, aveau vreme să se întoarcă. Iară acum de cea mai bună doresc, adică de cea cerească. De aceia nu se rușinează de dânsii Dumnezeu, a se chema Dumnezeul lor, că li-au gătit lor cetate». (Cap. 11, 13—16.)

Cea întâi virtute, și chiar toată virtutea este de a fi cineva străin de lumea aceasta și drumeti, neavând nimic de comun cu lucrurile de aici, și a se depărta de ele ca de ceva străin, precum au făcut fericiți aceia, de care zice: *«Uciși au fost cu pietre, s-au herestuit, ispitiți au fost, cu ucidere de sabie au murit. Au umblat în cojoace și în piei de capră, lipsiți fiind necăjiți, de rău suferăți, căroră nu era lumea vrednică»* (Cap. 11, 37. 38). Aceia se ziceau pe sine a fi străini iară Pavel a spus și ceva mai mult de sine; căci nu s-a numit pe sine străin, ci mort în lume, și lumea moartă pentru dânsul. *«Că mie,*

¹⁾ Originalul zice că «patrie caută» pe când în edițiunea noastră cuvântul patrie este înlocuit prin *moștenire*.

zice, *lumea s-a restignit, și eu lumii»*. (Gal. 6, 14). Dară noi și ca cetățeni, și încă mai ales ca cetățeni, totul facem aici, și ceia ce erau dreptii pentru lume — străini și morți — aceasta suntem noi pentru cer, sau mai bine zis ceia ce au fost aceia pentru cer, trăind și fiind în viață, aceia suntem noi pentru lume. De aceia am murit fiindcă am lepădat adevărata viață, și în locu-i preferăm pe aceasta trecătoare. De aceia am mâniat pe Dumnezeu, fiindcă stându-ne înainte fericirea cea din ceruri, noi totuși nici că voim a ne depărta de pământ, ci ca și viermii cei din pământ și de pe pământ, așa și noi ne învârtim din una în alta. Nu voim cătuși de puțin a ne pleca, și nici a ne depărta de faptele omenești, ci cuprinși parecă de o somnolență și beție, ne inchipuim că suntem ca înțepeniți. Și tocmai ca cei stăpâniți de un somn dulce, nu numai noaptea, ci și la revărsatul zorilor, și chiar ziua miază mare stau resturnați pe pat, și nu se rușinează făcând hatârul plăcerii așa zicând, iară timpul ocupațiunii și a trebilor îl transformă în timp de tranșă și de somn, așa și noi venind ziua în loc să facem cum zice scriptura: *«Mie mi se cade a lucra lucrurile celui ce m-a trimis pre mine, până când este ziua»* (Ioan 9, 4), fiind ziua, noi facem toate cele ale nopții, dormitând, visând și hrănindu-ne fantazia, iară ochii cugetului și ai trupului nostru fiind închiși, băiguim și grăim prostii, și de ne-ar lovi cineva chiar, noi nimic nu simțim, precum și nici când ni-ar răpi averea sau ni-ar da foc casei. Sau mai bine zis, nici că așteptăm pe alții de a face aceasta, căci noi singuri facem așa ceva, înțepându-ne unul pe altul în fie care zi, și lovindu-ne, găsindu-ne stând în cea mai mare slujenie, desbrăcați de ori-ce bună cuviință, de ori-ce cinste, ba până și chiar faptele noastre cele necuviincioase nu le acoperim, ci le facem pe față înaintea celor ce văd și tac, provocându-i la râs și mii de glume urâte. Nu știți că chiar și cei răi rîd de cei la fel cu dânsii și 'i învinovătesc? Că de vreme ce Dumnezeu a spus chiar înăuntrul nostru o judecată nepărtinitoare, și care nici-odată nu se corupe, chiar de am ajunge la răutatea cea mai de pe urmă, de aceia și însuși cei răi se condamnă pe dânsii, și de i-ar numi

cineva așa precum sunt, dâșii se rușinează, se mânie, și consideră faptul de insultă.

Astfel, deci, daeă nu prin fapte, cel puțin prin vorbe condamnă chiar dâșii ceia ce fac — prin conștiința lor — și mai bine zis chiar prin fapte. Căci când ascunzându-se fac fapte urâte, ei prin aceasta chiar dau dovada cea mai mare de părerea ce o au despre fapta săvârșită. Astfel, deci, răutatea este învederată, de vreme ce toți sunt acuzătorii ei, chiar și cei ce o fac, — pe când virtutea este de așa fel, că este admirată până și de cei ce nu o răvnesc. Pentru că și curvarul de pildă, va lăuda înțelepciunea, și hrăpărețul va învinovăți nedreptatea, și cel ce se înfuriază va admira bunătatea, iară micimea de suflet o va huli, precum și cel desfrânat va grăi de rău desfrânarea. Dară atunci cum de fac asemenea lucruri? Din cauza marei lor trândăvii, nejudicând drept ce este binele, fiindcă de altminterlea nici nu s'ar rușina de fapt, și nici nu l-ar tăgădui acuzându-l altul. Mulți apoi nepuțând suferi rușinea, s'au spânzurat. Atât de mare este mărturia binelui și a cinstei, și deci cele bune sunt mai strălucite decât soarele, iară cele contrare sunt mai uricioase decât toate relele.

Străini și nemernici au fost sfinții. Cum, și în ce fel? Unde anume a mărturisit Abraam că este străin și nemernic? Poate că și el a mărturisit. A mărturisit și David că este străin, căci ascultă ce spune el: «*Străin sunt eu și nemernic, ca și părinții mei*» (Ps. 38, 13). Că cei ce locuiau în corturi, cei ce cumpărau cu bani mormintele, învederat că erau străini, neavând loc nici măcar unde să-și îngroape pe morții lor. Dară ce? Oare dâșii ziceau că sunt străini de pământul Palestinei? Nici de cum, ci de lumea întreagă, și cu drept cuvânt, căci nu vedeau în această lume acelea ce voiau, ci totul era străin de dâșii. Dâșii voiau de a face fapte bune, dară aici era răutate multă, și deci totul era străin de dâșii. Nici un prieten, nici un familiar nu aveau, afară de câțiva. Și cum de erau streini? Nu se îngrijeau de cele de aici, iară aceasta o dovedeau nu cu vorbele, ci cu faptele lor. În ce fel? A zis lui Abraam: «Lasă patria ta, și vină în țară străină», și el nu s'a ținut ca lipit de cei ai săi și

de acea țară, ci urmând a o părăsi ca pe o țară străină, a lăsat-o fără șovăire. I-a zis încă: «Jertfește pe fiul tău» și ca și cum n'ar fi avut fiu, ca și cum pare că nu ar fi fost îmbrăcat cu natura omenească, așa l-a dus spre jertfire. Averile le poseda în comun cu toți cei de pe lângă dânsul, și lucrul îl socotea ca nimic. Protiele le acorda altora, pe sine se băga în primejdii și mii de rele a pătimit. El nu și-a clădit case strălucite, nici nu se dezmerda în mâncări, nu se îngrija de haine, care toate sunt ale celor de aici, ci el făcea toate cele ale cetății de acolo, iubirea de străini a arătat-o, iubirea de frați, milostenia, nerăutatea, desprețuirea averilor, a slavei de aici și a tuturor celorlalte. Dară și fiul acestuia tot așa a fost, căci fiind alungat dintr'un loc, sau războindu-se, se da în lături și ceda, ca fiind în țară străină, fiindcă străinii ori și câte ar pătimi, rabdă, ca nefiind în țara lor. Ba până și femeia răpindu-i-se și aceasta a suferit-o, ca fiind în țară străină. Pe cele de sus însă toate făcea, dând dovadă de înțelepciune și cumpătare. Că și după ce a făcut copilul, el n'a mai avut relațiuni cu femeia sa, și după ce a trecut floarea tinereții, atunci a cunoscut-o, arătând că aceasta a făcut-o nu din patima trupească, ci ca să servească așa zicând făgăduinței lui Dumnezeu.

Dară ce a făcut Iacob? Oare nu cerea el numai pâine și haină, care cerinți cu adevărat că sunt ale străinilor, ce a ajuns într'o sărăcie mare? Fiind alungat oare nu pleca ca un străin? Oare nu sluja pe simbrie? Oare nu pătimea mii de rele pretutindenii, ca și un străin? Acestea pătimind, zic, răbdau, arătând că caută o altă patrie pentru dâșii. Vai! Ce deosebire! Aceia sufereau dureri pe fiecare zi, voind a se slobozi de cele de aici, și să se reîntoarcă în patria lor, în timp ce noi facem cu totul din contra. De cumva vin peste noi niscareva friguri, lăsând toate la o parte, scâncim ca și copiii cei mici, și ne temem de moarte. Și cu drept cuvânt că suferim așa, fiindcă nu ca străini trăim noi aici, și nu ca cum am umbla după o patrie dorită, ci ca cum ne-am duce la locul de oșândă, și de aceia suntem triști, fiindcă n'am întrebuințat lucrurile precum trebuie, ci am răsturnat ordinea lor.

De aceia ne plângem, în timp ce ar trebui să ne bucurăm, de aceia tremurăm, întocmai ca niște criminali și tâlhari, cari urmează a se înfățișa înaintea judecăței, și cari gândindu-se la toate cele ce au făcut, se tem și tremură. Nu așa au fost aceia, ci se grăbeau, iară Pavel și suspina, zicând: «*Că noi cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiți*» (II. Cor. 5, 4). Astfel au fost cei de pe lângă Abraam; străini au fost de lumea întreagă, și patrie căutau. Care anume? Oare pe cea care au lăsat-o? Nici de cum, căci ce i-ar fi împiedecat, dacă ar fi voit, să se întoarcă de unde plecase, și să devină iarăși cetățeni? Dară dâșii pe aceea o căutau, pe cea din ceruri. Astfel deci ei se grăbeau a sfârși călătoria lor, și cu chipul acesta plăceau lui Dumnezeu, care nici că se rușina a fi chemat Dumnezeul lor. Vai! Câtă demnitate! Dumnezeu a primit a fi numit Dumnezeul lor. Dară ce spui? Dumnezeu se numește al pământului și al Cerului, și tu ai pus aici ca un lucru mare expresiunea: «*Nu se rușinează a se chema Dumnezeul lor*»? Mare, și cu adevărat mare, și aceasta este dovada unei mari fericiri. Ce fel? Că numindu-se Dumnezeul cerului și al pământului, este prin urmare și al Elinilor, ca cel ce a făcut toate; nu tot așa însă a fost și al acelor sfinți, ci ca un adevărat prieten. Dară aceasta o voiu lămuri mai bine printr'un exemplu. Când de pildă la o casă mare unuia dintre slujitori, sunt lăudați de stăpânul casei, ba foarte lăudați, și când dâșii totul administrează, și au curaj față de stăpân, atunci îi numesc pe acela stăpânul lor, — și de aceștia mulți ar putea găsi cineva. Ce spun eu! Precum s'ar putea zice că Dumnezeu nu este al neamurilor nu mai, ci al lumii întregi, tot așa s'ar putea zice că este Dumnezeul lui Abraam. Dară noi nu știm cât este de mare demnitatea aceasta, fiindcă nici nu o avem. Că precum și Domnul nostru Iisus Christos este numit Domn al tuturor creștinilor, și totuși acest nume covârșeste demnitatea noastră, apoi dacă încă s'ar numi Dumnezeu al unuia numai, înțelegi atunci câtă măreție este la mijloc. Deci Dumnezeu cel numit Dumnezeul lumii întregi, nu se rușinează câtuși de puțin de a fi numit Dumnezeul acestor trei: Abraam, Isaac și Iacob, și cu drept cuvânt,

căci sfinții aceștia sunt egali cu mii de mii, duple cum zice: «*Că mai bun este unul care face voea lui Dumnezeu, de cât mii de nelegiuți*» (Sirah 26, 3). Cum că se numeau pe dâșii străini, este invederat. Fie! — căci pentru că se găseau în țară străină, se numeau străini, — dară David? Nu era el oare Rege? Nu era Proroc? Nu trăia în casa patriei lui? De ce oare se numește pe sine străin, zicând: «*străin și nemernic sunt eu*»? Cum ești străin? «*Ca și părinții mei*» zice. Ai văzut că și aceia au fost străini? «*Avem patrie, zice, însă nu avem adevărata patrie*». Dară atunci cum de ești străin? «*Sunt străin de pământ, zice. Prin urmare și aceia au fost străini de pământ; și precum aceia, așa și eu, precum eu, așa și aceia*».

¹⁾ Străini să fim, deci, și acum, ca să nu se rușineze de noi Dumnezeu de a fi numit Dumnezeul nostru. Se rușinează atunci, când este numit Dumnezeul oamenilor răi, precum și atunci când cei buni și cari fac fapte bune, îl slăvesc, el se slăvește. Că dacă noi ne lepădăm de a ne numi stăpânii unor slugi de ale noastre răle, chiar dacă s'ar apropiea cineva de noi și mi-ar zice: «*cutare face o mulțime de răle; ce nu este sluga ta*»? noi de'n-dată răspundem «*câtuși de puțin*», lepădându-ne de o asemenea batjocoră, — fiindcă este oare-care raport între slugă și stăpân, și necinstea aceluia se răsfrânge și asupra acestuia. Sfinții aceia însă au fost atât de străluciți și aveau atâta curaj, în cât că Dumnezeu nu numai că s'a rușinat când a fost chemat de dâșii Dumnezeul lor, ci chiar și el s'a numit pe sine așa: «*Eu sunt Dumnezeul lui Abraam, Dumnezeul lui Isaac, și Dumnezeul lui Iacob*» (Exod 3, 6).

Să devenim și noi străini, iubitorilor, ca astfel să nu se rușineze de noi Dumnezeu, și să ne predea gheenii. De felul acestora au fost acei cari ziceau: «*Doamne! au nu întru numele tău am prorocit, și nu întru numele tău am făcut minuni multe*» (Math. 7, 22)? Însă priviți ce li spune Mântuitorul Christos: «*Nu vă știu pre voi*», ceia ce ar

¹⁾ Partea morală. Străini suntem de cele de față, și trebuie a face totul spre ajutorarea celor ce au nevoie de ajutor, căci fără de aceasta nimic nu ne va putea scăpa de pedeapsă. (Veron).

face și stăpânii slugilor răle,—cari aleargă după dânșii,—voinde ca să se lepede de rușinea de a-i mai avea de slugi: «*Nu vă știu pre voi*», zice. Dară atunci cum de-i pedepsești, dacă nu-i știi? «Nu-i știu, zice, fiindcă eu altfel li-am spus», adecă îi tăgăduiesc, mă lapăd de dânșii. Să nu fie însă, de a auzi noi o astfel de voce grozavă și înfricoșată. Că dacă cei ce scoteau dracii, prorocau, și făceau minuni, a fost lepădați de dânșii, fiindcă nu aveau vieată potrivită, apoi cu cât mai cu samă noi? «Dară cum a fost cu puțință, zici tu, ca acei ce au prorocit, au făcut minuni și au scos draci, să fie lepădați de dânșii»? Poate că dânșii mai în urmă s'au fost schimbat, și au devenit răi, așa că cu nimic nu s'au folosit din virtutea lui dintâi. Nu trebuie a avea numai începutul strălucit, ci și sfârșitul trebuie a fi tot așa.

Căci, spune mi. te rog; oare ritorul nu se silește ca cele de pe urmă vorbe ale cuvântărei sale să le spună cât de frumos, ca astfel să plece de la tribună însoțit de aplauze. Liturghisitorul oare nu tocmai la sfârșitul liturghiei arată părțile cele mai frumoase? Luptătorul din stadiu dacă nu va arăta pe cele de la urmă mai strălucite, și dacă nu va învinge până la sfârșit, chiar dacă pe toți i-ar fi biruit până atunci, și la urmă ar fi fost biruit, oare nu toate i-a fost în zadar? Căpitanul corăbiei, dacă ar trece marea întreagă chiar, iară aproape de port i s'ar scufunda vasul, oare n'a pierdut toată osteneala dinainte? Doară doftorul? Nu oare după ce a fost scăpat pe bolnav, dacă tocmai când era a-l scăpa de tot a greșit doftoria, nu oare, zic, a stricat totul? Întocmai așa se întâmplă și cu virtutea, căci câți n-au pus în legătură sfârșitul cu începutul, sau mai bine zis, câți n-au continuat până la sfârșit după pilda începutului, s-au corupt și au pierit. De acest fel sunt acei ce de la început s-au arătat străluciți și voinici în alergerea din stadiu, dară mai pe urmă împiedecându-se în mers, cad la pământ, pentru care sunt lipsiți de premiu, și nu sunt cunoscuți de stăpân.

Să auzim toate acestea noi, cari iubim averile, căci cea mai mare nelegiuire aceasta este, după cum și zice: «*Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint*» (I. Tim

6, 10). Să auzim noi cari voim a ni mări averile, să auzim și să contenim cu avariția, ca să nu auzim și noi, ceia ce au auzit aceia: «*Nu vă știu pe voi*». Să le auzim acum acestea, și să le facem așa precum trebuie, ca nu cumva să le auzim atunci: să le auzim acum cu frică, ca nu cumva să le auzim atunci cu osândă, zicându ne: «*Duceți-vă de la mine; nu vă cunosc pre voi*» (Math. 7, 23), și nici atunci, zice, când prorociați, și scoteați dracii. De sigur că aici și alt-ceva li dă a înțelege, că adică că și atunci aveau o vieată rea, fiindcă la început harul lucra și prin cei nevrednici. Că dacă a lucrat prin Balaam¹⁾ cu atât mai mult prin cei nevrednici, cu scop de a câștiga pe cei viitori. Dară dacă nici semnele și minunile n-au putut să-i scape de osândă, cu atât mai mult încă dacă ar fi cineva în vr-o demnitate clericală, și ar ajunge la cea mai înaltă cinste; că chiar de ar lucra harul în hirotonia lui, și în celelalte pentru sprijinirea celor ce au nevoie, totuși și acesta va auzi: «*niciodată nu te-am știut, și nici chiar atunci când a lucrat în tine harul*».

Vail câtă examinare nu va fi acolo asupra vieți curate, și cum aceasta prin sine însăși este de ajuns de a ne duce întru împărăția cerurilor! Lipsind acea vieată curată, apoi cum trădează pe bărbat, chiar de ar fi săvârșit mii de semne și minuni! Nimic nu mulțumește atât pe Dumnezeu, ca o viață bună. «*De mă iubiți pe mine*» zice,—nu spune doară «*veți face minuni*»—ci «*poruncile mele veți păzi*», și iarăși: «*Prietenii mei veți fi*» — nu când «*veți scoate dracii*» — ci «*când veți păzi cuvintele mele*», căci acelea sunt din darul lui Dumnezeu, pe când acestea odată cu darul lui Dumnezeu sunt și din sârguința noastră.

Să ne silim deci de a deveni prietenii lui Dumnezeu, și să nu rămânem dușmanii lui. Pururea le spunem acestea, pururea le propovăduim și vouă și nouă, dară mai mult nimic nu se vede, pentru care eu mă tem. Ași fi voit să tac, ca nu cumva să măresc mai mult primejdia, căci auzind de multe ori un lucru și cu toate acestea nefă-

1) A se vedea Capit. 22. din Numere, unde se istorisește pe larg viața acestui fermecător.

cându-l, înșamnă a mânia pe Dumnezeu; mă tem și eu de primejdia tăcerii, că deși sunt rânduit în slujba cuvântului lui Dumnezeu, totuși voiesc a tăcea. Ce vom face, deci, ca să ne mântuim? Să începem a face fapte bune, până când avem timp. Să împărțim virtuțile noastre, precum cultivatorii de pământ împart munca câmpului. În luna aceasta de pildă să stăpânim bărfirea, batjocora, mânia nedreaptă, și să ne punem nouă înșine lege, zicând: «Astăzi, vom face cutare faptă bună», în luna cealaltă să ne învățăm a nu fi răzbunători, iară în altă lună altă virtute, adecă să ajugem la alta, întocmai ca și învățarea lecțiilor, reținând în minte pe cele învățate, și învățând pe altele din nou. După aceea vom ajunge la disprețuirea averilor, mai întâi oprind mâinile dela răpirea celor străine, și apoi făcând milostenie. Să nu le amestecăm unele cu altele, adecă cu aceleași mâni și răpind, și făcând milostenie; după aceasta la altă virtute, și apoi la alta. «Și măscărăciunea, zice, și vorba neburnească, și glumele proaste, nici să se numească întru voi». (Efes. 5, 4). Acestea să le facem acum, căci nu e nevoie nici de cheltueală, nici de osteneli, nici de sudori, ajunge de a voi numai, și toate se săvârșesc. Nu trebuie a călători un drum îndelungat, sau a trece o mare nemărginită, ci de a ne sârgui și a avea bunăvoință, și de a pune frâu limbei. Batjocorile cele necuviincioase, mâniile, poftetele cele absurde, dezmerdarea, luxul, pofta de averi, jurămintele false, sau și jurămintele într'una, să le scoatem din obiceiurile noastre. Dacă în felul acesta ne vom cultiva pre noi înși-ne, smulgând spinii cei de dinainte, și aruncând sămânța cea cerească, ne vom învrednici de bunătățile cele făgăduite nouă, — că va veni cultivatorul acela, și ne va pune în jicnițele sale, învrednicindu-ne și de veșnicele bunătăți. Căroră fie a ne învrednici, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tată și cu St. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor Amin.

OMILIA XXV

«Prin credință au adus Abraam pre Isaac, când au fost ispășit, și pre cel unul născut aducea jertfă, carele luase făgăduințele, cătră care s'au zis: că întru Isaac să va numi fie sămânța, socotind că puternic este Dumnezeu și din morți a scula. Pentru aceia pe acela și spre pildă l-au luat». (Cap. 11, 17—19).

Mare cu adevărat a fost credința lui Abraam, că dacă pe timpul lui Avel, al lui Noe și Enoh era luptă numai de rațiune, și trebuia a covârși raționamentele omenești, aici însă trebuia a covârși nu numai raționamentele omenești, ci încă a arăta și altceva mai mult, căci cele ale lui Dumnezeu se părea că sunt în luptă cu ele însăși, credință adecă se găsea în luptă cu credința, și porunca în luptă cu făgăduința. Așa de pildă a zis: «Ieși din pământul și din rudeniea ta, și din casa tatălui tău, și vină în pământul care voiu arăta fie» (Fac. 12, 1), și cu toate acestea nu i-a dat lui clironomie nici măcar un pas în acel pământ. Ai văzut cum cele petrecute se luptau cu făgăduința? Iarăși apoi zice: «că întru Isaac se va chema fie sămânța» (Ib. 21, 12) și a crezut, iară altădată i-a zis: «Jertfește-mi mie pe acesta», adecă pe cel ce urma a umplea lumea întreagă cu sămânța lui. Ai văzut luptă între poruncă și făgăduință? A poruncit cu totul din contra celor făgăduite, și totuși nici așa nu și-a pierdut cumpătul acel drept, și nici n-a spus că a fost înșelat. «Dară voi, zice, nici aceasta nu o puteți spune că adecă v-a făgăduit liniște, și în schimb v-a dat scârbe și necazuri, căci ceia ce v-a făgăduit aici, acelea și face». Cum? «In lume, zice, necazuri veți avea» și «Cel ce nu și va lua crucea și să mi urmeze mie, nu este vrednic de mine» și «cel ce și-au așiat sufletul său pierde-l va pe el, și cel ce își va pierde sufletul său pentru mine, afla-l va pe el» (Math. 10, 38), și «Așa fiecare dintru voi, care nu se leapadă de toată avuția sa, nu poate fi ucenicul meu», și iarăși: «înaintea Domnilor și a împăraților veți fi duși pentru mine», și: «vrăjmașii omului sunt casnicii lui» (Luc. 14, 26. 33. Math. 10, 18. 36). Acolo deci sunt

cele ale liniștei. Pe timpul lui Abraam însă se petreceau cu totul din contră, căci i se poruncea de a face contra celor făgăduite, și nici așa el nu s-a tulburat, nu și-a pierdut cumpătul, și nici n-a crezut că a fost înșelat, «în timp ce voi, zice, nimic nu suferiți mai mult de cât cele făgăduite, și cu toate acestea vă tulburați». Acela a auzit tot lucruri contrare celor făgăduite, și totuși nu s-a tulburat, ci făcea totul ca fiind în conglăsuire unele cu altele, și erau în conglăsuire cu adevărat, căci dacă erau contrare poate raționamentelor omenești, erau totuși în conglăsuire cu credința. Cum așa? Apoi aceasta ne-a arătat-o nouă apostolul, zicând: «*Gândindu-ne că puternic este Dumnezeu de a scula și din morți*». «Prin aceeași credință, zice, prin care a crezut, că-i va dăruia un copil, pe care nu-l avea, tot prin aceeași a crezut, că va ridica și pe cel jertfit». Deasemenea era îndoealnic, dacă din mitră moartă și îmbătrânită, și nemai fiind în stare pentru facere de copii — omenește grăiesc — s'ar fi putut naște copil, care ar fi putut înviea după ce a fost junghiat și jertfit. Însă credința trecută pregătea pe cele viitoare. Și privește, cum cele bune erau întâi, iară cele grele la urmă, spre bătrânețe, «pe când eu voi, zice, se petrece cu totul din contră; cele grele și posomorâte sunt întâi, și cele bune la urmă».

Acestea sunt spuse către cei ce îndrăznesc a spune că: «după moarte ni-a făgăduit cele bune; și că ne-a înșelat poate». Dară apostolul arată că Dumnezeu este puternic de a scula și din morți; și dacă este puternic de a scula și din morți, apoi nu mai încapă nici o îndoeală că va și da cele făgăduite. Și dacă Abraam a crezut cu atâția ani înaintea noastră, că Dumnezeu este puternic de a scula din morți, apoi cu atât mai mult trebuie să credem noi. Ai văzut că, precum am fost zis — moartea nu a intrat încă, și deîndată i-a atras spre nădejdea învierii, și îi a dus la atâta cunoștință, în cât că își jertfeau până și pe copiii lor, când li se poruncea, și pe aceia dela cari așteptau de a umplea lumea întreagă, erau gata de a-i jertfi? Prin expresiunea: «*Dumnezeu a ispitit pe Abraam*» (Facerea 22, 1), și altceva spune. Ce anume oare? Nu știea poate Dumnezeu că bărbatul acesta era puternic

și încercat? Și de ce atunci l-a ispitit? Nu l-a încercat ca să afle, ca și cum n-ar fi știut, ci ca să arate altora și să învedereze tuturor bărbăția acestui sfânt. Au arătat și pricina ispitelor aici, ca să nu creadă ei că fiind părăsiți au suferit toate acestea. Aici este și nevoie chiar de a fi ispitiți, pentru că au mulți dușmani, cari îi alungă și zevistuiesc, dară acolo ce nevoie era de a inventa ispite pe care el nu le avea? Această ispită, deci, este învederat, că i s-a făcut din porunca lui Dumnezeu. Că dacă alte ispite i se întâmplau permițând Dumnezeu, aceasta însă i-a venit chiar din porunca lui Dumnezeu.

Deci, dacă cele ale ispitelor îi face atât de încercați, și că chiar nefiind nici o pricină Dumnezeu să exerciteze la luptă pe luptătorii săi, apoi cu atât mai mult trebuie de a suferi noi toate acestea cu bărbăție. Cu mare emfază a zis aici: «*Prin credință a adus Abraam pre Isaac când a fost ispitit*», că n-a fost nici o altă cauză a acelei proaduceri, de cât aceasta.

După aceia cercetează cu amănunțime această idee. «Nu poate să spună cineva, zice, că ar fi avut și un alt fiu, și că aștepta, ca prin acela să se îplinească făgăduința dată, și că deci încurajându-se în aceasta, a proadus pe fiul său Isaac, căci adaoga imediat: «*și pre cel unul născut îl aducea jertfă, cel ce luase făgăduințele*». Dară ce spui că e unul-născut? Ce însemnă aceasta? Ismail de unde a fost? «Unul-născut numesc, zice, cu privire la cuvântul de făgăduință», și deci de aceia a adăos expresiunea «*unul-născut*», arătând că în acesta se vor împlini făgăduințele date. «*Cătră care s'a zis: că întru Isaac se va numi fie sămânță*» (Vers 18), adică dintrânsul. Ai văzut cum se minunează de faptul petrecut cu Patriarhul? A auzit spunându-i-se: «*Intru Isaac se va numi fie sămânță*» și totuși l-a dus ca jertfă.

Apoi ca să nu creadă cineva că fiind desnădăduit a făcut aceasta, și că prin asemenea poruncă a scos credința aceea, ci să cunoască că cu adevărat aici a fost rezultatul credinței, zice că avea și acea credință, deși se părea că se luptă cu dânsa, însă nu se lupta, căci el nu măsura puterea lui Dumnezeu prin raționamente omenești, ci totul prin credință. De aceia nici că s-a sfiit a

spune că: «*Socotind că și din morți puternic este Dumnezeu a-l învia.*»

«*Drept aceia pre acela și întru pildă l-a luat*» (Vers. 19), adică în exemplu, în berbecule pus înainte spre jertfă. Cum așa? Berbecule acela fiind jertfit, Isaac a fost mântuit, astfel că l-a fost luat în locul berbecului, iară pe acesta jertfindu-l în locul aceluia. Acestea au fost niște tipuri, unde cel jertfit este Fiul lui Dumnezeu. Dară tu privește și cât este de mare filantropia lui Dumnezeu. Fiindcă urma a se da oamenilor un mare har, și voind a o face aceasta nu ca din grație, ci ca datornic, pregătește pe întâiul om de ași da pe fiul său pentru împlinirea poruncii lui Dumnezeu, ca să nu se pară cuiva că a fost un lucru mare de a da pe Fiul său, dacă și un om mai înainte a fost făcut aceasta; — ca să nu se pară în fine că o face ca din har, ci ca din datorie. Că pe cari îi iubim, și voim a li arăta aceasta, voim în același timp ca să se pară, că noi am primit mai întâi ceva dela dâșii, ca astfel totul să li dăm la urmă; și ne mândrim pentru ceia ce am luat dela dâșii, mai mult chiar decât pentru ceia ce am dat, și nu zicem nici odată: «aceasta li-am dat» ci «aceasta am primit dela dâșii». «*Drept aceia, zice, pre acela și întru pildă l-a luat*» adică în formă de enigmă — că parabola a fost berbecul, sau o asemănare cu Isaac. Fiindcă jertfa se pregătise, și Isaac a fost jertfit prin intențiune, adică prin voința Patriarhului, de aceia Dumnezeu i l'a hărăzit.

1) Ai văzut, că ceia ce pururea *grăiesc*, aceasta și acum se arată? Când noi vom înfățeșa cugetul nostru desăvârșit, și vom dovedi că disprețuim toate cele pământești, atunci ni se vor hărăzi și cele pământești, iară mai înainte nu, ca nu cumva fiind legați de ele când le luăm, încă mai mult să ne legăm. «Desleagă te mai întâi însuși de sclăvie, zice, și apoi vei primi, ca să nu primești nici de cum ca sclav, ci ca stăpân». Disprețuiește bogățiile, și vei fi bogat. Disprețuiește slava, și vei fi slăvit. Disprețuiește răzbunările dușmanilor, și atunci vei reuși. Disprețuiește liniștea, și atunci o vei avea, ca astfel luând-o, nu ca sclav să o iai, ci ca liber. Că precum se petrece cu copiii cei mici, căci când copilul dorește lucruri copilă-

rești, noi cu multă grabă le ascundem — ca de pildă mingea, sau altceva de acest fel — ca nu cumva să fie împiedecat de cele trebuitoare; iară când el le disprețuiește acestea și nu le mai dorește atunci i le dăm fără grijă, știind bine că nu i se va întâmpla nici o vătămare de astă dată, căci pofta de ele n'a putut să-l împiedice dela cele trebuitoare, — tot așa și Dumnezeu când vede că noi nu mai dorim nimic din cele de aici, ne îngăduie la urmă de a ne folosi de ele, și noi atunci le avem ca liberi și bărbați desăvârșiți, iară nu ca copii.

Cum că atunci când disprețuim răzbunările dușmanilor, noi atunci reușim cu adevărat, aceasta se poate vedea din următoarele cuvinte ale Mântuitorului: «*De flămânzește vrăjmașul tău, dă-i lui pâine; de însătează adapă-l pre el*» — și mai departe adaogă: «*că aceasta făcând, cărbuni de foc grămădești pe capul lui*». (Rom. 12, 20). Dease-menea, ca o dovadă că cel ce disprețuiește averile, acela tocmai o nimerește, ni stau de față cuvintele lui Christos, care zice: «*Tot care a lăsat casă, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă..., însutit va lua, și viață veșnică va moșteni*» (Math. 19, 29). Ca dovadă apoi că cel ce disprețuiește slava, atunci tocmai o va avea, ascultă iarăși pe Christos ce spune: «*Care dintre voi va vrea să fie mai mare, să fie vouă slugă*», și iarăși: «*cel ce se smereste, acela să va înălța*». (Ibid. 23, 12) Ce spui? Dacă voiu adăpa pe dușman, atunci îl voiu pedepsi? Dacă voiu lăsa averile, atunci le voiu avea? Dacă mă voiu smeri pe sine'mi, atunci voiu fi înalt? «Da! zice, căci astfel este puterea mea, ca prin cele contrare să se invedereze cele contrare; îmbelșugat sunt și îndămănatăc a născoci mijloace de izbutire, să nu te temi: Natura lucrurilor urmează voinței mele, și nu eu urmez naturei. Eu toate le lucrez, toate le pun în mișcare, și nici de cum nu sunt eu purtat de acelea. De aceia eu le pot chiar și strămuta și transforma după voință». Și ce te minunezi dacă se petrec în acestea astfel de lucruri? Căci și în toate celelalte aceiași vei găsi. Dacă de pildă vei nedreptăți, vei fi nedreptățit; dacă însă vei fi nedreptățit, nu tu ai fost nedrep-

1) *Partea morală.* Cel ce disprețuiește cele pământești, mai mult încă le câștigă. Contra zgărăciților, și că milostenia lor nu este primită. (Veron).

tătit. «*Cel ce iubește nedreptatea, zice, urăște sufletul său*», (Ps. 10, 5). Ai văzut că dacă nedreptățești pe altul, singur te nedreptățește? De aceia și Pavel zice: «*Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea*» (I. Cor. 6, 7)? Ai văzut că nu aceasta înșamnă a fi nedreptătit? Când ai batjocorit pe cineva, atunci te-ai batjocorit. Și aceasta o știu mulți în parte, ca de pildă când zic între dâșii: «*voiu ținea minte de acum: să nu te batjocorești pe sine-ți*». De ce? Fiindcă este o mare deosebire între tine și acela; căci ori și cât l-ai grăi de rău, el o va considera ca slava sa.

Aceasta să o cugetăm în toate, și vom deveni mai presus de batjocori. Și cum așa, eu vă voi spune-o. Dacă noi avem vre-o luptă contra chiar a aceluia ce poartă purpura împărătească, apoi a-l batjocori pe acela, noi o credem ca și cum ne-am batjocorit pe noi înși-ne, căci batjocorindu-l pe el, ne-am batjocorit pe noi, adecă ne-am făcut vrednici de acele batjocori. Ce spui? Fiind cetățeanul cerului, și având filosofia cea de sus, tu te batjocorești la fel cu cel ce cugetă la cele pământești? Chiar de ai câștiga mii de averi, chiar de ai fi în cea mai înaltă stăpânire, încă nu-ți cunoști binele tău. Să nu te batjocorești pe sine-ți, batjocorindu-l pe acela. Pe tine cruță-te, și nu pe acela. Pe tine te cinstești, iară nu pe acela. Oare nu este chiar și un proverb de felul acesta, care zice: «*cel ce cinstește, pe sine, se cinstește*»? Cu drept cuvânt căci nu pe acela îl cinstește ci pre sine singur.

Ascultă ce spune un înțelept: «*Fiule, întru blândețe mărește sufletul tău, și-i dă lui cinste după vrednicia lui*». (Sirah, 10, 31). Dară ce înșamnă «*după vrednicia lui*»? «*Dacă a furat, zice, pentru pofta avariției tu să nu furi; dacă a batjocorit, tu să nu batjocorești*». Spune-mi te rog: dacă un sărac ar lua din curtea casei tale lut aruncat, oare pentru aceasta ai chema în judecată pe acela? Nici de cum. Și de ce oare? Pentru ca să nu te batjocorești singur, ca nu cumva toți să te învinovățască. Aceasta se petrece și acum, căci sărac este bogatul, și cu cât să îmbogățește mai mult, cu atât mai mult suferă de adevărată sărăcie. Lut este și aurul, aruncat încurte,

iară nu în casa ta, căci casa ta este cerul. Pentru aceasta, deci, ai cere oare judecată, și nu te-ar învinovăți cetățenii cei de sus? Oare nu te vor scoate pe tine din patria lor, pe tine cel atât de înjosit, atât de batjocorit, în cât că pentru puțin lut ai fost în stare a te război? Dacă lumea ar fi fost a ta, și acela ți l-ar fi luat, ar fi trebuit a ți se întoarce. Nu știi, că dacă ai avea înzecita lumea aceasta, și chiar însutită, ba și de două ori însutită și înmiiată, totuși nu este nici a miea parte din bunurile cele din ceruri? Deci, cel ce admiră pe cele de aici, le-a disprețuit pe cele de acolo, dacă le crede pe acestea demne de băgat în samă, de și sunt atât de departe de acelea; sau mai bine zis, nici nu va putea admira pe acelea, căci cum ar putea să le admire, fiind oare cum ca smintit după aceste de aici?

Să tăiem, deci, funile ce ne înfășoară, căci astfel sunt toate lucrurile pământești. Până când vom căuta cu privirea în jos? Până când oare ne nom zavistui unii pe alții, ca fiarele cele sălbatece, ca peștii? Și mai bine zis fiarele nu se urăsc unele pe altele fiind de același neam, ci numai pe cele străine, ca de pildă, ursul nu sfășie pe alt urs, nici șarpele pe alt șarpe, sfîindu-se așa zicând de neamul său; și tu care ai mii de privilegii împreună cu cel de același neam; ființă logică, care cunoști pe Dumnezeu, care ai aceeași putere de natură ca dânsul, care ești consângen și părtaş aceleiași naturi ca dânsul, pe acesta zic, îl răpui, și-l încurci în mii de răle. Și ce va să zică, dacă poate n'ai băgat întrânsul sabia, sau nu ți-ai încheștat mâna ta cea dreaptă în grumazul lui? Faci multe altele încă mult mai răle, căci îl încunjori de mii de necazuri, pe când dacă ai fi făcut așa, cel puțin îl slobozai de griji, iară acum îl înconjuri cu sărăcia, cu sclăvia, cu desnădăjduirea și multe alte păcate.

Acestea le spun, și nu voi înceta de ale spune, nu doară îndemnându-vă de a face de acestea, și nici de a ajunge la un păcat mai mic ca acela, ci de a vă încuraja, ca nu cumva să fiți trași la răspundere. «*Cel ce ia hrana cea de lipsă, este ca cel ce omoară pe aproapele său*» (Sirah 34, 24), zice. Să stăpânim deci mâinile noastre, vă rog, sau mai bine zis să nu le stăpânim de loc, ci încă

să le întindem bine, nu spre a hrăpi avutul altuia, ci spre eleimosină. Să nu avem mâna seacă și fără rod, căci dacă mâna care nu face milostenie este uscată, apoi cea care încă și hrăpește este spurcată și necurată. Nimeni deci să nu mănânce cu niște astfel de mâni, căci aceasta este ca o insultă pentru cei chemați. Căci spune-mi te rog: dacă cineva ne-ar chema într-o casă mare și strălucită, și ne-ar pune la masă pe tapete și așternut moale și pe cerșafuri cusute cu fire de aur, și ne-ar pune înaintea o mulțime de slugi, apoi aducându-ne talgere de aur și argint, pline cu multe bucate prețioase și de tot felul, ne-ar sili ca să mâncăm; — apoi oare l-am putea noi suferi pe acela cu mâinile pline de murdărie, și încă să stea cu noi la masă? Oare ar putea cineva suferi o astfel de pedeapsă, și oare nu ar considera faptul ca o insultă? Eu cred că da, și imediat am pleca de acolo. Acum însă nu vezi numai mâinile pline de murdărie, ci chiar și însăși bucatele, și totuși nu fugi, nu cerți, ci dacă poate este în vr'o stăpânire sau autoritate, îți închipui că e mare lucru, și-ți pierzi sufletul săturându-te cu de acestea.

Avariția, iubiților, este mai rea decât orice murdărie, căci sufletul îl spurcă, iară nu trupul, și-l face cu anevoie de spălat și de curățit. Tu însă văzând pe cel chemat la cină plin de asemenea murdărie, având mânjite mâinile și fața și murdărind până și casa și bucatele, și masa pe care sunt puse (căci toate acelea sunt mai necurate și mai murdare decât băligaiul de vită), încă stai pe loc ca și cum pare că ți ar face cinste, ca și cum ai voi să te dezmerzi, și încă nu te depărtezi? Și nici de Pavel nu te sfiști, care dacă îngăduie celor ce voiesc a mânca prin casele Elinilor, nu-i lasă însă ca să se ducă pe la mesele avarilor. «*Dacă vre-unul numindu-se frate va fi curvar, sau lacom, sau slujitor idolilor... cu unul ca acesta nici să mâncați*» (I, Cor. 5, 11), zice. Sub numele de «*frate*» de aici el înțelege pe tot credinciosul, iară nu numai pe cel singuratec, sau pe monah. Căci ce anume face frăția? Baia renașterii, care și poate face pe cineva de a numi tată pe Dumnezeu. Așa că catihumenul chiar de ar fi singuratec, totuși nu este frate, în timp ce credinciosul chiar din lume de ar fi, este frate. «*Dacă vre-*

unul numindu-se frate», zice, «*va fi curvar, sau lacom, sau slujitor idolilor.... cu unul ca acesta nici să mâncați*». Dară pe atunci nici urmă nu era de viața singuratecă, sau monahală, și deci fericitul Pavel toate acestea le spunea credincioșilor din lume. «*Dacă vre-unul numindu-se frate, va fi curvar, sau lacom, sau slujitor idolilor.... cu unul ca acesta nici să mâncați*», zice. Nu tot așa însă zice, fiind vorba de Elini, însă ce? «*Iară de vă chiamă pre voi cineva din cei necredincioși, și voiți să mergeți, tot ce se pune înaintea voastră să mâncați, nimic cercând pentru știință*» (I. Cor. 10, 27).

Vai! Câtă exactitate! Noi însă nu numai că, nu ocolim pe cei bețivi, ci chiar ne ducem prin casele lor, și mâncăm pe la mesele lor. De aceia totul s'a răsturnat pe dos, totul este confuz, totul este pierdut. Căci spune-mi te rog: dacă unul din aceștia te-ar chema la o masă pregătită, pe tine cel crezut de sărac și umilit, apoi ar auzi din gura ta că «de oarece bucatele puse înaintea sunt fructul lăcomiei, apoi eu nu primesc a mi spurca sufletul» — oare nu s'ar rusina acela? Nu s'ar sfi de tine? Aceasta ar fi deajuns de a îndrepta și de a face pe acela ca să se plângă pe sine singur pentru bogăția lui, iară pe tine să te admire pentru sărăcia ta, de vreme ce s'a văzut pe sine atât de disprețuit de tine. Dară noi am devenit robii oamenilor, nu știu din ce cauză, deși Pavel strigă într'una: «*Nu vă faceți robi oamenilor*» (Ibid. 7, 23). Cum oare ne-am făcut robi oamenilor? Fiindcă mai întâi ne-am făcut robi pântecelui, robi ai avarilor, ai slavei, și ai tuturor celorlalte. Ne-am trădat libertatea, pe care ne-a hărăzit-o nouă Christos. Dară ce se întâmplă cu cel ce devine rob? Spune-mi. Ascultă pe Christos, care zice: «*Iară robul nu rămâne în casă în veac*» (Ioan 8, 35). Ai aici o sentință absolută, că nici-odată nu intră el în împărăția cerurilor, — căci sub denumirea de «*casă*» aceia se înțelege. «*În casa tatălui meu*, zice, *multe locașuri sunt*» (Ibid. 14, 2). Deci robul nu rămâne în casă în veac, iară cel ce nu rămâne în casă în veac, rămâne în gheena în veac, neavând vre-o mângăere de undeva. Și lucrurile au ajuns la atâta stricăciune, în cât că din răpiri să se facă până și milostenii, și să se primească pe

mulți pe la mese. De aceia a scăzut îndrăzneala noastră, și nici că putem certa pe cineva. Cu toate acestea măcar de acum dacă ne-am depărta de vătămarea ce ne vine de aici. Deci, voi cari vă tăvăliți în mocirla aceasta, încetați cu o astfel de vătămare, și fugiți de niște astfel de ospete, ca măcar de acum să imblânzim pe Dumnezeu, și să ne învrednicim bunătăților celor făgăduite. Cărorora fie a ne învrednici cu toții, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea, și în vecii Vecilor. Amin.

OMILIA XXVI

«Prin credință pentru cele viitoare a binecuvântat Isaac pre Iacob și pre Isav. Prin credință Iacob murind, pre fiecare din fiii lui Iosif a binecuvântat, și s'a închinat la vârful toiagului lui. Prin credință Iosif murind, a făcut pomenire pentru ieșirea fiilor lui Israil, și pentru oasele sale a poroncit» (Cap. 11, 20—22).

«Amin grăiesc vouă că mulți Proroci și drepti au dorit să vadă cele ce vedeți voi, și n'au văzut, și să auză cele ce auziți, și n'au auzit» (Math. 13, 17), zice. Așa dară toate cele viitoare le au știut cei drepti? Ba încă foarte mult. Că dacă pentru slăbiciunea celor ce nu puteau a-l primi, Fiul nu se descoperise încă, totuși celor ce străluceau prin virtuți cu drept cuvânt el se descoperise. Aceasta o spune și Pavel, că cele viitoare le au știut aceia, adecă învierea lui Christos. Deci, sau că aceasta o spune,—sau că prin expresiunea *«Prin credință pentru cele viitoare»* nu vorbește de veacul viitor, ci pentru cele viitoare de aici, — căci dacă n-ar fi fost așa, cum s'ar fi putut ca un om ce se găsea pe pământ străin să dea astfel de binecuvântări? Și cum iarăși s'a bucurat de binecuvântare, și totuși și-a luat-o? Ai văzut că ceia ce am fost spus pentru Abraam se poate spune și pentru Iacob, că adecă nu s'a bucurat de binecuvântare, ci cele ale binecuvântărei sau împlinit cu urmașii lui; el însă s'a

bucurat de cele viitoare? de vreme ce găsim pe fratele său mai mult folosit și mai mulțumit de cât dânsul. Căci el și-a petrecut tot timpul vieții sale în robie, în muncă pe simbrie, în primejdii, în curse, și decepții, și în frică, și când Faraon l-a întrebat, el a răspuns: *«Puține și rele au fost zilele anilor vieții mele»* (Facere 47, 9), — iară acela în liniște și în mare stăpânire de sine, și după aceia a fost chiar și grozav față de fratele său Iacob. Deci unde și când sau împlinit acele binecuvântări, dacă nu în viitor?

Ai văzut deci, cum cei răi încă dela început sau bucurat de cele de aici, iară cei buni din contră? Nu toți de sigur, căci iată de pildă Abraam a fost drept, și s'a bucurat și de cele de aici, afară numai că cu mare necaz și multe ispite — că doar numai bogăție avea, pe când celelalte toate erau încărcate cu scârbe și necazuri. Nu se poate ca cel drept să nu fie necăjit, chiar de ar fi și bogat, căci când voiește a fi nedreptățit, sau a suferi celelalte rele, va fi nevoie de a fi necăjit, așa că oricât s'ar bucura de averi, el totuși nu va fi fără supărări. De ce? Pentru că se găsește în scârbe și necazuri. Și dacă chiar pe atunci dreptii erau în scârbe și necazuri, apoi cu atât mai mult astăzi. *«Prin credință pentru cele viitoare, zice, a binecuvântat Isaac pe Iacob, și pre Isav»* deși Isav era mai mare, cu toate acestea pentru virtute a pus înainte pe Iacob. Ai văzut ce fel este credința? Că de unde și cum se făgăduia fiilor atâtea bunuri, dacă nu de la credința în Dumnezeu?

«Prin credință Iacob, murind, pre fiecare din fiii lui Iosif a binecuvântat» — aici trebuie a se pune toate binecuvântările, ca astfel și credința, și prorocia lui să se facă învederată — *«și s-a închinat la vârful toiagului lui»*. «Aici, zice, nu numai că a spus, ci încă atât de mult se încuraja pentru cele viitoare, în cât că a arătat aceasta și cu fapta. Căci urmând a se scula un alt împărat din Efrain, de aceia zice: *«și s-a închinat la vârful toiagului lui»*, adecă că și bătrân fiind deja, el s-a închinat lui Iosif, învederând prin aceasta viitoarea închinare a întregului popor. Aceasta de sigur că s'a petrecut deja cu frații săi, cari i s'au închinat, dară urmă încă a se

petrece și după aceia cu cele zece seminții. Ai văzut cum cele ce urmau a se petrece, el le-a prevăzut? Ai văzut câtă credință aveau? Cât de mult credeau în cele viitoare? Că pe când unele sunt dovada unei răbdări — vorbesc de cele de aici — și a unor pătimiri, fără a avea în schimb ceva bun, ca de pildă cele petrecute cu Abraam și cu Avel, — celelalte, ca credința în Dumnezeu, ca răsplata binelui, cum s'a petrecut cu Noe, sunt dovada credinței. Căci **credința** este de multe feluri; și că este răsplata, și că nu trebuie a aștepta răsplata pentru aceleași fapte, și că trebuie a te lupta mai 'nainte de acordarea premiilor. Deci și cele cu privire la Iosif sunt numai ale credinței. Când a făgăduit lui Abraam zicându-i: «*Voiu da ție și seminției tale pământul acesta*» a auzit Iosif, și deși era în țară străină, și nu a văzut niciodată împlinindu-se acea făgăduință, totuși nici așa nu s'a împuținât, ci încă atât de mult a crezut, că a vorbit și de ieșire, ba chiar a poruncit și de oasele lui cum și unde să se îngroape. Dară nu numai el a crezut, ci încă și pe alții i-a adus la credință. De aceia și poroncește, ca pururea să-și aducă aminte de ieșirea lor de acolo. Căci nici n'ar fi poruncit el cele cu privire la oasele sale, dacă n'ar fi fost convins de ieșirea lor din Egipt, și n'ar fi așteptat-o. Așa că atunci când unia zic: «Iată că și cei dreپți s'au îngrijit de morminte» noi li răspundem, că de aceia numai, și nici de cum pentru altceva, fiindcă știau «*că a Domnului este pământul și plinirea lui*». Dânsul care a trăit în atâta filosofie, nu se poate crede că n'a știut aceasta; dânsul care a trăit toată viața în Egipt, deși ar fi putut, dacă ar fi voit, a se întoarce și a nu se neliniști. Și dacă oasele tatălui său le-a dus acolo, de ce a poruncit ca și oasele sale să se aducă de acolo? De ce, zic, dacă nu ar fi știut mai dinainte. Dară ce? Spune-mi: oare nu și oasele lui Moisi nu au rămas în pământ străin? Nu și ale lui Aaron, ale lui Daniil, ale lui Ieremia? Despre cele ale celor mai mulți dintre Apostoli nu știm unde se găesc. Că dacă mormintele lui Petru, Pavel, Ioan și Thoma sunt știute, ale celor mai mulți, nu sunt de loc cunoscute. Dară noi câtuși de puțin nu ne împuținăm pentru aceasta, căci ori unde am fi înmormântați, știm că «*al Domnului este*

pământul și plinirea lui». Numai de cât că ceia ce trebuie a se întâmpla, se va întâmpla. A se întrista cineva însă, și a boci pe cei adormiți, aceasta vine din împuținare și micime de suflet.

«*Prin credință Moisi când s-a născut, trei luni a fost ascuns de părinții săi*» (Vers. 23). Ai văzut, că aici cele de după moarte le nădăjduiau a se împlini pe pământ? Și multe s-au întâmplat după moartea lor, iară aceasta pentru cei ce zic că «după moarte se petrec acestea cu dânsii, de care nu s-au învrednicit fiind în viață, și nici nu credeau a fi după moarte». Și n-a zis Iosif: «Nu mi-a dat pământul când am fost în viață, nici tatălui meu, nici bunicului meu, a căruia virtute trebuia a fi luată în seamă cu milă; și pe cei răi să-i învrednicească de lucruri, de care nu i-a învrednicit pe aceia»? Nimic din acestea n-a spus, ci toate le-a învins și le-a covârșit cu credința.

A spus de Avel, de Noe, de Abraam, de Isaac, de Iacov, de Iosif, de toți acei slaviți și minunați. Iarăși mărește mângâierea, aducând vorba de persoane ordinare. Căci a pătimi astfel de rele persoane miraculoase, nu este nimic de mirare, sau a se arăta inferiori aceloră; însă a se arăta inferiori și celor ordinari, aceasta de sigur că este grozav. Și începe cu părinții lui Moisi, oameni neînsemnați, cari n-au avut nimic din cele ce a avut fiul lor. De aceia în trecerea timpului el mărește așa zicând ciudățenia, și înșiră până și femei curve și văduve zicând: «*Prin credință Raav curva n-a pierit împreună cu cei neascultători, primind iscoadele cu pace*». Și nu numai răsplata credinței o pune, ci și a necredinței, că de pildă pe timpul lui Noe. Dară este trebuitor a spune despre părinții lui Moisi. Faraon a poruncit ca să se omoare toți copiii de partea bărbătească, și nimeni n-a scăpat de primejdie. Deci cum și de unde așteptau aceia ca să scape pe copilul lor? De la credința lor. Care credință? «*L-au văzut prunc frumos*» zice. Inseși privirea lui i-a atras la credință. Astfel că chiar din fașă, mare a fost harul ce s-a revărsat asupra acestui drept, ceia ce a fost lucrul lui Dumnezeu, iară nu al naturei. Căci gândește-te bine. Imdată ce s-a născut pruncul s-a arătat frumos, iară nu

slut. Dară aceasta de unde a provenit? Nu de la natură, ci dela harul lui Dumnezeu, care până și pe acea femeie barbară egipteană a mișcat-o, încât că la tras din apă, l-a smuncit și la reîntremat,—deși credința nu avea poate locul în asemenea împrejurări, fiindcă ce s-ar fi putut crede din vederea chipului lui? «Dară voi, zice, credeți din fapte, având multe dovezi de credință la îndemână, fiindcă atunci când ați răbdut până și răpirea averilor voastre cu bucurie, și multe de acest fel, a fost rezultatul credinței și al răbdărei». Dară fiindcă și aceștia au crezut, însă în urmă s-au împușinat, arată că și credința acelor se întindea foarte departe, ca de pildă credința lui Avraam, deși faptele păreau că se ciocnesc între dănsese. «Și nu s-au temut, zice, de porunca împăratului», deși aceia era deja în lucrare, iarăși aceasta (credința) era în așteptare. Aceasta era a părinților lui; dară el (Moisi) nimic n-a introdus.

După aceia iarăși le pune înainte un exemplu propriu al lor. «Prin credință, zice, Moisi mare făcându-se, s-a lepădat a se numi fecior fetei lui Faraon, mai bine alegând a pătimi cu poporul lui Dumnezeu, decât a avea plăcerea păcatului cea trecătoare. Mai mare bogăție socotind a fi, de cât vistieriile Egiptului, ocară lui Christos, — că se uită la răsplătire» (Vers. 24—26). Este ca și cum ar fi spus: «Nimeni dintre voi n-ar fi lăsat palatele împărătești, și încă palate strălucite, nici niște astfel de tezaure, și nici dacă ar fi fiul împăratului, nu l-ar disprețui pe acela atâta, precum a făcut Moisi». Și cum că nu a părăsit palatul cum s-ar întâmpla, a invederat-o zicând că «s-a lepădat» adică a urât, a disprețuit cu scârbă, căci fiind vorba de împărăția cerurilor, era de prisos de a admira palatul împărătesc sau împărăția Egiptului. Și privește cât de minunat a însemnat-o aceasta Pavel, căci n-a zis că a socotit cerul o mai mare bogăție de cât tezaurile Egiptului, sau și cele din ceruri, însă ce? «Ocară lui Christos», zice. A fi ocărât pentru Christos, a socotit-o ca ceva mai bun de cât a fi liniștit astfel, iară aceasta prin sine însăși a fost o răsplată.

«Mai bine alegând, zice, a pătimi cu poporul lui Dumnezeu». «Voi, zice, pătimiți pentru voi înși-vă, iară acela

a ales a pătimi pentru alții, și cu bună voea sa s'a aruncat într'atâtea primejdii, de și era cu puțință de a fi cinstit și temut, și de a se bucura de bunuri. «De cât a avea plăcerea păcatului cea trecătoare», zice. Prin expresiunea: «păcatului» de aici, el înțelege faptul de a nu voi ca să pătimească cineva cu alții; aceasta a numit-o *păcat*. Deci, dacă a nu pătimi cu alții el a crezut-o ca păcat, apoi a pătimi este un mare bine, la care din palatele împărătești s'a aruncat pe sine.

Acestea le-a făcut Moisi, prevăzând lucruri mari. «Mai mare bogăție socotind a fi, de cât vistieriile Egiptului». Dară oare ce înseamnă «ocara lui Christos»? Adecă «a fi ocărâți astfel, precum sunteți voi», sau că a suferit ocară pe care a suferit-o Christos, mai ales atunci când a fost batjocorit pentru peatra din pustie, din care a scos apă, «iară peatra era Christos» (I. Corint. 10. 4) zice. Dară cum și când este ocară lui Christos? Când disprețuim cele părintești, sau pătimind rele, fugim de Dumnezeu. Era deci firesc ca și el (Moisi) să fie ocărât, când a auzit: «Au doară vrei să mă ucizi tu, precum ai ucis pre Egiptean» (Exod, 2, 14)? Aceasta este ocară lui Christos, ca până la sfârșit, și până la cea de pe urmă răsufare să pătimească cineva rele, precum el era ocărât, când auzia spunându-i-se: «Dacă ești tu fiul lui Dumnezeu» (Math. 27, 40) de cei ce'l răstignise, de cei de același neam. Aceasta este ocară lui Christos, când cineva este ocărât de ai săi, când cineva pătimește de la cei cărora li-a făcut bine, precum și el a pățimit de la cei ce avusese bine faceri de la dânsul.

Aici le-a ridicat moralul, arătând că și Christos a pățimit acestea, și Moisi, două fețe slăvite. Astfel că ocară aceasta este, mai mult a lui Christos, de cât a lui Moisi, fiindcă le-a suferit acestea de la ai săi. Nici el însă n-a slobozit trăsnete din ceriu, nici acesta, ci le-a suferit toate, în timp ce cei de față clătinau cu capetele lor. Deci, fiindcă era natural ca dânsii să audă de acestea, și să dorească răsplată, zice că și Christos și Moisi au pățimit de acestea. Așa dară liniștea, sau mai bine zis moliciunea, este a păcatului, în timp ce a fi ocărât este a lui Christos. Deci, ce voiești? Ocară lui Christos, sau moliciunea?

«*Prin credință a lăsat Egiptul, ne-temându-se de urgia împăratului, că pre cel nevăzut ca cum l-ar fi văzut îl aștepta*» (Vers. 27). Ce spui? că nu s'a temut? Și totuși Scriptura spune, că auzind el s'a temut că și-a căpătat mântuirea prin fugă, și că s'a ascuns, iară că după aceasta el a devenit cuprins de o frică mare. Însă tu fii cu băgare de seamă la cele ce se spun. «*Ne-temându-se, zice, de urgia împăratului*» de aici, este zisă față de cele ce urmau a se petrece. Astfel că și a fugi era tot din credință. De ce n-a rămas? zici tu. Pentru ca nu cumva să se arunce pe sine singur într'o primejdie văzută. Căci a se asvârli în mijlocul primejdiilor este a unuia care încearcă oare cum, adecă ispitește și zice: «să văd, dacă mă va mântui Dumnezeu». Aceasta a spus-o și diavolul lui Christos: «*Aruncă-te pre sine-ti jos*» (Math. 4, 6).

Ai văzut dară că a se arunca cineva pe sine în primejdii fără nici un tolos, cum și a ispiti să vadă dacă îl va scăpa Dumnezeu, este lucru drăcesc? A mai rămânea în fruntea lor, deci, nu mai era cu putință, întru cât cei ce primesc bine faceri de la el, se arătau atât de nerecunoscători, și deci a mai sta acolo era ceva prostesc și de prisos. Dară toate acestea s'au petrecut, pentru că pre cel nevăzut îl aștepta ca cum l-ar fi văzut.

¹⁾ Deci dacă noi vedem într'una pe Dumnezeu cu mintea noastră, dacă pururea îl avem în cugetul nostru, toate ni se vor părea lesnicioase, toate ușoare, pe toate le vom suferi cu ușurință, și vom deveni superiori tuturor celor ce ne înconjoară. Că dacă cineva văzând pe cel iubit de dânsul, sau chiar și aducându-și aminte de el, și i se înalță sufletul, iară cugetul i se ridică, și pe toate poartă cu ușurință aducându-și aminte cu plăcere, — apoi cel ce are în cugetul său pe Dumnezeu care ne-a iubit cu adevărat, își aduce aminte pururea de dânsul, când oare ar putea simți ceva supărător, sau s'ar teme de primejdii? Când s'ar împuțina cu sufletul? De sigur că nici-odată. Toate ni se par cu anevoie de purtat, atunci când amintirea de Dumnezeu nu o avem precum trebuie a o avea,

¹⁾ *Partea morală.* Noi trebuie a ne aduce aminte de Dumnezeu într'una, a ne teme de el, și a ne înfrunta pe noi înșine. Despre Daniil și cei trei coconi. (Veron).

când nu-l avem într'ună în cugetul nostru, și atunci cu dreptate ar putea să ne spună: «M'ai uitat tu, te voi uita și eu pe tine», și iată că răul este îndoit, căci dacă îl uităm noi, ne uită și el pe noi. Aceste două sunt legate între dânsule, și două sunt în realitate. Mare bine ne aduce nouă amintirea de Dumnezeu, mare încă și atunci când noi îl avem pururea în cuget, căci aceasta ne face de a prefera pe cele bune, iară aceia de a le săvârși și a le duce la sfârșit. De aceia zice Prorocul: «*Aduce'mi-voiu aminte de tine din pământul Iordanului și al Evmonului, din munte mic*» (Ps. 41, 7). Acestea le zicea și poporul Evreesc când se găsea în Babilon: «*aduce'mi-voiu aminte de tine din pământ străin. Că dacă poate nu suntem printre războinici, totuși suntem printre dușmani*». Că dacă unii erau ca prizonieri, erau și alții carii nici nu simțeau starea de robie ca de pildă Daniil și cei trei coconi, carii de și erau în robie, totuși erau mai străluciți de cât chiar împăratul care-i dusesese în robie în acea țară, și care însuși s'a închinat celor robiți de dânsul.

Ai văzut ce fel este această virtute! În robie aflându-se, dânsii erau îngrijiți ca niște stăpânitori și domni. Prin urmare mai mult acela era rob, decât aceștia. Nu era atâta de mirare dacă venind în țara lor s'ar fi închinat lor; ceia ce este însă de mirare e că, legându-i și ducându-i în robie în însăși țara lui, în fața tuturor el (împăratul) nu s'a rușinat de a li se închina și a li jertfi mana. ¹⁾ Ai văzut cum lucrurile cu adevărat strălucite sunt după Dumnezeu, pe când cele omenești sunt numai umbră? Așa dară el nu știea că își adusesese la sine stăpâni, așa că pe cei ce urma a li se închina i-a băgat în cuptorul cel cu foc. Dară toate acestea pentru dânsii au fost ca un vis.

Să ne temem, iubiților, de Dumnezeu, că chiar de am fi în robie, totuși vom fi mai străluciți de cât toți. Să avem teamă de Dumnezeu, și atunci nimic întristător nu ni se va întâmpla, chiar de am fi în sărăcie, în boale, sau în robie, sau în orice împrejurări de acest fel, ba chiar acestea ne vor duce tocmai la cele contrare. Robi

¹⁾ Expresiunea Mana de aici, ce se găsește la Daniil, cap. 2, 46, însemnă dar. A se vedea și Leviticul 2, 1, 4, 5, 6, 7, 7, 9, Ps. 40, 7, Esdra 7, 14.

au fost aceștia, și totuși împăratul li s'a închinat. Făcător de corturi a fost Pavel, și totuși li jertfiau ca lui Dumnezeu.

Aici însă se naște o întrebare : de ce oare Apostolii au respins jertfele, și-au rupt hainele de pe dâșii ¹⁾, și i-au oprit de la ceia ce voiau să facă, și plângeau zicând : *«Bărbați! căci faceți aceasta, că și noi oameni suntem ca și voi»*, — pe când Daniil nimic din acestea n'a făcut ? Cum că și acesta a fost smerit, și că nu mai puțin ca aceia a dat slavă lui Dumnezeu, din multe se invederează, și mai cu samă chiar prin faptul că a fost iubit de Dumnezeu, fiindcă dacă el ar fi sfitarisit cinstea cuvenită lui Dumnezeu, de sigur că nu-l lăsa nici să trăiască, necum încă să prospereze, și al doilea apoi se vede și din ceia ce cu multă îndrăzneală zicea : *«Iară mie, împărate, nu pentru înțelepciunea care este întru mine, mai multă de cât toți cei vii, s'a descoperit taina aceasta»* (Daniil 2, 30), și al treilea încă, că în groapă a stat pentru Dumnezeu, și după ce Prorocul i-a adus lui mâncare, a zis : *«Că și-a adus aminte de mine Dumnezeu»*, atât de umilit era și cu inima înfrântă. În groapă a fost pentru Dumnezeu, și se credea pe sine nevrednic de aducere aminte și de a fi auzit. Noi însă cutezând a face multe fapte rele, și fiind mai necurați de cât toți, dacă nu suntem auziți de la cea dintâi rugăciune, plecăm.

Cu adevărat că mare este deosebirea dintre aceia și noi, și atât de mare pre cât este de la cer la pământ, și poate că încă mai mare. Ce spui? După atâtea succese, după minunea petrecută în groapa leilor, se crede pe sine atât de umilit? «Da! zice; căci ori-ce am face, robi netrebnicî suntem». Astfel deci, cu mult timp mai înainte împlinind poronca evanghelică, el se credea ca o nimic pe sine singur, zicând : *«Că și-a adus aminte de mine Dumnezeu»*. Dară privește cum și rugăciunea lui este plină de umilință. Tot așa și cei trei coconi ziceau : *«Am păcătuit, fără de lege am făcut depărtându-mă de la tine»* (Cânt. celor trei coconi, vers. 5), și pretutindenii invederează umilința lor. De și Daniil avea multe cuvinte de a se trufi, știea însă că și acestea le avea de acolo

că nu s'a mândrit, și deci n'a corupt tezaurul ce posedă. Căci nu numai că a fost cântat de către toți oamenii de pe fața pământului, pentru că împăratul s'a aruncat înaintea lui cu fața la pământ și i-a jertfit, ba încă l'a crezut ca Dumnezeu el care pretutindenii pe pământ era considerat și cinstit ca Dumnezeu, de oarece întregul pământ îl stăpânea, iară aceasta se invederează de la Ieremia : *«Iară neamul și împărăția, câți nu vor pune grumajii săi sub jugul împăratului Babilonului, cu sabie și cu foamete îi voi uciorta pre ei, până ce se vor sfârși în mâna lui, zice Domnul»* (Cap. 27, 6) și iarăși : *«eu am dat pământul lui Nabuhodonosor, robului meu»* (Compară cap. 43 cu cap. 34 din Ieremia). Și din cele ce a scris iarăși se vede, că el era admirat nu numai acolo, unde era, ci pretutindenii, ba încă se arăta mai mare înaintea celorlalte neamuri, de cât cum l-au văzut cei de față, când și prin scrieri au mărturisit robia lor și minunea.

Dară el era admirat și pentru înțelepciunea lui, după cum se poate vedea din Prorocia lui Iezechil, (Cap. 28, 3) unde se zice : *«Au doară ești tu mai înțelept de cât Daniil»* ? Și după toate acestea a fost atât de umilit, deși de multe-ori a murit pentru stăpânul. Dară oare de ce, dacă a fost atât de umilit, n'a respins nici închinarea împăratului, și nici jertfele ? Aceasta nu o spun, căci îmi este de ajuns de a spune numai chestiunea, iară restul îl las pe socoteala voastră, ca măcar așa să ațâț cugetul vostru. Eu numai atâta sfătuiesc, ca totul să se facă pentru frica lui Dumnezeu, având noi astfel de exemple, și că atunci cu adevărat ne vom bucura și de cele de aici, dacă vom înțelege bine valoarea celor viitoare. Cum că nu din prostie a făcut așa, se invederează din zicerea lui : *«Darurile tale țin-le pentru tine»* (Daniil 5, 17) Dară și aici se naște o altă întrebare : cum de aici a respins cinstea prin vorbe, iară prin fapte a primit-o, și a purtat lanț de aur împrejurul grumazului lui (καὶ ἐφόρεσε τὸν πανάχρην) ? Irod când a auzit poporul strigând : *«glas Dumnezeesc și nu omenesc»* (Fapt. Ap. 12, 22), fiindcă n'a dat slavă lui Dumnezeu, a crăpat și i-a ieșit măruntaele, iară acesta (Daniil) a primit chiar și slava cuvenită lui Dumnezeu, iară nu numai vorbe.

¹⁾ A se vedea Faptele Apostolilor, Cap. 14, 10—27.

Aici este necesar a spune de ce a fost așa? Pentru că acolo oamenii cădeau în mare idolatrie, pe când aici nu. Cum așa? Apoi a fi crezut cineva în acest fel, a fost o cinste dată lui Dumnezeu, pentru care tocmai preîntâmpinând aceasta a zis: *«Iară mie, nu pentru înțelepciunea care este întru mine»*. Dealtmintrelea nici că se pare că le-ar fi primit acele jertfe, căci dacă spune că trebuia a se jertfi, nu este însă sigur dacă i s'a jertfit, dacă în fine după vorbe au urmat și faptele. Acolo însă au și adus tauri spre a fi jertfiți, iară noroadele numeau pre unul Dia (Joe), iară pe Pavel Ermi (Mercur). Deci dacă i s'a pus lanț de aur împrejurul grumazului lui, pentru ca să-l arate mai invederat, de ce oare nu se pare că el a respins jertfa? Căci și acolo nu au făcut precum voiau, ci numai că se pregăteau, însă apostolii i-au împiedecat,—așa că și aici ar fi trebuit ca de'ndată sa respingă. Acolo apoi era mulțime de norod, pe când aici singur tiranul. De ce nu l'a respins pe tiran, a spus-o mai înainte, că nu i-a jertfit ca lui Dumnezeu în disprețul respectului lui, ci spre mai mare admirațiune. Cum așa? Apoi a dat poroncă pentru Dumnezeu, așa că nu i s'a știrbit cinstea cuvenită. Nu tot așa însă s'a petrecut cu aceia cari erau considerați de popor că Dumnezeu, și de aceia au respins jertfele ce urmă a li se aduce. Dealtfel și dacă i s'a închinat împăratul lui Daniil, nu i s'a închinat ca lui Dumnezeu, ci ca unui om înțelept. Și apoi nu este sigur nici că i-a jertfit, sau și dacă i-ar fi jertfit, nu ar fi primit Daniil. Dară oare de ce l-a numit și Baltazar, numele lui Dumnezeu chiar? Apoi dânșii nu credeau ca vr-o minune pe Dumnezeii lor, dacă chiar împăratul lor numea astfel până și pe un rob, poroncind tuturor de a se închina chipului celui variat și de multe feluri, și respectând draconul. Pe lângă această Babilonenii erau încă și mai proști de cât cei din Listra, pentru care nici nu era cu putință de a-i împiedeca imediat de la aceasta.

Dară apoi multe ar putea spune cineva aici, însă deocamdată sunt deajuns acestea. Deci, dacă voim ca să ne învrednicim de toate bunurile, să căutăm cele după Dumnezeu. Că precum cei ce caută cele ale lumii, cad și din

acestea și din acelea, tot așa și cei ce caută pe cele după Dumnezeu, de amândouă se vor bucura. Deci, să nu le căutăm pe acestea, ci pe acelea, ca astfel și de bunurile făgăduite să ne învrednicim, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVII

«Prin credință a făcut Pasca și vărsarea sângelui, ca nu cumva cel ce pierde pre cei întâi născuți să se atingă de dânșii. Prin credință au trecut marea Roșie ca pe uscat, a căriea ispitire luând Egiptenii sau înecat. Prin credință zidurile Erihonului au căzut cu încunjurarea în șapte zile. Prin credință Raav curva n-a pierit împreună cu cei neascultători, primind iscoadele cu pace» (Cap. 11, 28—31).

Multe obișnuiește a făuri și a pune la mijloc Pavel, și este foarte adâncit în cugetări. Dealtmintrelea așa este harul Duhului, căci nu în mulțimea cuvintelor imprimează puține idei, ci în scurtimea vorbelor așază așa zicând o mulțime întreagă de cugetări. Căci privește, cum în șirul mângăerilor, și vorbind despre credință, li amintește de un tip și o taină, a căriea adevăr îl avem. *«Prin credință, zice, a făcut Pasca și vărsarea sângelui, ca nu cumva cel ce pierde pre cei întâi născuți, să se atingă de dânșii»*. Și ce înseamnă «vărsarea sângelui»? Un miel se jertfia la fiecare casă, și cu sângele lui se ungea stâlpii ușilor deasupra,¹⁾ iară aceasta era ca un gard, adecă ca apărare de pierderea Egipteană. Deci, dacă sângele mielului în mijlocul Egiptenilor, și în timp de pustiire încă, păstra pe Iudei nevătămați, apoi cu atât mai mult ne va mântui, pre noi, nu stâlpii ușilor ci chiar sufletele noastre ungându-le cu sângele lui Christos. Căci și acum pustiitorul ne înconjoară din toate părțile în noaptea cea adâncă a vieței,

¹⁾ A se vedea Exodul cap. 12. Numere 9, 1—14. Deuteronomiu 16, 1—8.

Însă noi să ne înarmăm cu acea jertfă. Ungerea o nu mește vărsare, căci și pe noi ne-a scos Dumnezeu din Egipt, adică din întuneric, din idololatrie. Deși ceia ce s'a făcut atunci, nu însemna nimic, totuși ceia ce am câștigat este mare, fiindcă ceia ce s'a făcut era sânge, pe când ceia ce am câștigat este mântuirea, este îngrădirea și împiedecarea pierzării. S'a temut îngerul de sânge, fiindcă știea el al cui tip era; s'a cutremurat gândindu-se la moartea stăpânului, și de aceea nu se atingea de dânșii. Moisi a zis Israiliților: «ungeți» și dânșii au uns, și sau încurajat, iară voi având însuși sângele lui Christos, a mielului care a ridicat păcatul lumii, nu vă încurajați?

«*Prin credință au trecut marea Roșie ca pe uscat*». Iarăși compară un popor întreg cu poporul, ca nu cumva să zică dânșii: «Dară nu putem a fi ca sfinții». «*Prin credință, zice, au trecut marea Roșie ca pe uscat, a căriea ispite luând Egiptenii sau innecat*». Aici îi face să-și aducă aminte de patimele cele din Egipt. Cum prin credință? Că adică au sperat că vor trece prin mare, și de aceea se rugau, sau mai bine zis Moisi a fost care s'a rugat. Ai văzut cum credința covârșește pretutindeni raționamentele omenești, cum și slăbiciunea și umilința? Ai văzut cum dânșii și credeau, în același timp se și temeau, și de sângele de deasupra ușelor, și de marea Roșie? Iară aceasta a arătat că era apă pentru acei ce căzuse și se innecase, și că nu a fost vre-o viziune, ci adevăr. Dupre cum cei ce erau consumați de lei invederau adevărul faptelor, ca și cei arși în cuptorul cel cu foc, tot așa și acum vezi aceleași fapte petrecându-se; unora spre mântuire și laudă, iară altora spre pierzare. Atât de mare bun este credința, căci și atunci când cădem în vr-o încurcătură, noi ne izbăvim, ba chiar de am ajunge la prăpastia morții, sau cele ale noastre sunt de plâns. Ce altă nădejdie mai aveau? Egiptenii și marea îi impresurase fără arme, și trebuia ca sau să se innece fugind, sau să cadă în mâna Egiptenilor. Cu toate acestea însă i-a scos pre dânșii din încurcătură, căci aceiași apă unora a servit de așternut picioarelor, ca pământul, iară pe alții i-a afundat în adâncul mării. Acolo și a uitat natura sa, iară aici s'a înarmat contra lor.

«*Prin credință zidurile Erihonului au căzut cu încunjurarea în șeaple zile*». Dară nu glasul trâmbiților au fost care au dărâmat zidurile, chiar de ar fi trâmbițat cineva ani întregi, ci credința le face pe toate. Ai văzut cum pretutindeni nu consecința și nici legea naturei o prefăce, ci toate se desfășură contra așteptării? Prin urmare și aici contra așteptării se petrec toate. Fiindcă într'una zicea, că trebuie a crede cu speranța celor viitoare, cu drept cuvânt a pus în mișcare această vorbă lungă a lui, arătând că nu numai acum, ci chiar de la început toate isprăvile și minunile prin credință sau săvârșit. «*Prin credință Raav curva n-a pierit împreună cu cei neascultători, primind iscoadele cu pace*». «Așa dară, zice, este cea mai mare necinste, ca voi să vă arătați mai necredincioși de cât o curvă, căci aceea numai cât a auzit pe acei bărbați dând de veste, și îndată a crezut». Deci dară și sfârșitul a urmat precum trebuia, căci pierind toți, singură ea a scăpat. Ea n-a zis către sine singură, că «voi fi cu cei mulți ai mei», și nici n'a zis că «să fiu eu mai înțeleaptă de cât bărbații cei înțelepți, carii nu cred, și eu să cred»? Nimic din acestea n-a zis, ci a crezut celor spuse de iscoade, ceia ce au și pățimit ii cu adevărat.

«*Și încă ce voi mai zice? Că nu'mi ajunge timpul a spune*» (Vers. 32) N-a mai adaos alte nume, ci sfârșind cu curva, și rușinându-i prin calitatea persoanei, nu mai lungeste istoria, ca nu cumva să se pară că face poliloghie. Nu o părăsește cu totul însă, ci trece mai departe cu multă prudență, păzindu-le pe amândouă: adică și de desgust fugind, în același timp și mulțimea lor nevătămând pe auditor, sau cum s-ar zice, nici că în totul a tăcut, și nici vorbind a nemulțumit, ci amândouă le face deodată. Când cineva se luptă cu putere, dacă stăruiește luptându-se, desgustă auditorul dacă este lacom de slavă și ambițiune deșartă, și de aceea trebuie a se conforma strictului necesar.

«*Și încă ce voi mai zice? Că nu'mi ajunge timpul a spune de Ghedeon, de Varah, și de Sampson, de Ieftae și de David, de Samuil și de Proroci*». Unii învinovătesc pe Pavel, că de ce pune în locurile acestea pe Varah, Sam-

pson și Ieftae. Ce spui? Dacă a pus pe curvă, pe aceștia să nu-i pună? Să nu'mi spui de cealaltă viață a lor, ci numai dacă n-au crezut, și n-au strălucit în credință. «*Și de Proroci, zice, cari prin credință au biruit împărății*» (Vers. 33). Ai văzut că nu mărturisește aici despre o viață strălucită, fiindcă nici nu era aceasta cea ce căuta apostolul să dovedească, ci până acum este numai examinarea credinței. Căci spune-mi, dacă nu toate le-au făcut prin credință? «*Prin credință, zice, au biruit împărății*» — cei de pe lângă Ghedeon — «*au lucrat dreptate*», cine? Aceștia chiar, adică de filantropie vorbește aici. Despre David mi se pare că zice mai departe: «*au dobândit făgăduințele*» Ce anume făgăduinți? Acele care le-a zis, că din sămânța lui va ședea pe tronul său. «*Au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat de ascuțitul sabiei*» (Vers. 34). Privește cum dâșii erau chiar în gura morții, ca de pildă Daniil în mijlocul leilor, cei trei coconi cari au stat în cuptorul cel cu foc, Abraam, Isaac, Iacov, cari au trecut prin diferite ispite, și totuși nici așa nu s-au desnădăjduit. Aceasta este credința. Când lucrurile se petrec cu totul contrar, atunci trebuie a crede, că nimic nu s-a întâmplat contrar, ci toate sunt ca o urmare. «*Au scăpat de ascuțitul sabiei*». Aici mi se pare că tot de cei trei coconi vorbește. «*S-au întărit din slăbiciune*» zice, făcând aluziune aici de cele petrecute la întoarcerea lor din robia Babilonului. «*Din slăbiciune*», zice, adică din robie, când adică cele Iudaice erau în mare desnădăjduire, când cu nimic nu se deosebeau de oasele celor morți. Căci cine ar fi crezut că se vor întoarce dâșii din robia Babilonului, și nu numai că se vor mai întoarce, dară încă de a fi și puternici într'atâta, în cât să pună pe fugă taberile celor de alt neam? «*Dară nouă, zice, nimic din acestea nu ni s'a întâmplat, și toate acestea erau tipuri a celor viitoare.*»

«*Au luat femeile dintru înviere pre morții săi*» (Vers. 35). Aici vorbește de Prorociei Elisei și Ilie, cari au înviat morți. «*Și alții s-au omorât neprimind slobozirea, ca să dobândească mai bună înviere*». Dară noi nu am dobândit înviere. «*Eu vă voi arăta și pe aceia, zice, cari au fost uciși și n'au dobândit-o, ca astfel să dobândească*

o mai bună înviere. Căci de ce, spune-mi, fiindu-le slobod de a viețui, dâșii n-au voit? Așa dar nu așteptau ei o mai bună înviere? Și acei ce înviase pe alții au preferat ca să moară, ca astfel să dobândească o mai bună înviere, de cât aceea a copiilor acelor femei. Aici mi se pare că face aluziune și la Ioan și la Iacov. «*Li era cu puțință, zice, de a vedea soarele; li era cu puțință de a nu fi certați, și cu toate acestea au preferat de a muri, și cei ce au înviat pe alții, au ales înșii de a muri, ca astfel să se bucure de o mai bună înviere*».

«*Iară alții de batjocori și de bălăi au luat ispitire, încă și de legături și de temniță*» (Vers. 36). Cu aceștia a terminat, cărui erau cei mai de aproape, cei mai familiari, fiindcă atunci mai cu seamă acestea aduc mângâere, când durerea vine de la aceeași cauză, — că de altminterlea cu ori și câtă aprindere ai spune, dacă nu vine de la aceeași cauză, nimic n-ai făcut. De aceia zic, a încheiat cu aceasta, vorbind de legături, de temnițe, de bălăi, de ucideri cu pietre, făcând aluziune la Ștefan și la Zaharia. De aceia a adaos: «*Cu ucidere de sabie au murit*». Ce spui? Unii, zici, că au scăpat de ascuțitul sabiei, iară alții că cu ucidere de sabie au murit; dară ce este aici? Pe cine lauzi? Pe cine admiri? «*Și pe unii, și pe alții, zice; pe unii fiindcă au fost familiari și aproape de voi, iară pe alții fiindcă credința lor a avut putere până și asupra stărsitului lor, și este tip al celor viitoare. Două minuni izvorâsc din credință: că și săvârșăste lucruri mari, în același timp și pătimește mari, și totuși a pătimi o crede ca nimic. Și nici nu poți spune că erau poate păcătoși și oameni de nimic, că dacă ai pune în cumpănă pe întreaga lume, totuși i-aș găsi pe dâșii că trag mai greu, și mai de preț. De aceia a și spus mai departe, «cărora nu era lumea vrednică». Căci ce ar fi putut să i mulțamească pe dâșii din cele ale lumii aceștia, care nu avea nimic vrednic de dâșii?*»

Aici li ațată cugetul lor, învățându-i ca să nu se pi-ronească așa zicând de cele prezente, ci să se creadă mai pre sus de toate cele din viața aceasta, dacă până și lumea întreagă nu este vrednică de dâșii. Deci, ce voiești a lua aici? Căci este o batjocoră dacă vei primi aici plata.

¹⁾ Deci, iubiților, să nu cugetăm la lucruri lumești, și nici să nu căutăm aici răsplata, sau să fim atât de săraci, că dacă lumea întreagă, și nu era vrednică de dânșii, ce cauți atunci o parte a lumii? Și cu drept cuvânt, căci sunt prietenii lui Dumnezeu. Prin expresiunea «lume» de aici, înțelege el oare mulțimea, sau însăși creatura? Pe amândouă la o laltă, căci pe amândouă obișnuiește scriitura de a le numi prin acest cuvânt. «Chiar întreaga natură, cu oamenii la un loc, de ar fi comparată cu dânșii, zice, totuși nu ar fi de același preț, și cu drept cuvânt, că precum mii de greutate de paie sau de fân nu ar fi de același preț cu zece mărgăritare, tot așa și cu aceia. *«Mai bun este unul care face voia lui Dumnezeu, decât o mie de călcători de lege»* ²⁾ (Sirah 16, 3), iară prin expresiunea «mie» el nu înțelege pe cei mulți, ci mulțimea cea nemărginită. Poți înțelege, dară, ce valoare are cel drept. Zis-a Iisus al lui Navi: «*să stea soarele spre Gavaon, și luna spre valca Elonului*» (Iisus Navi, 10, 12), și s'a făcut așa. Să vină acum lumea întreagă, sau mai bine zis, două și trei, și patru, și zece și douăzeci de lumi, și grăiască toate deodată, sau facă aceasta!... dară nu vor. Dară prietinul lui Dumnezeu a poroncit creaturelor prietinului său, sau mai bine zis a rugat pe prietin, iară slugile s'au supus, așa că cel de jos a poroncit celor de sus. Ai văzut cum toate acestea s'au făcut spre a sluji, și spre a'și îndeplini drumul cel poroncit? Aceasta este cu mult mai mare decât cele făcute de Moisi. Și de ce oare? Pentru că nu este tot una: de a poronci mării, cu a poronci celor din ceruri. Mare de sigur este și aceia, și chiar foarte mare, dară cu toate acestea nu este tot una. De ce? Pentru că numele lui Iisus a fost tip a lui Christos. De aceia deci, și pentru numele acesta natura s'a sfit. De ce? Altul nu a mai fost numit Iisus? Dară el pentru aceasta s'a numit Iisus, tip al lui Christos, fiindcă mai

¹⁾ Partea morală. Nu trebuie a cugeta la lucruri lumești, și nici de a căuta aici răsplata. Că cerul nu este sferă, și despre Iisus al lui Navi, și despre cei ce făceau minuni. (Veron).

²⁾ In ediția Sf. Chrisostom acest vers este precum urmează: „Κρείσσον γάρ εἰς ποιῶν θάλημα κυρίου, ἢ μῦριοι παράνομοι», pe când în ediția noastră lipsesc expresiunile «voea lui Dumnezeu» și «călcători de lege».

înainte se numia Avsis ¹⁾. De aceia dară i s'a schimbat numele, fiindcă a fost o prezicere, o profeție. El a dus pe popor în pământul făgăduinței, — precum Iisus în ceruri, — nu legea, precum nici Moisi, ci a rămas afară. Nu avea putere legea să introducă, ci harul. Ai văzut cum tipurile încă dela început au fost descrise? A poroncit creaturei, sau mai bine zis unei mici părți a creaturei, care sta cu capul în jos, ca astfel când vei vedea în figura omului Iisus aceleași zicându-se, să nu te sperii, nici să te minunezi. El, trăind încă Moisi, a pus pe fugă pe dușmani; tot așa trăind și legea, el totul a administrat, nu însă pe față.

Dară să vedem cel fel este virtutea sfinților. Dacă aici lucrează și fac astfel de lucruri, pe care le fac îngerii, ce oare vor fi acolo? Câtă strălucire vor avea acolo? Poate că fiecare dintre voi ar voi să fie astfel, în cât să poată poronci soarelui și lunii. Aici cei ce spun că cerul este o sferă, ce ar putea zice? De ce n'a zis simplu: «să stea soarele», ci a adaos: «*Să stea soarele spre Gavaon și luna spre valea Elonului*», adică «*facă-se ziua mai mare*». Aceasta s'a petrecut și pe timpul lui Ezechia, când soarele s'a întors îndărăt. Dară fapta este mai minunat de cât acela, ca să meargă pe un drum contrar, pe câtă vreme a stat locului, și nu și-a mai continuat drumul.

Însă noi ne vom învrednici și de mai mari, dacă însă vom voi. Căci ce anume ni-a făgăduit nouă Christos? De sigur că nu starea soarelui pe loc, nici a lunii, și nici întoarcerea lor îndărăt, dară ce anume? «*De mă iubește cineva pre mine, zice, și Tatăl meu îl va iubi pre el, și la el vom veni, și lăcaș la dânșul vom face*». (Ioan 14, 23). Ce'mi trebuie mie, sau mai bine zis ce'mi pasă mie de soare, de lună, cum și de minunele lor, când stăpânul tuturor vine la mine și se salășluiește întru mine? Nu-mi pasă de nimic. Ce nevoie am de acestea, când el va fi soarele și lumina mea? Căci spune'mi ce ai voi tu? Ai voi de pildă ca intrând în palatul împărătesc să poți a strămuta și a prefăce ceva din locul său, sau ai voi ca să ajungi la atâta familiaritate față de împăratul, ca să'l

¹⁾ A se vedea numeri 13, 16.

poți convinge de a veni la tine? De sigur că mai mult aceasta de cât aceia. Și ce poate fi de mirare dacă cea ce poronțește un om, aceasta o poronțește și Christos? «Dară Christos, zice, nu are nevoie de Tatăl, căci el și cu a sa putere face». Bine; deci mărturisește mai întâi și spune, că nu are nevoie de Tatăl, și că cu dela sine putere face, și atunci îți voi zice iarăși, sau mai bine zis te voi învăța pentru rugăciunea pe care o face; este la rezultatul pogorământului și al economiei (nu era Christos doară mai mic de cât Iisus al lui Navi), sau spre a ne învăța pre noi? Că precum dascălul auzind pe copil gângăvind și silabizând literile, nu zici că el nu știe, dacă întreabă pe copil, unde este sau ce este litera aceasta, căci tu știi foarte bine că nu l' întreabă pentru că nu știe, ci voind să l' învețe pe nesimțite. Tot așa și Christos se ruga, nu doară pentru că avea nevoie, ci voind a te învăța pe tine pe nesimțite, ca într'una să fii cu băgare de samă la rugăciune, ca într'una să privighezi, și cu cea mai mare stăruință să o faci. Când zic să privighezi, nu înțeleg ca numai noaptea să te scoli, ci ca și ziua să fii treaz în rugăciunile ce le faci, căci unul ca acesta se numește că privighează. Dealtmîntrelea se poate ca și noaptea rugându-se cineva să doarmă, sau și ziua nerugându-se să privigheze, când sufletul îi este îndreptat spre Dumnezeu, când se gândește cu cine stă de vorbă, cătră cine îi este îndreptat cuvântul, când își vine în minte și se gândește că îngerii stau înaintea lui Dumnezeu cu trică și cu cutremur, iară el se apropie căscând și întinzându-se a lene.

Puternică armă este, iubitorilor, rugăciunea, dacă se face cu cuvenita băgare de samă. Și ca să afli câtă putere are, gândește-te la acestea: neconținută rugăciune are putere de a stăpâni nerușinarea, nedreptatea, sălbătăcia și cruzimea. «Căci auziți ce spune judecătorul nedreptăței» (Luca 18, 6), zice. Dară apoi chiar și trândăvia o stăpânește, și cea ce nu poate face prietenia, o face rugăciunea într'una, ca aici: «Grăiesc vouă, măcar de nu i-ar da lui sculându-se, pentru căci este prieten, dară pentru obrăznicia lui sculându-se, va da câte îi trebuie» (Ibid. 11, 8). Încă și pe nevrednicie rugăciunea neconținută o trans-

formă în vrednicie, ca aici de pildă: «Nu este bine, zise de a lua pâinea fiilor, și a o arunca cânilor; iară ea a răspuns, așa este Doamne, că și câinii mănâncă din fărâmturile ce cad din masa domnilor săi» (Math. 15, 26, 27).

Să fim deci, iubitorilor, cu băgare de samă la rugăciune. Puternică armă este rugăciunea, dacă se face într'una, dacă se face lipsită de slavă deșartă, dacă se face cu suflet sincer și nevinovat. Rugăciunea a pus pe fugă pe dușmani. Rugăciunea a făcut bine unui neam întreg și nevrednic, după cum zice: «Când am văzut necazul poporului meu în Egipt, m-am pogorât să-i scoț din mână Egiptenilor» (Exod 3, 7. 8). Rugăciunea este doftorie mântuitoare, împiedecătoare a păcatelor și vindecătoare a nelegiuirilor. În rugăciune se găsea și cea văduvă singuratecă. Dacă noi ne rugăm cu umilință, dacă ne batem pieptul ca și vameșul, și dacă grăim aceleași ca și el: «Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului și mă miluiește» (Luca 8, 13), pe toate le vom câștiga. Că dacă nu suntem vameși, totuși avem alte păcate, nu mai mici ca al aceluia. Să nu mi spui că ai păcătuit în ceva mic, fiindcă păcatul are aceeași natură. Că precum de pildă criminal se numește deopotrivă și cel ce ucide pe un bărbat, ca și cel ce ucide pe un copil, tot așa și răpitorul, fie că a răpit mult sau puțin. Dară apoi și ținerea minte de rău nu este un păcat mic, ci încă mare, după cum zice: «Căile celor ce țin minte răul, sunt spre moarte» (Prov. 12, 29), și iarăși: «Tot cel ce se mânie asupra fratelui său în deșert, vinovat va fi judecăței» (Math. 5, 22), cum și cel ce chiamă pe fratele său răcă sau nebun. Ne împărțăm apoi cu nevrednicie de înfricoșatele jertfe, pizmuim și bârfim pe alții, iară uniia dintre noi de multe ori se și imbată. Fiecare din aceste păcate prin sine însuși este de ajuns spre a ne alunga din împărăția cerurilor, dară când cu toatele vor fi împreună, ce justificare vom avea? Avem nevoie, iubitorilor, de o îndelungată pocăință, de o îndelungată rugăciune, de o multă stăruință, ca astfel să putem a ne învrednici de bunurile făgăduite nouă.

Să zicem deci și noi: «Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului», sau mai bine zis nu numai să zicem, ci așa

să ne și credem, și chiar de ne-ar învinovăți cineva pre noi, să nu ne înfuriem, căci și vameșul a auzit pe acela zicând că *«nu sunt ca acest vameș»*, și totuși nu s'a mânia, ci s'a umilit, a primit batjocora, sau mai bine zis, a primit biruința, și a respins batjocora. Acela a provocat rana, iară acesta a găsit doftoria. Să zicem dară și noi: *«Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului»*, și fie chiar dacă un altul ne-ar bârfi, noi să nu ne tulburăm. Când noi vorbim mii de rele de noi, și nu ne supărăm, iară dacă auzind pe alții grăindu-ne de rău ne tulburăm, aceasta nu mai este umilință, nu mai este mărturisire, ci famfaronadă și slavă deșartă. «Famfaronadă, zici tu, este de a se chema cineva pe sine păcătos»? Da! Când noi vorbim cu umilință despre noi, de sigur că vom fi admirați, vom fi lăudați, iară dacă vom face din contra, nu mai încapem îndoială că vom fi disprețuiți.

Dară ce este umilință? A răbda când un altul ne batjocorește, a ne cunoaște păcatul, a răbda vorbele cele proaste,—și nici nu ar fi doară rezultatul umilinței, ci al recunoștinței. Acum însă noi ne numim pre noi înși-ne păcătoși, nevrednici, și câte altele de acest fel, fără a ne supăra, iară când un altul ne-ar arunca asemenea vorbe, ne înfuriem și turbăm de mânie. Ai văzut cum nu mai este mărturisire și nici recunoștință? Ai spus de tine că ești atât de păcătos; ei binel nu te tulbura dacă auzi spunându-ți-se de acestea și de alții și ești certat, căci numai atunci păcatele tale se ușurează, când alții te grăiesc de rău. Asupra lor își vor pune o sarcină mare, iară pe tine te duce la filosofie. Ascultă ce spune fericitul David, când îl blestăma Semeé: *«Lăsați-l pre el să blăsteme, că Domnul a zis lui, că doară va vedea Domnul smerenia mea, și va întoarce bine pentru blestămul lui în ziua aceasta»* (II. Imp. 16, 11. 12.). Tu însă grăind de tine rău, până și chiar exagerându-ți relele, dacă cumva nu vei auzi de la alții laudele cuvenite acelor mari drepti, te înfuriezi. Ai văzut cum te joci cu lucruri de care nu trebuie a te juca? Noi trebuie a respinge laudele altora ca astfel să ne învrednicim de mai mari laude, și mai mult să fim admirați. Noi nu primim laudele altora când suntem umiliți, cu scop de a le mai mări, și de a ni fi

totul spre slavă, iară nu spre adevăr, pentru că de aceia toate sunt deșarte, toate îndoelnice. Pentru aceia vă rog de a ne depărta de mama tuturor relelor, care este slava deșartă, și a vieții după voea lui Dumnezeu, ca astfel să ne învrednicim și de bunurile cele viitoare, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. și de viață dătătorul Duh, se cuvine slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVIII

«In cojoace au umblat și în piei de capră, lipsiți fiind, necăjiți, de rău supărați, căroră nu era lumea vrednică, în pustii rătăcind, și în munte, și în peșteri, și în crăpăturile pământului». (Cap. 11, 37).

Totdeauna de sigur, dară mai ales când cuget la isprăvile sfinților, mi vine în minte de a mă desnădăjdui de cele ale mele, că noi nici prin somn măcar nu am simțit acele prin care întreaga viață și-au petrecut-o acei sfinți bărbați, nu fiind pedepsiți pentru păcatele lor, ci pururea având succese, în același timp pururea și amărâți. Căci tu gândește-te la Ilie, la care a ajuns vorba noastră astăzi, de oarece despre dânsul grăiește aici că *«în cojoace au umblat»*, și la el se sfârșesc exemplele, nelăsând nici exemplul lui, care era lor familiar și propriu. După ce spune, deci, cele întâmplare cu apostolii că au murit cu ucidere de sabie, că s-au ucis cu piatra, se ridică iarăși la Ilie, care a pățimit aceleași ca și apostolii. Și fiindcă era natural ca dânsii să nu aibă o atât de mare idee de apostoli, de aceia aduce mângâierea și încurajarea lor de la cel ce s'a înălțat, și era în cea mai mare admirație. *«In cojoace au umblat, și în piei de capră, lipsiți fiind, necăjiți, de rău sau pârâți, căroră nu era lumea vrednică»*. Nici haine nu aveau, zice, nu aveau nici cetate, nici casă, nici loc de adăpost; aceasta e ceia ce spunea Christos, zicând: *«iară fiul omului nu are unde să-și plece capul»* (Math. 8, 20). Ce spun eu loc de adăpost? Când ei nici în pustie nu aveau liniște, căci nu zice că «stau în pus-

tietăți» ci, că și acolo fiind erau alungați și fugeau, nu numai din lumea mare ci și din cea nelocuită. Și li aminteste de locuri unde dâșii stau, cum și de fapte întâmplăte acolo. «*Lipsiți, zice, necăjiți, de rău supărați*». «După aceea, zice, pe voi vă învinovățesc pentru Christos; dară pe Ilie de ce-l învinovățau și-l alungau, și-l sileau de a se bate cu foamea și golătatea? — ceia ce pe atunci pătimeau și aceștia, după cum și spune undeva, au găsit cu cale de a trimite ucenicii pe unii dintre dâșii în ajutorul fraților celor ce locuiau în Iudeea: «*Dupre cum cine ce avea, au așezat fie-care din ei a trimite spre slujba fraților celor ce locuiau în Iudeea*» (Fapt. 11, 29) — ceia ce se petrecea și cu aceștia.

«*Necăjiți, zice, de rău supărați*», pătimind rele în călătorii, fiind în primejdii. Dară oare ce va să zică expresiunea «*au umblat în cojoace și în piei de capră, lipsiți fiind, de rău supărați, în pustii rătăcind și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului*»? Adecă rătăceau ca niște fugari și bejănari, ca niște alungați de nișcareva fapte necinstite, ca unii ce nici soarele nu erau vrednici a-l privi, și cari nici în pustii nu găseai loc de scăpare, ci trebuia să fugă într'una, să-și caute într'una ascunzători, trebuia ca de vii să se îngroape pe sine în pământ, ca pururea să se găsească cuprinși de frică și cutremur!

«*Și aceștia toți mărturisiți fiind prin credință, n-au luat jăgăduința. Dumnezeu ceva mai bun pentru noi mai 'nainte văzând, ca să nu ia fără de noi săvârșirea*» (Vers. 38, 39). «Dară, zici tu, care este răsplata unei astfel de speranțe»? Mare, iubitorilor, și încă atât de mare, că nici nu este cu putință de a o inveda. «*Cela ce ochiul n-au văzut, zice, și urechea n-au auzit, și la inima omului nu s'au suit, care au gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pre dânsul*» (I. Corint. 2, 9). Dară încă n-au primit răsplata, încă o așteaptă, de și s'au sfârșit în atâtea năcazuri. «Aceia au cu dâșii atâta timp de când au biruit în luptele lor, și încă n-au primit; iară voi, zice, păsindu-vă în luptă, încă stați nepăsători? Gândiți-vă și voi dară câtă deosebire este, și cum Abraam și Apostolul Pavel stau încă și așteaptă, ca tu să te sfârșești, pentru ca atunci să poată lua plată. Că dacă nu ne ducem și noi, li-a

spus mai dinainte Mântuitorul că nu li va da, dupre cum un tată iubitor de fi nu li dă să mănânce copiilor celor silitori și cari și-au sfârșit treaba, până ce nu vor veni și frații lor. Tu însă ești nemulțămît, că încă până acum n-ai ptimit plata? Dată ce va face Avel, care a biruit înaintea tuturor, și care stă încă neîncununat? Ce va face Noe? Ce vor face toți acei ce au trăit prin acele timpuri, că te așteaptă pe tine, și pe cei după tine?»

Ai văzut cum noi suntem superiori lor? «*Dumnezeu, zice, ceva mai bun pentru noi mai 'nainte văzând*». Ca să nu se pară că noi îi întrecem pe dâșii fiind cei întâiu încununați, de aceea un singur timp a regulat spre încununarea pe pentru toți, așa că cel ce a biruit cu atâția ani înaintea ta, ia coroana împreună cu tine. Și n-a spus «ca nu cumva fără noi să fie încununați», ci «*ca să nu ia fără de noi săvârșirea*», așa că atunci se vor arăta și desăvârșiți. Au luat, sau mai bine zis au apucat înaintea noastră în privința luptelor, nu însă și în privința cununiilor. Nu pe dâșii i-a nedreptățit, ci pe noi ne-a cinstit, căci și dâșii așteaptă pe frați. Pentru că dacă cu toții suntem un trup, apoi de sigur că trupului acestuia mai mare îi va fi plăcerea când vom fi încununați cu toții la un loc, iară nu în parte. Dealtmintrelea cei drepti și în aceasta sunt demni de admirat, că se bucură de binele fraților ca de al lor propriu. Așa că și dorința lor este de a fi încununați împreună cu propriile lor mădulări, adecă cu frații lor, fiindcă a fi încununați împreună este cea mai mare plăcere.

«*Drept aceia și noi având atâta nor de mărturii pus împrejurul nostru, lepădând toată sarcina și păcatul cel ce lesne încunjură*». (Cap. 12, 1). În multe locuri scriptura scoate mângâierea în cele răle dela împrejurările petrecute, precum de pildă când zice Prorocul: «*și va fi umbră ziua asupra căldurei (ca o umbră în contra căldurei de zi) și ca acoperemânt și ascundere de vișor și ploae*». (Isaia 4, 6). Tot așa zice și aici, că amintirea acelor sfinți, întocmai ca și un nor care acopera pe cineva de arșița soarelui, înalță sufletul cel obosit de răle și-l apără. Și n'a zis «cel ce stă atârnat deasupra», ci «*cel ce lesne încunjoară*» ceia ce e mai mult în cât că și liniștea e mai

mare. «*Nor de mărturii*». Care nor? De sigur că prin această expresiune el înțelege nu numai mărturiile din Testamentul Nou, ci și pe cele din Testamentul vechiu, fiindcă și aceștia au mărturisit despre măreția lui Dumnezeu, ca de pildă cei trei coconi, cei de pe lângă Ilie, și Prorocii toți.

«*Lepădând toată sarcina*». Care anume sarcină? Adecă somnul, imputinarea, gândurile cele proaste, și în fine toate cele omenești. «*Și păcatul cel ce-lesne încunjură*», adecă cel ce ușor ni stă înainte, sau că spune aici de păcatul pe care îl putem săvârși cu ușurință în anumite împrejurări, și mai cu seamă aceasta, fiindcă dacă voim, cu multă ușurință noi putem birui păcatul. «*Prin răbdare, zice, să alergăm în lupta care este pusă înaintea noastră*». N'a spus «să ne apărăm sau să ne războim» ci tocmai ceia ce e mai ușor de cât toate a pus-o aici numind-o alergare. Nici n'a spus «să trecem pe alături» ci să stăm pe acest drum, să suferim, să nu ne moleșim. «*Să alergăm, zice, în lupta care este pusă înaintea noastră*». După aceea apoi pune capitalul și principalul mângâierii, pe care'l pune și mai înainte, cum și după aceasta, adecă pe Christos.

«*Căutând, zice, la începătorul și plinitorul credinței Iisus, care în locul bucuriei ce era pusă înaintea lui, a răbdat crucea*». (Vers. 2), ceia ce și însuși Christos spunea neconținut ucenicilor săi, zicând: «*Că dacă pre stăpânul casei l-au numit Velzevul, cu cât mai vârtos pre ucenicii lui*» și iarăși: «*Nu este ucenicul mai presus de învățătorul său, nici sluga mai mare decât Domnul său*». (Math. 10, 25, 24). «*cântând*», zice. adecă pentru ca să ne învățăm a alerga, a privi la Christos. Că precum în toate meșteșugurile și premiile privind spre dascăli, ne întipărim astfel în cugetul nostru meșteșugul, căpătând oare-care reguli prin vedere, tot așa și aici, dacă voim să alergăm bine, și să învățăm a alerga bine, să privim la Christos, la începătorul credinței și a săvârșirii noastre Iisus. Și ce va să zică aceasta? Adecă că el a pus în noi credința, el ni-a dat începutul, ceia ce spunea și ucenicilor săi zicând: «*Nu voi m'ați ales pe mine, ci eu v'am ales pre voi*» (Ioan 15, 16), precum și Pavel zice: «*Atunci voi*

cunoaște, precum și cunoscut sunt» (I. Cor. 13, 12). El a pus în noi începutul, el va pune și sfârșitul.

«*Care în locul bucuriei ce era pusă înaintea lui, a răbdat crucea, de ocară nebăgând samă*», adecă «li era cu putință ca să nu pătimească nimic, dacă ar fi voit», căci nici un păcat n'a făcut, și nici vicleșug nu s'a aflat în gura lui, precum și însuși el spune în Evanghelii, zicând: «*vine stăpânitorul lumii aceștiea, și întru mine n'are nimic*» (Ioan 14, 30). Era puterea lui, dacă voia, ca să nu fie răstignit, după cum și zice: «*că putere am să mi pui sufletul meu, și putere am iarăși să-l iau pre el*» (Ibid. 10, 18). Deci dacă cel ce nu avea nici o nevoie de a se răstigni, și totuși s'a răstignit pentru noi, cu atât mai mult noi toate trebuie a le suferi.

«*Care în locul bucuriei ce era pusă înaintea lui, zice, a răbdat Crucea de ocară nebăgând samă*». Ce va să zică «*de ocară nebăgând samă*»? Adecă a ales moartea cea necinstită. Căci fie! A murit; dară de ce a murit cu o moarte necinstită? Pentru nimic alta, de cât ca să ne învețe pe noi de a nu băga în samă slava oamenilor. De aceea nu ca fiind supus păcatului și-a ales această moarte, învățându-ne pre noi de a fi cu îndrăzneală contra ei, și a nu o băga în samă de loc. De ce oare n'a zis «*de supărare*» ci «*de ocară*»? Fiindcă nu fără supărare, nu fără mâhnire a suferit acestea. Deci care a fost sfârșitul? Ascultă ce spune mai departe imediat: «*Și deadreapta scaunului lui Dumnezeu a șezut*» zice. Ai văzut premiul? Ceia ce de altminterlea și Pavel scriind zicea: «*Pentru aceasta și Dumnezeu pre dânsul l-a prea înălțat, și i-a dăruit lui nume, care este preste tot numele, ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești, și al celor pământești, și al eelor de desupt*». (Filipp. 2, 9, 10). «*Dară aceasta, zici tu, este cu privire la trupul lui*». Dară mai ales, chiar de nu ar fi nici un premiu, totuși exemplul acesta ar fi îndeajuns de a convinge pe cineva ca să prefere totul; acum însă când și premiul ni stă de față, și încă nu cum s'ar întâmpla, ci mare și nepovestit, cu atât mai mult trebuie a-l imita. Așa că și noi când poate pătimim ceva din acestea, să ne gândim mai înainte de apostoli la Christos. Și de ce? Fiindcă întreaga lui viață a fost plină de bat-

jocori. De multe ori auzea zicându-i-se, că este îndrăcit, șarlatan, și fermecător, căci acum ziceau de pildă Iudeii: «*Că înșală norodul*». (Ioan 7, 12), și iarăși: «*Că acel înșelător a spus încă trăind, că după trei zile mă voiu scula*». (Math. 27, 63). Il defăimau apoi și ca fermecător, zicând: «*Cu Belzebul — domnul dracilor — scoate pe draci*». (Ibid. 12, 24), și că: «*Nu ziceam noi bine, că are drac*» (Ioan 8, 48)? Și acestea toate le auzea dela dânșii, făcându-l bine, făcând minuni, și arătându-li într'una fapte Dumnezeiești. Dacă n'ar fi făcut nimic din acestea, și ar fi auzit totuși asemenea defaima, nu ar fi fost nimic de mirare; dară când el îi învăța cele cu privire la adevăr, și totuși îi auzea făcându-l înșelător, și scoțând pe draci cu domnul dracilor, zicând că are drac, și toate resturnându-le anapoda, ce mai putem spune? Și de acestea într'una îl învinovățau.

Dacă voiești apoi a ști și de clevetirile și de înțepăturile ironice, pe care i le făceau, și care mai cu samă ating sufletele noastre, ascultă mai întâi pe cele venite dela ai săi: «*Au nu este acesta feciorul lemnarului? Au nu se chiamă muma lui Maria și frații lui Iacob și Ioan, și Simon și Iuda, și surorile lui au nu sunt toate la noi*». (Math. 13, 55)? Dară îl cleveteau și dela locul nașterii lui, zicând că e din Nazaret, și iarăși altă dată: «*Cearcă și vezi, că din Galileia Proroc nu s'a sculat*». (Ioan 7, 52), și el răbda toate aceste clevetiri. Și iarăși ziceau: «*Au nu zice scriptura, că din sămânța lui David, și din orașul Vitleem va să vină Christos*». (Ibid. Vers. 42)? Voiești poate să vezi și înțepăturile ironice ce i le făceau, chiar atunci când se găsa sub povara crucei? «*I se închinau lui, zice, și-l luau în deridere, palmuindu-l și zicând: Pro-rocește nouă Christoase, cine este cel ce te-au lovit*». (Math. 26, 68), și după aceea dându-i oțet să bea ziceau: «*Dacă ești tu Fiul lui Dumnezeu, pogoară-te de pe cruce*». (Ibid. 27, 40). Încă și sluga Arhiereului l-a lovit cu palma peste obraz, căruia i-a răspuns: «*De am grăit rău, mărturisește de rău; iară de am grăit bine, de ce mă bați*». (Ioan 18, 23)? Și bătându-și joc de dânșul, i-a pus pe trup hlamidă, și-l stupeau în față, și în fine pururea îi intinideau curse, ispitindu-l pre el.

Voiești poate a vedea și acuzările ce i le aduceau, fie pe ascuns, fie în de față, ba încă pe care i le aduceau chiar ucenicii lui? «*Au doară și voi, zice, voiți să vă duceți*». (Ioan 6, 67), și «*Drac ai*» (Ibid. 7, 20), erau zise deja de cei ce crezuse în el. Spune-mi; nu oare lugea el pururea, câte odată în Galileia, altă dată în Iudeia? Nu oare încă din fașă i-au fost mari ispitele? Nu oare fiind el încă prunc mama sa luându-l în brațe s'a dus în Egipt cu el?

Pentru toate acestea, deci, zice: «*Căutând la începătorul și plinitorul credinței noastre Iisus, care în locul bucuriei ce era pusă înaintea lui, au răbdat crucea, de ocară nebăgând samă, și deadreapta scaunului lui Dumnezeu a șezut*». (Vers. 2). La el deci căutând, și la cele ale ucenicilor lui, să cetim scrierile lui Pavel și să ascultăm de cuvintele lui zicând: «*Intru multă patimă, intru necazuri, intru nevoi, intru strânsori, intru bătăi, în temniță, intru războaie, intru ostenele, în privigheri, în posturi, intru curăție, intru știință*». (II. Cor. 6, 4, 5), și iarăși: «*Până în ceasul de acum și flămâzim, și însetoșăm, și suntem goli, și pătimim, și nu suntem așezați. Și ostenim lucrând cu mâinile noastre; ocăriți fiind, grăim de bine, gonțiți fiind, răbdăm, huliți, mângăem; ca niște gunoiu ne-am făcut lumii, tuturor lepădătură până acum*». (I. Cor. 4, 11, 13). Oare cine a pătimit cea mai mică parte din acestea? «*Ca niște înșelători și necinstiți, zice, ca cei ce nu eram nimic*». (II. Cor. 6, 8, 10), și iarăși: «*De cinci ori câte patru-zeci fără una am luat dela Iudei; de trei-ori cu toege am fost bătut; odată am fost improșcat cu pietre; de trei ori s'au sfărâmat corabia cu mine; o noapte și o zi intru adânc am petrecut*». (Ibid. 11, 24). Și cum că toate acestea le-a pătimit cu voința lui Dumnezeu, ascultă ce spune el: «*Pentru aceasta de trei-ori pe Domnul l-am rugat ca să-l alunge dela mine, — și mi-am zis mie: destul este fie darul meu, că puterea mea intru neputințe se face desăvârșită. Cu dulceață dară mă voiu lăuda mai mult intru neputințele mele. Pentru aceea mă bucur intru neputințe, intru defăimări, în nevoi în goane, în strâmtorări pentru Christos*». (Ibid. 12, 8—10) Dară ascultă ce spune însuși Christos, zicând: «*În lume necazuri veți avea*» (Ioan 16, 33).

«Socotiți dară la cel ce a răbdat, zice, de la păcătoși asupra sa împotrivire ca aceia, ca să nu vă osteniți slăbind în inimele voastre» (Vers. 3). Că dacă patimele aproapei noastre ne mișcă, apoi cele ale stăpânului câtă mișcare și bună voință nu ne-ar cășuna? Ce nu am putea face? Și trecând cu vederea de a spune totul, prin expresiunea «împotrivire» a spus totul, și încă prin adaosul «ca aceia», adică bătăile peste obraz, râsul, batjocurile, și celelalte de acest fel, toate acestea le-a cuprins în expresiunea «împotrivire», și încă nu numai acelea, ci și toate cele petrecute în tot timpul învățătorei lui.

1). Acestea, iubitorilor, pururea cugetându-le, și ziua și noaptea într'una rumegându-le în mintea noastră, cu multe bunuri ne vom folosi de aici, și vom avea un câștig nu mic. În adevăr, iubitorilor, mare mângâiere ni aduc patimele lui Christos, și ale Apostolilor lui, fiindcă cu chipul acesta cugetând neconținut la ele, ni se va părea mai bună calea virtuții, așa că chiar cel ce nu are nevoie, să poată merge pe ea. Știe bine Bunul nostru Mântuitor că necazul este spre folosul nostru, și că devine chiar un motiv de liniște sufletească, căci ascultă ce spune el: «Dacă nu'și ia cineva crucea sa, și să vină după mine, nu este mie vrednic» (Math. 10, 38). «Dacă ești ucenic, zice, imitează pe dascăl, căci acesta este adevărat ucenic». Că dacă el a venit prin scârbe și necazuri, iară tu prin liniște, de sigur că nu călătorești pe aceeași cale, pe care a călătorit el, ci pe o alta. Deci, cum mergi după dânsul, nemergând pe aceeași cale? Cum vei fi ucenicul lui, neurmându-i lui? Aceasta și Pavel zice: «Noi slăbi, voi tari, noi necinstiți; voi cinștiți» (I. Cor. 4, 10). «Cum se poate, zice, ca noi râvnind cele contrare, voi să faceți altminterlea deși voi sunteți ucenici, iară noi dascăli?».

Mare bun, deci, este scârba și necazul, iubitorilor. Acest bun două lucruri săvârșește deodată: ne scapă și de păcate în același timp ne face și statornici și puternici. «Dară dacă îl va resturna pe cineva scârba și necazul, și'l va pierde?» zici tu. Dară, iubitorilor, nu scârbele fac aceasta,

ci trândăviea noastră. Cum așa? Apoi dacă noi suntem treji, dacă rugăm pe Dumnezeu, ca să nu ne lase a fi ispitiți mai presus de puterile noastre, dacă pururea ațintim spre dânsul, vom sta cu bărbăție, și ne vom pune în stare de apărare. Pe câtă vreme îl avem pe dânsul în ajutor, chiar de ar năvăli ispitele mai grozave de cât vântul ce suflă cu putere, ni se vor părea toate ca un gunoiu și ca o frunză care se poartă cu ușurință în coace și în colo. Ascultă pe Pavel care zice: «ci întru toate acestea biruim», și iarăși: «că socotesc că nu sunt vrednice patimile vremii de acum, spre mărirea ce va să se arate întru noi» (Rom. 8, 37. 18), și iarăși: «Pentru că necazul nostru de acum curând trecător, și ușor, veșnică și peste măsură mare slavă lucrează întru noi» (II. Cor. 4, 17). Gândește-te ce fel de primejdii, câte necazuri într'una a suferit el, câte primejdii de moarte a înfruntat el, și pe care le numește ușoare. Imitează, deci, pe acest suflet tare ca diamantul, care era îmbrăcat cu acest trup, ca cum n-ar fi fost în trup.

Poate că te găsești în sărăcie? Dară nu așa ca Pavel, care dăinuia în foame, în sete, și în golătate, nu numai o zi doară suferind de acestea, ci într'una. Și de unde se invederează aceasta? Ascultă ce spune el: «Până în ceasul de acum și flămânzim, și însetăm, și suntem goli». (I. Cor. 4, 11). Vai! Câtă slavă a avut deja în propovăduire, pe atât de multe a și pățimit, având al douăzecelea an pe când scria acestea.¹⁾ «Știu pre un om întru Christos, mai 'nainte cu patru-spre-zece ani, au în trup, nu știu, au afară de trup nu știu, Dumnezeu știe» (II. Cor. 12, 2), și iarăși: După trei ani, zice, m-am suit la Ieru-

¹⁾ Cele patru-spre-zece epistole ale Sf. Apostol Pavel au fost scrise precum urmează: I) Epistolele I și II Thesaloniceni în anii 52 și 53 d. Christos. II) Epistolele I și II Corintheni în anul 57 d. Chr. III) Epistola către Galateni în anul 57. IV) Cătră Romani, în anul 58. V) Efeseni, în anul 62. VI) Coloseni, în anul 62. VII) Filimon, anul 62. VIII) Filippeni, anul 62. IX) Epist. I Timotheu, în anul 67 d. Chr. X) Tit, în anul 67. XI) Epist. II Timotheu, în anul 68. XII) Cătră Ebrei, în anul 68. (A se vedea Lexiconul Sf. Scripturi de Gh. Constantin, Athena 1888). Cum tot această cronologie o păstrează și Damala în savanta sa lucrare Ἐρηνηία εἰς εἴην Καὶνὴν Διαθήκην, τόμος I. Εἰσαγωγή, cu o mică deosebire. Dară dacă convertirea la creștinism a Apostolului Pavel a fost în anul 34 sau 36 d. Chr. atunci nu al douăzecelea an era pe când scria acestea, ci al trei-zeci și patru. În orice caz e o mare deosebire între datele indicate, și cea ce spune sf. Chrisostom.

¹⁾ Partea morală. Când avem privirea ațintită la Christos și la ucenicii lui, cu bărbăție vom putea suferi orice întristare, și contra femeilor ce se îmbodădesc. (Veron).

salim» (Galat. 1, 18). Și iarăși ascultă ce spune: «*Mai bine este mie a muri, de cât lauda mea să o facă cineva zădarnică*» (I. Cor. 9, 15). Și nu numai atâta, ci scriindu-li iarăși li zicea: «*Ca niște gunoiu ne-am făcut lumii, tuturor lepădătura până acum*» (Ibid. 4, 13). Ce poate fi mai grozav ca foamea, ca gerul și ca cursele cele întinse de frați așa zicând? Pe cari de altmintrelea li și numește frați mincinoși. Oare nu era el numit vătămător lumii și înșelător? Nu era numit răsturnător al moravurilor strămoșești? Oare nu cădea zdrobit de bătaii?

Acestea toate să le avem în minte pururea, iubiților, acestea să le cugetăm, acestea să ni le amintim, și nici odată nu ne vom imputina, chiar de am fi nedreptățiți, chiar de am fi răpiți, chiar de am pătimi mii de rele. Fie, ca în cele cerești să izbutim, și toate ni se vor părea ușoare. Fie, ca lucrurile de acolo să le facem bine, și de cele de aici nici-o vorbă. Căci umbră sunt toate ceste de aici, și vis ori-care ar fi ele. Acelea însă dacă sunt nădăjduite de noi și așteptate, nimic din cele rele prin natura lor nu ne va speria. Căci cu ce ai voi să comparăm relele cele de acolo? Ce am putea pune față de acel foc nestâns, de acel vierme fără sfârșit! Ce am putea găsi aici egal cu scrâșnirea dinților de acolo, cu legăturile, cu întunerecul cel mai dinafară, cu urgiea, cu scârba și cu strâmtorarea de acolo? Ce am putea spune față de timpul de acolo? Ce sunt miile de ani față de secolele cele nestârșite? Nu oare ca o picătură de apă față de noianul cel fără fund? Dară încă față de bunurile de acolo ce am putea găsi egal? Acolo încă este și mai mare nedumerirea, duple cum zice: «*Pe care ochiul n'a văzut, urechia n'a auzit, zice, și la inima omului nu s'a suit*» (I. Cor. 2, 9). Și acestea iarăși vor fi în veci neșfârșiți. Pentru toate acestea, deci, oare nu este bine ca de mii de ori să suferim a fi bătuți, a fi uciși a fi arși, a suferi mii de morți, sau în fine ori ce rău am suferi, cu cuvântul sau cu fapta? Că dacă este cu putință de a viețui în acel foc și a fi ars într'una, apoi oare nu trebuie a suferi totul, pentru ca astfel să ne învrednicim de bunurile făgăduite nouă?

Dară oare de ce grăiesc eu de acestea, bâiguind așa

zicând unor oameni cari nu vor a disprețui nici măcar banii, ci crezându-se ca nemuritori, chiar de ar da cât de puțin din multul ce-l au, cred că au sfârșit totul? Nu este aceasta milostenie! Milostenie este aceea pe care a făcut-o văduva din evanghelie, care și-a deșartat tot ce avea în punga sa. Dară dacă nu ești în stare de a da, pe cât a dat acea văduvă cel puțin dă ceia ce ai de prisos. Aibi cele trebuitoare, nu însă cele prisoselnice. Nimeni însă nu se gândește nici măcar prisosul să-l dea. Pe câtă vreme ai slugi multe, și haine de mătase, toate acestea sunt prisoselnice; nimic nu este necesar, nici cerut de trebuinți, fiindcă și fără dânsle putem trăi. Toate, zic, sunt prisoselnice, și deci afară de nevoile noastre. Să vedem dacă credeți, ce este aceia fără de care nu putem trăi. De avem poate numai două slugi, noi putem trăi, căci dacă sunt mulți cari au numai două slugi, și trăiesc, ce justificare am putea avea noi, când nu ne mulțămim numai cu două? Putem avea casă clădită și din cărămidă, cu trei camere, și ni este deajuns. Căci, spune-mi; nu sunt oare unii cu femei și copii, și au o singură casă? Ba încă fie, dacă voiești, și doi copii «*Și cum să nu fie rușine, zici tu, de a se preumbla femeia liberă cu două slugi după ea*»? Nu este nici o rușine de a umbla femeia liberă cu două slugi după ea, ci rușine este de a ieși cu multe slugi după dânsa.

Poate că râdeți auzind acestea. Însă credeți-mă, că aceasta este rușine. Precum sunt vânzătorii de oi, sau traficanții de robi, tot așa considerați poate și pe acei ce ies cu droaia de slugi. Aceasta este trufie și slavă deșartă, iară aceia este filosofie și seriozitate. Pe cea liberă nu trebuie a o privi de la mulțimea slugilor și a celor ce merg după dânsa, fiindcă ce merit poate avea, dacă are slugi multe? Aceasta nu este a unui suflet tare, și ceia ce nu este a unui suflet tare, nu poate fi a unei femei libere. Când ea este mulțumită cu puțin, atunci cu adevărat că este liberă, iară când are nevoie de multe, este roabă, și mai rău încă de cât roabă.

Căci spune-mi, te rog: oare îngerii nu încunjoară pămantul singuri, și nu au nevoie de ai urmă nimeni? Și deci dacă e așa, apoi sunt ei mai inferiori decât noi cari avem

nevoie? Dacă deci, a nu avea nevoie de loc de unul care să te urmeze, este îngeresc, apoi atunci care este cea mai apropiată vieată îngerească? Cea care are nevoie de multe, sau cea care se mulțumește cu puține? Nu este aceasta rușine; rușine este de a face ceva rău și absurd. Spune-mi, te rog: cine întoarce asupra sa băgarea de samă a celor din piață? acea care trage după sine o droaie de slugi, sau acea care are puțini? Iară mai mult decât acestea, oare nu atrage băgarea de seamă aceea care umblă singură, ba chiar aproape nevăzută? Ai văzut, deci, că nu aceasta este rușine? Cine întoarce asupra sa privirile celor mulți din piață: acea care poartă haine frumoase, sau acea care este îmbrăcată simplu și fără gătele? Cine iarăși întoarce privirile celor din piață: cea care e purtată de catări, și cu vâlul de pe față cusut cu fire de aur, sau acea care pășeste pe jos cu multă demnitate și fără prefăcătorie? Dacă pe aceea nici nu o primim, chiar de o vedem, pe aceasta însă mulți se grăbesc să o vadă, ba chiar se întreabă: cine este, și de unde anume? Și trec cu vederea a mai spune, și câtă invidie se naște de aici. Deci, ce anume este rușinos, a fi văzută, sau a nu fi văzută? Când este rușinea mai mare: când toți se uită la dânsa, sau când nimeni nu se interesează? Când se interesează să afle cine este, sau când nimeni nu se îngrijește? Ai văzut că nu pentru rușine, ci pentru slavă deșartă le facem acestea?

Dară fiindcă asupra acestei chestiuni este cu neputință de a vă întoarce părerea, îmi este de ajuns acum de a cunoaște voi, că nu aceasta este rușine. Numai păcatul este rușine, pe care de altminterlea nimeni nu-l consideră ca rușine, ba încă pe toate le crede ca rușine, afară de păcat. Hainele fie-ți spre trebuință numai, nu însă și de prisos. Inșă ca nu cumva să vă cășunăm vr-o mare nemulțumire, vă sfătuiesc că cel puțin broboade cusute cu fir de aur, și haine străvezii să nu aveți. Acestea apoi nici că le spun eu; și cum că nu sunt cuvintele mele, ascultă ce spune fericitul Pavel, și cum sfătuiește el pe femei: «*Femeile, zice, cu podoabe de cinste, cu sfială, și cu bună cuviință să se împodobească pre sine, iară nu cu împletitura părului, au cu aur, au cu mărgăritare, au cu*

haine scumpe» (I. Timoth. 2, 9). Inșă în ce fel voiești? o Pavele! spune-mi; căci poate ele vor zice, că numai cele aurite sunt de lux, iară cele de mătase nu. Deci, spune ce fel voiești? «*Având de mâncare, zice, și îmbrăminte, cu acestea îndestulați să fim*» (Ibid. 6, 8). Aceasta fie-ți haina, adevărat să ai pentru acoperitul trupului numai. De aceia ni le-a dat nouă Dumnezeu, ca să ni acoperim goliciunea. Pentru acest scop ori și ce fel de haină se poate face, de un preț mic. Poate că râdeți, voi care purtați haine de mătase. Cu adevărat că trebuie a râde, căci ce a poroncit Pavel, și ce faceți voi? Dară cuvântul meu nu este îndreptat numai asupra femeilor, ci și asupra bărbaților. Toate celelalte, pe lângă mâncare și îmbrăcăminte, sunt prisoselnice. Numai săracii nu au de prisos. Poate ca și aceia, fiindcă sunt siliți, că dacă ar avea, poate că și dâșii nu ar fugi de prisosuri. Dară în fine, fie că este dintr'o împrejurare sau din alta, sau că este cu adevărat așa, de prisos dâșii nu au până acum.

Să purtăm, deci, haine de acelea, care îndeplinesc trebuințele noastre. Căci ce nevoie este de aurul cel mult de pe ele? Astfel de haine poate că se potrivesc celor de pe scenă. Astfel de haine sunt ale femeilor curve, care fac totul spre a fi văzute. Împodobească-se acea de pe scenă, acea din orhestră, fiindcă voiesc de a atrage spre ele privirile tuturor; iară acea care a făgăduit lui Dumnezeu pietate, nu așa să se împodobească, ci altfel. Ai și tu o împodobire cu mult mai mare și mai frumoasă ca a aceleia, ai și tu teatrul tău; spre acel teatru să te împodobești, podoaba aceia să ți-o pui pe de-asupra ta. Și care este teatrul tău? Cerul, soborul îngerilor. Nu numai fecioarelor li spun aceasta, ci și celor din lume. Toate câte cred în Christos, acel teatru îl au. Astfel de vorbe spunem, ca să încântăm pe acei privitori. Astfel de haine pune și tu pe trupul tău, ca să mulțumești pe cei ce te privesc. Căci spune-mi: dacă femeia curvă, lăsând la o parte hainele cele aurite, râsul, vorbele cele glumețe și urite, și îmbrăcând o haină simplă, ar intra în scenă fără nici o prefăcătorie, și ar grăi vorbe cinstitoare de Dumnezeu, ar grăi zic, de înțelepciune, și de nimic necuviincios; ei, oare nu s'ar scula toți în picioare? Oare nu

s'ar deșerta teatrul acesta? Oare nu ar scoate-o afară de pe scenă, ca nepotrivită cu publicul de acolo și ca vorbind lucruri străine de acel teatru satanicesc? Tot așa și tu, dacă te vei îmbrăca ca aceea, și vei intra în teatrul acesta al cerului, te vor scoate afară privitorii. Aici nu este nevoie de acele haine aurite, ci de altele. De care anume? De acelea de care grăiește Prorocul: «*Toată slava fetei împăratului dinăuntru, cu lanțuri de aur înfășurată, împodobită*» (Ps. 44, 15), nu ca să facă trupul alb și lucios, ci ca să împodobească sufletul; că aceasta este care se luptă acolo, și care capătă premiul. «*Toată slava fetei împăratului dinăuntru*» zice.

Cu astfel de haine, dară, îmbracă-te, căci de mii de rale te vei izbăvi și pe sine-ți și pe bărbatul tău de grija de tine. Atunci vei fi cinstită și prețuită de bărbatul tău, când nu vei avea nevoie de multe. Dealtmintrelea ori-ce om se necăjește contra celor cari cer de la dânsul, iară când vede că nu au trebuință de el, atunci saltă în cugetul lui, și vorbește cu dânsii ca cu niște egali. Când te va vedea bărbatul tău, că nu ai trebuință de nimic, că disprețuiești darurile ce ți le aduce, chiar de ar fi cât de întumurat, totuși te va cinsti atunci încă mai mult, de cât pe una împopoțonată cu aurării, și nu te va mai avea ca pe o slugă.

Ce poate fi mai absurd ca ași cumpăra cineva aurării, spre ale purta pre la băi și prin piețe. Dară poate că pre la băi și prin piețe nu e nimic de mirare, când însă se împopoțonează în felul acesta, cu scopul de a se duce la biserică, atunci e rizilicul cel mare. Căci în adevăr, de ce intră aici femeia împopoțonată cu aurării, ea care este datoare să între aici, ca să audă că femeile trebuie a se împodobi, nu cu aur, nici cu mărgăritare, nici cu haine scumpe? De ce deci, intri aici? o! femeie! Poate că războindu-te cu Pavel, și arătând că de ar spune el de o mie de ori aceasta, tu tot nu te vei întoarce din calea apucată? Sau poate că voind a ne înfrunta pe noi dascălii, că în zădar vă mai grăim astfel de lucruri? Căci, spune-mi, te rog: dacă vr'un Elin sau necredincios care femeie credincioasă ar auzi cetindu-se pasajul acesta, unde fericitul Pavel face multă vorbă pentru împodobirea fe-

meilor, și în același timp ar vedea și pe femeie îmbrăcându-se în aurării, în timp ce Apostolul Pavel poronțește ca femeia să nu se împodobească nici cu aurării, nici cu mărgăritare, nici cu haine scumpe; oare nu va zice el în sine: — văzând-o în odaie punându-și pe trup toate acestea, și bine dispusă—, de ce oare stă în odaie femeia? De ce întârzie a ieși? De ce își pune pe trup aurării? Unde are a se duce? La biserică? De ce? Poate ca să audă: «*Voiesc ca femeile să se împodobiască pre sine cu sfială și cu întreaga înțelepciune, iară nu cu împletiturile părului, sau cu aur, sau cu mărgăritare, sau cu haine scumpe*» (I. Timoth. 2, 9)? Oare nu va râde cu hohot? Nu va considera cele ale noastre de batjocuri și înșelătorii?

De aceia vă rog, ca aurăriile să le lăsăm pentru pompe, pentru scenele teatrului, pentru probe prin magazine și fabrici, iară chipul și asemănarea lui Dumnezeu, nu în felul acesta să se împodobească. Femeia liberă, cu libertatea împodobiască-se, iară libertatea nu este alt-ceva, de de cât alungarea fuduliei și a trufiei celei proaste. Și dacă voiești a te bucura și de slava oamenilor, de sigur că cu chipul acesta o vei avea. Nu atâta vom admira noi pe femeia unui bărbat bogat, care poartă pe dânsa aurării și mătăsării — căci obiceiul acesta este obștesc — pe cât o vom admira când o vom vedea îmbrăcată cu o haină simplă, făcută din lână. Aceasta o vor admira toți, aceasta o vor aproba. Căci în lumea aceea a aurăriilor și a hainelor scumpe, are multe tovarășe pe lângă sine, și dacă aceasta întrece în frumusețe pe cele de față, apoi de alta este biruită, și chiar de le-ar întrece pe toate, de împărăteasa de sigur că va fi învinsă, — pe când aici pe toate le întrece, pe toate le învinge, până și pe însăși împărăteasa, căci singură și-a ales cele ale săracilor, de și se găsea în bogăție mare. Astfel că chiar de umblăm după slavă, apoi aici și slava — e mai mare.

Nu le spun acestea numai văduvelor și celor bogate, căci aici poate că și nevoia văduviei le face să fie așa, ci și celor care au bărbați. «Dară, zici tu, nu plac bărbatului». Apoi nu bărbatului voiești plăcea, ci mulțimei femeilor celor sărace, sau mai bine zis, nu atâta a plăcea

lor, pe cât ale atâta așa zicând, ale amări, și ale face și mai mare sărăcia. Câte blestemuri nu aruncă ele asupra ta, de câte ori 'nu zic cu nedreptate: «să nu mai fie sărăcie; Dumnezeu urăște pe cei săraci, Dumnezeu nu iubește pe cei săraci». Cum că nu ca să plăci bărbatului, și nu pentru aceasta te împodobești, e foarte învederat din cele ce faci. Căci de'ndată de treci pragul saloanelor, îți și lepezi hainele, și aurăriile, și mărgăritarele, și în casă chiar nu le porți. Dară dacă voiești numai de cât să plăci bărbatului, apoi ai prin ce să-i plăci: prin gingășie, prin blândețe, prin onestitate. Căci crede-mă, femeie, că dacă bărbatul tău ar fi de o mie de ori aplecat spre desfrânări și nestăpânit, totuși acestea la un loc de le vei avea: blândeța, cinstea, neîngâmfarea, economia, simplitatea mai mult îl vor atrage spre tine. Pe bărbatul nesățios de destrânări nu'l vei putea stăpâni, chiar de ai inventa mii de meșteșuguri de felul acesta, iară aceasta o știu toate acele femei ce au astfel de bărbați. Cu cât te vei împodobi pre sine-ți mai mult, cu atâta el fiind deja desfrânat, se va duce la țitoarea lui, pe când pe bărbatul înțelept și cinstit nu cu de acestea îl vei atrage, ci cu cele contrare. Cu de acestea de sigur că îl vei întrista, îmbrăcându-te pe sine-ți cu epitetul de iubitoare de podoabe. Că dacă poate cinstindu-te bărbatul ca un înțelept nu zice nimic, totuși în sine te condamnă, iară pizma și invidia nu le poate împiedeca. Apoi atunci oare nu alungi de la tine toată plăcerea și mulțumirea sufletească, atâțând asupra-ți pizma și ura?

Poate că cu mare neplăcere ascultați cele vorbite de mine, și oare cum revoltate ziceți că eu mai mult întărât pe bărbați contra femeilor. Nu ca să întărât pe bărbați le spun acestea, ci pentru că voiesc ca cu voința voastră să se facă ceia ce am spus; pentru voi le-am spus, iară nu pentru dâșii, nu doară spre a-i scăpa pe dâșii de invidie, ci pentru ca să vă scap pe voi de fantaziile acestei vieți. Voiești să devii frumoasă? Și eu o voiesc aceasta, însă cu o frumuseță pe care o cere Dumnezeu, cu o frumuseță pe care o poartă împăratul. Pe cine voiești a avea de ibovnic al tau: pe Dumnezeu sau pe oameni? Dacă ai cu sine-ți acea frumuseță, Dumnezeu va

poți frumuseța ta, iară dacă te găsești fără acea frumuseță, de sigur că te va urâ, și bărbații spurcați vor fi ibovnicii tăi, căci nimeni iubind o femeie măritată, poate fi om bun. Aceasta să o cugeți și pentru podoabele de atară. Căci în adevăr că aceea este podoabă care atrage pe Dumnezeu, în timp ce aceasta atrage pe oamenii spurcați.

Ai văzut, că eu de voi mă interesez, de voi mă îngrijesc, ca să fiți frumoase, cu adevărat frumoase, slăvite, și cu adevărat slăvite, ca astfel în locul bărbaților spurcați să aveți de ibovnic pe stăpânul nostru Dumnezeu? Iară aceea care are pe Dumnezeu ca iubit al său, cu cine va fi deopotrivă? Cu îngerii de sigur, și în charul lor petrece. Că dacă femeia iubită de împărat, de toți este fericită, apoi cea iubită de Dumnezeu cu iubire mare, cu cine ar putea fi de-o-potrivă? De vei lua întreaga lume, și încă nu o vei găsi deopotrivă cu frumuseța și slăvirea aceia.

Deci, iubiților, această frumuseță s-o căutăm, cu aceasta să ne împodobim, ca astfel să putem intra în ceruri, în acele locașuri duhovnicești, în cămara de nuntă cea adevărată. Căci frumuseța de aici se vatămă de toate și în toate împrejurările, și chiar dacă nu ar atinge-o nici o boală sau grijă, ceia ce este peste putință, nu rămâne întreagă nici douăzeci de ani, pe când frumuseța cea de acolo pururea înflorește, pururea strălucește. Nu ai a te teme de schimbare sau prefacere acolo, și nici că venind bătrâneța îți va aduce vr-o zbârcitură, sau că ar vesteji-o vre'o boală, sau vr-o tristeță ar vătăma-o, ci va fi mai presus de toate acestea. Frumuseța de aici mai 'nainte chiar de a se arăta, a dispărut, și dispărută nu are mulți admiratori. Că oamenii lumești nu admiră, iară cei ce admiră, cu desfrânare admiră.

Deci, nu frumuseța aceasta să o căutăm, ci pe cea de acolo, după aceea să umblăm, ca astfel cu făclii strălucitoare să intrăm în cămara de nuntă. Fiindcă nu numai fecioarelor le-a făgăduit aceasta, ci și sufletelor fecioarelor, fiindcă dacă ar fi fost făgăduit numai fecioarelor, de sigur că cele cinci nu ar fi fost scoase atară. Deci frumuseța aceasta este a tuturor care au suflete fecioarelor, care sunt scăpate de gândurile vieții pământești,

fiindcă gândurile acestea conrup sufletul. Dară dacă rămânem curați și nevătămați, vom intra acolo și vom fi primiți. *«Că v-am logodit unui bărbat, zice, fecioară curată să vă pui înaintea lui Christos»* (II. Cor. 11, 2). Acestea le-a spus apostolul nu numai către fecioare, ci către plinitatea întregii biserici. Căci un suflet curat este fecioară, chiar de ar fi bărbat, și încă fecioară cu adevărată feciorie, cu o feciorie minunată. Fecioria aceasta a trupului este o urmare și umbră a aceleia, în timp ce adevărata feciorie aceea este.

Această frumuseță să o căutăm, căci numai astfel vom putea vedea cu fața veselă pe mirele Hristos, numai astfel vom putea intra în camera de nuntă cu candelile aprinse, dacă nu ne va lipsi untul-de-lemn, dacă în fine aurăriile topindu-se vom produce un astfel de unt-de-lemn, încât să facă strălucitoare candelile, iară acel unt-de-lemn este filantropia. Dacă altora vom da averile noastre, dacă acele averi vor produce unt-de-lemn, atunci ni se va adaoge, și nu vom fi siliți a zice în acel timp: *«Dați-ne din untul-de-lemn al vostru, ca să sting candelile noastre»* (Math. 25, 8, 12), nici nu vom avea nevoie de alții, sau că ducându-ne la ceice vând, să fim lăsați afară de cameră, și nici că vom auzi acea voce înfricoșată, bătând în ușe: *«Nu vă știu pre voi»*, ci ne va cunoaște, ne vom aduna prin prejurul mirelui și intrând în camera de nuntă duhovnicească, ne vom bucura de mii de bunătăți. Că dacă aici este atât de strălucită camera de nuntă, atât de strălucite candelile, încât că nu satură pe privitor, apoi cu atât mai mult acolo.

Cerul este sfânta sfintelor, este locul acela unde nu-i este îngăduit fiecăruia de a intra, și camera de nuntă mai bună încă este decât ceriul, și acolo vom intra. Apoi dacă camera de nuntă va fi așa de frumoasă, ce fel va fi mirele? Și ce spun eu ca să vindem aurăriile și să le dăm săracilor, când chiar și pe sine înși-vă ar trebui să vă vindeți, când în loc de femei libere să deveniți roabe, încât să puteți fi împreună cu mirele acela, să vă bucurați de frumusețea aceluia, numai privind în fața lui; și pentru aceasta nu ar trebui ca să faceți totul? Când vedem pe împăratul pământesc, noi îl admirăm; apoi cu

atât mai mult încă se cade a admira și a face totul când ne învrednicim a avea în fața noastră pe împăratul în acelaș timp și mirele nostru. Cu adevărat că cele de aici sunt umbră, iar cele de acolo adevăr. Și împărat și mire în cer și ca să ne învrednicim a ieși înaintea lui cu candelile aprinse, a fi apoi lângă dânsul și deapururea cu el; ei! ce nu ar trebui să facem? Ce nu ar trebui să suferim?

De aceia vă rog de a avea dorință de acele bunuri, de a dori pe mirele acela, și de a fi fecioare cu adevărată feciorie, căci stăpânul nostru caută fecioria sufletului nostru. Cu această feciorie să intrăm în cer, și să nu avem vr-o urăciune, sau vre-o sbârcitură, sau altceva de acest fel ca astfel să ne bucurăm de bunurile tăgăduite nouă. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Hristos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slavă, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor Amin.

OMILIA XXIX

«Că încă n'ați stătut până la sânge, împotriva păcatului luptându-vă, și ați uitat mângâierea, care vouă ca unor fii vă grăiește: fiul meu nu defăima certarea Domnului, nici slăbi, muștrându-te de dânsul. Că pre care iubește Domnul îl ceartă, și bate pre tot fiul pre care primește» (Cap. 12. 4—6).

Aici sunt două chestiuni în formă de mângâieri, care se par contrare una alteia multă putere având în ele, și pe care le-a pus la un loc aici. Întâia este când spunem că unii au pățimit multe, căci sufletul se liniștește așa zicând, când are pe mulți ca martori ai propriilor sale patimi, ceia ce a pus mai sus, zicând: *«Aduceți-vă aminte de zilele cele de mai 'nainte, întru care luminându-vă, multă luptă de patimi ați suferit»*, iară a doua când zicem că încă n-au pățimit ceva mare, *«că încă n'ați stat până la sânge, zice, împotriva păcatului luptându-vă»*. Și nu de-ndată a adaos cele ce urmează, ci după ce a arătat pe

toți cari au stat până la sânge, la urmă ușor i-a fost de a trece cu grabă la patimile cele de laudă ale lui Christos. Aceasta o spunea și Corinthenilor, scriindu-li: *«Ispită pre voi nu v'a ajuns, fără numai omenească»* (I. Cor. 10, 13), adică o ispită mică. Că aceasta e de ajuns de a atâta și a înălța sufletul, când adică cugetă că încă nu a atins culmea ispitelor, și când se va convinge singur din cele întâmplătoare altora mai înainte. Adică că *«încă n-ați suferit moartea, ci paguba voastră a mers până la averi, până la slavă, până la a fi alungați. Christos 'și-a vărsat sângele pentru voi, dară voi nu l-ați vărsat nici chiar pentru voi. El s'a luptat până la moarte pentru adevăr, luptându-se pentru voi, în timp ce voi nu ați ajuns nici la primejdiile care amenință moartea. «Și ați uitat, zice, mângâierea», adică «ați descleștat mâinile, v'ați împuținat, v'ați moleșit».*

«Că încă n'ați stătut până la sânge, zice, împotriva păcatului luptându-vă». Aici arată ca și păcatul sufla cu putere și era înarmat. Expresiunea *«împotriva luptându-vă»*, este zisă către cei de față cari stau. *«Care vă grăiește vouă ca unor fii: fiul meu, nu defăima certarea Domnului, nici slăbi muștrându-te de dânsul».* Mângâierea și îndemnarea lor a făcut-o din înseși faptele petrecute, și adaoge apoi cu prisosință și pe acea scoasă din cuvinte. *«Nici slăbi, zice, muștrându-te de dânsul».* Așa dară ale lui Dumnezeu sunt acestea, și nu este puțin lucru spre mângâiere și aceasta, când noi aflăm, că atunci când noi putem face astfel de lucruri, aceasta este a lui Dumnezeu, care a îngăduit, precum zice și Pavel: *«și mi-a spus mie: destul este ție darul meu, că puterea mea întru neputință se săvârșește»* (II Cor. 12, 9). Astfel că el este care îngăduie. *«Pre care-l iubește Domnul, îl ceartă, și bate pre tot fiul pre care îl primește»* (Vers. 6). Nu poți spune că este vr'un drept fără scârbe și necazuri, și chiar de s'ar părea așa, totuși noi nu putem ști celelalte necazuri ale lui, așa că de necesitate că ori-ce om drept să treacă prin scârbe și necazuri. Hotărârea lui Christos este că calea cea largă și întinsă duce la pierdere, pe când cea strâmtă și cu greu de trecut, duce la viață. Deci, dacă pe acea cale se poate ajunge la viață, iară

pe aiurea nu, apoi atunci toți câți au trecut la viață, pe acea cale strâmtă au trecut.

«De veți suferi certarea, zice, ca unor fii vouă se va afla Dumnezeu; căci care fii este pe care nu-l ceartă tatăl» (Vers. 7)? De ceartă, apoi de sigur că spre îndreptare, iarăși nu spre pedeapsă, nici spre osândă, și nici spre a pătimi rău. Acum tu privește, că de la cele ce dânsii credeau că sunt părăsiți, de la acestea, zice: *«să credeți, că voi nu sunteți părăsiți».* Ca și cum pare că ar fi zis: *«De vreme ce ați pățimit atâtea rele, poate că credeți că v'a părăsit Dumnezeu, sau că vă urăște? Dacă n'ați fi pățimit, atunci ar fi trebuit să bănuți. Că dacă bate pre tot fiul pre care îl primește, apoi de sigur că cel ce nu este bătut, nu poate fi fiu. «Dară, zici tu, ce? oare cei răi nu pătimesc rele?» Pățimesc, de sigur; cum să nu pătimească? Că n'a spus doară că «tot cel bătut este fiu», ci că tot fiul este bătut. Nu poți spune însă, căci sunt mulți bătuți și dintre cei răi, precum ucigători de oameni, tâlhari, fermecători, spărgători de morminte. Aceia însă sunt pedepsiți pentru propria lor răutate, și nu ca fii sunt bătuți, ci ca răi; «Voi însă, zice, ca fii».*

Ai văzut cum peste tot locul pune în mișcare raționamente de la împrejurările din sfânta Scriptură, de la cuvinte, de la propriile cugetări, de la exemplele din viață? Apoi după aceia chiar și de la obișnuința comună. *«Iară de sunteți fără de certare, căreia părtași s'au făcut toți, iată dară că sunteți feciori din curvie, iară nu fii»* (Vers. 8). Ai văzut, că — duple cum am fost spus — nu poate fi fiu cel ce nu este bătut? Precum se întâmplă și prin casele noastre, că părinții disprețuiesc pe cei născuți din curvie, și chiar de nu ar învăța nimic, sau nu ar deveni vrednici de laudă, îi stau nepăsători, în timp ce de fiii adevărați, pentru că sunt fii, dânsii sunt îngrijorați ca nu cumva să se trândăvească. Deci, dacă a nu fi certat este dovada, că acela este născut din curvie, apoi trebuie a ne bucura pentru certare, căci ea este semn de legitimitate lui. *«Ca unor fii vouă se va afla Dumnezeu»*, zice, și de aceia adaoge imediat: *«Apoi dacă pre părinții trupului nostru i-am avut pedepsitori (certători) și ne rușinăm de dânsii»* (Vers. 9). Iarăși aduce vorba de

la propriile lor întâmplări, prin care treceau; că precum mai sus zicea *«Aduceți-vă aminte de zilele cele mai dinainte»*, tot așa și aici că *«ca unor fii vouă se va afla Dumnezeu»*, și nu puteți spune că «nu putem suferi», că dacă pre părinții cei trupește îi sufăr copiii, și se sfiesc de dâșii, apoi pe părintele cel ceresc cum nu-l vor asculta, și cum nu se vor sfii de el? De și dealtfel deosebirea se vede nu numai de la persoane, ci și de la însăși faptele. că nu sunt certați tot pentru aceleași fapte unii și ceilalți. De aceia și adaoge: *«Că aceia întru puține zile, precum li plăcea lor ne-pedeapsa»* (Vers. 10), adică de multe-ori împlinindu-și plăcerea, și neavând în vedere pretutindenii interesul. Aici însă nu se poate zice tot așa, căci nu face aceasta pentru vr'un interes al său, ci pentru voi, și anume pentru folosința voastră. Aceia poate ca să se facă folositori lor-și, și de multe-ori sunt certați și în zădar, pe când aici nu este nimic din acestea.

Ai văzut că și aceasta aduce mângâiere! Mai ales noi ne familiarizăm cu aceia, când vedem că nu pentru vr'un interes al lor ni poroncesc, sau ne sfătuiesc, ci întreaga lor grijă este pentru noi. Aceasta este dragoste sinceră, și adevărata dragoste, când nefiind cu nimic folositori, suntem iubiți de dânsul, nu ca să ni ia ceva, ci ca să ni dea. Cearta, face totul, totul încearcă, ca astfel să devenim primitori bunurilor lui.

«Că aceia, zice, întru puține zile, precum li plăcea lor ne-pedeapsa pre noi, iară acesta spre folos, ca să ne împărtășim sfințirii lui». Ce va să zică «sfințirii lui»? Adecă curățeniei lui, ca astfel să ne facem vrednici lui după putere. El face totul ca voi să primiți, și cu totul să vă dea vouă, iară voi nu vă siliți ca să luați? *«Zis-am Domnului, Domnul meu ești tu, că bunătățile mele nu-ți trebuiesc»* (Ps. 15, 2). Apoi, zice, pre părinții noștri cei trupești îi ascultăm când ne ceartă, și ne rușinăm; apoi oare nu cu atât mai mult ne vom supune tatălui celui ceresc și vom fi vii? *«Tatălui dukurilor»* zice, adică al darurilor, al dorințelor noastre, adică al puterilor celor netrupești. Dacă noi murim în acest fel, atunci vom fi vii. Și bine a zis: *«Că aceia întru puține zile, precum li*

plăcea lor ne-pedeapsă pre noi», căci nu peste tot locul ceia ce se vede este folositor, pe când Dumnezeu întotdeauna pentru interesul nostru.

¹⁾ Așa dară certarea ni este folositoare. Așa dară certarea este împărtășirea sfințeniei, și încă foarte mult. Că dacă ea scoate din suflet trândăvia, pofta cea vicleană, sau dragostea de cele pământești, când întoarce sufletul, când îl face de a disprețui toate cele de aici (iară de felul acesta este necazul) oare atunci nu devine ea sfântă? Oare nu atrage asupra-ne harul Duhului? Să ne gândim la cei drepti, cum de au strălucit cu toții; oare nu prin necazuri și supărări? Și de voiești apoi să-i înșirăm dela început. Avel și Noe de pildă. Oare nu prin necazuri și scârbe? Nu vei găsi nici pe unul ca să nu fi fost zdrobit de necazuri și supărări, găsindu-se în mijlocul atâtor rele. *«Că Noe om drept și desăvârșit fiind în neamul său, zice, a plăcut lui Dumnezeu»* (Facere 6, 9). Căci gândește-te, dacă astăzi avem mii de bărbați a căroră virtute o putem râvni, — părinți și dascăli și ucenici și încă ne scârbim atât de mult, apoi ce a putut suferi acela găsindu-se singur printre atâția? Dară să mai spun oare de acele ploi paradoxice și minunate? Să spun poate de Abraam, de călătoriile lui cele lungi, de răpirea femeii lui, de primejdii, de războaie, de ispite? Să spun poate de Isaac, câte rele a pățimit, alungat într'una și suferind degeaba, sau și de alte necazuri? Sau poate de Iacob? Că a înșira aici toate ispitele lui nu este trebuitor, pe când de a raporta mărturia lui, pe care însuși el a spus-o vorbind cu Faraon, este binevenită: *«Zilele anilor vieții mele, carele nemernicesc sunt o sută treizeci, și rele au fost zilele anilor vieții mele, și n'au ajuns la zilele anilor părinților mei, care zile le-au nemernicit ei»* (Ibid. 47, 9). Sau poate să spun de Iosif? Poate de Moisi? Poate de Isus a lui Navi? Poate de David? Sau de Ilie? Sau de Samuil? Sau voiești a spune de Prorocii toți? Apoi oare nu pe toți aceștia îi vei afla străluciți prin necazuri și scârbe?

¹⁾ *Partea morală.* Cum că certarea, cum și necazul și scârba de aici, ne procură fericirea nădăduită, în timp ce dezmerdarea, plăcerea și molesirea pedeapsa cea veșnică. (Veron.).

Deci, spune-mi te rog: tu poate voiești a deveni strălucit prin moleșie și trândăvie? Dară nu vei putea. Să-ți spun poate de Apostoli? Însă și aceștia pe toți i-au covârșit prin necazuri. Și Christos a zis aceasta: «*In lume necazuri veți avea*», și iarăși: «*Voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura*» (Ioan 16, 33, 20), și iarăși că: «*Strămtă este ușa, și îngustă calea, care duce la viață*» (Math. 7, 14). Domnul și stăpânul căci a zis că strămtă și îngustă este, iar tu cauți calea cea largă? Și cum să nu fie absurd? De aceia nici că te vei învrednici vieții, călătorind pe altă cale, ci pierderei, de vreme ce ai ales pe cea care duce acolo. Voiești ca să-ți spun și să aduc la mijloc pe cei ce au trăit în desfătări? Dela cei de pe urmă, să ne ridicăm la cei dintâiu. Bogatul care ardea în cuptorul cel de foc, Iudeii cari trăiau pentru pânțele, a căror Dumnezeu era pânțele, ceice umblau în pustie după liniște și repaos și cari pururea piereau, precum și cei de pe timpul lui Noe, oare nu au ales aceasta, viață alunecoasă și moleșită? Tot așa și cei din Sodoma au pierit din cauza iubirii pânțecelui, după cum zice: *Intru săturare de pâine, zice, și întru prisosință cu desfătări se resfătau*» (Iezech. 16, 48.) Dară dacă săturarea de pâine au cășunat un astfel de rău, ce am putea spune de celelalte bucate pregătite cu mirodenii?

Isav oare nu petrecea în desfătări? Ce făceau cei ce văzând pe femeile fiilor lui Dumnezeu, și cari se aruncau așa zicând în prăpastie? Ce făceau cei ce erau ca înnebuniți după copii¹⁾? Toți împărații neamurilor, a Babilonezilor, Egiptenilor, oare nu și-au pierdut cu grozăvie viața lor? Oare nu sunt în osândă? Dară chiar cele de acum, oare nu sunt de felul acestora? Ascultă ce spune Christos: «*Cei ce poartă haine moi, în casele Împăraților sunt*», (Math. 11, 8), iară cei ce poartă nu haine de acestea, de sigur că în ceruri. Căci haina moale molșește și slăbește chiar și un suflet auster, și de ar avea un trup oricât de puternic și vânjos, printr'o astfel de viață

¹⁾. Τι δὲ οἱ τοῖς ἄρρεσιν ἐπιμαίνόμενοι; Aici se face aluziune la pederastia ce era în antichitate, și pe care Sf. Chrisostom a combătut-o ca cea mai mare putere. A se vedea comentariile Epistolei către *Romani*, Omilia V. pag. 46—55, care poate fi privită ca un adevărat cap de operă.

molatică (τρομαραγωγία) îl face molatic și slăbănog. De unde credeți că vine faptul, că femeile sunt atât de slăbănogate? spune; oare numai de la natură! Cătuși de puțin, ci și de la viața, și de la creșterea lor. Căci creșterea și starea lor la umbră, lenea și nelucrarea (ἀργία), băile, mirodeniile, mulțimea parfumurilor, moliciunea așternutului, și cele de acest fel, aduc cu toate la un loc slăbănogirea trupului.

Și ca să afli că este așa, ia aminte la cele ce voi spune. Dacă tu iai o plantă din cele crescute în pustiu, și bătută de vânturi și o vei pune la umbră și într'un loc umed, în curând o vei găsi cu mult mai inferioară celei pe care o luaseși la început. Și cum că aceasta este adevărat, iată că femeile cele ce trăiesc pe câmpuri sunt cu mult mai puternice de cât bărbații cei din orașe, și pe mulți dintre aceștia i-ar putea birui luptându-se. Și apoi când trupul devine mai molatic, de necesitate că și sufletul va lua parte la această moliciune, fiindcă în multe împrejurări energiile sufletului se unesc așa zicând cu dispoziția trupului. Așa de pildă în timp de boală altfel ne găsim sufletește, din cauza slăbirei trupului, și altfel ne găsim fiind sănătoși. Că precum se petrece cu coardele (strunele) de la chitară, când sunetul lor este moale și nu bine pronunțat, și valoarea meșteșugului este împiedată, fiind silită de a se sluji de coarde moi; — așa și cu trupul, de la care sufletul primește multe care sunt vătămătoare, și multe trebuinți. Și când are nevoie de vindecare, atunci sufletul suferă o amară sclavie.

De aceia vă rog de a face trupul puternic, iară nu bolnăvicios. Vorba îmi este aici nu numai către bărbați, ci și către femei. De ce într'una îl slăbănogești cu dezmerdările, femeie, și-l faci cu totul debil? De ce îi vatămi puterea cu dezmerdările? Dezmerdările sunt spre slăbănogirea iară nu spre întărirea lui. Dacă te depărtezi de aceasta, și în alt chip te porți¹⁾, atunci de sigur că și frumuseța trupei va merge după voință, când puterea

¹⁾. Expresiunea din original ἐτέρως ἄγης σεαυτήν este des întrebuințată în scrierile autorilor clasici și Bizantini. Ἐτέρως ἄγειν σεαυτόν se întrebuințează în loc de: Κατ'ἄλλον τρόπον φέρεσθαι.

și sănătatea e de față. Iară dacă îl vei îngrădi cu mii de boale, apoi de sigur că nu vei avea o culoare înfloritoare în fața ta, și nici vr'un semn de sănătate, ci veșnic vei fi trist. Voi știți, că precum aerul când intră într-o casă o face mai frumoasă, tot așa și o privire frumoasă, când e la mijloc veselia sufletului, devine mai frumoasă; iară dacă se află în tristeță și în scârbe, devine mai uricioasă. Tristeța o fac boalele și scârbele, iară boalele vin când trupul devine molatic, din cauza multor dezmerdări. Așa că dacă mă credeți, apoi și pentru cele spuse ar trebui să fugiți de dezmerdări. «Dară, zici tu, a se dezmerda cineva, aduce cu sine plăcerea»; — de sigur însă că nu pe atâta, pe câtă greutate. Dealtmintrelea plăcerea se întinde numai până la gâtlee, și până la limbă, iară dacă masa se ridică, sau dacă bucatele au fost mâncate, vei fi la fel cu cel ce n-a luat parte, și încă chiar mai rău, având de acolo și greutate în tot timpul, și durere de cap, și somn la fel cu moartea de multe ori și insomnie din pricina îmbuibărei și a astupărei resuflărei, și a răgăiturilor.

Deci, iubiților, să nu îmbuibăm și să nu îngrășăm trupul, ci să ascultăm pe Pavel care zice: «*Și purtarea de grijă a trupului să nu o faceți spre poște*» (Rom. 13, 14). Că precum luând cineva mâncările le-ar arunca în canal, tot așa se petrece și cu cel ce le aruncă în pânțec, sau mai bine zis chiar mai rău. Căci aici canalul lucrează fără a fi vătămat cu ceva, acolo naște încă și mii de boale. Ceia ce hrănește pe cineva este mulțămirea cu puțin, sau cumpătarea, care poate contribui și la mistuirea grabnică a mâncărilor introduse, iară cea ce este mai mult de cât necesar, nu numai că nu hrănește, ci încă și vatămă trupul. Nimeni însă nu se uită la acestea, lăsându-se a fi amăgit de plăcerea trecătoare și de prejudiciile obișnuite. Voiești a'ți hrăni trupul? Dă la o parte ceia ce este de prisos, dă trupului strictul necesar, și pe care poate a o mistui; nu-l împovora, ca să nu-l acufunzi. Strictul necesar este și hrană și plăcere, și nimic nu face mai mare plăcere, ca atunci când mâncările sunt bine mistuite; nimic nu ajută mai mult la sănătate, nimic la agerimea simțămintelor, nimic la alungarea boalelor ca cumpătarea

în mâncare. Cumpătarea este și hrană și plăcere și sănătate, iară ce este mai mult, devine spre vătămare, spre dezgust și boală. Ceeace face boala și foamea, aceia face și îmbuibarea și chiar mai grozave, fiindcă acelea în puține zile au dispărut și au slobozit pe om, pe când aceasta rozându-l pe nesimțite și trecându-l în putreze-ciune, îl predă vr'unei boale îndelungate și unei morți grozave. Noi însă considerăm foamea ca un lucru de care trebuie să fugim, în timp ce după îmbuibare care e mai grozavă decât foamea, alergăm într'una.

Dară de unde vine boala aceasta, de unde această smintire? Nu zic ca să ne bigorăm, să ne tiranisim, ci numai ca să mâncăm pe atâta, pe câtă plăcere are în sine, adevărata plăcere, care poate hrăni trupul, cum și să-l facă cu bună rânduială față de energiile sufletului, și bine întărit cu sănătatea. Când însă devine ca înecat în dezmerdări, atunci chiar cepurile dela corabie, — cum ar zice cineva — cum și legăturile ei nu vor mai putea a fi ținute strâns contra valurilor ce năpădesc, și atunci intrând apa înăuntru totul desface și strică. «*Furtarea de grijă a trupului să nu o faceți spre poște*», zice. Și lucrul e foarte adevărat, căci îmbuibarea este material pentru poștele cele mai absurde, și chiar de ar fi cel ce se îmbuibază mai filozof decât toți filozofii, de necesitate că va pătimi ceva din cauza vinului, din cauza mâncărilor, de necesitate că se va topi pe nesimțite, și că flacăra va deveni mai mare. De aici apoi izvorăsc curviile, de aici preacurviile, fiindcă pânțecul flămând nu poate zămisli amoruri, și chiar nici cumpătarea bine întrebuințată, în timp ce îmbuibarea este aceea care naște poștele cele absurde, aceea este care moleșează trupul cu dezmerdările: Și precum pământul care este prea umed naște viermi, ca și băligarul cel plouat și cu umezeală, în timp ce acel care e apărat de umezeală aduce multe roade, și chiar dacă nu este cultivat, scoate iarbă, iar dacă e cultivat, produce roduri, tot așa și cu îmbuibarea.

Deci, iubiților, să nu facem trupul netrebnic, și ne folositor, și nici vătămător, ci să plantăm într'însul roade folositoare și plante aducătoare de roduri, și să nu-l slăbim cu dezmerdările, căci acele dezmerdări vor produce

În loc de roduri viermi. Tot așa și pofta sădită, dacă este plouată, va naște plăceri absurde, și chiar foarte absurde. Această boală deci să o scoatem din noi, cu toată puterea, ca astfel să putem a ne învrednici bunătaților celor făgăduite prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sf. Duh se cade slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXX

«Și toată certarea în timpul cel de față se pare că nu este de bucurie, ci de mâhnire, iară mai pe urmă roadă de pace a dreptăței dă celor pedepsiți printr'ânsa. Pentru aceia mâinile cele slăbite și genunchiurile cele slăbănoage vi le îndreptați. Și cărări drepte faceți, picioarelor voastre, ca nu ce este schiop să rătăcească, ci mai vârtos să se vindece» (Cap. 12, 11—13).

Cei ce beau doftorii amare, sufăr mai 'ntâi un oarecare desgust, iară după aceia simt tolosul. De felul acesta este virtutea, de felul acesta și răutatea. Acolo mai întâi este plăcerea, și după aceia desgustul, pe când aici mai întâi este neplăcerea, iară după aceia plăcerea. Dară nimic nu este egal, căci nu este tot una: de a fi cineva mai întâi întristat, apoi mulțumit, cu a fi mai întâi mulțumit, și după aceia întristat. Cum așa? Apoi aici așteptarea viitoare nemulțumiri, micșorează plăcerea prezentă, în timp ce acolo așteptarea viitoare plăceri și mulțumiri, tae și îndepărtează violența nemulțumirii prezente, și precum se întâmplă acolo, că nici-odată să nu fie mulțumit, tot așa și aici nici-odată nu va fi întristat. Și nu numai prin aceasta se poate vedea deosebirea, ci și de aiurea. Adecă cum? Apoi nici cele ale timpurilor nu sunt deopotrivă, ci cu mult mai mari și mai covârșitoare. De aici apoi și ceva mai mult se vede în cele duhovnicești, de aici apoi și Pavel se silește a introduce mângâierea, și ia în ajutorul său judecata obștească, căreia nu s'a putut nimeni împotrivi, și nimeni nu s'a încercat a se lupta cu hotărârea obștească. Căci când cineva ar spune ceva măr-

turisit de toți, toți se unesc și nimeni nu stă contra. «Vă mâhniți, zice; aceasta cu drept cuvânt, fiindcă așa este certarea, astfel de scop are». De aici apoi a și adaos astfel:

«Și toată certarea în timpul de față se pare că nu este de bucurie, ci de mâhnire». Bine a spus el: *«se pare că nu este»*, fiindcă certarea nu este spre mâhnire, ci numai că se pare. Și nici că una este, și alta nu, ci *«toată»*. *«Toată certarea, zice, că nu este de bucurie, ci de mâhnire»*, adecă și certarea omenească, și cea duhovnicească. Vezi cum el se luptă de la ideile obștești? *«Se pare, zice, că nu este de bucurie, ci de mâhnire»*, așa că în realitate nu este. Căci care întristare naște bucurie? *Nici-una*, precum nici bucurie nu naște întristare.

«Iară mai pe urmă roadă de pace a dreptăței dă celor pedepsiți printr'ânsa». Nu rod, ci roade multe. Dară oare ce înamnă: *«celor pedepsiți printr'ânsa»*? Adecă celor ce au răbdat timp îndelungat, celor ce au fost stăruitori timp îndelungat. Privește apoi cum el întrebuintează și ziceri plăcute la auz, căci n'a întrebuintat verbul obișnuit τιμωρήσασθαι = a fi pedepsit, ci γυμνάσσωμαι = mă exercitez.¹⁾ Așa dară certarea este un fel de exercițiu, un fel de gimnastică, care face pe luptător puternic, și nebiruit în lupte, ne'nvins în războaie. Deci dacă toată certarea este de acest fel de sigur că și aceasta va fi tot așa. Așa că trebuie a aștepta pe cele bune, și un sfârșit plăcut și pașnic. Și să nu te minunezi, că fiind aspră și greoaie, are roade plăcute, căci și coaja pomilor este aproape fără nici un gust, și greoaie, pe când roadele sunt dulci. A luat însă exemplul din înțelesul obțesc. «Deci dacă de acestea trebuie a aștepta, de ce vă întristați? zice. De ce vă imputinați suferind cele triste. Cele ce trebuia a suferi, ați suferit deja; deci nu vă imputinați asupra recompensei». Vorbește către dânsii ca către niște luptători în stadiu, ca către niște războinici.

Ai văzut cum îi înarmează, cum îi ațăță? «Mergeți

¹⁾ În original acest vers este: „ὥστερον δὲ καρπὸν εἰρηγικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης“ care tradus ad literam ar fi: *«mai pe urmă însă rod de pace a dreptăței dă celor exercitați printr'ânsa»*.

drept» zice. Aici el li vorbește de raționamentele lor ome-nești, ca adecă să nu se îndoiască. «Ca dacă certarea vine din dragoste, zice; dacă își are începutul din îngri-jirea părintească, dacă duce la un bun sfârșit, și aceasta se dovedește și prin fapte, și prin vorbe, cum și prin toate în fine, — atunci pentru ce vă imputați? Astfel sunt numai cei ce se desnădăjduiesc, cei ce nu sunt tari în nădejdea celor viitoare. «Mergeți drept, zice, ca nu cumva să schiopătați, ci să mergeți ca la început, căci cel ce merge schiopătând, întărește răul». Ai văzut cum în noi stă de a ne vindeca?

«Pacea să o țineți cu toți, și sfințenia fără de care ni-meni nu va vedea pre Domnul» (Vers. 14). Ceia ce a spus mai sus «Nepărăsind adunarea lor» aceasta o spune și aici, căci nu poate face mai ușor de învins în ispite, ca a se dezbină cineva din adunare, ca a ieși din rând. Căci tu privește, cum în timp de luptă rupându-se rân-durile, dușmanii nu vor mai avea nevoie de osteneală, ci îi vor lua legați, găsindu-i împrăștiați, și prin aceasta slăbiți. «Pacea să o țineți cu toții, zice, și sfințenia». Așa dară, și cu cei ce fac rău? «De este cu puțință, zice, cât este pentru voi (cât atârnă de voi), cu toți oamenii pace având» (Rom. 12, 18). «Cât atârnă de tine, zice, fii îm-păciuitor, nevătămând cu nimic evsevicia, însă în cele ce pătimești rău, suferă cu bărbăție». Căci puternică armă în ispite este răbdarea relelor. Așa și Christos a făcut puternici pe ucenicii săi, zicând: «Iată vă trimet pre voi ca oile în mijlocul lupilor; fiți deci înțelepți ca șerpui, și blânzi ca porumbii» (Math. 10, 16). Ce spui? suntem în mijlocul lupilor, și tu ni poroncești de a fi ca oile și ca porumbii? «Da! zice el; nimic nu rușinează atât de mult pe cel ce face rău, ca a suferi noi cu bărbăție cele în-tâmpinate, și a nu ne apăra nici cu vorba, nici cu fapta». Aceasta ne face și pre noi mai filosofi, mai mare ni face și plata, și chiar și pe aceia îi folosește. Te-a batjocorit cutare? Tu, binecuvintează-l. Privește câte câștigi de aici: răul l-ai stins, plată prin aceasta ți-ai câștigat, pe acela l-ai rușinat, și n-ai suferit nici un rău. «Pacea să o țineți cu toții și sfințenia». Ce va să zică «sfințenia»? Adecă, înțelepciunea, purtarea demnă în căsătorie. «Dacă cineva

este necăsătorit, zice, să rămână curat, iară dacă este căsătorit, să nu curvească, ci să aibă pe femeia sa», căci și aceasta este sfințenie. Cum? Apoi nu că doară nunta este sfințenie, ci că nunta păstrează sfințenia din cre-dință, ne-lăsând pe cineva a se uita la curvă. Căci nunta este cinstită, iară nu sfântă. Nunta este curată, nu că doară procură sfințenie, ci că împiedecă sfințenia, cea dată prin credință, de a se întina.

«Fără de care nimeni nu va vedea pre Dumnezeu», ceia ce și Corinthenilor li spunea, scriindu-li: «Nu vă înșelați zice; nici curvarii, nici slujitorii idolilor, nici preacurvarii, nici malachii, nici sodomnenii, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici ocărătorii, nici răpitorii, împărăția lui Dumnezeu nu vor moșteni.» (I. Cor. 6, 9. 10). Căci cum este cu puțință ca cel ce devine trupul curvei să fie trupul lui Christos? «Socotind ca nimeni să nu se lipsească de darul lui Dumnezeu, ca nu cumva vre-o ră-dăcină a amărăciunii odrăslind în sus, să se facă smîn-teală, și printrânsa să se spurce mulți. Să nu fie cineva curvariu sau spurcat.» (Vers 15. 16). Ai văzut cum pre-tutindenii fie-căruia pune la îndămana mântuirea? Mân-gându-vă unul pe altul, zice, până ce se mai chiamă și astăzi».

1). Deci, iubiților, să nu aruncați totul asupra dascăli-lor, nu totul asupra povățuitorilor voștri; puteți și voi singuri, zice, să vă edificați. Ceia ce și Thesalonicenilor scriinduli zicea: «Unul pre altul zidiți, precum și faceți», și iarăși: «Mângâiați-vă unul pre altul cu cuvintele a-cestea». (I. Thesal. 5, 11. 4, 18). Aceasta vă sfătuim și noi acum. Dacă veți voi, veți face mai multe și mai mari de cât noi, fiindcă cel mai mult timp trăiți împreună, și cele al voastre mai bine le știți voi, precum și defectele voastre le cunoașteți, aveți apoi și mai multă îndrăzneală, mai multă dragoste și mai multă obișnuință. Toate ace-s-tea nu sunt lucruri mici spre învățătură, ci mari și bine-venite ajutoare, căci voi puteți cu mult mai bine de cât noi și a mângâia, și a certa. Și nu numai aceasta, ci în-

1) Partea morală. Noi nu trebuie a arunca totul asupra dascăliilor, ci să ne silim de a ne edifica unii pre alții și a purta slăbiciunile unii altora. (Veron).

că și aceia că sunt unul singur, pe când voi sunteți mulți, și veți putea toți câți veți voi să fiți dascăli. De aceia vă rog nu neglijați darul acesta. Fie-care din voi are femeie, are prietin, are slugă, are vecin; cu de acestea să-l mângâie, să-l sfătuiască, să-l certe. Căci cum să nu fie absurd, ca pentru hrană să se facă atâtea, să se facă ospete, la ziua hotărîtă să se întrunească la un loc cu toții, și în fine fie care în ceia ce-l privește să împlinească rolul prin contactul cu ceilalți, ca de pildă dacă ar trebui să se ducă la o înmormântare, fie la vre-o cină, fie de a face ceva împreună cu aproapele; — și pentru învățătura virtuții să nu facem așa? Da! vă rog; nimeni să nu neglijeze, căci va primi mare plată de la Dumnezeu. Și ca să știi că așa trebuie să fie, află că cel ce a primit cei cinci talanti, este dascălul, pe când cel ce a primit unul, este ucenicul. Dacă ar zice ucenicul: «Eu sunt ucenic, nu am nici-o primejdie» și cuvântul ce l-a primit de la Dumnezeu, acest cuvânt obștesc și delicat, îl va ascunde, și nu va sfătui, nu va avea curaj, nu va certa, nu va îndemna, dacă poate, ci îl va ascunde în pământ, — căci pământ este cu adevărat, și cenușă, inima care ascunde darul lui Dumnezeu; — dacă, zic, va ascunde acest dar, fie prin lene, fie prin răutate, nimic nu va folosi zicând, «că un talant am avut». Un talant ai avut; apoi trebuia ca acel talant să-l neguțătorești, și să-ți îndoiești talantul. Dacă ai fi câștigat încă unul, nu ai fi tras la răspundere, căci nici celui ce a adus doi nu i-a spus «de ce n-ai adus cinci»? ci și pe acesta l-a îndvrednicit de aceleași ca și pe cel ce a adus cinci. Și de ce oare? Pentru că pe cât a avut, a făcut, și nu fiindcă a primit mai puțin de cât cel ce a primit cinci s-a trândăvit, și nici că numărul cel mic a putut să-l facă de a nu lucra. Nu trebuia tu a te uita la cel care a avut doi talanți, sau mai bine zis la acela trebuia să te uiți, și precum acela a imitat pre cel ce a primit pe cei cinci, tot așa și tu trebuia a râvni și a imita pe cel cu doi. Că dacă se dă pedeapsă și celui ce are avere, și nu dă din ele săracilor, dară încă cel ce poate a sfătui pe alții, și nu o face, cum nu va fi pedepsit? Acolo se hrănește trupul, aici sufletul; acolo

împiedici morțile cele temporale, aici împiedici moartea cea veșnică.

«Dară, zici tu, eu nu am cuvânt». Nu este nevoie de cuvânt, sau mai bine zis de darul cuvântului; nu este nevoie de elocvență. Dacă vezi pe prietin curvind, spune-i: «Rău lucru este ceia ce tu faci; nu ți-i rușine, nu te sfiști? Ceia ce faci este rău». Dară el nu știe că este rău? zici tu. Ba știe, însă este atras de poftă. Și cei bolnavi de friguri știu că băutura de apă rece este vătămătoare, și totuși au nevoie de alții ca să-i împiedece. Cel ce se găsește în vre-o patimă, nu va putea a se desbăra cu ușurință de ea. De aceia deci trebuie ca tu cel sănătos să alergi spre vindecarea aceluia. Și chiar de nu s-ar convinge cu cuvântul, tu totuși privește-l de aproape depărtându-se, și stăpânește-l așa zicând cu privirea, că poate se va rușina. «Și care este folosul zici tu, când el o face aceasta pentru mine, și fiindcă este stăpânit de mine»? Nu mai cerne cuvintele în zădar, ci deocamdată prin ori-ce mijloc depărtează-l de fapta cea rea, căci se va deprinde de a nu se afunda în acea prăpastie fie prin tine, fie în fine prin ori-ce mijloc, când îl vei deprinde de a nu se afunda, atunci îl vei putea să-l iai ca odihnit puțin, și să-l înveți că trebuie a face așa pentru Dumnezeu, iar nu pentru om. Nu te încerca de a îndrepta totul deodată, fiindcă nu vei putea, ci încetul și câte puțin. Dacă îl vezi ducându-se la ospete și beții, sfătuește-l iarăși, îndreaptă-l și-l ajută, fie chiar că te-ar vedea și pe tine având vr'un defect. Că astfel va suferi certarea ta, când mai ales va vedea că și tu ai nevoie de certare, și că nu ai succese în totul nici nu ești dascăl, ci față de dânsul ești ca un prietin și frate ajutător. Spune-i: «Eu te-am ajutat pre tine, aducându-ți aminte de interesele tale; iară tu mai ales când mă vezi și pe mine având defecte, îndreaptă-te, încetează a te mai lăsa la răle». Dacă îl vezi că el este furios și iute, dacă este lacom, stăpânește-l, oprește-l cu sfatul tău. Aceasta este prietenie adevărată, astfel: «*Frata pe frate ajutându-se*, zice, *ca cetate puternică se face*» (Pilde 18, 19). Nu a mânca și a bea face prietenia, căci de aceste au și tâlharii, și uci-gătorii de oameni, — ci dacă suntem prieteni, și dacă cu

adevărat ne ajută unii pe alții, atunci desigur că la aceasta ne unim unii cu alții, aceasta ne duce la o prietenie folositoare, prin aceasta împiedecăm pe acelea care ne duc în gheena.

Deci, nici cel certat să nu se tulbure, căci doară suntem oameni, și avem defecte, și nici cel ce ceartă să nu o facă aceasta ca în bătae de joc, și ca fală, ci ca un sfat al său propriu dat cu blândețe. Cel ce ceartă are nevoie de o mai mare blândețe 'ca astfel să convingă de a răbda cel certat lovitura dată. Nu vedeți pe doftori când ard, când taie rana, cu câtă blândețe întreprind faptul vindecării? Apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta cei ce ceartă, fiindcă certarea este cu mult mai iute decât focul și fierul, și face pe cel certat de a sări în sus de durere. De aceia doftorii multe nascocesc, ca bolnavii să rabde în liniște tăierea, cu multă blândețe cum s-ar zice, și câte puțin, după care apoi îl lasă să se odihnească. Tot așa trebuie a face și certările ca nu cumva cei certați să sară în sus de durere. Dear trebui chiar să fim batjocoriți, sau să fim și răniți, totuși noi să nu ne dăm în lături. De altfel chiar și cei operați, mii de hule aruncă asupra doftorilor, însă aceștia spre nimic alt nu au îndreptată privirea lor, decât numai spre îndreptarea sănătății celor bolnavi. Tot așa trebuie a face și aici totul, spre a deveni folositoare certarea, și totul să facem, având în vedere plata ce ni stă de față. «*Purtați, zice, sarcina unul altuia, și așa veți plini legea lui Christos*» (Galat. 6, 2). Astfel deci, și certând, și suferind unul altuia, vom putea a îndeplini zidirea cea întru Christos. Astfel veți face ca și osteneala noastră să fie mai ușoară, ajutându-ni nouă în totul, și făcându-vă părtași și tovarăși atât la mântuirea altora cât și a fiecăruia în parte. Să răbdăm deci, și să purtăm sarcina unul altuia, sfătuind și certând pre cei ce au nevoie, ca astfel să ne învrednicim bunătăților făgăduite nouă, întru Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și purrea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXXI

«*Pacea să ții cu toți, și sfîntenia fără de care nimeni nu va vedea pre Dumnezeu*». (Cap. 12, 14).

Multe sunt în adevăr care caracterizază creștinismul, dară mai mult de cât toate și mai superior dă cât toate este dragostea și pacea către alții. De aceia și Christos zice: «*Pacea mea dau vouă*» și «*Întru aceasta vă cunoaște lumea că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi*» (Ioan 14, 27. 13, 35). Pentru aceasta și Pavel zice: «*Pacea să ții cu toți, și sfîntenia*» — adică modestia — «*fără de care nimeni nu va vedea pre Dumnezeu*».

«*Socotind ca nimeni să nu se lipsască de darul lui Dumnezeu*» (Vers. 15). Ca și cum parecă ar călători pe un drum lung în tovărășie cu mulți, «i așați bine seama, zice, să nu rămână cineva; și nu numai aceasta o cer, ca voi cu toții să ajungeți, ci și pe alții să-i aveți în băgare de seamă. «*Ca nimeni să nu se lipsască de darul lui Dumnezeu*» zice. Aici spune de bunurile viitoare, de credință evangheliei, de purtarea și viața cea mai bună, căci toate acestea sunt ale harului lui Dumnezeu. Să nu 'mi spui că unul este cel slobozit, și pentru unul a murit Christos. Și tu nu te îngrijești de acela pentru care a murit Christos? «*Socotind*» zice, adică cercetând cu amănunțime, căutând a afla, ceia ce se face și cu cei bolnavi fiind cu băgare de seamă la toate, căutând a descoperi. «*Ca nu vre-o rădăcină a amărăciunei odrăslind în sus să facă sminteală și printr'aceia să se spurce mulți*». Și cu drept cuvânt a numit el păcatul amărăciune, căci cu adevărat că nimic nu este mai amar ca păcatul, iară aceasta o știu cei ce sunt muștrați de cuget după săvârșirea lui, cei ce gustă o mare amărăciune. Căci păcatul fiind foarte amar, strică cu desăvârșire cugetul și dreapta judecată a omului. Astfel este natura amărăciunei, este nefolositoare. Bine a zis el «*rădăcina amărăciunei*». N-a spus «*amară*», ci «*amărăciune*», fiindcă o rădăcină amară este cu puțință de a face rod dulce, pe când rădăcina amărăciunei nu e

cu putință de a face rod dulce, fiindcă totul din ea este amar, totul greșos, toate în fine pline de dezgust.

«*Și printraceia, zice, să se spurce mulți:*» adică pe cei desfrânați să-i tăiați dintre voi: «*Să nu fie cineva curvar și spurcat ca Isav, care pentru o mâncare 'și-a vândut întâia naștere a sa*». Și cum a fost curvar Isav? N-a spus aceasta, că Isav a fost curvar, ci expresiunea «*să nu fie cineva curvar*» este zisă spre deosebire de «*sfințenia să ții*». «*Să nu fie cineva curvar și spurcat ca Isav*» adică iubiților de pânțec, nestăpânit, lumeț, cele duhovnicești lepădându-le. «*Carele pentru o mâncare 'și-a vândut întâia naștere a sa*», adică, care a depărtat de la sine această cinste dată de Dumnezeu, prin trândăvia lui, și pentru o mică plăcere a pierdut slava și cinstea lui cea mare. Aceasta o spune lor într'un mod familiar, aceasta este a celui necurat, a celui spurcat. Așa că nu numai curvarul este necurat, ci și mîncăciosul sau iubitorul de pânțec, robul pântecelui, căci și acesta este rob al altei plăceri, și deci este silit de a împila, a nedreptăți pe altul, a răpi avutul altuia, a face mii de fapte urâte, căci fiind rob al acelei patimi, de multe ori și blestemă. Acesta n-a crezut vrednic de nimic dreptul de întâia naștere, și deci având grija numai de odihna cea momentană și trecătoare, a ajuns până la a-și vinde și dreptul de întâia naștere. Astfel că acum dreptul de întâia naștere este al nostru, și nu al Iudeilor. Tot odată aceasta se brodește și față de patima lor, că cel întâi a devenit cel de pe urmă, și cel de pe urmă întâi: unul pentru stăruința lui, celălalt pentru trândăvia lui.

«*Că știți că și după aceia vrînd să moștenească blagoslovenia, au fost neprimiți, de vreme ce loc de pocăință nu a aflat, măcar că și cu lacrimi o căuta*» (Vers. 17). Dară ce vra să spună el aici? Oare nu cumva scoate pocăința? Cătuși de puțin. Dară atunci, cum de n-a aflat loc de pocăință? Că dacă era desnădăjduit de dînsul, dacă se bocea în gura mare, de ce n-a aflat loc de pocăință? Pentru că faptul nu era pocăință. Precum tristețea lui Cain nu era pocăință — și aceasta a dovedit-o omorul fratelui său Avel — tot așa și aici cuvintele nu erau pocăință, și aceasta o a dovedit omorul — căci și acesta cu intențiunea

a ucis pre fratele său Iacob, duple cum spune: «*Să se apropie zilele jalei tatălui meu, zice, ca să ucid pre Iacob fratele meu*». Lacrămile nu au putut să-i dea pocăință. Și n-a zis simplu că prin pocăință, ci încă și cu lacrimi n'a aflat de pocăință. De ce oare? Pentru că nu s'a pocăit precum trebuia, căci aceasta este pocăință, adică că nu s'a pocăit precum se cerea. Fiindcă cum de zicea: că s'au făcut leneși, s'au făcut trândavi, au schiopătat, s'au moleșit, când toate acestea sunt începutul căderii lor? Mi se pare că aici face aluziune la niscareva desfrânați dintre dînșii, pe cari nu că doară ar voi ca să-i certe deocamdată, ci se face că nu știe, ca să se îndrepteze. Trebuie mai întâi a se face cineva că nu știe, iară după aceasta când vede că stăruiesc în rău, să întrebuițeze certarea, astfel ca să nu devină fără de rușine, ceiace și Moisi a făcut cu Zamvri și Madianitencii¹⁾. «*Loc de pocăință nu a aflat*», zice, adică n'a aflat pocăința, sau că n'a arătat pocăință demnă, sau că a păcătuit mai mult decât pocăința. Așa dară sunt păcate cu mult mai mari decât pocăința. Ceiace el spune aici, aceasta înseamnă: Să nu cădem jos ca un cadavru ce nu se mai ridică; până când lucrul se crede ca o schiopătare, este ușor cuiva de a se scula drept în picioare, iară dacă ne vom abate din drum, ce va fi la urmă? Toate acestea le vorbește celor ce încă n'au căzut, amenințându-i cu frica, și spunând că cel căzut nu se va învrednici de mîngâiere, iar celor căzuți le spune ca să nu se desnădăjduiască, și le grăiește cele contrare, zicând astfel: «*Fiii mei, pe cari iarăși cu durere vă nasc, până ce se va închipui Christos întru voi*», și iarăși: «*cei ce vreți să vă îndreptați prin lege, din har ați căzut*» (Galat. 4, 19, 5, 4). Iată că mărturisește că au căzut. Cel ce stă, auzind că cel căzut nu se va învrednici de iertare, va fi mai vioiu și mai sigur de starea lui drept, pe când dacă și eu cel căzut s'ar face uz de aceiași iuteală, totuși niciodată nu se va ridica. Ce nădejde de prefacere va da el? «*Că nu numai că n'a plîns,*

1) Notă. În original se zice: precum a făcut cu Zamvri și Hasvitida, în loc de Madianiteanca, cum este în ediția noastră. A se vedea Cap. 25, din Numeri.

zice ei încă s'a pus la ceartă». Deci, apostolul nu scoate pocăința, ci îi asigură pe dâșii ca să nu cadă.

¹⁾ Deci iubitorilor, câți nu cred în Gheena, să-și amintească de acestea. Câți își închipuie că pot păcătui fără a fi pedepsiți, acestea să le rumege în sine. De ce Isav nu s'a învrednicit de iertare? Pentru că nu s'a pocăit pe cât trebuia. Voiești poate a ști de o pocăință adevărată? Ascultă despre pocăința lui Petru după ce s'a lepădat de Christos, căci povestind evanghelistul despre aceasta, zice: «*Și ieșind afară a plâns cu amar*» (Math. 26, 75). De aceia i s'a și iertat lui acest păcat, pentru că s'a pocăit duple cum a trebuit, — deși jertfa încă nu se adusese, păcatul nu se ridicase, căci încă stăpânea și tiranisa. Și pentru ca să afli că lepădarea lui Christos nu a venit din cauza trândăviei lui, pe cât din cauză că Dumnezeu îl părăsise, certându-l ca să cunoască hotarele putinței omenești și să nu contrazică în cele spuse de dascălul său, și nici să se crează mai mare decât ceilalți ucenici, ci să știe că fără Dumnezeu nimic nu se poate face, și că «*De nu ar zidi Domnul celatea, în deșert s'ar osteni cei ce o zidesc pre dânsa*» (Ps. 126, 5). Că de aceia și Christos numai lui i-a zis, că «*iată Satana v'a cerut pre voi ca să vă cearnă ca grâul, iară eu m'am rugat pentru tine, ca să nu lipsească credința ta*». Luca 22, 31, 32). Fiindcă era natural ca el să cugete lucruri mari, știindu-se pe sine că mai mult decât pre toți îl iubea pre el Christos, apoi la urmă a plâns cu amar, și a făcut și celelalte la fel cu plânsul. Căci, ce n'a făcut el după aceasta? În mii de primejdii s'a aruncat, și prin multe a dovedit el curajul și bărbăția lui, cum și prezența de spirit. S'a pocăit și Iuda, însă s'a pocăit rău, căci s'a spânzurat. S'a pocăit, precum am fost spus, și Isav, sau mai bine zis, acesta nu s'a pocăit, căci lacrimile lui nu erau din căință, ci din mânie și supărare mai cu seamă, după cum dovedesc cele de după aceasta. S'a pocăit și fericitul David, zicând astfel: «*Spala-voin în toate nopțile patul meu, cu lacrimile mele așternutul*

¹⁾ Partea morală. Despre adevărata pocăință, și că noi trebuie în toate a ne teme de Dumnezeu, și a îndeplini sfintele lui porunci, în nădejdea răsplății celei veșnice. (Veron).

meu voin udă» (Ps. 6, 7), și păcatul făcut de mult, după atâția ani, după atâtea generațiuni, ca și cum s'ar fi petrecut atunci, el îl mărturisea și se jelea.

Cel ce se pocăiește nu trebuie a se înfuria, nici a se sălbătăci, ci a se umili ca un desnădăjduit, ca unul ce nu are curaj, ca un condamnat, ca unul ce numai prin milă poate fi mântuit, ca unul ce s'a arătat nerecunoscător către binefăcătorul său, ca un netrebnic și vrednic de mii de pedepse. Dacă toate acestea le judecă cineva, nu se va mâniea, nu se va scandaliza, nu va jăli, nu va plânge, nu va suspina și nici se va boci ziua și noaptea. Cel ce se pocăiește, nici odată nu trebuie a da uitării păcatul făcut, ci a ruga pe Dumnezeu, pe deoparte ca să nu i-l pomenească, iară pe de alta ca el singur să nu-l uite niciodată. Dacă noi ne aducem aminte de păcatele noastre, Dumnezeu le va uita. Noi înși-ne să ne condamnăm, noi înși-ne să ne acuzăm, că astfel vom îmblânzi pe judecător. Păcatul mărturisit, devine mai mic, nemărturisit se face mai mare și mai vătămător. Că dacă păcatul își mai adăogă nerușinarea și nerecunoștința, apoi cum ar fi cu putință ca, cel ce nu cunoaște că a păcătuit mai nainte, să se păzască de a nu mai cădea în aceleași păcate?

Deci, iubitorilor, să nu ne lepădăm de Christos, vă rog, nici să devenim nerușinați, ca nu cumva și fără voea noastră să fim pedepsiți. A auzit Cain glasul lui Dumnezeu: «Unde este Avel, fratele tău?», la care el a răspuns: «*Nu știu; au doară eu sunt păzitor al fratelui meu*» (Facer. 4, 9)? Ai văzut cum aceasta a făcut încă mai mare și mai grozav păcatul? Nu tot așa însă a făcut și Adam, tatăl lui, ci auzind glasul lui Dumnezeu: «*Adame unde ești?*» a răspuns: «*Am auzit glasul tău, și temându-mă că sunt gol, m'am ascuns*» (Ibid. 3, 9. 10).

Mare bun este iubitorilor, de ași cunoaște cineva păcatele sale, și a și le aminti întruna. Nimic nu vindecă greșalele cuiva, sau căderea în păcate, atât de sigur, ca o amintire întruna de ele, precum și vice-versa, nimic nu face pe om mai trândav, și aplecat spre păcat, ca uitarea lor. Știi foarte bine, că conștiința nu poate suferi aceea amintire, ba încă chiar fuge de ea, și este hărțuită de rele; însă stăpânește-ți sufletul și pune-i frâu, căci în-

tocmai ca și un cal nărăvaș și cu greu de ținut în frâu, tot așa și sufletul se neliniștește, și nu voiește a se convinge că a păcătuit. Aceasta însă este cu totul satanicesc lucru. Noi cu toate acestea să-l convingem că a păcătuit, și să se pocăiască, ca astfel să scape de osândă. Căci cum pretinzi, spune-mi, de a te învrednici de iertarea păcatelor, când nu le-ai mărturisit de loc? Acel păcătos numai este vrednic de filantropie și de milă; dară tu care nici odată nu te-ai convins că ai păcătuit, cum pretinzi a fi miluit pentru cele săvârșite cu atâta nerușinare? Să ne convingem pe noi înșine că am păcătuit, nu numai cu limba, ci și cu cugetul. Nu numai să ne numim păcătoși, ci și păcatele să le cântărim, și să ni le amintim pe fiecare după felul său. Nu-ți spun doară ca să te dai pe sine-ți în vileag, sau să fii acuzat de alții ci ascultă ce spune Prorocul: «*Descopere Domnului calea ta*» (Ps. 36, 5). Mărturisește acestea lui Dumnezeu, mărturisește-ți păcatele judecătorului, rugându-te dacă nu cu limba cel puțin cu cugetul, și astfel te vei învrednici a fi miluit. Dacă pururea vei avea în cugetul tău păcatele făcute, nici odată nu vei cleveti pe aproapele tău. Dacă ești convins cu adevărat că ești păcătos, de sigur că așa vei face, fiindcă nimic nu poate umili pe suflet atât de mult, ca păcatele prin sine înseși, și examinate după felul lor. Avându-le veșnic în minte, nici odată nu vei cleveti, nu te vei mânii, nu vei bârfi, nu vei cugeta lucruri mari de tine, nu vei cădea iarăși în ele, iară spre cele bune vei fi încă mai aprig.

Ai văzut câte bunuri se nasc din amintirea păcatelor? Să le scriem deci pe cugetele noastre. Știu bine că sufletul nu poate suferi o amintire atât de amară, însă noi să-l silim și să-l constrângem a face așa, fiindcă mai bine este de a fi acum mușcat de cuget, de cât a fi pedepsit în acel timp. Dacă acum îți aduci aminte de ele, și într-una le prezinți înaintea lui Dumnezeu, și te rogi pentru ele, uite te vei scăpa de ele; iară dacă, acum le uiți, atunci de sigur că îți vei aduce aminte de ele și fără să voiești, fiind puse înaintea lumii întregi, și descoperite tuturor, și prietenilor, și dușmanilor, și îngerilor. Căci n-a spus numai cătră David: «*Că tu ai făcut într-*

ascuns, iară eu voi face înaintea tuturor» (II. Imp. 12, 12), ci și către noi toți. «Te-ai temut de oameni, zice, și te-ai rușinat de dâșii mai mult de cât de Dumnezeu. De Dumnezeu care vede totul nu te-ai îngrijit, pe când de oameni te-ai sfiit». «*Ochii oamenilor, zice, este frica lor*»¹⁾. «De aceia, zice, și tu vei da seamă chiar înaintea lor, căci te voiu certa punând păcatele tale înaintea ochilor tuturor oamenilor».

Cum că aceasta este adevărat, și pe față, dacă acum prin o pururenică amintire de ele nu le vom șterge, ascultă cum se vor da pe față cruzimea și neomenirea: «*Am flămânzit, zice, și nu-mi-ați dat să mănânc*». Și unde le spune acestea? Poate că într-un colț, poate că într-ascuns? Cătuși de puțin. Unde atunci? «*Când va veni fiul omului întru slava sa, și toți sfinții îngeri cu dânsul, atuncea va ședea pre scaunul slavei sale, și se vor aduna înaintea lui toate neamurile, și va despărți pre ei unul de altul . . . și va zice celor de dreapta: veniți binecuvântații părintelui meu, că am flămânzit și mi-ați dat să mănânc*», iară celor de stânga: «*duceți-vă dela mine blăstămeților, că am flămânzit și nu mi-ați dat să mănânc*» (Math. 25, 31 — 46). Privește apoi cum și celor cinci fecioare le-a spus în auzul tuturor: «*Nu vă știu pre voi*». Cele cinci, și cinci, nu învederează doară numărul de cinci numai, ci pe toate fecioarele cele rele, și crude, și neomenoase, cum și pe cele care nu sunt de acest fel. Tot așa și cel ce a ascuns talantul în pământ a auzit spunându-i-se înaintea tuturor, și a celor cari au câștigat doi, și cari au câștigat cinci: «*slugă vicleană și leneșă*» (Math. 25, 26). Și atunci îi va certa nu numai cu vorbe, ci și cu fapte, precum zice și evanghelistul «*vedea-vor pre care l'au împuns*» (Ioan 19, 37). Că învierea va fi pentru toți deopotrivă, păcătoși și drepti, și pentru toți va sta de față judecând, Cugetă, deci, ce fel vor fi atunci cei triști, cei scârbiți, cei trași în foc, când vor vedea pre ceilalți încununați. «*Veniți, zice, binecuvântații părintelui meu, de mosteniți împărăția cea găsită vouă dela întemeierea lumii*» și ia-

¹⁾. Citatul acesta este biblic, fără însă a putea spune de unde anume, cea ce mărturisesc și editorii textului de Oxonia, zicând la adnotații: Locus biblicus. ut videtur, cujus tamen sedem indagantes, frustra fuimus.

răși: *«Duceți-vă dela mine blestămaților în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui»* Să nu ascultăm aceste vorbe cum s'ar întâmpla, ci să le scriem așa zicând pe fruntea noastră, și să ne închipuim că el este de față acum, că ne grăiește acestea, și că ne trimite în focul acela. Ce fel de suflet vom avea atunci? Ce mângâiere? Ce vom suferi, când vom fi tăiați în două? Ce vom face, când vom fi acuzați pentru răpiri și furtisaguri? Ce îndreptare vom avea atunci? Ce cuvânt blajin vom auzi atunci? Nici unul, ci legați cu privirile în jos, vom fi trași spre gura cuptorului celui de foc, spre acea mare de foc, spre întunericul cel mai dinafară, spre veșnicele munci, și ne mai putând face nimic pentru scăparea noastră. *«Și preste toate acestea, zice, între noi și între voi prăpastie mare s'a întărit, ca cei ce ar vrea să treacă de aici la voi să nu poată, nici de acolo la noi să treacă»* (Luca 16, 26), așa că de nevoie că vom fi arși deapururea, nimeni ajutându-ne, nici tată, nici mamă, și nimeni în fine, oricât de mare curaj ar avea către Dumnezeu. *«Fratele, zice, nu se izbăvește; au izbăvi-va omul»* (Ps. 48, 8)?

Deci, iubiților, fiindcă în altcineva nu putem avea nădejde de mântuire, ci numai în filantropia lui Dumnezeu, vă rog, ca toate să le facem spre a avea o viață curată și frumoasă, și a nu avea vr'o pată cât de mică; iar dacă nu se poate, cel puțin cu pata aceea să nu dormim, ci într'una să stăruim de a spăla murdăria de pre noi prin pocăință, prin lacrimi, prin rugăciuni, prin eleimosină. *«Dară dacă nu am de unde da eleimosină»?* Zici tu. Un pahar de apă rece ai, ori și cât de sărac ai fi; doi bani ai, ori și câtă sărăcie s'ar ținea de capul tău; picioare ai, spre a cerceta pre cei bolnavi, spre a te duce pre la cei de prin temniți; acoperământ de casă ai, spre a primi pre cei străini. Nu este iubiților, nu este nici-o iertare pentru cel ce nu face milostenie. Acestea neconținut le grăim vouă, nu îngrijindu-ne de cei ce pătimesc, pe cât de voi. Acestea vi le spunem într'una, pentruca din această repetare să putem avea un câștig cât de mic. Dați, deci, celor de aici, cari au nevoie, ca să puteți lua în schimb cele cerești. Cărora fie ca cu

toții să ne învrednicim prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu St. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXXII

«Pentru că nu v'ați apropiat de muntele, care se putea pipăi, și de focul ce ardea, și de nor, și de ceață, și de vișor. Și de viersul trâmbiței, și de glasul cuvintelor, care cei ce l'au auzit, s'au rugat ca să nu li se mai grăiască lor cuvânt. Că nu puteau suferi ceia ce li se spunea: măcar și fiară de s'ar atinge de munte, cu pietre se va omorî, sau cu săgeata se va săgeța. Și așa înfricoșat lucru era ceia ce se vedea. Moisi a zis, spăimântatu-m'am și mă cutremur; ci v'ați apropiat de Sion, și de cetatea Dumnezeului celui viu, de Ierusalimul cel ceresc, și de zeci de mii de îngeri. Și de adunarea celor întâi născuți carii sunt scriși în ceruri, și de judecătorul tuturor Dumnezeu, și de duhurile dreptilor celor desăvârșiți. Și de Iisus mijlocitorul legii celei nouă, și de sângele stropirei, care grăiește mai bine de cât Avel». (Cap. 12, 18—24).

Minunate erau cele ale templului din legea veche, cu sfânta sfintelor; minunate iarăși au fost și cele petrecute pe muntele Sinai: focul, întunerecul, ceața, duhul cel de vișor, *«că s'a arătat, zice, Dumnezeu în Sinai»*,—și toate acestea se știau din vechime. Noul Testament însă nu a avut nevoie de nimic din acestea, ci a fost dat în formă de conversațiuni sublime de Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Christos. Privește acum cum face comparațiune între ambele Testamente. Și cu drept cuvânt că toate acestea le-a pus la urmă, căci când i-a convins pre dâșii prin mii de exemple, când a dovedit calea fiecăruia din ele, atunci în fine fiind mai dinainte condamnat Testamentul Vechiu, cu ușurință se ocupă de acestea. Și ce spune el? *«Că nu v'ați apropiat, zice, de muntele care se putea pipăi, și de focul ce ardea, și de nor, și de ceață, și de vișor, și de viersul trâmbiței, și de glasul cuvintelor, care cei ce l'au auzit s'au rugat, ca să nu li se mai grăiască*

lor cuvânt». «Toate acestea, zice, sunt înfricoșate, și așa de înfricoșate, încât că nici auzul nu poate suferi, nici fiara sălbatecă nu cutează a sta contra; nu însă de acest fel sunt cele de după aceasta. Căci ce poate fi muntele Sinai în raport cu cerul? Ce raport poate fi între focul ce se putea pipăi și Dumnezeu care este nepipăit? «Că Dumnezeu, zice, este foc care consumă» «să nu ne grăiești tu nouă, ci să ni grăiască Moisi», că nu puteau suferi ceia ce li se spunea, «că și fiară de s-ar atinge de munte, cu pietre se va omori. Moisi a zis (spăimântatu-m-am și mă cutremur». Ce minune poate fi pentru popor? El care a intrat în nor, unde era Dumnezeu, zice: «Sunt înspăimântat și mă cutremur».

«Ci v-ați apropiat de muntele Sionului, de cetatea Dumnezeului celui viu, de Ierusalimul cel ceresc, și de zeci de mii de îngeri, și de adunarea celor întâi născuți, cari sunt scriși în ceruri, și de judecătorul tuturor, și de duhurile dreptilor celor desăvârșiți, și de Iisus mijlocitorul legii celei nouă, și de sângele stropirei, care grăiește mai bine de cât Avel». Privește prin câte a arătat superioritatea Noului Testament, asupra V. T.; în locul Ierusalimului de pe pământ, Ierusalimul cel ceresc, în locul lui Moisi, Iisus, în locul poporului, zecile de mii de îngeri. Pe cine numește întâi născuți? Credincioșii. «Și de duhurile dreptilor celor desăvârșiți». «Cu toți aceștia, zice, sunteți împreună». Și de sângele stropirei, care grăiește mai bine de cât Avel», zice. Dară sângele lui Avel a grăit? «Da! zice. Și cum anume, ascultă pe Pavel când zice, că mai multă jertfă a adus Avel de cât Cain, prin care s'a mărturisit a fi drept». «Și printr'însul murind, încă grăiește». Și iarăși Dumnezeu zice: «Glasul sângelui fratelui tău strigă către mine» (Facere 4, 10). Sau aceasta, sau aceia faptul e că încă și acum strigă. Nu tot așa însă sângele lui Christos, căci acesta pe toți îi curăța și sloboade din el un glas mai strălucit și mai deslușit, cu cât are și o mai mare mărturie din fapte.

«Și vedeți ca să nu vă lepădați de cele ce grăiește, că dacă nu au scăpat aceia, cari nu suferiau pre cel ce a proorocit pre pământ, cu atât mai vârtos noi carii nu vom suferi pre cel din ceruri. Al căruia glas atunci a cutre-

murat pământul, iară acum a fâgăduit zicând: încă odată eu voi clăti nu numai pământul, ci și cerul. Iară aceia ce zice «încă odată» arată schimbarea celor ce se clătesc, ca a unor lucruri făcute, ca să rămână cele ce nu se clătesc. Drept aceia luând împărăția cea nemîșcată, să avem harul, prin care să slujim lui Dumnezeu cu bună plăcere și cu cernicie, și cu teamă, că Dumnezeul nostru este foc mistuitor» (Vers. 25—29). Înfricoșate erau acelea, dară acestea cu atât mai mult încă sunt mai minunate și mai strălucite. Căci aici nu mai este întuneric, nici ceață, nici duh de vifor. Mie mi se pare că prin aceste expresiuni se lasă a se înțelege întunecimea și nelimepeziciunea Vechiului Testament, cum și acoperirea (îmbrobodirea) legii. Dealtmintelegă legiuitorul în mijlocul focului se pare îngrozitor, și pedepsitor al celor ce calcă legea. Dară oare ce va să zică «și de viersul trâmbiței»? Cu drept cuvânt, că se petrece aceasta, precum se petrece cu împăratul ce stă de față cu oștirea. Aceasta de sigur că se va petrece și la a doua venire, când după cea de pe urmă trâmbiță toți vor trebui a se scula din morți, iară aceasta o va face viersul trâmbiței. «Va trâmbița, zice, atunci, și toți vom înviea, așa că învierea tuturor va fi cu puterea lui Dumnezeu». Glasul trâmbiței însă, nimic alta nu învederează, de cât că toți vor trebui a se scula din mor-mânturi atunci. Atunci toate acelea erau simțite: și priviri, și glasuri, pe când cele de după aceasta sunt nevăzute, și se pot pricepe numai cu mintea. Focul învederează că Dumnezeu este foc. «Că Dumnezeul nostru, zice, este foc mistuitoriu», iară «ceața» și «întunericul», și «fumul» iarăși pe foc îl învederează, adecă arată tot ceia ce e înfricoșat. Tot așa și Isaia zice: «Am văzut, zice că casa s'a umplut de fum» (Isaia 6, 4). Dară «viforul» ce însemnă? Neamul nostru omenesc este trândav, și de aceia trebuia ca printr'acestea să-l deștepte. Nimeni în adevăr nu este atât de leneș și de trândav, în cât că să nu aibă cugetul sus fiind legiuite toate acestea. Moisi grăia, iară Dumnezeu îi răspundea lui cu glas, fiindcă trebuia a se produce vocea lui Dumnezeu. De oarece Moisi trebuia să legiuească, de aceia Dumnezeu îl face vrednic de credință. Nu-l vedeau pre dânsul, din cauza ceței, nu-l auzeau, din

pricina ascuțitului glasului. Dară ce? Apoi, de la început încă Dumnezeu răspunde grăind cu voce, și făcând auzite cele legiuite de dânsul. Dară să vedem cele spuse la început. «*Pentru că nu v-ați apropiat, zice, de muntele care se putea pipăi, și de focul ce ardea, și de nor, și de ceață, și de vifor, și de viersul trâmbiței, și de glasul cuvintelor, cari cei ce l-au auzit, se rugau să nu li se mai grăiască lor cuvânt*». De la început dară dânsii au fost pricina pentru ca Dumnezeu să se arate în trup. «*Să ni grăiască nouă Moisi, zice, și să nu ni grăiască Dumnezeu*». Cei ce fac comparațiunile, pe unele le înalță mai mult de cât pe celelalte, ca astfel să le arate încă mai mari, iară prin aceasta ale noastre se arată mai blajine și mai minunate. Sunt îndoite de mari, căci fiind și strălucite și mari, sunt mai bine primite. Aceasta scriind și în epistola către Corintheni, zicea: «*Iară noi cu fața descoperită, și nu precum Moisi pune acoperământ peste fața sa*» (II, Cor. 3, 18. 13). «Nu s-au învrednicit aceia de atâtea lucruri mari ca noi» zice. Căci de ce s-au învrednicit? Au văzut întunec, și ceață, au auzit glasuri. Dară și tu ai auzit glas, nu prin ceață, ci prin trup. Nu te-ai tulburat, nici nu te-ai înfricoșat, ci ai stătut drept, și ai vorbit cu mijlocitorul dintre noi și Dumnezeu. Deltmintrelea prin expresiunea «*întunec*» învederează nevăzutul. «*Și negură, zice, sub picioarele lui*» (Ps. 17, 10). Atunci și Moisi chiar s-a temut, iară acum nimeni nu se teme. Precum atunci poporul sta jos, tot așa și noi. Nu au fost jos, ci sub ceriu jos¹⁾. Fiul este alături lângă Dumnezeu, iar nu ca Moisi. Acolo era pustiu, aici cetate, cu mii de ingeri. Aici se arată veselia și bucuria, în locul ceței, a întunecului și a viforului de acolo.

«*Si de adunarea celor întâi născuți, cari sunt scriși în ceruri, și de judecătorul tuturor Dumnezeu*», zice. Aceia

¹⁾ Pasajul acesta îl dau întocmai după ediția de Oxonia, cu observațiune, că este tot așa de confuz și în celelalte ediții, ca și aici. După ediția lui Mutiani versul acesta este astfel combinat: *Tunc ergo Moses timuit, nunc autem metuit nullus; es tunc plebs stetit tota deorsum, nos autem etsi a coelo deorsum sumus, veruntamen propinquamus Filio Dei, et non sicut Moses.* (Atunci Moisi s-a temut, acum însă nu se teme nimeni; și atunci mulțimea toată sta jos, noi însă suntem jos sub ceriu, și cu toate acestea suntem aproape de Fiul lui Dumnezeu, iară nu ca Moisi). Chiar și așa combinat acest vers, rămâne tot confuz.

nu s-au apropiat, ci dedeparte stau, ca și Moisi, în timp ce voi ne-am apropiat. Aici pe toți ne înfricoșază, zicând: «*Si de judecătorul tuturor Dumnezeu*», nu numai pe Iudei, și pe credincioși, ci pe întreaga lume. «*Si de duhurile dreptilor celor desăvârșit*». Aici spune de sufletele celor ce au bine plăcut, «*Si de Iisus, zice, mijlocitorul legii celei nouă, și de sângele stropirei*» adică «*al curăției*» — *care grăiește mai bine decât Avel*. Dară dacă sângele grăiește, apoi atunci cu atât mai mult încă că cel jertfit viețuește. Dară oare ce grăiește? «*Si duhul, zice, se roagă pentru noi, cu suspinuri negrăite*» (Rom. 8, 26). Cum grăiește? Când Duhul cade într'un cuget sincer, îl deșteaptă pre el, și l face să grăiască. «*Vedeți, să nu vă lepădați de cele ce grăiește*», adică să nu vă dejnădăjduiți — «*că dacă nu au scăpat aceia, cari nu suferiau pre cel ce a prorocit pe pământ*». De cine spune el aici? Mi se pari că de Moisi. Ceia ce spune aici, aceasta înșamnă: «*dacă aceia s-au lepădat și au fugit de legiuitorul cel de pe pământ, cum noi ne vom lepăda și fugi de legiuitorul cel ceresc*»? Aici arată nu că altul este acela — să nu fie! — nu arată pe altul și pe altul, ci ca înfricoșat se arată, slobozind glas din ceriu. El este și acesta și acela, acesta însă este înfricoșat, — nu vorbește de deosebirea persoanelor, ci de deosebirea dărei legii¹⁾. De unde se învederează aceasta? «*Că dacă nu au scăpat aceia, cari nu suferiau pre cel ce au prorocit pre pământ, cu mult mai vârtos noi, cari nu vom suferi pre cel din ceruri*» Ce înșamnă aceasta? Altul este acela, și altul acesta? Dară atunci cum de zice: «*Al cărui glas atunci a cutremurat pământul*»? — căci atunci a cutremurat pământul, glasul celui ce a dat legea. «*Si acum a făgăduit zicând: încă odată eu voi clădi nu numai pământul, ci și ceriul; iară aceia ce zice, încă odată, arată schimbarea celor ce se clătesc, ca a unor lucruri făcute*». Prin urmare totul se va ridica din miloc, totul se va prefăce și se vor imputernici spre mai bine dela început. Aceasta lasă a se înțelege aici. «De ce dară te întristezi? zice; de ce te scârbești pătîmind într'o lume care nu rămâne, fiind amărât, pașîn

¹⁾ Foarte întunecat este și aceasta pasaj.

după aceasta, într-o lume trecătoare? Că dacă liniștea este în ceealaltă lume, atunci trebuia a te scârbi privind spre viitoriu». «*Ca să rămână, zice, cele ce nu se clătesc*» Care sunt cele ce nu se clătesc? Cele viitoare.

¹⁾ Deci, iubitorilor, toate să le facem pentru aceasta, ca să ne învrednicim acelor bunuri. Da! vă rog, și vă conjur, aceasta să ne silim a face. Nimeni nu clădește într-o cetate ce se va risipi. Căci spune-mi, te rog; dacă ți-ar spune cineva, că după un an cetatea aceasta va cădea. cutare cetate însă câtuși de puțin, — oare ai clădi tu în aceea care urmează a cădea? Astfel că aceasta o spun și acum: să nu clădim în lumea aceasta, fiindcă peste puțin timp va cădea, și toate se vor nimici. Și ce spun eu că va cădea? Mai înainte chiar de căderea ei noi ne vom nimici, și vom suferi răle, și vom rămânea uimiți. De ce clădim pe nisip? Să clădim pe piatră, că ori-ce s'ar abate peste acea clădire, ea rămâne nemişcată, nimic nu o va putea mișca, și cu drept cuvânt. Căci locul acela este nepătruns de toate vicleniile de aici, precum locul de aici este pătruns. Și cutremururile, și focurile, și atacul dușmanilor, ni răpesc clădirea de aici fiind chiar în viață, ba de multe ori ne și pierdem împreună cu dânsa. Dară și când ar sta poate, atunci sau că vr-o boală ne-a curmat curândfirul vieței, sau că dacă rămânem, nu ne lasă de a ne bucura de ea cum trebuie. Căci ce plăcere poate fi acolo unde sunt boale, intrigi, clevetiri, invidii și celelalte de acest fel? Și chiar dacă n-ar fi nimic din acestea, totuși de multe-ori neavând copii, ni se urăște, suntem nemulțămiiți, neavând cui să lăsăm casele și celelalte toate, și în fine ne chinuim cu gândul, pentru că muncim pentru alții. De multe ori apoi soarta moștenirii cade chiar și dușmanilor noștri, nu numai după moarte, ci chiar fiind în viață.

Ce poate fi, deci, mai ticălos lucru, ca a trudi pentru dușmani, ca acia să se odihnească bine, iară tu să-ți aduni păcate? Multe exemple de acest fel se văd prin cetate. Și ca să nu supăr pe cei lipsiți de averile lor —

¹⁾ Partea morală. Trebuie a face totul ca să nu cădem din adevărata cetate, și despre eleimosină.

mai ales că am spus chiar pe nume pe câți-va dintr'aceștia, și multe povești aveam a vă spune, și a vă arăta vouă multe case, care au luat de stăpâni pe dușmanii celor ce s-au obosit cu facerea lor — vă spun, că nu numai case, ci și slugi, și întreaga avere a trecut de multe-ori la dușmani. Că astfel sunt cele omenești!

În ceruri însă de nimic din acestea nu avem a ne teme, ca nu cumva de pildă să vină vr'un dușman al celui mort, și să-i moșteniască avutul, căci acolo nu este nici moarte, nici desgust. Acolo sunt numai locașurile sfinților, iară printre sfinții acia bucurie și veselie, după cum zice: «*Glas de bucurie și de mântuire în corturile sfinților*» (Ps. 117, 15). Acelea sunt veșnice, nu au sfârșit. Nu cad din pricina timpurilor, nu trec din mână în mână la stăpâni, ci rămân în floare într'una. Și cu drept cuvânt, fiindcă nimic nu este stricat și vremelnic în ele acolo, ci totul veșnic și nestricăcios. În astfel de clădiri, deci, să cheltuim banii noștri. Nu ne trebuie nici meșteri, nici lucrători, fiindcă acele case le zidesc mânilor săracilor, mânilor schiopilor, orbilor, și ale ciungilor. Și să nu te minunezi dacă tot aceștia ni procură chiar și împărăția lui Dumnezeu, și ni dau curaj față de Dumnezeu. Că eleimosina este un meșteșug foarte bun, sprijinitoare, celor ce o fac. Ea este prietena lui Dumnezeu, și veșnic stă lângă dânsul cerând cu ușurință de la dânsul har pentru ori-cine ar voi, numai dacă nu va fi nedreptățită de noi, — și este nedreptățită atunci, când facem milostenia din răpiri — iară când este curată, dă mare curaj celor ce o fac. Ea se roagă lui Dumnezeu chiar și pentru cei ce au respins-o, ba încă atât de mare îi este puterea, că se roagă până și pentru păcătoși. Ea sfărâmă legăturile, împrăstie întunerecul, stinge focul, omoară viermile cel nestins, alungă scrâșnitul dinților. Înaintea ei cu multă ușurință se deschid porțile cerurilor, și precum când intră împărăteasa nimeni dintre păzitori nu îndrăznește a cerceta cine și de unde este, ci toți de'ndată o primesc, tot așa și eleimosina, căci împărăteasă este cu adevărat, iară pe oameni îi face deopotrivă cu Dumnezeu. «*Fii milostivi, zice, precum și tatăl vostru cel din ceruri milostiv este*» (Luca 6, 36). Ea este înaripată și

sprintenă, având aripi aurite, și sborul foarte plăcut, ce încântă pe îngeri. Acolo zice: *«Aripele porombiței sunt cu argint pōleite, spetele ei galbene ca aurul»* (Ps. 67, 14). Intocmai ca și o porumbiță vie și aurie sboară, având căutătura drăgălașă, și ochiul blând. Nimic nu e mai bun și mai frumos de cât ochiul acela.

Frumos este păunul, însă lață de dânsa este ca o coțofană, atât de frumoasă și de minunată este pasărea aceasta. Într'una se uită în sus, și este împresurată de o mare slavă a lui Dumnezeu. Ea este fecioară care are aripi de aur, strânse cu mulă gingășie, cu fața albă și blândă. Înaripată este și sprintenă, și stă lângă tronul împărătesc. Când vom fi judecați, fără de veste va sta de față, și ne va izbăvi de pedeapsă, acoperindu-ne cu aripele ei. Pe aceasta o voiește Dumnezeu, iară nu jertfă. Multe spune de ea, căci o iubește atât de mult. *«Pre săracul și pre văduva va primi, zice, și calea păcătoșilor o va pierde»* (Ps. 145, 9). De dânsa voiește Dumnezeu a fi chemat. *«Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung răbdător, și mult milostiv, și adevărat»* și *«Mila Domnului peste tot pământul»* (Ps. 102, 8, 17). Aceasta a mântuit neamul omenesc, căci dacă nu ne miluia pre noi, pre toți ne-ar fi pierdut. Aceasta, fiind noi dușmani, ne-a împăcat. Aceasta a făcut mii de bunătăți. Aceasta a făcut pe Fiul lui Dumnezeu de a se face rob.

Aceasta să o râvnim, iubiților, căci printr'ânsa ne-am mântuit. Aceasta să iubim, pe aceasta să o preferăm averilor, și să avem suflet milostiv și fără averi. Nimic nu poate mai bine caracteriza pe creștin, ca eleimosina; nimic nu admiră atât de mult până și necredincioșii ca pe bărbatul milostiv. Căci de multe-ori avem și noi nevoie de mila aceasta, și de multe-ori zicem cătră Dumnezeu: *«Miluește-mă duple mare mila ta»* (Ps. 50, 3). Mai întâi să începem noi a milui, sau mai bine zis, nu noi începem mai întâi, de vreme ce el mai întâi a arătat mila sa spre noi, — dară cel puțin să fim al doilea. Că dacă oamenii miluiesc pre cel milostiv, chiar de ar fi făcut mii de păcate, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Ascultă ce spune Prorocul: *«Iară eu ca un maslin roditor, zice, în casa lui Dumnezeu»* (Ibid. 51, 7). De felul

acesta ne facem, ca măslinul devenim, de toate părțile suntem încărcăți de poroncile lui Dumnezeu. Nu este deajuns numai de a fi ca măslinul, ci de a fi și roditor. Sunt mulți poate cari fac eleimosină dând puțin pentru tot anul, sau în fiecare săptămână, sau asvârlind de departe gologanul; aceștia sunt de sigur maslini, nu numai fără roadă, ci încă și uscați. Că fac milostenii, sunt pentru aceasta maslini, dară că nu miluiesc cum se cuvine, sunt maslini neroditori.

Noi însă, iubiților, să fim maslini roditori. De multe-ori am spus, și o spun și acum: nu prin măsura celor date se invederează măreția eleimosinei, ci prin intențiu-nei celui ce dă. Voi știți cele petrecute cu văduva din evanghelie. Este bine, dară, de a pune înainte pururea acest exemplu, ca astfel nici săracul să nu se desnădăjduiască, văzând pe acea femeie punând în corvană cei doi bani ce-i avea. Unii au adus și fire de păr la zidirea templului, și totuși nici aceștia n'au fost respinși. Cei ce aveau însă aur, și aduceau fire de păr, erau blăstămați, — iară cei ce numai păr aveau, aceasta aduceau, și erau primiți. De aceia și Cain a fost muștrat, nu pentru că a proadus pre cele rele, ci pentru că din cele ce avea a proadus pe cele mai răle. *«Blestămat, zice, cel puternic, care are în turma sa parte bărbălească, și este legat cu făgăduința, și jertfește Domnului ce este stricat»* (Malahia 1, 14). Nu a o spus simplu «cel ce are», ci cel ce are, însă cruță, face economie. Dacă, deci, cineva nu are, este scăpat de răspundere, și mai cu samă chiar are plată. Căci ce poate fi mai de desprețuit ca doi bani, și mai de nimic ca firele de păr? Ce poate fi mai nebagat în samă ca o mână de făină? ¹⁾ Și totuși toate acestea au fost cinstite la fel cu vițeei și cu aurul. *«Că după cât are cineva, este bine primit, iară nu după cât nu are»,* și *«Nu te lepăda a nu face bine celui lipsit, când poate ajuta mâna ta»*. De aceia vă rog să deșărtăm cu bună voință averile noastre săracilor, și chiar puțin

¹⁾ Τι εὐτελέστερον σεμιδάλεως κοτύλης; Κυτάντῳ κοτύλῃ insamnă păhăruț, sau o mică măsură, pe care eu l-am dat în Româneste *printr'o mână de făină*, spre a fi cât mai apropiat de înțelesul pe care sf. Chrisostom voiește a-l imprimă în această frază.

de ar fi, vom lua aceeași plată ca și cei ce dau mai mult, sau mai bine zis, chiar mai mult de cât cei ce dau mii de talanți. Dacă acestea le vom face, ne vom învrednici tezaurelor celor nepotrivite ale lui Dumnezeu, dacă nu numai vom auzi, ci vom și face, dacă nu numai lăudăm, ci și prin fapte dovedim. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXXIII

«Drept aceia luând împărăția lui Dumnezeu cea nemîșcată, să avem harul prin care să slujim lui Dumnezeu întru bună plăcere, cu bună cucernicie și cu temere. Că Dumnezeul nostru este foc mistuitor». (Cap. 12, 28, 29)

Ceia ce zice aiurea: *«Că cele ce se văd, sunt trecătoare, iară cele ce nu se văd, sunt veșnice»* (II. Cor. 4, 18), și de la aceasta face mângâiere pentru rălele ce le suferim în viața prezentă, aceasta o face și aici, zicând că să rămânem statornici. *«Să avem darul»*, zice, adecă să mulțămim lui Dumnezeu. Noi nu numai că nu trebuie a ne descuraja pentru rălele prezente, ci încă să-i aducem cea mai mare mulțumire pentru cele viitoare. *«Prin care să slujim cu bună plăcere lui Dumnezeu»*, adecă, că aceasta este de a sluji cu mulțămire lui Dumnezeu, mulțămindu-i în totul *«Toate să le faceți zice, fără de cărtire, și fără de îndoială»* (Filipp 2, 14). Cel ce face ceva cărtind, singur și-a tăiat și a pierdut plata, ca și Israiliții, când și-au luat pedeapsa pentru cărtire. De aceia și zice: *«Nici să cărtiți»*. (I. Cor. 10, 10), fiindcă nu e cu putință de a sluji lui Dumnezeu cu mulțumire, dacă nu-i mulțumim pentru toate, și pentru ispite, și pentru viață liniștită, adecă să nu grăim nimic necuviincios, nimic necinstit, ci să ne umilim, ca astfel să devenim vrednici de cinste; aceasta va să zică *«cu cucernicie și cu temere.»*

«Iubire de frați să rămână iubirea de străini să nu o

uitați, că prin aceasta oare carii neștiind au primit oaspeți pe ingeri». (Cap. 13, 12). Privește cum li poroncește de a păzi cele prezente, și nu adaoga altele. N-a zis de pildă: *«Faceți-vă iubitori de frați»*, ci *«iubirea de frați să rămână»*. Și iarăși n-a zis: *«fiți iubitori de străini»*, ca și cum n-ar fi fost, ci *«iubirea de străini să nu o uitați»*, ceia ce s-ar fi putut întâmpla în urma diferitelor necazuri. Pentru care și zice: *«aceasta oare-carii neștiind au primit pe ingeri.»* Ai văzut câtă cinste și câștig? Ce va să zică *«neștiind»* adecă i-au primit și ospătat fără să știe cine erau. De aceea tocmai și plata lor a fost mare, că neștiind că sunt ingeri, i au primit, căci dacă ar fi știut, n-ar fi fost nimic de mirare. Unii zic că aici se lasă a se înțelege, că e vorba și de Lot chiar.

«Aduceți-vă aminte de cei legați, ca cum ați fi legați cu dâșii, de cei necăjiți, ca cum și voi înși-vă ați fi în trup. Cinstilă este nunta întru toate, și patul nespurcat. Iară pe curvari și pe prea curvari va judeca Dumnezeu. Să vă fie obiceiul fără iubire de argint, fiind mulțumiți cu cele ce aveți», (Vers 3-5). Privește cât de multă vorbă face de prudență. *«Pacea să o țineți»*, zice, *«să nu fie cineva sau curvar, sau spurcat»*, și iarăși *«Pe curvari și pe preacurvari îi va judeca Dumnezeu»*. Pretutindeni oprirea este însoțită de osânda ce va lua. Că dacă a spus mai întâi că *«Cinstilă este nunta și patul nespurcat»* arată prin această că cu dreptate a adaos cele ce urmează. Dacă nunta s-a permis, apoi cu dreptate curvarul și preacurvarul sunt pedepsiți. Aici apoi se aruncă cu putere asupra ereticilor. N-a spus apoi că, nimeni să nu fie curvar, ci spunând o singură dată, la urmă a adaos ca un sfat obștesc — nu ca cum s-ar adresa lor: *«Să vă fie obiceiurile fără iubire de argint»* arătând filosofia lucrului, adecă dacă nu căutăm cele prisoselnice, ci ne mulțumim cu cele strict trebuitoare. Mai sus apoi zice că și răpirea averilor lor cu bucurie o au primit, iară aceasta nu este de cât îndemn de a nu fi iubitori de argint. *«Indestulați (mulțumiți) fiind»*, zice, *«cu cele ce aveți»*. Dară iată și o altă mângâiere aici: *«Că însuși a zis: nu te voiu părăsi, nici te voiu lăsa, așa că îndrăznim noi a zice: Domnul este mie ajutor, și nu mă voiu teme ce'mi*

va face mie omul» (Vers. 6). Și aici mângâierea este tot pentru ispitele ce le încearcă.

«Aduceți-vă aminte de marii voștri» (Vers. 7). Aceasta o spunea și mai sus, îndemnându-i și zicând: «Pacea să o țineți cu toții. Aceasta o zicea și Thesalonicenilor sfătuindu-i ca să aibă în cinste mare pe mai marii lor.» «Aduceți-vă aminte, zice, de mai marii voștri, carii v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, și privind la săvârșirea vieții lor să li urmați credința.» Dară care legătură de idei, și ce continuitate poate fi aici? Ba încă e cea mai minunată, căci «văzându-li viața lor, zice, să li urmați credința, fiindcă dintr'o viață curată este credința.» Sau că poate spune de puterea credinței, că adecă cred celor viitoare. De sigur că dacă ar fi avut o viață necurată, n-ar fi avut credință și s-ar fi îndoit de cele viitoare. Așa că și aici același lucru îl face.

«Iisus Christos ieri și astăzi, același, și în veci. La învățături străine și de multe feluri să nu vă mutați, că bine este cu darul să vă întăriți inimele, iară nu cu mâncările, dintru care nu s-au folosit, cei ce au umblat întru dănele.» (Vers. 8. 9). Expresiunea «Iisus Christos ieri și astăzi, și în veci» arată timpul cel nemărginit, trecutul, prezentul și viitorul cel fără sfârșit. Adecă ați auzit că el este Arhiereu, însă nu un Arhiereu care are sfârșit, căci el același este în veci. Fiindcă se găseau și de aceia carii ziceau că nu este, și că va veni de acum înainte, apoi el zice că Christos ieri și astăzi, și același în veci. Încă și astăzi Iudeii spun că alt Christos va veni, și deci lipsindu-se de cel ce este cu adevărat, au căzut în așteptarea lui antihrist.

«La învățături străine și de multe feluri să nu vă mutați — nu numai străine, ci și de multe feluri — «că bine este cu darul să vă întăriți inimele, iară nu cu mâncările. Dintru care nu s-au folosit cei ce au umblat întru dănele» Aici pe nesimțite face aluziune la cei ce introduc în credință observațiunea mâncărilor, căci cu credință toate sunt curate de credință este nevoie, iară nu de mâncări. «Că avem altar, din care a mânca nu au putere cei ce slujesc cortului». «Cele ce sunt la noi, zice, nu sunt ca cele Iudaice».

«Pentru că ale căror dobitoace sângele se băga înăuntru în cele sfinte de arhiereu pentru păcate, trupurile acelorale ard afară de tabără. Pentru aceia și Iisus ca să sfințească pre norod cu sângele său, afară de poartă a pătimit» (Vers. 11. 12). Ai văzut tip strălucind? «Pentru păcate» și «afară de poartă a pătimit». «Deci dară să ieșim la dânsul afară de tabără, ocară lui purtând» (Vers. 13), adecă aceleași pătimind, fiind tovarăși cu dânsul în patimi. Ca un criminal a fost răstignit afară de poartă; deci nici noi să nu ne rușinăm de a ieși afară. «Că nu avem aici, zice, cetate stătătoare, ci ceea ce va să fie căutăm. Si așa printr'ânsul să aducem jertfă de laudă pururea lui Dumnezeu, adecă roada buzelor ce se mărturisesc numelui lui» (Vers. 14. 15). «Printr'ânsul» ca Arhiereu, după trup, «se mărturisesc numelui lui» zice. Deci nimic de blasfemie să nu grăim, nimic necuviincios, nimic îndrăzneț, nimic din desnădăjduire, adecă cu frică și cucernicie. Sufletul când se găsește în necazuri, se desnădăjduște și devine nerușinat. Nu așa să fim noi. Iată zice, tot aceia ce-am fost zis mai sus «nepărăsind adunarea voastră», aceasta o zic și acum, căci numai așa putem fără frică a face totul, fiindcă de multe-ori rușinându-ne de oameni, nu facem multe din răutăți».

«Și facerea de bine și împărtășirea sa nu o uitați» (Vers. 16), iară aceasta o spune nu numai către frații cei prezenți, ci și către cei ce lipsesc. «Dară dacă alții au răpit averile voastre, zice, cel puțin după puțința voastră să nu uitați iubirea de străini, adecă ospitalitatea». Deci, ce justificare vom avea noi, când și după răpirea averilor auzim de acestea, și nu facem așa? Și n-a zis «nu uitați ospitalitatea, ἐξουδοχίαν ci a întrebuițat cuvântul φιλοξενίαν, adecă nu simplu să-i ospitalizați, ci să iubiți pe străini ospitalizându-i. Și nici n-a spus că li se va da răsplata viitoare, ca nu cumva iarăși să-i facă mai molatici și trândavi, ci acea deja dată, «ca prin aceasta, oare carii neștiind, zice, au primit oaspeți pe îngeri».

Dară să vedem cum «cinstită este nunta întru toate, și patul nespurcat». Cum deci nunta este cinstită? Pentru că păzește pe credincios întru prudență. Aici face aluziune și la Iudei, carii considerau pe femeia lehuză spurcată,

precum zice: «*Și femeia cu care va dormi bărbatul pe pat de sămânță, . . . necurați vor fi până sara*» (Levit. 15, 18). Nu este spurcat ceia ce este de la natură, o! nerecunoscătorule și nesimțitorule Iudeu!, ci cele ce sunt din voea liberă. Că dacă nunta este cinstită, și curată, cum îți închipui că te vei spurca printr'ânsa și dintr'ânsa?

«*Să vă fie obiceiurile fără iubire de argint*». Fiindcă mulți după ce 'și-au împărțit averile, voiesc iarăși, sub masca eleimosinei, a se îmbogăți iarăși, de aceea zice: «*Să vă fie obiceiurile fără iubire de argint*» adecă să avem numai strictul necesar. «Dară ce? zici tu; dacă nu le avem nici acestea, apoi atunci oare suntem îndestulați, suntem bogați?» Apoi el a spus, și nu mințeste nici odată că «*nu te voiu părăsi, nici le voiu lăsa*», așa cât că îndrăznim noi a zice: *Domnul este mie ajutor, și nu mă voiu teme ce'mi va face mie omul*», ca și cum pare că ar zice: ai făgăduința lui, nu te îndoi; el ți-a făgăduit, să nu stai la îndoială că nu va îndeplini ceia ce a făgăduit. Expresiunea «*nu te voiu părăsi*» nu o zice numai pentru averi, ci pentru toate celelalte. «*Domnul este mie ajutor, și nu mă voiu teme ce'mi va face mie omul*» zice, și cu drept cuvânt. A repetat aici zicerea Prorocului David, pecetluind așa zicând vorba sa, și făcându-i mai cu bună voință, spre a nu se desnădăjdui. Aceasta să o zicem și noi în toate ispitele. Să rădem de oameni, pe câtă vreme avem pe Dumnezeu în ajutoțul nostru. Că duple cum dacă el ni este dușman, chiar de ni-ar fi toți oamenii prieteni, nu avem nici un folos, tot așa și dacă el ni este prieten, chiar de am avea pe toți oamenii dușmani, nici o pagubă nu vom avea. «*Nu mă voiu teme, zice, ce'mi va face mie omul*».

«*Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, carii au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu*». Aici mi se pare că vorbește și de ajutorința ce trebuie a li da lor. «*Si privind la săvârșirea (sfârșitul) vieții lor, să li urmați credința*». Ce va să zică «*și privind la sfârșitul vieții lor*»? Adecă într'una căutând la dâșii, cercetând cele ale lor, examinând cu scumpătate vieța lor. «*Și privind la săvârșirea (sfârșitul) vieții lor*», adecă cercetând întreaga lor vieță până la sfârșit, că vieța lor a avut un sfârșit bun.

«*Iisus Christos ieri și astăzi, același și în veci*». «Să nu credeți, zice, că atunci numai a făcut minuni, iară astăzi nu mai face; același este și acum». «*La învățături streine și de multe feluri să nu vă mutați*». Adecă la învățături de altfel de cât acelea pe care le-ați auzit de la noi, care nu au în ele nimic sigur, care sunt deosebite de ale noastre. «*Că bine este cu darul să vă întăriți inimele, iară nu cu mâncările*». Aici pare-mi-se că-i ridiculiză în privința observațiunei mâncărilor; li arată că din observațiunile acestea au căzut în învățături străine, iară de la acestea au ajuns la învățături de multe feluri. Și privește l cum el n-o spune aceasta pe față, ci numai cât lasă a se înțelege, numai în enigme, căci aceasta este când el spune de învățături streine și de multe feluri, precum face și Christos când zice: «*că nu ceia ce intră în om spurcă pe om, ci ceia ce iese din om, aceea spurcă pe om*» (Math. 15, 11).

«*Că bine este cu darul să vă întăriți inimele, iară nu cu mâncările*». Credința este totul; dacă ea va întări pe cineva, inima lui va sta în siguranță. Așa dară credința întărește, în timp ce raționamentele clatină. Deci credința este contra raționamentului. «*Dintru care nu s-au folosit, zice, cei ce au umblat într'u dâșele*». Căci care este folosul observațiunilor în mâncări? spune'mi. Oare n-au pierdut mai mult? Oare un astfel de om nu lucrează sub puterea păcatului? Dacă trebuie a observa ceva, apoi aceea este de a se observa cineva pe sine singur. «*Dintru care, zice, nu s-au folosit cei ce au umblat într'u dâșele*», adecă cei ce le-au păzit într'una acestea. O singură observațiune este: aceea de a fugi de păcat. Că ce folos poate fi când sunt câțiva spurcați ce nu pot a se împărtași din jertfe, în urma observațiunilor lor? Așa că nimic nu i-a mântuit pre dâșii, deși întrebuițase atâtea observațiuni, ci numai fiindcă n-au avut credință, nu s'au folosit cu nimic.

Apoi desfințează jertfele din legea veche, și aduce, vorba la prototip, zicând: «*Pentru că ale căroră dobitoace sângele se bagă înăuntru în cele sfinte pentru păcate de Arhiereu, trupurile aceloră le ard afară de tabără*». Așa dară acelea erau tip al acestora și astfel, Christos a

plinit toate, afară de poartă pătimind. Aici apoi arată și pe cel ce de bună voie pătimește, invederând că nu numai că erau acelea cum s'ar întâmpla, ci și tip erau al celor de acum, și însăși iconomia patimei era afară

Ai văzut, deci, că noi ne împărtășim din sângele celui ce a intrat întru cele sfinte, cele cu adevărat sfinte, și de jertfa de care singur Arhiereul se bucura. Noi dară ne împărtășim din adevăr. Deci, dacă ne împărtășim sfințeniei, iară nu ocărei, apoi ocara este pricina sfințeniei. Precum dară el a fost ocărat, așa și noi, și dacă noi ieșim, ne împărtășim cu dânsul. Și ce va să zică oare «*să ieșim la dânsul*»? Adecă să luăm parte la patimile lui, să suferim ocara lui. Nu cum s'ar brodi ne-a poroncit să rămânem afară, ci precum el a fost ocărat ca un vinovat, tot așa să fim și noi. «*Și printr'ânsul să aducem jertfă de laudă pururea lui Dumnezeu*». De care jertfă vorbește el aici? «*Adecă roada buzelor ce se mărturisesc numelui lui*». Aciia proaduceau oi, viței, și-i dădeau preotului; noi nimic din acestea nu aducem, fără numai mulțumire, și imitarea lui Christos întru toate. Această roadă să odrăslească gura noastră. «*Că cu jertfe de acestea se mulțumește Dumnezeu*»¹⁾

Astfel de jertfă deci să-i proaducem, ca să o înalțe Tatălui, căci de altmintrelea nu se înalțe, de cât prin Fiul, și mai bine zis, prin cuget curat și inimă înfrântă. Toate acestea le-a spus penrru cei slabi. Cum că harul este al Fiului, aceasta este invederat, căci de altmintrelea cum cinstea lui e deopotrivă cu a Tatălui? «*Ca toți, zice, să cinstească pre Fiul, precum cinstesc pre Tatăl*» (Ioan 5, 23). «*Roadă buzelor ce se mărturisesc numelui lui*».

²⁾ Deci, iubitorilor, toate să le răbdăm cu mulțumire; și sărăcie, și boală, și ori-ce de acest fel, căci adevăratele noastre interese numai el le știe. «*Că a ne ruga fie precum trebuie, nu știm*» (Rom. 8, 26) zice. Noi, carii nu

¹⁾ Aceasta este traducerea exactă a versului „Τοιαύταις γὰρ θυσίαις θύομεσθαι τὸ θεὸς“, iară nici de cât «*că cu jertfe de acestea se îmblânzește Dumnezeu*» cum se găsește în ediția de Petersburg, din 1819. Verbul θύομεσθαι înseamnă a mulțumi, iară nu a îmblânzi.

²⁾ Partea morală. Cum că noi trebuie a suferi cu mulțumire cele triste, și că singurul bun este de a mulțumi lui Dumnezeu. Cum că averea este piedecă spre mântuire. (Veron).

știm a cere precum trebuie, dacă nu suntem ajutați de Duhul, să ne silim cel puțin de a-i aduce mulțumire penrru toate, și pe toate să le răbdăm cu bărbăție. Suntem poate săraci? Să-i mulțumim. Când pătimim rele să-i mulțumim. Suntem clevețiți? Să-i mulțumim. Suntem bolnavi? Să-i mulțumim. Aceasta numai ne face de a ne apropia de Dumnezeu, atunci și noi vom avea pe Dumnezeu dator. Când întâmpinăm cele bune, atunci suntem datori lui Dumnezeu, și de multe-ori, ni se fac acestea spre osândă, și spre câștigare de păcate. Acelea atrag mila și filantropia, pe când acestea ne duc și în fapte ușurele, și în trândăvie, și face pe om de a gândi lucruri mari de dânsul; acestea înjosesc pe om de a gândi lucruri mari de dânsul; acestea înjosesc pe om. De aceia și Prorocul zice: «*Bine este mie, că m'ai smerit, ca să cunosc îndreptările tale*» (Ps. 118, 71). Când Iezechia a avut numai bine de la Dumnezeu, și a scăpat de rele, s'a înălțat cu inima și cu mintea lui, iară când s'a îmbolnăvit greu, atunci s'a smerit, atunci s'a apropiat de Dumnezeu. «*Când îi ucidea pre dânsii, zice, atunci îl căutau pre el, și se întorceau și mănecau câtră Dumnezeu*» A doua lege 32, 15) și iarăși «*Și a mâncat Iacov, și s'a săturat, și s'au lepădat cel iubit*» (Ibid).

Mare bun este, iubitorilor, năcazul și scârba. Strămtă este calea, așa că scârba ne împinge așa zicând pe acea cale strămtă. Cel ce nu este scârbit și năcăjit, nu poate intra. Cel ce este scârbit pe calea cea strămtă, acela este care se bucură de liniște, pe când cel ce se umflă pe sine, adecă cel ce se lățește, așa zicând, nici a intra nu poate, ba încă se strivește strângându-se. Privește cum intră Pavel pe această cale strămtă; el își strâmtoarează trupul, ca să poată intra. De aceia în toate scârbele lui el se găsea mulțumind lui Dumnezeu. Poate că ai păgubit bani? Aceasta ți-a ușurat mult intrarea pe calea cea strămtă. Ai căzut poate din slavă? Altă ușurare. Ai fost poate clevetit? Au fost crezute cele vorbite contra ta, de care tu nu te știi vinovat? Bucură-te și te veselește, duple cum zice: «*Fericiți veți fi, când vă vor urî pre voi oamenii, și vor grăi cuvânt rău împotriva voastră minșind pentru mine. Bucurați-vă și vă veseliți*, zice, că

plata voastră multă este în ceruri» (Math. 11, 12). Și de ce te miri dacă tu te năcăjești în tine, și voiești a scăpa de ispите? Pavel încă voia să scape, și de multe ori a rugat pe Dumnezeu, și totuși n'a reușit,— fiindcă expresiunea: *«De trei ori am rugat pre Domnul pentru aceasta»* (II. Cor. 12, 8—10), înseamnă *de multe-ori*,—la care i se răspunde: *«Ajunge ție darul meu, că puterea mea întru neputință se săvârșește»*. Sub numirea de *neputință* de aici, se înțelege scârbele și năcazurile. Deci ce? Fiindcă a auzit acestea, apoi a suferit ispitele cu mulțumire, și zice: *«Cu mulțumire dară mă voi lauda întru ispite»*, *adeacă cu plăcere mă odihnesc întru ispite*.

Pentru toate deci să mulțumim lui Dumnezeu; pentru scârbe, ca și pentru liniște. Să nu cârtim, să nu fim nerecunoscători, și tot-deauna să zicem cu tericitul Iob: *«Gol am ieșit din pântecul maicei mele, gol mă voi duce»* (Iob. 1, 21). Nu ai venit în lume slăvit, deci nu căuta slavă. Gol am venit, nu numai de bani, ci și de slavă și renume. Gândește-te câte rele izvorăsc de multe-ori din averi, pentru care și zice Christos că *«Mai ușor va trece funia corăbiei prin urechile acului, de cât bogatul să intre întru împărăția cerurilor»* (Math. 19, 24). Ai văzut la câte bunuri bogăția devine piedică? iară tu cauți încă să te îmbogățești? Nu te bucuri pentru că piedica e depărtată de la tine? De aceia calea care duce la împărăția cerurilor este strâmtă, iară bogăția este umflată, este încărcată așa zicând de trufie. De aceia și zice Christos acelui bogat: *«Vinde averile tale, dă-le săracilor, și vină după mine»*, ca astfel să poți trece pe calea cea strâmtă. De ce dorești averi? Pentru aceia tocmai ți s'au luat, ca să te scape de robie, fiindcă și părinții adevărați când văd că copilul lor s'a apropiat de o curvă stricată, și de și l-au sfătuit de multe-ori ca să se depărteze de ea, totuși el nu a ascultat, la urmă au alungat-o. Tocmai așa se petrece și cu bogăția. Deci să nu ne închipuim că sărăcia este un rău, ci păcatul este un rău, și nici bogăția nu este prin sine înăși un bun, ci singurul bun este de a mulțumi lui Dumnezeu.

Sărăcia deci să o căutăm, după dânsa să umblăm, căci numai așa vom dobândi împărăția cerurilor, numai

asa ne vom bucura și de celelalte bunuri veșnice. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sfântul Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXXIV

«Ascultați pre mai marii voștri, și vă supuneți lor, că aceia priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce au să dea seamă; ca cu bucurie aceasta să o facă, iară nu suspinând, căci aceasta nu vă este vouă de folos».

(Cap. 13, 17).

Rău lucru este anarhia, și pricină a multor nenorociri; este începutul dezordinei și a confuziunii. Că precum când vei lua căpetenia chorului, acel chor nu va mai fi în regulă, nici în cântare și nici în ordine, precum și atunci când depărtezi pe General din fruntea armatei, nu va mai fi ordinea și rânduiala convenită la începerea atacului, sau precum se întâmplă și cu corabia de pe mare, că dacă îi vei lua pe Căpitan, o ai expus a se scufunda,—tot așa și dela turmă dacă ai depărtat pe păstor, totul ai răsturnat pe dos, și ai nimicit. Mare rău deci, este anarhia, și pricină de răsturnare, dară nu mai mic rău este și nesupunerea celor stăpâniți, fiindcă la urmă acelaș lucru se întâmplă. Un popor care nu se supune stăpânitorului, este tot așa ca cum n'ar avea, sau poate și mai rău, căci pe când acolo dacă poate ar avea oarecare iertare pentru dezordine, aici însă nu are de loc, ba chiar este și condamnat.

Dară poate că ar zice cineva, că este și al treilea rău când stăpânitorul este rău. Știu și eu, că nu un mic rău este aceasta, ba încă un rău mai mare și mai vătămător decât anarhia, căci la urma urmei este mult mai bine de a nu fi condus de nimeni, decât a fi condus de un stăpânitor rău. Că pe când acela de multe ori poate a scăpat, de multe ori iarăși s'a primejduit, acesta numai decât se va primejdi, fiind dus în prăpastie. Apoi atunci

cum de zice Pavel: *«Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor»*? Zicând mai sus *«Privind la săvârșirea (sfârșitul) vieții lor, să le urmați credința»*, aici a spus: *«Ascultați pre mai marii voștri, și vă supuneți lor»*. Dară, zici tu; și când sunt răi să-i ascultăm? Pe cine numești rău? Când e vorba de credință, apoi fugi și te depărtează de dânsul, de ar fi nu numai om, ci chiar inger căzut din cer, iar dacă e vorba de viața lui, nu cerceta cu amănunțime. Și aceasta n'o spun dela mine, ci ascultă exemplul dat de Christos, exemplu în fine scos din St. Scriptură: *«Pe scaunul lui Moisi au șezut Cărturarii și Fariseii»* (Math. 23, 2), mai întâi a vorbit de dânsii multe rele și apoi a adaos: *«toate deci câte vor zice să faceți, faceți, iar după faptele lor să nu faceți»* (Ibid.) că au, zice, demnitatea numai cu dânsii, iar viața lor e necurată. Tu însă nu te uita la vorbe, ci la faptele lor, fiindcă din cauza moralului lor nimeni nu se va vătăma». De ce oare? Fiindcă este cunoscut tuturor, și chiar nici unul dintre dânsii, de ar fi cât de rău, totuși nu va cu-teza a învăța pe alții rele, vreodată. Pentru credință — nici nu este cunoscut tuturor, și cel rău nu se va da în lături de a învăța, fiindcă expresiunea *«Nu judecați, ca să nu fiți judecați»* (Math. 7, 1. 3) este zisă pentru viață, iar nu pentru credință. Dealtmintrelea ceea ce a adaos mai departe dovedește aceasta: *«De ce vezi, zice, paiul din ochiul aproapelui tău, și nu vezi bârna din ochiul tău»*?... *«Toate câte vor zice vouă să faceți, faceți»* — vezi dară că e vorba de fapte, iară nu de credință — *«iară după faptele lor să nu faceți»*. Ai văzut deci, că nu e vorba de credință, ci de viață și de fapte? Pavel însă mai întâi le-a recomandat aceasta, și apoi mai la urmă li-a zis: *«Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor, că aceștia priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce au să dea seama»*. Auză acestea și stăpânitorii și cei stăpâniți, căci dacă trebuie a fi ca supuși cei stăpâniți, apoi și stăpânitorii trebuie a fi treji și neadormiți. Ce spui? Priveghează și are primejdia deasupra capului său, li stau înainte pedeapsa păcatelor tale, și din cauza ta se găsește în mare frică, iar tu te lenevești, te prefaci că te supui, și ești atât de grosolan? De aceia zice:

«Pentruca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând că aceasta nu este vouă de folos».

Ai văzut, că stăpânitorul disprețuit nu trebuie a se apăra, ci apărarea lui cea mare să fie de a plânge și a suspina? Fiindcă și doftorul când este disprețuit de bolnav nu trebuie a se apăra, ci să plângă și să ofteze, *«că dacă el oftează, zice, îl apără Dumnezeu»*. Dacă noi pentru propriile noastre păcate putem atrage pe Dumnezeu în ajutor, apoi oare nu atât mai mult când oftăm pentru prostia și disprețul altora? Ai văzut că nu-l lasă Dumnezeu de a fi batjocorit? Ai văzut ce filosofie mare? Cel disprețuit, cel batjocorit, cel hulit trebuie a ofta. Să nu te încurajezi că nu se apără contra ta, căci oftatul și suspinul lui e mai grozav decât ori-ce apărare. Când el singur nu va folosi nimic oftând, va chema pe Dumnezeu, și precum se întâmplă cu dascălul și guvernorul când nu sunt ascultați de copil, că atunci este chemat unul care se poartă mai aspru, tot așa și aici. Vai! câtă primejdie asupra sa. Cine ar putea spune ceva acelor nenorociți, cari s-au aruncat singuri pe sine în abizul atâtor pedepse? Pentru toți pe carii îi stăpânești, femei, copii, bărbați, tu vei da samă; atâta loc ți-ai pus singur pe cap de bună voie! M-ași mira dacă este cineva dintre stăpânitori, cari să scape de osândă, față de o așa amenințare și față de lenevirea și trândăvirea prezentă, văzând mai cu samă pe unii alergând după aceste demnități, și aruncându-se singuri într-o așa de mare greutate a stăpânirii. Că dacă cei ce de nevoie atrași la astfel de demnități, nu au nici o scuză și nici-o îndreptare, dacă neglijează și conduc rău afacerile, — fiindcă și Aaron de nevoie a fost atras, și s-a primejduit, și Moisi iarăși s-a primejduit, de multe-ori lepădându-se, apoi cu atât mai mult cei ce se grăbesc de a lua astfel de demnități, expunându se și aruncându se în primejdii, și desigur că unul ca acesta este lipsit de orice iertare. Trebuia ca el să se teamă și să se cutremure, atât pentru conștiință, cât și pentru greutatea stăpânirii, și nici atras fiind să nu se lepede, nici neatrăs, să nu alerge și să se arunce pe sine în primejdii, ci mai bine să fugă prevăzând greutatea cea mare a demnității. Odată însă ce ai intrat, trebuie a arăta cea mai mare

evlavie. Nimic fără măsură. Simțind de aceasta mai înainte de a se împlini, pleacă, crezându-te nevrednic de aceasta, iară dacă vei fi luat cu sila, iarăși fii bărbătos și temător de Dumnezeu, pretutindeni arătând recunoștința.¹⁾

«*Rugați-vă*», zice, *și pentru noi, că nădăjduim că bună cunoștință avem, întru toate bine voind a petrece*» (Vers. 18). Ai văzut că prin aceasta el se justifică oare cum ca scriindu-li lor ca unor necăjiți, ca unor scârbiți, ca uniia ce se găseau față de dânsul ca față de un călcător de lege, carii nu suferiau a auzi nici de numele lui? Deci, fiindcă pretinde aceasta dela cei ce-l urau, ceiace alții ar fi pretins dela cei ce-i iubeau, din această cauză li spune: «*Că nădăjduim că bună cunoștință avem*». «Să nu'mi aduci învinovățiri — zice, că conștiința noastră cu nimic nu ne mustră, nici nu ne știm pe noi, că v-am fi uneltit niscareva rele».

«*Că nădăjduim, zice, că bună cunoștință avem întru toate*», nu numai între etnici, ci chiar și printre voi. Nimic n-am făcut cu scop de precupețire, nimic cu ipocrizie». De altfel erau și defăimați uniia pentru aceasta, dupe cum se vede din Fapt. Apostolilor, când Iacob i-a zis: «*S-a auzit de tine că învești pre jidovii cei dintru neamuri, să se depărteze de Moisi*». «Nu ca un dușman, zice, le scriu acestea, ci ca prieten», dupre cum se invederează și din cele ce urmează: «*Și mai mult vă rog să faceți aceasta, ca fără de zăbavă să mă întorc la voi*», (vers. 19), iară a-i ruga atât de mult e dovadă de o mare iubire; «*că fără de zăbavă să mă întorc la voi*». Aceasta însă dovedește că nimic n-avea pe conștiință dacă se silea a se duce la dâșii, și-i ruga ca să se roage lui Dumnezeu pentru dânsul. De aceia el mai întâi li cere rugăciuni pentru dânsul, iară după aceia li dorește toate bunătățile. «*Iară Dumnezeuul păcei*» — deci nu vă resculați contra noastră — *carele a scos din morți pe păstorul oilor* — aici vorbește de învierea morților — «*cel mare*» — de aici și până la sfârșit li adeverește cuvântul învierii — «*întru sângele legii cei veșnice, pre Domnul nostru Iisus Christos, să vă facă pe voi desăvârșit întru tot lucrul bun, ca să*

¹⁾ Sfaturile ce le dă aici Sf. Chrisostom celor ce năzuiesc a ocupa demnități bisericesti, mai ales, se găsesc pe larg expuse în *Tratatul despre Preoție*, cap de operă literară, care atrage admirațiunea tuturor cetitorilor.

faceți voea lui, făcând întru voi ce este plăcut înaintea sa». Iarăși mărturisește de dâșii lucruri mari, căci expresiunea «*să vă facă pre voi desăvârșit*» însemnă că începutul îl aveau, însă trebuia a fi complectat. Și în fine se roagă pentru dâșii, ceiace este a uniia care îi dorea mult. În celelalte epistole el se roagă lui Dumnezeu la început aici însă la sfârșit. «*Făcând, zice, întru voi ce este plăcut înaintea sa, prin Iisus Christos, căruia este slava în vecii vecilor. Amin*».

«*Ci vă rog pre voi, fraților, primiți cuvântul mângâierei, că pe scurt am scris vouă*» (Vers. 22). Ai văzut că ceia ce n-a scris nimănui, a scris acestora? «Că nu v-am necăjit pe voi, zice, cu vorbe multe». Cred că dâșii nu se arătau cu dușmănie mare față de Timotheiu, pentru care l'a și pus înaintea lor, zicând: «*Să știți că fratele Timotheiu este slobod, cu carele, de va veni mai curând, vă voi vedea pre voi*» (Vers. 23). «*Este slobod*» zice: Cum, și de unde a fost slobozit? Cred că a fost închis în temniță, sau dacă nu aceasta, apoi atunci din Athena a fost slobozit, mai ales că și în Faptele Apostolilor se spune.

«*Inchinați-vă tuturor mai marilor voștri, și tuturor sfinților. Inchină-se vouă cei ce sunt din Italia. Harul cu voi cu toți. Amin*» (Vers. 24. 25). Ai văzut cum arată că virtutea este nu numai de la Dumnezeu, și iarăși că nu numai de la oameni? Căci expresiunea «*să vă facă pre voi desăvârșit întru totul lucrul bun*» spune pare că: «aveți oare care virtute, însă are nevoie de a fi desăvârșită». Dară oare ce va să zică «*întru totul lucrul bun*»? Adecă a avea viață și credință dreaptă. «*Ca să faceți voea lui, făcând întru voi ce este plăcut înaintea lui*». «*Înaintea lui*» zice, și în adevăr că aceasta e cea mai mare virtute, de a face înaintea lui Dumnezeu, ceiace este plăcut lui, dupre cum zice și Prorocul: «*Și-mi va răsplăti mie Domnul după dreptatea mea și după curățenia mânilor mele va răsplăti mie*». (Ps. 17, 23). După ce a scris atâtea, el totuși spune că a scris puține, în raport cu cele ce voia a li scrie, precum spune și aiurea: «*Precum am scris mai înainte pe scurt, pe care celind puteți cunoaște înțelesul meu în taina lui Christos*» (Efes. 3. 3. 4). Și privește

înțelepciunea lui, căci n-a zis: «primiți cuvântul stătuirei» ci «cuvântul mângâierii» adică a îndemnului. «Nu poate zice cineva că se obosește de mulțimea celor vorbite», zice, fiindcă particularitatea celor mici de suflet este de a nu suferi vorba lungă.

«Să știți că fratele Timotheu este slobod, cu care, de va veni mai curând, vă voi vedea pre voi.» Aceasta era de ajuns de a-i face să se smerească, dacă apostolul era gata de a veni cu ucenicul. «Inchinați-vă tuturor mai marilor voștri, și tuturor sfinților». Privește cum îi cinstește pe acia dacă li trimite lor mai întâi închinăciuni. «Inchină-se vouă cei ce sunt din Italia. Harul cu voi cu toți. Amin», — ceia ce este comun tuturor. Harul însă cum poate fi cu noi? Dacă nu batjocorim binefacerea, dacă nu ne arătăm leneși față de dânsul. Ce este harul? Adecă iertarea păcatelor, curățenia; aceasta este cu noi. Căci cine poate păstra harul fiind batjocoritor, și nu'l pierde? De pildă: ți-a iertat păcatele; cum însă va fi cu tine harul adecă energia duhului, dacă nu'l vei atrage spre tine prin fapte bune? Aceasta este pricina tuturor bunurilor, de a rămânea pururea în noi harul Duhului, căci acesta ne povățuiește spre tot lucrul bun, iară când se depărtează de noi, ne pierdem și rămânem pustii.

¹⁾ Deci, iubiților, să nu respingem acest har, căci în noi stă și de a'l păstra, adecă de a rămânea în noi, și de a'l îndepărta. Il vom păstra când vom cugeta la cele cerești, și-l vom îndepărta când ne vom gândi la cele pământești. «Pe care lumea nu'l poate lua pentru că nu'l vede pre el, nici îl cunoaște pre el» (Ioan 14, 17). Ai văzut dară, că nu se poate vedea nici avea de un suflet lumesc? Deci, ni trebuie multă silință spre a'l păstra în noi, spre a iconomisi toate ale noastre, avându-le în siguranță și în liniște. Că precum corabia care plutește pe un vânt prielnic nu poate fi nici împiedecată și nici scufundată, întru cât se va bucura de vânt favorabil și în continuu, ci încă procură atât corăbierilor cât și călăto-

¹⁾ Partea morală. Nimic alta nu contribuie a rămânea în noi harul Duhului, afară ce faptele cele bune, și de a îndrepta cugetul nostru spre ceriuri (Veron).

rilor multă reputație, căci pe acia nu i-a silit de a vîsli din greu, iară pe acestia ia scăpat de frică, prezentând călătoria ei ca o privesc plăcută, tot așa și sufletul întărit de Duhul, este superior tuturor valurilor vieții, iară calea ce duce la ceruri o brăzdează mai puternic ca corabia, ca cel ce nu de vânt este împins, ci de însuși Duhul, — având și toate pânzele curate complete, — care scoate și împrăstie din cugetul nostru orice este înjosit, și sec. Că precum vântul când bate într'o pânză de la o corabie spartă sau găurită, nu poate lucra cum se cade, tot așa și Duhul nu poate rămânea într'un suflet puhav, într'un suflet așa zicând găurit de păcate ci trebuie multă silință, multă încordare de putere, încât ca cugetul să ni fie înfierbântat, și pretutindeni faptele noastre să fie împluternicite. De pildă, când ne rugăm, să o facem aceasta cu multă putere, îndreptând sufletul nostru și împingându-l spre ceriu, nu tras ca cu niște funii, ci cu bună voință arzătoare. Când miluim iarăși ni trebuie putere, ca nu care cumva grija casei, sau grija copiilor, sau a femeii, ba poate și frica de sărăcie, să slăbească și să găurească așa zicând pânza corabiei. Dacă noi vom ținea întinsă bine pânza din toate părțile, cu speranța celor viitoare, de sigur că va primi bine energia Duhului, adecă va fi bine purtată spre liman. Din cele trecătoare și fără preț nimic nu va putea cădea într'însul, și chiar de ar cădea cu nimic nu'l va vătăma, ba încă curând va fi azvârlit afară cu oftatul. De aceia ni trebuie multă putere, fiindcă și noi călătorim pe o mare întinsă, plină de multe dihanii, de multe stânci, care ni pricinuiesc multe primejdii, și care chiar pe timpul cel mai senin, fără de veste stârnește cea mai grozavă furtună.

Trebuie dară, dacă voim a călători, cu toată înlesnirea și fără primejdii, a întinde bine pânzele, adecă buna noastră intențiune, fiindcă ni este de ajuns nouă aceasta. Încă și Abraam, de oare ce dorința lui a întins o către Dumnezeu, și i-a pus de față buna lui intențiune, de cine altul a mai avut nevoie? De nimeni, ci «A crezut Abraam lui Dumnezeu și-i s-a socotit lui spre dreptate» (Facere, 15, 6). Credința este rezultatul bunei intențiuni, sau a loiei libere. A ridicat pe altar pe fiul său, și cu toate

că nu l-a jertfit, el a primit plata jertfitorului, adică i s-a dat premiul fără să facă treabă. Să ni fie dară curate pânzele și neînvechite *«că ce se învechește și îmbătrânește aproape este de peire»* (Ebr. 8, 13). Să nu fie găurite, ca nu cumva să facă nefolositoare energia Duhului. *«Omul trupesc nu primește cele ce sunt ale Duhului»* (I. Cor. 2, 14). Că precum pânza paianjenului nu ar putea să se împotrivească iuțimei vântului, tot așa și un suflet lumesc; precum nici un om trupesc nu va putea primi vreodată harul Duhului. Că și intențiunile noastre cu nimic nu se deosebesc de pânzele corabiei, numai la vedere poate mai păstrau o unire, sau o legătură între dânsule, în realitate însă sunt lipsite de ori ce putere.

Dacă noi însă privighem, nu vor fi cele ale noastre astfel, ci din ori ce parte ar bate vântul, pânzele noastre totul vor suferi, și vor fi superioare tuturor, și mai puternice de cât toată năvala apei. Fie de pildă, un om duhovnicesc, și mii de rele să-l lovească deodată, dară de nici una din acestea să nu fie atins. Și ce spun? Vie asupra lui sărăcia, boala, batjocori, clevetiri, rizilicuri, rane, și ori ce fel de pedeapsă, ori ce fel de batjocori și insulte, însă el fiind parecă afară de lume, și slobod de patimile trupului, va râde și-i va bate joc de toate acestea. Și cum că vorbele acestea nu sunt de fală spuse, mi se pare că și astăzi sunt de aceștia, ca de pildă cei ce trăiesc prin pustietăți: *«Dară, zici tu, nimic nu este de mirare, dacă trăiesc prin pustietăți»*. Eu însă spun, că și în cetăți sunt astfel de bărbați neobosiți. Și de voiești am putea să-ți arătăm și dintre cei de demult. Gândește-te la Pavel de pildă: ce rău n-a pățimit el? Ce n-a suferit? Cu toate acestea le-a suferit pe toate cu bărbăție.

Pe acesta, deci, să-l imităm, ca numai așa vom putea sosi cu corabia vieții noastre la limanuri prielnice, după o muncă mare. Să tindem, deci, cugetul nostru spre ceriu, și să fim cuprinși de dorul acela, să ne îmbrăcăm așa zicând cu focul acela duhovnicesc, și cu para lui să ne încingem mijlocul nostru. Nimeni purtând para aceea cu sine nu se va teme de cei pe carii întâlnește, chiar fiară de ar fi, sau om, sau mii de curse, pe cât timp este aprins, ci toate le împiedecă, pe toate le dă la oparte.

Flacăra e de nesuferit, para este grozavă, căci totul mistuie. Cu acest foc, deci, să ne îmbrăcăm, înălțând slavă Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, să cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La 31 Mai 1914

F I N E

ERRATA

PAGINĂ	RÂNDUL	In loc de	Să se citească
2	16	τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Χρῖ....	τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χριστοστόμου
49	17	nu s-a pus....	nu l-a pus....
52	4 d. j. în s.	te ridică	îl ridică
53	1	s-a urcat....	l-a urcat
72	în Notă	Eresiarhi	Eresiarhi
81	3	talantul	talantul
"	5	nu eai	nu iai
"	10	cine va	cine vă va
84	10	cafră unuia	cătră unia
88	în Notă	μνημυν-ηματος	μνήμα-ήματος
96	13	când nu spun	când vă spun
"	12 d. j. în s.	vizilic	rizilic
98	11	de și poate unuia	de și poate unia
101	3	și numai cât am....	și numai cât n-am zice....
"	5	slovei	slavei
104	8	aceasta s-a învrednicit	acesta s-a învrednicit
"	9	și aceasta (Moisi)	acesta (Moisi)
115	4	ὁπερὸν ἐστὶν	ὁπερὸν ἐστὶν
"	12	«astăzi» înșamnă părerea	«astăzi» înșamnă pururea
"	16	auzind l-au manial	auzind l-au mâniaț
119	2	cafră de dâșil	cătră dâșil
"	22	întru dureri se naște	întru dureri să naști
"	9 d. j. în s.	voiți poate vă dau	voiți poate să vă dau
122	1	și mântuirea	și mântuitor
123	6 d. j. în s.	și porni jupuirea	și prin jupuirea
125	4 d. j. în s.	Fapt. Apost. 21, 21	Fapt. Apost. 21, 28
128	14	nu-și micesțe posibil	nu-și micesțe pașii
"	6 d. j. în s.	din acea sîrâmtoare	din acea sîrâmtoare
134	18	acela că de altul	aceia că de altul
137	1	Mi se pare că i-se abătuse	Mi se pare că ei se abătuse
138	11	face și ca aceștia	face și cu aceștia
140	în Notă	Τρέφω-τρέφω	Τρέφω-τρέφω
"	"	verbul ποτίγω	verbul ποτίγω
142	2	erezuri	eresuri
"	5	poate deveni	pot deveni
"	21, 22, etc.	crezul, erezul, erez	eres, eresul
"	în Notă	toate aceste crezuri	toate aceste eresuri
144	16	și cine le-a spus acestea?	și cine le-a spus acestea? Proroc, Istoriograf, Apos- tol sau Evanghelist
145	13	să credem	să cădem
147	6 d. j. în s.	că despre cum	că după cum
149	16	era natural ca fi	era natural ca ei
151	20	v'ăși învrednicit, zice...	iată că v'ăși învrednicit
152	5 d. j. în s.	trebuie să o aplice	trebuie să se aplice
155	21	cu neputință	cu puțință
"	10 d. j. în s.	și nu mai este	și iată că nu mai este
158	13	și pentru acel spini	și pentru acela spini din
159	6	că pun mâna pe dânsa	că punând mâna...
163	16 d. j. în s.	nu-i dai mâna	nu-i dau mâna...

PAGINA	RÂNDUL	In loc de	Să se citească
163	12 d. j. în sus	respingător	respunzător
164	10 " " "	nelegitim ca Iudeu?	nelegiuit ca Iudeii?
166	12 " " "	pe departe scofând	pe deoparte scofând
167	2 " " "	Apoi cum pe la sfârșit	Apoi cam pe la sfârșit
168	12 d. j. în sus	Pe care o anghiră...	Pe care ea o anghiră
169	5 " " "	caare	care
"	7 d. j. în sus	marea deosebire	mare deosebire
171	3 " " "	produci ca jartă	proaduci ca jartă
172	8 d. j. în sus	nimic nu 'și-a greșit	nimic nu 'și-a greșit
"	In Notă	A se vedea Capit. G. din Fapt...	A se vedea cap. 9 din Fapt. Ap.
173	5 " " "	De ce nu muncește, zice	De ce nu muncești, zici
173	1 " " "	încât să învoiască	încât să voiască
174	4 " " "	nu numai că sunt...	nu numai că nu sunt
"	17 de jos	de la maicele lor	de la mancele: (doicele)
"	8 " " "	te-ai făcut un cerșetor	te-ai făcut un cercetător
175	7 " " "	de ce nici tu nu'l umilești	de ce nici tu nu'l miluiești
176	6 de jos	în multe locuri spune aceasta	în multe locuri spuind aceasta
179	7 " " "	este aceasta	este acesta
"	18 " " "	Acrodirea	Acrothinea
181	8 " " "	cu planetele	cu plantele
192	7 " " "	curios	cuvios
194	8 " " "	și că mai suntem	și că noi suntem
"	18 " " "	Să conțez	Să culez
198	17 " " "	cortul mantuirii	Cortul mărturiei
206	15 " " "	cugețași la dânsul	cugețași la dansele
"	2 în Notă	Zeos	Zebos
211	22 " " "	cel nou	cel mai
"	13 d. j. în sus	numește sau cort	numește trupul său cort
212	21 " " "	συμβολοῦν	συμβόλησιν
216	2 " " "	Dacă poate	Dară poate
217	19 " " "	pe cale placute	pe cele plăcute
218	21 " " "	a avea mărturi	a avea marturi
225	10 d. j. în sus	Mideriu și Elamiteriu	Midenii și Elamitenii
"	7 " " "	Chivinii	Chirinei
226	6 " " "	n'a pus	n'a spus
230	1 d. j. în sus	mici părți și	mici poate și
241	6 " " "	îngrijoros	îngrijorat
"	16 " " "	ospetele	ospetele
"	18 " " "	Anonia	Anania
242	9 d. j. în sus	puterea viei... Tu preot	puterea vieții... Tu ești preot
249	7 " " "	se agață de noi	se agață de toți
257	13 d. j. în sus	până ziua	râne ziua
258	18 " " "	ceia a dovedit	ceia ce a dovedit
261	12 " " "	încă puțin orice	încă puțin oarece
263	6 " " "	am devenit flecări	am devenit flecari
264	4 " " "	nu le crede	nu le cred
"	19 " " "	vor ești	vorbești
269	17 " " "	l'a făcut ca să...	l'a făcut pe Abel ca să...
273	15 d. j. în sus	Precum farul	Precum focul...
280	11 d. j. în sus	precum trebuia	precum trebuie
281	1 " " "	ne-am lăcut de ne...	ne-am topit...

PAGINA	RÂNDUL	In loc de	Să se citească
287	18 " " "	Pe cele de sus...	Pentru cele de sus
289	10 d. j. în sus	nu numai că s'a rușinat	nu numai că nu s'a rușinat
290	14 d. j. în sus	Doară doftorul?	Dară doftorul...
291	15 " " "	apoi cum tradează...	apoi cum lipsa aceasta
"	" " "	"	trădează...
299	5 " " "	ci de a vă încuraja	ci de a nu vă încuraja
301	13 " " "	robi ai avarilor	robi ai averilor
314	17 " " "	ispite luând Egiptenii	ispitire luând...
318	15 d. j. în sus	dară nu vor	dară nu vor putea...
323	6 " " "	de rău sau pârâți	de rău supărați
"	4 " " "	și a vieții	și a vieții
324	11 d. j. în sus	Cela cu ochiul...	ceia ce ochiul...
"	5 " " "	pășinduvă	găsindu-vă
325	5 " " "	Dată ce va face Abel?	Dară ce va face Abel?
329	1 " " "	i le aduceau, fie pe ascuns	i le aduceau fie pe față,
"	" " "	"	fie pe ascuns
"	7 d. j. în sus	și mi-am zis mie	și mi-a zis mie
336	2 d. j. în sus	care femeie credincioasă	care are femeie credincioasă
347	In Notă	ἀληθς σευτήν	ἀληθς σεαυτόν
356	1 " " "	ne ajută unii pe alții	ne ajutam unii pe alții
358	10 " " "	adică iubitor...	adecă iubitor....
369	5 d. j. în sus	uite te vei scăpa	iute te vei scăpa...
"	4 " " "	din mijloc	din mijloc
"	In Notă	și aceasta pasaj...	și acest pasaj
370	4 d. j. în sus	că a trudi...	că a te trudi
371	23 " " "	că eleimosina este	căci eleimosina este...
374	4 " " "	celor nepotrivite	celor nepovestite
376	3 " " "	de marii	de mai marii
377	10 d. j. în sus	ἐξνοδοσίαν	ἐξνοδοχίαν
380	4 " " "	patimei era afară...	patimei era afară, însă
"	In Notă	δυναστεῖται	ἐδυναστεῖται

